Jane Eyre

Charlotte Brontë

Çeviren:
Ayşe Düzkan

Koridor

"Vicdan azabı hayatın zehridir."
Charlotte Brontë

Jane Eyre

Charlotte Brontë

KORİDOR YAYINCILIK – 441

ISBN: 978-605-7572-74-5
YAYINEVİ SERTİFİKA NO: 49242 MATBAA SERTİFİKA NO: 51888
© Tüm hakları saklıdır.
Yayıncının izni olmaksızın çoğaltılamaz, kaynak göstererek alıntı yapılabilir.

•

Jane Eyre
Charlotte Brontë

Özgün Adı: **Jane Eyre**

•

✧ *Çeviren*: Ayşe Düzkan
✧ *Editör*: Alev Bulut
✧ *Kapak tasarımı ve dizgi*: Tuğçe Ekmekçi

Baskı: Ekosan Matbaacılık *Cilt*: Buluş Cilt, İstanbul
Son basım: Koridor Yayıncılık, İstanbul, 2023

Koridor Yayıncılık
Ömerli Mah. Harman Tepe Cad. No: 17 Kat: 4 Arnavutköy / İstanbul
Tel: 0212 – 544 41 41 / Faks: 0212 – 544 66 70
info@koridoryayincilik.com.tr www.koridoryayincilik.com.tr

Jane Eyre

Charlotte Brontë

Çeviren: Ayşe Düzkan

CHARLOTTE BRONTË, 21 Nisan 1816'da Yorkshire, İngiltere'de doğdu. Babası yörenin rahibiydi. 1821 yılında annelerini kaybeden Brontë kardeşlerden dördü Maria, Elizabeth, Charlotte ve Emily, 1824'te Cowan Bridge'de rahip kızları için açılmış olan özel okula gitmeye başladılar. Aynı yıl Charlotte'un iki ablası Maria ve Elizabeth veremden öldüler. Yaşamının büyük bir bölümünü İngiltere'nin kırsal bölgelerinde geçiren Charlotte bir süre öğretmen olarak çalıştıktan sonra 1842'de kız kardeşi Emily ile birlikte Brüksel'deki Heger Öğretmen Okulu'na gitti. 1846'da Charlotte, Emily ve küçük kız kardeşleri Anne'in şiirleri *Poems, by Currer, Ellis ve Acton Bell* (Currer, Ellis ve Acton Bell'den Şiirler) adıyla basıldı. Charlotte Brontë'nin ilk romanı olan *Jane Eyre* ise 1847'de yayımlandı. 1849'da *Shirley: A Tale* (Shirley, Bir Masal) ve 1853'te Villette adlı romanları yayımlanan Charlotte Brontë, kırk bir yaşında öldü.

Çevirmen Hakkında

Ayşe Düzkan: 1959'da İstanbul'da doğdu. Gazeteci-yazar kimliğinin yanı sıra otuz yıldır çevirmenlik kariyerini sürdürmektedir. Çevirilerinden bazıları *Darcy'nin Ütopyası (Fay Weldon)*, *Canki (William Burroughs)*, *Erkek Doğrama Cemiyeti Manifestosu (Valerie Solanas)*, *Özgürlük Kesintisiz Bir Mücadeledir (Angela Davis)*, *Leyla Halid: Filistin Kurtuluşunun Simgesi (Sarah Irving)*, *Emma (Jane Austen)* olarak sıralanabilir. Halen Yeni Yaşam gazetesi ve Artı Gerçek sitesinde yazıyor.

Editör Hakkında

Alev Bulut, Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli yayınevlerinden yazın ve yazın dışı çok sayıda kitap çevirisi, çeşitli dergi ve kitaplarda yayımlanmış makale ve öykü çevirileri, yazın ve dil konularında deneme ve inceleme yazıları bulunmaktadır. *Çeviride Dil ve Metin, Basından Örneklerle Çeviride İdeoloji: İdeolojik Çeviri, Tercüme Hatası!?* ve *Türkiye'de Futbol Çevirmenliği* adlı kitapların yazarıdır. İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü'nde öğretim üyesidir.

I

O gün yürüyüşe çıkılması ihtimali yoktu. Gerçi sabah yapraklarını dökmüş fundalıkta bir saat gezinmiştik ama soğuk kış rüzgârı, akşam yemeğinden sonra (kendisine eşlik eden biri olmadığı zaman Bayan Reed, akşam yemeğini erken yerdi) öyle kasvetli bulutlar, insanın içine öyle işleyen bir yağmur getirmişti ki, dışarıda gezmek artık söz konusu olamazdı.

Bundan memnundum, uzun yürüyüşlerden hiç hoşlanmazdım, özellikle de buz gibi öğleden sonraları: Alacakaranlık soğuğuyla hissizleşmiş el ve ayak parmakları, dadı Bessie'nin paylamalarıyla hüzünlenmiş bir kalp ve bedenimin Eliza, John ve Georgiana Reed'e kıyasla güçsüz olduğunu fark etmenin tevazuuyla eve dönmek benim için dehşet vericiydi.

Bahsi geçen Eliza, John ve Georgiana şimdi misafir odasında annelerinin çevresine toplanmışlardı; o ise ateşin başında bir kanepeye uzanmıştı ve çevresinde (şimdilik ne kavga eden ne de ağlayan) sevdikleriyle, pek mutlu görünüyordu. Bana gelince, beni gruba katılmaktan men etmişti; "Beni uzakta tutmak zorunda kaldığına üzülüyordu ama daha insan içine çıkabilir, daha çocuksu bir mizaç ve daha çekici ve neşeli –sanki daha hafif, daha dürüst, daha doğal– bir tutum edinmek için canla başla uğraştığımı Bessie'den duyuncaya ya da kendi gözlemleyinceye kadar, beni sadece gözütok, mutlu, küçük çocukların hak ettiği ayrıcalıklardan mahrum bırakmak mecburiyetinde olduğunu" söylemişti.

"Bessie size ne yaptığımı söyledi?" diye sormuştum.

"Jane, her şeye itiraz edenleri de, herkesi sorguya çekenleri de hiç sevmem; üstelik bir çocuğun böyle bir tavırla büyüklerin sözünü kesmesi gerçekten vahim bir şey. Bir yere otur ve güzel bir şekilde konuşabilecek hale gelene kadar sesini çıkartma."

Misafir odasının yanında bir kahvaltı odası vardı, oraya süzüldüm. Odada bir kitaplık bulunuyordu: Hemen kendime bir kitap aldım, özellikle bol resimli olmasına dikkat ettim. Pencerenin oturağına çıkıp ayaklarımı topladım, bir Türk gibi bağdaş kurup oturdum ve kırmızı kalın perdeleri de çekince iki kat inzivaya gömülmüş oldum.

Perdenin kızıl katları sağ tarafın görüntüsünü kapatıyordu; solumda ise beni kasvetli Kasım gününden koruyan ama ayırmayan parlak camlar vardı. Ara ara, kitabımın yapraklarını çevirirken, o kış ikindisinin görüntüsünü inceliyordum. Uzakta bir yerde, bulut ve sisten oluşan solgun bir boşluk; yakındaysa, fırtınanın dövdüğü ve durmaksızın yağan yağmurun, uzun ve acı yüklü bir patlamadan önce deli gibi sürüklediği çalıların ve ıslak çimenliğin görüntüsünü sunuyordu.

Kitabıma döndüm; Bewick'in *İngiltere Kuşlarının Tarihi*: Genel olarak, yazılı yerleri pek ilgimi çekmemişti ama yine de, çocuk olmama rağmen, okumadan geçemediğim bazı giriş sayfaları vardı. Bunlar, deniz kuşlarının yaşadıkları yerleri, sadece onların bulunduğu "ıssız kayaları ve burunları"; en güney ucundan Kuzey Burnu'na kadar adaların bulunduğu, Lindeness ya da Naze denilen Norveç kıyılarını ele alıyordu:

"Kuzey Okyanusu'nun geniş anaforların,
En uzaktaki Thule'nin çıplak, melankolik

adalarının etrafında kaynadığı;
Ve kabaran Atlantik'in fırtınalı Hebrides'e döküldüğü yerde.

Laponya, Sibirya, Spitzbergen, Yeni Zemliya, İzlanda, Grönland gibi ıssız kıyıların aktarıldığı bölümlere de kayıtsız kalamıyordum; "Kuzey Kutbu'nun geniş alanları ve kasvetli açıklıklardan oluşan o ıssız bölgeler... Her biri diğerinden daha yüksek tepelerde camlaşmış, yüzyılların kışının birikiminin kutbu çevrelediği ve aşırı soğuğun katmerli zorluğunu yoğunlaştırdığı, sert buz tabakasıyla kaplı arazilerden oluşan o buz ve kar havzası." Bu ölüm beyazlığındaki bölgelere dair kendi fikrimi geliştirmiştim; çocukların beynindeki loşlukla yüzen bütün yarı kavranmış düşünceler gibi gölgeli ama tuhaf bir biçimde etkileyiciydi. Giriş sayfalarındaki kelimeler, bunları izleyen vinyetlere bağlanır ve dalgalı ve serpintili bir denizde tek başına yükselen kayaya; ıssız bir sahile vurmuş harap bir sandala; batmak üzere olan bir enkazdaki bulut demetlerinin arasından bakan soğuk ve solgun bir aya anlam verirlerdi.

Kitabeli mezar taşı, kapısı, iki ağacı, yıkık bir duvarın çevrelediği alçak ufku ve gökyüzünde henüz yükselmiş, akşam saatinin geldiğini onaylayan henüz doğmuş hilaliyle, epeyce tenha olan kilise avlusuna hangi duygunun musallat olduğunu bilemiyorum.

Durgun bir denizde dinlenen iki geminin deniz hayaletleri olduğuna inanırdım.

Hırsızın torbasını sırtına çivileyen iblisin resmini hızla geçtim: Korku veren bir şeydi.

Bir kayanın üzerine ilgisizce oturmuş, bir darağacının etrafını sarmış uzaktaki kalabalığı inceleyen o kara boynuzlu şey de öyleydi.

Her resim bir hikâye anlatıyordu; gelişmemiş anlayışım ve kusurlu duygularım için genellikle esrarengiz, yine de çok ilgi çekiciydiler; Bessie'nin, kaza eseri keyfi yerindeyse, kış akşamları anlattığı masallar kadar ilgi çekici. Bessie ütü masasını çocuk odasındaki ocağın başına getirdiğinde bizim de çevresine oturmamıza izin verirdi ve Bayan Reed'in dantel fırfırlarını düzeltip gece başlıklarının bordürlerini ütülerken bizim canlı dikkatimizi, eski peri masalları ve ve baladlardan ya da (daha ileriki bir dönemde keşfedeceğim gibi) *Pamela* ve *Moreland Kontu Henry*'nin sayfalarından alınma aşk ve macera bölümleriyle doyururdu.

Dizimde Bewick'le o zamanlar mutluydum; en azından kendime göre mutlu. Birinin bana müdahale etmesi dışında hiçbir şeyden korkmazdım ki çok kısa bir süre sonra korktuğum başıma geldi. Kahvaltı salonunun kapısı açıldı.

John Reed'in sesi, "Böh! Madam Sıkıntı!" diye bağırdı ve sonra durakladı; oda boş görünüyordu.

"Ne cehennemde bu!" diye devam etti. "Lizzy! Georgy! (kız kardeşlerine sesleniyordu) Joan burada değil, anneme onun dışarıya, yağmura kaçtığını söyleyin; pis hayvan!"

"İyi ki perdeyi çekmişim," diye geçirdim aklımdan ve John'un yerimi bulmaması için bütün kalbimle dua ettim, zaten kendi başına bulamazdı, görüşü de, kavrayışı da hızlı değildi. Ama Eliza kafasını kapıdan uzatır uzatmaz konuştu:

"Jane kesin pencere oturağındadır, Jack."

Ve hemen dışarı çıktım çünkü bahsi geçen Jack tarafından sürüklenerek çıkartılmak fikri karşısında korkudan titriyordum.

"Ne istiyorsun?" diye sordum, tedirgin bir mahcubiyetle.

Cevap, "'Ne istiyorsunuz, Reed Efendim,' diyeceksin," oldu. "Buraya gelmeni istiyorum," dedi ve bir koltuğa otu-

rarak, ona yaklaşıp önünde durmam gerektiğini belirten bir işaret yaptı.

John Reed on dört yaşında, okul çağında bir çocuktu; ben o sırada on yaşımda olduğuma göre benden dört yaş büyüktü; yaşına göre iriyarı ve şişmandı, solgun, bozuk bir cildi vardı. Geniş bir suratta kaba çizgiler, koca koca el ve ayaklarla son bulan şişman kol ve bacaklar. Masada patlayana kadar tıkınırdı, bu da karaciğerini bozar, bulanık gözlerini donuklaştırır, etli yanaklarını sarkıtırdı. Şu anda okulda olması gerekirken annesi "hassas bünyesi yüzünden" bir iki aylığına eve almıştı. Öğretmeni Bay Miles, evden biraz daha az pasta ve şekerleme gönderilse çocuğun gayet iyi olacağını söylemişti ama annesinin yüreği böylesine katı fikirleri kaldıramıyordu, John'un solgunluğunun fazla çalışmaktan ya da belki de yuva hasretinden kaynaklandığı yönündeki ince düşüncelere meyyaldi.

John, annesiyle kız kardeşlerini pek sevmezdi, bana karşı da antipatisi vardı. Beni haftada iki ya da üç defa değil, günde bir iki defa da değil, sürekli olarak korkutur ve cezalandırırdı: Her sinirim ondan korkar ve yakınıma geldiğinde kemiklerimin üzerindeki her et zerresi çekilirdi. Onun uyandırdığı dehşetten şaşkına döndüğüm anlar oluyordu çünkü bana ne kadar kötülük yaparsa yapsın, ne kadar eziyet ederse etsin, başvurabileceğim kimse yoktu. Hizmetçiler benim tarafımı tutarak genç efendilerini kızdırmak istemezdi, Bayan Reed ise bu konuda kör ve sağırdı: Onun bana vurduğunu asla görmez, bana sövdüğünü asla duymazdı. Oysa John, bunları kimi zaman onun yanında ama çoğunlukla arkasından yapardı.

John'a itaat etmeye alışık olduğumdan koltuğunun yanına gittim: Üç dakikayı, bana dilini, köküne zarar vermeden çıkartabileceği kadar çıkartarak geçirdi: Kısa bir süre içinde bana vuracağını biliyordum ve bu darbeden korkmama rağ-

men onu savuracak kişinin iğrenç ve çirkin görüntüsüyle alay ettim. Bunu yüzümden okuyup okumadığını merak ediyordum; sonra birden, bir şey söylemeden, ani ve sert bir tokat attı. Sendeledim, dengemi tekrar bulur bulmaz koltuğundan bir iki adım uzaklaştım.

"Bu, biraz önce anneme cevap verirkenki terbiyesizliğin için," dedi, "ve perdelerin arkasına sıvışman ve iki dakikadan beri gözlerinde olan o bakış için, seni sıçan!"

John Reed'in sövmelerine alışık olduğumdan ona cevap vermeyi hiç düşünmemiştim; derdim bu hakaretin ardından geleceği muhakkak olan darbeyi savuşturmaktı.

"Perdenin arkasında ne yapıyordun?" diye sordu.

"Okuyordum."

"Okuduğun kitabı göster."

Pencereye dönüp kitabı getirdim.

"Bizim kitaplarımızı almaya hakkın yok. Bizim elimize bakıyorsun, annem öyle söylüyor; hiç paran yok; baban sana metelik bırakmamış; bir beyefendinin bizim gibi çocuklarıyla birlikte burada yaşayacağına, bizimle aynı yemekleri yiyeceğine ve annemin satın aldığı giysileri giyeceğine dilenmen gerekiyor! Şimdi sana kitap raflarımı altüst etmeyi göstereceğim çünkü onlar *benim*; bütün bu ev bana ait, daha doğrusu birkaç yıl içinde bana ait olacak. Git kapının yanında dikil ama aynadan ve pencerelerden uzak dur!"

Dediğini yaptım, başta niyetini fark etmemiştim ama kitabı kaldırıp da bana nişan alarak fırlatacağını görünce, dehşet içinde çığlık atıp sezgilerimle kenara çekildim: ama yeterince hızlı davranamamıştım, kitap havada uçtu, bana çarptı ve düştüm, düşerken başımı kapıya vurup yarmıştım. Yaram kanıyor, canım çok yanıyordu; korkum hafiflemiş, başka duygular öne çıkmıştı.

"Kötü ve zalim bir çocuksun!" dedim. "Bir katil gibisin, köle simsarı gibisin, Roma imparatorları gibisin!"

Goldsmith'in *Roma'nın Tarihi* adlı kitabını okumuş, Neron, Kaligula vb. hakkında fikir edinmiştim. Aynı zamanda sessizce bazı paralellikler kurmuş ama bunları yüksek sesle dile getirmeyi hiç düşünmemiştim.

John Reed, "Ne! Ne!" diye bağırdı. "Bunu bana mı dedi? Onu duydunuz mu, Eliza ve Georgiana? Anneme söylemez miyim ben, ama önce..."

Bodoslama üstüme atıldı. Saçlarımı ve omuzlarımı yakaladığını hissettim: Gözü dönmüş bir halde saldırmıştı. Gerçekten onda bir zorbayı, bir katili görüyordum. Bir iki damla kanın başımdan boynuma doğru süzüldüğünü hissettim, basbayağı keskin bir ızdırap içindeydim, bu duygular o an için korkuma galip geldi, ona çılgınca karşılık verdim: O ara ellerimle neler yaptığımı pek bilmiyorum ama John bana, "Sıçan! Sıçan!" diye bağırıyordu. Yardım yakınındaydı; Eliza ve Georgiana, yukarı kata çıkmış olan Bayan Reed'i çağırmaya gitmişlerdi: O da inmiş ve bu sahneye rastgelmişti, arkasında da Bessie ve hizmetçisi Abbot vardı. Bizi ayırırlarken şu sözleri duydum; "Aman Tanrım! Bu nasıl bir öfke, Bay Reed'e saldırıyor!"

"Böyle bir hırs gördünüz mü?"

Derken Bayan Reed lafı tamamladı:

"Onu kırmızı odaya kapatın."

Dört el ânında üstüme atıldı ve yukarı kata götürüldüm.

II

Yol boyunca direndim: Bu benim için yeni bir şeydi ve Bessie ve Bayan Abbot'ın hakkımdaki kötü düşüncelerini büyük ölçüde güçlendiren bir durumdu. Mesele şu ki; biraz kendimden geçmiş haldeydim; ya da Fransızların dediği gibi; kendimi kaybetmiştim: bir anlık bir başkaldırının beni daha şimdiden tuhaf cezalara açık hale getirdiğinin bilincindeydim ve isyankâr bütün köleler gibi ben de, çaresizliğimin içinde, sonuna kadar gitmeye kararlı olduğumu hissediyordum.

"Kollarını tutun, Bayan Abbot. Kızgın kedilere dönmüş bu!"

"Ayıp, ayıp!" diye bağırdı hanımefendinin hizmetçisi. "Bu nasıl bir hal, akıllara ziyan Bayan Eyre. Genç bir beyefendiye vuruyorsunuz, üstelik velinimetinizin oğlu... Sizin küçük efendiniz."

"Efendi mi! O nasıl efendim oluyormuş? Hizmetçi miyim ben?"

"Hayır, hizmetçiden bile aşağıdasın çünkü geçimini sağlamak için hiçbir şey yapmıyorsun. Şimdi otur da kötü davranışını bir düşün."

O sırada beni Bayan Reed'in kastettiği odaya götürmüş ve bir taburenin üzerine oturtmuşlardı: İçimden gelen dürtü o tabureden bir yay gibi fırlamak oldu ama iki çift el beni anında yakaladı.

Bessie, "Eğer uslu durmazsan seni bağlamak gerekir"

dedi. "Bayan Abbot, bana jartiyerini ver, benimkini hemen koparır."

Bayan Abbot, gereken bağı tombul bacağında aramaya koyuldu. Bağlama hazırlıkları ve bunun sebep olacağı fazladan rezalet heyecanımı biraz hafifletmişti.

"Çıkarma onları!" diye bağırdım; "Kıpırdamayacağım!"

Bunun teminatı olarak kendimi ellerimle oturduğum yere yapıştırdım.

Bessie, "Hele bir kıpırda," dedi ve gerçekten durulduğumdan emin olunca, ellerini gevşetti; sonra Bayan Abbot'la kollarını kavuşturup sanki akıl sağlığımdan emin değillermiş gibi, şüphe dolu karanlık bakışlarını yüzüme diktiler.

Sonunda Bessie Abigail'e dönerek, "Hiç böyle yapmamıştı," dedi.

"Ama içinde hep vardı bu," cevabını aldı. Ben hanımefendiye çocukla ilgili fikirlerimi kaç defa söyledim. Hanımefendi de dediklerime katıldı. Sinsi ufaklık: Onun yaşında bu kadar çok şey saklayan bir kız görmedim."

Bessie karşılık vermedi ama çok geçmeden beni karşısına alıp şöyle dedi:

"Şunun farkında olman gerekir, küçük hanım. Bayan Reed'e minnet borçlusun; o sana bakıyor, seni kapı dışarı etse düşkünler evinin yolunu tutarsın."

Bu sözler karşısında söyleyecek sözüm yoktu, bunları ilk kez duymuyordum, kendimi bildim bileli, hatıralarımda bu türden imalar vardı. Onlara bağımlı olduğumla ilgili bu suçlamalar artık kulağıma belli belirsiz bir tekerleme gibi geliyordu; çok acı, kırıcı ama ancak yarım yamalak anlaşılan bir tekerleme. Bayan Abbot da eksik kalır mı:

"Ve kendini Bayan Reed'lerle ve Bay Reed'le eşitmiş gibi görmemelisin çünkü hanımefendi kibarlığından senin onlarla

büyümene izin veriyor. Onların ileride çok paraları olacak, seninse hiç paran olmayacak; sana düşen mütevazı olmak ve kendini onlara sevdirmektir."

Bessie kaba olmayan bir ses tonuyla, "Hep senin iyiliğin için söylüyoruz," diye ekledi. "Senin faydalı ve nazik olmaya çalışman gerekir ve sonra belki burası senin de evin olur ama eğer hırslı ve terbiyesiz olursan hanımefendi seni gönderir, eminim."

"Üstelik," dedi Bayan Abbot, "Tanrı onu cezalandırır: bu nöbetlerinden birinin ta orta yerinde canını alıverir, o zaman nereye gidecek bu? Gel, Bessie, onu bırakalım: Onun yerinde olmak istemezdim. Tek başına kaldığında dualarını et, Bayan Eyre; çünkü eğer tövbe etmezsen kötü bir şeyin bacadan içeri girip seni kaçırmasına izin verilir."

Böyle söyledikten sonra kapıyı kapatıp kilitledikten sonra gittiler.

Kırmızı oda kare şeklinde bir konuk odasıydı, burada nadiren uyuyan olurdu, hatta hiç olmazdı bile diyebilirim. Ancak tesadüfen Gateshead Malikânesi'ne bir misafir akını olup da bütün odaların kullanıma açılması gerektiği zaman burası da hesaba katılırdı: Oysa burası konağın en büyük ve en muhteşem odalarından biriydi. Masif, maun sütunların üzerinde yükselen, bordo rengi ipek perdeli yatak odanın ortasında bir tapınak gibi göz alıyordu. Güneşlikleri hep kapalı olan iki büyük pencere de aynı kumaştan süslemeler ve fırfırlar arasında yarı gizlenmişti; halı kırmızıydı, yatağın ayakucundaki masaya kızıl renkli bir örtü serilmişti; duvarlar, birazcık pembenin karıştığı yumuşak bir kahverengiydi; gardırop, tuvalet masası, sandalyeler hep koyu renk cila sürülmüş eski maundandı. Yatağı çevreleyen bu koyu renklerin arasında kar beyazı Marsilya işi yatak örtüsü ile üstünde yığılı yastıklar ve minderler

bembeyaz bir ışıltıyla insanın gözünü alıyordu. Yatağın hemen başucunda duran, önünde ayak uzatılacak taburesi olan, yine beyaz renkteki bol yastıklı rahat koltuk da en az bunlar kadar göz alıcıydı ve bana soluk renkli bir tahtı hatırlatıyordu.

Oda soğuktu çünkü burada nadiren ateş yanardı; sessizdi çünkü çocuk odasından ve mutfaktan uzaktaydı; vakurdu çünkü buraya nadiren uğrandığı bilinirdi. Sadece cumartesiden cumartesiye oda hizmetçisi aynaların ve mobilyaların üzerinden bir haftanın sessiz tozlarını silmek için gelirdi ve Bayan Reed'in kendisi, çeşitli evrak, kendi mücevher kutusu ve ölmüş kocasının bir minyatürünün bulunduğu, gardırobun gizli bir çekmecesinin muhtevasını gözden geçirmek üzere uzun fasılalarla buraya girerdi ki kırmızı odanın sırrı, bütün ihtişamına rağmen onu böyle kimsesiz kılan sır da bu son kelimelerde gizliydi.

Bay Reed öleli dokuz yıl olmuştu; son nefesini bu odada vermişti, bu odada katafalka konmuştu, o yüzden cenaze levazımatçısının adamları tabutunu buradan taşımıştı; ve o günden beri kasvetli bir takdis duygusu bu odayı sık sık rahatsız edilmekten korumuştu.

Bessie ile kötü kalpli Bayan Abbot'ın beni perçinlenmiş halde bıraktıkları yer, mermer şöminenin yanındaki alçak bir puftu; yatak hemen önümde yükseliyordu; sağımda panolarının cilası yer yer parlayan, koyu renkli yüksek gardırop duruyordu; sol tarafımda ise perdelerin sarmaladığı pencereler vardı; aralarındaki büyük bir ayna, yatağın ve odanın sahipsiz haşmetini tekrar ediyordu. Kapıyı kilitlediklerinden emin değildim ve hareket edebilecek cesareti bulunca kalkıp baktım. Heyhat! Evet: Hiçbir hapishane daha güvenli olamazdı. Dönerken aynanın önünden geçmek zorunda kaldım; şaşkın bakışlarım istemsizce derinliklerinde beliren görüntüyü in-

celedi. Her şey, o hayali boşlukta gerçekte olduğundan daha soğuk ve daha karanlık görünüyordu ve loşluğu lekeleyen beyaz yüzü, kolları ve korkuyla pırıldayan gözleriyle karanlığın içinden bana bakan ve her şey hareketsizken hareket eden tuhaf, küçük şekil gerçek bir hayalet etkisi yaratıyordu: Onun Bessie'nin geceleri anlattığı masallarda tarif ettiği, eğreltiotlarıyla kaplı ıssız kırların kuytularından çıkıp, gecikmiş yolcuların gözlerine görünen yarı peri, yarı iblis küçük hayaletlerden birine benzediğini düşünmüştüm. Tabureme geri döndüm.

O anda batıl inanç beni etkisi altına almış ama tam bir zafer kazanmasının zamanı henüz gelmemişti, kanım hâlâ kaynıyordu; baş kaldırmış kölenin ruh hali o acı coşkusuyla bana hâlâ güç veriyordu; o ânın kederi karşısında sinmeden önce geçmişi hızla hatırlamam gerekecekti.

John Reed'in bütün vahşi zorbalıkları, kız kardeşlerinin bütün kibirli kayıtsızlığı, annesinin bütün tiksintisi, hizmetçilerin bütün yanlılığı; tedirgin zihnimde, bulanık bir kuyunun dibindeki kara tortu gibi dönüyordu. Neden hep acı çekiyordum, hep korkutuluyordum, hep suçlanıyor, her zaman kınanıyordum? Neden hiçbir zaman kimseyi memnun edemiyordum? Herhangi birinin gönlünü kazanmaya çalışmak neden boşunaydı? İnatçı ve bencil Eliza saygı görüyordu. Şımarık huyu ve kekremsi bir haseti olan, her şeye kusur bulan, küstah Georgiana'yı herkes hoş görüyordu. Güzelliği, pembe yanakları ve altın rengi bukleleri ona bakan herkesin hoşuna gidiyor gibiydi ve yaptığı hiçbir hatanın bedelini ödemiyordu. John'u cezalandırmak bir yana engelleyen bile yoktu, oysa güvercinlerin boğazını sıkar, küçük ördek yavrularını öldürür, köpekleri koyunların üstüne salar, sera asmalarının meyvelerini yağmalar, limonluktaki en nadide bitkilerin tomurcukla-

rını yolar, annesine "ihtiyar kız" diye hitap eder; kimi zaman da kendisininkine çok benzeyen esmer teni yüzünden onunla alay eder, büyük bir kabalıkla isteklerini umursamazdı; ipek kıyafetlerini yırtıp bozduğu da nadir değildi ve yine de "onun canının içi"ydi. Ben tek bir hata bile işlemeye cesaret edemez, her vazifeyi yerine getirmeye çalışırdım ama sabahtan akşama, akşamdan sabaha yaramaz ve yorucu, suratsız ve sinsi olduğu söylenen bendim.

Düştüğüm ve kafamı çarptığım için başım hâlâ ağrıyor ve kanıyordu; beni sebepsiz yere dövdüğü için John'u kimse ayıplamamıştı ve bu anlamsız şiddeti daha fazla sürdürmesinini engellemek için ona karşı çıktım diye herkes tarafından aşağılanmıştım.

"Haksızlık bu! Haksızlık bu!" diyordu aklım; bu acı uyarıyla geçici ama yaşımdan beklenmeyecek bir güç kazanmıştı. Ve tıpkı aklım gibi tavında dövülen Kararlılık bu dayanılmaz baskıdan kurtulmak için bazı tuhaf çareleri teşvik ediyordu; kaçmak ya da bu olmazsa, asla yiyip içmeyerek kendimi ölüme terk etmek gibi.

O korkunç öğleden sonra ruhum öyle dehşete düşmüştü ki! Aklım nasıl da karmaşa içinde ve yüreğim isyandaydı! Üstelik bu zihinsel muharebe nasıl bir karanlıkta, nasıl yoğun bir cehalet içinde gerçekleşiyordu! İçimde sorup durduğum suale cevap veremiyordum: Ben *neden* böyle acı çekiyordum; şimdi bu kadar uzaklaşmışken –kaç yıl olduğunu söylemeyeceğim– bunu gayet açık görebiliyorum.

Ben Gateshead Malikânesi'nde bir nifaktım; oradaki kimseye benzemiyordum; Bayan Reed'le veya çocuklarıyla ya da seçtiği tebaayla hiçbir konuda uyumlu değildim. Aslında ben onları ne kadar sevmiyorsam, onlar da beni o kadar sevmiyordu. Aralarından hiçbirine yakınlık göstermeyen bir şeye,

ayrışık bir şeye, mizacı, kapasitesi, eğilimleri onlara ters düşen; faydasız bir şeye, onların çıkarlarına hizmet etmekten ya da keyiflerini arttırmaktan aciz, zehirli bir şeye, onların davranışlarındaki öfke tohumlarını, değerlendirmelerindeki aşağılamayı besleyen bir şeye şefkatle bakmaları beklenemezdi. Eğer kanlı canlı, zeki, umursamaz, yorucu, güzel, hoplayıp zıplayan bir çocuk olsaydım –yine bağımlı ve kimsesiz olsaydım da– Bayan Reed'in varlığıma daha sakin katlanacağını; çocuklarının daha candan, daha halden anlar bir şekilde davranacaklarını; hizmetçilerin beni çocuk odasının günah keçisi yapmaya bu kadar yatkın olmayacaklarını biliyordum.

Gün ışığı kırmızı odadan çekiliyordu; saat dördü geçmişti ve bulutlu ikindi, kasvetli alacakaranlığa dönüyordu. Yağmurun hiç durmaksızın merdivenlerdeki pencereyi dövdüğünü, rüzgârınsa salonun arkasındaki koruda uğuldadığını duyabiliyordum; gitgide buz gibi soğudum ve sonra bütün cesaretimi kaybettim. Mutat ezik ruh halim, kendimden şüphe edişim ve sahipsiz bunalımım, sönen öfkemin korlarını ıslatıyordu. Herkes benim kötü biri olduğumu söylüyordu; belki de öyleydim: Daha demin kendimi açlıktan öldürmeyi hayal etmeme ne buyurulur? Bu kesinlikle bir suçtu; hem ben ölmeye uygun muydum? Yoksa Gateshead Kilisesi'nin altındaki mezar çok mu davetkârdı? Bay Reed'in böyle bir mezarda gömülü halde yattığı söylenmişti bana; bu düşünce onu hatırlatınca, giderek artan bir korkuyla onu düşünmeye başladım. Onu hatırlayamıyordum; ama dayım olduğunu –annemin ağabeyiydi– biliyordum; beni, anasız babasız bir çocukken evine almıştı; ölmeden önceki son anlarında Bayan Reed'den beni kendi çocuklarından ayırmadan büyüteceğine dair söz aldığını da biliyordum. Bayan Reed muhtemelen bu sözü tuttuğuna inanıyordu ve tabiatı elverdiğince bu sözü tutmuş olduğunu da

söyleyebilirim. Ama kocasının ölümünden sonra aralarında hiçbir bağ kalmamış olan, kendi soyundan olmayan bir yabancıyı nasıl sevebilirdi ki? Zorla ettiği bir yemin yüzünden, sevemediği tuhaf bir çocuğa annelik yapmak zorunda kalmak ve uyumsuz bir yabancının kendi aile topluluğuna istenmediği halde dahil olduğunu görmek onun için kim bilir ne kadar can sıkıcı olmuştu.

Birden aklıma eşsiz bir fikir geldi. Eğer Bay Reed yaşasaydı bana iyi bakacağından şüphem yoktu; asla olmamıştı. O an odada, beyaz yatağa, gölgeli duvarlara bakıp otururken –büyülenmiş gözlerimi, ara sıra loş bir ışıltıyla parlayan aynaya da çevirirken– son dilekleri yerine getirilmediği için mezarlarında rahatsız olan ölüler hakkında duyduklarımı hatırlamaya başladım; yalan yere yemin edenleri cezalandırmak ve ezilenlerin intikamını almak üzere yeryüzüne dönüyorlardı. Kız kardeşinin çocuğunun hatalarından yılan Bay Reed'in ruhunun da –ister kilisenin altındaki mezarda, isterse gidenlerin bilinmez dünyasında olsun– yerinden kalkıp şu odada karşıma dikileceğini düşündüm. Gözyaşlarımı sildim, hıçkırıklarımı bastırdım; güçlü bir acı hissettiğime ilişkin her işaretin, beni teselli etmek isteyen doğaüstü bir gücü uyandırmasından ya da çevresinde hale bulunan bir yüzün karanlıklardan çıkıp tuhaf bir üzüntüyle üstüme eğilmesinden korkuyordum. Teorik olarak insanı avutacak olan bu fikrin gerçekleşmesi halinde korkunç bir şey olacağını hissediyor; bütün gücümle bu fikri bastırmaya çabalıyor; güçlü olmaya çalışıyordum. Saçlarımı gözlerimin önünden çekerek başımı kaldırdım ve gözlerimi cesaretle karanlık odada gezdirmeye çalıştım; tam o anda duvarda bir ışık parladı. İçten içe bunun, güneşliklerin arasındaki bir açıklıktan sızan ay ışığı olup olmadığını merak ettim. Hayır; ay ışığı kıpırtısızdı ama bu, hareket ediyordu.

Ben ona baktığım sırada tavana doğru kayıp başımın üzerinde titreşmeye başladı. Şimdi, bu ışığın çayırlıktan geçen birinin elindeki fenerden geldiğini kolaylıkla kestirebiliyorum ama o sırada korkmaya hazır ve sinirlerim heyecandan sarsılmış bir haldeyken, hızla çıkıveren ışığı başka bir dünyadan gelen bir görüntünün ilk alameti sandım. Kalbim hızla çarpıyor, başım yanıyor, kulaklarım çınlıyordu; bu sesi kafamın içinde çırpınan kanatlara yordum; sanki bir şey bana yaklaşıyordu; üstüme bir şey gelmişti, boğuluyordum; dayanma gücümü kaybettim, kapıya atıldım ve çaresizlikle tokmağı sarsmaya başladım. Dışarıdaki koridordan ayak sesleri geldi; anahtar döndü, Bessie ve Abbot içeri girdiler.

Bessie, "Bayan Eyre, yoksa hasta mısın?" dedi.

"Bu ne korkunç bir gürültü! Neredeyse kulaklarımın zarını patlatacaktı!" diye bağırdı Abbot.

"Beni buradan çıkartın, çocuk odasına gitmeme izin verin!" diye haykırdım.

Bu sefer yine Bessie, "Neden? Bir yerin mi acıdı? Bir şey mi gördün?" diye sordu.

"Oh! Bir ışık gördüm ve bir hayalet gelecek sandım." Şimdi Bessie'nin elini yakalamıştım ve o da elini elimden çekmemişti.

Abbot iğrenir gibi, "Özellikle bağırdı," dedi. "Hem de ne çığlık! Eğer büyük bir acı çekmiş olsa insan böyle bir şeyi bağışlayabilir ama tek istediği hepimizin buraya gelmesiydi; ben onun o yaramazlık numaralarını bilirim."

Bir başka ses, emredercesine, "Neler oluyor burada?" diye sordu; Bayan Reed koridordan geliyordu; başlığı başından uçuyor, etekleri savruluyordu." Abbot, Bessie, Jane Eyre'in ben onun yanına gidene kadar kırmızı odada tutulmasını emrettiğimi sanıyorum."

"Bayan Jane öyle bir bağırdı ki, hanımefendi," diye özür diledi Bessie.

Aldığı tek cevap, "Bırak onu," oldu. "Bessie'nin elini bırak, çocuk; emin ol ki bu şekilde odadan çıkamazsın. Sahtekârlıktan nefret ederim, özellikle de çocuklarda; bu tür numaraların işe yaramayacağını sana göstermek benim görevim: Öyleyse burada bir saat daha kalacaksın ve o zaman da seni ancak tamamen itaat eder ve kıpırdamazsan serbest bırakacağım."

"Ah, yengeciğim! Merhamet! Beni affedin! Buraya dayanamıyorum! Başka bir ceza verin bana! Yoksa öleceğim..."

"Sus! Bu zorlama iğrenç resmen" böyle hissettiğine de şüphe yoktu. Onun gözünde büyümüş de küçülmüş bir oyuncuydum; beni samimiyetle zehirli tutkular, kötü huylar ve tehlikeli bir ikiyüzlülüğün bileşimi olarak görüyordu.

Bessie ve Abbot da çekilmişti; çılgın ızdırabım ve şiddetli hıçkırıklarım karşısında sabırsızlanan Bayan Reed, beni aceleyle içeri itti ve daha fazla tartışmadan kapıyı üstüme kilitledi. Uzaklaştığını duydum ve o gittikten kısa bir süre sonra sanırım bir tür nöbet geçirmiştim: Sahne kapanırken bilinçsizdim.

III

İlk hatırladığım şey, sanki korkunç bir kâbus görmüşüm gibi uyanmak ve tam önümde, siyah parmaklıkların kestiği berbat, kırmızı bir ışık görmek oldu. Sesler de duydum, boğuk konuşmalar sanki rüzgârın uğultusuna veya suyun sesine karışıyordu; heyecan, belirsizlik ve her şeye egemen olan dehşet elimi ayağımı dolaştırıyordu. Çok geçmeden birinin beni kaldırdığını fark ettim; ve beni, bugüne kadar hiç görmediğim bir şefkatle kaldırıyor ve oturma pozisyonuna getiriyordu. Başımı yastığa ya da bir kola yasladım ve rahatladım.

Beş dakika kadar sonra şaşkınlık bulutları dağıldı: Gayet iyi biliyordum ki yatağımdaydım ve o kırmızı ışık da çocuk odasının şöminesinde yanan ateşti. Gece olmuştu; masada bir mum yanıyordu; Bessie elinde bir leğenle yatağımın ayak ucunda duruyordu ve yastığımın yakınındaki sandalyede oturan bir beyefendi de üstüme eğilmişti.

Odada yabancı birinin, Gateshead'ten olmayan ve Bayan Reed'le bağlantısı bulunmayan birinin olduğunu anladığımda, ifade edemeyeceğim kadar büyük bir rahatlama yaşadım, korunduğuma ve güvende olduğuma kanaat getirerek yatıştım. Gözlerimi Bessie'den başka bir yöne çevirip (gerçi onun varlığı bana örneğin Abbot'ınkinden çok çok daha az iğrenç geliyordu) beyefendinin yüzünü inceledim. Onu tanıyordum, Bay Lloyd'du; eczacıydı, Bayan Reed bazen hizmetçiler has-

talandığında çağırırdı onu, kendisi ve çocukları içinse doktor getirirdi.

Eczacı, "Peki, ben kimim?" diye sordu.

Adını söylerken aynı zamanda elimi uzattım; gülümsedi, "Öyleyse birazdan iyi olacağız," diyerek elimi tuttu: Sonra beni yatırdı ve Bessie'ye dönüp gece boyunca hiç rahatsız edilmemem konusunda çok dikkatli olmasını tembihledi. Birtakım talimatlar verip ertesi gün tekrar geleceğini söyledikten sonra ayrıldı; üzülmüştüm. O, yastığımın yanındaki sandalyede otururken kendimi koruma altında ve bir arkadaşım yanımdaymış gibi hissediyordum; ama ardından kapıyı kapatıp da gidince sanki bütün oda karanlığa gömüldü ve kalbim bir kere daha, sözlerle ifade edilemeyecek bir üzüntüyle doldu.

Bessie epeyce yumuşak bir sesle, "Kendini uyuyabilecekmiş gibi hissediyor musun, küçük hanım?" diye sordu.

Ona cevap vermeye cesaret edemiyordum çünkü bir sonraki cümlenin sert olmasından korkuyordum. "Deneyeceğim."

"Bir şey içmek ister misin ya da bir şey yiyebilir misin?"

"Hayır, teşekkür ederim, Bessie."

"O zaman sanırım yatacağım çünkü saat on ikiyi geçti ama gece bir şey istersen beni çağırabilirsin."

Mükemmel bir incelik! Bundan cesaret alarak sordum:

"Bessie neyim var benim? Hasta mıyım?"

"Sanırım kırmızı odada ağlaya ağlaya hasta olmuşsun; kısa bir süre içinde iyileşeceksin, buna şüphe yok."

Bessie hemen yakındaki hizmetçilerin dairesine gitti. Dediklerini duyabiliyordum.

"Sarah, gel çocuk odasında yatalım; bu gece o zavallı çocukla yalnız kalmaya korkuyorum, ya ölürse; öyle nöbet geçirmesi çok tuhaf; acaba bir şey mi gördü? Hanımefendi de biraz sert davrandı."

Sarah da onunla geldi, ikisi de yattı ve uykuya dalmadan önce yarım saat aralarında fısıldaştılar. Konuşmalarına kulak misafiri oluyordum ama kulağıma çalınanlardan da olsa, üzerinde konuştukları esas konuyu gayet iyi anlıyordum.

"Baştan aşağı beyazlara bürünmüş bir şey yanından geçip gözden kayboluvermiş..." "Arkasında kocaman siyah bir köpek varmış..." "Odanın kapısı üç defa hızlı hızlı vurulmuş..." "Kilisenin avlusunda, tam onun mezarının üstünde bir ışık görülmüş..." vb... vb...

Sonunda ikisi de uyudu, ateş ve mum söndü. Benim içinse o uzun gecenin saatleri dehşetten uyuyamayarak ve korkudan –sadece çocukların hissedebildiği bir korkudan– gerilerek geçti.

Kırmızı oda olayının ardından ciddi ya da uzun süren bedensel bir hastalık gelmedi; yalnızca sinirlerim öyle yıpranmıştı ki etkilerini bugün bile hissederim. Evet, Bayan Reed, zihnimdeki bazı korkutucu sancıları size borçluyum. Ama sizi affetmeliyim çünkü ne yaptığınızı bilmiyordunuz; kalbimi parçalarken yalnızca kötü huylarımı söküp attığınızı sanıyordunuz.

Ertesi gün, öğlen vakti, kalkıp giyinmiş ve bir şala sarınıp çocuk odasındaki şöminenin başına oturmuştum. Kendimi fiziksel olarak zayıf ve kırgın hissediyordum ama esas rahatsızlığım zihnimin söze dökülemeyecek sefaletiydi: Bana sessiz gözyaşları döktüren bir sefalet. Yanağımdan tuzlu bir damlayı siler silmez bir başkası düşüyordu. Yine de mutlu olmam gerektiğini düşünüyordum çünkü Reed'lerden hiçbiri yoktu, anneleriyle birlikte arabayla dışarı çıkmışlardı. Abbot da başka bir odada dikiş dikiyordu ve oradan oraya gidip oyuncakları kaldıran ve çekmeceleri düzenleyen Bessie de ara sıra bana hiç âdeti olmayan kibar sözler söylüyordu. Habire azarlanma-

ya ve teşekkür bile edilmeden hizmet etmeye alışık olduğum için, bu hal bana ancak cennette ulaşılacak huzur gibi geliyordu. Ancak yıpranmış sinirlerim öyle bir durumdaydı ki hiçbir sükûnetin yatıştırması, hiçbir zevkin hoş bir heyecan vermesi mümkün değildi.

Bessie mutfağa inmişti, parlak renklere boyanmış porselen bir tabağa bir parça turta koyup bana getirdi. Tabağın üzerindeki, gül goncalarıyla kahkaha çiçeklerinin arasına yuva kurmuş olan cennet kuşunun resmi bende uzun zamandır büyük bir hayranlık uyandırıyordu; tabağı elime alıp resmi yakından inceleyebilmek için defalarca yalvarmış ama şimdiye kadar bu ayrıcalığa hiç layık görülmemiştim. İşte, bu değerli tabak şimdi dizlerimin üzerindeydi ve üstündeki nefis turtayı yemem isteniyordu. Boş lütuf! Çok istenen ama sürekli ertelenen diğer lütuflar gibi bu da çok geç kalmıştı! Turtayı yiyemiyordum, cennet kuşunun tüyleriyle çiçeklerin renkleri de tuhaf bir biçimde solmuş gibi görünüyordu; turtayı da, tabağı da bir kenara bıraktım. Bessie bir kitap ister miyim diye sordu; *kitap* kelimesini duyduğum anda aniden irkildim, bana kütüphaneden *Gulliver'in Gezileri*'ni getirmesi için Bessie'ye yalvardım. Bu kitabı defalarca büyük bir zevkle incelemiştim. Onun gerçekleri anlattığını düşünüyor ve peri masallarından çok daha ilginç buluyordum çünkü cinleri yüksükotu yapraklarının, çan çiçeklerinin, mantarların altında, duvar köşelerinde büyüyen sarmaşıkların arasında beyhude yere arayıp durduktan sonra, nihayet acı gerçeği kabul etmiştim: Onlar İngiltere'den ayrılıp, ormanların daha vahşi ve daha sık, nüfusun daha az olduğu yabani bir ülkeye gitmişlerdi. Oysa Lilliput ve Brobdingnag benim inancımda, yeryüzünün somut parçalarıydı ve bir gün uzun bir yolculuk yaptıktan sonra, bir âlemde küçücük tarlaları, evleri, ağaçları, minicik insanları, ufacık inekleri, koyunları

ve kuşları, diğer âlemdeyse orman yüksekliğindeki mısır tarlalarını, devasa çoban köpeklerini, canavar kedileri, kule boyundaki kadın ve erkekleri kendi gözlerimle göreceğimden en ufak bir şüphem yoktu. Yine de üstüne titrediğim bu cilt o anda elime verildiğinde –yapraklarını çevirdiğimde, kitabın harika resimlerinde o zamana kadar hep bulduğum cazibeyi aradığımda– her şey korkutucu ve ürpertici geldi; devler tehlikeli cinlerdi aslında, cücelerse kötü niyetli ve korkunç küçük şeytanlar. Gulliver'e gelince, o da korkunç ve tehlikeli bölgelerde dolanan kimsesiz bir adamdı. Daha fazla incelemeye cesaret edemediğim için kitabı kapatıp onu tadına bile bakılmamış turtanın yanına koydum.

Bessie artık odanın tozunu almayı ve toplamayı bitirmişti ve ellerini yıkadıktan sonra muhteşem ipek ve saten parçalarıyla dolu ufak bir çekmeceyi açıp Georgiana'nın bebeği için yeni bir şapka dikmeye başladı. Bir yandan da şarkı söylüyordu. Şarkısı şöyleydi:

"Çingenelik ettiğimiz günlerde,
Çok uzun zaman önce."

Bu şarkıyı daha önce de sık sık duymuştum ve hep hoşuma gitmişti çünkü Bessie'nin çok tatlı bir sesi vardı, en azından ben öyle düşünüyordum. Ama şimdi, sesi hâlâ tatlı olmasına rağmen şarkının ezgisinde tarif edilmez bir hüzün buluyordum ve bazen, işine daldığı sırada, şarkının nakaratını çok alçak bir sesle, ağır ağır söylüyordu: "Çok uzun zaman önce" bir cenaze ilahisinin en hüzünlü perdesi gibi dökülüyordu dudaklarından. Başka bir balada geçti, bu seferki gerçekten çok kederliydi:

"Ayaklarım ağrıyor, kollarım bacaklarım yorgun;
Yol uzun, dağlar vahşi;

Birazdan alacakaranlık bastırır, mehtapsız ve ürkütücü.
Zavallı yetim çocuğun yoluna.
Beni neden bu kadar uzağa, bu kadar kimsesiz gönderdiler,
Bozkırların uzandığı ve gri kayaların yığıldığı bu uzak yere?
İnsanlar taş kalpli ve sadece iyi melekler
Zavallı yetim çocuğun adımlarını izler.
Evet, uzak ve yumuşak bir gece meltemi esiyor,
Bulutlar yok ve berrak yıldızlar hafifçe parlıyor;
Tanrı, merhametiyle,
Zavallı yetim çocuğu koruyor, ona rahatlık ve ümit veriyor.
Geçerken yıkılmış köprüden düşsem,
Ya da sahte ışıklara aldanıp bataklıklarda yolumu kaybetsem,
Yine de Baba, vaat ve lütufla,
Zavallı yetim çocuğu basar bağrına.
Çünkü gücün bana yararı olacaksa,
Evim ve ailem kalmasa bile;
Cennet bir yuvadır ve beni de bekler huzur;
Tanrı zavallı yetim çocuğa dosttur."

Bessie, şarkıyı bitirince, "Hadi Bayan Jane, ağlama," dedi. Ateşe, "Yanmasana," da diyebilirdi. Ama beni ele geçirmiş olan marazi ızdırabı nasıl hissedebilirdi? Sabah, Bay Lloyd tekrar geldi.

Çocuk odasına girer girmez, "Ne? Demek kalktık bile, öyle mi?" dedi. "Peki hemşire, hastamız nasıl?" Bessie eczacıya benim iyiye gittiğim cevabını verdi.

"O zaman daha neşeli görünmesi gerekir. Buraya gel Bayan Jane; senin adın Jane, değil mi?"

"Evet, efendim. Jane Eyre."

"Pekâlâ, ağlıyordun, Jane Eyre; bana neden ağladığını anlatabilir misin? Bir yerin mi ağrıyor?"

"Hayır, efendim."

Bessie, "Ah! Öteki küçük hanımlarla birlikte arabayla gezintiye çıkamadığı için ağladığını söyleyebilirim" diye araya girdi.

"Kesinlikle öyle değil! O böyle huysuzluklar yapmayacak kadar olgun."

Ben de böyle düşünüyordum; bu sahte bir suçlama karşısında kendime güvenim zedelendiği için hemen cevap verdim, "Ben hayatımda böyle bir şey için hiç ağlamadım. Arabayla gezmekten nefret ederim. Ağlıyorum çünkü çok mutsuzum."

"Çok ayıp ama, küçük hanım," dedi Bessie.

İyi kalpli eczacı şaşırmış görünüyordu. Tam önünde duruyordum, bakışlarını yüzüme dikti; gözleri küçük ve griydi, çok parlak değillerdi ama bugün, kurnaz bir ifadeyle baktıklarını söyleyebilirim; sert hatlı ama iyi huylu görünen bir yüzü vardı. Uzun bir süre bana baktıktan sonra şöyle dedi:

"Dün seni ne hasta etti?"

Bessie, yine araya girerek, "Düştü," dedi.

"Düşmek mi?! Bu da bebeklere göre! Bu yaşta yürümeyi beceremiyor mu? Sekiz dokuz yaşında olması gerekir."

Bir kere daha gururum incindiğinden, "Bana vurdular," diye yüksek bir sesle söyledim. "Ama beni asıl hasta eden şey bu değildi," diye ekledim, Bay Lloyd ise bir tutam enfiye çekmekteydi.

O enfiye kutusunu yelek cebine koyarken yüksek sesli bir çan, hizmetçilerin yemek saatini bildirdi, Bay Lloyd bunun farkındaydı. "Seni çağırıyor, hemşire," dedi, "Aşağı inebilirsin. Sen gelene kadar ben de Jane Eyre'e bir ders vereyim."

Bessie kalmayı tercih ederdi ama gitmek zorundaydı çünkü Gateshead Malikânesi'nde yemek saatlerine sıkı sıkıya uyma mecburiyeti vardı.

Bessie gittikten sonra, Bay Lloyd, "Düştüğün için hastalanmadıysan, neden hasta oldun?" diye ısrarla sordu.

"Hava kararıncaya kadar, beni hayaletli bir odaya kilitlediler."

Bay Lloyd'un hem gülümseyip hem de kaşlarını çattığını gördüm, "Hayalet mi? Demek ki sen gerçekten bir bebeksin! Hayaletlerden mi korkuyorsun?"

"Bay Reed'in hayaletinden korkuyorum; o odada öldü ve cenazesi oradan kalktı. Bessie de başkaları da, mecbur kalmadıkça, oraya gece girmezler ve bir mum vermeden beni oraya kapatmak büyük zalimlikti, o kadar büyük bir zalimlikti ki, sanırım bunu asla unutmayacağım,"

"Saçmalık! Hem seni bu kadar üzen şey bu mu? Şimdi gün ışığı varken de korkuyor musun?"

"Hayır ama çok geçmeden yine gece olacak, ayrıca ben başka şeyler yüzünden de mutsuzum, çok mutsuzum."

"Başka şeyler yüzünden mi? Bana bazılarını anlatabilir misin?"

Bu soruyu etraflıca cevaplamayı ne kadar isterdim! Bir cevap tasarlamak ne kadar zordu! Çocuklar hissedebilir ama hislerini tahlil edemezler; ve eğer tahlil düşüncelerinde biraz olsun şekillense bile, sürecin sonucunu kelimelerle ifade etmeyi bilmezler. Ancak acımı anlatarak hafifletme konusunda elime geçmiş olan bu ilk ve tek fırsatı kaçırmaktan korktuğum için, sıkıntılı bir duraksamanın ardından, yetersiz fakat esasen doğru olan bir karşılık vermek için çabaladım.

"Bir kere, ne annem ne babam ne de kardeşlerim var."

"İyi kalpli bir yengen ve kuzenlerin var."

Yine duraksadım sonra büyük bir beceriksizlikle açıkladım:

"Ama beni dövüp yere düşüren John Reed'di, yengem de kırmızı odaya kapattı."

Bay Lloyd ikinci defa enfiye kutusunu çıkarttı.

"Gateshead Malikânesi çok güzel, değil mi?" diye sordu. "Böyle güzel bir yerde yaşadığına şükretmiyor musun?"

"Burası benim evim değil efendim ve Abbot, benim bu evde kalmaya bir hizmetçi kadar bile hakkımın olmadığını söylüyor."

"Pöh! Böyle muhteşem bir yeri bırakıp gitmeyi dileyecek kadar aptal olamazsın."

"Eğer gidecek başka yerim olsaydı buradan büyük bir memnuniyetle ayrılırdım ama bir kadın oluncaya kadar Gateshead Malikânesi'nden asla kurtulamam."

"Belki de gidebilirsin; kim bilir? Bayan Reed dışında akrabaların var mı?"

"Sanmıyorum, efendim."

"Baba tarafından akraban yok mu hiç?"

"Bilmiyorum, bir defasında Reed Yenge'ye sordum, o da, büyük bir ihtimalle Eyre adında aşağı tabakadan, fakir akrabalarım olabileceğini ama onlarla ilgili hiçbir şey bilmediğini söyledi."

"Eğer böyle akrabaların varsa onların yanına gitmek ister misin?"

Düşündüm. Yoksulluk yetişkinlere korkunç görünür, çocuklara daha da korkunç görünür çünkü çocukların çalışkan, iş güç sahibi insanların saygıdeğer yoksulluğuyla ilgili fikirleri yoktur; bu kelimenin yalnızca yırtık pırtık giysiler, varla yok arası yiyecek, ateş yanmayan ocaklar, kaba saba davranışlar ve insanın itibarını düşüren günahlarla bağlantılı olduğuna inanırlar; benim içinse yoksulluk düşüşle eş anlamlıydı.

"Hayır, yoksul insanlarla birlikte yaşamak istemem," diye yanıt verdim.

"Sana iyi davransalar bile mi?"

Başımı salladım, yoksulların iyi davranacak araçlara sahip olabileceklerini aklım almıyordu; hem sonra onlar gibi konuşmayı öğrenmek, onların davranışlarını benimsemek, eğitimsiz kalmak, bazen, Gateshead köyündeki evlerin kapılarının önünde çocuklarını emzirirken ya da giysilerini yıkarken gördüğüm yoksul kadınlara benzeyerek büyümek; hayır, özgürlüğümü, sınıf pahasına elde edecek kadar kahraman değildim.

"Ama senin akrabaların o kadar mı yoksul? Çalışmıyorlar mı?"

"Bir şey diyemem; Reed Yenge akrabam varsa bile dilenci olacaklarını söylüyor, dilencilik yapmak istemem."

"Okula gitmek ister miydin?"

Yine düşündüm: Okulun ne olduğu konusunda pek bilgim yoktu; Bessie bazen okuldan, genç hanımların tahta sıralara oturup kara tahtaları aşındırdıkları ve aşırı derecede kibar ve bilgili olmalarının beklendiği bir yer olarak bahsederdi: John Reed, gittiği okuldan nefret ediyor ve öğretmeniyle ilgili çok kötü konuşuyordu ama John Reed'in zevkleri benimkilere benzemezdi ve Bessie'nin okul disipliniyle ilgili anlattığı (bu bilgileri Gateshead'e gelmeden önce yaşadığı bir ailenin genç hanımlarından edinmişti) şeyler biraz ürkütücü olsa da, genç hanımların orada edindiği bazı maharetlerle ilgili ayrıntıların da aynı derecede çekici olduğunu düşünüyordum. Onların yaptığı güzel manzara ve çiçek resimlerini, söyleyebildikleri şarkıları, çalabildikleri parçaları, ördükleri tığ işi keseleri, tercüme ettikleri Fransızca kitapları övüyordu, ta ki ruhum onu dinleye dinleye onlara gıpta edene dek. Üstelik okul tam bir değişiklik olurdu; uzun bir yolculuk ve Gateshead'den tamamen ayrılmak, yani yeni bir hayata girmek anlamına geliyordu.

Düşüncelerimin sesli hali, "Okula gitmeyi gerçekten isterim," oldu.

"Peki, peki! Neler olacağını kimbilir?" dedi Bay Lloyd, yerinden kalkarken. "Bu çocuğun biraz hava ve yer değişikliğine ihtiyacı var," diye ekledi kendi kendine konuşarak, "sinirleri iyi durumda değil."

Bessie artık dönmüştü; aynı anda çakıl taşlarıyla döşeli yoldan arabanın sesi geldi.

Bay Lloyd, "Hanımının arabası mı bu, hemşire?" diye sordu. "Gitmeden onunla konuşmak isterdim."

Bessie, onu kahvaltı odasına davet ederek dışarı çıkarttı. Sonradan olup bitenlerden anlayabildiğim kadarıyla eczacı, Bayan Reed'le yaptığı görüşmede benim okula gönderilmemi önerme cüretinde bulunmuş ve bu tavsiye şüphesiz hemen kabul edilmişti çünkü bir gece, çocuk odasında, ben yattıktan sonra ve her ikisi de uyuduğumu sanırken, dikiş dikip bu konuyu tartıştıkları sırada Abbot, Bessie'ye şöyle demişti: "hanımefendi böyle yorucu, kötü huylu, sürekli olarak sanki herkesi seyrediyormuş ve sümen altından planlar yapıyormuş gibi görünen bir çocuktan kurtulduğu için çok memnun olduğunu söyledi." Anladığım kadarıyla Abbot, benim bir tür çocuk Guy Fawkes olduğuma inanıyordu.

O gün, Abbot'ın Bessie'ye anlattıklarından ilk defa, babamın yoksul bir papaz olduğunu, annemin babamla, onu annemden aşağıda gören arkadaşlarının karşı çıkmasına rağmen evlendiğini; büyükbabam Reed'in annemin bu itaatsizliğine çok kızıp ona tek bir kuruş bile miras bırakmadığını; annemle babam evlendikten bir yıl sonra, babamın papaz yardımcısı olarak çalıştığı büyük bir imalat şehrinde yoksulları ziyaret ettiğinde tifüs kaptığını çünkü şehirde hastalığın yaygın oldu-

ğunu ve annemin de ondan enfeksiyon kaptığını ve her ikisinin birer ay arayla öldüğünü öğrendim.

Bessie bu hikâyeyi dinlerken içini çekip, "Zavallı Bayan Jane'e de acımak gerek, Abbot," dedi.

Abbot, "Evet," diye cevap verdi; "Eğer tatlı, güzel bir çocuk olsa, insan onun bu kimsesizliği karşısında merhamet duyabilir ama onun gibi bir sıçan yavrusunu dert edemiyor."

Bessie, "Çok dert değil tabii," dedi. "Her halükârda, Bayan Georgiana gibi bir güzellik aynı koşullarda olsa insanı çok daha fazla duygulandırır."

Abbot heyecanla, "Evet, Bayan Georgiana'ya bayılırım!" dedi. "Tatlı şey! O uzun bukleleri, o mavi gözleri, hem ten rengi de ne tatlı, sanki boyanmış gibi! Bessie, akşam yemeğinde bir Gal tavşanı olsa çok hoşuma giderdi..."

"Benim de... yanında da közlenmiş soğan olacak. Hadi aşağı inelim," deyip, gittiler.

IV

Bay Lloyd'la görüşmemiz ve Bessie ile Abbot arasında geçen konuşma iyileşmeyi dilemem için yetecek sebebi vermişti: Sanki yakında bir değişiklik vardı; bunu arzuluyor ve sessizce bekliyordum. Ancak o ayak sürüyordu. Günler ve haftalar geçmişti, eski sağlığıma kavuşmuştum ama derin derin düşündüğüm konu hakkında hiçbir laf çaktırma yoktu. Bayan Reed zaman zaman sert bakışlarıyla beni inceliyor ama benimle nadiren muhattap oluyordu. Hastalandığımdan beri kendi çocuklarıyla arama daha belirgin bir çizgi çekmişti. Kendi başıma uyuduğum küçük bir yüklük vermiş, beni yemeklerimi yalnız yemeye ve kuzenlerim sürekli salondayken bütün zamanımı çocuk odasında geçirmeye mahkum etmişti. Ancak bana okula göndermekle ilgili tek bir imada bile bulunmamıştı, ne var ki içgüdüsel bir şekilde, benimle aynı çatı altında durmaya daha fazla dayanamayacağından emindim çünkü bakışları, bana her çevrildiğinde artık yenilmez ve köklü bir nefreti ifade ediyordu.

Emirler doğrultusunda davrandıkları belli olan Eliza ve Georgiana benimle mümkün olduğunca az konuşuyor; John ise beni nerede görse dilini yanağına dayıyordu; hatta bir keresinde beni dövmeye kalkıştı ama geçen seferki yaramazlığımı kışkırtan derin öfke ve çaresiz isyan duygusunun aynısıyla ona hemen karşılık verdim. Bana saldırmaktan vazgeçmenin daha iyi olacağını düşündü ve nefretle titre-

yerek ve burnunu kırdığımı iddia ederek kaçtı. Gerçekten de yüzünün o heybetli parçasına yumruğumun gücü yettiği kadar vurmuştum; ya bu yumruğun ya da bakışlarımın onu korkuttuğunu görünce, elde ettiğim bu üstünlükten yararlanmak istedim ama o annesinin yanına gitmişti bile. Ağlamaklı bir sesle, "O pis Jane Eyre'in nasıl vahşi bir kedi gibi üstüne atıldığı..." masalını anlatmaya başladığını duydum ama sert bir biçimde susturuldu...

"Bana ondan bahsetme John, sana ondan uzak durmanı söylemiştim, onu dikkate almaya bile değmez. Ne senin ne de kız kardeşlerinin onunla ilişki kurmasını istemiyorum."

Bu sırada merdivenin tırabzanından aşağı sarkıp aniden bağırdım, üstelik sözlerimi hiç tartmamıştım.

"Onlar benimle ilişki kurmaya layık değil!"

Bayan Reed iri yarı bir kadındı ama bu tuhaf ve küstah konuşmayı duyar duymaz çevik bir hareketle merdivenlerden çıktı, beni bir fırtına gibi kapıp çocuk odasına götürdü ve karyolamın kenarına yasladıktan sonra kararlı bir sesle o günün kalan kısmında oradan kalkmamı emretti ve tek bir hece bile söylememi yasakladı.

Pek de içimden gelmeden, "Yaşasaydı Reed Dayım size ne derdi acaba?" diye cevap verdim. Pek de içimden gelmeden diyorum çünkü görünüşe bakılırsa dilim sözleri, irademin onayı olmaksızın telaffuz ediyordu: sanki denetleyemediğim bir şey içimden konuşuyordu.

Bayan Reed fısıltıyla, "Ne?" dedi. Genellikle soğuk ve sakin olan gri gözleri korkuya benzeyen bir bakışla rahatsız olmuş gibiydi; elini kolumdan çekti ve sanki bir çocuk mu yoksa bir düşman mı olduğumu gerçekten bilmiyormuş gibi bana baktı. İşte şimdi yanmıştım.

"Reed Dayım cennette ve sizin bütün yaptıklarınızı ve

düşündüklerinizi görebiliyor, annemle babam da öyle; bütün gün beni kapattığınızı ve ölmemi istediğinizi biliyorlar."

Bayan Reed çok geçmeden kendini topladı: Beni şiddetle sarstı, iki kulağımı da tokatladı ve tek söz söylemeden gitti. Bessie, herhangi bir evde yaşamış en kötü ve utanmaz çocuk olduğumu şüpheye yer bırakmayacak şekilde kanıtladığı, bir saat süren bir vaazla onun boşluğunu doldurdu. Ona yarı yarıya inanmıştım çünkü göğsümden yalnızca kötü duyguların yükseldiğini hissediyordum.

Kasım, aralık ve ocak ayının yarısı geçmişti, Noel ve Yeni Yıl Gateshead'de her zamanki bayram havasında kutlanmıştı. Hediyeler alınıp verilmiş, yemekler ve akşam partileri düzenlenmişti. Tabii, ben her eğlencenin dışında bırakılıyordum. Bütün bu neşeden payıma düşen, yalnızca Eliza ve Georgiana'nın her günkü süslenmelerine tanık olmaktan ibaretti. İnce müslin elbiseleri, kıpkırmızı eşarpları ve özenle kıvrılmış saçlarıyla salona çıktıklarını görür; daha sonra aşağıda çalınan piyano ya da harpin sesini, kâhyanın ve uşakların gelip geçişlerini, yiyecek ve içecekler dağıtılırkenki cam ve porselen şıkırtılarını, salonun kapıları açılıp kapandıkça içeriden yükselen konuşma seslerinin kırık dökük uğultusunu duyardım. Bu meşgaleden sıkıldığımda ise merdivenin başından sessiz ve kimsesiz çocuk odasına çekilirdim; orada bir şekilde hüzünlü olmama rağmen mutsuz değildim. Gerçeği söylemek gerekirse insanların arasına karışmaya hiç de hevesli değildim çünkü başkalarının yanında varlığımla yokluğum birdi. Bessie nazik ve candan olduğunda, akşamları sessizlik içinde onunla geçirmeyi, hanımlar ve beylerle dolu bir odada Bayan Reed'in korkunç bakışları altında geçirmeye kesinlikle tercih ederdim. Ama Bessie genç hanımları giydirir giydirmez kendisini daha hareketli olan mutfak ve kâhya odasının olduğu

bölgeye atar ve genellikle mumu da yanında götürürdü. O zaman kucağımda bebeğimle ateş geçene kadar oturur ve gölgelerle dolu odada benden daha kötü bir şeyin dolaşmadığına emin olmak için ara sıra etrafa göz gezdirirdim; korlar solgun bir kırmızılığa büründükleri zaman aceleyle soyunur, düğümleri ve kuşakları elimden geldiğince hızla çekiştirip soğuk ve karanlıktan korunmak için karyolama sığınırdım. Yatağıma hep bebeğimi alırdım; insanların bir şeyi sevmeleri gerekir; ben de sevilmeye daha değecek bir şeyden yoksun olduğum için, minyatür bir korkuluk kadar salaş olan bu solgun, taştan görüntüyü sevmekten ve üzerine titremekten zevk alıyordum. Şimdi, bu küçük oyuncağı nasıl tuhaf bir samimiyetle sevdiğimi, onun canlı olduğunu ve hissedebildiğini hayal ettiğimi hatırlayınca şaşırıyorum. Bu bebek geceliğime sarılı olmadığında uyuyamıyordum ve orada güvende sıcacık yatarken onun da benim kadar mutlu olduğuna inanarak nispeten daha mutlu oluyordum.

Misafirlerin gitmesini ve merdivenlerde Bessie'nin ayak seslerinin duyulmasını beklerken saatler nasıl uzardı. Bazı akşamlar, yüksüğünü ya da makasını aramak için arada bir yukarı geldiği de olur ya da bana akşam yemeği –bir çörek ya da peynirli kek– gibi yiyecek bir şeyler getirir sonra ben onu yerken yatağıma oturup bekler, yemeyi bitirdiğimde örtüleri etrafıma sıkıştırır ve iki defa öpüp, "İyi geceler Bayan Jane," derdi. Böyle iyi olduğunda Bessie, bana dünya üzerindeki en iyi, en güzel, en kibar varlık gibi görünürdü; onun hep böyle hoş ve sevimli olmasını ve beni hiç itip kakmamasını, azarlamamasını, beni sebepsiz yere suçlamamasını o kadar çok dilerdim ki. Sanırım Bessie Lee doğuştan becerikli bir kızdı çünkü her yaptığını en iyi şekilde yapardı. Hikâye anlatma konusunda da dikkate değer bir hüneri vardı, en azından ço-

cuk odasında anlattığı masalların etkisiyle böyle düşünüyorum. Yüzünü ve bedenini doğru hatırlıyorsam, güzeldi de. Onu siyah saçları, koyu renk gözleri, çok güzel hatları ve güzel, duru teniyle incecik genç bir kadın olarak hatırlıyorum ama kaprisliydi ve çabuk parlardı. İlke ve adalet konusunda vasat fikirleri vardı ama böyle bile olsa onu, Gateshead Malikânesi'nde yaşayan herkese tercih ederdim.

Ocak ayının on beşiydi, saat sabahın dokuzuydu; Bessie kahvaltı etmek üzere aşağıya inmiş; anneleri henüz kuzenlerimi yanına çağırmamıştı. Eliza gidip tavuklarına yem vermek üzere şapkasını ve kalın bahçe paltosunu giyiyordu; bu çok hoşuna giden bir işti, yumurtaları kâhyaya satıp elde ettiği parayı biriktirmek daha da hoşuna giderdi. Eliza'nın ticarete merakı ve tasarrufa eğilimi vardı; bu yeteneklerini sadece yumurtaların ve tavukların satılmasında değil, bahçıvanlarla, çiçek kökleri, tohumlar ve bitki sürgünleri konusunda yaptığı kıyasıya pazarlıklarda da gösterirdi; görevli, Bayan Reed'den küçük hanım kendi payından ne satmak isterse satın alması konusunda emir almıştı. Eliza da eğer iyi kâr bırakacağını bilse başındaki saçları bile satardı. Paralarına gelince, bunları önceleri tuhaf köşelerde paçavralara ya da saç kıvırma kâğıtlarına sarıp saklıyordu ama oda hizmetçisi bohçalardan bazılarını keşfedince, bir gün değerli hazinesini kaybetme korkusuyla bunları yüksek bir faizle –yüzde 50 ya da 60– annesine emanet etmeye razı oldu, hesaplarını, büyük bir titizlikle küçük bir defterde tutardı.

Georgiana yüksek bir tabureye oturmuştu, aynaya bakıp saçlarını süslüyor, buklelerinin arasına tavanarasındaki bir çekmecede bulduğu yapma çiçekleri, solmuş tüyleri takıyordu. Ben de yatağımı yapıyordum, Bessie, o dönmeden yatağımı düzeltmem konusunda kesin emir vermişti, (Bessie artık

beni bir tür çocuk odası hizmetçi yamağı olarak kullanıyor, bana odayı toplamak, sandalyelerin tozunu almak gibi işler yaptırıyordu.) yorganı serip geceliğimi katladıktan sonra bazı resimli kitapları ve bebek evinin dağılmış mobilyalarını düzeltmek için pencerenin önündeki pervaza gitmiştim ki Georgiana'nın, kendi oyuncaklarını rahat bırakmam yönündeki sert emri beni durdurdu; (çünkü küçük sandalyeler ve aynalar, o meleklere layık tabaklar ve fincanlar onun malıydı) ve sonra yapacak başka işim olmadığı için camları süsleyen buzdan çiçekleri hohlamaya koyuldum ve bu şekilde, sert bir donun etkisiyle her şeyin taş kestiği toprakları seyredebileceğim bir alan açtım camda.

Bu pencereden, kapıcının evi ve araba yolu görülebiliyordu. Tam camı bir tül gibi örten o gümüşsü beyaz yaprakları soldaki odayı görecek kadar eritmiştim ki, kapıların açıldığını, sonra bir arabanın içeri girdiğini gördüm. Gateshead'e sık sık arabalar gelir ama hiçbiri benim ilgimi çeken ziyaretçiler getirmezdi, bu yüzden arabanın yokuş yukarı ilerlemesini kayıtsızlıkla seyrettim; evin önünde durdu, kapının zili yüksek sesle çaldı, yeni gelen içeri alındı. Bütün bunlar benim için hiçbir şey ifade etmiyordu, kısa bir süre içinde çok daha canlı bir meşgale dikkatimi çekti; küçük, aç bir serçe, pencereye yakın bir duvara yaslanmış yapraksız kiraz ağacının dallarından birine konmuş cıvıldıyordu. Ekmek ve sütten oluşan kahvaltımın artıkları masanın üzerinde duruyordu, ekmekten bir parça koparıp ufalayarak pencerenin pervazına koymaya davranmıştım ki Bessie koşarak yukarı çıkıp çocuk odasına girdi.

"Bayan Jane, çabuk önlüğünü çıkar. Burada ne yapıyorsun? Sabahleyin ellerini ve yüzünü yıkamış mıydın?" Ona cevap vermeden önce pencereye bir defa daha asıldım çünkü kuşun ekmeğine ulaşmasını istiyordum; pencere açıldı; kırın-

tıların bazılarını pencerenin önündeki taş pervaza, bazılarını da kiraz ağacının dalına dağıttım; sonra pencereyi kapayıp cevap verdim:

"Hayır, Bessie; toz almayı şimdi bitirdim."

"Baş belası, özensiz çocuk! Şimdi ne yapıyorsun? Kıpkırmızısın, sanki bir yaramazlık yapmış gibisin, pencereyi neden açtın?"

Ona cevap verme sıkıntısından kurtulmuştum çünkü Bessie'nin açıklama dinleyemeyecek kadar acelesi vardı; beni lavaboya sürükledi, yüzümü ve ellerimi merhametsizce ama şükür ki kısa bir süre boyunca su, sabun ve sert bir havluyla ovaladı; saçlarımı kaba hareketlerle fırçalayıp, önlüğümü çıkarttı ve sonra beni apar topar merdivenlerin başına getirip aşağı inmemi, beni kahvaltı odasında beklediklerini söyledi.

Beni kimin beklediğini, Bayan Reed'in orada olup olmadığını sorardım ama Bessie çoktan gitmiş ve çocuk odasının kapısını kapatmıştı. Yavaş yavaş aşağıya indim. Neredeyse üç aydır Bayan Reed'in yanına çağırılmamıştım, o kadar uzun bir süredir çocuk odasına mahkumdum ki kahvaltı ve yemek odaları ve salonlar benim için, girmekten korktuğum berbat bölgeler olmuştu.

Şimdi boş holde duruyordum; önümde kahvaltı odasının kapısı vardı, sinip titreyerek durdum. Haksız cezaların yarattığı korku beni o günlerde nasıl da mutsuz, küçük bir ödlek haline getirmişti! Çocuk odasına dönmeye korkuyordum ve salona girmeye de korkuyordum; on dakika boyunca orada heyecanlı bir tereddüt içinde durdum, kahvaltı odasının zilinin öfkeyle çalınması beni karar vermeye zorladı; içeri *girmeliydim.*

Kapının birkaç saniye boyunca, açma çabalarıma direnen

ağır tokmağını iki elimle çevirirken içimden, "Beni kim istemiş olabilir?" diye soruyordum. "İçeride Reed Yengemden başka acaba kiminle karşılaşacağım? Bir kadınla mı, bir erkekle mi?" Kapının tokmağı döndü, kapı açıldı ve içeri girip reverans yaptıktan sonra başımı kaldırdım –siyah bir sütun!– kilimin üzerinde dimdik duran, düz, dar, samurlara sarınmış şekil en azından ilk bakışta bana böyle görünmüştü; tepesindeki asık surat, bir sütunun üzerine başlık olarak konulmuş oyma bir maskeyi andırıyordu.

Bayan Reed ateşin yanında her zamanki koltuğunu işgal ediyordu, yaklaşmam için bir işaret yaptı; dediğini yaptım ve beni o taşa benzeyen yabancıya şu sözlerle tanıttı: "Size bu çocukla ilgili başvurmuştum."

Adam –çok geçmeden bir erkek olduğunu anlamıştım– yavaş yavaş başını benim durduğum tarafa çevirip çalı gibi kaşlarının altında parlayan merak dolu gri gözleriyle beni inceledikten sonra ciddi ve kalın bir sesle, "Boyu ufak, kaç yaşında?" dedi.

"On yaşında."

Adam şüpheyle, "O kadar var mı?" dedi ve birkaç dakika boyunca beni incelemeyi sürdürdü. Sonunda bana hitap etti: "Adın ne küçük kız?"

"Jane Eyre, efendim."

Bu sözleri söylerken başımı kaldırıp ona baktım. Bana çok uzun boylu bir beyefendi gibi görünmüştü ama o sıralarda çok küçüktüm; geniş hatlı bir yüzü vardı ve hem hatları hem de çehresi sert ve ciddiydi.

"Peki Jane Eyre, iyi bir çocuk musun sen bakalım?"

Buna olumlu bir cevap vermek imkânsızdı: Benim küçük dünyam aksi yönde bir kanaate sahipti; sessiz kaldım. Bayan Reed, başını anlamlı bir biçimde sallayarak benim yerime ce-

vap verdi ve hemen, "Belki de bu konu üzerinde ne kadar az konuşsak o kadar iyidir, Bay Brocklehurst," diye ekledi.

"Bunu duyduğuma gerçekten üzüldüm! Onunla biraz konuşmamız gerekiyor!" deyip eğilerek bedenini Bayan Reed'in yanındaki koltuğa yerleştirdi. "Buraya gel," dedi.

Kilime doğru yürüdüm. Adam beni tam karşısına aldı, böylece yüzünü daha iyi görebiliyordum. Ne yüz! Ne koca bir burun! Ne ağız! Ve ne kadar iri ve çıkık dişler!

Adam, "Yaramaz bir çocuk kadar üzücü başka bir görüntü daha yoktur," diye söze başladı, "Özellikle de yaramaz bir küçük kız çocuğu kadar. Kötülerin öldükten sonra nereye gittiklerini biliyor musun?"

"Cehenneme giderler," şeklindeki Ortodoks cevabım hazırdı.

"Peki cehennem nedir? Bana bunu anlatabilir misin?"

"Ateşle dolu bir çukur."

"Peki sen o çukura düşüp sonsuza kadar orada yanmak ister misin?"

"Hayır, efendim."

"Buna engel olmak için ne yapman gerekir?"

Bir an durup düşündüm; ancak verdiğim cevap uygunsuzdu. "Hep sağlıklı olup ölmemem gerekir."

"Hep sağlıklı nasıl olabilirsin ki? Her gün senden daha küçük yaşta çocuklar ölüyor. Bir iki gün önce beş yaşında bir çocuğu gömdüm; küçük, iyi bir çocuktu, ruhu şimdi cennettedir. Oraya çağrılsan senin için aynı şeyin söylenemeyecek olmasından korkuluyor."

Bu şüphesini ortadan kaldıracak bir durumda olmadığım için gözlerimi, halının üzerinde duran iki koca ayağa dikmekle yetindim ve iç çekip çok uzaklarda olmayı diledim.

"Umarım yürekten iç çekmişsindir ve mükemmel velinimetine sıkıntı verdiğin için pişmanlık duyarsın."

İçimden, "Velinimet! Velinimet!" diyordum, "Hepsi Bayan Reed'in benim velinimetim olduğunu söylüyor, eğer öyleyse velinimet kötü bir şey olmalı."

Sorgu yargıcım, "Sabah akşam dua ediyor musun?" diye devam etti.

"Evet, efendim."

"İncil'ini okuyor musun?"

"Bazen."

"Keyifle mi okuyorsun? Hoşuna gidiyor mu?"

"Vahiyleri, Daniel'in Kitabı'nı, Yaratılış'ı, Samuet'i, birazcık Göç'ü ve Krallar ve Vakayinameler'in bazı bölümlerini ve Eyüp ile Yunus'u."

"Ya Mezmurlar? Umarım onları seviyorsundur?"

"Hayır, efendim."

"Hayır mı?! Ah, ne kadar şaşırtıcı! Senden küçük bir oğlum var, altı mezmuru ezbere biliyor ve ona, 'Zencefilli cevizli çörek mi istersin yoksa bir mezmur ezberlemek mi?' diye sorsan, 'Oh! Bir mezmur! Mezmurları melekler söyler, ben de burada, aşağıda küçük bir melek olmak istiyorum,' der. O zaman da daha çocuk yaşta böyle dindar olduğu için iki ceviz alıyor."

"Mezmurlar ilginç değil," diye düşüncemi söyledim.

"Bu da senin kötü bir kalbin olduğunu ispat ediyor ve bunu değiştirmesi için Tanrı'ya dua etmelisin; sana temiz ve yeni bir kalp versin diye, taştan kalbini alıp sana etten bir kalp versin diye."

Tam bu kalbimi değiştirme işleminin nasıl gerçekleşeceği konusunu açıklamasını isteyecektim ki, Bayan Reed söze

karışarak bana oturmamı söyledi ve sonra konuşmayı kendisi sürdürmeye başladı.

"Bay Brocklehurst, size üç hafta önce yazmış olduğum mektupta bu küçük kızın pek benim isteyeceğim bir kişilik ve yaradılışta olmadığını üstü kapalı da olsa söylediğime inanıyorum. Onu Lowood'a kabul ettiğiniz takdirde müfettişlerinizden ve öğretmenlerinizden gözlerini onun üstünden ayırmamalarını isterseniz çok memnun olurum ve en önemlisi, onun en kötü kusuru olan kandırma eğilimine karşı önlem almalılar. Jane, bunu senin yüzüne karşı söylüyorum ki Bay Brocklehurst'ü de kandırmaya çalışma."

Bayan Reed'den tabii ki korkacak, tabii ki hoşlanmayacaktım çünkü beni zalimce yaralamak onun tabiatıydı. O varken ben asla mutlu olamıyordum. Onun emirlerine ne kadar dikkatle itaat edersem edeyim, onu memnun etmek için ne kadar çabalarsam çabalayayım boşunaydı ve hepsi yukarıdaki gibi cümlelerle geri çevriliyordu. O anda bir yabancının önünde dile getirilen suçlama kalbimi parçalıyordu; yengemin, varoluşumun kendi belirlediği yeni aşamasıyla ilgili bütün ümitlerimi alıp götürdüğünü belli belirsiz de olsa algılıyor; bu duygumu ifade edemesem bile, gelecekte yürüyeceğim yola nefret ve kabalık tohumlarını ektiğini hissedebiliyordum; Bay Brocklehurst'ün gözlerinin önünde hilekâr ve tehlikeli bir çocuğa dönüştüğümü görebiliyordum; bu yarayı tedavi etmek için elimden ne gelirdi?

Açıkçası hiçbir şey, diye düşündüm bir hıçkırığı bastırmaya çalışırken ve yaşadığım acının etkisiz bir kanıtı olan gözyaşlarını çabucak sildim.

"Hilekârlık gerçekten de bir çocuk için çok üzücü bir kusurdur," dedi Bay Brocklehurst, "yalancılığın akrabasıdır ve bütün yalancılar bir gün kükürt ve ateşle kavrulan o gölden

nasiplerini alacaklardır; nitekim gözümüz onun üstünde olacak, Bayan Reed, Bayan Temple'la ve öğretmenlerle konuşacağım."

Velinimetim, "Onun, kendi geleceğine uygun bir biçimde yetiştirilmesini istiyorum," diye devam etti. "Yani işe yaramalı, mütevazı olmalı. Tatillere gelince, izniniz olursa onları hep Lowood'da geçirsin."

Bay Brocklehurst, "Kararlarınız son derece yerinde, hanımefendi," diye cevapladı. "Tevazu, Hıristiyanlara mahsus bir lütuftur ve özellikle de Lowood'un öğrencilerine uygundur. O yüzden benim yönetimimde bu erdemin öğrencilerimizin arasında geliştirilmesi için bilhassa özen gösterilir. Öğrencilerde, dünyevi gurur duygusunu köreltmenin yollarını inceledim ve daha geçen gün bu konudaki başarımın çok hoş bir kanıtını gördüm: Ortanca kızım Augusta, annesiyle birlikte okulu ziyarete gelmişti ve dönüşte şöyle bağırdı: 'Ah, sevgili babacığım, Lowood'daki bütün kızlar ne kadar sessiz ve sade görünüyor, saçları kulaklarının arkasına taranmış, uzun önlükleri ve elbiselerinin önündeki o branda bezinden küçük cepleriyle adeta yoksul insanların çocuklarına benziyorlar ve annemle benim elbiselerimize öyle bir baktılar ki sanki daha önce hiç ipekli elbise görmemişler.'"

Bayan Reed, "Bu tam da benim istediğim şey," diye cevap verdi. "Bütün İngiltere'yi arasaydım Jane Eyre gibi bir çocuğa daha uygun olacak bir sistem bulamazdım. İstikrar, sevgili Bay Brocklehurst, ben her şeyde istikrarı savunurum."

"İstikrar, hanımefendi, Hıristiyanların birinci görevidir; ve Lowood'un kuruluşuyla ilgili her düzenlemede gözlemlenebilir: Basit yemekler, sade giysiler, iddiasız yatakhaneler, zorlu ve hareketli alışkanlıklar; okulun da, okulda yaşayanların da gündelik düzenleri böyledir."

"Gayet güzel, efendim. Öyleyse bu çocuğun Lowood'a öğrenci olarak kabul edildiğine ve orada, konumuna ve geleceğine uygun biçimde yetiştirileceğine kesin gözüyle bakabilir miyim?"

"Bakabilirsiniz, hanımefendi; o çok seçkin çiçeklerle aynı fidanlığa konulacak; ben de oraya seçilmiş olmasının paha biçilmez ayrıcalığı karşısında minnettarlığını göstereceğine inanıyorum."

"O zaman onu mümkün olduğu kadar çabuk göndereyim, Bay Brocklehurst çünkü sizi temin ederim ki beni artık fazlasıyla bezdiren bir sorumluluktan bir an önce kurtulmak istiyorum."

"Şüphesiz, hanımefendi, şüphesiz. Ve şimdi size iyi sabahlar diliyorum. Bir ya da iki hafta içinde Brocklehurst Malikânesi'ne döneceğim; yakın dostum Başdiyakos, daha önce yanından ayrılmama izin vermeyecektir. Bayan Temple'a yeni bir kızın geleceğini haber veren bir mektup göndereceğim ki kabulü konusunda herhangi bir zorluk çıkmasın. Hoşça kalın."

"Hoşça kalın,æ Bay Brocklehurst; eşiniz ve kızlarınız Bayan Brocklehurst'lere, Augusta ve Theodore'a ve Bay Broughton Brocklehurst'e selamlarımı söyleyin."

"Söylerim, hanımefendi. Küçük kız, işte 'Çocuğun Rehberi' başlıklı bir kitap, onu dua ederken oku, özellikle de 'Martha G.'nin korkunç ve ani ölümünün hikâyesi'ni içeren kısmı; yalana ve başkalarını kandırmaya alışmış yaramaz bir çocukla ilgili...."

Bay Brocklehurst, bu sözleri söyledikten sonra elime, bir kapağın içine dikilmiş ince bir risale tutuşturdu ve arabasını çağırtarak ayrıldı.

Bayan Reed'le yalnız kalmıştık. Sessizlik içinde birkaç dakika geçti; o dikiş dikiyor, ben de onu seyrediyordum.

Bayan Reed o sıralarda otuz altı–otuz yedi yaşlarında olmalıydı; iri yarı bir kadındı, kare şeklinde omuzları, sağlam kol ve bacakları vardı, uzun boylu değildi ama sağlam yapılıydı, tıknazdı ama şişman değildi; bir şekilde büyük bir yüzü vardı, alt çenesi fazlasıyla iri, çıkık ve sert görünümlüydü; alnı dardı; ağzı ve burnu ziyadesiyle düzgündü; açık renk kaşlarının altında acımasız gözleri parlıyordu, teni koyu renk ve donuktu, lepiska saçlıydı; bünyesi sağlamdı, hastalık yanına uğramazdı; titiz ve akıllı bir idareciydi, evinin ve mülkünün yönetimi tamamen kendine aitti, yalnızca çocukları zaman zaman otoritesine karşı gelir ve onu alaya alırlardı; güzel giyinirdi ve giyiminin güzelliğini gösterecek bir varlığı ve duruşu vardı.

Onun koltuğundan birkaç metre uzaklıktaki alçak bir tabureye oturup, bedenini inceledim, yüz hatlarına dikkatle baktım. Elimde 'Yalancının ani ölümü'nü anlatan broşür vardı; bana uygun bir uyarı olduğu için bu hikâyeye dikkatim çekilmişti. Biraz önce olanlar; Bayan Reed'in benimle ilgili Bay Brocklehurst'e söyledikleri; konuşmalarının bütün akışı henüz çok yeni ve tazeydi ve zihnimi yakıyordu; her kelimeyi ne kadar açık biçimde işittiysem, o keskinlikte hissetmiştim. Ve artık içimde bir öfke fokurdanmaktaydı.

Bayan Reed başını işinden kaldırdı; gözlerini gözlerime dikti, aynı sırada parmakları çevik hareketlerini kesti.

"Odadan çık, çocuk odasına dön!" diye emretti. Bakışım ya da başka bir şey ona saldırgan görünmüştü çünkü bastırmaya çalışsa da büyük bir rahatsızlıkla konuşuyordu. Kalktım, kapıya gittim; geri döndüm, odanın öteki tarafındaki pencereye gittim ve sonra ona doğru yaklaştım.

Konuşmak zorundaydım: Ayaklar altına alınmıştım ve karşılık vermek *zorundaydım*: Ama nasıl? Hasmımdan öç alacak

ne gücüm vardı ki benim? Bütün enerjimi topladım ve şu dürüst cümleye akıttım:

"Ben hilebaz değilim; eğer olsaydım sizi sevdiğimi söylerdim ama sizi sevmediğimi açıklıyorum: Şu dünyada John Reed hariç en sevmediğim kişisiniz; yalancıyla ilgili bu kitabı da kızınız Georgiana'ya verebilirsiniz çünkü yalanlar söyleyen odur, ben değil."

Bayan Reed'in elleri hâlâ kımıldamadan işinin üzerindeydi; buz gibi gözleri gözlerime dikilmiş, kanımı donduruyordu.

"Başka ne söyleyeceksin?" diye sordu, bir çocukla konuşurken genellikle kullanılan tondan ziyade, yetişkin bir rakibe hitap eden bir insanın ses tonuyla konuşuyordu.

O gözleri, o sesi içimdeki bütün antipatiyi harekete geçiriyordu. Baştan ayağa titreyerek, bastırmaya hâkim olamadığım bir heyecanla sarsılarak konuşmaya devam ettim:

"Benim akrabam olmadığınız için çok memnunum. Hayatım boyunca bir daha size asla yenge diye hitap etmeyeceğim. Büyüdüğümde asla sizi görmeye gelmeyeceğim ve biri, sizi sevip sevmediğimi ve bana nasıl davrandığınızı sorduğunda sizi düşünmenin bile midemi bulandırdığını ve bana rezil bir zalimlikle davrandığınızı söyleyeceğim."

"Bunu söylemeye nasıl cüret edersin, Jane Eyre?"

"Nasıl mı cüret ederim, Bayan Reed? Nasıl mı cüret ederim? Çünkü *gerçek* bu. Benim duygularımın olmadığını ve bana en ufak bir sevgi ve iyilik gösterilmeden yaşayabileceğimi sanıyorsunuz ama öyle yaşayamıyorum: Ve hiç acımanız yok. Beni odaya nasıl soktuğunuzu, –sert ve hoyrat hareketlerle nasıl ittiğinizi– ve kapıyı üstüme nasıl kilitlediğinizi öldüğüm güne kadar unutmayacağım; ızdırap içinde olmama, kederden boğularak, "Acıyın bana! Acıyın bana, Reed Yenge!" diye bağırmama rağmen. Ve o cezayı, kötü oğlunuz bana vur-

duğu için –bir hiç uğruna bana vurup yere yıktığı için– çektirdiniz. Bana sorular soran herkese bu gerçek hikâyeyi anlatacağım. İnsanlar sizin iyi bir kadın olduğunuzu düşünüyor ama kötüsünüz, taş kalplisiniz. İnsanları kandıran *sizsiniz*!"

Bu cevabı bitirir bitirmez, ruhum genişlemeye, daha önce hiç hissetmediğim, çok tuhaf bir özgürlük ve zafer duygusuyla coşmaya başladı. Sanki görünmez bir zincir kopmuştu ve ümit bile etmediğim bir özgürlüğe kavuşmuştum. Bu duygu sebepsiz değildi: Bayan Reed korkmuş görünüyordu; elişi dizlerinden kaymıştı, ellerini havaya kaldırmış, bir ileri bir geri sallanıyordu, hatta yüzünü sanki ağlayacakmış gibi bükmüştü.

"Bir hata yapıyorsun, Jane; neyin var senin? Neden böyle titriyorsun? Biraz su içmek ister misin?"

"Hayır, Bayan Reed."

"Başka dilediğin bir şey var mı, Jane? Seni temin ederim ki, ben senin arkadaşın olmak istiyorum."

"Yok, olmaz. Bay Brocklehurst'e benim kötü bir kişiliğe sahip olduğumu, insanları kandırma huyum olduğunu siz söylediniz; ben de Lowood'daki herkesin sizin ne menem biri olduğunuzu ve neler yaptığınızı öğrenmesini sağlayacağım."

"Jane, sen bu işleri anlamıyorsun; çocukların kusurlarının düzeltilmesi gerekir."

"Yalancılık benim kusurum değil!" diye vahşi ve yüksek bir sesle bağırdım.

"Ama çok heyecanlısın, Jane, bunu kabul etmelisin ve şimdi çocuk odasına dönmelisin –oldu mu canım– ve biraz yatmalısın."

"Ben sizin canınız değilim ve yatamam: beni hemen okula gönderin, Bayan Reed çünkü burada yaşamaktan nefret ediyorum."

"Onu gerçekten de hemen okula göndereceğim," diye mırıldandı Bayan Reed *sotto voce** ve işini toplayıp hızla odadan çıktı.

Orada yalnız başıma kalmıştım; kavgayı kazanan bendim. Bu, verdiğim en zor kavga ve kazandığım ilk zafer olmuştu. Bir süre kilimin üzerinde, Bay Brocklehurst'ün durduğu yerde durdum ve muzaffer olanlara mahsus yalnızlığımın tadını çıkarttım. Önce, kendi kendime gülümsedim ve mutluluk hissettim. Ama bu ateşli haz, kalbim hızlanan atışları gibi bir anda sönüp gitti. Bir çocuk büyükleriyle benim yaptığım gibi kavga edemez; öfkeli duygularının kontrolden çıkmasına benim gibi izin veremez yoksa hemen ardından pişmanlık hisseder ve alacağı tepkiden çekinir. Bayan Reed'i suçlayıp tehdit ettiğim sıradaki aklımın en iyi simgesi fundalarla kaplı bir bayırın ateşe verildikten sonraki canlı, parlak hali olur; aynı bayır alevler söndükten sonra siyah ve kavrulmuş bir hale gelir ki bu da benim sonraki durumumu karşılıyordu. Yarım saat süren bir sessizlik ve düşünme sonucunda davranışımın bir delilik olduğunu ve nefret edilmenin ve nefret etmenin korkunçluğunu gördüm.

Hayatımda ilk defa intikamın tadını tatmıştım; rayihalı şaraba benziyordu, içerken ılık ve baharatlıydı; ağızda bıraktığı madeni ve çürük tat bende zehirlenme hissi uyandırmıştı. Memnuniyetle Bayan Reed'den özür dileyebilirdim ama biraz deneyimlerim biraz da içgüdülerim özür dilememin onun beni iki misli hor görmesinden başka bir sonuç doğurmayacağını söylüyordu; bu da tabiatımın bütün kavgacı güdülerinin yeniden harekete geçmesine neden olacaktı.

Öfkeli konuşmaktan daha iyi olan bazı yeteneklerimi kul-

* Fısıltıyla. (Çev. N.)

lanmayı, kasvetli bir öfke kadar şeytani olmayan herhangi bir duygunun içimde beslenip büyüdüğünü görmeyi çok isterdim. Elime bir kitap aldım; Arap masalları; oturup okumaya çalıştım. Konuyu bir türlü anlayamıyordum, kendi düşüncelerim, genellikle büyüleyici bulduğum sayfayla aramda yüzüyormuş gibiydi. Gittim, kahvaltı odasının cam kapısını açtım; fidanlık oldukça sessizdi. Güneş ya da rüzgârın kıramadığı kara don toprağın üzerinde hükmünü sürdürüyordu. Elbisemin eteğiyle başımı ve kollarımı örttüm ve fidanlığın kimsenin uğramadığı bir bölümünde yürüyüş yapmaya gittim ama sessiz ağaçlardan, dökülen kozalaklardan, sonbaharın donmuş kalıntılarından, geçmiş rüzgârların süpürüp bir yığın halinde topladığı ve şu anda kaskatı kesilmiş olan kahve–kızıl yapraklardan hiç zevk alamadım. Bir çitin kapısına dayandım ve tek bir koyunun bile otlamadığı, kısa otların kavrulup beyazlamış olduğu boş tarlaya baktım. Karanlık bir gündü; gökyüzü çok donuktu, "kar topluyordu"; sonra aralıklarla kar taneleri düşmeye başladı, hiç erimeden sert yola ve ağarmış çayırlığa yerleşiyorlardı. Perişan bir çocuk olarak orada durmuş kendi kendime, tekrar tekrar, "Ne yapacağım ben? Ne yapacağım ben?" diye fısıldıyordum.

Ansızın duru bir sesin, "Bayan Jane, neredesin? Öğlen yemeğine gelsene!" diye seslendiğini duydum.

Bu Bessie'ydi, gayet iyi biliyordum ama yerimden kıpırdamadım. Hafif ayak sesleri fidanlığın yolundan geliyordu.

"Seni yaramaz!" dedi. "Neden çağrıldığında gelmiyorsun?"

Bessie'nin varlığı, her zamanki gibi biraz kızgın olmasına rağmen, aklımdan geçen düşüncelerle kıyaslandığında bana neşe veriyordu. Gerçek şuydu ki, Bayan Reed'le yaşadığım çatışma ve ona karşı kazanmış olduğum zaferden sonra bu

dadının geçici kızgınlığını umursayacak halim kalmamıştı. Ayrıca, onun kalbinin gençlere mahsus hafifliğinde ısınmak istiyordum. Kollarımı ona dolayıp, "Hadi Bessie! Azarlama işte!" dedim.

Bu, alışık olduğumdan çok daha açık ve korkusuz bir hareketti. Bir biçimde onun da hoşuna gitti.

Bana bakarken, "Sen tuhaf bir çocuksun, Bayan Jane" dedi. "Küçük, serseri, kimsesiz bir şeysin. Ve sanırım artık okula gideceksin."

Başımı salladım.

"Peki zavallı Bessie'yi terk ettiğin için üzülmeyecek inisin?"

"Ben Bessie'nin umurunda mıyım sanki? O beni hep azarlıyor."

"Çünkü sen o kadar tuhaf, korkak ve utangaç bir şeysin ki. Daha cesur olmalısın."

"Ne! Daha çok dayak yemek için mi?"

"Saçmalama! Gerçi biraz üstüne geliyorlar, o kesin. Annem geçen hafta beni görmeye geldiğinde, kendi çocuklarından birinin senin yerinde olmasını istemeyeceğini söyledi. Şimdi içeri gel, sana iyi haberlerim var."

"Hiç sanmam, Bessie."

"Çocuk! Ne demek istiyorsun sen? Neden bana öyle üzüntülü gözlerle bakıyorsun?! Neyse! Bugün öğleden sonra hanımefendi ve küçük hanımlar ve John Efendi çaya dışarı gidiyorlar ve sen benimle çay içeceksin. Aşçıdan sana küçük bir pasta yapmasını isteyeceğim ve sonra bana yardım edeceksin, senin çekmecelerine göz atacağız çünkü kısa bir süre içinde senin bavulunu toplayacağım. Hanımefendi senin bir ya da iki gün içinde Gateshead'den gitmeni istiyor ve yanında götürmek istediğin oyuncakları seçeceksin."

"Bessie, gidene kadar beni azarlamayacağına söz vermelisin."

"Peki, söz veriyorum ama unutma, sen çok iyi bir kızsın ve benden korkma. Tutup biraz sert konuştum diye de hemen başlama, insanın iyice tepesi atıyor."

"Bir daha senden korkacağımı hiç sanmıyorum, Bessie, çünkü sana alıştım ve kısa bir süre içinde korkmam gereken bir başka dizi insan olacak."

"Eğer onlardan korkarsan seni sevmezler."

"Senin gibi mi, Bessie?"

"Ben seni sevmiyor değilim, küçük hanım, inanıyorum ki seni buradaki herkesten fazla seviyorum."

"Ama göstermiyorsun."

"Seni akıllı şey! Sana bir haller olmuş, konuşman değişmiş, nasıl oldu da gözüpek ve cesur oldun?"

"Ne var ki? Yakında sizden uzakta olacağım, hem..." Bayan Reed'le aramızda geçenlerle ilgili bir şey söyleyecektim ama bir kere daha düşününce bu konuda sessiz kalmayı daha doğru buldum.

"Demek benden ayrılacaksın diye mutlusun?"

"Hiç de değil, Bessie, hatta tam şu anda senden ayrılacağım için epeyce üzülüyorum."

'Tam şu andaymış! Epeyceymiş! Bizim küçük hanım ne kadar da, sakin söylüyor bunları! Şimdi senden bir öpücük istesem vermezsin; tam şu anda olmaz dersin."

"Seni seve seve öperim: Başını eğsene." Bessie çömeldi, birbirimize sarıldık ve epeyce rahatlamış bir halde onun ardından eve gittim. O öğleden sonra huzur ve uyum içinde geçti ve akşam Bessie bana en hoş masallarından bazılarını anlattı ve en tatlı şarkılarından bazılarını söyledi. Hayatın benim için bile güneş ışıkları vardı.

V

Ocak 19'un sabahı saat beşi henüz vurmuştu ki Bessie elinde bir mumla yüklüğüme geldi ve beni daha zaten kalkmış ve giyinmiş bir halde buldu. O gelmeden yarım saat önce yataktan kalkmış, yüzümü yıkamış ve batmak üzere olan yarım ayın karyolamın yanındaki dar pencereden sızan ışığında kıyafetlerimi giymiştim. O sabah saat altıda konağın kapısının önünden geçecek olan posta arabasıyla Gateshead'den ayrılacaktım. Henüz Bessie'den başka kimse kalkmamıştı, çocuk odasında bir ateş yakmıştı, şimdi bana kahvaltımı hazırlamak üzere oraya gidiyordu. Çok az çocuk çıkacağı bir yolculuğun heyecanı içinde bir şeyler yiyebilir; ben de yiyemedim. Benim için hazırlamış olduğu kaynamış süt ve ekmekten birkaç kaşık yemem için bana boş yere baskı yapan Bessie bir kâğıda birkaç bisküvi sarıp çantama koydu, sonra paltomla şapkamı giymeme yardımcı oldu ve kendisi de bir şala sarındıktan sonra çocuk odasından çıktık. Bayan Reed'in yatak odasından geçerken, "İçeri girip hanımefendiye veda edecek misin?" diye sordu.

"Hayır Bessie, dün gece sen yemeğe gittiğinde yatağıma geldi ve sabah onu ya da kuzenlerimi rahatsız etmeme gerek olmadığını ve kendisinin her zaman benim en iyi arkadaşım olduğunu unutmamamı ve ondan, buna uygun şekilde söz etmemi ve onu minnetle anmamı söyledi."

"Sen ne dedin?"

"Hiçbir şey, yüzümü yatak örtüleriyle kapatıp duvara döndüm."

"Bu yanlış olmuş, Bayan Jane."

"Bu gayet doğru oldu, Bessie, senin hanımın benim arkadaşım değil, düşmanım oldu."

"Ah, Bayan Jane! Böyle söyleme!"

Holden geçip ön kapıdan çıkarken, "Elveda Gateshead!" diye bağırdım.

Ay batmıştı ve ortalık kapkaranlıktı; Bessie'nin elinde bir fener vardı, ışığı son yağan karların çözülmesiyle ıslanan basamakları ve çakıl taşlarıyla örtülü yolu aydınlatıyordu. Kış sabahı hava kupkuru soğuktu; araba yolundan aşağı hızla ilerlerken dişlerim birbirine çarpıyordu. Kapıcının evinde ışık vardı: oraya vardığımızda kapıcının karısının ateşi henüz yakmakta olduğunu gördük; bir gece önce aşağıya taşınmış olan bavulum iplerle bağlanmış kapıda duruyordu. Altıya birkaç dakika vardı ve saat altıyı vurduktan sonra uzaktan duyulan tekerlek sesleri arabanın yaklaştığını haber verdi; kapıya gidip karanlığın içinde bize doğru yaklaşan arabanın lambalarını seyrettim.

Kapıcının karısı, "Tek başına mı gidecek?" diye sordu.

"Evet."

"Ne kadar uzağa gidiyor?"

"Seksen kilometre."

"Ne kadar uzakmış! Bayan Reed onu o kadar uzağa tek başına göndermekten korkmuyor mu?"

Araba yaklaştı, dört atıyla kapıdaydı işte, üstü yolcu doluydu. Muhafız ve arabacı acele etmem için bağırdılar. Bavulum yüklendi. Ben de, öpücüklere boğduğum Bessie'nin boynundan çekilip alındım.

Muhafız beni kaldırıp içeri alırken Bessie, "Aman dikkat edin, ona iyi bakın!" diye bağırdı.

Aldığı cevap, "Elbette, elbette!" oldu. Kapı çarparak kapandı. Bir ses, "Tamamdır," dedi ve yola koyulduk. Böylece Bessie'den ve Gateshead'den koparılmış oldum ve o sırada bana uzak ve gizemli görünen yerlere doğru savruldum.

Yolculuktan çok az şey kaldı aklımda; yalnızca günün bana olağandışı uzun geldiğini, yüzlerce kilometre yol almışız gibi göründüğünü hatırlıyorum. Birçok kasabadan geçtik ve yalnızca birinde, çok büyük bir kentte mola verdik; atlar arabadan çözüldü ve yolcular yemek yedikleri için mutlu oldular. Beni de bir hana götürdüler, muhafızım biraz yemek yememi istedi ama hiç iştahım olmadığı için beni iki ucunda birer şömine olan devasa bir odaya bıraktı ve gitti. Tavandan aşağıya bir avize sarkıyordu ve duvarın üzerindeki küçük kırmızı balkon müzik aletleriyle doluydu. Orada uzun zaman gezinip durdum. Kendimi çok tuhaf hissediyordum, birinin gelip beni kaçırmasından ölümüne korkuyordum çünkü çocuk kaçıran insanlar olduğuna inanıyordum, onların kötülükleri Bessie'nin ateşin başında anlattığı masallarda sık sık geçerdi. Muhafız sonunda döndü; bir kere daha arabaya yerleştirildim, koruyucum da kendi yerine çıktı ve boş bir boynuzdan oluşan borusunu öttürdü ve L... şehrinin "taş sokakları" boyunca sarsıla sarsıla yola koyulduk.

İkindi, yağmur ve sisle geldi, ışıklar alacakaranlığın içinde solarken Gateshead'den gerçekten de çok uzaklaştığımızı hissetmeye başladım; artık kasabaların içinden geçmiyorduk, çevremdeki manzara değişmişti; ufukta büyük, gri tepeler görünüyordu, alacakaranlık koyulaşırken ormanın kararttığı bir vadiye çıktık ve gece manzarayı örttükten çok sonra ağaçların arasında koşan vahşi bir rüzgârın sesini duydum.

Bu ses bana ninni gibi gelmişti ve nihayet uykuya daldım, ancak kısa bir süre sonra arabanın aniden durmasıyla uyan-

dım. Hizmetçiye benzeyen biri açılan kapıda duruyordu; lambaların ışığında yüzünü ve elbisesini görüyordum.

"Burada Jane Eyre adında küçük bir kız var mı?" diye sordu kadın. "Evet," diye cevap verdim ve sonra arabadan indirildim, bavulum da aşağı bırakıldı ve araba hemen yola çıktı.

Uzun süre oturmaktan kaskatı kesilmiştim ve arabanın gürültüsünden ve sarsılmasından serseme dönmüştüm. Kendimi toplayınca etrafıma baktım. Yağmur, rüzgâr ve karanlık havayı doldurmuştu; yine de, hayal meyal de olsa, karşımda bir duvar olduğunu ve bu duvardaki bir kapının açıldığını seçebildim; yeni rehberimle birlikte bu kapıdan geçtik, kapıyı kapatıp arkasından kilitledi. Artık bir ev ya da – bina geniş bir alana yayıldığı için– evler görülebiliyordu; bir sürü penceresi vardı ve bazılarında ışıklar yanıyordu. Bardaktan boşanırcasına yağan bir yağmurun altında, çakıl taşlarıyla kaplı geniş bir yolu çıkıp bir kapıdan içeri gidik, sonra hizmetçi beni bir koridordan geçirip içinde ateş yanan bir odaya götürdü ve orada bir başıma bıraktı.

Orada durup soğuktan hissizleşmiş parmaklarımı ateşte ısıttım sonra etrafıma baktım; hiç mum yoktu ama şömineden yayılan belirsiz bir ışıkta kâğıtla kaplı duvarlar, halı, perdeler ve parlak maun mobilyalar görülüyordu. Burası bir salondu, Gateshead'in salonu kadar geniş ve gösterişli olmamakla birlikte yeterince rahattı. Duvardaki resmin neyi tasvir ettiği konusunda kafam karışmıştı ki kapı açıldı ve elinde bir ışık taşıyan biri içeri girdi, hemen arkasında başka biri daha vardı.

İlki, koyu renk saçları, koyu renk gözleri, solgun ve geniş bir alnı olan uzun boylu bir hanımdı; bedeninin bir kısmı bir şala sarınmıştı, yüz ifadesi ciddi ve duruşu dikti.

Mumunu masaya bırakırken, "Bu çocuk tek başına gönde-

rilmeyecek kadar küçükmüş," dedi. Birkaç dakika boyunca beni dikkatle süzdükten sonra ekledi:

"Hemen yatağına yatırılırsa iyi olur, yorgun görünüyor." Elini omzuma koyup, "Yorgun musun?" diye sordu.

"Biraz yorgunum, efendim."

"Kesin açsındır da. Yatmadan önce biraz yemek yesin, Bayan Miller. Okula gelmek için ailenden ilk defa mı ayrılıyorsun, küçük kızım?"

Ona ailem olmadığını açıkladım. Önce anne babamın ne kadar zaman önce öldüğünü sordu; sonra öldüklerinde kaç yaşında olduğumu, adımı, okuma yazma, az da olsa dikiş bilip bilmediğimi öğrenmek istedi ve sonra işaret parmağıyla yanağıma dokunup, "İyi bir çocuk olacağımı umduğunu" söyledi ve beni Bayan Miller'la birlikte dışarı gönderdi.

Yanından ayrıldığımız hanım yirmi dokuz yaşında gösteriyordu; benimle gelen ise ondan birkaç yaş küçük görünüyordu: Birincisi, sesi, görüntüsü ve havasıyla beni etkilemişti. Bayan Miller daha sıradandı, bitkin bir yüzü olmasına rağmen cildi kıpkırmızıydı; çok çeşitli görevleri bulunan insanlarda olduğu gibi yürüyüşü ve hareketleri aceleciydi; bir öğretmen yardımcısına benziyordu; nitekim daha sonra gerçekten öyle olduğunu gördüm. Onun peşinde büyük ve düzensiz bir binanın içinde odadan odaya, koridordan koridora ilerledim; ta ki binanın bu kesimine hâkim olan o mutlak ve kasvetli sessizlikten çıkıp insanların yarattığı uğultuyu duyana kadar; geniş, uzun bir odaya girdik. Odanın iki tarafında ikişer tane kocaman çam masa vardı ve her birinin üstünde bir çift mum yanıyordu, bu masaların çevresindeki sıralarda yaşları dokuzdan yirmiye kadar değişen kızlar oturuyordu. Mumların loş ışığında odada sayılamayacak kadar çok kız varmış gibi görünüyordu; oysa gerçekte sayıları seksenden fazla değildi.

Hepsi, aynı biçimde, kahverengi kaba kumaştan dikilmiş tuhaf elbiseler ve uzun patiska önlükler giymişti. Ders çalışma saati olduğu için ertesi günün ödevlerini hazırlıyorlardı ve biraz önce duyduğum uğultu, onların derslerini tekrar ederken çıkardığı fısıltıların birbirine karışmasıyla oluşuyordu.

Bayan Miller, bana kapıya yakın sıralardan birine oturmamı işaret ettikten sonra kızlara seslendi.

"Sınıf başkanları ders kitaplarını toplayıp kaldırın!"

Farklı masalardan uzun boylu dört kız kalkıp tek tek masaların çevresinde dolaştı ve kitapları toplayıp kaldırdı. Bayan Miller tekrar emir verdi.

"Sınıf başkanları yemek tepsilerini getirin!"

Uzun boylu kızlar dışarı çıktı ve bir süre sonra her biri birer tepsi taşıyarak döndü. Tepsilerde içinde ne olduğunu anlayamadığım bir yiyecekten birer porsiyon konmuş tabaklar, her tepsinin ortasında birer sürahi ve birer kupa vardı. Herkese yiyecek dağıtılıyordu; isteyenler su içiyordu, ama hepsi aynı kupayı kullanıyordu. Sıra bana geldiğinde susamış olduğum için su içtim ama yaşadığım heyecan ve hissettiğim yorgunluk beni bir şey yiyemeyecek hale getirdiği için yemeğe el sürmedim. Ancak artık bunun, parçalara ayrılmış ince bir yulaf çöreği olduğunu görebiliyordum.

Yemek bitince, Bayan Miller duaları okudu ve sınıflar ikişer ikişer yukarı çıktı. O zamana kadar yorgunluğa teslim olduğum için yatak odasının nasıl bir yer olduğunu şöyle bir görebildim; sadece tıpkı sınıf gibi çok uzun olduğunu fark ettim. O gece Bayan Miller'ın yatağını paylaşacaktım; soyunurken bana yardımcı oldu. Yattığımda, yataklardan oluşan uzun sıralara baktım, her yatağa iki kız aceleyle yatıveriyordu. Odadaki tek ışık on dakika sonra söndürüldü. Sessizliğin ve zifiri karanlığın ortasında uyuyakaldım.

Gece çabuk geçti, rüya bile göremeyecek kadar yorgundum; yalnızca bir defa uyanıp rüzgârın öfkeyle estiğini ve yağmurun sağanak halinde yağdığını duydum ve Bayan Miller'ın yanımda yattığını gördüm. Gözlerimi tekrar açtığımda bir çan yüksek sesle çalıyordu; kızlar kalkmış giyinmekteydiler, şafak henüz sökmemişti ve odada bir iki lamba yanıyordu. Ben de isteksiz de olsam kalktım; acı bir soğuk vardı ve titreye titreye elimden geldiği kadar sıkı giyindim ve boş bir leğen bulduğumda elimi yüzümü yıkadım ki bu da hemen olmadı çünkü altı kıza bir tane düşüyordu; leğenler odanın ortasındaki sehpalarda duruyordu. Çan tekrar çaldı, herkes ikişer ikişer sıraya girdi ve bu düzen içinde merdivenleri çıkıp loş bir ışığın aydınlattığı soğuk sınıfa girildi; Bayan Miller burada duaları okudu, daha sonra seslendi.

"Sınıflar yerlerine!"

Bunu, birkaç dakika süren büyük bir hengâme izledi; bu sırada Bayan Miller sürekli olarak, "Sessizlik!" ve "Düzen!" diye bağırıyordu. Gürültü yatıştığında, onların dört masanın etrafında dört yarım daire oluşturacak şekilde, her biri bir masada olan dört sandalyenin karşısına oturduğunu, hepsinin ellerinde kitaplar bulunduğunu ve her masadaki boş sandalyenin önünde İncil gibi büyük bir kitabın durduğunu gördüm. Ardından, alçak sesle, belirsiz mırıldanmaların doldurduğu bir duraklama oldu, Bayan Miller sınıftan sınıfa dolaşıp bu belli belirsiz sesleri susturuyordu.

Uzakta bir yerde bir çan çaldı, birden odaya üç hanım girdi, hepsi de birer masaya doğru yürüyüp oturdular, Bayan Miller da kapıya en yakın olan ve etrafında oradaki çocukların en küçüklerinin toplandığı, boş olan dördüncü sandalyeye geçti. Ben de onların oluşturduğu bu ilk sınıfa çağırıldım ve en dibe oturtuldum.

İş şimdi başlıyordu: O günün Okuması tekrar edildi, sonra Kutsal Kitap'tan bazı metinler okundu ve bunu, İncil'den bazı bölümlerin uzun uzun okunması izledi, bu da bir saat kadar sürdü. Bu çalışmalar sona erdiğinde şafak tamamen sökmüştü. O yorulmak bilmez çan dördüncü defa çaldı, sınıflar yine sıralara girip kahvaltı etmek üzere bir başka odaya doğru yürüdü: Bir şeyler yiyeceğimi düşünmek beni o kadar mutlu etmişti ki! Bir gün önce neredeyse hiçbir şey yememiş olduğum için şimdi açlıktan neredeyse hasta olmuştum.

Yemekhane, alçak tavanlı, karanlık bir yerdi; iki uzun masanın üzerinden, içinde sıcak bir şeyin bulunduğu tasların dumanı yükseliyordu ancak bunun hiç de davetkâr olmayan bir koku yayıyor olması canımı sıktı; yemekten çıkan buharlar onu yutmak zorunda olanların burun deliklerine ulaştıkça genel bir hoşnutsuzluğun ortaya çıktığını gördüm. Sıranın en önündeki birinci sınıfın uzun boylu kızlarından, "İğrenç, yine lapanın dibi tutmuş!" sözleri yükseldi.

"Sessiz olun!" diyen ses Bayan Miller'a değil, onun üstü konumundaki hocalardan birine aitti; ufak tefek, esmer, şık giyimli ama bir biçimde daha asık suratlıydı, bir masaya yerleşmişti, daha tombulca bir hanım ise öteki masanın başında oturuyordu. Dün akşam gördüğüm kadını tekrar görebilmek için boş yere etrafa bakındım: ortada yoktu. Benim oturduğum masanın ayakucunda Bayan Miller, öteki masanın ayakucunda ise daha sonra Fransızca öğretmeni olduğunu öğrendiğim tuhaf, yabancı görünüşlü, yaşlıca bir hanım oturmuştu. Uzun bir dua okundu ve bir ilahi söylendi, sonra bir hizmetçi, öğretmenlere çay getirdi ve yemek başladı.

Kurt gibi aç ve zayıf düşmüş olduğum için, önümdeki lapanın tadını bile fark etmeden bir iki kaşık yuttum ama açlığımı bastırınca önümdekinin insanın midesini kaldıran

bir bulaşık olduğunu algıladım. Yanık lapa neredeyse çürük patates kadar kötüdür; insan kıtlıktan çıkmış bile olsa midesi bulanır. Kaşıklar ağır ağır inip kalkıyordu. Kızların hepsinin yemeğini önce tattığını ve ardından yutmaya çalıştığını gördüm ama çoğu, kısa bir süre içinde bu işten vazgeçti. Kahvaltı bitmiş ama kimse kahvaltı etmemişti. Bize nasip olmamış nimetler için şükrettikten sonra ikinci bir ilahi okundu, yemekhaneden sınıfa aktarıldık. Ben en son çıkanlardan biriydim ve masaların yanından geçerken bir hocanın lapa taslarından birini alıp tattığını ve öteki hocalara baktığını gördüm. Hepsinin yüzünde hoşnutsuzluk ifadesi vardı ve içlerinden biri, o iri yan olanı, "Berbat bir şey bu! Ne kadar utanç verici!" diye fısıldadı.

Dersler tekrar başlamadan önce bir çeyrek saat kadar bir zaman geçti, bu sırada sınıfta muhteşem bir curcuna kopmuştu, görünüşe bakılırsa o süre boyunca yüksek sesle ve serbest konuşmaya izin vardı ve kızlar bu ayrıcalığı kullanıyordu. Bütün konuşmalar biraz önceki kahvaltı üzerineydi, herkes lapayı yerin dibine batırma konusunda birlik olmuştu. Zavallılar! Tek tesellileri buydu. Odada Bayan Miller'dan başka hoca yoktu: çevresini sarmış olan büyük kızlardan oluşan bir grup, ciddi ve asık suratlarla onunla konuşuyordu. Bazı dudakların Bay Brocklehurst adını telaffuz ettiğini duydum, Bayan Miller bunun üzerine söyleneni onaylamadığını belli etmek istercesine başını salladı; ama genel öfkeyi denetlemek için de öyle büyük bir çaba göstermiyordu, o öfkeyi paylaştığına şüphe yoktu.

Sınıftaki saat dokuzu vurdu; Bayan Miller çevresini saran halkadan ayrılıp odanın ortasına geldi ve, "Sessiz olun! Herkes yerine!" diye bağırdı.

Disiplin sağlanmış, o karmaşık güruh beş dakika içinde

düzene girmişti ve Babil'i hatırlatan kargaşanın yerini nispeten sessizlik almıştı. Artık daha üst düzeydeki öğretmenler herhangi bir gecikme olmaksızın yerlerini alıyorlardı ama sanki herkes bekliyordu. Odanın iki yanındaki sıralara dizilmiş seksen kız hareketsiz ve dimdik oturuyordu; hepsi de tuhaf bir biçimde birbirine benziyordu, hepsinin saçları arkaya doğru taranmıştı, hiçbirinde tek bir bukle bile görülmüyordu; hepsi, yüksek yakası dar bir dantelle çevrili kahverengi elbiseler giymişti, elbiselerinin önünde iş çantası olarak kullanılmak üzere tasarlanmış basmadan küçük (Kuzey İskoçyalıların çantalarına benzeyen) cepler vardı, hepsi yün çorap ve pirinç tokalı, köyde yapılmış ayakkabılar giyiyordu. Bu kıyafeti giyenlerden en az yirmisi yetişkin kızlar, daha doğrusu genç kadınlardı: Giysileri hiçbirine yakışmıyor ve en güzel olanına bile tuhaf bir hava veriyordu.

Ben hâlâ onlara dikkatle bakıyor ve ara ara da öğretmenleri inceliyordum; içlerinden hiçbirinden tam olarak hoşlanmamıştım; iri yarı olan biraz kabaydı, esmer olan da daha az sert görünmüyordu, yabancı olan ise soğuk ve gülünçtü ve Bayan Miller, zavallıcık! Morarmış, rüzgâr yemiş ve fazla çalışmıştı ve ben gözlerimi bir yüzden diğerine dolaştırırken bütün sınıf aynı anda, sanki bir yay tarafından hareket ettirilmiş gibi ayağa kalktı.

Ne oluyordu? Herhangi bir emrin verildiğini duymamıştım; şaşkındım. Ben daha aklımı toplarken sınıflar tekrar oturmuştu ama bütün gözler tek bir noktaya çevrildiği için benim gözlerim de o yöne döndü ve önceki gece beni karşılamış olan kişiyle buluştu. İki ucunda da birer ateş yanan uzun odanın dibinde, ocağın yanında durdu sessizce ve ciddi bir ifadeyle iki sıra halinde dizilmiş kızları inceledi. Yanına giden Bayan Miller, görünüşe bakılırsa ona bir soru sordu ve

cevabı aldıktan sonra yerine gidip yüksek sesle, "Birinci sınıfın başkanı, yerkürelerini getir!" dedi.

Bu buyruk yerine getirilirken, fikrine başvurulmuş olan hanım yavaş yavaş odanın öbür başına doğru yürüdü. Hatırı sayılır bir saygı kabiliyetimin olduğunu sanıyorum çünkü onun adımlarını izlerken hissettiğim hayranlık duygusunu hâlâ hatırlıyorum. Şimdi, gün ışığında uzun, açık tenli ve biçimli görünüyordu; merhametli bir ışığın bulunduğu kahverengi gözler, bunları sürmeleyen uzun kirpikler geniş alnının beyazlığını daha da ortaya çıkarıyordu; çok koyu kestane saçları, düz perçemlerin de, uzun buklelerin de revaçta olmadığı zamanın modasına uygun yuvarlak bukleler halinde toplanmıştı, yine günün modasına uygun olan elbisesi mor kumaştandı ve siyah kadifeden bir tür İspanyol işi biyeyle hareketlendirilmişti; altın bir saat (o zaman saatler şimdiki gibi yaygın değildi) kuşağında parlıyordu. Okurlar, resmi tamamlamak için; ince yüz hatları, soluk olsa bile duru bir ten ve haşmetli bir hava ve kendinden emin bir yürüyüş eklesin, Bayan Temple'ın –Maria Temple'ın– dış görünüşü konusunda en azından kelimelerle ifade edilebilecek kadar doğru bir fikir edinmiş olurlar. Daha sonra kiliseye götürmem için bana emanet edilen dua kitabının içinde adını görmüştüm; Maria Temple.

Lowood Okulu'nun müdiresi masalardan birinin üzerine konulan iki yerkürenin başına geçerek birinci sınıfı etrafına topladı ve onlara coğrafya dersi vermeye başladı. Daha küçük sınıfları da öğretmenleri çağırmıştı. Bir saat boyunca tarih, dilbilgisi vs. tekrar edildi; ardından yazı ve aritmetik geldi. Bayan Temple daha büyük yaştaki kızlardan birkaçına müzik dersi verdi. Her dersin süresi saatle ölçülüyordu, o da sonunda on ikiyi vurdu. Müdire yerinden kalktı:

"Öğrencilere söyleyeceğim bir şey var," dedi.

Derslerin bitmesinin yarattığı curcuna başlamak üzereydi ama onun sesinin duyulmasıyla kesildi. "Bu sabah size yiyemediğiniz bir kahvaltı verilmiş," diye devam etti. "Şimdi aç olmalısınız. Hepinize öğle yemeğinde peynir ekmek verilmesi için emir verdim."

Öğretmenler ona bir tür şaşkınlıkla baktı. O da bir açıklama yaparcasına ekledi, "Bu benim sorumluluğumda olacak," ve hemen odayı terk etti.

Biraz sonra peynir ve ekmek getirilerek dağıtıldı ve bütün okul mutlu olup neşelendi. Bu sefer de, "Bahçeye!" emri verildi. Kızların her biri başlarına renkli basma bağcıkları olan kaba birer hasır şapka takıp gri çuhadan birer pelerin giydi; bana da aynısı verildi ve onlara uyarak açık havaya çıktım.

Bahçe aslında geniş bir avluydu, en ufak bir görüntüyü bile dışarıda bırakacak yüksek duvarlarla çevrilmişti; bir tarafında üstü örtülü bir veranda vardı ve küçük bitki yataklarına bölünmüş ortadaki alanın çevresini yürüyüş yapılabilecek geniş yollar çevreliyordu; bu yataklar öğrencilerin bitki yetiştirmeleri için ayrılmıştı ve her bitki yatağının bir sahibi vardı. Çiçeklerle dolu oldukları zaman bu yatakların güzel görüneceğine şüphe yoktu ama şimdi ocak ayının son günlerinde her şey soğuktan kavrulmuş ve çürüyüp kahverengi olmuştu. Durup etrafıma baktığımda ürperdim, açık havada idman yapmak için soğuk bir gündü; fazla yağmur yağmıyordu ama sapsarı bir sis havayı karartmıştı, yerler hâlâ önceki günün seliyle sırılsıklamdı. Daha güçlü kuvvetli olan kızlar ortada koşuşup hareketli oyunlar oynuyordu ama soluk ve zayıf olanlar korunmak ve biraz olsun ısınmak için verandaya toplanmıştı ve yoğun sis titreyen vücutlarına işledikçe sık sık kuru öksürüklerin sesini duyabiliyordum.

O zamana kadar hiç kimseyle konuşmamıştım, kimse de benim farkıma varmamıştı, tek başıma duruyordum ama o tecrit duygusuna alışık olduğumdan, bu beni çok üzmüyordu. Verandanın sütunlarından birine dayandım, gri pelerinime sarındım ve dışımdaki ısıran soğukla içimdeki bastıramadığım açlığı unutmaya çalışarak kendimi, seyretme ve düşünme işine verdim. Düşüncelerim kayda geçirilmeyecek kadar bölük pörçük ve belirsizdi. Nerede olduğumu bile tam olarak bilemiyordum; Gateshead ve geçmiş hayatım ölçülemeyecek kadar uzak bir yere uçup gitmişti; bugün, muğlak ve yabancıydı, gelecek içinse tahminde bulunamıyordum. Manastıra benzeyen avluya ve sonra başımı kaldırıp binaya baktım; büyük bir yapıydı, yarısı gri ve eski, diğer yarısı epeyce yeni görünüyordu. Sınıflar ve yatakhanenin bulunduğu yeni bölüm, kiliseye benzeyen bir görüntü veren kafesli pencerelerle aydınlatılıyordu. Kapının üzerindeki taş levhada şu kitabe vardı:

"Lowood Kurumu. Bu bölüm M.S. ... yılında, bu ilçedeki Brocklehurst Malikânesi'nden Naomi Brocklehurst tarafından yeniden inşa ettirilmiştir." "Işığın insanların üstünde öyle parlasın ki yaptığın iyilikleri görebilsinler ve senin cennetteki Babanı yüceltsinler." Aziz Matteus İncili, 16. sure.

Bu sözleri tekrar tekrar okudum. Bir şeyi açıkladıklarını hissediyor ama önemini tam olarak anlayamıyordum. Hâlâ "Kurum" sözcüğünün manasını düşünüyor ve ilk sözlerle Kutsal Kitap'tan alınmış olan sure arasında bir bağlantı kurmaya çalışıyordum ki hemen arkamdan gelen bir öksürük sesiyle başımı çevirdim. Yakınımdaki taş sırada bir kızın oturduğunu gördüm; bir kitaba eğilmiş ve bütün dikkatini ona vermişti. Oturduğum yerden kitabın adını görebiliyordum –Rasselas– bana tuhaf ve bunun sonucu olarak çekici

gelen bir addı bu. Kitabın bir yaprağını çevirirken başını kaldıracağı tuttu ve ona hemen, "Kitabın ilginç mi?" dedim. Onu bir gün bana ödünç vermesini istemeye niyetlenmiştim, şimdiden.

Bir ya da iki saniyelik bir duraklamadan sonra, "Benim hoşuma gidiyor," diye cevap verdi, o sırada beni inceliyordu.

Ben, "Neyle ilgili?" diye devam ettim. Bir yabancıyla böyle konuşmaya başlayacak cesareti nereden bulduğumu bilemiyorum; bu adımı atmak benim yaradılışıma da, alışkanlıklarıma da tersti ama onun bu meşguliyeti içimde bir yerlerde sempati uyandırmıştı çünkü ben de okumayı severdim; gerçi daha hafif, çocuksu şeyleri; ciddi ve ağır eserleri ne sindirebiliyor ne de kavrayabiliyordum.

Kız kitabı bana uzatıp, "Bakabilirsin," dedi.

Baktım. Kısa bir inceleme kitabın içeriğinin adı kadar çekici olmadığını ortaya koymuştu: "Rasselas" benim havai zevkime göre sıkıcıydı. Perilerle, cinlerle ilgili bir şeyler görememiştim; sık satırlarla kaplı sayfalarında parlak resimler de yoktu. Kitabı kıza geri verdim. Hiç sesini çıkarmadan aldı; biraz önceki dikkatli haline dönmek üzereydi ki onu bir kere daha rahatsız etme cüretini gösterdim.

"Kapının üzerindeki o taştaki yazının ne anlama geldiğini söyleyebilir misin bana? Lowood Kurumu nedir?"

"Yaşamak üzere geldiğin bu ev."

"Peki neden Kurum diyorlar? Burası diğer okullardan herhangi bir biçimde farklı mı?"

"Burası kısmen bir hayır okulu: Sen, ben ve buradaki herkes bağış çocuğudur. Sanırım sen de yetimsindir. Annen ya da baban öldü değil mi?"

"İkisi de, daha benim aklım ermeden önce ölmüşler."

"İşte, buradaki bütün kızlar ebeveynlerinden ya birini, ya

da ikisini kaybetmiştir ve burası da bir yetim yetiştirme kurumu."

"Biz hiçbir ücret ödemiyor muyuz? Bize karşılıksız mı bakıyorlar?"

"Ödüyoruz ya da dostlarımız ödüyor, her birimiz için yılda on beş sterlin ödeniyor."

"O zaman bize neden bağış çocukları deniyor?"

"Çünkü yılda on beş sterlin bakımımıza ve eğitimimize yetmez ve aradaki açık, katkılarla kapatılıyor."

"Kimler katkıda bulunuyor?"

"Bu civarda ya da Londra'da yaşayan iyiliksever birtakım hanımlar ve beyler."

"Naomi Brocklehurst kim?"

"Bu evin yeni olan bölümlerini yaptıran hanım, levhada yazdığı gibi; onun oğlu da buradaki her şeye bakıyor ve yönetiyor."

"Neden?"

"Çünkü o buranın haznedarı ve yöneticisi."

"O zaman bu ev, saat takan ve peynir ekmek yiyebileceğimizi söyleyen o uzun boylu hanımın değil?"

"Bayan Temple mı? Ah, hayır! Keşke olsa. O, her yaptığıyla ilgili Bay Brocklehurst'e hesap vermek durumundadır. Bay Brocklehurst bütün yiyeceklerimizi ve bütün giysilerimizi satın alır."

"Burada mı yaşıyor?"

"Hayır, üç kilometre uzakta, büyük bir malikânede."

"İyi bir adam mı?"

"Kendisi papazdır ve çok iyilik yaptığı söylenir."

"O uzun boylu hanımın adı Bayan Temple mı demiştin?"

"Evet."

"Peki diğer öğretmenlerin adları ne?"

"Kırmızı yanaklı olanın adı Bayan Smith, el işi ve biçki dikiş dersine girer; çünkü biz kendi giysilerimizi kendimiz dikeriz, elbiselerimizi, pelerinlerimizi, her şeyimizi kendimiz yaparız; siyah saçlı ufak tefek olan Bayan Scatcherd; tarih ve dilbilgisi dersi verir ve ikinci sınıfın ezberlerini dinler. Şal takmış ve bir yanına sarı bir kurdeleyle bir mendil bağlamış olan da Madam Pierrot'dur; Fransa'dan, Lisle'den gelmiş ve Fransızca öğretir."

"Öğretmenleri seviyor musun?"

"İşte, yeterince."

"Ufak tefek esmeri ve Madam... neydi adı, onu seviyor musun? Onun adını senin gibi telaffuz edemiyorum."

"Bayan Scatcherd kolay parlar, onu kızdırmamaya dikkat etmelisin; Madam Pierrot kötü bir insan değildir."

"Ama Bayan Temple en iyisi değil mi?"

"Bayan Temple çok iyidir ve çok akıllıdır; o hepsinden üstündür, çünkü hepsinden daha fazla şey bilir."

"Uzun zamandır mı buradasın?"

"İki yıldır."

"Sen de yetim misin?"

"Benim annem öldü."

"Burada mutlu musun?"

"Biraz fazla soru soruyorsun. Sana şimdilik gereken bütün cevapları verdim: Artık kitabımı okumak istiyorum."

Tam o anda yemek çanları çaldı. Herkes eve girdi. Yemekhaneyi dolduran koku kahvaltı sırasında burun deliklerimize ziyafet çeken kokudan daha iştah açıcı değildi. Getirilen yemek iki kocaman kalaylı kazanın içindeydi, bunlardan güçlü bir ekşimiş yağ kokusu yükseliyordu. Yemeğin, birlikte kaynatılmış bozuk patateslerle çiğ kalmış et parçalarından oluştuğunu gördüm. Her öğrenciye bu karışımdan nispeten

cömertçe doldurulmuş birer tabak verildi. Yiyebildiğim kadarını yedim ve kendi kendime acaba her günkü yemek böyle mi olacak diye düşündüm.

Yemekten sonra hemen sınıfa geçtik. Dersler tekrar başladı ve saat beşe kadar sürdü.

Öğleden sonra gerçekleşen tek dikkate değer olay, avluda konuştuğum kızın Bayan Scatcherd tarafından utanç verici bir biçimde tarih dersinden kovulması ve ceza olarak geniş sınıfın ortasında ayakta durmaya gönderilmesi oldu. Bu olay bana çok fazla küçültücü geldi, özellikle de bu kadar büyük bir kız için; en az on üç yaşında gösteriyordu. Onun büyük üzüntü ve utanç belirtileri göstermesini bekliyordum ama beni şaşırtarak ne kızardı ne de ağladı. Sakin ama ciddi bir tavırla herkesin bakışları altında durdu. Kendi kendime, *Böyle bir şeye nasıl bu kadar sessiz, bu kadar güçlü bir biçimde dayanabiliyor?* diye sordum. *Bana öyle geliyor ki ben onun yerinde olsam, yer yarılsın da içine gireyim isterdim. Sanki cezasının ötesinde, durumunun ötesinde bir şey düşünüyor gibi bir hali var; ne etrafında ne de önünde olan bir şey. Gündüz görülen rüyaları duymuştum. Acaba şimdi gündüz rüyası mı görüyor? Gözlerini yere dikmiş ama orayı görmediklerine eminim; sanki bakışı içine çevrilmiş, kalbinin içine dönmüş: Şu anda olana değil, hatırladığı şeylere bakıyor, sanırım. Acaba ne türden bir kız bu; iyi mi yoksa yaramaz mı?*

Saat beşi geçtikten kısa bir süre sonra bize bir öğün yemek daha verdiler; küçük bir kupa dolusu kahveyle yarım dilim kara ekmek. Ekmeğimi bir lokmada bitirip kahvemi keyifle içtim ama bir o kadar daha olsa çok mutlu olurdum; hâlâ açtım. Bunu, yarım saatlik teneffüs izledi, sonra ders; sonra bir bardak su ve yulaf ekmeği parçası, dualar ve yatak. Lowood'daki ilk günüm böyle geçti.

VI

Ertesi gün de önceki gibi başladı; lambanın ışığında kalkıp giyinmekle; ama bu sabah yıkanma töreninden vazgeçmek zorundaydık çünkü ibriklerdeki su donmuştu. Gece havada bir değişiklik olmuştu ve yatak odamızın pencerelerinin çatlaklarından ıslık çalarak sızan keskin bir kuzeydoğu rüzgârı bizi yataklarımızın içinde titretmiş ve suları da buza çevirmişti.

Bir buçuk saatlik uzun dualar ve İncil okuma faslı bitmeden önce kendimi soğuktan ölecek gibi hissediyordum. En sonunda kahvaltı zamanı geldi, bu sabah lapa yanmamıştı; yenecek nitelikte ama yetersiz nicelikteydi; porsiyonum ne kadar küçüktü! İki katı olmasını isterdim.

O gün dördüncü sınıfa kaydedildim ve bana düzenli şekilde yapmam gereken görevler ve işler verildi, o zamana kadar Lowood'daki gidişatı seyretmekle yetinmiştim, artık ben de rol alacaktım. Ezberden öğrenmeye pek alışık olmadığım için başta dersler hem uzun, hem de zor görünmüştü; sürekli bir işten öbür işe geçmek de beni şaşırtıyordu; o yüzden öğleden sonra üç sularında Bayan Smith elime iki metre uzunluğunda müslin bir bordürle birlikte iğne, yüksük falan tutuşturup sınıfın sessiz bir köşesinde oturup kenarını bastırma talimatı verdiğinde çok mutlu oldum. O saatte diğer kızların çoğu aynı şekilde dikiş dikiyor ama bir sınıf hâlâ Bayan Scatcherd'in sandalyesinin çevresinde oturmuş okuyordu ve herkes sessiz

olduğu için, dersin konusu, her kızın kendisini ifade ediş biçimi, bunlarla ilgili Bayan Scatcherd'in eleştirileri ve övgüleriyle birlikte duyulabiliyordu. Konu İngiliz tarihiydi, okuyanların arasında avludaki tanışımı da gördüm, dersin başında sınıfın en önünde oturuyordu ama okurken telaffuz hatası yaptığı ya da noktalara dikkat etmediği için aniden sınıfın en dibine gönderilmişti. Ama zor bela seçilebildiği o karanlık yerde bile Bayan Scatcherd, gözünü üstünden ayırmıyor, ona sürekli olarak şöyle cümleler sarf ediyordu:

"Burns (anlaşılan adı buydu, buradaki kızlara başka yerlerde oğlanlara yapıldığı gibi soyadlarıyla hitap ediliyordu), ayakkabının yanına basıyorsun, hemen ayağını çevir." "Burns, çeneni çok çirkin bir şekilde kaldırıyorsun, hemen indir." "Burns, kafanı kaldırman konusunda ısrar ediyorum, karşımda böyle davranmana izin vermeyeceğim," vesaire, vesaire.

Bir bölüm iki defa okunduktan sonra kitaplar kapatılıyor ve kızlara sınav yapılıyordu. Ders, Kral I. Charles'ın hükümdarlığının bir bölümüyle ilgiliydi ve gemilerin ağırlıklarına ve gemilerden alınan vergilere dair çeşitli sorular vardı ve çoğu bunları cevaplayamayacak gibi görünüyordu; yine de sıra Burns'e geldiğinde bütün zorluklar hemen hallediliyordu; sanki hafızası bütün dersin özünü içine almıştı, her noktada cevapları hazırdı. Ben Bayan Scatcherd'in onun dikkati övmesini bekleyip durdum ama bunun yerine öğretmen birden bağırmaya başladı.

"Seni pis, huysuz kız! Bu sabah tırnaklarını temizlememişsin!"

Burns cevap vermedi. Onun sessizliği beni şaşırttı. *Neden böyle yapıyor?* diye düşündüm, *Bu sabah sular donmuş olduğu için ne tırnaklarını temizleyebildiğini ne de yüzünü yıkayabildiğini neden açıklamıyor?*

Ancak artık dikkatimi, bir çile ipi, o yumak yaparken tutmamı isteyen Bayan Smith'e yöneltmek zorundaydım, bir yandan ipi sararken bir yandan da ara sıra benimle konuşuyor, bana daha önce okula gidip gitmediğimi, dikiş, örgü vb. işleri yapmayı bilip bilmediğimi soruyordu, o beni azledene kadar Bayan Scatcherd'in hareketlerini gözleyemedim. Yerime döndüğüm sırada o birine emir vermekteydi, ben bu emrin ne olduğunu duyamamıştım ama Burns hemen sınıfı terk etti ve kitapların durduğu içerdeki daha küçük odaya gidip yarım dakika içinde, bir ucu bağlanmış bir demet ağaç dalıyla geri geldi. Bu korkunç aleti saygılı bir reveransla Bayan Scatcherd'e sundu ve kendisine bir şey söylenmeden, sessizce önlüğünü çözdü, öğretmen de aniden, sert hareketlerle onun boynuna o dallarla on iki defa vurdu; Burns'ün gözlerinden bir damla yaş bile akmamıştı. Bu görüntü karşısında nafile ve çaresiz bir öfkeyle titreyen ellerim yüzünden dikişimi bırakırken onun o dalgın yüzündeki tek bir çizgi bile her zamanki ifadesini değiştirmemişti.

Bayan Scatcherd, "Arsız kız!" diye bağırdı, "Hiçbir şey senin pasaklı huylarını düzeltemez. Sopayı götür yerine!"

Burns denileni yaptı: Kitaplıktan çıkarken ona yakından baktım. Tam mendilini cebine koyuyordu ki zayıf yanağında bir gözyaşının izi parladı.

Akşamki oyun saatinin Lowood'da geçen günlerin en hoş bölümü olduğunu düşünüyordum: Saat beşte yenen ekmek ve içilen kahve insanın açlığını bastırmasa bile canlılık veriyordu; günün uzun süren baskısı gevşiyor ve sınıf, insana sabahkinden daha sıcak gibi geliyordu, o saatlerde henüz çıkarılmamış olan mumların yerine ateşin biraz daha parlak yanmasına imkân tanınıyor; kırmızımsı alacakaranlık, izinli curcuna, bir sürü sesin birbirine karışması insanda hoş bir özgürlük duygusu uyandırıyordu.

Bayan Scatcherd'in, öğrencisi Burns'ü dövdüğünü gördüğüm günün akşamı, her zamanki gibi bir arkadaşım olmadan, sıraların, masaların ve gülüşen grupların arasında dolaşıyor ama yine de kendimi yalnız hissetmiyordum; pencerelerin önünden geçerken ara sıra bir güneşliği kaldırıp dışarı bakıyordum, kar hızla yağıyordu, pencerelerin alt taraflarında şimdiden birikmeye başlamıştı, kulağımı pencereye yaklaştırınca içerideki neşeli curcunanın sesiyle dışarıda esen rüzgârın kederli iniltisini ayırt edebiliyordum.

Eğer güzel bir ev ve iyi ebeveynleri bırakıp da gelmiş olsaydım büyük bir ihtimalle bu, onlardan ayrıldığıma en pişman olduğum saat olurdu; o rüzgâr kalbimi hüzünle doldurur; bu anlaşılmaz kaos huzurumu kaçırırdı! Ama şimdi ikisinden de sadece tuhaf bir heyecan duyuyordum; pervasız ve ateşliydim, rüzgârın daha da vahşi ulumasını, hüznün karanlığı derinleştirmesini ve karmaşanın bir patırtı halini almasını istiyordum.

Sıraların üzerinden atlayıp masaların altından sürünerek ateşlerden birinin başına ulaştım; orada yüksek tel siperin önüne çömelmiş Burns'ü buldum; korların loş ışığında okuduğu kitabının eşliğinde, çevresindeki her şeyden soyutlanmış, dalgın ve sessizdi.

Arkasından yaklaşarak, "Hâlâ Rasselas'ı mı okuyorsun?" diye sordum.

"Evet," dedi, "Ve şimdi bitiriyorum."

Ve beş dakika sonra kitabı kapattı. Buna memnun olmuştum. *Şimdi,* diye düşündüm, *Belki de onu konuşturabilirim.* Onun yanına, yere oturdum.

"Burns dışındaki adın ne?"

"Helen."

"Buraya uzaktan mı geldin?"

"Kuzeyde uzak bir yerden geldim, İskoçya'nın sınırlarına epeyce yakın bir yerden."

"Oraya bir daha dönecek misin?"

"Umarım ama kimse gelecekte ne olacağından emin olamaz."

"Lowood'dan ayrılmak istiyor olmalısın."

"Hayır, neden isteyeyim ki? Lowood'a eğitim almam için gönderildim ve bu hedefe ulaşmadan buradan ayrılmam hiçbir işe yaramaz."

"Ama o öğretmen, Bayan Scatcherd sana karşı çok zalimce davranıyor?"

"Zalimce mi! Hiç de değil. Sert davranıyor, hatalarımdan hoşlanmıyor."

"Senin yerinde olsaydım, ondan hoşlanmaz; ona direnir; eğer beni sopayla döverse, o sopayı onun elinden alır, gözünün önünde kırardım."

"Büyük bir ihtimalle böyle bir şey yapmazdın ama yapsan bile Bay Brocklehurst seni okuldan atar; bu da akrabaların için büyük bir üzüntü olurdu. Kendinin dışında kimsenin hissetmediği bir acıya sabırla katlanmak, seninle ilişkisi olan herkesi etkileyecek kötü sonuçlara yol açan, düşüncesiz bir şey yapmaktan çok daha iyidir. Üstelik İncil bizim kötülüğe iyilikle cevap vermemizi ister."

"Ama dayak yemek ve sonra kalabalık bir odanın orta yerinde dikilmeye gönderilmek utanç verici gibi görünüyor. Hem sen kocaman kızsın, ben senden çok daha küçüğüm ama yine de böyle bir şeye katlanamazdım."

"Ama eğer engelleyemiyorsan, görevin buna dayanmaktır; eğer bir şeye katlanmak kaderinse, buna *dayanamayacağını* söylemek zayıflık ve salaklıktır."

Onu hayretler içinde dinliyor; bu dayanma öğretisini anla-

yamıyordum; hele kendisini cezalandıran kişiye karşı gösterdiği tahammülü ne anlıyor ne de benimsiyordum. Ama yine de, Helen Burns'ün her şeyi benim göremeyeceğim bir ışığın altında değerlendirdiğini hissediyordum. Onun haklı ve benim haksız olabileceğimden şüphe ediyordum ama konuyu daha derinlemesine düşünmeyecektim; tıpkı Felix gibi ben de bunu daha uygun bir zamana bıraktım.

"Hataların olduğunu söylüyorsun, Helen. Nedir bunlar? Bana çok iyi biri gibi görünüyorsun."

"Öyleyse benden insanları görünüşlerine göre yargılamamayı öğren: Ben Bayan Scatcherd'in dediği gibi pasaklıyım; hiçbir şeyi yerine koymam, bir şeyi nadiren olması gerektiği yerde tutarım; dikkatsizim; kuralları unuturum; derslerimi çalışmam gerekirken kitap okurum; usul bilmem ve bazen senin gibi, sistemli düzenlemelere dayanamadığımı söylüyorum. Bütün bunlar Bayan Scatcherd'i çok fazla sinirlendiriyor çünkü o yaratılıştan düzenli, tertipli ve dakiktir."

"Ayrıca huysuz ve zalim," diye ekledim ama Helen Burns eklemelerimi kabul etmiyordu, hiç sesini çıkartmadı.

"Bayan Temple da sana Bayan Scatcherd kadar sert davranıyor mu?"

Bayan Temple'ın adının anılmasıyla birlikte Helen'in ciddi yüzünde yumuşak bir gülümseme belirdi.

"Bayan Temple iyilikle doludur, herhangi birisine, okulun en kötü öğrencisine bile sert davranmak ona acı verir; o benim hatalarımı görüyor ve beni incitmeden söylüyor ama eğer övgüye değer bir şey yapmışsam cömertçe ödüllendiriyor. Benim rezilce kusurlu yaratılışımın bir kanıtı da onun öylesine yumuşak, öylesine akılcı olan uyarılarının bile hatalarımı düzeltmem yönünde bir etki yapmaması ve çok değer

verdiğim övgülerinin benim dikkatimi ve basiretimi koruma-mı sağlayamaması."

"Bu çok tuhaf," dedim, "dikkatli olmak o kadar kolay ki."

"*Senin* için öyle olduğuna şüphem yok. Bu sabah seni sınıfında gözlemledim ve çok dikkatle dinlediğini gördüm; Bayan Miller dersi anlatıp sana sorular sorarken hiç de düşüncelerin dağılmış gibi bir halin yoktu. Ama, benimkiler sürekli olarak başka yerlere gidiyor. Bayan Scatcherd'i dinlemem ve söylediği her şeyi büyük bir dikkatle anlamam gerekirken sık sık onun sesini bile duyamıyor, bir tür rüya görmeye başlıyorum. Bazen Northumberland'de olduğunu ve etrafımda duyduğum seslerin de evimizin yakınındaki Deepden'in içinden geçen küçük bir derenin köpürürken çıkardığı şırıltı olduğunu sanıyorum; sonra cevap verme sıram geldiğinde, beni uyandırmaları gerekiyor ve o hayali dereyi dinlemekten okunanların hiçbirini duymamış olduğum için verecek cevabım olmuyor."

"Ama yine de bu öğleden sonra ne kadar güzel cevap veriyordun."

"Bu, rastlantıdan ibaretti, okuduğumuz konu ilgimi çekmişti. Bu öğleden sonra, Deepden'in hayalini kuracağıma, adil olmak isteyen bir adamın nasıl olup da I. Charles'ın zaman zaman yaptığı gibi adaletsiz ve akılsız davranabileceğini merak ediyor; dürüstlüğüne ve insafına rağmen, tacın kendisine sağladığı imtiyazlardan ötesini görememesinin ne kadar acı olduğunu düşünüyordum. Biraz ileriye bakıp da zamanın ruhu dedikleri şeyin nereye gittiğini görebilseymiş! Yine de Charles'ı seviyor, –ona saygı duyuyorum– ona acıyorum, zavallı katledilmiş kral! Evet, çok kötü düşmanları varmış, hak etmedikleri kanı dökmüşler. Onu öldürmeye nasıl cesaret ederler!"

Helen artık kendi kendine konuşuyordu; benim onun söy-

lediklerini pek de anlayamayacağımı unutmuştu; söz ettiği konuyla ilgili cahil ya da cahile yakın durumda olduğumun farkında değildi. Onu kendi düzeyime çağırdım:

"Peki Bayan Temple'ın derslerinde de düşüncelerin dağılıyor mu?"

"Hayır, kesinlikle; pek sık olmuyor, çünkü Bayan Temple genellikle benim düşüncelerimden daha yeni olan bir şey söyler; kullandığı dil bile hoşuma gidiyor ve aktardığı bilgiler genellikle tam öğrenmek istediğim şeyler oluyor."

"Öyleyse, Bayan Temple'la iyisin?"

"Evet, kendiliğinden oluyor bu, hiçbir çaba göstermiyorum, içimden geleni yapıyorum. Böyle iyiliğin hiçbir erdemi yoktur."

"Aslında vardır, sen sana iyi olanlara karşı iyisin. Benim hep olmak istediğim şey bu. Eğer insanlar her zaman zalim ve adaletsiz olanlara karşı iyi ve itaatkâr olursa kötülerin her istediği olur; hiç korkmazlar ve böylece hiç değişmezler, gittikçe daha kötü olurlar. Eğer bize sebepsiz yere vururlarsa biz de karşılığında çok sert vurmalıyız; bunu yapmamız gerektiğine eminim; bize vurmuş olan insana bir daha böyle davranmamayı öğretecek kadar sert vurmalıyız."

"Umarım büyüdükçe fikrini değiştirirsin çünkü henüz küçük, eğitimsiz bir kızsın."

"Ama şunu hissediyorum, Helen; ben onları memnun etmek için ne yaparsam yapayım beni sevmemekte ısrar edenleri sevmemeliyim; bana haksız yere ceza verenlere direnmeliyim. Bu, bana şefkat gösterenleri sevmem ve hak ettiğime inandığım bir cezaya boyun eğmem kadar doğal."

"Kafirler ve vahşi kabileler bu öğretiye sahip çıkar ama Hıristiyanlar ve uygar uluslar bunu reddeder."

"Nasıl? Anlamıyorum."

"Nefreti yenmenin en iyi yolu şiddet değildir; yaraları kesin iyileştiren de intikam değildir."

"Öyleyse?"

"Yeni Ahit'i oku, İsa'nın sözlerini ve davranışlarını gözlemle ve sözlerini rehber, davranışlarını örnek belle."

"O ne diyor?"

"Düşmanlarını sev; sana lanet okuyanları kutsa; senden nefret edenlere ve seni hor görenlere iyilik et."

"O zaman benim Bayan Reed'i sevmem gerekiyor ki bunu yapamam; oğlu John'u kutsamam gerekiyor ki bu imkânsız."

Bu sefer de Helen Burns benden açıklama yapmamı istedi ve ben de acılarımın ve küskünlüklerimin hikâyesini kendimce dökülmeye koyuldum. Heyecanlandığımda, içimden geldiği gibi, hiçbir şeyi saklamadan ve yumuşatmadan, acı ve acımasız konuşurdum.

Helen beni sabırla sonuna kadar dinledi; o zaman bir yorum yapar diye beklemiştim ama hiçbir şey demedi.

Sabırsızlanarak, "Pekâlâ," dedim, "Bayan Reed taş kalpli, kötü bir kadın değil mi?"

"Sana karşı kötü davranmış, buna şüphe yok, çünkü görüyorsun, tıpkı Bayan Scatcherd'in benim kişiliğimden hoşlanmaması gibi, o da senin kişiliğinden hoşlanmıyordur. Ama sana yaptıklarını ve söylediklerini nasıl en ince ayrıntısına kadar hatırlıyorsun! Onun adaletsizliği kalbinde nasıl tuhaf derinlikte bir iz bırakmış! Hiçbir kötü davranış benim duygularımın üzerinde böyle bir iz bırakmadı. Onun sana nasıl sert davrandığını, bunun sebep olduğu ihtiraslı duygularla birlikte unutsan daha mutlu olmaz mısın? Hayat, bana kin beslemek ya da yanlışların çetelesini tutmak için çok kısa görünüyor. Bu dünya üzerinde, hepimizin sırtında, yaptığımız hataların ağırlığı var, ama inanıyorum ki şu çürük bedenlerimizle

birlikte kusurlarımızı da sırtımızdan atacağımız gün yakındır; bayağılık ve günah, bu tenden, hantal bedenle birlikte üstümüzden dökülecek ve geride yalnızca ruhun kıvılcımı kalacak; hayatın ve düşüncenin ele avuca gelmez ilkesinin, yaradılana ilham vermek üzere Yaradan'dan ayrıldığı saflıkta kalacağı zaman gelecek; o zaman geldiğinde belki bu kıvılcım insandan daha yüce bir varlığa dönecek; belki cennetin katlarından geçecek, insanın soluk ruhundan, en yüce melekleri aydınlatacak! Ama elbette asla, ters yöne gidip, insandan şeytana alçalma acısını çekmeyecek. Hayır, buna inanamam; benim başka bir inancım var, bunu bana kimse öğretmedi ve bundan nadiren bahsederim ama bana büyük bir mutluluk veriyor ve ona tutunuyorum çünkü herkese umut verir, ebediyeti bir dehşet ve cehennem değil, bir istirahat, muazzam bir yuva haline getirir. Üstelik, bu inanç sayesinde suçlu ile işlediği suçu o kadar açık biçimde ayırt edebiliyorum ki, büyük bir samimiyetle suçluyu affedip suçtan nefret ediyorum; bu inanç sayesinde intikam, yüreğimi hiç üzmüyor, aşağılanmak beni hiçbir zaman derinden bezdirmiyor, haksızlık asla yıkmıyor. Gözlerimi yaklaşan sonuma dikip huzur içinde yaşıyorum."

Helen'in hep öne eğik duran başı bu cümleyi bitirirken biraz daha eğilmişti. Bakışından, artık benimle konuşmak istemediğini, daha ziyade kendi düşünceleriyle baş başa kalmayı dilediğini anladım. Düşünmeye zamanı olmadı: Bir sınıf başkanı, iri yarı, kaba saba bir kız derhal gelip koyu bir Cumberland aksanıyla, "Helen Burns, eğer şu dakika gidip çekmeceni düzeltip işini katlamazsan gelip bakması için Bayan Scatcherd'i çağıracağım!" dedi.

Rüyaları uçup giderken, Helen iç geçirerek ayağa kalktı ve herhangi bir karşılık vermeden ve zaman geçirmeden sınıf başkanının sözlerine itaat etti.

VII

Lowood'da geçirdiğim ilk mevsim bana bir çağ gibi gelmişti; üstelik öyle altın çağ falan da değil; kendimi yeni kurallara ve alışmadığım görevlere alıştırmanın güçlüklerine karşı verdiğim sıkıcı bir mücadeleydi. Bu konularda başarısızlığa uğrama korkusu, beni payıma düşen fiziksel zorluklardan daha fazla rahatsız ediyordu, gerçi o güçlükler de hafife alınacak gibi değildi.

Ocak, şubat ve mart ayının ilk günleri boyunca, derin karlar ve karların erimesinden sonra, neredeyse geçilmez olan yollar, bizim, kilise dışında, bahçe duvarlarının ötesindeki hayata karışmamızı engelliyordu ama bu sınırlar içinde her günün bir saatini açık havada geçirmek zorundaydık. Kıyafetlerimiz bizi sert soğuktan korumakta yetersizdi; çizmemiz yoktu, karlar ayakkabılarımızın içine giriyor ve orada eriyordu; eldivensiz ellerimiz soğuktan hissizleşip şişiyordu; ayaklarımız da. Her akşam, ayaklarım soğuktan alev alev yandığı için çektiğim acıyı ve her sabah o şişmiş, kaskatı ve acılar içindeki ayak parmaklarımı ayakkabılara sokmaya çalışırken çektiğim işkenceyi hatırlıyorum. Sonra yiyeceklerin o kadar az olması da ayrı bir dertti; büyüme çağındaki çocuklar olarak iştahlıydık ama bize ancak narin bir hastayı hayatta tutacak kadar yemek veriliyordu. Bu yetersiz beslenme koşulları yaşça küçük olan öğrencileri daha fazla etkileyen bir suistimale yol açıyordu. Açlık çeken büyük kızlar fırsat bulduklarında

küçüklerin yiyeceklerini zorla ya da kandırarak ellerinden alıyorlardı. Kaç defa, çay saatinde dağıtılan o kıymetli kara ekmek parçasını zorla iki kişiyle paylaşmak zorunda kalmış ve bir üçüncüye, istemeden de olsa kahvemin yarısını verdikten sonra elimde kalanları, çektiğim açlık yüzünden döktüğüm gizli gözyaşları eşliğinde yemişimdir.

O kara kışta pazarlar çok kasvetli günlerdi. Velinimetimizin papazı olduğu Brocklehurst Kilisesi'ne gitmek için iki mil yürümek zorundaydık. Üşüyerek yola koyulur, kiliseye daha da üşümüş halde varır; sabah ayini sırasında soğuktan kımıldayamaz hale gelirdik. Yolumuz, yemek için geri dönülemeyecek kadar uzak olduğundan iki ayin arasında, gündelik yemeklerimizdeki kadar az miktarlarda soğuk et ve ekmek servis edilirdi.

Öğleden sonraki ayinin bitmesinin ardından rüzgâra açık ve engebeli bir yoldan geri dönerken kuzeydeki karlı tepelerden esen acı kış soğuğu neredeyse yüzümüzün derisini soyardı.

Bayan Temple'ın bizim oluşturduğumuz bitkinler sırasının yanında çevik ve hızlı adımlarla yürüdüğünü hatırlıyorum. Dondurucu rüzgârda savrulan ekose pelerinine sarılır ve gerek öğütlerle gerekse örnek teşkil ederek bizi teşvik etmeye çalışıp kendi deyimiyle, "yiğit askerler gibi" yürürdü. Diğer öğretmenler, zavallılar, başkalarını neşelendirmeye yeltenmeyecek kadar perişan halde olurlardı.

Geriye dönerken alev alev yanan bir ateşin ışığı ve sıcaklığı nasıl da gözümüzde tüterdi! Ama bu en azından küçüklere nasip olmazdı çünkü büyük kızlar sınıftaki her ocağın çevresini iki sıra halinde kuşatır, onların arkasında yaşça daha küçük olan çocuklar gruplar halinde toplaşır açlıktan incecik kalmış kollarını önlüklerine sararlardı.

Çay saatinde ufak bir teselli vardı; ekmek payı ikiye katlanır –her zamanki yarım dilim ekmeğin yerine– tam bir dilim, üstüne incecik, lezzetli bir tereyağı tabakası sürülmüş olarak dağıtılırdı ve bu, ancak haftada bir verilen, hepimizin bir Kutsal Pazar'dan öteki Kutsal Pazar'a dört gözle beklediğimiz bir ikramdı. Ben genellikle bu cömert yemeğin yarısını kendime saklamayı becerebiliyor ama kalan kısmından hep vazgeçmek zorunda kalıyordum.

Pazar akşamı, kilisenin Din Eğitimi Kitabı'nı ve Aziz Matta İncili'nin beşinci, altıncı ve yedinci kısımlarını ezberden tekrar etmekle ve Bayan Miller'ın okuduğu uzun bir vaazı dinlemekle geçiyordu ki bastıramadığı esnemeleri onun da ne kadar yorgun olduğunu gösteriyordu. Bu icralar sırasında sık sık yarım düzine kız İncil'deki Ötikus bölümünü canlandırırdı; kızlar uykusuzluktan ölecek halde olduklarından üçüncü balkondan değilse bile dördüncü sıradan düşer ve yarı ölmüş halde yukarıya taşınırlardı. Buna çare olarak sınıfın ortasına sürüklenip tören bitene kadar orada dikilmeye mecbur edilirlerdi. Bazen bacakları onları taşımaz olur ve üst üste düşüp bir yığın oluştururlar ve bu durumda sınıf başkanlarının yüksek taburelerine dayanıp dik durmaları sağlanırdı.

Henüz Bay Brocklehurst'ün ziyaretlerine değinmedim; bu bey gerçekten de benim oraya varmamın üzerinden geçen ilk ayın büyük bir kısmı boyunca uzaktaydı; belki de başdiyakoz olan arkadaşının yanında geçirdiği süreyi uzatmıştı. Orada olmaması beni rahatlatıyordu. Onun gelmesinden korkmak için kendime mahsus sebeplerim olduğunu söylememe gerek yok, ama en sonunda geldi.

Bir öğleden sonra (Lowood'daki üçüncü haftamdı) elimde bir taştahtayla oturmuş uzun bir bölme işleminin sonucuyla kafam karışmışken dalgınlıkla pencereye çevirdiğim gözle-

rim geçen birinin görüntüsüne takıldı. O kupkuru hatları neredeyse içgüdülerimle tanıdım; iki dakika sonra, öğretmenler de dahil olmak üzere bütün okul *en masse** kalkınca, kimi karşıladıklarını görmek için başımı kaldırmama bile gerek kalmamıştı. Uzun adımlar sınıfı arşınladı ve sonunda, ta Gateshead'teki ocağın başında serili olan kilimin üzerinde kaşlarını çatıp bana korkunç bir biçimde bakmış olan o siyah sütun, kendisi de ayağa kalkmış olan Bayan Temple'ın yanına gelip dikildi. Bu sefer bu mimari eseri yan gözle süzdüm. Evet, haklıydım: bu Bay Brocklehurst'tü. Düğmeleri iliklenmiş paltosunun içinde daha da uzun, zayıf ve katı görünüyordu.

Bu görüntü karşısında dehşete düşmek için sebeplerim vardı; Bayan Reed'in benim mizacımla ilgili alçakça imalarını ve Bay Brocklehurst'ün, kötü tabiatımı Bayan Temple'a ve öğretmenlere bildireceğine söz vermiş olduğunu gayet iyi hatırlıyordum. O zamana kadar hep bu sözün tutulmasından korkmuştum; her gün "Gelecek Adam"ı bekliyordum, onun geçmişimle ilgili vereceği bilgiler ve yapacağı konuşma beni sonsuza kadar kötü bir çocuk olarak damgalayacaktı ve işte şimdi buradaydı.

Bayan Temple'ın yanında duruyor, kulağına alçak sesle bir şeyler söylüyordu, benim alçaklıklarımı ifşa ettiğine şüphem yoktu ve acı dolu endişeyle Bayan Temple'ın gözlerine bakıyordum, onun koyu renkli bakışlarının her an, nefret ve tiksintiyle bana dönmesini bekliyordum. Bir yandan Bay Brocklehurst'e kulak kabartmıştım ve sınıfın en tepelerinde bir yerde oturduğum için söylediklerinin çoğunu yakalayabildim; duyduklarım o anki endişelerimi giderdi.

"Bayan Temple, sanırım Lowton'dan aldığım iplik işini-

* Hep birlikte. (Çev. N.)

zi görecektir; bana tam da basma gömleklere uygun kalitede gibi geldi, iğneleri de ona göre seçtim. Bayan Smith'e söyleyin, örme iğnelerini ısmarlamayı unuttum ama haftaya ona bazı kâğıtlar gönderilecek ve hiçbir koşulda her öğrenciye bir seferde birden fazla iğne vermemesi gerekiyor çünkü eğer ellerinde daha fazla iğne olursa dikkatsiz davranıp iğne kaybetmeye eğilimli oluyorlar. Ve ah, hanımefendi! Keşke yün çoraplara daha fazla özen gösterilse! Buraya son geldiğimde mutfağın bahçesine gidip ipte asılı duran çamaşırları inceledim; onarılması gereken bir sürü siyah çorap vardı, deliklerinin büyüklüğüne bakınca, ara sıra bile olsa onarılmadıklarından emin oldum..."

Durakladı.

Bayan Temple, "Talimatlarınız yerine getirilecektir efendim," dedi.

"Ve hanımefendi," diye devam etti Bay Brocklehurst, "çamaşırcının bana söylediğine göre bazı kızlar haftada iki defa fanila değiştiriyormuş; bu çok fazla, kurallar haftada yalnızca bir fanilaya izin verir."

"Sanırım o durumu açıklayabilirim, efendim: Agnes ve Catherine Johnstone geçen perşembe günü bazı arkadaşlarıyla birlikte Lowton'da çaya davet edilmişlerdi, ben de onların o gün için temiz fanila giymelerine izin verdim."

Bay Brocklehurst başını salladı.

"Peki, bir defalık olabilir ama bunun sık sık tekrar edilmesine izin vermeyin. Ve beni şaşırtan başka bir şey oldu; kâhyayla hesaplara bakarken geçtiğimiz on beş gün içinde kızlara iki defa ekmek ve peynirden oluşan öğle yemeği verilmiş olduğunu gördüm. Bu nasıl oluyor? Düzenlemelere baktım ve öğle yemeği diye bir öğün görmedim. Bu yeniliği kim yaptı? Ve hangi yetkiye dayanarak?"

Bayan Temple, "Bu durumdan ben sorumluyum, efendim," diye cevap verdi, "Kahvaltı öyle kötü hazırlanmıştı ki öğrencilerin bunu yemesi mümkün olmadı ve onların akşam yemeğine kadar aç kalmalarına izin veremezdim."

"Hanımefendi, bir dakikanızı rica edeceğim. Bu kızları yetiştirirkenki planım, lükse ve şımarıklığa alıştırmak değil, dayanıklı, sabırlı ve özverili bir hale getirmektir. Eğer kazaen yemeğin bozulması, az ya da çok pişmiş olması gibi iştah kaçıran bir şey olsa bile, böyle bir olay, bozulan rahatın yerine daha lezzetli bir şey verilerek telafi edilmemelidir; böylece beden şımartılmış ve bu kurumun amaçları gereksiz hale gelmiş olur; bu geçici yoksunluk öğrencilerin daha da dayanıklı bir hale gelmeleri teşvik edilerek ruhsal yönden yüceltilmeleri için kullanılmalıdır. Böyle durumlarda kısa vaazlar zamansız olmaz; sağduyulu bir öğretmen bu fırsatı, ilk Hıristiyanların çektiği acıları, şehitlerin çektiği çileyi, Kutsal Efendimizin, bizzat kendisinin müritlerine, ardına düşerken çarmıhlarını da yanlarına almaları yönünde öğüt verdiğini ve O'nun, insanın yalnızca ekmekle yaşayamayacağı, Tanrı'nın ağzından çıkan her söze de ihtiyacı olduğu yönündeki uyarılarını, 'Benim için açlık ve susuzluk çekenler mutlu olur,' şeklindeki yüce tesellilerini anlatmak için değerlendirir. Ah, hanımefendi, o çocukların ağızlarına, yanık lapanın yerine ekmek peynir koyduğunuzda onların rezil bedenlerini gerçekten doyurabilirsiniz ama ölümsüz ruhlarını nasıl aç bıraktığınızı düşünmezsiniz!.."

Bay Brocklehurst tekrar durakladı, belki de duygularına yenik düşmüştü. Bayan Temple, o, konuşmaya başladığında gözlerini yere indirmişti ama şimdi tam karşıya bakıyordu ve doğal haliyle mermer kadar solgun olan yüzü bu maddenin soğukluğunu ve sebatını da takınmış gibi görünüyordu; özel-

likle ağzı sanki ancak bir heykeltıraşın keskisiyle açılabilirmiş gibi kapalıydı. Alnı ise gitgide taş kesilmiş gibi sertti.

O sırada Bay Brocklehurst, elleri arkasında şöminenin başında dikilmiş büyük bir heybetle bütün sınıfı inceliyordu. Aniden gözlerini kırpıştırdı, sanki şaşırtıcı bir şey görmüş veya gözleri kamaşmıştı. Bayan Temple'a dönerek o ana kadarki konuşmasından çok daha hızlı bir şekilde, "Bayan Temple, Bayan Temple, *ne*... kıvırcık saçlı o kız nedir? Kızıl saçlı, hanımefendi... kıvırcık... her tarafı kıvırcık?" Böyle derken bastonunu o korkunç nesneye doğru uzatmıştı, eli titriyordu.

Bayan Temple, büyük bir sukûnet içinde, "O, Julia Severn," dedi.

"Julia Severn, hanımefendi! Onun ya da başka bir kızın saçı nasıl kıvırcık olabilir? Nasıl olur da, bu okulun her türlü amacını ve ilkesini hiçe sayarak dünyaya bu kadar açıkça uyum sağlıyor; burada, –bağışlarla yaşayan ve İncil'in mesajına ayak uyduran bir kurumda– saçlarını kıvırcık bir yığın halinde bırakıyor?"

Bayan Temple, daha da sakin bir sesle, "Julia'nın saçı doğal olarak kıvırcık," diye cevap verdi.

"Doğal olarak mı! Evet ama doğaya uymak durumunda değiliz. Ben bu kızların İnayet'in çocukları olmasını istiyorum, hem ne kadar çok saçı var. Ben, defalarca saçların başa yapışık, mazbut ve sade olmalarını arzuladığımı bildirmiştim. Bayan Temple, o kızın saçları tamamen kesilmeli, yarın bir berber göndereceğim; böyle fazlalığı olan başka kızlar da görüyorum, şu uzun boylu kız, ona arkasına dönmesini söyleyin... Bütün birinci sınıfa ayağa kalkmalarını ve yüzlerini duvara dönmelerini söyleyin."

Bayan Temple, sanki dudaklarını kıvıran istemsiz gülüm-

semeyi silmek istercesine mendiliyle ağzını sildi; ancak yine de emri verdi ve birinci sınıf, kendilerinden ne istendiğini anlayabildiğinde, söylenene itaat ettiler. Oturduğum sırada geriye yaslanınca bu manevrayı yaparkenki bakışlarını ve yüzlerinin asıldığını görebiliyordum; Bay Brocklehurst'ün benim gördüklerimi göremiyor olması üzücüydü, belki de o zaman zarfla ilgili ne yaparsa yapsın, mazrufun kendi müdahalesinin ötesinde olduğunu hissedebilirdi, hem de hayal bile edemeyeceği kadar.

Beş dakika kadar bu canlı madalyonların öteki yüzlerini inceledi ve sonunda hükmünü açıkladı. Sözleri adeta bir ölüm çanı gibi düştü:

"Bütün o topuzlar kesilmeli!"

Bayan Temple itiraz edecek gibiydi.

Bay Brocklehurst, "Hanımefendi," diye sözlerini sürdürdü, "Hizmet ettiğim Efendimin krallığı bu dünyada değil; benim görevim bu kızlarda tenin arzusunu öldürmek, onların örgülü saçlar ve pahalı giysiler değil, mahcubiyet ve ağırbaşlılık kuşanmalarını sağlamaktır; önümüzde duran genç insanlardan her birinin başının üzerinde ancak kibrin dokumuş olabileceği bir saç örgüsü var; tekrar ediyorum, bunların kesilmesi gerek, zaman kaybını düşünün..."

Bay Brocklehurst'ün sözleri kesildi; başka üç ziyaretçi, üç hanım odaya girmişti. Onun giysilerle ilgili nutkunu dinleyebilmek için biraz daha önce gelmeleri gerekiyordu çünkü muhteşem kadifeler, ipekler ve kürkler giyinmişlerdi. Üçlüden daha genç olan ikisi (on altı-on yedi yaşlarında güzel kızlar) o sırada moda olan, devekuşu tüyleriyle süslü, gri kunduz derisinden şapkalar takmışlardı ve bu zarif başlıkların kenarından özenle kıvrılmış, açık renkli saç lüleleri sarkıyordu, yaşça büyük olan hanım kenarlarına ermin kürk geçirilmiş,

pahalı bir kadife şala sarınmıştı, alnına, Fransız usulü buklelerden oluşan bir postiş kahkül takmıştı.

Bayan Temple, hanımları saygıyla, her üçüne de ayrı ayrı "Bayan Brocklehurst," diyerek karşıladı ve odanın baş köşesindeki şeref koltuklarına oturttu. Anlaşılan papaz yakınlarıyla birlikte arabayla gelmişlerdi ve Bay Brocklehurst, kâhyayla hesapları görür, çamaşırcıyı sorguya çeker ve müdireyi paylarken onlar da yukarıdaki odaları inceleme bahanesiyle talan etmişti. Şu anda da çamaşırlardan ve yatakhanenin teftişinden sorumlu olan Bayan Smith'e çeşitli düşüncelerini ve eleştirilerini iletmekteydiler ama benim neler söylediklerini dinleyecek zamanım yoktu; başka konular dikkatimi çekmiş ve dağıtmıştı.

O zamana kadar Bay Brocklehurst'le Bayan Temple'ın konuşmalarına kulak kabartırken kendi kişisel güvenliğimi sağlayacak önlemleri de ihmal etmiyordum ki gözden uzak kalırsam bunu sağlayacağımı düşünüyordum. Bu amaçla sıramda iyice arkaya yaslanmış ve işimle meşgulmüş gibi görünürken taştahtamı yüzümü saklayacak bir şekilde tutuyordum: Eğer ki hain taştahtam her nasılsa elimden kayıp herkesin duyabileceği bir gürültüyle düşmeseydi ve tüm bakışları üstüme çekmeseydi dikkatlerden kaçabilirdim; ama şimdi her şeyin bittiğini biliyordum ve taştahtanın iki parçasını yerden almak üzere eğildiğimde olabilecek en kötü şeye karşı gücümü topladım. Nitekim başıma tam da o geldi.

Bay Brocklehurst, "Dikkatsiz bir kız!" dedi ve hemen ardından, "Görüyorum ki yeni gelen öğrenci bu," diye ekledi. Ben nefes bile alamadan, "Onunla ilgili anlatmam gereken bir şey olduğunu unutmamalıyım." Ve sonra, yüksek sesle –bana ne kadar yüksek gelmişti sesi!– "Taştahtayı kıran çocuk öne çıksın!" dedi.

Bana kalsa yerimden bile kıpırdayamazdım, elim ayağım tutmuyordu ama her iki tarafımda oturan büyük kızlar beni ayağa kaldırdılar ve korkunç yargıcımın önüne ittiler. Bayan Temple, yavaşça onun ta ayağına kadar gitmeme yardım ederken beni fısıltıyla teselli ettiğini duydum:

"Korkma Jane, ben kaza olduğunu gördüm, ceza almayacaksın."

Bu nazik fısıltı kalbime bir hançer gibi saplandı.

Bir dakika içinde riyakârlığım yüzünden benden nefret edecek, diye düşündüm. Buna inanınca, Reed, Brocklehurst ve Ortakları'na karşı içimde bir öfke yükseldi; ben Helen Burns değildim.

Bay Brocklehurst, biraz önce bir sınıf başkanının kalktığı çok yüksek bir tabureyi işaret ederek, "O tabureyi getirin!" dedi; getirdiler.

"Çocuğu bunun üstüne çıkartın!"

Ve oraya çıkarıldım, kimin tarafından, bilmiyorum. Ayrıntılara dikkat edecek durumda değildim; sadece beni Bay Brocklehurst'ün burnunun hizasına yükselttiklerinin, onun benim birkaç metre ötemde olduğunun ve altımda turuncu ve mor ipekli bir paltonun ve gümüş renkli tüylerden bir bulutun yayılıp dalgalandığının farkındaydım.

Bay Brocklehurst boğazını temizledi.

Ailesine dönerek, "Hanımlar," dedi, "Bayan Temple, öğretmenler ve çocuklar, hepiniz bu kızı görüyorsunuz!"

Tabii ki görüyorlardı çünkü onların gözlerinin, kavrulan tenime ateş yakmakta kullanılan büyüteçler gibi dikildiğini hissedebiliyordum.

"Görüyorsunuz, daha yaşı çok küçük, sıradan bir çocuğun biçimine sahip olduğunu gözlemleyebiliyorsunuz; Tanrı ona hepimize verdiği şekli vermiş, onun damgalanmış bir kişilik

olduğuna işaret eden hiçbir kusuru yok. Şeytanın, onun kişiliğinde bir uşak ve elçi bulmuş olduğu kimin aklına gelir? Ancak üzülerek ifade ediyorum ki durum budur..."

Bir duraklama: O arada felç olmuş sinirlerimi sakinleştirmeye başladım. Madem korktuğum başıma gelmişti, artık kaçınamayacağım bu imtihana metanetle katlanmalıydım.

"Sevgili çocuklarım," diye devam etti, siyah mermerden papaz, merhametle, "bu üzücü ve acıklı bir an, çünkü Tanrı'nın kendi kuzularından biri olabilecek bu kızın aslında küçük bir serseri olduğu, gerçek sürüden olmadığı, dışardan gelen biri, bir yabancı olduğu konusunda sizi uyarmak benim görevimdir. Ona karşı kendinizi korumalı, onu örnek almaktan kaçınmalısınız; eğer gerekirse ona eşlik etmekten kaçının, onu oyunlarınıza almayın, konuşmalarınızdan uzak tutun. Öğretmenler onu izlemelisiniz, her hareketinde gözünüz üstünde olmalı, her sözünü tartmalı, neler yaptığını incelemeli, ruhunu kurtarmak için bedenini cezalandırmalısınız: Eğer gerçekten böyle bir kurtuluş mümkünse çünkü (bunu söylemeye dilim varmıyor ama) bu kız, bu çocuk, Hıristiyan toprağının yerlisi, Brahma'ya dua eden, Yagannat'ın önünde diz çöken birçok küçük putperestten çok daha kötüdür, bu kız bir yalancıdır!"

Bunun üzerine on dakikalık bir duraklama oldu; ben bu sırada –artık aklımı tamamen toplamış bir durumdaydım– bütün dişi Brocklehurst'lerin ceplerinden mendillerini çıkararak görme uzuvlarına götürdüklerini ve yaşça büyük olan hanım öne arkaya doğru sallanırken, gençlerin, "Ne korkunç!" diye fısıldaştıklarını gözlemlemledim. Bay Brocklehurst kaldığı yerden devam etti.

"Bunu, onun velinimetinden öğrenmiş bulunuyorum; yetim haliyle onu evlat edinmiş ve kendi kızı gibi yetiştirmiş

olan dindar ve hayırsever hanımdan. Bu mutsuz kız onun iyilikseverliğine, cömertliğine öyle kötü, öyle korkunç bir nankörlükle karşılık vermiş ki, sonunda mükemmel velinimeti, kötü örnek teşkil edip saflıklarını kirletmesin diye onu kendi çocuklarından ayırmak zorunda kalmış. Tıpkı eski Yahudilerin hastalarını Bethesda Gölü'nün bulanık sularına göndermeleri gibi, onu şifa bulması için buraya gönderdi. Öğretmenler, müdire hanım, size yalvarıyorum, suların onun etrafında durulmasına izin vermeyiniz."

Bay Brocklehurst bu görkemli sonla paltosunun en üst düğmesini ilikleyip ailesine bir şeyler mırıldandı; onlar da yerlerinden kalkıp eğilerek Bayan Temple'ı selamladılar ve sonra bütün büyükler ihtişamla sınıftan dışarı süzüldü. Yargıcım, kapıda dönüp şöyle dedi:

"Yarım saat daha o taburenin üzerinde kalsın ve bugün kimse onunla konuşmasın."

İşte orada, yüksekte duruyordum; odanın ortasında, kendi ayaklarımın üzerinde durmanın utancına dayanamayacağımı söyleyen ben şimdi, bir utanç direğinin üstünde herkese teşhir ediliyordum. Duygularımı ifade edecek bir lisan yoktur ama herkes yerinden kalktı; nefesim daralmış ve boğazım sıkışmıştı, o sırada bir kız yerinden kalkıp yanımdan geçti ve geçerken bana doğru baktı. Bakışlarına nasıl da tuhaf bir ışık ilham vermişti! O ışık huzmesi bana nasıl olağanüstü bir duygu verdi! Bu yeni duygu beni nasıl cesaretlendirdi! Sanki bir şehit ya da bir kahraman, bir kölenin ya da bir kurbanın yanından geçmiş ve geçerken ona güç vermişti. İçimde yükselen isteriye hâkim oldum, başımı kaldırdım ve taburenin üzerinde dimdik durdum. Helen Burns dikişiyle ilgili Bayan Smith'e ufak tefek bazı sorular sordu, sorduklarının önemsizliği yüzünden azarlanıp yerine döndü ve giderken bana gü-

lümsedi. Ne gülümseme! Bunu şimdi hatırlıyorum da, bu gülümsemenin ince bir zihinden, gerçek bir cesaretten aktığını görüyorum; bu gülümseme onun dikkat çekici hatlarını, ince yüzünü, çöküк gri gözlerini, bir meleğin çehresinden yansımışçasına aydınlatmıştı. Ki o anda Helen Burns'ün kolunda "pasaklı rozeti" vardı; yazı yazarken defterini kirlettiği için Bayan Scatcherd'in onu ertesi gün akşam yemeğinde sadece ekmek ve suya mahkûm ettiğini duymamın üzerinden ancak bir saat geçmişti. İnsanoğlunun kusurlu tabiatı böyledir işte! En berrak gezegenin halesinde bile böyle lekeler vardır ve Bayan Scatcherd'inki gibi gözler yalnızca bu minik kusurları görür ve yıldızın gerçek parlaklığına kör kalırlar.

VIII

Yarım saatlik cezam dolmadan saat beşi vurdu; ders bitti ve herkes çay için yemekhaneye gitti. Ben de artık sandalyeden aşağı inmeye cesaret ettim, zaten hava epeyce kararmıştı, bir köşeye çekilip yere oturdum. O zamana kadar bana destek olan büyü çözülmeye başlamış, yerini tepki almıştı ve kısa bir süre içinde, beni esir alan üzüntü öyle büyüktü ki, yüzükoyun yıkıldım. Artık ağlıyordum: Helen Burns orada değildi, beni engelleyen hiçbir şey yoktu, gözyaşlarım tahtaları ıslatıyordu. O kadar iyi olmayı, Lowood'da o kadar çok şey yapmayı istemiştim ki; arkadaşlar edinecek, saygı görecek ve başkalarının şefkatini kazanacaktım. Şimdiden gözle görülür ilerleme kaydetmiş; daha o sabah sınıf birincisi olmuştum, Bayan Miller da beni içtenlikle övmüş, Bayan Temple hoşnut olduğunu belli edercesine gülümsemişti; iki ay daha bu şekilde ilerleme gösterirsem, bana resim yapmayı öğretme ve Fransızca öğrenmeme izin verme sözü vermişti; ve sınıf arkadaşlarım da beni iyi karşılamıştı, yaşıtlarım bana eşit muamele yapıyordu, kimse beni rahatsız etmiyordu; şimdi burada tekrar ezilmiş ve ayaklar altında çiğnenmiş halde yatıyordum, acaba bir daha ayağa kalkabilecek miydim?

Asla, diye düşündüm, büyük bir arzuyla ölmeyi diledim. Bunu hıçkırarak dilerken biri yanıma yaklaştı; hemen kalktım; Helen Burns gelmişti; solan ateş onun uzun ve boş sınıfa girdiğini gösteriyordu; bana kahve ve ekmek getirmişti.

"Gel, bir şey ye," dedi ama ikisini de ittim. O halimde tek bir damla ya da tek bir kırıntı bile boğazımı düğümler gibi geliyordu. Helen bana büyük bir ihtimalle şaşırarak baktı: Artık çok uğraşmama rağmen heyecanımı yatıştıramaz haldeydim. Yüksek sesle ağlamaya devam ediyordum. Yere, yakınıma oturdu, kollarıyla dizlerini kucakladı ve başını dizlerine dayadı, bu pozda bir Hintli gibi sessizce durdu. İlk konuşan ben oldum.

"Helen, neden herkesin yalancı olduğuna inandığı bir kızın yanında kalıyorsun?"

"Herkes mi, Jane? Neden? Sana böyle dendiğini duyan yalnızca seksen kişi var ve dünyada yüz milyonlarca kişi yaşıyor."

"Ama o milyonlarla ne işim var! Tanıdığım seksen kişi beni hakir görüyor."

"Jane, yanılıyorsun; büyük bir ihtimalle okulda seni hakir gören de yok sevmeyen de; çoğu eminim ki sana çok acıyor."

"Bay Brocklehurst'ün söylediklerinden sonra bana nasıl acıyabilirler?"

"Bay Brocklehurst bir tanrı değil, çok büyük ve takdir edilen bir adam bile değil; burada fazla sevilmez, kendisini sevdirecek hiçbir adım atmadı. Sana özel bir gözde gibi davransaydı o zaman çevrende ama açık ama gizli düşmanların olurdu. Oysa şimdi, cesareti olsa sana sempati gösterecek olanların sayısı daha fazladır. Öğrenciler ya da öğretmenler birkaç gün boyunca sana biraz soğuk davranabilirler ama kalplerinde dostane duygular saklıdır ve eğer sen iyilikte sebat edersen bu duygular çok geçmeden tekrar ortaya çıkar, hem de geçici olarak da olsa bastırıldıkları için çok daha açık bir biçimde. Üstelik Jane..." durakladı.

Elimi onun ellerine koydum ve, "Evet, Helen?" dedim.

Parmaklarımı ısıtmak için yumuşak hareketlerle ovalayarak devam etti.

"Bütün dünya senden nefret etse ve senin kötü olduğuna inansa bile, eğer vicdanın yaptıklarını onaylıyor ve seni aklıyorsa dostsuz kalmazsın."

"Hayır, kendimle ilgili iyi düşünmem gerektiğini biliyorum ama bu yetmiyor; eğer başkaları beni sevmezse yaşayacağıma öleyim daha iyi, yalnızlığa ve benden nefrete edilmesine dayanamam, Helen. Bak; senden ya da Bayan Temple'dan ya da gerçekten sevdiğim birinden gerçek şefkat görmek için kolumun kırılmasına ya da bir boğanın beni boynuzlamasına veya çifte atan bir atın arkasında durmaya ve toynağını göğsüme geçirmesine razı gelirim..."

"Şşş, Jane! İnsanların sevgisini gözünde fazla büyütüyorsun, fazla fevri, fazla hararetlisin! Senin cismini yaratmış ve ona can vermiş olan yüce el sana kendi zayıf benliğin ve senin kadar zayıf yaratıklar dışında kaynaklar sunmuş. Bu dünyanın ve insan ırkının yanında, görünmez bir dünya ve bir ruhlar krallığı vardır: O dünya etrafımızdadır çünkü her yerdedir ve o ruhlar bizi seyreder çünkü bizi korumakla görevlendirilmişlerdir ve eğer acı ve utanç içinde ölüyorsak, eğer hakaret her taraftan vuruyorsa ve nefret bizi eziyorsa bile melekler çektiğimiz eziyeti görür, masumiyetimizi tanır (eğer masumsak, ki Bay Brocklehurst'ün Bayan Reed'den duyup da zayıf ve çalımlı bir şekilde tekrar ettiği bu suçlamayla ilgili masumsun çünkü senin ateşli bakışlarından ve açık alnından samimi bir tabiatı okuyorum– ve Tanrı bizi en büyük ödülle taçlandırmak için sadece ruhumuzun tenimizden ayrılmasını bekler. Öyleyse hayat bu kadar kısa bir süre sonra bitecekken ve ölüm bu kadar kesin şekilde mutluluğun –ve cennetin– kapısıyken, neden üzüntüyle boğulalım?"

Susuyordum, Helen beni yatıştırmış ama verdiği huzurun içine dile dökülemeyecek bir hüzün karışmıştı. O konuşurken bir keder hissettim ama nereden geldiğini bilmiyordum ve konuşmasını bitirdikten sonra biraz hızlı bir nefes aldı ve kısaca öksürdü. O an için kendi üzüntülerimi unuttum ve onunla ilgili müphem bir endişeye kapıldım.

Başımı Helen'in omzuna yaslayıp kollarımı beline doladım; beni kendine çekti ve sessizce durduk. Böyle oturalı çok uzun zaman olmamıştı ki başka biri içeri girdi. Yükselen bir rüzgârın gökyüzünden süpürdüğü ağır bulutlar ayı çıplak bırakmıştı ve yakındaki bir pencereden içeri süzülen ay ışığı hem ikimizi hem de yaklaşan kişiyi aydınlatıyordu, Bayan Temple'ı hemen tanıdık.

"Özellikle seni görmek amacıyla geldim, Jane Eyre," dedi, "Odama gelmeni istiyorum, Helen Burns de seninle birlikte olduğuna göre o da gelebilir."

Gittik; müdirenin dairesine ulaşmak için peşine takılıp birtakım dolambaçlı koridorları aşmak ve bir merdivenden çıkmak zorundaydık; odada güzel bir ateş yanıyor ve çok hoş görünüyordu. Bayan Temple, Helen Burns'e ocağın bir tarafındaki alçak bir koltuğa oturmasını söyledi, kendisi de bir başka koltuğa oturarak beni yanına çağırdı.

Yüzüme bakarak, "Geçti mi?" diye sordu. "Ağlayıp açıldın mı?"

"Korkarım bunu hiçbir zaman yapamayacağım."

"Neden?"

"Çünkü haksız yere suçlandım ve siz de dahil, efendim, diğer herkes artık benim kötü olduğumu düşünecek."

"Kendini nasıl gösterirsen seni öyle göreceğiz, çocuğum. İyi bir kız gibi davranmaya devam et, bizi tatmin edersin."

"Eder miyim, Bayan Temple?"

Bana sarılarak, "Edersin," dedi. "Hadi şimdi anlat bana, Bay Brocklehurst'ün velinimetin olduğunu söylediği hanım kimdi?"

"Bayan Reed, dayımın karısı. Dayım öldü ve beni bakması için ona bıraktı."

"Yani seni kendi arzusuyla evlat edinmedi?"

"Hayır efendim, bunu yapmak zorunda kaldığı için çok üzülüyordu ancak hizmetçilerden sık sık duyduğuma göre, dayım ölmeden önce bana hep bakacağı konusunda ondan söz almış."

"Peki öyleyse Jane, şunu biliyorsun ya da en azından ben sana söyleyeceğim, bir suçlu suçlandığında her zaman kendini savunmak için konuşmasına izin verilir. Sen riyakârlıkla suçlandın, bana elinden geldiği kadar iyi bir şekilde kendini savun. Hafızan neyin gerçek olduğunu söylüyorsa onu söyle ama hiçbir şey ekleme ve hiçbir şeyi abartma."

Kalbimin derinliklerinde çok ölçülü olmaya, çok doğru olmaya karar verdim ve söylemem gerekenleri tutarlı bir biçimde düzenlemek için birkaç dakika düşündükten sonra ona acıklı çocukluğumun bütün hikâyesini anlattım. Duygulardan bitap düştüğüm için bu hüzünlü konuyu ele alırken kullandığım üslup her zamankinden daha sakindi ve Helen'in küskünlüğe kapılma konusundaki uyarılarına da dikkat ederek anlatımda acılı anlarıma her zamankinden çok daha az yer verdim. Böyle sınırlanıp sadeleştirildiğinde daha inanılır oluyordu, konuşurken Bayan Temple'ın bana tamamen inandığını hissettim.

Hikâyenin akışı içinde, geçirdiğim nöbetten sonra Bay Lloyd'un beni görmeye geldiğinden bahsetmiştim çünkü benim için çok korkutucu olan kırmızı oda bölümünü asla unutmuyordum; bunun ayrıntılarını verirken heyecanımın

bir dereceye kadar sınırları aştığı kesindi çünkü Bayan Reed'in affedilmek için çılgınca yalvarmalarımı reddetmesi ve beni ikinci defa karanlık ve korkunç odaya kilitlemesi sırasında kalbimi kavrayan o acının anısını hiçbir şey yumuşatamıyordu.

Bitirmiştim. Bayan Temple birkaç dakika boyunca sessizce bana baktı ve sonra şunu söyledi:

"Bay Lloyd'u biraz tanırım, ona yazacağım, eğer onun verdiği cevap senin anlattıklarına uyarsa herkesin önünde her türlü töhmetten kurtulacaksın, benim açımdan ise, Jane, şu anda temize çıkmış durumdasın."

Beni öptü ve yanında tutmaya devam ederek (orada durmaktan çok mutluydum çünkü onun yüzünü, elbisesini, bir-iki süsünü, beyaz alnını, bir araya toplanmış parlak buklelerini ve ışıltılı koyu gözlerini izlemekten çocukça bir haz alıyordum) Helen Burns'e döndü.

"Bu gece nasılsın, Helen? Bugün çok öksürdün mü?"

"Sanırım çok fazla değil, efendim."

"Ya göğsündeki sancı?"

"Biraz daha iyi."

Bayan Temple ayağa kalktı, elini tutup nabzını dinledi; sonra tekrar kendi koltuğuna döndü; otururken alçak sesle iç geçirdiğini duydum. Birkaç dakika daldı sonra kendisini toplayıp neşeyle şöyle dedi:

"Ama siz ikiniz bu akşam benim misafirimsiniz, size ikramda bulunmam gerek." Zili çaldı.

Zile bakan hizmetçiye, "Barbara," dedi, "Ben daha çay içmedim; tepsiyi getir ve bu iki genç hanım için de fincan koy."

Kısa bir süre içinde bir tepsi getirildi. Ateşin yanındaki küçük yuvarlak sehpanın üzerine konulan porselen fincanlar ve parlak demlik gözüme ne kadar güzel görünmüştü! Çayın

ve kızaran ekmeğin kokusu ne kadar hoştu! Ama ne yazık ki tabakta çok az ekmek olduğunu (çünkü artık acıkmaya başlamıştım) üzülerek gördüm. Bunu Bayan Temple da gördü.

"Barbara," dedi, "biraz daha ekmek ve tereyağı getiremez misin? Burada üç kişiye yetecek kadar ekmek yok."

Barbara dışarı çıktı. Kısa bir süre sonra tekrar geldi.

"Hanımefendi, Bayan Harden her zamanki miktarda gönderdiğini söylüyor."

Anlaşılan Bayan Harden kâhyaydı; tam da Bay Brocklehurst'ün gönlüne göre bir kadındı; demir ve çeliğin karışımından yapılmıştı.

Bayan Temple, "Eh, pekâlâ," diye cevap verdi, "Sanırım idare edeceğiz, Barbara, ne yapalım," ve kız çekildikten sonra gülümseyerek ekledi, "Neyse ki, bu seferlik açığı kapatacak gücüm var."

Helen'i ve beni masaya yaklaşmamız için davet ettikten ve her ikimizin de önüne birer fincan çay ve çok lezzetli ama çok ince birer kızarmış ekmek parçası koyduktan sonra yerinden kalktı, bir çekmecenin kilidini açtı ve içinden kâğıda sarılı bir paket çıkardı, paketin içinden hatırı sayılır büyüklükte bir haşhaşlı kek çıktı.

"Size giderken bundan birer parça vermeyi düşünüyordum. Ama o kadar az kızarmış ekmek var ki, bunu şimdi yemelisiniz," dedikten sonra kekten cömert dilimler kesmeye başladı.

O gece adeta abı hayat içip, ölümsüzlük yemeği yedik. Bize büyük bir cömertlikle sunduğu güzel yiyeceklerle aç kalmış iştahımızı tatmin ederken ev sahibemizin bize bakarken memnuniyetle gülümsemesi az mutluluk değildi.

Çay bitip tepsi kaldırılınca, bizi tekrar ateşin başına çağırdı, her birimiz onun birer tarafına oturduk. Helen'le araların-

da konuşmaya başladılar ki bunu dinlememe izin verilmesi gerçekten de bir ayrıcalıktı.

Bayan Temple'ın hep huzurlu bir havası, ağırbaşlı bir çehresi vardı; ince bir adapla konuşurdu ve bu da ateşli, heyecanlı ve tutkulu konuşmalara sapılmasını engelliyordu; ona hayranlıkla bakanlar, onu dinleyenler, sevip saydıkları kadar çekiniyorlardı da ve şu an benim de duygularım böyleydi; ama Helen Burns'e gelince, hayretler içindeydim.

İnsanı canlandıran yemek, parlak ateş, sevgili müdiresinin varlığı ve kibarlığı ya da belki bütün bunların ötesinde onun eşsiz zihnindeki bir şey, içindeki güçleri harekete geçirmişti. Uyanmışlar, alev almışlardı; sonra o saate kadar hep solgun ve kansız gördüğüm yanağının canlı renginde ışıldıyorlardı ve sonra da birdenbire, Bayan Temple'ınkilerden bile benzersiz bir güzelliğe kavuşan gözlerinin ıslaklığında parladılar; ne güzel renk ne uzun kirpikler ne de kalemle çizilmiş kaşlarla ilgili bir güzellikti bu; anlamla, hareketle, ışıltıyla ilgiliydi. Sonra ruhu dudaklarına ulaştı ve bilemediğim bir kaynaktan dile döküldü. On dört yaşında bir kızın kalbi, saf, dolu ve coşkulu bir belagat pınarını taşıyacak kadar büyük ve güçlü olabilir miydi? Helen'in konuşması öyleydi ki, o unutulmaz gecede, sanki ruhu, başkalarının uzun bir varoluş sırasında yaşadığı kadarını çok kısa bir sürede yaşamak için acele ediyordu.

Hiç duymadığım şeyler üzerine konuşuyorlardı; geçmişe ait uluslar ve zamanlar, uzaklardaki ülkeler, doğanın keşfedilmiş ve tahmin edilen sırları: Kitaplardan bahsediyorlardı; ne kadar çok kitap okumuşlardı! Ne kadar büyük bilgi hazneleri vardı! Sonra, Fransızca isimlere ve Fransız yazarlara ne kadar aşina görünüyorlardı; ama Bayan Temple, Helen'e ara sıra durup da babasının ona öğrettiği Latince'yi hatırlıyor mu diye

sorduğunda ve raftan bir kitap alarak ondan, Vergilius'tan bir sayfayı okuyup tefsir etmesini istediğinde şaşkınlığım zirveye ulaştı, Helen söyleneni yaptı, her satırda ona duyduğum saygı artıyordu. Daha yeni bitirmişti ki yatma vaktinin geldiğini bildiren çan çaldı; gecikmek mümkün değildi. Bayan Temple ikimizi de kucakladı ve bizleri bağrına basarken, "Tanrı sizi korusun, çocuklarım!" dedi.

Helen'e benden birazcık daha uzun bir süre sarılmıştı; onu bırakırken daha isteksizdi. Kapıdan çıkarken gözleriyle izlediği de Helen'di; ikinci defa hüzünle onun için içini çekmiş, onun için yanağından akan bir damla gözyaşını silmişti.

Yatakhaneye vardığımızda Bayan Scatcherd'in sesini duyduk; çekmeceleri inceliyordu, Helen Burns'ün çekmecesini yeni açmıştı ve içeriye girdiğimizde Helen sert bir azarla karşılandı ve ona ertesi gün yarım düzine kötü katlanmış eşyanın omzuna iğneleneceği söylendi.

Helen bana alçak bir sesle, "Eşyalarım gerçekten de utanç verici derecede dağınıktı," dedi. "Onları düzenlemeye niyetlenmiştim ama unuttum."

Ertesi sabah Bayan Scatcherd bir mukavvanın üzerine gözden kaçmayacak harflerle "Pasaklı" yazdı ve bunu Helen'in geniş, müşfik, akıllı ve yumuşacık görünen alnına bir tılsım gibi bağladı. Helen, bunu hak ettiği bir ceza olarak görüp sabırla, gücenmeden akşama kadar taktı. Öğleden sonra derslerinin bittiği an, Bayan Scatcherd odadan çıkar çıkmaz Helen'e koştum ve kartonu yırtıp ateşe attım. Onun hissetmekten aciz olduğu öfke bütün gün boyunca benim ruhumda yanmış ve büyük ve sıcak gözyaşları hiç durmadan yanağımı yakmıştı çünkü onun o mahzun boyun eğişini görmek yüreğime dayanılmaz bir acı vermişti.

Yukarıda anlatılan olaylardan kısa bir süre sonra Bayan

Temple, Bay Lloyd'a yazmış olduğu mektubun cevabını aldı; görünüşe bakılırsa, onun söyledikleri benim anlattıklarımı doğruluyordu. Bütün okulu toplayan Bayan Temple, Jane Eyre'e yöneltilen suçlamalarla ilgili bir soruşturma yapıldığını ve bu soruşturmanın sonucunda onun, kendisine isnat edilen her türlü suçlamadan aklandığını açıklamaktan büyük bir mutluluk duyduğunu söyledi. Bunun üzerine öğretmenler elimi sıkıp beni öptüler ve arkadaşlarımın sıralarında bir memnuniyet mırıltısı dolaştı.

Ağır bir yükten böylece kurtulunca, önüme çıkan her güçlüğü aşma kararıyla o saat çalışmaya koyuldum: Çok çalıştım, başarım, gösterdiğim çabayla orantılıydı; yaradılıştan güçlü olmayan hafızam çalışarak gelişti; zekâm da çalıştırdıkça keskinleşmişti. Birkaç hafta içinde daha yüksek bir sınıfa geçtim; iki aydan daha kısa bir süre içinde Fransızca ve resim derslerine başlamama izin verildi. *Être** fiilinin ilk iki zamanda çekimini öğrenmemle ilk köy evimi (bu arada evin duvarları eğiklikte Piza Kulesi'ni bile geçerdi) çizişim aynı güne rastlar. O gece yattığımda, içimdeki açlığı susturmak için hep yaptığım gibi, hayalimde sıcak fırınlanmış patatesler ya da beyaz ekmek ve taze sütle hazırlanmış bir Mecid sofrası kurmak aklıma gelmedi: Onun yerine, karanlıkta görebildiğim ideal çizimlerle bir ziyafet çektim; hepsi benim elimden çıkmıştı; serbestçe çizilmiş evler ve ağaçlar, etkileyici kayalıklar ve yıkıntılar, Cuyp'un çizdiklerine benzer sığır sürüleri, henüz açmamış güllerin üzerinde uçuşan tatlı kelebek resimleri, olmuş kirazları gagalayan kuşlar, çalıkuşlarının, inciye benzeyen yumurtalarının bulunduğu, taze sarmaşıklarla çevrelenmiş yuvaları. Madam Pierrot'nun o gün bana göstermiş

* *Fr.* Olmak (Çev. N.)

olduğu küçük bir Fransızca öykü kitabını tercüme etme ihtimalimi de gözden geçirdim; tatlı bir uykuya daldığımda bu sorun tatmin edici bir şekilde çözülmemişti.

Hazreti Süleyman, "Sevginin olduğu bir sofrada ot yemek, nefretin olduğu bir sofrada kızarmış bir öküzü yemekten evladır," diye doğru söylemiş.

Bütün yoksunluklarına rağmen Lowood'u, Gateshead Malikânesi'ne ve oradaki gündelik lükse değişmezdim.

IX

Zaten Lowood'un yoksunlukları, daha doğrusu güçlükleri azalıyordu. Bahar yoldaydı, hatta gelmişti bile; kışın donları kesilmişti, karı erimiş, bıçak gibi rüzgârları yumuşamıştı. Ocak ayının keskin havasında şişip derisi soyulduğu için topallayan zavallı ayaklarım nisan ayının daha yumuşak soluğunun altında iyileşip eski haline dönmüştü; geceler ve sabahlar artık Kanada'ya yakışacak ısısıyla damarlarımızdaki kanı dondurmuyordu; bahçede geçirdiğimiz oyun saatine katlanabiliyorduk; hatta bazen güneşli bir günde aynı süre hoş ve neşeli bile olabiliyordu ve o kahverengi bitki yataklarının üzerinde bir yeşillik büyümüştü, bu yeşillik her gün tazelenerek Umudun her gece oradan geçtiğini ve her sabah adımlarının daha parlak izler bıraktığını akla getiriyordu. Yaprakların arasından çiçekler görünmeye başlamıştı; kartopları, fulyalar, mor susamlar ve altın gözleriyle hercai menekşeler. Artık her Perşembe öğleden sonra (yarım gün tatildi) uzun yürüyüşler yapıyor ve yolun kenarındaki çitlerin altında daha da tatlı çiçeklerin açtığını görüyorduk.

Bahçemizin yüksek ve uzun demirlerle korunan duvarlarının dışında, yalnızca ufkun sınırladığı bir başka haz, bir başka sefa daha keşfetmiştim; bu haz büyük bir vadi çukurunu çevreleyen, yeşillikleri ve bol gölgeli soylu dağlardan ve siyah taşların üzerindeki ışıltılı anaforlarıyla, duru bir dereden oluşuyordu. Bu manzarayı buzun katılaştırdığı, karın sarma-

ladığı kışın demirden göğünün altında gördüğümden ne kadar farklıydı! O zamanlar ölüm kadar soğuk sisler o mor zirveler boyunca doğu rüzgârlarının itmesiyle gezinir ve ta ki derenin buz gibi buğusuna karışıncaya kadar aşağıya doğru yuvarlanırdı! O dere de kabarmış, köpürmüş, taşmış olurdu, ormanı ikiye böler ve havaya gök gürültüsünü andıran bir gümbürtü gönderir ve bu ses, genellikle deli bir yağmur veya savrulan tipinin sesiyle güçlenir ve derenin kıyısındaki orman iskelet sıralarını gösterirdi sadece.

Nisan mayısa döndü, parlak, huzur dolu bir mayıstı; gökyüzünün mavi, güneşin ılık olduğu günlerdi, batıdan ve güneyden yumuşak meltemler esiyordu. Bitkiler büyük bir kuvvetle olgunlaşıyordu; Lowood saç örgülerini çözmüştü; her yer yeşerdi, çiçeklendi; ulu karaağaç, dişbudak ve meşe iskeletleri muhteşem hayata döndü; kuytulardan orman bitkileri fışkırdı, boşlukları sayısız çeşitte yosun doldurdu ve yabani çuhaçiçeklerinden tuhaf, toprağımsı bir gün ışığı çıkarttı; bu çiçeklerin altın rengi soluk pırıltısı gölgeli yerlerde çok tatlı bir ışığın dağılması gibiydi. Sık sık bütün bunların tadını doya doya, özgürce, kimse beni izlemeksizin ve neredeyse yalnız başıma çıkarıyordum çünkü alışılmadık bir şey olan bu özgürlüğün bir sebebi vardı ve bunu anlatmak artık görevim sayılır.

Bir derenin kıyısında yükselen tepelik ve ormanlık alandan söz ederken hoş bir yeri tarif etmiştim ya? Güzel bir yer olduğuna şüphe yok ama sağlıklı olup olmadığı bir başka soruydu.

Lowood'un üzerinde uzandığı o ormanlık vadi, bir sis ve sisin sebep olduğu hastalıkların beşiğiydi; baharın hızlanmasıyla gemi azıya alan bu hastalıklar Yetimler Sığınağı'na sızıp kalabalık sınıflara ve yatakhaneye tifüs solumuş ve daha mayıs ayı gelmeden okul hastaneye dönmüştü.

Yarı aç yaşamak ve ihmal edilen soğuk algınlıkları öğrencilerin çoğunu enfeksiyon kapmaya hazır hale getiriyordu; seksen kızdan kırk beşi aynı anda hasta düştü. Derslere ara verilmiş, kurallar gevşetilmişti. Sağlık durumları iyi olmaya devam eden birkaç kıza sınırsız bir özgürlük tanınmıştı çünkü hazır bulunan doktor bu kızların sağlıklarını koruyabilmeleri için sık sık egzersiz yapmaları gerektiği konusunda ısrarcıydı, zaten öyle olmasaydı bile kimsenin onları izleyecek ya da baskı altına alacak zamanı yoktu. Bayan Temple'ın bütün ilgisi hastalara yönelmişti, neredeyse revirde yaşıyor, gece boyunca birkaç saatlik dinlenme dışında oradan hiç ayrılmıyordu. Öğretmenler, kendilerini bu bulaşıcı hastalık yuvasından alabilecek durumda olan ve almak isteyen akrabaları ya da arkadaşları olan şanslı kızların eşyalarını toplamakla ve oradan ayrılabilmeleri için gerekli diğer hazırlıkları yapmakla meşguldü. O zamana kadar zaten hastalığa yakalanmış olanlar eve sadece ölmek için gidiyordu; bazıları okulda ölmüştü, hızla ve sessizce gömülmüşlerdi, hastalığın doğası herhangi bir gecikmeye izin vermiyordu.

Hastalık Lowood'un bir sakini ve ölüm de sık sık uğrayan bir misafir olmuşken, duvarların arasında kasvet ve korku dolaşır, okulun odaları ve geçitlerinde hastane kokuları tüter, ilaç ve pastiller ölümün kötü kokusuyla beyhude mücadele ederken o parlak mayıs ayı, dışarıda, sarp tepelerin ve güzel ormanlığın üstünde tek bir bulut bile onu gölgelemeden parlıyordu. Bahçeler de çiçeklerle ışıldıyordu; hatmiler ağaçların boyuna gelmiş, zambaklar açmış, laleler ve güller tomurcuklanmışlardı, küçük bitki yataklarının kenarları, pembe ve kırmızı çift katmerli papatyalarla neşelenmişti; nesrin gülleri sabah akşam baharat ve elma kokularını salıyor ve ara sıra bir tabuta konulacak olan bir avuç tomurcuk ve ot dışında bu

güzel kokulu hazineler Lowood sakinlerinin çoğunun, hiçbir işine yaramıyordu.

Ama ben ve iyi olmaya devam eden başkaları manzaranın ve mevsimin bütün güzelliklerinin keyfini sürüyorduk; sabahtan akşama kadar ormanda çingeneler gibi dolaşmamıza izin veriyorlar, biz de istediğimiz her şeyi yapıyor, istediğimiz her yere gidiyorduk; daha da iyi yaşıyorduk. Artık Bay Brocklehurst ve ailesi Lowood'un yanına bile yaklaşmıyordu, evin işleri konusunda titizlenen kalmamıştı, huysuz kâhya hastalık korkusuyla gitmişti, daha önce Lowton Dispanseri'nin başhemşiresi olan halefi, yeni mekânının âdetlerine pek alışık olmadığından nispeten daha cömertti. Üstelik de doyurulacak daha az insan vardı; hastalar çok az yemek yiyebiliyor, kahvaltı taslarımız daha dolu oluyordu, doğru dürüst yemek hazırlamaya vakit olmadığında bize kalın bir dilim soğuk börek veya kalın bir dilim ekmek ve peynir verirdi ve biz de bunu yanımızda ormana götürür, orada her birimiz en sevdiğimiz yeri seçer ve mükellef yemeğimizi orada yerdik.

Benim en sevdiğim yer, düzgün ve geniş bir taştı, derenin tam ortasında bembeyaz ve kupkuru yükselirdi; oraya ancak suyun içinden yürüyerek geçilebiliyordu ki, bu kahramanlığı yalınayak gerçekleştiriyordum. Taş ancak beni ve bir kızı daha rahat barındıracak genişlikteydi; bu yeri o sırada seçtiğim yoldaşımla –zeki ve gözlemci bir Mary Ann Wilson'la– paylaşıyordum; onun arkadaşlığından, kısmen zeki ve orijinal, kısmen de beni rahatlatan bir tavırda olduğu için keyif alıyordum. Benden birkaç yaş büyük olduğundan dünya hakkında benden daha fazla şey biliyordu ve dinlemekten zevk aldığım bir sürü şey anlatabiliyordu, onunla birlikteyken merakım tatmin oluyordu: aynı zamanda hatalarıma büyük bir hoşgörü gösteriyor, söylediğim hiçbir şeyi engelleyip

bastırmıyordu. O hikâye etme konusunda başarılıydı, bense analiz; o bilgi vermeyi seviyordu, bense soru sormayı; böylece güzel güzel geçiniyor, karşılıklı ilişkimizden büyük bir gelişme kaydedemesek de fazlasıyla eğleniyorduk.

Peki o arada Helen Burns neredeydi? O tatlı özgürlük günlerini neden onunla geçirmiyordum? Onu unutmuş muydum? Yoksa sadece onunla arkadaşlık etmekten sıkılacak kadar değersiz biri miydim? Muhakkak ki sözünü ettiğim Mary Ann Wilson benim için ilk arkadaşıma göre daha aşağıda bir yerdeydi; o bana yalnızca eğlenceli hikâyeler anlatabilir ve onunla, hoşgörmeyi tercih ettiğim gülünç ve acıklı dedikoduların alışverişi yapılabilirdi; oysa Helen'le ilgili gerçeği söylemem gerekirse o, onunla konuşma ayrıcalığına sahip olanlara çok daha yüksek şeyleri tattıracak düzeyde bir kızdı.

Doğrudur ey okur, bunu biliyor ve hissediyordum ve birçok hatam ve bunları bağışlatacak çok az özelliğim bulunmasına ve kusurlu bir insan olmama rağmen Helen Burns'ten hiç sıkılmadığım gibi, ona, kalbimi daha önce hiç olmadığı gibi çarptıran, güçlü, şefkatli ve saygılı bir bağlılıkla değer vermeye devam ediyordum. Aksi nasıl olabilirdi ki, Helen her zaman ve her koşul altında bana sessiz ve sadık bir dostluk göstermişti; herhangi bir huysuzluğun acılaştırmadığı, herhangi bir rahatsızlığın bozmadığı bir dostluk. Ama Helen o sırada hastaydı; birkaç haftadır gözlerimden uzağa, yukarıda bilmediğim bir odaya taşınmıştı. Bana, onun ateşli hastalarla birlikte okulun hastane bölümünde olmadığı söylenmişti çünkü hastalığı tifüs değil, veremdi ve ben o zamanki cehaletimle veremin zamanla ve bakımla mutlaka iyileşecek, hafif bir hastalık olduğunu sanmıştım.

Onun çok sıcak güneşli öğleden sonraları bir ya da iki defa aşağıya gelmesi ve Bayan Temple tarafından bahçeye çıka-

rılması bu fikrimi güçlendirmişti ama bu durumlarda onun yanına gidip konuşmama izin yoktu; onu yalnızca sınıfın penceresinden görmüş ve o zaman da tam olarak seçememiştim çünkü çok fazla sarılıp sarmalanmıştı ve verandanın altında, biraz uzakta oturuyordu.

Haziran ayının başlarında bir akşam Mary Ann'le birlikte çok geç saatlere kadar ormandaydık, her zamanki gibi diğerlerinden ayrılmış ve uzağa doğru yürümüştük, o kadar uzağa gitmiştik ki yolumuzu kaybetmiş ve bir köy evine girip yolu sormak zorunda kalmıştık. Çevresinde başka evlerin olmadığı bu evde, ormandaki meşe palamutlarıyla beslenen yarı yabani bir domuz sürüsüne bakan bir kadınla bir adam yaşıyordu. Geriye döndüğümüzde ay yükselmişti bile, cerrahın olduğunu bildiğimiz bir midilli kapıdaydı. Mary Ann, Bay Bates akşamın bu saatinde çağırıldığına göre birinin çok hasta olması gerektiğine işaret etti. O evden içeri girdi, bense ormandan söktüğüm ve sabaha kadar bekletirsem kuruyacaklarından korktuğum birkaç kökü bahçeme dikmek üzere geride kaldım. Bu iş bitince biraz daha oyalandım; kırağı düşerken çiçekler öyle tatlı kokuyordu ki, öyle hoş, sakin ve ılık bir akşamdı ki; batının hâlâ kıpkırmızı parlaması havanın ertesi gün de güzel olacağını vaat ediyordu, ay, kasvetli doğuda ihtişamla doğuyordu. Bütün bunları bir çocuğun yapabileceği gibi kaydediyor ve keyif alıyordum ama birden daha önce hiç olmadığı şekilde aklıma şu geldi:

"Hasta yatağında ve ölüm tehlikesi içinde yatmak ne kadar acı! Bu dünya hoş, buradan çağrılmak ve kimsenin bilmediği bir yere gitmek zorunda kalmak korkutucu olmalı."

Ve sonra zihnim cennet ve cehenneme dair aşılananları kavrayabilmek için ilk samimi çabasını gösterdi; ilk defa irkildi, şaşırdı ve ilk defa arkasına, her iki yanına ve önüne bak-

tı, ve çevrede uçsuz bucaksız bir boşluk gördü; tam durduğu noktayı; ânı hissetti; kalan her şey şekilsiz bir bulut ve boş bir derinlikti; ve o kaosun ortasında sendelemek ve düşmek fikri karşısında ürperdi. Bu yeni fikre dalıp gitmişken ön kapının açıldığını duydum; Bay Bates dışarıya çıktı, yanında bir hemşire vardı. Hemşire onun atına binip gittiğini gördükten sonra kapıyı kapatmak üzereydi ki ona doğru koştum.

"Helen Burns nasıl?"

Aldığım cevap, "Çok kötü," oldu.

"Bay Bates onu görmeye mi geldi?"

"Evet."

"Peki onunla ilgili ne diyor?"

"Onun burada uzun süre kalmayacağını söylüyor."

Bu cümle eğer kulağıma önceki gün çalınsaydı bunu, onun Northumberland'e, evine gideceği şeklinde anlar, bunun, onun ölmekte olduğu anlamına geldiğini hiç düşünmezdim ama şimdi ne demek olduğunu hemen anlamıştım! Helen Burns'ün bu dünyada sayılı günü kaldığını ve –eğer böyle bir bölge varsa– ruhların bölgesine götürüleceğini açık bir biçimde kavramıştım. Büyük bir dehşetle şoke oldum, ardından da önce güçlü bir keder sonra onu görme arzusu ve ihtiyacı sardı beni; hangi odada kaldığını sordum.

Hemşire, "Bayan Temple'ın odasında," dedi.

"Gidip onunla konuşabilir miyim?"

"Ah hayır, çocuk! Bu olacak şey değil ve artık senin içeri girme zamanın geldi, kırağı düşerken dışarıda kalırsan ateşlenirsin."

Hemşire ön kapıyı kapatmıştı, ben de sınıfa giden yan kapıdan içeri girdim, tam zamanında içeri girmiştim, saat dokuzdu ve Bayan Miller öğrencileri yatağa çağırıyordu.

Sanırım yaklaşık iki saat sonraydı, saat on bire geliyordu,

uykuya dalamamıştım ve yatakhanenin tam bir sessizlik içinde olmasından, arkadaşlarımın derin bir uykuda olduklarını anlamıştım. Sessizce yerimden kalktım, geceliğimin üzerine pelerinimi giydim ve çıplak ayakla odadan dışarı süzülüp Bayan Temple'ın odasını aramaya koyuldum. Onun odası binanın ta öteki uçundaydı ama ben yolu biliyordum ve bulutsuz yaz gecesinin mehtabı, geçitteki pencerelerden, şuradan buradan içeri süzülerek, zorluk çekmeden yolumu bulmama yardımcı oluyordu. Revirin yakınına geldiğimde kâfuru ve yanmış sirke kokusu beni uyardı. Bütün gece ayakta kalan hemşireye yakalanırım korkusuyla odanın kapısından hızla geçtim. Beni bulmalarından ve geriye göndermelerinden korkuyordum ama Helen'i görmem *gerekiyordu*; ölmeden önce ona sarılmalı, onu son bir defa öpmeli, onunla son bir defa konuşmalıydım.

Bir merdiveni çıkıp yukarıdaki katın bir kısmını aştıktan ve hiç ses çıkarmadan iki kapıyı açıp kapamayı başardıktan sonra bir merdivene daha ulaştım; onu da çıktıktan sonra tam karşımda Bayan Temple'ın odası vardı. Anahtar deliğinden ve kapının altından ışık sızıyordu, etrafı derin bir sessizlik sarmıştı. Yaklaştığımda, kapının hafifçe aralık olduğunu gördüm; büyük bir ihtimalle kapalı hasta odasına biraz temiz hava girmesi için aralık bırakılmıştı. Duraksayacak bir durumda değildim ve içimden sabırsız dürtüler yükseliyor, ruhum ve duygularım güçlü acılarla kıvranıyordu, kapıyı itip içeri baktım. Gözlerim Helen'i arıyor ve ölümle karşılaşmaktan korkuyordu.

Bayan Temple'ın yatağının yakınında, beyaz cibinlik örtülmüş küçük bir çocuk yatağı duruyordu. Giysilerin altında bir gövdenin çizgilerini gördüm ama yukarıdan sarkan kumaşlar yüzünü saklamıştı; bahçede konuştuğum hemşire bir koltukta uyumaktaydı ve masanın üzerinde söndürülmemiş bir mum az buçuk yanıyordu. Bayan Temple görünürde yok-

tu. Sonradan onun ateşli hastaların yattığı bölümde hezeyan geçiren bir hastanın yanına çağırıldığını öğrendim. İlerledim, sonra çocuk yatağının yanında durdum, elim perdedeydi ama perdeyi açmadan konuşmayı tercih ettim. Hâlâ bir ceset görme korkusuyla ürperiyordum.

Yumuşak bir sesle, "Helen," diye fısıldadım. "Uyanık mısın?"

Kıpırdadı, perdeyi açtı ve yüzünü gördüm; solgundu, zayıflamıştı ama gayet sakindi; görünüşünde o kadar az değişiklik vardı ki bütün korkum anında yok oldu.

Kendine has yumuşak ses tonuyla, "Bu sen olabilir misin, Jane?" diye sordu.

Ah, o ölmeyecek, diye düşündüm, *hata yapıyorlar, ölecek olsa böyle sakin görünüp konuşamazdı.*

Yatağına çıkıp onu öptüm; alnı serin ve yanağı hem serin hem zayıftı, elleri ve bileği de öyleydi ama eskisi gibi gülümsüyordu.

"Buraya neden geldin, Jane? Saat on biri geçti, birkaç dakika önce saatin vurduğunu duydum."

"Seni görmeye geldim, Helen. Çok hasta olduğunu duydum ve seninle konuşmadan uyuyamadım."

"Öyleyse, benimle vedalaşmaya geldin, sanırım tam zamanında geldin."

"Bir yere mi gidiyorsun, Helen? Eve mi gidiyorsun?"

"Evet; uzaktaki evime. En son evime."

"Hayır, hayır, Helen!" Üzüntü içinde durdum. Gözyaşlarımı bastırmaya çalışırken Helen bir öksürük nöbetine tutuldu; ancak bu, hemşireyi uyandırmadı. Öksürüğü kesildiğinde bir süre yorgun bir şekilde yattı sonra fısıldadı:

"Jane, küçücük ayakların çıplak, yat da benim yorganımla örtün."

Dediğini yaptım, bana sarıldı, ben de ona sokuldum. Uzun bir sessizlikten sonra, fısıldayarak konuşmaya devam etti:

"Ben çok mutluyum, Jane, ve sen de öldüğümü duyduğunda kesinlikle yas tutmamalısın, emin ol ki üzülecek bir şey yok. Hepimiz bir gün ölmek zorundayız ve beni buradan alıp götüren hastalık ızdıraplı değil; yumuşak ve yavaş yavaş ilerliyor, zihnim rahat. Ardımdan üzülecek fazla kimse yok, sadece bir babam var, o da yeni evlendi, beni fazla özlemez. Genç yaşta ölerek büyük acılardan kurtulacağım. Dünyada başarılı olmamı sağlayacak özelliklerim ve yeteneklerim yoktu; sürekli olarak hata yapacaktım."

"Ama nasıl bir yere gidiyorsun ki, Helen? Bunu görebiliyor musun? Bunu biliyor musun?"

"İnanıyorum; inancım var; Tanrı'ya gidiyorum."

"Tanrı nerede? Tanrı nedir?"

"Benim ve senin Yaradanımız, yarattığı şeyi asla yok etmeyecek olandır O. O'nun gücüne mutlak bir biçimde güveniyor ve O'nun iyiliğine bütünüyle inanıyorum. Beni O'na götürecek, O'nu bana gösterecek olan o heyecanlı ânın gelmesi için saatleri sayıyorum."

"Helen, cennet diye bir yer olduğuna ve öldüğümüzde ruhlarımızın oraya gideceğine eminsin, öyle mi?"

"Gelecekte başka bir halde olacağımıza inanıyorum; Tanrı'nın iyi olduğuna inanıyorum; hiç endişe duymadan ölümsüz yanımı O'na teslim edebilirim. Tanrı benim babamdır; Tanrı benim arkadaşımdır; O'nu seviyorum; O'nun da beni sevdiğine inanıyorum."

"Peki öldüğümde seni tekrar görecek miyim, Helen?"

"Sen de aynı mutluluk bölgesine geleceksin, bütün dünyanın babası olan güçlü Ebeveyn seni de kabul edecek, buna şüphe yok, canım Jane."

Yine sorguladım ama bu defa bunu yalnızca düşüncemde yaptım. "O bölge nerede? Gerçekten var mı?" Ve kollarımı Helen'e daha sıkı doladım; onu her zamankinden daha fazla seviyordum; sanki onu hiç bırakamayacakmışım gibi geliyordu; yüzümü onun boynuna gömüp yattım. Sonra o, en tatlı sesiyle şunu söyledi:

"Ne kadar rahatım! Son öksürük nöbeti beni biraz yordu, sanki uyuyabilirmişim gibi geliyor ama beni bırakma, Jane, yanımda olman hoşuma gidiyor."

"Seninle kalacağım *canım* Helen, beni kimse götüremez."

"Üşümüyorsun değil mi canım?"

"Evet, üşümüyorum."

"İyi geceler, Jane."

"İyi geceler, Helen."

O beni öptü, ben de onu, kısa bir süre sonra ikimiz de uykuya dalmışız.

Uyandığımda gün doğmuştu, olağandışı bir hareket beni uyandırdı, başımı kaldırıp baktım, birisinin kollarındaydım, hemşire beni almıştı, geçitten geçirip yatakhaneye taşıyordu. Yatağımdan ayrıldığım için ceza almayacaktım; herkesin işi başından aşkındı, sorduğum bir sürü soruya kimse cevap vermiyordu ama birkaç gün sonra, şafakta kendi odasına dönen Bayan Temple'ın beni küçük çocuk yatağında, yüzüm Helen Burns'ün omzuna dayalı ve kolum, onun boynuna dolanmış bir halde bulduğunu öğrendim. Ben uyuyormuşum ve Helen... ölmüş.

Mezarı Brocklebridge Kilisesi'nin avlusundadır. Ölümünü izleyen on beş yıl boyunca mezarı, üstünü ot bürümüş bir tümsekten ibaretti ama şimdi başucunda üzerinde adı ve "Resurgam"* kazılı olan gri mermer bir mezartaşı yükseliyor.

---

* Yine kalkacağım. (Çev. N.)

X

Buraya kadar önemsiz hayatımın olaylarını ayrıntılarıyla anlattım, ömrümün ilk on yılına neredeyse aynı sayıda bölüm ayırdım. Ama bu alışılmış bir özyaşam öyküsü olmayacak ancak vereceği cevapların belli bir ilgi çekeceğini düşündüğüm durumlarda Hafıza'ya başvuracağım. O yüzden şimdi sekiz senelik bir boşluğu neredeyse sessiz geçiyorum. Yalnızca bağlantıları kurabilmek için birkaç çizgi gerekiyor.

Tifüs salgını Lowood'u kasıp kavurma görevini yerine getirdikten sonra, yavaş yavaş yok oldu ama şiddeti ve kurbanlarının sayısıyla herkesin ilgisini okula çektikten sonra. Felaketin kaynağıyla ilgili olarak soruşturma yapıldı ve zamanla herkesi çok kızdıran çeşitli gerçekler ortaya çıktı. Okulun kurulduğu alanın sağlıksız olması, çocuklara verilen yiyeceğin niteliği ve niceliği, bu yiyecekler hazırlanırken kullanılan acı, kötü kokulu su, öğrencilerin sefil giysileri ve barınakları, bütün bunlar açığa çıkmıştı ve bu durum Bay Brocklehurst'ü utandıran ancak kuruma yararlı bir sonuç verdi.

O vilayette oturan birçok zengin ve hayırsever kişi daha iyi bir yerde, daha uygun bir binanın yapılması için bağışlarda bulundu, yeni düzenlemeler yapıldı, gerek beslenme gerekse giysi konusunda gelişmeler kaydedildi, okul gelirlerinin idaresi bir komiteye bırakıldı. Serveti ve aile bağları sebebiyle gözden çıkarılamayacak olan Bay Brocklehurst hâlâ veznedarlık görevini yürütmekteydi ama görevlerini daha iyi

yerine getirebilmesi için ona daha geniş ve sevgi dolu zihinlere sahip beyefendiler yardımcı oluyordu: Müfettişlik görevini de, akılla sertliği, rahatlıkla ekonomiyi, şefkatle dürüstlüğü kaynaştırabilen insanlarla paylaşıyordu. Böylece daha iyi bir duruma gelen okul, zaman içinde gerçekten yararlı ve soylu bir kurum oldu. Ben, yenilenmesinin üzerinden geçen sekiz yıl boyunca o duvarların içinde yaşadım; bu sürenin altı yıl öğrenci, iki yılını da öğretmen olarak ve her iki açıdan okulun önemine ve değerine tanıklık edebilirim.

Geçirdiğim bu sekiz yıl boyunca tekdüze ama mutsuz olmayan bir hayat sürmüştüm çünkü hareketsiz bir hayat değildi. Elimin altında mükemmel bir eğitimin araçları vardı; derslerimin bazılarını seviyor, hepsinde başarılı olmak istiyor, üstelik öğretmenlerimi memnun etmekten de büyük bir mutluluk duyuyordum; özellikle de sevdiğim öğretmenlerimi; bu beni teşvik ediyordu. Bana sunulan avantajları iyi değerlendiriyordum. Zaman içinde birinci sınıfın birincisi olacak kadar yükseldim; sonra da öğretmenlik görevine getirildim; iki yıl boyunca bu işi büyük bir istekle yaptım ama bu sürenin sonunda değiştim.

Bayan Temple, bütün bu değişiklikler boyunca okulun müdiresi olarak kalmıştı; edindiğim bilgilerin en önemlilerini onun derslerine borçluydum; onun dostluğu ve varlığı hep benim tesellim olmuştu; benim için o, bir annenin, bir mürebbiyenin ve sonunda bir arkadaşın yerini tutmuştu. O sırada evlendi ve kocasıyla (bir papaz, böyle bir eşe neredeyse layık olabilen mükemmel bir adam) uzak bir vilayete taşındı ve bunun sonucu olarak onu kaybettim.

Onun ayrıldığı günden itibaren ben artık asla aynı insan olmadım; onunla birlikte, her türlü yerleşik duygum, Lowood'u benim için bir yuva yapan her türlü bağlantım da git-

mişti. Onun tabiatından bazı şeyleri ve âdetlerinden çoğunu kapmıştım; daha uyumlu düşünceler ve daha düzenli görünen duygular zihnime yerleşmişti. Görev ve düzene karşı büyük bir bağlılık geliştirmiştim; sessizdim; hayatımdan memnun olduğuma inanıyordum; başkalarına ve hatta genellikle kendime bile disiplinli ve itaatkâr bir kişilik olarak görünüyordum.

Ama kader, Papaz Bay Nasmyth kıyafetinde Bayan Temple'la arama girmişti. Evlilik töreninden kısa bir süre sonra onun seyahat kıyafetiyle posta arabasına bindiğini, arabanın tepesine çıktıktan sonra öteki tarafında kaybolduğunu gördüm, sonra kendi odama çekildim ve bu olayın şerefine verilen yarım günlük tatilin büyük bir bölümünü burada, tek başıma geçirdim.

Zamanın çoğunu odanın içinde volta atarak geçirdim. Yalnızca yaşadığım kayıp için üzüldüğüme ve bunu nasıl telafi edeceğimi düşündüğüme inanıyordum ama düşüncelerimi toparladığımda ve başımı kaldırıp da bütün bir öğleden sonranın geçtiğini ve akşamın da epeyce ilerlemiş olduğunu fark ettiğimde bir başka şeyi keşfettim; açıkça ifade etmek gerekirse, o arada ben de bir dönüşüm süreci geçirmiştim; zihnim Bayan Temple'dan ödünç aldığı her şeyi bir kenara koymuştu –ya da daha doğru bir ifadeyle o, onun çevresindeyken soluduğum o huzurlu atmosferi alıp beraberinde götürmüştü– ve artık kendi doğal esasıma dönmüş, eski duygularımın yine içimde kıpırdandığını hissetmeye başlamıştım. Sanki dayandığım bir destek çekilmiş gibi değil de, daha çok, içimdeki bir dürtü yok olmuş gibiydi; beni yüzüstü bırakan sakin olma gücü değildi, artık sakin olmam için bir sebep kalmamıştı. Yıllardır dünyam Lowood'du; bütün hayat tecrübem buranın kurallarıyla sistemleriydi; artık gerçek dünyanın geniş ve değişik umutlarla korkulardan, duygularla heyecanlardan olu-

şan bir alan olduğunu ve tehlikelerinin arasında hayatın gerçek bilgisini aramak için ilerleme cesaretini gösterebilenleri beklediğini hatırlamıştım.

Pencereme gittim, açıp dışarıya baktım. Karşımda binanın iki kanadı duruyordu, bahçe vardı, Lowood'un etekleri vardı, tepelerden oluşan ufuk vardı. Gözüm, en uzaktaki nesnelere, mavi zirvelere ulaşmak için bütün diğerlerini geçti; aşmayı arzuladığım bunlardı; kayalar ve fundalardan oluşan hudutların içindeki her şey bana bir zindan alanı, bir sürgünün sınırları gibi görünüyordu. Bir dağın çevresinde dolanan ve iki dağın arasındaki bir uçurumda gözden kaybolan beyaz yolun izini sürdüm; onu daha ileriye doğru izlemeyi ne kadar da istiyordum! Tam da o yolu bir at arabasının içinde geçtiğim zamanı; alacakaranlıkta o tepeyi aştığımı hatırlıyordum; beni Lowood'a ilk getiren günün üzerinden sanki bir asır geçmişti ve o zamandan beri buradan hiç ayrılmamıştım. Bütün tatillerim okulda geçmişti. Bayan Reed beni bir defa bile Gateshead'e çağırmamıştı, ne o ne de ailesinden başka biri beni ziyaret etmişti. Dışarıdaki dünyayla mektup ya da mesaj gibi herhangi bir iletişimim olmamıştı: Okul kuralları, okul görevleri, okul alışkanlıkları, fikirleri ve sesleri ve yüzleri ve cümleleri ve giysileri ve tercihleri ve antipatileri; varoluşla ilgili bütün bildiğim bunlardı. Ve artık bunun yeterli olmadığını hissediyordum. Sekiz senelik bir rutinden bir öğleden sonra bıkıvermiştim. Özgürlüğü arzuluyordum; özgürlük için nefesim kesiliyordu; özgürlük için bir dua okuyordum; görünüşe bakılırsa bu dua hafif bir rüzgârda dağılmıştı. Bundan vazgeçip daha alçakgönüllü bir ricada bulundum: Değişiklik ve heyecan: Bu dilek de muğlak bir yere sürüklenmiş gibi görünüyordu. "Öyleyse," diye yarı çaresiz bağırdım, "En azından bana yeni bir kölelik bağışla!"

Bu noktada bir çan, yemek saatini bildirerek beni aşağıya çağırdı.

Yatma vakti gelene kadar düşüncelerimin kopan zincirini toparlayacak fırsatım olmadı. O zaman bile, benimle aynı odayı paylaşan bir öğretmen, uzun uzun havadan sudan konuşarak, beni yeniden dalmaya can attığım konudan uzak tuttu. Uykunun onu susturmasını nasıl da dilemiştim. Sanki pencerenin önünde dururken aklıma gelen fikre geri dönebilsem yaratıcı bir öneri beni rahatlatacakmış gibiydi.

Bayan Gryce en nihayet horlamaya başladı; şişman, Galli bir kadındı ve o zamana kadar burnundaki müzmin sıkıntılar benim için musibetten başka bir şey ifade etmemişti; bu gece ilk derin notaları büyük bir rahatlamayla selamladım. Düşüncelerimin bölünmesinden kurtulmuştum, yarı silinmiş olan düşüncelerim hemen yemden canlandı.

"Yeni bir kölelik! Bunda bir şey var," diye kendi kendime söylendim (zihnimde, şeklinde anlaşılmalı bu, yüksek sesle konuşmadım). "Bir şey olduğunu biliyorum çünkü kulağa çok tatlı bir şey gibi gelmiyor. Özgürlük, Heyecan, Neşe gibi kelimelere benzemiyor; doğru, bunlar hoş sözler ama benim için birer ses olmanın ötesinde anlamları yok ve o kadar boş ve uçucular ki bunlara kulak vermek bile zaman kaybı. Ama Kölelik! Bu gerçek olmalı. Herkes hizmet edebilir, ben burada sekiz yıl hizmet ettim, şimdi bütün istediğim başka bir yerde hizmet etmek. Kendi irademle bu kadarını bile elde edemeyecek miyim! Bu makul bir şey değil mi! Evet –evet– bunu o kadar da zor değil, yeter ki bunu sağlayacak araçları bulacak kadar kıvrak bir aklım olsun."

Bu sözü geçen aklı harekete geçirmek için yatakta dikildim: Soğuk bir geceydi, omuzlarımı bir şalla örttüm ve sonra bütün gücümle yeniden *düşünmeye* koyuldum.

"Ne istiyorum? Yeni koşullar altında, yeni yüzler arasında, yeni bir evde yeni bir iş. Bunu istiyorum çünkü daha iyi bir şey istememin yararı yok. İnsanlar yeni bir iş bulmak için ne yapar? Sanırım arkadaşlarına başvururlar. Benim hiç arkadaşım yok. Hiç arkadaşı olmayan ve kendileri için çevrelerine bakınmak ve kendi kendilerine yardım etmek zorunda olan başka bir yığın insan var; onların kaynakları nedir?"

Bunu bilemiyordum, hiçbir şey bana cevap vermiyordu. Bunun üzerine beynime, bir karşılık bulmasını emrettim, hem de çabucak. Gittikçe daha hızlı çalışıyordu. Zonklamaları kafamın içinde ve şakaklarımda hissediyordum; ama neredeyse bir saat boyunca beynim bir kaos içinde çalıştı ve bu çabalarından hiçbir sonuç alamadım. Bu beyhude çabanın ateşiyle kalkıp odanın içinde bir tur attım, perdeyi çektim, gökyüzünde bir ya da iki yıldız gördüm, soğuktan titredim ve tekrar yatağıma süzüldüm.

Bir iyilik meleği yokluğumda belli ki gereken öneriyi yastığıma bırakmıştı çünkü tam yatarken bu fikir sessizce ve doğal biçimde aklıma geldi: "İş arayanlar ilan verir, sen de ...s*hire Herald* gazetesine ilan vermelisin."

"Nasıl? İlan verme konusunda hiçbir bilgim yok."

Artık cevaplar düzgün ve hızlı bir biçimde geliyordu...

"İlanı ve bunun için ödeyeceğin parayı *Herald*'ın editörüne göndereceğin bir zarfa koyarsın. Bu zarfı eline geçen ilk fırsatta Lowton'daki postaya verirsin. Cevaplar oradaki postanede J.E.'ye gönderilmeli. Mektubu gönderdikten bir hafta sonra gidip bakabilirsin, eğer gelen cevap olursa buna göre hareket edersin."

Bu planın üzerinden iki üç defa geçtim, ancak o zaman zihnimde sindirebildim; pratik olarak kafamdaydı, tatmin olmuştum ve uykuya daldım.

Erkenden kalktım: Okuldakileri uyandıran zil çalmadan önce ilanım kaleme alınmış, zarflanmış ve zarfın üzerine adres yazılmıştı. Şöyle diyordu:

"Ders vermeye alışık olan (iki yıldır öğretmenlik yapmıyor muydum?) genç bir hanım, çocukları on dört yaşından küçük olan bir ailenin yanında iş arıyor." (On sekiz yaşında olduğuma göre yaşları bana daha yakın olan öğrencilerin rehberliğini üstlenmemin uygun olmayacağını düşünüyordum.) "İyi bir İngilizce eğitiminin bütün dallarının yanı sıra Fransızca, Resim ve Müzik öğretecek niteliklere de sahiptir." (O günlerde, ey okur, şimdi pek dar bulunacak bu başarı listesi iyice geniş sayılıyordu). "Adres J.E. Postane, Lowton, ...shire."

Bu evrak bütün gün boyunca çekmecemde kilitli kaldı: Çaydan sonra, yeni müdürden, kendimin ve bir iki öğretmen arkadaşımın bazı ufak tefek işlerini halletmek üzere Lowton'a gitmek için izin istedim; izin hemen verildi, gittim. Üç kilometrelik bir yürüyüştü bu, üstelik hava yağmurluydu ama günler hâlâ uzundu; bir iki dükkâna uğradım, mektubu postaneye atıverdim ve sonra sağanak yağmurun altında, giysilerim sırılsıklam ama kalbim rahatlamış olarak geri geldim.

Bunu izleyen hafta geçmek bilmedi; ancak gezegenlerin hareketleriyle bağlantılı her şey gibi en nihayet sona erdi ve bir kere daha, hoş bir sonbahar gününün sonuna doğru kendimi yaya, Lowton yolunda buldum. Sırası gelmişken anlatayım: Bu olağanüstü güzel manzaralı bir yoldu; bir derenin kenarından ve vadinin en tatlı kıvrımlarının arasından geçiyordu ama o gün ben çayırın ve suyun güzelliğinden çok, gittiğim küçük köyde beni bekleyen ya da beklemeyen mektupları düşünüyordum.

Bu sefer köye gitmek için bulduğum bahane bir çift ayakkabı için ölçü vermekti; o yüzden önce o işi hallettim ve bit-

tiğinde ayakkabıcıdan postaneye giden temiz ve sessiz küçük sokağı geçtim. Postanede burnunun üzerinde gözlüğü ve ellerinde siyah eldivenleri olan yaşlı bir hanım çalışıyordu.

"J.E. için hiç bir mektup var mı?" diye sordum.

Gözlüğünün üzerinden bana baktı ve sonra bir çekmeceyi açıp uzun bir süre, içindekileri karıştırdı; bu iş o kadar uzun sürdü ki, umutlarım sönmeye başladı. Nihayet neredeyse beş dakika boyunca belgeyi gözlüğüne yaklaştırıp inceledikten sonra tezgâhın üzerinden uzattı, bu hareketine bir başka meraklı ve güvensiz bir bakış eşlik etmişti; mektup gerçekten de J.E.'ye yazılmıştı.

"Yalnızca bir tane mi?" diye sordum.

"Başka mektup yok," dedi. Aldığım mektubu cebime koyup yüzümü evin yoluna doğru çevirdim, mektubu o anda açamazdım, kurallar gereği sekizden önce dönmek zorundaydım ve saat daha şimdiden yedi buçuktu.

Döndüğümde çeşitli görevler beni bekliyordu. Çalışma saatleri süresince kızlarla oturmak zorundaydım; sonra duaları okuma ve onları yatırma sırası bana gelmişti ve sonra diğer öğretmenlerle birlikte akşam yemeği yedim. Nihayet gece odalarımıza çekildiğimizde bile kaçınılmaz Bayan Gryce bana eşlik ediyordu. Şamdanımızda sadece kısa bir mum vardı ve Bayan Gryce'in mum bitene kadar konuşmasından korkuyordum; neyse ki yediği ağır yemek uykusunu getirdi, ben daha soyunmadan horlamaya başlamıştı bile. Mumun hâlâ birkaç santimlik bir bölümü duruyordu, mektubumu çıkarttım, mühürde F. harfi vardı, mührü kırdım, içerik kısaydı.

"Eğer geçen perşembe günü ...*shire Herald* gazetesine ilan vermiş olan J.E. bahsedilen yeteneklere sahipse ve eğer kişiliği ve yeterliliğiyle ilgili tatmin edici referanslar gösterebiliyorsa, ona, on yaşından küçük tek bir öğrencinin bulun-

duğu bir iş teklif edilebilir, yıllık ücret de otuz sterlindir. J.E., referanslarını, adını, adresini ve bütün ayrıntıları şu adrese göndermelidir: Bayan Fairfax, Thornfield, Millcote yakınları, ...shire."

Elimdeki kâğıdı uzun uzun inceledim, el yazısı eski moydaydı ve pek kendine güvenmeyen birinin, sanki yaşlı bir hanımın elinden çıkmış gibiydi. Koşullar tatmin ediciydi: içimi gizli bir korku sardı, kendi kendime, kimseye danışmadan ve kendi aklımla hareket ederek güç bir duruma düşme tehlikesiyle yüz yüze kalıyordum ve her şeyin üstünde, çabalarımın sonucunun saygılı, düzgün ve *en règle* olmasını diliyordum. Elimdeki işle ilgili yaşlı bir hanımın hiç de kötü bir muhteva olmadığını hissediyordum. Bayan Fairfax! Onu, siyah bir elbise ve bir dul şapkası giymiş olarak hayal ettim; belki soğuktu ama kaba değildi: Yaşlılara özgü o İngiliz saygınlığının bir örneğiydi. Thornfield! Bu şüphesiz evin adıydı, bakımlı, tertipli bir yerdi, emindim; ama yine de bu mülkün doğru düzgün bir planını kafamda tasarlama çabalarım başarısız oldu. Millcote, ...shire; İngiltere haritasından hatırladıklarımı zihnimde şöyle bir taradım; evet görüyordum, hem kenti hem de kasabayı. ...shire Londra'ya, o sırada yaşadığım ücra vilayetten yüz on kilometre daha yakındı: Bu da benim açımdan iyiydi. Canlı ve hareketli bir yere gitme özlemi içindeydim. Millcote, A... nehrinin kıyısında büyük bir sanayi şehriydi; iyice hareketli olduğuna şüphe yoktu, ne kadar hareketli olursa o kadar iyiydi; sonunda eksiksiz bir değişiklik olacaktı. Uzun bacalar ve duman bulutları fikrine bayılmış değildim "Ama," dedim kendi kendime, "Thornfield büyük bir ihtimalle şehirden epey uzakta olacaktır."

Tam bu sırada mumun fitili düştü ve balmumu bitti.

Ertesi gün yeni adımlar atmak gerekiyordu, artık planla-

rımı içimde saklayamazdım, başarıya ulaşmaları için paylaşmak zorundaydım. Öğle tatilinde, müdireden beni dinlemesini rica edip o da bunu kabul edince, ona o anda aldığım maaşın iki katını (çünkü Lowood'da yılda sadece on beş sterlin kazanıyordum) alabileceğim yeni bir işe girmeyi düşündüğümü anlattım ve kendisinden bu konuyu benim için Bay Brocklehurst'e ya da komiteden birine açmasını ve onları referans göstermeme izin verip vermeyeceklerini öğrenmesini rica ettim. O da büyük bir nezaketle bu konuda aracılık etmeyi kabul etti. Ertesi gün konuyu Bay Brocklehurst'e açtı, o da konuyla ilgili, doğal vasim olan Bayan Reed'e yazması gerektiğini söyledi. Buna uygun olarak, o hanıma bir mektup yazıldı, o da cevap olarak, benim istediğim gibi hareket edebileceğimi, kendisinin uzun bir süredir benim işlerime karışmaktan vazgeçtiğini yazdı. Bu mektup komiteyi dolaştı ve sonunda, bana son derece bunaltıcı gelen bir gecikmeden sonra, eğer elimden geliyorsa koşullarımı iyileştirmem için bana resmen ayrılma izni verilmiş oldu. Lowood'da, gerek öğrenci, gerekse öğretmen olarak her zaman çok iyi hal ve tavır göstermiş olduğumdan kişiliğime ve yeteneklerime kefil olan ve kurumun öğretmenleri tarafından imzalanan bir belgenin de hazırlanıp bana verilmesi kararlaştırıldı.

Buna uygun olarak bir ay içinde bu belgeyi aldım ve bir örneğini Bayan Fairfax'e gönderdim ve bu hanımdan memnun olduğunu ve on beş gün içinde evinde mürebbiye olarak işe başlayacağımı belirten bir cevap aldım.

Artık hazırlıklarla meşguldüm, on beş gün çabucak geçti. İhtiyaçlarımı karşılamasına rağmen pek de geniş bir gardırobum yoktu ve son günüm bavulumu –bu sekiz yıl önce Gateshead'den gelirken yanımda getirdiğim bavuldu– hazırlamaya yetti.

Bavul bağlanmış, isim kartı üstüne çivilenmişti. Yarım saat içinde onu Lowton'a taşımak üzere ulak gelecekti. Bense ertesi sabah erken bir saatte posta arabasına binmek üzere oraya gidecektim. Siyah kumaştan yolculuk kıyafetimi fırçalamış, şapkamı, eldivenlerimi ve müflonumu hazırlamıştım; geride herhangi bir şey bırakmadığıma emin olmak için bütün çekmeceleri taramıştım ve yapacak başka işim kalmadığından oturup dinlenmeye çalışıyordum. Yapamıyordum, bütün gün ayakta kalmış olmama rağmen bir an için bile dalamıyordum, çok fazla heyecanlıydım. Bu gece hayatımın bir safhası kapanıyor ve yarın yeni bir safhası açılıyordu; ikisinin arasında uykuya dalmak mümkün değildi, değişiklik gerçekleşirken benim de ateşler içinde, olup biteni seyretmem gerekiyordu.

Tedirgin bir ruh gibi dolaştığım holde karşılaştığım bir hizmetçi, "Hanımefendi," dedi, "aşağıda sizi görmek isteyen biri var."

"Ulaktır," diye düşündüm ve hiçbir araştırma yapmadan aşağıya koştum. Mutfağa gitmek üzere, kapısı yarı açık olan arka salonu ya da öğretmenlerin oturma odasını geçiyordum ki biri koşarak dışarı çıktı...

Bu kişi, beni durdurup elimi tutarak, "Bu o, eminim! Onu nerede görsem tanırım!" diye bağırdı.

Baktım, karşımda şık bir hizmetçi gibi giyinmiş bir kadın gördüm, anaç bir havası vardı ama gençti. Siyah saçları, gözleri ve canlı teniyle oldukça güzeldi.

"Pekâlâ, kimim ben?" diye sorarken sesini ve gülümsemesini sanki tanıyor gibiydim. "Umarım beni unutmamışsındır, Bayan Jane?"

Bir saniye içinde ona sarılmış deliler gibi öpüyordum, ağzımdan yalnızca, "Bessie! Bessie! Bessie!" sözleri dökülüyor, bu da onun bir yandan gülüp bir yandan da ağlamasına sebep

oluyordu, birlikte salona girdik. Ateşin başında üç yaşlarında gösteren küçük bir oğlan çocuğu durmaktaydı, üzerinde ekose gömlek ve pantolon vardı.

Bessie, hemen, "Bu benim oğlum," dedi.

"Öyleyse evlendin, Bessie?"

"Evet, neredeyse beş yıl oldu, arabacı Robert Leaven'la evlendim ve şimdi gördüğün Bobby'den başka bir de küçük kızım var, onu Jane adıyla vaftiz ettirdim."

"Ama hâlâ Gateshead'e oturmuyorsunuz değil mi?"

"Kapıcının evinde oturuyoruz. Eski kapıcı gitti."

"Pekâlâ, herkes nasıl? Bana onlarla ilgili her şeyi anlat, Bessie, ama önce otur, sen de Bobby, gel benim dizime otur olur mu?" Ama Bobby annesinin yanına sokulmayı tercih etti.

Bayan Leaven, "Çok fazla boy atmamışsın, Bayan Jane, pek şişman da değilsin," diye devam etti. "Sana okulda pek de iyi baktıklarını söyleyemeyeceğim; Bayan Reed senden bir baş daha uzun ve Bayan Georgiana da senin iki katın eninde."

"Sanırım Georgiana güzeldir, Bessie?"

"Çok. Geçen kış annesiyle birlikte Londra'ya gitti, herkes ona bayılmış ve genç bir lord ona âşık olmuş ama akrabaları bu evliliğe karşı çıkmış –ve ne olsa beğenirsin?– lordla Bayan Georgiana kaçmaya karar vermişler ama onları buldular ve durdurdular. Onları bulan da Bayan Reed'di, bence onu kıskanıyordu ve şimdi iki kardeş kedi köpek gibi yaşıyor, hep kavga ediyorlar."

"Peki, John Reed'e ne oldu?"

"Ah, annesinin istediği kadar iyi bir durumda değil. Koleje gitti ama nasıl diyorlar, sınıfta kaldı. Sonra dayıları onun hukuk okuyup avukat olmasını istedi ama öyle haylaz, öyle sefih bir delikanlı oldu ki sanırım ondan bir şey olmayacak."

"Görünüşü nasıl oldu?"

"Çok uzun boylu. Bazıları onu yakışıklı buluyor ama öyle kalın dudakları var ki."

"Ya Bayan Reed?"

"Hanımefendi dışarıdan sağlam ve gayet iyi görünüyor ama sanırım içi o kadar rahat değil. Bay Reed'in halinden hiç memnun değil çünkü har vurup harman savuruyor."

"Seni buraya o mu gönderdi, Bessie?"

"Hayır, ne münasebet ama uzun zamandır seni görmek istiyordum ve senden bir mektup geldiğini ve memleketin başka bir tarafına gideceğini duyunca hemen yola çıkmam ve ulaşamayacağım kadar uzağa gitmeden önce seni bir kez görmem gerektiğine karar verdim."

"Korkarım seni hayal kırıklığına uğrattım, Bessie?" Bunu gülerek söylemiştim. Bessie'nin bakışlarında saygı ifadesi olsa da hiçbir şekilde hayranlık olmadığı apaçıktı.

"Hayır, Bayan Jane, tam öyle değil: Gayet kibarsın, bir hanımefendi gibi görünüyorsun ve ben de senden zaten bu kadarını bekliyordum, çocukken çok güzel değildin."

Bessie'nin dürüst cevabının karşısında gülümsedim, bunun doğru olduğunu hissediyordum ama anlamı karşısında kayıtsız olmadığımı da itiraf etmeliyim. On sekiz yaşındayken insanların çoğu beğenilmek ister, bu arzusunun gerçekleşmesini sağlayacak bir görüntüsü olmadığını bilmek insanda minnet dışında her şeyi uyandırır.

Bessie beni avutmak ister gibi, "Ancak senin akıllı olduğunu söyleyebilirim," diye devam etti. "Neler yapabiliyorsun? Piyano çalabiliyor musun?"

"Biraz."

Odada bir piyano vardı, Bessie gidip açtı ve sonra benden piyanonun başına oturup ona bir parça çalmamı istedi. Bir iki vals çaldım, o da çok mutlu oldu.

Coşkuyla, "Genç Bayan Reed'ler bu kadar iyi çalamıyorlar!" dedi. "Her zaman söylemişimdir, sen öğrenme konusunda onları geçersin; resim de çizebiliyor musun?"

"Şöminenin üzerinde asılı olan benim resimlerimden biri." Bu, suluboya bir manzara resmiydi, onu müdireye, komiteyle benim adıma konuşma iyiliğinde bulunduğu için bir hediye olarak yapmıştım, o da bunu camlatmış ve çerçeveletmişti.

"Ama bu çok güzel, Bayan Jane! Bu, bırak Bayan Reed'lerden birinin, onların resim öğretmeninin bile zor yapabileceği kadar güzel bir resim, onlar zaten bunun yanına bile yaklaşamazlar, peki ya Fransızca öğrendin mi?"

"Evet, Bessie, Fransızca hem okuyorum hem de yazabiliyorum."

"Peki müslin ve kanaviçe işleyebiliyor musun?"

"İşleyebiliyorum."

"Ah, tam bir hanımefendi olmuşsun, Bayan Jane! Böyle olacağını biliyordum ben, akrabaların seni ister fark etsin ister etmesin, sen hayatta ilerleyeceksin. Sana sormak istediğim bir şey vardı. Babanın akrabalarından, Eyre'lerden hiç haber aldın mı?"

"Ömrüm boyunca onlardan hiç haber almadım."

"Yani biliyorsun, hanımefendi her zaman onların yoksul ve değersiz insanlar olduğunu söylemiştir. Yoksul olabilirler ama ben onların Reed'ler kadar kibar olduklarına inanıyorum çünkü neredeyse yedi yıl önce bir Bay Eyre, Gateshead'e gelip seni görmek istedi. Hanımefendi senin seksen kilometre uzakta bir okulda olduğunu söyleyince, adam büyük bir hayal kırıklığına uğradı çünkü kalması mümkün değildi: yabancı bir ülkeye yolculuk yapacaktı ve gemi bir ya da iki gün içinde Londra'dan denize açılacaktı. Tam bir beyefendiye benziyordu ve ben, onun senin babanın kardeşi olduğuna inanıyorum."

"Hangi yabancı ülkeye gidiyordu, Bessie?"

"Binlerce kilometre uzakta, şarap yapılan bir adaya, kâhya bana böyle dedi..."

"Madeira olabilir mi?" dedim.

"Evet, o, tam da buydu kelime."

"Öyleyse gitti?"

"Evet, evde birkaç dakikadan fazla kalmadı; hanımefendi ona pek tepeden bakar gibi davrandı, arkasından da 'sinsi tacir' diye konuştu. Benim Robert, onun bir şarap tüccarı olduğuna inanıyor."

Ben de, "Büyük ihtimalle," diye karşılık verdim, "ya da belki bir şarap tüccarının yanında çalışan bir memur ya da onun temsilcisi olabilir."

Bessie ile, bir saat daha eski günlerden konuştuk ama sonra ayrılmak zorunda kaldı, onu ertesi gün birkaç dakikalığına, Lowton'da arabayı beklerken tekrar gördüm. En sonunda üstünde Brocklehurst arması bulunan kapının önünde ayrıldık ve her birimiz kendi yolumuza gittik; o, kendisini Gateshead'e götürecek olan arabaya binmek için Lowood Tepesi'nin yamacına yürüdü; bense beni meçhul Millcote havalisindeki yeni görevlere ve yeni bir hayata götürecek olan arabaya bindim.

XI

Bir romanda yeni bir bölüm, bir oyundaki yeni bir sahne gibidir. Ve perdeyi bu kez açtığımda ey okur, Millcote'daki George Hanı'nın bir odasını gördüğünü hayal etmelisin; duvarlarında han odalarındaki koca koca desenli duvar kâğıtlarından olan, halı, mobilyalar, şöminenin üstündeki süsler ve aralarında III. George ile Galler Prensi'nin birer portresinin ve Wolfe'un ölümünü temsil eden bir resmin bulunduğu, tam hanlara has bir oda. Bütün bunları tavandan sarkan bir yağ kandilinin ve mükemmel bir ateşin saçtığı ışıkta görebiliyorsun, ben bu ateşin yanında pelerinim ve şapkamla oturuyorum, müflonum ve şemsiyem masanın üzerinde duruyor, bir ekim gününün ayazına on altı saat maruz kalmış olmanın verdiği uyuşukluğu ve üşümüşlüğü ısınarak atmaya çalışıyorum; öğleden önce saat dörtte Lowton'dan ayrıldım ve Millcote kasabasının saati şu anda sekizi vuruyor.

Ey okur, rahatça yerleşmiş gibi görünsem de içim o kadar da rahat değil. Araba burada durduğunda beni karşılayacak birinin olacağını sanmıştım; ayakkabı boyacısının bana kolaylık olsun diye getirdiği tahta merdiveni çıkarken endişeyle çevreme baktım, adımın söylenmesini ve beni Thornfield'a götürmek için bekleyen bir araba görmeyi ümit ediyordum. Ama görünürde böyle bir şey yoktu; ve bir garsona Bayan Eyre'i soran olup olmadığını sorduğumda olumsuz cevap almıştım, böylece bana özel bir oda gösterilmesini talep et-

mekten başka yapacağım bir şey kalmamıştı; işte burada, her türden şüphe ve korku düşüncelerimi meşgul ederken öylece bekliyorum.

Tecrübesiz bir genç için, bütün bağları kopmuş, ulaşmak istediği limana varıp varamayacağından emin olmadan ve terk ettiğine dönmesini engelleyen bir sürü şey varken, kendisini dünyada neredeyse büsbütün yalnız hissetmek çok tuhaf bir duygu. Macera keyfi bu duyguyu tatlılaştırıyor, gurunun ışıltısı ısıtıyor ama bir yandan da korkunun yarattığı kalp çarpıntısı bozuyor; nitekim yarım saat geçip de hâlâ yalnız olunca korku bütün benliğime hâkim oldu. Zili çalmaya karar verdim.

Gelen garsona, "Bu civarda Thornfield adında bir yer var mı?" diye sordum.

"Thornfield mi? Bilmiyorum hanımefendi, büfeye sorarım." Adam ortadan kayboldu ama hemen geri döndü.

"Sizin adınız Eyre mi, hanımefendi?"

"Evet."

"Burada sizi bekleyen biri var."

Hemen ayağa fırladım, müflonumu ve şemsiyemi aldım ve hanın koridoruna doğru aceleyle yürüdüm, açık kapının yanında bir adam duruyordu ve lambanın aydınlattığı sokakta tek atlı bir araba görür gibi oldum.

Adam beni görünce hemen geçitte duran bavulumu işaret ederek, "Sanırım bu sizin valiziniz olmalı?" dedi.

"Evet." Bavulu kaldırıp bir tür araba olan taşıta koydu, sonra ben de bindim; kapıyı kapatmadan önce ona Thornfield'ın ne kadar uzaklıkta olduğunu sordum.

"On kilometre kadar var."

"Oraya varmamız ne kadar sürer?"

"Bir buçuk saat kadar."

Adam arabanın kapısını kapadı ve arabanın dışında bulunan kendi koltuğuna çıktı ve yola koyulduk. Rahat ilerliyorduk, bu bana düşünmem için bol bol zaman verdi, nihayet yolculuğun sonuna yaklaşmış olduğuma seviniyordum ve şık olmasa da rahat olan araçta arkama yaslanınca, rahatlayarak düşüncelere daldım.

Arabanın ve uşağın sadeliğine bakarak, diye düşündüm. *Bayan Fairfax'in çok gösterişli biri olduğunu sanmam; böylesi çok daha iyi; ömrümde kibar insanların arasında yalnızca bir defa yaşadım ve o zaman da aralarında çok mutsuz oldum. Acaba bu küçük kız dışında yalnız mı yaşıyor? Eğer öyleyse ve biraz olsun sevilecek biriyse, onunla iyi geçineceğim kesin; ben de elimden geleni yapacağım, insanın elinden geleni yapmasının her zaman işe yaramaması çok acı. Gerçi bu kararı Lowood'dayken aldım, buna uydum ve başkalarını memnun etmekte başarılı oldum ama Bayan Reed'le birlikteyken elimden gelenin en iyisinin her zaman azarla karşılandığını çok iyi hatırlıyorum. Bayan Fairfax'in ikinci bir Bayan Reed olmaması için Tanrı'ya dua ediyorum. Eğer öyleyse onunla kalmak zorunda değilim! En kötünün en kötüsü bile olsa tekrar ilan verebilirim. Acaba yolun ne kadarını geçtik?*

Pencereyi açıp dışarıya baktım, Millcote arkamızda kalmıştı, ışıkların sayısına bakılırsa epeyce büyük, Lowton'dan çok daha büyük bir yerdi. Görebildiğim kadarıyla o sırada bir tür ortak çayırlıktan geçiyorduk, her yere dağılmış evler vardı, Lowood'dan çok farklı bir bölgede olduğumuzu hissediyordum, daha kalabalıktı ve manzara daha az güzeldi; yani daha heyecan verici ve daha az romantik bir yerdi.

Yollar çamurlu, hava pusluydu. Sürücüm atını bütün yol boyunca yürümesine izin vermişti ve bir buçuk saat inanıyorum ki gerçekten iki saate uzadı; sonunda koltuğunda bana

doğru dönüp, "Artık Thornfield'a pek bir şey kalmadı," dedi.

Tekrar dışarı baktım, bir kilisenin önünden geçiyorduk, gökyüzüne doğru yükselen alçak ve geniş kulesini gördüm; çanı çeyrek saati çalıyordu. Bir tepenin eteğinde, bir köyün ya da mezranın varlığına işaret eden ışıkların oluşturduğu ufak bir galaksi çarptı gözüme. Yaklaşık on dakika sonra sürücü arabadan inip çift kanatlı bir bahçe kapısını açtı, içeri girdik ve her iki kanat arkamızdan çarparak kapandı. Sonra ağır ağır bir araba yoluna tırmandık ve bir evin uzun cephesi karşımıza çıktı, bir cumbanın perdesinin arasından mum ışığı sızıyordu, diğer her yer karanlıktaydı. Araba dış kapının önünde durdu, bir hizmetçi kapıyı açtı, arabadan inip içeri girdim.

Hizmetçi kız, "Bu taraftan gelir misiniz, hanımefendi?" dedi, onu izleyerek çepeçevre yüksek kapıların bulunduğu kare şeklinde bir hole girdim; sonra beni bir odaya soktu, hem ateş hem mumla aydınlatılan bu odada, iki saat boyunca karanlığa alışmış olan gözlerim bir an kamaştı. Tekrar görmeye başladığımda, karşıma güzel ve sıcacık bir resim çıktı:

Kuytu, küçük bir oda, neşeyle yanan ateşin önünde yuvarlak bir masa, yüksek arkalıklı, eski moda bir koltuk ve o koltukta oturan insanın hayal edebileceği en tertipli yaşlı hanım. Bu hanımın başında dullara mahsus bir şapka, siyah ipekli bir elbise giymiş ve kar beyazı muslinden bir önlük takmış. Bayan Fairfax tam hayal ettiğim gibiydi. Yalnızca hayalimdekinden biraz daha ufak tefek ve daha yumuşak görünüşlüydü. Yün örmekle meşguldü, ayaklarının dibine iri bir kedi kıvrılıp yatmıştı; kısacası bu görüntüde bir evin ideal rahatlığı açısından hiçbir eksik yoktu. Yeni gelen bir mürebbiyenin güvenini daha fazla sağlayacak bir karşılama olamazdı; insanı ezen bir debdebe veya utandıracak hiçbir görkem yoktu. Hem sonra, içeri girdiğimde yaşlı hanım hemen ayağa kalkıp beni karşıla-

mış ve kibar bir tavırla ilerleyerek, "Nasılsınız canım? Sıkıcı bir yolculuk yapmış olmalısınız, John arabayı öyle yavaş sürer ki, üşümüşsünüzdür, ateşin başına gelin," demişti.

"Sanırım siz Bayan Fairfax olmalısınız?" dedim.

"Evet, haklısınız, oturun."

Beni kendi koltuğuna götürdü ve sonra şalımı çıkartmaya ve şapkamın bağlarını çözmeye koyuldu; ondan, bu kadar zahmete girmemesini rica ettim.

"Ah, ne zahmeti, sanırım elleriniz soğuktan neredeyse hissizleşmiş durumda. Leah, biraz sıcak şarap, birkaç da sandviç hazırla, kilerin anahtarları burada."

Cebinden tam da bir ev hanımına yakışacak bir anahtar demeti çıkarttı ve bunları hizmetçisine verdi.

"Şimdi, biraz ateşe yaklaşın," diye devam etti. "Bavulunuzu da yanınızda getirdiniz, değil mi canım?"

"Evet, efendim."

"Onu odanıza taşıtayım," dedi ve dışarı çıktı.

Bana misafirmişim gibi davranıyor, diye düşündüm. *Doğrusu, böyle bir karşılamayı pek beklemiyordum, sadece soğuk ve katı bir tutum gösterilmesini umuyordum. Ben mürebbiyelere böyle davranıldığını hiç duymamıştım ama hemen coşkuya kapılmayayım.*

Bayan Fairfax geri döndü, masanın üzerindeki örgüsünü ve birkaç kitabı kendisi kaldırıp Leah'nın getirmiş olduğu tepsiye yer açtı ve sonra gelen yiyecekleri bana kendi elleriyle uzattı. Daha önce hiç karşılaşmamış olduğum böyle bir ilgiye maruz kaldığım için kafam epeyce karışmıştı ve bana böyle davrananın üstüm ve patronum olması şaşkınlığımı daha da artırıyordu ama görünüşe bakılırsa o, yakışıksız bir şey yaptığına inanmıyordu, ben de onun bu kibarlığını sessizce kabul etmenin daha iyi olacağına karar verdim.

Bana ikram ettiklerinden payıma düşeni yiyip içtikten sonra, "Küçük Bayan Fairfax'le bu akşam tanışma mutluluğuna erişecek miyim?" diye sordum.

İyi kalpli hanım, "Ne dediniz canım? Ben biraz sağırımdır da," diye dönüp kulağım hafifçe bana doğru yaklaştırdı.

Soruyu daha açık bir biçimde tekrar ettim.

"Bayan Fairfax mi?! Ah, Bayan Varens demek istiyorsunuz! Müstakbel öğrencinizin adı Bayan Varens'tir."

"Öyleyse sizin kızınız değil?"

"Hayır, benim ailem yok."

Bayan Varens'le aralarında nasıl bir bağ olduğunu sorarak ilk soruşturmamı sürdürmek gerekiyordu ama çok soru sormanın terbiyeli bir davranış olmadığını hatırladım, hem nasılsa bunu zaman içinde öğrenirdim.

"Çok memnunum," diyerek yanıma oturdu ve kediyi kucağına aldı, "Geldiğiniz için çok memnunum, bundan sonra burada arkadaşlık edecek birisiyle yaşamak çok hoş olacak. İnsanın bir can yoldaşının olması her zaman hoş bir şeydir çünkü Thornfield güzel, eski bir malikânedir, belki son yıllarda epeyce ihmal edilmiş durumda ama yine de burası hâlâ saygıdeğer bir yer; ancak, bilirsiniz, kış aylarında insan en güzel yerde bile yalnız kalmaktan korkuyor. Yalnız kalmak derken, Leah'nın iyi bir kız olduğuna şüphe yok, John'la karısı da çok düzgün insanlar ama işte bilirsiniz sadece hizmetkârlar ve insan onlarla eşitlik temelinde sohbet edemiyor ve otoritesini kaybetmemek için onlarla arasına belli bir mesafe koyma ihtiyacı hissediyor. Geçen kış (eğer hatırlarsanız çok sert geçen bir kış olmuştu ve kar yağmadığı zamanlarda bile yağmur yağıyor ve rüzgâr esiyordu), kasımdan şubata kadar eve kasapla postacıdan başka kimse gelmedi. Geceler boyunca tek başıma oturmaktan içimi hüzün bastı, bazen Leah'ya

kitap okutuyordum ama zavallı kızın bu görevden pek hoşlandığını sanmıyorum, kitap okumayı sıkıcı buluyor. Bahar ve yaz aylarında insan daha iyi idare ediyor, güneş ve uzun günler nasıl büyük bir fark yaratıyor. Ve sonra, bu sonbaharın başında küçük Adela Varens ve bakıcısı geldiler; bir çocuk evi hemen canlandırıyor ve şimdi de siz geldiniz, ben artık çok neşeli olacağım, canım."

Bu değerli hanımın konuşmasını dinledikçe ona gerçekten kanım kaynamıştı; koltuğumu ona biraz daha yaklaştırdım ve benim arkadaşlığımı umduğu kadar tatmin edici bulması yönündeki samimi dileklerimi ifade ettim.

"Ama bu gece sizi geç vakte kadar ayakta tutmayacağım," dedi. "Saat biraz önce on ikiyi vurdu, siz de bütün gün yolculuk yaptınız, yorgun olmalısınız. Eğer ayaklarınız iyice ısındıysa size yatak odanızı göstereyim. Sizin için kendiminkinin yanındaki odayı hazırlattım, küçük bir daire ama bunun, öndeki o kocaman odalardan daha çok hoşunuza gideceğini düşündüm; onların daha güzel mobilyaları olduğuna şüphe yok ama o kadar kimsesiz ve ürkütücüler ki, şahsen ben o odalarda hiç yatmam."

Düşünceli tercihi için ona teşekkür ettim ve uzun yolculuğumun ardından kendimi gerçekten yorgun hissettiğimden odama çekilmeye hazır olduğumu ifade ettim. Hanımefendi mumunu aldı, ben de onu takip ederek odadan çıktım. Önce holün kapısının kapatılmış olup olmadığına baktı; anahtarı kapıdan aldıktan sonra yukarı kata yöneldi. Basamaklar ve tırabzan meşe ağacından yapılmıştı, merdiven boşluğundaki pencere yüksek ve kafesliydi; burası da, yatak odalarının açıldığı uzun koridor da bir evden ziyade bir kiliseye aitmiş gibi görünüyorlardı. Merdivenlerde ve koridorda, insanın aklına boşluk ve yalnızlıkla ilgili iç karartıcı fikirler getiren

çok soğuk ve mezarları hatırlatan bir hava hakimdi. En nihayet odama götürüldüğümde, boyutlarının küçük olduğunu ve sıradan, modern bir tarzda döşendiğini görünce mutlu oldum.

Bayan Fairfax bana kibarca iyi geceler diledikten sonra kapımı kilitledim ve rahat rahat etrafıma bakındım; küçük odamın evin kalanından daha canlı olan havası, geniş holün, o karanlık ve büyük merdiven sahanlığıyla uzun ve soğuk koridorun yarattığı ürkütücü izlenimi bir ölçüde silmişti. Bir gün boyunca bedensel yorgunluk ve zihinsel endişe çektikten sonra en nihayet güvenli bir sığınakta olduğumu hatırladım. Şükran dürtüsü kalbimde büyüdü ve yatağın yanı başına çömelip şükranlarımı sunulması gereken yere sundum ve dizlerimin üzerinde doğrulmadan önce O'ndan, önümde uzanan yolda yardımını benden esirgememesini ve ben çaba harcamadan bana büyük bir dürüstlükle sunduğu bu iyiliğe layık olma gücünü vermesini istedim. O gece ne yatağımda dikenler vardı ne de kimsesiz odamda korkular. Yorgun ve hoşnut olduğum için hemen derin bir uykuya daldım; uyandığımda gün doğmuştu.

Güneş, mavi kreton perdelerin arasından parlayıp kâğıt kaplı duvarları ve halıyla kaplı zemini gösterdiğinde küçük oda bana öylesine hoş göründü ki. Burası, Lowood'un lekeli kireç badanalı ve çıplak tahta döşemeli mekânlarından farklıydı, bir anda içim açıldı. Dış görünüş gençler üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Hayatımda daha güzel bir dönemin başladığını düşündüm; bu dönemin dikenleri ve zorlukları kadar çiçekleri ve keyifleri de olacaktı. Görüntünün değişmesi ve bana ümit vaat eden bu yeni mekân karşısında harekete geçen duyularım coşmuştu. Neler umduklarını tam olarak tanımlayamıyordum ama hoş bir şey olduğu belliydi; bu belki

o gün ya da o ay içinde bir gün değil de belirsiz bir tarihte olacaktı.

Kalktım, özenle giyindim; sade olmak zorundaydım çünkü aşırı basit şekilde dikilmemiş tek bir giysim bile yoktu; yine de yaradılış olarak derli toplu olma konusunda titizdim. Görüntümü umursamamak ya da insanlar üzerinde bıraktığım izlenime aldırış etmemek huyum değildi; tam aksine her zaman elimden geldiği kadar iyi görünmeye, güzelliğimin el verdiği ölçüde insanların hoşuna gitmeye çalışırdım. Zaman zaman daha güzel olmadığım için hayıflandığım olurdu, bazen pembe yanaklarım, düzgün bir burnum ve küçük, kiraz rengi bir ağzım, uzun boylu, dolgun, güzel, gelişmiş bir vücudum olmasını arzulardım. Bu kadar ufak tefek, solgun olmamı, yüz hatlarımın da böyle düzensiz ve belirgin olmasını talihsizlik olarak görüyordum. Peki neden böyle özlemlerim ve üzüntülerim vardı? Sebebini söylemek zordu; o sırada bunu kendi kendime itiraf edemiyordum, ama yine de bir sebebim vardı ve bu mantıklı ve doğal bir sebepti. Her şeye rağmen saçımı çok düzgün bir biçimde fırçaladığımda ve Quaker mezhebindekilerin kılıklarına benzemekle birlikte en azından üzerime iyi oturan siyah elbisemi giyip temiz, beyaz yakamı da taktığımda Bayan Fairfax'in önüne çıkacak durumda olduğumu, en azından yeni öğrencimin antipatiyle benden kaçmayacağını düşünüyordum. Odamın penceresini açtıktan ve tuvalet masasının üzerindeki her şeyi düzgün ve tertipli bir halde bıraktığımdan emin olduktan sonra dışarı çıktım.

Uzun ve halıyla kaplı koridoru geçtikten sonra kaygan meşe merdivenden indim ve hole vardım; orada bir dakika durup duvarlardaki bazı resimlere (bunlardan birinin zırh giymiş asık suratlı bir adamı, bir diğerinin de saçları pudralı ve inci kolye takmış bir hanımı gösterdiğini hatırlıyorum),

tavandan sarkan bronz bir lambaya ve duvardaki, incelikle işlenmiş meşe kasası zaman ve ovulmaktan abanoz siyahı olmuş, kocaman çalar saate baktım. Her şey bana çok heybetli ve azametli görünüyordu; ben zaten ihtişama hiç alışık değildim ki. Yarısı camdan yapılmış holün kapısı açık duruyordu, eşikten geçtim. Güzel bir sonbahar sabahıydı, henüz yeni doğmuş olan güneş, sararmış korunun ve hâlâ yeşil olan tarlaların üstünde sükûnetle parlıyordu; çimenlere ilerleyerek başımı kaldırıp malikânenin cephesini inceledim. Üç katlı bir binaydı, öyle çok büyük değildi ama küçük de sayılmazdı, soylu bir adamın konutu değil de bir beyefendinin malikânesi olduğu belliydi; tepesindeki mazgallı siperlikler eve güzel bir görünüm veriyordu. Gri ön cephesi, gaklayan sakinleri kanatlanmış olan kuş yuvalarından oluşan arkaplanda öne çıkıyordu; çayırlığın ve korunun üzerinden uçup alçak bir çitle ayrılmış olan geniş otlağa kondular; bu çayırlıkta bulunan yıllanmış, dalları birbirine karışmış, güçlü ve her biri bir meşe ağacı kadar geniş olan, ulu diken ağaçlarının oluşturduğu sıra, malikânenin adının etimolojisini hemen açıklıyordu. Daha ilerde tepeler vardı, Lowood'un çevresindekiler kadar azametli ve kayalık değillerdi ve yaşayan dünyayla bir sınır oluşturmuyorlardı; ama yine de fazlasıyla sessiz ve kimsesiz tepelerdi ve Millcote gibi hareketli bir yerleşim bölgesinin bu kadar yakınında olmasını beklemediğim bir münzevilikle sanki Thornfield'ı kucaklıyorlardı. Evlerin damlarının ağaçlara karıştığı bir mezra, bu tepelerden birinin yanına doğru yayılmıştı; yerleşim bölgesinin kilisesi Thornfield'a daha yakındı; bir kuleye benzeyen eski damı binayla bahçe kapılarının arasındaki bir tepeceğe bakıyordu.

Ben henüz bu sakin manzaranın ve güzel, temiz havanın tadını çıkartıp bir yandan da kargaların gaklamalarını keyifle

dinler ve binanın geniş, solgun cephesini incelerken burasının Bayan Fairfax gibi kimsesiz, küçük bir hanımefendi için ne kadar büyük bir yer olduğunu düşünüyordum ki o kapıda göründü.

"Ne! Şimdiden dışarı mı çıktınız?" dedi. "Gördüğüm kadarıyla erken kalkıyorsunuz." Ona doğru ilerledim, beni tatlı bir öpücükle ve elimi sıkarak karşıladı ve:

"Thornfield'ı nasıl buldunuz?" diye sordu. Ben de ona orayı çok sevdiğimi söyledim.

"Evet," dedi, "burası güzel bir yerdir ama harap olacak diye korkuyorum, meğer ki Bay Rochester sürekli burada yaşamayı aklına getirecek ya da en azından burayı daha sık ziyaret edecek... Büyük evlerin ve güzel arazilerin başında mülk sahibinin olması gerekiyor."

"Bay Rochester!" diye bir çığlık attım. "O da kim?"

Bayan Fairfax sukünetle, "Thornfield'ın sahibi, diye cevap verdi. "Adının Rochester olduğunu bilmiyor muydunuz?"

Elbette bilmiyordum, daha önce adını hiç duymamıştım ama görünüşe bakılırsa bu yaşlı hanım, onun varlığını, herkes tarafından içgüdüsel olarak bilinen, evrensel bir gerçek olarak görüyordu.

"Ben sanmıştım ki..." diye devam ettim, "Thornfield size ait."

"Bana mı? Çok yaşayın, çocuğum, ne tuhaf! Bana ait öyle mi? Ben yalnızca kâhyayım, buranın yöneticisiyim. Aslında Rochester'larla ana tarafından uzaktan akrabalığım var ya da en azından kocamın vardı, kendisi papazdı, –şu arkada görünen tepenin üzerindeki küçük köyde– Hay'de görevliydi ve kapılara yakın olan kilise de onundu. Şu anki BayRochester'ın annesi bir Fairfax'ti ve kocamın ikinci dereceden kuzeniydi ama ben bu ilişki yüzünden haddimi bilmezlik etmem,

hatta bunun benim için herhangi bir anlamı yoktur. Kendimi sıradan bir kâhya olarak görürüm. Patronum her zaman naziktir, ben de zaten daha fazla bir şey beklemem."

"Peki ya küçük kız; öğrencim?"

"O, Bay Rochester'ın velayetinde; beni onun için bir mürebbiye bulmakla görevlendirildi. Onun, ...shire'da yetiştirilmesini istediğini sanıyorum. İşte "bonne"uyla geliyor, dadısına böyle isim takmış." Böylece bu muamma açıklanmış oldu; bu tatlı, kibar, ufak tefek dul, büyük bir hanımefendi falan değildi tıpkı benim gibi muhtaçtı ama ona duyduğum sevgi bu nedenle azalmadı, hatta tam aksine bu durum daha da hoşuma gitmişti. Onunla aramızda eşitlik gerçekti, onun alçakgönüllülüğünün bir sonucu değildi. Çok daha iyi; bulunduğum konum daha da özgürdü.

Ben, yeni keşfettiğim bu durum üzerinde düşünürken, arkasında bakıcısıyla birlikte küçük bir kız koşarak çayırlığa geldi. Öğrencime baktım, ilk başta beni fark etmemiş gibiydi. Daha çocuktu –belki de yedi–sekiz yaşındaydı– ince yapılıydı, solgun ince hatları olan bir yüzü ve beline kadar bukleler halinde dökülen gür saçları vardı.

"Günaydın, Bayan Adela," dedi, Bayan Fairfax. "Gelin de size ders verecek ve günün birinde akıllı bir kadın olmanızı sağlayacak hanımla tanışın." Küçük kız bize doğru yaklaştı.

Beni işaret edip dadısına hitap ederek, "C'est là ma gouvernante?" dedi. O da, "Mais oui, certainement," diye cevap verdi.

Fransızcayı duyunca şaşırarak, "Yabancılar mı?" diye sordum.

"Dadı yabancı, Adela ise Kıta Avrupası'nda doğmuş ve sanıyorum ki altı ay öncesine kadar oradan hiç ayrılmamış. Buraya ilk geldiğinde hiç İngilizce konuşamıyordu, şimdiy-

se azıcık konuşabiliyor. Ben ne dediğini anlamıyorum, hep Fransızcayla karıştırıyor ama sizin, onun dediklerini çok iyi anlayacağınızı sanıyorum."

Neyse ki Fransızcayı Fransız bir hanımdan öğrenme şansına sahip olmuştum ve Madam Pierrot'yla elime geçen her fırsatta konuşmaya çalışmıştım ve bunun yanı sıra, geçtiğimiz yedi yıl boyunca her gün bir parça Fransızca ezber yapmış –aksanımı düzeltmek için epey eziyet çekmiş ve mümkün olduğu kadar hocamın telaffuzunu taklit etmeye çalışmış–, bu dili akıcı ve hatasız konuşacak düzeye gelmiştim ve Matmazel Adela'nın karşısında pek güçlük çekecekmişim gibi görünmüyordu. Mürebbiyesi olacağımı öğrenince gelip benimle el sıkıştı. Onu kahvaltıya götürürken kendi lisanında birkaç cümlecik sarf ettim: Başta kısa cevaplar veriyordu ama ikimiz de masaya oturduktan ve o koca ela gözleriyle beni on dakika kadar inceledikten sonra birdenbire akıcı bir dille gevezelik etmeye başladı.

"Ah!" diye bağırdı Fransızca, "Benim dilimi tıpkı Bay Rochester kadar iyi konuşuyorsunuz. Sizinle onunla konuştuğum gibi konuşabilirim. Sophie de sizinle konuşabilir. Buna çok memnun olacak, burada kimse onun ne dediğini anlamıyor, Madam Fairfax sadece İngilizce konuşuyor. Sophie benim dadım, benimle birlikte denizin öteki tarafından bacasından dumanlar çıkan büyük bir gemiyle geldi –hem de ne dumanlar!– benim midem bulandı, Sophie'nin ve Bay Rochester'ın da. Bay Rochester salon denen güzel bir odada bir koltuğa yayılmıştı, Sophie ile benimse başka bir yerde küçük yataklarımız vardı. Ben nerdeyse kendi yatağımdan düşüyordum, bir raf gibiydi. Ve Matmazel... Sizin adınız nedir?"

"Eyre, Jane Eyre."

"Aire? Off! Söyleyemiyorum. Neyse gemimiz sabah daha

gün doğmadan, büyük bir şehirde durdu, kocaman bir şehir, çok karanlık evleri vardı, her yer dumanlıydı; benim geldiğim o güzel, temiz kasabaya hiç benzemiyordu. Bay Rochester beni kollarına alıp bir kalasın üzerinden karaya taşıdı; Sophie de onun arkasından geldi, hepimiz bir arabaya bindik; bu araba bizi güzel, büyük bir eve taşıdı, bundan daha büyük ve daha güzel bir evdi, oraya otel deniyordu. Orada neredeyse bir hafta kaldık; biz Sophie ile her gün ağaçlarla dolu geniş yeşil bir yerde yürüyüşe çıkıyorduk, oranın adı da Park'tı; orada benden başka bir sürü çocuk vardı ve çok güzel kuşların olduğu bir havuz, kuşları ekmek kırıntılarıyla besliyordum."

Bayan Fairfax, "Böyle hızlı konuştuğunda onun ne dediğini anlayabiliyor musunuz?" diye sordu.

Onu gayet iyi anlıyordum çünkü Madam Pierrot'nun akıcı diline alışıktım.

İyi kalpli hanım, "Keşke ona anne-babasıyla ilgili birkaç soru sorabilseydiniz?" dedi. "Acaba onları hatırlıyor mu?"

"Adèle," diye sordum, "o söz ettiğin güzel, temiz kasabada kiminle yaşıyordun?"

"Çok uzun zaman önce annemle oturuyorduk ama o Hazreti Meryem'in yanına gitti. Annem bana dans etmeyi, şarkı söylemeyi ve şiir okumayı öğretirdi. Bir sürü büyük beyefendi ve hanımefendi annemi görmeye gelirlerdi ve ben onların karşısında dans eder ve dizlerine oturup şarkı söylerdim; hoşuma gidiyordu. Şimdi size şarkı söyleyeyim mi?"

Kahvaltısını bitirmişti o yüzden marifetlerinden birini göstermesine izin verdim. Sandalyesinden kalkıp geldi ve dizime oturdu; sonra küçücük ellerini mazbut bir edayla önünde kavuşturup buklelerini geriye attıktan sonra gözlerini tavana dikerek bir operadan bir şarkı söylemeye başladı. Şarkı terk edilmiş bir hanımın acısını anlatıyordu, âşığının vefasızlığına

ağladıktan sonra gururunu yardıma çağırır ve hizmetçisinden en parlak mücevherlerini ve en görkemli elbiselerini getirmesini ister ve sahtekâr adamla o geceki baloda karşılaşmaya ve neşeli tavırlarıyla ona, kendisini terk etmesinden ne kadar az etkilendiğini kanıtlamaya karar verir.

Bir çocuk için böyle bir konunun seçilmesi tuhaftı ama sanıyorum ki bu gösterinin amacı aşk ve kıskançlıkla ilgili notaların çocuksu, peltek bir dille söylenmesiydi ve bu da çok zevksiz bir şeydi, en azından ben öyle düşünüyordum.

Adèle, şansonu gayet düzgün ve yaşının naifliğiyle söyledi. Daha sonra dizimden atlayıp, "Şimdi de matmazel, size biraz şiir okuyayım," dedi.

Kendine bir hava vererek "La Ligue des Rats: fable de La Fontaine," diye başladı. Vurgulara ve noktalamalara dikkat ederek küçük parçayı okudu, onun yaşındaki bir çocukta böyle esnek bir ses ve bu kadar uygun jestlere pek sık rastlanmazdı ve bu da, dikkatle eğitilmiş olduğunu gösteriyordu.

"Bu parçayı sana annen mi öğretti?" diye sordum.

"Evet, o bunu şöyle söylerdi: 'Qu'avez vous donc? lui dit un de ces rats; parlez!' Elimi kaldırtır –şöyle– ve bu soruya gelince sesimi yükseltmemi hatırlatırdı. Şimdi de size dans edeyim mi?"

"Hayır, bu kadar yeter. Annen dediğin gibi Hazreti Meryem'in yanına gittikten sonra kiminle yaşadın?"

"Madam Frédéric ve kocasıyla; bana o baktı ama bir akrabalığımız yok. Onun fakir olduğunu düşünüyorum çünkü evi anneminki gibi güzel değildi. Orada fazla kalmadım. Bay Rochester bana onunla birlikte İngiltere'ye gidip orada yaşamak isteyip istemeyeceğimi sordu, ben de ona, 'Evet,' dedim çünkü Bay Rochester'ı Madam Frédéric'ten önce tanımıştım ve bana karşı her zaman çok kibardı, güzel elbiseler, oyun-

caklar verirdi ama görüyorsunuz, sözünü tutmadı çünkü beni İngiltere'ye getirdi ama kendisi geri döndü ve onu hiç görmüyorum."

Kahvaltıdan sonra Adèle'le ikimiz kütüphaneye çekildik, anlaşılan burası Bay Rochester'ın dersane olarak kullanılmasını uygun gördüğü odaydı. Kitapların çoğu cam kapıların arkasına kilitlenmişti ama açık bırakılmış bir kitaplıkta ilköğretim için gerekli olabilecek her şey ve hafif edebiyat, şiir, biyografi ve yolculuk kitaplarıyla birkaç aşk romanı vardı. Sanırım her mürebbiyenin, kendi özel çalışması için ihtiyaç duyacağı şeylerin bunlar olacağını düşünmüştü ve gerçekten o an için beni fazlasıyla memnun ettiler. Lowood'da ara sıra göz atabildiğim tek tük şeyle kıyaslandığında bunlar geniş bir eğlence ve bilgi kaynağıydı. Ayrıca epeyce yeni ve üstün sesli küçük bir piyano, resim yapmak için bir sehpa ve bir çift küre vardı.

Öğrencimi gayet uysal buldum ancak çalışmaya pek eğilimli değildi; düzenli olarak herhangi bir faaliyet yapmaya alışmamıştı. Onu ilk başta fazla sıkmanın uygun olmayacağını düşündüm, o yüzden, bir sürü şey anlatmama rağmen o çok az şey öğrenince ve sabah geçip öğle olunca dadısının yanına dönmesine izin verdim. Sonra da yemek zamanına kadar onun kullanabileceği birkaç eskiz çizmekle meşgul olmaya karar verdim.

Resim defterimi ve kalemlerimi almak için yukarıya çıkarken Bayan Fairfax, "Sanırım, sabah dersiniz bitti," dedi. Oturduğu odanın kanatlı kapıları açıktı. Bana seslendiğini duyunca içeri girdim. Burası, koltukları ve perdeleri mor olan geniş, görkemli bir odaydı, yerde bir Türk halısı görülüyordu, duvarlar ceviz lambri kaplamaydı, renkli camlardan yapılmış geniş bir pencere vardı ve yüksek tavan soylu oymalarla süs-

lüydü. Bayan Fairfax bir büfenin üzerinde duran ince, mor mermerden vazoların tozunu almaktaydı.

Etrafıma bakarak, "Ne kadar güzel bir oda!" diye bağırdım çünkü ömrümde bunun yarısı kadar bile etkileyici bir yer görmemiştim.

"Evet, burası yemek odası. Pencereyi az önce açtım ki içeri biraz hava ve güneş girsin çünkü böyle az kullanılan odalarda her şey rutubetleniyor; şuradaki oturma odası sanki mahzen gibi.

Pencerenin tam karşısına düşen geniş kemeri işaret etti; pencerenin Tire moru el boyama perdeleri o sırada bağlıydı. İki geniş basamağı çıkıp pencereden dışarı bakınca, sanki periler âlemini görmüş gibi oldum; dışarıdaki manzara toy gözlerime öylesine güzel görünmüştü. Aslında burası sadece içinde bir giyinme odası olan çok güzel bir misafir odasıydı; ikisinde de parlak çiçek desenlerinin olduğu beyaz halılar seriliydi; her iki odanın tavanı da kar beyazına boyanmış ve üzüm ve asma yaprakları şeklinde kabartmalarla süslenmişti; altlarına yerleştirilmiş kırmızı koltuklar ve minderler zengin bir zıtlık oluşturuyorlardı; açık renkli Pire mermerinden şöminenin üzerindeki süsler ışıl ışıl, yakut kırmızısı Bohemya kristalindendi ve pencerelerin arasındaki geniş aynalar da odanın bu kar ve ateş karışımını yansıtıyordu.

"Bu odaları böyle düzenli nasıl tutuyorsunuz, Bayan Fairfax?!" dedim. "Tozdan eser yok, eşyaların üzerinde keten örtüler de yok; soğuk olmasa insan burada her gün yaşandığını sanır."

"Ama Bayan Eyre, Bay Rochester buraya nadiren uğruyor ama hep beklenmedik zamanlarda ve aniden geliyor. Geldiğinde her yeri kapalı bulmanın ve hazırlık patırtısıyla karşılaşmanın onun sinirine dokunduğunu gözlemlediğim

için odaları her zaman hazır tutmanın en iyisi olduğuna karar verdim."

"Bay Rochester titiz, sinirli bir adam mı?"

"Özellikle değil ama zevkleri ve alışkanlıkları bir beyefendiye göredir ve her işin bunlara uygun biçimde idare edilmesini bekler."

"Onu sever misiniz? Genelde sevilen birisi midir?"

"Ah, evet, ailesi burada hep saygı görmüştür. Bu civarda görebildiğiniz her yer aklın alamayacağı kadar uzun bir zamandan beni Rochester'lara aitmiş."

"Pekâlâ ama sahip olduğu toprağı bir yana bırakırsak onu sever misiniz? Kendisi burada sevilen biri mi?"

"Onu sevmemem için bir sebep yok ve inanıyorum ki kiracıları tarafından da adil ve cömert bir mülk sahibi olarak görülür ama onların arasında uzun bir süre hiç yaşamamıştır."

"Ama hiçbir özelliği yok mu? Kısacası kişiliği nasıldır?"

"Oh! Sanırım kişiliği kusursuz. Belki biraz tuhaftır; epeyce yolculuk yaptı ve dünyanın epeyce bir kısmını görmüş olmalı diye düşünüyorum. Akıllı olduğunu söyleyebilirim ama uzun uzun hiç konuşmadım."

"Hangi açıdan tuhaftır?"

"Bilmiyorum –onu tarif etmek kolay değil– öyle çarpıcı bir şey değil ama sizinle konuştuğunda bunu hissediyorsunuz; şaka mı yapıyor yoksa ciddi mi, memnun mu, değil mi, bunlardan her zaman emin olamıyorsunuz; onu tamamen anlayamıyorsunuz, kısacası; en azından ben anlayamıyorum ama bunun hiçbir önemi yok, o çok iyi bir efendidir."

Bayan Fairfax'e, onun ve benim patronumla ilgili anlattırabildiklerim bununla sınırlı kaldı. Bir kişiliğin nasıl tarif edileceği ya da insanların veya şeylerin dikkat çekici yönlerinin nasıl gözlemlenip aktarılacağı konusunda hiçbir fikri

olmayan insanlar vardır: iyi kalpli hanım anlaşılan bu sınıftandı; sorduğum sorular onu konuşturmaktan çok, kafasını karıştırdı. Onun gözünde Bay Rochester Bay Rochester'dı; bir beyefendi, bir toprak sahibiydi; bundan ötesi değil: Ötesini ne araştırıyor ne de sorguluyordu ve belli ki benim onun kimliği ve kişiliği hakkında daha kesin bilgiler elde etmeye çalışmama şaşırıyordu.

Yemek odasından çıktıktan sonra bana evin kalanı kısmını gezdirmeyi teklif etti, ben de onun peşi sıra kâh bir alt kata indim kâh bir üst kata çıktım, dolaştıkça evi beğendim; çünkü bütün eşyalar gayet düzenli yerleştirilmişti ve şıktı. Ön cephede yer alan geniş odaların özellikle görkemli olduğunu gördüm ve üçüncü kattaki bazı odaları karanlık ve alçak tavanlı olmalarına rağmen antika havalarından dolayı ilginç buldum. Bir zamanlar daha aşağı katlara uygun olan mobilyalar moda değiştikçe buraya taşınmıştı; dar pencerelerden içeri vuran yetersiz ışık yüz yıllık karyolaları; meşe veya ceviz ağacından yapılmış palmiye yaprakları ve çocuk melek başları şeklindeki tuhaf oymalarıyla Musevi sandıklarına benzeyen sandıklar; sıra sıra yüksek arkalıklı, ensiz, görkemli sandalyeleri; onlardan daha da antika tabureleri aydınlatıyordu. Üzerlerindeki yastıkların yarısı silinmiş nakışlarını işlemiş olan parmaklar iki kuşaktır tabutlarında toprak olmuştu. Bütün bu yadigârlar Thornfield Malikânesi'nin üçüncü katına, eski zamanlara ait bir ev, adeta bir hatıralar tapınağı havasını veriyordu. Bu kuytuların sessizliğini, hüznünü ve tuhaflığını gündüzleri seviyordum ama bazılarının meşe kapakları, bazılarının ağır nakışlı eski İngiliz usulü perdeleri bulunan geniş ve ağır yataklarda bir gece bile kapalı halde uyumayı aklımdan geçirmezdim; perdelerin nakışlarında tuhaf çiçekler, daha tuhaf kuşlar ve en

tuhaf insanlar resmedilmişti; bütün bunlar mehtabın soluk ışığında gerçekten de tuhaf görünürdü.

"Hizmetçiler bu odalarda mı uyuyorlar?" diye sordum.

"Hayır, arkadaki daha küçük olan bir sıra dairede kalıyorlar; burada kimse kalmaz, eğer Thornfield Malikânesi'nde bir hayalet varsa burada olduğunu söylenebilir."

"Ben de öyle düşünüyorum. Öyleyse hayaletiniz yok?"

Bayan Fairfax gülümseyerek, "Varsa da ben duymadım," diye cevap verdi.

"Hayalet geleneği de yok mu? Efsaneler ya da hayalet hikâyeleri?"

"İnanıyorum ki yok. Gerçi Rochester'ların zamanında pek sakin durmadıkları, zorlu bir soy oldukları söylenir. Belki de şimdi mezarlarında sükûnet içinde yatmalarının sebebi budur."

"Evet... Hayattayken geçirdikleri humma nöbetlerinin ardından iyi uyurlar," diye mırıldandım. "Şimdi nereye gidiyorsunuz, Bayan Fairfax?" Çünkü yanımdan ayrılıyordu.

"Çatıya çıkıyorum, siz de gelip oradan manzarayı seyretmek ister misiniz?" Yine onu takip ederek çok dar bir merdivenden tavan aralarına, oradan da bir duvar merdivenini tırmanıp kapaklı bir delikten geçerek malikânenin çatısına çıktım. Şimdi karga kolonisiyle aynı seviyeye ulaşmıştım ve yuvalarını görebiliyordum. Mazgallara yaslanıp aşağılara bakarak bir harita gibi uzanan toprakları inceledim; parlak ve kadifemsi çimler gri binayı çevreliyor; bir park kadar büyük olan tarlada kadim ağaçlar birer leke gibi görülüyordu; boz renkli kurumuş ağaçlardan oluşan koru, bitkilerin fazlasıyla büyüyüp kapladığı açıkça görülen bir patikayla ikiye ayrılmıştı, bu koruya yeşil rengi veren, ağaçların yapraklarından çok, gövdelerini kaplayan yosunlardı; giriş kapısındaki kili-

ıe, yol, sakin tepeler, hepsi sonbahar güneşinde dinleniyordu; ufuk, inci gibi bulutların harelediği cömert bir gökle sınırlanmıştı. Manzarada olağandışı hiçbir şey yoktu ama her şey hoştu. Oradan dönüp kapaklı delikten tekrar geçtiğimde merdivenden aşağısını güçlükle görebildim; biraz önce baktığım mavi gökkubbe ve büyük bir zevkle seyrettiğim, güneş ışıklarının aydınlattığı koru, otlak ve yeşil tepeyle kıyaslanınca tavan arası bir mezar kadar karanlıktı.

Bayan Fairfax deliğin kapağını kapatmak üzere bir an için geride kaldı. Bense el yordamıyla tavan arasının çıkışını bulmuş ve dar merdivenden aşağı inmeye koyulmuştum. Bu merdivenin açıldığı, üçüncü katın ön ve arka odalarını birbirlerinden ayıran uzun koridorda oyalandım; koridor dar, alçak tavanlı ve loştu, sadece en dibinde ufak bir pencere vardı ve hepsi kapalı olan iki sıra siyah küçük kapıyla Mavisakal'ın şatosunda falan olabilecek koridorlara benziyordu.

Usulca yürümeye başlamıştım ki böyle sessiz bir bölgede duymayı en son umacağım bir ses, bir gülme kulağıma çarptı. Garip bir gülüştü; belirgin, ciddi ve neşesiz. Durdum. Ses kesildi, ama sadece bir an için. Sonra tekrar başladı, bu sefer daha yüksekti çünkü ilk başta çok belirgin olmasına rağmen ses alçaktı. Tek bir odadan çıkmasına rağmen sanki bütün boş odalarda yankılanan gürültülü bir sese dönüşüp kesilmişti ve sesin geldiği odayı hemen gösterebilirdim.

"Bayan Fairfax!" diye seslendim çünkü artık büyük merdivenlerden indiğini duyabiliyordum. "O yüksek sesli kahkahayı duydunuz mu? Kim o gülen?"

"Büyük bir ihtimalle hizmetçilerden biridir," diye cevap verdi, "Belki de Grace Poole."

"Duydunuz mu?" diye tekrar sordum.

"Evet, elbette; onu sık sık duyarım: Bu odalardan birinde

dikiş diker. Bazen Leah onun yanına gider, birlikteyken pek gürültücü oluyorlar."

Kahkaha bu kez alçak perdeden ve kesik kesik tekrar duyuldu, ardından tuhaf bir mırıldanmayla son buldu.

Bayan Fairfax, "Grace!" diye bağırdı.

Aslında herhangi bir Grace'in cevap vereceğini ummuyordum çünkü bu kahkaha hayatımda duyduğum belki de en trajik, en doğaüstü kahkahaydı; ama öğle vaktinde olduğumuz, bu tuhaf gülme sesine bir hayaletin varlığına delalet edecek herhangi bir işaret eşlik etmediği ve üstelik de ne sahne ne de mevsim korkulacak gibi olmadığı için, ancak batıl inançlarla korkabilirdim. Ancak olay bana şaşkınlığa bile kapılmakla ne kadar aptallık ettiğimi gösterdi.

Bana en yakın olan kapı açıldı ve bir hizmetçi dışarı çıktı; otuzla kırk yaşları arasında bir kadındı; tıknaz, dört köşe gibi görünen bir gövdesi vardı, kızıl saçlıydı; sert, sıradan bir yüze sahipti; romantizmden ve hayaletlikten daha uzak bir başka görüntü zor bulunurdu.

Bayan Fairfax, "Çok gürültü oluyor, Grace," dedi. "Direktifleri unutma!" Grace sessizce reverans yapıp içeri girdi.

Dul hanım, "Dikiş dikmesi için ve ev işlerinde Leah'ya yardım etsin diye tuttuğumuz biri o," diye devam etti, "bazı yönlerden pek itiraz edilmeyecek biri değil ama işini iyi yapıyor. Yeri gelmişken, bu sabah öğrencinizle anlaşabildiniz mi?"

Konuşma böylece Adèle'e döndü ve aşağıdaki aydınlık ve neşeli bölgeye ulaşana kadar devam etti. Adèle bizi karşılamak için hole koşarken bir yandan da bağırıyordu:

"Mesdames, vous etes servies!" Sonra da ekledi, "J'ai bien faim, moi!"

Yemeğin, Bayan Fairfax'in odasında hazırlanmış ve bizi beklemekte olduğunu gördük.

XII

Thornfield Konağı'yla o ilk sakin tanışmam bana huzurlu bir iş hayatı vaat etmişti, orayı ve sakinlerini zamanla daha iyi tanıyınca da bu düşüncemi yalanlayacak hiçbir şeyle karşılaşmadım. Bayan Fairfax tam göründüğü gibi bir kadın çıkmıştı; sakin tabiatlı, iyi huylu, yeterli eğitim almış ve zekâ düzeyi ortalama bir kadındı. Öğrencim, şımartılmış ve hep müsamaha görmüş, canlı bir çocuktu; o yüzden zaman zaman yoldan çıkıyordu ama tamamen benim sorumluluğuma bırakıldığı için hiçbir yerden, gelişmesiyle ilgili planlarıma engel olacak uygunsuz bir müdahale gelmiyordu; Adèle kısa bir süre içinde küçük kaprislerini unuttu, itaatkâr ve bir şeyler öğretilebilir bir öğrenci oldu. Büyük yetenekleri, dikkati çekecek kişilik özellikleri, onu çocukluğun sıradan düzeyinden bir adım daha öteye götürecek herhangi bir özel duygusu veya zevki gelişmemişti ama onu bu düzeyin altına taşıyan herhangi bir eksikliği ya da kötülüğü de yoktu. Makul bir gelişme gösterdi, bana karşı –belki de çok derin olmayan– bir sevgi besliyordu ve sadeliği, neşeli gevezelikleri ve beni memnun etmek için gösterdiği çabalar bana ilham veriyordu ve bunun karşılığı olarak ikimizi de birbirimizle olmaktan memnun edecek bir bağ oluşuyordu.

Par paranthèse, çocukların melek oldukları ve eğitimleriyle yükümlü kişilerin onları birer idol gibi yüceltmeleri gerektiği

yönünde ciddi düşüncelere sahip kişiler sözlerimi duygusuz bulacaktır. Ama ben, ebeveynlerin kendini beğenmişliklerini övmek, yapmacık sözleri tekrarlamak ya da bazı sahtekârlıkları desteklemek için yazmıyorum, yalnızca gerçeği söylüyorum. Adèle'in iyiliği ve gelişebilmesi için insaflı bir özen gösteriyor, o küçük benliğine karşı bir sevgi besliyordum; tıpkı Bayan Fairfax'in iyiliğine karşılık şükran duymam ve onun dostluğundan, bana duyduğu asude saygıya, onun aklının ve kişiliğinin yumuşaklığına denk düşecek bir keyif almam gibi.

Zaman zaman, kendi başıma malikânenin civarında yürüyüş yaptığım; bahçe kapısının ardından yola baktığım; Adèle, dadısıyla oynadığı ve Bayan Fairfax mutfakta reçel yaptığı sırada, üç kat yukarı çıktıktan sonra tavan arasına açılan kapağı kaldırarak çatıya ulaşıp malikânenin önünde uzanan ıssız tarla ve tepeyle gökyüzü arasında kalan loş ufuk çizgisinin ötesine baktığım zaman, bu sınırın ötesini görmemi sağlayacak bir görme gücüne sahip olmayı arzuladığımı eklediğimde, canı isteyen beni suçlayabilir. Bu güç sayesinde, bahsini çok duyduğum ama hiç görmediğim hareketli dünyaya, kasabalara, bölgelere ulaşabilirdim. Daha fazla hayat tecrübemin olmasını arzuluyordum; kendi türümle daha fazla ilişki kurmuş olmayı ve farklı farklı kişiliklerle tanışmış olmayı. Bayan Fairfax ve Adèle'de iyi olan şeylerin değerini biliyordum; ama daha başka birçok iyiliklerin de var olduğuna inanıyor ve varlığına inandığım şeyleri gözlerimle görmek istiyordum.

Beni kim suçlayabilir? Kuşkusuz çok insan; memnuniyetsiz olduğum söylenebilir. Elimde değildi; huzursuzluk yaradılışımda vardı ve bazen bana acı veriyordu. Böyle zamanlarda beni rahatlatan tek şey, üçüncü katın koridoru boyunca, bir aşağı bir yukarı yürümekti; oranın sessizliği ve kimsesizliği içinde emniyetteydim ve zihnime, önünde hangi parlak hayal

yükselirse onu düşünme iznini tanıyordum ve şu kesindi ki çok hayalim vardı ve hepsi parlıyordu; kalbimi bir yandan sıkıntıyla şişiren, diğer yandan hayatla genişleten coşkulu çarpıntının onu aynı zamanda yükseklere taşımasına da imkân veriyorlardı. Hepsinden iyisi, iç kulağımı sonu hiç gelmeyen bir masala veriyordum; bu, hayal gücümün yarattığı ve hiç durmadan anlattığı bir masaldı; gerçek hayatımda başımdan geçmesini istediğim ama yaşamadığım bütün olayların, hayatların, ateşin ve duyguların hızlandırdığı bir masal.

İnsanların huzurla tatmin olmaları gerektiğini söylemek beyhudedir; onların harekete ihtiyacı vardır ve eğer bunu bulamazlarsa da yaratırlar. Milyonlarca insan, benimkinden daha sakin bir kadere mahkûm edilmiştir ve milyonlarca insan, paylarına düşene karşı sessizce isyan eder. Yeryüzünde yaşayan kitleler arasında, politik isyanlar dışında ne kadar çok isyanın mayalandığını kimse bilmez. Genellikle kadınların çok sakin olmaları beklenir ama kadınlar da tıpkı erkekler gibi hisseder; tıpkı erkek kardeşleri gibi yeteneklerini çalıştırmaya ve çaba gösterecekleri bir alana ihtiyaç duyarlar; onlar da katı baskılar, çok sert bir engel karşısında tıpkı erkekler gibi acı çekerler ve kadınlardan daha ayrıcalıklı olan insan kardeşlerinin, onların muhallebi yapıp çorap örmekle ve piyano çalıp çantaları nakışlamakla teselli bulmaları gerektiğini söylemeleri dar kafalılıktır. Kadınlar, geleneklerin kendi cinsleri için öngördüğünden daha fazlasını öğrenmek ya da yapmak istediğinde onları mahkûm etmek ve onlarla alay etmek düşüncesizliktir.

Böylece yalnız kaldığımda, Grace Poole'un gülüşünü, o aynı alçak perdeden kahkahayı, yavaş yavaş 'ha–ha!' diye gülüşünü duyardım, hem de nadiren değil; ilk duyduğumda beni heyecanlandırmıştı; onun, kahkahalarından da tuhaf olan

değişik mırıltılarını da duyuyordum. Sessiz olduğu günler de vardı ama çıkardığı seslerin ne anlama geldiğini açıklayamadığım günler de oluyordu. Bazen onu görüyordum; elinde bir tas ya da bir tabak veya tepsiyle odasından dışarı çıkar, aşağıya mutfağa iner ve kısa bir süre içinde geri dönerdi, genellikle (ah, romantik okur, dosdoğru gerçeği anlattığım için beni affedin!) elinde bir testi siyah bira olurdu ve görüntüsü, sürekli, çıkardığı tuhaf seslerin uyandırdığı merakı bastırırdı; sert hatları ve temkinli haliyle insanın ilgisini çekebilecek hiçbir yönü yoktu. Onunla konuşabilmek için bazı denemelerde bulunmuştum ama görünüşe bakılırsa fazla konuşmayan biriydi; verdiği tek heceli karşılıklar genellikle bu türden bütün çabaları kısa kesiyordu.

Evin diğer mensupları, yani John ve karısı, hizmetçi Leah ve Fransız dadı Sophie de düzgün insanlardı ama hiçbir açıdan dikkate değer değillerdi. Sophie ile Fransızca konuşuyor ve bazen ona anayurduyla ilgili sorular soruyordum ama o, herhangi bir şeyi tarif edebilen ya da anlatabilen biri değildi ve genellikle öyle yavan ve kafa karıştıran cevaplar veriyordu ki insanın başka soru soracak hali kalmıyordu

Ekim, kasım ve aralık geldi geçti. Ocak ayında bir öğleden sonra Bayan Fairfax, Adèle nezle olduğu için ona izin vermemi rica etti. Adèle de aynı talebi bana, benim kendi çocukluğumda ara sıra tatil yapmanın ne kadar değerli olduğunu hatırlatacak bir şevkle tekrarladığında kabul ettim; bu konuda esneklik göstermiş olmakla iyi yaptığıma inanıyordum. Çok soğuk olmakla birlikte güzel, sakin bir gündü; bütün bir uzun sabah boyunca kütüphanede hareketsiz oturmaktan bıkmıştım; Bayan Fairfax biraz önce, ilk fırsatta postaya vermek istediği bir mektubu bitirmişti. Böylece şapkamı takıp pelerinimi giydim ve Bayan Fairfax'in mektubunu Hay'e taşımaya

gönüllü oldum; üç kilometrelik o mesafe bir kış öğleden sonrasında hoş bir yürüyüş olacaktı. Adèle'in, Bayan Fairfax'in salonundaki ateşin başında, küçük koltuğuna rahat rahat oturduğunu gördükten ve ona oynaması için en güzel balmumu bebeğini (bunu genellikle gümüş kâğıda sarılı olarak bir çekmecede tutuyordum) ve sıkılırsa okuması için bir masal kitabı getirdikten ve onun, "*Revenez bientôt, ma bonne amie, ma chère Mdlle Jeannette,*"* sözlerine bir öpücükle karşılık verdikten sonra yola koyuldum.

Toprak sert, hava kıpırtısız, yolum ıssızdı; ısınana kadar hızla yürüdüm ve sonra yolun tadını çıkarmak, o saat ve o durumda beni bekleyen keyif türlerinin tadını çıkartıp tahlil etmek üzere yavaş yürümeye başladım. Saat üçtü, ben çan kulesinin altından geçerken kilisenin çanı çalmıştı; bu saatin böylesine hoş olmasının altında, havanın kararmaya yüz tutmuş olması, güneşin alçakta ve ışıklarının solgun olması yatıyordu. Thornfield'den bir buçuk kilometre uzakta, yazın yaban gülleriyle, sonbaharda da fındık ve böğürtlenleriyle ünlü olan bir yoldaydım; şimdiden kuşburnu ve akdikenlerde mercan rengi birkaç tomurcuk vardı. Ama kış zamanı buranın en güzel yanı mutlak bir biçimde tenha ve yapraksız bir dinginlik içinde olmasıydı. Burada hafif bir rüzgâr esse hiç ses çıkarmazdı çünkü çevrede herhangi bir çobanpüskülü, hatta hışırdayacak bir çam ağacı bile yoktu. Çırılçıplak akdiken ve fındık dalları yolun ortasını örten beyaz yıpranmış taşlar kadar kıpırtısızdılar. Yalnızca iki tarafta, alabildiğine tarlalar uzanıyordu, bu tarlalarda otlayan sığırlar da yoktu, ara sıra çitlere konan küçük kahverengi kuşlar, yere düşmeyi unutmuş tek tük solmuş yapraklara benziyordu.

---

* *Fr.* Çabuk gelin, sevgili dostum Matmazel Jeannette. (Çev. N.)

Bu yol Hay'e kadar hep yokuş yukarı gidiyordu; yolun ortasına vardığımda, bir tarlanın kıyısında, bir serene oturdum. Pelerinime sarınıp ellerimi müflonuma soktum; daha önce buz tutmuş olan ama karların hızla erimesiyle birlikte taşan ufak bir derenin yatağını kaplamış ince buz tabakasının da gösterdiği üzere, birkaç gün önce sert bir don olmasına rağmen soğuğu hissetmiyordum. Oturduğum yerden Thornfield'ı görebiliyordum; gri ve mazgallı malikâne göz alabildiğine uzanan vadide en belirgin nesneydi, koruları ve koyu renkli kuş yuvaları batıdan yükseliyordu. Güneş, ağaçların arasında alçalıp kıpkırmızı ve duru bir ışıkla batıncaya kadar oyalandım. Sonra doğuya doğru döndüm.

Üstümde, gökyüzüne doğru uzanan tepenin üzerinden ay yükseliyordu; henüz bir bulut kadar soluktu ama her an biraz daha parlaklaşıyordu. Mehtap, ağaçların arasında yarı kaybolmuş gibi duran ve birkaç bacasından dumanlar salan Hay'e bakıyordu; köy bir buçuk kilometre uzaktaydı ama çevremi saran mutlak sessizlik içinde onun ince hayat mırıltılarını açık seçik duyabiliyordum. Akarsuların sesini de duyabiliyordum; hangi vadilerde ve ne kadar derinden aktıklarını söyleyemezdim ama Hay'in gerisinde birçok tepe vardı ve bunların, aralarındaki geçitleri birbirine bağlayan bir sürü dere olduğuna hiç şüphe yoktu. Gecenin sükûneti, en yakındaki akarsuyun çağıltısıyla en uzaktakinin uğultusunun aynı şekilde duyulmasını sağlıyordu.

Birden, bu ince çağıltıları ve fısıltıları bastıran kaba bir ses duyuldu; çok uzaktan geliyor ama açıkça duyuluyordu; kendinden emin adımların boğuk, metalik takırdaması dalgaların yumuşak sayıklamalarını silmişti; tıpkı bir resimde, zeminin üzerinde koyu ve güçlü renklerle resmedilmiş iri bir kaya kütlesinin ya da ulu bir meşenin kaba gövdesinin; bir rengin renk

içinde eridiği gök mavisi bir tepenin, güneşli bir ufkun ve bulutların hayali mesafesini silmesi gibi.

Gürültü dere yatağında kopmuştu, bir at geliyordu; yolun dönemeçleri henüz onu saklasa da yaklaşıyordu. Tam oturduğum yerden kalkmak üzereydim ancak patika dar olduğu için o geçebilsin diye yerimden kıpırdamadım. O günlerde gençtim ve aklımda her türlü iyi ve kötü hayalin yeri vardı; çocukken dinlediğim masalların hatıraları da başka bir sürü anı kırıntısıyla birlikte zihnimdeydi ve yeniden canlandıklarında, olgunlaşan gençliğim onlara, çocukluğun verebileceğinin ötesinde bir canlılık ve kuvvet katardı. Bu at yaklaşırken ve onun alacakaranlığın içinde belirmesini beklerken, Bessie'nin anlattığı hikâyelerden bazılarını hatırladım. Bu hikâyelerde, bir at, katır ya da büyük bir köpek biçimine bürünüp ıssız yollarda gezinen ve bazen de tıpkı şimdi bana doğru gelen bu at gibi, karanlığa kalmış yolcuların karşısına çıkan, Gytrash adında bir Kuzey İngiltere hayaletinden bahsedilirdi.

At çok yakındaydı ama hâlâ görünmüyordu; tam o sırada nal sesleriyle birlikte çitin altından gelen bir hışırtı duydum, fındık dallarının hemen altından büyük bir köpek süzüldü; siyah ve beyaz renkliydi ve bu da onu ağaçların arasında belirgin hale getiriyordu. Bu, kesinlikle Bessie'nin hikâyelerinde sözü geçen Gytrash'in maskelerinden biriydi; uzun tüyleri ve koca kafasıyla, aslana benzer bir yaratık. Yanımdan gayet sessiz bir şekilde geçti, başını kaldırıp bir köpeğinkine benzemeyen o tuhaf gözleriyle bana bakmak için bile durmadı, oysa ben yarım yamalak da olsa, bunu yapmasını bekliyordum. Ardından at göründü; iri bir küheylandı, sırtında da binicisi vardı. Adam, yani insan bir anda büyüyü bozdu. Gytrash'e kimse binmez, hep yalnız olurdu ve benim düşünceme göre, hayvanların dilsiz bedenlerine yerleşebilen cinlerin sıradan insan biçimi-

ne bürünmeleri zordu. Bu, Gytrash falan değildi; yalnızca, Millcote'a kestirmeden giden bir yolcuydu: Beni geçti, ben de yoluma devam ettim; birkaç adım atıp döndüm: bir kayma sesi ve ardından, "Şimdi ne halt edeceğim?" ve bir düşme gürültüsü dikkatimi çekti. At ve adam, ince buz tabakasının üstünde kayıp düşmüşlerdi. Köpek koşarak geri geldi ve sahibinin zor bir durumda olduğunu görüp atının homurdandığını duyunca, tepeler, kalıbına uygun sesini aksettirinceye kadar havladı durdu. Yerde yatanların çevresinde dolaşıp onları kokladı ve benim yanıma geldi; elinden başka bir şey gelmiyordu, yardıma çağırabileceği başka hiç kimse yoktu. Ona itaat edip yolcunun yanına gittim, binici o süre içinde kendini atından kurtarmak için mücadele ediyordu. O kadar canla başla uğraşıyordu ki, fazla zarar görmemiş olması gerektiğini düşündüm ve ona, "Yaralı mısınız, efendim?" diye sordum.

Sanırım küfrediyordu, emin değilim ancak bana doğrudan cevap vermesini engelleyen bir şeyler söylüyordu.

Tekrar, "Yapabileceğim bir şey var mı?" diye sordum.

Önce dizlerinin üstüne, sonra da ayağa kalkarken, "Sadece bir kenarda durmalısınız," diye cevap verdi. Dediğini yaptım ve ardından bir ayağa kaldırma, tepinme ve bir gürültü süreci başladı; buna havlama ve kişnemeler de eşlik ediyordu, bütün bunlar benim birkaç metre uzağa gitmemde etkili oldu ama olup biteni görmeden fazla uzağa gitmeyecektim. Sonunda her şey yoluna girdi, at yerden kaldırıldı, köpek, "Yat aşağı, Kılavuz!" sözleriyle susturuldu. Yolcu artık çömelerek kendi ayağını ve bacağını, sağlam olup olmadıklarını anlamaya çalışır gibi yokluyordu, anlaşılan sakatlanmıştı çünkü benim biraz önce kalktığım serene oturdu.

Sanırım işe yaramak istiyordum ya da işgüzar bir ruh hali içindeydim çünkü tekrar onun yanına yaklaştım.

"Eğer yaralıysanız ve yardım istiyorsanız Thornfield Malikânesi'nden ya da Hay'den birisini getirebilirim, efendim," dedim.

"Teşekkür ederim, idare ederim, kırılan herhangi bir kemiğim yok, yalnızca bir burkulma," dedi ve tekrar kalkıp ayağını yokladı ama sonuçta ağzından istemeden bir, "Of!" sesi çıktı.

Bir parça günışığı oyalanıyor gibiydi, ay da pırıl pırıl parlamaktaydı; etrafı açıkça görebiliyordum. Bedeni, kürk yakalı ve çelik kopçalı bir binici pelerinine sarınmış olduğu için ayrıntılar görünmüyordu ama ortalama bir boy ve hiç de fena olmayan bir göğüs genişliğine ait ipuçlarını fark edebildim. Keskin hatları ve geniş bir alnı, esmer bir yüzü vardı; gözleri ve çatık kaşları o anda öfkeli ve sıkıntılı görünüyordu. Gençlik çağını geride bırakmış ama hâlâ orta yaşa ulaşmamıştı, otuz beş yaşında olabilirdi. Ondan hiç korkmuyor, belki biraz utanıyordum. Eğer yakışıklı ve kahraman görünümlü genç bir beyefendi olsaydı, onun karşısına geçip istemediği halde böyle sorular sormaya ve istemediği halde yardım teklif etmeye cesaret edemezdim. O zamana kadar yakışıklı bir genç gördüğümden değil, hayatım boyunca öyle biriyle konuşmamıştım. Güzellik, zarafet, nezaket ve cazibeye karşı teorik bir hayranlığım ve saygım vardı ama bu niteliklerin bir erkek biçiminde ete kemiğe bürünmüş haliyle karşılaşsam, bunların bendeki herhangi bir şeyi çekici bulmuş ya da bulacak olmasının mümkün olmadığını ve insan, ateşten, yıldırımdan ya da parlak ama itici olan herhangi bir şeyden nasıl kaçarsa, benim de onlardan öyle kaçmam gerektiğini içgüdüsel olarak bilirdim.

Eğer bu yabancı ona hitap ettiğimde bana gülümseyip iyi davranmış olsaydı; eğer ona yardım teklifimi neşeyle, teşek-

kür ederek reddetseydi yoluma gider ve sorularımı tekrar etme ihtiyacı hissetmezdim ama yolcunun çatık kaşları ve kabalığı beni rahatlattı. Elini sallayarak bana gitmem için işaret ettiğinde yerimden kımıldamayarak şunu söyledim:

"Böyle geç bir saatte, böyle ıssız bir yolda, atınıza tekrar binecek hale geldiğinizi görmeden sizin yanınızdan ayrılmayı düşünemem efendim."

Bunu söylediğimde bana baktı, daha önce gözlerini bana doğru çevirmemişti bile.

"Şu anda asıl sizin evinizde olmanız gerektiğini düşünüyorum," dedi, "Eğer eviniz civardaysa; nereden geliyorsunuz?"

"Hemen aşağıdan, hem ben mehtap varken geç vakit dışarıda kalmaktan hiç korkmam. Eğer isterseniz sizin için büyük bir zevkle Hay'e kadar giderim; zaten postaya bir mektup atmak için oraya gidiyorum."

"Hemen aşağıda yaşıyorsunuz; mazgalları olan evi mi kastediyorsunuz?" dedi Thornfield'ı işaret ederek; mehtabın üzerine süt rengi bir ışık saçtığı malikâne, batıdaki gökyüzüne zıt olarak tek bir gölge yığını gibi görünen korunun önünde soluklaşıyor ve belirginleşiyordu.

"Evet, efendim."

"Orası kimin evi?"

"Bay Rochester'ın."

"Bay Rochester'ı tanıyor musunuz?"

"Hayır, onu hiç görmedim."

"Öyleyse orada yaşamıyor?"

"Hayır."

"Bana onun nerede olduğunu söyleyebilir misiniz?"

"Söyleyemem."

"Elbette malikânede hizmetçilik yapmıyorsunuz. Siz..." Durdu, gözlerini her zamanki gibi sade olan kıyafetimin üze-

rinde gezdirdi; siyah yün bir pelerin, siyah kalın kumaştan bir şapka... her ikisi de bir hanımefendinin hizmetçisinin giyeceği şeylerin yarısı bile güzellikte değildi. Ne olduğuma karar verme konusunda kafası karışmış gibiydi; ona yardım ettim.

"Ben mürebbiyeyim."

"Ah, mürebbiye!" diye tekrar etti; "Tanrı bağışlasın, unutmuşum! Mürebbiye!" Ve kılık kıyafetim tekrar bir incelemeden geçti. İki dakika içinde serenden kalktı, hareket etmeye çalıştığında yüzünden acı çektiği anlaşılıyordu.

"Sizi yardım istemeniz için gönderemem," dedi, "ama eğer zahmet olmazsa siz bana biraz yardımcı olabilirsiniz."

"Evet, efendim."

"Baston gibi kullanabileceğim bir şemsiyeniz yok değil mi?"

"Hayır."

"Atımın yularını yakalayıp onu bana getirmeye çalışın. Korkmuyorsunuz değil mi?"

Eğer yalnız olsaydım bir ata dokunmaktan korkardım ama bir şeyi yapmam söylendiğinde itaat etmeye alışıktım. Müflonumu serenin üzerine koyup iri yarı atın yanına gittim; yuları yakalamaya çalıştım ama çok huysuz bir şeydi, beni başına yaklaştırmıyordu; çabaladım durdum ama hepsi boşunaydı; o yeri eşeleyen önayaklarından da ölesiye korkuyordum. Yolcu bir süre bekleyip beni seyretti ve en sonunda güldü.

"Görüyorum ki," dedi, "Dağ, Muhammed'e gelmeyecek, öyleyse yapabileceğiniz tek şey, dağa gidebilmesi için Muhammed'e yardımcı olmak; sizden buraya gelmenizi rica etmek zorundayım."

Geldim. "Özür dilerim," diye devam etti, "içinde bulunduğum durumda sizden yararlanmak zorundayım." Güçlü kuvvetli elini omzuma koydu ve biraz zorlansa da bana yaslana-

rak topallaya topallaya atına doğru ilerledi. Yuları eline alır almaz hayvana hâkim oldu; eyerine sıçrarken acıyla yüzünü buruşturdu çünkü bu hareket burkulan bileğini acıtmıştı.

Acıdan ısırdığı dudaklarının arasından, "Şimdi," dedi, "bana kamçımı uzatın, orada, çitin altında duruyor."

Kamçıyı arayıp buldum.

"Teşekkür ederim, şimdi Hay'e götüreceğiniz mektup için acele edin ve elinizden geldiği kadar çabuk geri dönün."

Atına mahmuzuyla dokunmasıyla hayvan harekete geçip geriledi ve ardından dörtnala sıçradı: Köpek de onun izinden koştu ve üçü birden ortadan kayboldular.

"Vahşi topraklarda fundaların,

Deli rüzgârla savrulması gibi"

Müflonumu alıp yürüdüm. Olay benim için olup bitmişti; ne önemli ne romantik ne de ilginçti ama yarattığı değişiklikle monoton bir hayatın tek bir saatini bile olsa diğerlerinden ayırmıştı. Yardımıma ihtiyaç duyulmuş ve yardım etmem istenmiş; ben de yardım etmiştim, bir şey yapmış olmaktan memnundum, yaptığım iş her ne kadar önemsiz ve geçici bile olsa yine de etkin bir şeydi ve ben tamamıyla edilgen olan bir hayattan bıkmıştım. Tanıdığım bu yeni yüz de, hafızamın galerisine sunulmuş yeni bir resim gibiydi ve orada asılı duran hiçbir şeye benzemiyordu, öncelikle erkek olduğu için, ikinci olarak da esmer, güçlü ve sert olduğu için. Hay'e gidip mektubu postaneye attığımda da hâlâ gözümün önündeydi; büyük bir hızla eve doğru yokuş aşağı yürürken de. O serene geldiğimde bir dakika durup çevreme baktım ve dinledim; sanki atın toynakları oradan geçen yolda tekrar çıkmayacaktı ve o pelerinli binici ve Gytrash'a benzeyen Newfoundland köpeği belki tekrar görünecekti; ama yalnızca çiti ve önümdeki budanmış söğüt ağaçlarını görebiliyordum; mehtabın ışıkla-

rına ulaşmak üzere yukarı doğru dümdüz uzanıyorlardı, bir buçuk kilometre ötedeki Thornfield'ın çevresindeki ağaçların arasında öfkeyle esen rüzgârın sesi yalnızca hafif bir uğultu halinde duyuluyordu ve aşağıya, bu uğultuya doğru baktığımda, malikânenin ön cephesini tarayan gözüm bir pencerede titreşen bir ışık yakaladı. Bu, bana geç kaldığımı hatırlattı ve acele ettim.

Thornfield'a yeniden girmek hoşuma gitmiyordu. Konağın eşiğinden geçmek, durgunluğa geri dönmek; sessiz holü geçmek, karanlık merdivenleri çıkmak, kendi kimsesiz küçük odamı bulmak ve sonra sakin Bayan Fairfax'le karşılaşıp uzun kış gecesini onunla ve yalnızca onunla geçirmek demekti; bütün bunlar yaptığım yürüyüşün uyandırdığı hafif heyecanı tamamıyla yatıştıracak, duyularımın üstüne, bir üniformayı ve sakin bir varoluşun görünmez prangalarını takacaktı ve bu varoluşun emniyet ve rahatlık ayrıcalıklarını takdir edemez hale geliyordum. O sırada belirsiz, zor bir hayatın fırtınalarına fırlatılsaydım ve sert ve acı tecrübelerden şimdi yakındığım sükûnetin özlemini çekmeyi öğrenseydim ne kadar iyi olurdu benim için. "Çok rahat bir koltuk"ta oturmaktan bıkmış bir adama, kalkıp bir yürüyüşe çıkmak nasıl iyi gelirse, bu da bana o kadar iyi gelirdi; benim koşullarımda heyecan aramak, onun koşullarında olduğu kadar doğaldı.

Bahçe kapısında tereddütle bekledim; çayırlıkta oyalandım; kaldırımda bir aşağı bir yukarı yürüdüm. Cam kapının panjurları kapalıydı, içeriyi göremiyordum ve hem gözlerim hem de ruhum, kasvetli evden –bana göründüğü şekliyle ışıksız hücrelerle dolu gri boşluktan– önümde uzanan gökyüzüne çevrilmiş gibiydi; tek bir buluttan bile azade, mavi bir deniz. Ay, vakur bir biçimde yükseliyordu; yörüngesi, ardına doğduğu tepeleri terk ederken yukarıya bakıyor ve dorukla-

rı ulaşmak istiyor gibiydi, geceyarısı dipsiz karanlığında ve ölçülemeyecek uzaklıktaydı ve titreyen yıldızlar ayın peşine düşerken damarlarım akan kan onlara baktıkça ışıyordu. Küçük şeyler bizi dünyaya döndürür; holdeki saatin çalması yetti; ayı ve yıldızları bırakıp bir yan kapıyı açtım ve içeri girdim.

Hol karanlık değildi; yüksekte asılı bronz lambayla bile henüz aydınlatılmamıştı. Sıcak bir ışık hem hol hem de meşe merdivenin en alttaki basamaklarını aydınlatıyordu. Bu parlak kırmızı ışık iki kanatlı kapısı açık duran büyük yemek odasından sızmaktaydı; içeride şöminede, kenardaki mermerlere ve pirinç mazgallara yansıyan canlı bir ateş mor perdeleri ve cilalı mobilyaları çok hoş bir ışıkla aydınlatıyordu. Ateş başında oturan birkaç kişiyi de gösteriyordu: Ne yazık ki kapı kapanınca onları zar zor görebildim ve aralarından ancak Adèle'inkini ayırt edebildiğim birbirine karışan neşeli sesleri ancak yarım yamalak duyabildim.

Adımlarımı sıklaştırarak Bayan Fairfax'in odasına doğru ilerledim: orada da ateş yanıyordu ama ne bir mum ne de Bayan Fairfax vardı. Onun yerine, tıpkı yoldaki Gytrash'e benzeyen, siyah beyaz uzun tüylü bir köpek, kilimin üzerinde dimdik oturmuş ciddiyetle ateşi seyrediyordu. Bu o gün gördüğüm köpeğe o kadar benziyordu ki, ilerleyip "Kılavuz," dedim ve hayvan kalkıp yanıma geldi ve beni kokladı. Onu okşadım ve o da kocaman kuyruğunu salladı; ama insanın baş başa kalmaktan ürkeceği bir yaratık gibi görünüyordu ve onun buraya nasıl geldiğini bilmiyordum. Çanı çaldım çünkü bir mum istiyordum; aynı zamanda bu ziyaretçiyle ilgili bilgi almak da istiyordum. Leah içeri girdi.

"Bu köpek nedir?"

"Beyefendiyle birlikte geldi."

"Kiminle?"

"Beyefendiyle –Bay Rochester'la– biraz önce geldi."

"Gerçekten mi! Bayan Fairfax de onunla mı şimdi?"

"Evet, Bayan Adèle de onlarla birlikte, yemek odasındalar, John da bir cerrah getirmeye gitti çünkü beyefendi bir kaza geçirmiş; atı devrilmiş ve bileği burkulmuş."

"At Hay Yolu'nda mı düşmüş?"

"Evet, yokuş aşağı gelirken buzda kaymış."

"Ah! Bana bir mum getir, olur mu Leah?"

Leah mumu getirdi; girerken arkasında Bayan Fairfax vardı. O da aynı haberi tekrarladı ve sonra cerrah Bay Carter'ın geldiğini ve şu anda Bay Rochester'ın yanında olduğunu ekledi: Sonra çayla ilgili emirler vermek üzere acele dışarı çıktı, ben de üstümü çıkartmak üzere odama gittim.

XIII

Anlaşılan Bay Rochester o gece, cerrahın emirlerine uyarak erken yatmıştı, ertesi sabah da erken uyanmadı. Aşağıya ancak iş için indi. Vekilharcıyla kiracılarından bazıları gelmiş onunla konuşmak istiyorlardı.

Adèle'le bana artık kütüphaneyi boşaltmak düşüyordu; her gün gelen ziyaretçiler burada kabul edilecekti. Yukarıdaki dairede bir ateş yakılmıştı, oraya kitapları taşıdım ve müstakbel dersliğimiz olarak düzenledim. O sabah boyunca Thornfield'ın değişmiş bir yer haline geldiğini fark ettim: Artık kilise gibi sessiz değildi, birkaç saatte bir vurulan bir kapı ya da çalan bir zilin sesiyle çınlıyor ve aynı anda holü arşınlayan adımlar ve alt katta yeni sesler farklı farklı tonlarla konuşuyordu. Dış dünyadan malikânenin içine doğru bir esinti yayılıyordu ve artık malikânenin bir efendisi vardı; kendi hesabıma evin bu halini daha çok sevmiştim.

O gün Adèle'e ders anlatmak pek kolay değildi, bir türlü aklını konuya veremiyordu. Durup durup kapıya koşuyor ve Bay Rochester'ı şöyle bir görebilmek için tırabzandan aşağıya doğru bakıyor, sonra da aşağı kata inmek için türlü bahaneler uyduruyordu. Amacının kütüphaneye girmek olduğunu tahmin ediyor ama orada istenmediğini de biliyordum. Sonra biraz kızıp onu kıpırdamadan oturmaya mecbur ettiğimde sürekli olarak *mon ami** dediği Monsieur Edouard Fairfax de Rochester"-

* *Fr.* Dostum (Çev. N.)

dan (daha önce Bay Rochester'ın önadlarını hiç duymamıştım) bahsediyor ve onun, kendisine getirdiği hediyeleri tahmin etmeye çalışıyordu çünkü anlaşılan Bay Rochester önceki gece, valizi Millcote'tan geldiğinde, bunun içinden Adèle'in ilgisini çekebilecek küçük bir kutunun çıkacağını ima etmişti.

"*Et cela doit signifier,*" diyordu, "*qu'il y aura là dedans un cadeau pour moi, et peut-étre pour vous aussi mademoiselle. Monsieur a parlé de vous: il m'a demandé le nom de ma gouvernante, et si elle n'etait pas une petite personne, assez mince et un peu pâle. J'ai dit qu'oui: car c'est vrai, n'est-ce pas, mademoiselle?*"*

Öğrencim ve ben her zamanki gibi Bayan Fairfax'in salonunda yemek yedik. Akşamüzeri hava rüzgârlı ve karlıydı, biz de öğleden sonrayı derslikte geçirdik. Hava kararduğında Adèle'in kitapları ve dersi bir kenara bırakıp aşağıya inmesine izin verdim çünkü aşağının nispeten sessiz olmasından ve kapı zilinin de artık çalmamasından Bay Rochester'ın artık serbest olduğunu tahmin etmiştim. Yalnız kalınca pencereye gittim ama hiçbir şey görünmüyordu. Bir yandan alacakaranlık, bir yandan kar, birlikte havayı ağırlaştırıp çayırlıktaki fundaları bile görünmez hale getirmişti. Perdeyi kapatıp ateşin başına döndüm.

Bayan Fairfax içeri geldiğinde, berrak korların arasında, Ren Nehri'nin üzerindeki Heidelberg şatosunu andıran bir görüntüyü izliyordum; sanki daha önce görmüş olduğum bir resme benzemiyor da değildi. Kâhyanın içeri gelmesi, bir araya topladığım alevden mozaiği parçaladığı gibi, yalnızlığımla

---

* *Fr.* Demek ki orada benim için bir hediye var; belki sizin için de vardır, matmazel. Beyefendi sizden de bahsetti: Bana mürebbiyemizin adını sordu. Ufak tefek, oldukça narin, biraz soluk benizli bir kız, değil mi, diye sordu. Ben de, evet, dedim; çünkü, bu doğru, öyle değil mi, matmazel? (Çev. N.)

birlikte zihnimde oluşmaya başlayan bazı istenmedik düşünceleri de dağıtmıştı.

"Bay Rochester, öğrencinizle birlikte bu akşam salonda onunla çay içerseniz çok memnun olacak," dedi. "Bütün gün boyunca o kadar meşguldü ki, sizi görmesi mümkün olmadı."

"Onun çay saati ne zaman?" diye sordum.

"Ah, saat altıda. Köye geldiğinde erken yatıp erken kalkar. Elbisenizi şimdiden değiştirseniz iyi olur; sizinle yukarı gelip arkasını bağlarım. İşte mum da burada."

"Elbisemi değiştirmem şart mı?"

"Evet, iyi olur. Bay Rochester buradayken akşam için her zaman giyinirim."

Bu ilave tören bana bir biçimde resmi geldi; yine de, odama gittim ve Bayan Fairfax'in yardımıyla siyah yünlü elbisemin yerine siyah ipekli bir başka elbise giydim; bu, yedekteki tek ve en iyi elbisemdi; Lowood'da gördüğüm süslenme anlayışına göre çok özel günler dışında giyilemeyecek kadar güzel olduğuna inandığım açık, gri bir elbisem dışında.

Bayan Fairfax, "Bir broşa ihtiyacınız var," dedi. Bayan Temple'ın ayrılırken hatıra olarak hediye ettiği tek bir inciden oluşan bir iğnem vardı. Onu taktım ve aşağıya indik. Yabancılara alışık olmadığımdan, Bay Rochester'ın huzuruna böyle resmi olarak çağırılmak benim için bir sınav gibiydi. Bayan Fairfax'in yemek odasına önümden girmesine izin verdim, salonu ve perdeleri indirilmiş kemeri geçip ardındaki zarif odaya girerken onun gölgesine sığındım.

Masada iki mum yanıyordu; şöminenin üzerinde de iki mum vardı. Muhteşem bir ateşin sıcaklığında ve ışığında ise Kılavuz yatmaktaydı, Adèle de onun yanı başına çömelmişti. Bay Rochester bir koltuğa yan uzanmış, ayağını bir yastığa dayamış, Adèle'e ve köpeğine bakıyordu. Ateş yüzünü ay-

dınlatıyordu. Geniş ve gür kaşlarından, enlemesine taranmış siyah perçeminin daha da dört köşe bir hale getirdiği kare şeklindeki alnından yolcumu tanımıştım. Güzelliğinden çok, karakteriyle dikkati çeken kararlı burnunu, öfke alameti olduğuna inandığım geniş burun deliklerini; sert ağzını ve çenesini –evet, ağzı da, çenesi de çok sertti– hemen tanımıştım, ta kendisiydi. Artık pelerinsiz olduğu için daha iyi görebildiğim gövdesi dört köşelilik konusunda, yüzüyle uyum içindeydi. Atletik anlamda iyi bir beden olduğu söylenebilirdi; omuzları geniş, kalçaları dar olmasına rağmen ne uzun boylu ne de zarifti.

Bay Rochester, Bayan Fairfax'le benim içeri girdiğimizi fark etmiş olmalıydı ama anlaşılan bize dikkat edecek bir ruh hali içinde değildi çünkü biz yaklaşırken kafasını bile kaldırmadı.

Bayan Fairfax o kendine mahsus sakin haliyle, "İşte Bayan Eyre, efendim," dedi. Bay Rochester, bakışlarını köpekle çocuğun oluşturduğu gruptan ayırmadan başını eğerek:

"Bayan Eyre, otursun," dedi. Başını zoraki ve katı bir biçimde eğişinde, sabırsız ama resmi ses tonunda, sanki bundan öte, "Bayan Eyre'in burada olup olmamasından bana ne? Şu anda onunla konuşacak durumda değilim," der gibi bir şeyler vardı.

Gayet rahatlamış halde oturdum. Beni cilalı bir kibarlıkla karşılasaydı büyük bir ihtimalle aklım karışır; nezaket ve zarafetle karşılık vermekte zorluk çekerdim ama böyle sert bir tutum karşısında hiçbir şey yapmak zorunda değildim; tam aksine, böyle tuhaf bir davranış karşısında terbiyeli bir sükûnet içinde olmak bana üstünlük sağlıyordu. Üstelik de gelişmelerin tuhaflığı etkileyiciydi. Bay Rochester'ın nasıl devam edeceğini merak ediyordum.

Bir heykelin davranacağı gibi davranmayı sürdürdü; yani ne konuşuyor ne de hareket ediyordu. Sanırım Bayan Fairfax,

aramızdan birinin cana yakın olması gerektiğini düşündü ve konuşmaya başladı. Her zamanki gibi nazik –ve her zamanki gibi biraz basmakalıp– bir konuşmayla Bay Rochester'i bütün gün ona baskı yapan işleriyle ve burkulan bileğinin acısıyla buna katlanmanın sıkıntısıyla ilgili teselli etti, efendisinin bu konuda gösterdiği metanet ve sabrı övdü.

Bütün bunlara karşı aldığı tek cevap, "Biraz çay istiyorum, hanımefendi," oldu. Bayan Fairfax, zili çalmak üzere seğirtti ve tepsi geldiğinde fincanları, kaşıkları falan dikkatli ve hızlı bir şekilde düzenlemeye başladı. Adèle'le ben masaya gittik ama beyefendi koltuğundan kıpırdamadı.

Bayan Fairfax bana, "Bay Rochester'ın fincanını verir misiniz?" dedi. "Adèle belki döker."

Benden istenileni yaptım. Tam fincanı elimden alırken, bu ânın, benim adıma bir istekte bulunmak için uygun olduğunu düşünen Adèle, bağırdı.

"*N'est–ce pas, monsieur, qu'il y a un cadeau pour Mademoiselle Eyre dans votre petite coffre?*"*

Bay Rochester sert bir ses tonuyla, "Cadeaux'dan** söz eden kim?" dedi. "Hediye almayı bekliyor muydunuz, Bayan Eyre? Hediyelerden hoşlanır mısınız?" Bunu derken o öfkeli, delici, kara gözleriyle yüzümde bir şeyler arıyordu.

"Pek bilemiyorum, efendim, çünkü hediye konusunda pek tecrübem yok ancak genellikle insanların hoşuna gittiği düşünülür."

"Genellikle öyle düşünülür de ne demek? Bu konuda *siz* ne düşünüyorsunuz?"

"Sizin kabul edebileceğiniz bir cevap vermek için biraz

* *Fr.* O sizin küçük sandıkta Matmazel Eyre için de bir hediye var, değil mi, efendim? (Çev. N.)
** *Fr.* Hediye (Çev. N.)

zamana ihtiyacım olacaktır, efendim; bir hediyenin birçok yönü vardır, öyle değil mi? Ve insan bu konuda bir fikir beyan etmeden önce bunların hepsini göz önüne almak zorunda."

"Bayan Eyre, siz Adèle gibi basit değilsiniz; o beni görür görmez büyük bir patırtıyla 'cadeau' talep ediyor, sizse bin dereden su getiriyorsunuz."

"Çünkü hak ettiklerim konusunda kendime Adèle'den daha az güveniyorum; o, eski bir tanış olmanızı ya da âdetlerinizi öne sürebilir çünkü sizin ona hep oyuncaklar getirme alışkanlığınızın olduğunu söylüyor ama eğer ben böyle bir iddiada bulunmak zorunda kalsam kafam karışırdı çünkü ben bir yabancıyım ve beni tanımanıza sebep olacak hiçbir şey yapmadım."

"Ah, sırtınızı alçakgönüllülüğe yaslamayın! Adèle'i sınavdan geçirdim ve ona fazlasıyla emek vermiş olduğunuzu gördüm; zeki bir kız değildir, fazla bir yeteneği de yok, yine de kısa bir süre içerisinde büyük bir gelişme kaydetmiş."

"Efendim, şimdi bana 'cadeau'mu vermiş oldunuz; size minnettarım. Öğrencilerinin gösterdiği gelişmenin takdir edilmesi öğretmenlerin en gıpta ettikleri ödüldür."

Bay Rochester, "Hmm!" deyip hiç sesini çıkarmadan çayını içti.

Tepsi kaldırıldıktan sonra beyefendi, "Ateşin yanına gelin," dedi ve Bayan Fairfax elinde örgüsüyle bir köşeye yerleşti; Adèle ise beni elimden tutup odadaki konsolların ve şifonyerlerin üzerindeki güzel kitapları ve süsleri gösteriyordu. Mecburen dediğini yaptık; Adèle kucağıma oturmak istedi ama ona Kılavuz'la oyalanması emredildi.

"Üç aydır evimde kalıyorsunuz, öyle mi?"

"Evet, efendim."

"Peki buraya nereden geldiniz?"

"...shire'daki Lowood okulundan."

"Ah! Bir hayır yuvası. Orada ne kadar süre kalmıştınız?"

"Sekiz yıl."

"Sekiz yıl! Hayata dört elle sarılmış olmalısınız. Benim bildiğim, öyle bir yerde bunun yarısı kadar bir süre bile herhangi bir bünyenin hesabını görür! Böyle, başka bir dünyadan gelmiş gibi görünmenize şaşırmamak gerek. O tür bir yüzü nereden edindiğinizi merak etmiştim. Geçen gece Hay'de karşıma çıktığınızda, aklıma anlatamayacağım bir biçimde peri masalları gelmişti ve neredeyse atımı büyüleyip büyülemediğinizi soracaktım, ki bundan hâlâ emin değilim. Anneniz babanız kimdir?"

"Benim annem babam yok."

"Sanırım hiç olmamış, onları hatırlıyor musunuz?"

"Hayır."

"Ben de öyle düşünmüştüm. Demek o serenin üzerinde otururken kendi halkınızın gelmesini bekliyordunuz?"

"Kimi efendim?"

"Yeşiller giymiş adamları. Tam da onlara uygun mehtaplı bir geceydi. Acaba halkalarınızdan birini mi kırdım da yolun ortasına o lanet olası buzu serdiniz?"

Başımı salladım. Onun kadar ciddi bir tavırla konuşarak, "Yeşilli adamların hepsi yüzyıl önce İngiltere'den vazgeçti," dedim. "Ve Hay'de ya da onun çevresindeki tarlalarda bile onların izini bulamazsınız. Ne yaz ne hasat ne de kış mehtabının bundan sonra bir daha onların âlemlerini aydınlatacağını sanmam."

Bayan Fairfax örgüsünü bırakmıştı ve kaldırdığı kaşlarıyla bunun ne tür bir konuşma olduğunu merak eder gibi bir hali vardı.

Bay Rochester, "Peki," diye devam etti, "anne babanızı ta-

nımadığınıza göre bir tür akrabanızın olması gerek; dayılar, teyzeler?"

"Hayır, hiçbirini görmedim."

"Ya eviniz?"

"Evim de yok."

"Kardeşleriniz nerede yaşıyor?"

"Kardeşim de yok."

"Buraya gelmenizi kim tavsiye etti?"

"İlan vermiştim, Bayan Fairfax ilanıma cevap verdi."

Artık neden söz ettiğimizi anlamış olan iyi kalpli hanım, "Evet," dedi, "ve beni yönlendirdiği bu tercih için her gün Tanrı'ya şükrediyorum. Bayan Eyre, benim için paha biçilmez bir can yoldaşı ve Adèle için de kibar ve dikkatli bir öğretmen oldu."

Bay Rochester, "Onu övmek için hiç zahmete girmeyin," diye cevap verdi, "Methiyeler beni etkilemez, kendi yargımı kendim veririm. İşe, atımı düşürerek başladı."

Bayan Fairfax, "Efendim?" dedi.

"Bu burkulmuş bilek için ona teşekkür borçluyum."

Dul hanım şaşırmış görünüyordu.

"Bayan Eyre, daha önce hiç bir kasabada yaşadınız mı?"

"Hayır, efendim?"

'Topluma karıştığınız oldu mu?"

"Lowood'un öğrencileri ve öğretmenleri ve şimdi de Thornfield sakinleri dışında hiç karışmadım."

"Çok okudunuz mu?"

"Sadece önüme çıkan kitapları; onlar da çok sayıda ya da pek öğretici değildi."

"Rahibe hayatı yaşamışsınız, dine uygun biçimde şekillendirildiğinize hiç şüphe yok; anladığım kadarıyla Lowood'u yöneten Brocklehurst bir papazdı öyle değil mi?"

"Evet, efendim."

"Ve siz kızlar büyük bir ihtimalle ona tapardınız; dindarlarla dolu bir manastırın yöneticilere tapacağı gibi."

"Ah, hayır."

"Pek serinkanlısınız! Hayır mı? Ne! Bir çömez papazına tapmayacak! Bu adeta küfür."

"Bay Brocklehurst'den hiç hoşlanmazdım ve bu duygum konusunda yalnız değildim. Çok sert bir adamdır, hem kendini beğenmiştir hem de her işe burnunu sokar. Bizim saçlarımızı keser, tasarruf uğruna bize kötü iğneler ve kötü iplikler alırdı, zor dikiş dikerdik."

Konuşulanların akışını bir kere daha yakalayan Bayan Fairfax, "Bu uyduruk tasarrufmuş," dedi.

Bay Rochester, "Peki, bu kusurlarının en kötüsü müydü?" diye sordu.

"Erzak bölümü tamamen onun yönetimi altındayken, daha bir komite atanmamışken bizi açlıktan öldürür ve haftada bir attığı uzun nutukları ve ani ölümler ve yargılamalarla ilgili kendi kaleme aldığı kitapları okuyarak sıkıntıdan patlamamıza sebep olurdu; onun okuduğu şeyler yüzünden gece yatmaya korkardık."

"Lowood'a gittiğinizde kaç yaşındaydınız?"

"On civarı."

"Ve orada sekiz yıl kaldınız; öyleyse şimdi on sekiz yaşındasınız?"

Dediğini onayladım.

"Gördüğünüz gibi aritmetik çok yararlıdır; onun yardımı olmadan sizin yaşınızı zor tahmin ederdim. Sizin durumunuzdaki gibi, yüz hatları ve yüz ifadesinin birbirleriyle böyle çelişkili olduğu durumlarda zor bir tahmindir bu. Peki öyleyse, Lowood'da ne öğrendiniz? Piyano çalabiliyor musunuz?"

"Biraz."

"Tabii; böyle cevap vermek âdettendir. Kütüphaneye gidin; yani eğer isterseniz, lütfen– (Böyle emir kipinde konuşmamı bağışlayın. Ben, 'Şunu yapın,' demeye ve dediğimin yapılmasına alışkınım; evin tek bir yeni sakini için mutat huylarımı değiştiremem.) Öyleyse kütüphaneye gidin, yanınıza bir mum alın, kapıyı açık bırakın, piyanoya oturun ve bir parça çalın."

Onun talimatlarına itaat ederek kalktım.

Birkaç dakika sonra, "Yeter!" diye seslendi. "Görüyorum ki gerçekten *biraz* çalıyorsunuz; herhangi bir İngiliz kız öğrenci kadar; belki bazılarından biraz daha iyi ama yeterince iyi değil."

Piyanoyu kapattım ve geri döndüm. Bay Rochester devam etti:

"Adèle bu sabah bana sizin yapmış olduğunuzu söylediği bazı eskizler gösterdi. Bunları tek başınıza mı yaptınız bilmiyorum, büyük bir ihtimalle bir usta size yardım etmiştir."

"Hayır, kesinlikle!" diye araya girdim.

"Ah! Bu gururunuza dokundu. Pekâlâ, eğer içindekilerin orijinal olduğuna kefil olabilirseniz gidip portfolyonuzu getirin bana. Ama eğer emin değilseniz boş yere yemin etmeyin; ben farklı ellerden çıkmış işi tanırım."

"Öyleyse ben hiçbir şey demeyeyim, siz kendiniz karar verin, efendim."

Kütüphaneden portfolyoyu getirdim.

"Masayı yaklaştırın," dedi, ben de onu koltuğun yanına taşıdım. Adèle ve Bayan Fairfax resimleri görmek için yakına geldiler.

"Kalabalık etmeyin," dedi Bay Roehester. "Ben işimi bitirince resimleri elimden alın ama yüzlerinizi benimkine yaklaştırmayın."

Her eskizi ve resmi dikkatle inceledi. Üçünü bir kenara ayırdı; diğerlerini inceledikten sonra eliyle uzattı.

"Bunları öteki masaya götürün, Bayan Fairfax," dedi, "ve Adèle'le birlikte onlara bakın; siz (bana bakarak) yerinize dönüp sorularıma cevap verin. Bu resimlerin tek bir elden çıktığını görüyorum, bu sizin eliniz miydi?"

"Evet."

"Peki bunları yapacak vakti ne zaman buldunuz? Çok zaman isteyen ve epeyce düşünmeyi gerektiren şeyler."

"Bunları Lowood'da geçirdiğim son iki tatilde, başka bir meşgalem yokken yapmıştım."

"Nereden kopya ettiniz bunları?"

"Kafamdan."

"Şimdi omuzlarınızın üstünde gördüğüm kafadan mı?"

"Evet, efendim."

"Onun içinde aynı türden başka malzemeler de var mı?"

"Olabileceğini düşünüyorum; umarım daha iyileri vardır."

Resimleri önüne yaydı ve yenide sırayla gözden geçirdi.

O böyle meşgulken, ey okur, size onların neler olduğunu anlatacağım; ama önce, onların öyle harika şeyler olmadığını söylemeliyim. Konular gerçekten de çok canlı bir biçimde zihnimde şekillenmişti. Onları cisimleştirmeden önce ruh gözüyle gördüğümde çarpıcıydılar ama elim, hayal gücüme yardım edemiyordu ve her seferinde tasarladığım şeyin ancak soluk bir portresini çıkarabilmiştim.

Bu resimler suluboyayla yapılmıştı. Birincisi, kabarmış bir denizin üzerinde sürüklenen alçak ve boz bulutları gösteriyordu; uzaktaki her şey gölgeliydi, resmin ön planı da veya daha doğrusu en yakın dalgalar demek gerekiyor çünkü kara yoktu. Bir ışık huzmesi yarı batmış bir gemi direğini göstermekteydi, üzerine, kanatları köpüklerle beneklenmiş siyah

ve kocaman bir balıkçıl kuşu oturmuştu; gagasında kıymetli taşlarla süslenmiş altın bir bilezik tutuyordu; bunu paletimin elverdiğince parlak renklerle boyamış ve kalemimin yapabildiği kadar göz alıcı bir belirginlikte çizmiştim. Gemi direğinin ve kuşun altında, boğulmuş bir ceset yeşil suyun içinden bakıyordu; beyaz tenli kolu açıkça görünen tek uzvuydu, bilezik de buradan düşmüş ya da kopartılmıştı.

İkinci resmin ön planında yalnızca bir tepenin bulanık zirvesi görülüyordu. Burada otlar ve yapraklar sanki bir meltem varmış gibi yan yatmışlardı. Tepenin gerisinde ve üstünde, alacakaranlıktaki gibi lacivert bir gökyüzü uzanmakta; gökyüzüne doğru bir kadının belinden yukarısı yükselmekteydi; bunu, yumuşak şafak renklerini elimden geldiği kadar karıştırarak yapmıştım. Kadının donuk alnını bir yıldız taçlandırıyor; bunun altındaki yüz çizgileri sanki bir buğu tabakasının arasından görünüyordu; gözleri siyahtı ve vahşi bakışlıydı; saçında, bir fırtınayla ya da heyecanla parçalanmış ışıksız bulutlara benzeyen gölgeler vardı. Boynuna mehtaba benzeyen solgun bir ışık vurmuştu; aynı solgun ışık, Akşam Yıldızı'nın bu hayalinin yükselip selamladığı ince bulutların çizgisine de temas etmişti.

Üçüncüsü, kutupta kış göğünü delen bir buzdağının zirvesini gösteriyordu: Ufuk çizgisi boyunca, birbirlerinin yakınına dizilip saf tutmuş kuzey ışıklarının taburu, soluk mızraklarını havaya dikmişlerdi. Bunları arkasına alan bir baş –buzdağına doğru eğilmiş ve ona yaslanmış muazzam bir baş– önde yükseliyordu. Alnın altında birleşmiş ve ona destek olan iki ince el, yüzün aşağıda kalan hatlarını siyah bir peçe gibi örtmekteydi. Bir kemik kadar beyaz, kanı çekilmiş bir alın ve çukura kaçmış, sabit ve umutsuzluktan camlaşmış olmanın dışında hiçbir anlam taşımayan bir göz görülüyor-

du. Şakakların üstünde, türban gibi sarılmış siyah örtünün ortasında, yapısı ve yoğunluğu ancak bir buluta yakışacak beyaz alevden bir halka parlıyordu; kızıl renkli kıvılcımlar, üzerine kakılmış değerli taşlar gibiydi. Bu soluk hilal "bir kral tacıyla benzerlik" taşıyordu, taçlandırdığı baş ise, "şekilsiz bir şekil"deydi.

Bay Rochester, sonunda, "Bu resimleri yaparken mutlu muydunuz?" diye sordu.

"Yaptığım işe kendimi vermiştim, efendim; evet, mutluydum. Kısacası, onları yapmak benim için hayatımda yaşadığım en büyük keyiflerden biriydi."

"Bu fazla bir anlam ifade etmiyor. Anlattıklarınıza bakılırsa pek fazla keyfiniz olmamış ama bu tuhaf renkleri karıştırıp düzenlerken sanatçılara özgü bir hayal âleminde varolduğunuzu söyleyebilirim. Her gün uzun uzun oturup çalıştınız mı bunlar için?"

"Tatil olduğu için başka yapacağım hiçbir şey yoktu ve sabahtan öğleye, öğleden geceye kadar bunların başında otururdum; yaz günlerinin uzunluğu çalışma arzuma uygundu."

"Peki bu coşkulu çalışmalarınızın sonuçlarından memnun kalmış mıydınız?"

"Nerede! Fikirlerimle zanaatim arasındaki çelişki beni kahrederdi; her seferinde gerçekleştirecek güce sahip olmadığım bir şey hayal etmiş olurdum."

"O kadar da değil. Düşüncelerinizin yansımasını yakalamış ama büyük bir ihtimalle bundan fazlasını yapamamışsınız. Onları tamamen gerçekleştirecek sanatçı hünerine ve yeterince bilgiye sahip değilmişsiniz; yine de resimler bir kız öğrenci için özeller. Düşüncelere gelince, bunlar perilere özgü şeyler. Akşam Yıldızı'ndaki bu gözleri rüyanızda görmüş olmalısınız.Hiç bir şekilde parlak olmadan böyle berrak

bakmalarını nasıl sağlayabildiniz? Yukarıdaki gezegen onların ışınlarını bastırıyor. Peki onların kasvetli derinliklerindeki anlam nedir? Hem size rüzgârın resmini yapmayı kim öğretti? O gökyüzünde ve bu tepenin üstünde sert bir rüzgârın estiği belli. Sonra, Latmos'u nerede gördünüz? Çünkü bu Latmos... Neyse, resimleri kaldırın!"

Ben portfolyonun bağlarını ancak bağlamıştım ki saatine bakıp birden:

"Saat dokuz; Adèle'in böyle geç saatlere kadar oturmasına izin vererek ne yapmaya çalışıyorsunuz, Bayan Eyre, onu yatırın," dedi.

Adèle odadan ayrılmadan önce onu öpmeye gitti, Bay Rochester bu yakınlığa tahammül etti ama görünüşe bakılırsa Kılavuz'un alacağı keyiften fazlasını almamıştı.

Eliyle, kapıya doğru, bizden sıkıldığını ve bizi göndermek istediğini belli eden bir hareket yaparak, "Şimdi hepinize iyi geceler diliyorum," dedi. Bayan Fairfax örgüsünü katladı; ben portfolyomu aldım, ona reverans yaptık ve bunun karşılığında soğuk bir baş eğmeyle karşılaşıp çekildik.

Adèle'i yatırdıktan sonra Bayan Fairfax'in odasına gittiğimde, "Bay Rochester'ın özel olarak tuhaf biri olmadığını söylemiştiniz, Bayan Fairfax," dedim.

"Yani öyle mi?"

"Bence öyle, çok değişken ve tutarsız."

"Doğru; bir yabancıya böyle görüneceğine şüphe yok ama ben onun davranışlarına o kadar alışığım ki üstünde bile durmuyorum. Hem sonra tuhaf huyları varsa bile bunları hoş görmek gerekir."

"Neden?"

"Kısmen onun tabiatı olduğu için; hiçbirimiz tabiatımızla ilgili bir şey yapamayız; ve kısmen de kendisini rahatsız eden

ve ruhsal durumunu sık sık değiştiren acılı düşünceler taşıdığına şüphe olmadığı için."

"Bu düşünceler neyle ilgili?"

"Bir kere, aile sorunları."

"Ama onun ailesi yok ki."

"Şimdi yok ama eskiden vardı ya da en azından akrabaları vardı. Birkaç yıl önce ağabeyini kaybetti."

"*Ağabeyini* mi?"

"Evet. Bay Rochester bu mülkün başına geçeli fazla uzun bir zaman olmadı; sadece dokuz yıl kadar oldu."

"Dokuz yıl uzun bir süre. Ağabeyim bu kadar çok mu seviyordu ki hâlâ onun yasını tutuyor?"

"Yok, hayır, belki de öyle değildir. Onların arasında bir yanlış anlamanın olduğunu sanıyorum. Bay Rowland Rochester, Bay Edward'a karşı hiç adil davranmamış ve belki de babasını ona karşı doldurmuş. İhtiyar beyefendi parayı severmiş ve aile mülkünün bölünmemesini istiyormuş ama her şeye rağmen Bay Edward'ın da servet sahibi olmasını istiyormuş ki ailenin adını layıkıyla sürdürebilsin. Ve Bay Edward Rochester reşit olduktan kısa bir süre sonra pek adil olmayan bazı adımlar atılmış ve epeyce kötülük yapılmış. İhtiyar Bay Rochester'la Bay Rowland bir araya gelip Bay Edward'ı servet sahibi etmek adına, kendisinin acılı olarak gördüğü bir konuma düşürmüşler. Bu konumun tam olarak ne olduğunu hiçbir zaman öğrenemedim ancak ruhu, bu durumda yaşadığı şeylere tahammül edemiyormuş. Kolay affeden biri değildir; ailesiyle arası bozulmuş, yıllardan beri göçebe gibi yaşar. Thornfield'da ardı ardına iki hafta boyunca bir kere olsun kaldığını sanmıyorum. Ağabeyi bir vasiyet bırakmadan ölünce kendisi mülkün başına geçmek zorunda kaldı, o zamandan beri bu eski haneden uzak durmasına da şaşmamak gerek."

"Neden buradan duruyor ki?"

"Belki de buranın kasvetli bir yer olduğunu düşünüyordur."

Aldığım cevap biraz baştan savmaydı. Daha açık bir karşılık almayı tercih ederdim ama Bayan Fairfax, Bay Rochester'ın çektiği çilelerin kaynağı ve doğasıyla ilgili bana daha sarih bilgi vermeyi ya istemiyordu ya da veremiyordu. Bunların kendisi için de bir sır olduğunu ve bildiklerinin çoğunun tahminleri olduğunu öne sürdü. Ancak benim konuyu kapatmamı istediği çok açıktı, ben de buna uydum.

XIV

Bunu izleyen günler boyunca Bay Rochester'ı fazla görmedim. Belli ki sabahları işiyle çok meşguldü ve öğleden sonraları, Millcote'tan ya da civardan beyefendiler ziyaretine gelir ve bazen akşam yemeğine kalırlardı. Ayağındaki burkulma ata binmesine imkân verecek kadar iyileştiğinde bol bol atla dolaştı; büyük ihtimalle kendisine yapılan ziyaretleri iade ediyordu çünkü genellikle gecenin geç saatlerinden önce dönmüyordu.

Bu süre boyunca, Adèle bile onun huzuruna nadiren çağırılıyordu; benimse onunla bütün yıkınlığım ara sıra holde, merdivenlerde ya da koridorda karşılaşmakla sınırlıydı. Böyle zamanlarda bazen mağrur ve soğuk bir havayla yanımdan geçer, uzaktan başını şöyle bir sallayarak ya da soğuk bir bakışla varlığımın farkında olduğunu bildirirdi; ama bazen de beyefendilere özgü bir nezaketle reverans yapar ve gülümserdi. Ruh halindeki bu değişiklikler beni gücendirmiyordu çünkü bu değişimin benimle hiçbir ilgisi olmadığını biliyordum; duygularındaki gelgitler benimle hiç bağlantısı olmayan sebeplere dayanıyordu.

Bir gün arkadaşlarının da olduğu bir akşam yemeğinde portfolyomu istetmişti, amacı şüphesiz içindekileri misafirlerine göstermekti; Bayan Fairfax'in beni bilgilendirmesine göre, beyefendiler Millcote'taki bir toplantıya katılmak üzere erken kalkmışlardı ama o gece hava yağmurlu ve rüzgârlı ol-

duğu için, Bay Rochester onlara eşlik etmemişti. Onlar gittikten kısa bir süre sonra çıngırağı çaldı; Adèle'le ikimizin aşağıya inmemizi bildiren bir mesaj geldi. Adèle'in saçını fırçaladım, kıyafetine çekidüzen verdim, kendi üstüme başıma göz atmamı gerektirmeyecek, her zamanki Quaker tarzı kıyafetimde olduğumdan –her şey, örgülü saçlarım da dahil olmak üzere, herhangi bir düzensizliğe sebep olmayacak şekilde çok derli toplu, çok sadeydi– aşağı indik; Adèle *petit coffre*'un* nihayet gelip gelmediğini merak ediyordu çünkü bir hata yüzünden valiz o zamana kadar gelmemişti. Adèle bu kez tatmin olmuştu, yemek odasına girdiğimizde küçük kartondan bir kutunun masanın üzerinde durduğunu gördük. Adèle, anlaşılan onu görür görmez tanımıştı.

Masaya doğru koşarak, "Ma boîte! Ma boîte!"** diye bağırdı.

Bay Rochester'ın derinden gelen ve epeyce alaycı olan ses tonu, "Evet, en sonunda, 'boîte'ın geldi, seni gerçek Paris kızı; al kutunu bir köşeye otur da içini dışına çıkartarak oyalan," dedi; sesi ateşin başındaki kocaman bir koltuğun derinliklerinden geliyordu. "Ve dikkat et," diye devam etti, "Beni bu anatomik işlemle ya da içinde bulduğun şeylerin durumuyla ilgili ayrıntılarla sıkma; ameliyatlarını sessizlik içinde yürüt; *Tiens-toi tranquille, enfant; comprends-tu?*"***

Adèle'in bu uyarıya pek ihtiyacı yoktu, elinde hazinesiyle çoktan bir koltuğa çekilmişti, kapağı tutan bağı çözmekle meşguldü. Bu engeli aradan kaldırdıktan ve bir sürü gümüşsü parşömen katını açtıktan sonra sadece bir çığlık atmakla yetindi.

---

* *Fr.* Küçük sandık (Çev. N.)

** *Fr.* Kutum! Kutum! (Çev. N.)

*** *Fr.* Sessiz ol, çocuk. Anlıyor musun? (Çev. N.)

"*Oh ciel! Que c'est beau!*"* Daha sonra kendinden geçmişçesine kutuyu seyre daldı.

Efendi, bu sefer yanında durduğum kapıya bakmak için oturduğu yerden yarım kalkarak, "Bayan Eyre burada mı?" diye sordu.

"Ah, peki, yakına gelin ve buraya oturun." Kendi koltuğunun yanına bir sandalye çekti ve, "Çocukların boş gevezelikleri hiç hoşuma gitmez," diye devam etti. "Çünkü yaşlı bir bekâr olduğumdan, onların bıcırdamalarıyla bağlantılı hiçbir hoş hatıram yoktur. Bütün bir geceyi bir veletle *tete-â-tete*** geçirmek tahammül edilmez olurdu. O sandalyeyi daha öteye çekmeyin, Bayan Eyre, tam benim onu yerleştirdiğim yere oturun, yani eğer isterseniz, lütfen. Lanet olsun bu kibarlıklara! Sürekli olarak onları unutuyorum. Cahil ihtiyar hanımlardan da özellikle hoşlandığımı söyleyemem. Yeri gelmişken, benimkini unutmayayım; onu ihmal etmek pek de iyi olmaz, o bir Fairfax ya da bir Fairfax'le evlenmiştir ve kanın, sudan daha koyu olduğu söylenir."

Çıngırağı çalarak Bayan Fairfax'e bir davette bulundu. O da kısa bir süre sonra elinde örgü sepetiyle geldi.

"İyi akşamlar madam, sizi bir hayır işi için çağırmış bulunuyorum. Adèle'e hediyeleri konusunda benimle konuşmasını yasakladım, o da çatlamak üzere. Onu dinleme ve konuşma hizmeti verme iyiliğini gösterirseniz bu, hayatınız boyunca yapmış olduğunuz en hayırsever işlerden biri olacaktır."

Nitekim Adèle, Bayan Fairfax'i görür görmez yanına, koltuğa çağırıp hemen kucağını "boîte"ından çıkan porselen, fildişi ve balmumu eşyaları doldurdu; bir yandan da ustası

* *Fr.* Aman Tanrım! Ne güzel şey! (Çev. N.)
** *Fr.* Baş başa (Çev. N.)

olduğu kırık dökük İngilizce ile açıklamalarda bulunuyor, hayranlığını ifade ediyordu.

Bay Rochester, "İşte şimdi iyi bir ev sahibi rolünü oynamış bulunuyorum," diye sözlerine devam etti, "Konuklarımın birbirlerini eğlendirmelerini sağladım, öyleyse kendi keyfime bakma özgürlüğüne sahibim. Bayan Eyre, sandalyenizi biraz daha öne çekin; hâlâ çok geridesiniz, şu rahat koltukta duruşumu bozmadan sizi göremiyorum ve bunu yapmayı da hiç istemiyorum."

Bana söyleneni yaptım, gerçi bir biçimde gölgede kalmayı çok daha tercih ederdim ama Bay Rochester'ın öyle dolaysız bir emir verme âdeti vardı ki ona hemen itaat etmek mecburiyetindeymiş gibi geliyordu insana.

Dediğim gibi yemek odasındaydık; akşam yemeği için yakılmış olan ışık, odayı neşeli bir aydınlıkla doldurmuştu. Geniş ateş kırmızı ve duruydu, yüksek pencere ve ondan daha da yüksek olan kemerin önünde zengin ve ağır mor perdeler vardı; Adèle'in alçak sesli gevezelikleri dışında (yüksek sesle konuşmaya cesaret edemiyordu) her şey sessizdi ve camları döven kış yağmuru bütün boşlukları dolduruyordu.

İpek kumaş kaplı koltukta oturan Bay Rochester, şimdi, daha önce gördüğüm halinden farklı görünüyordu; o kadar sert değildi, çok daha az hüzünlüydü. Dudaklarında bir gülümseme vardı ve gözlerinden kıvılcımlar saçılıyordu; şarap içmiş miydi, bilmiyordum ama büyük ihtimalle öyle olduğunu düşünüyordum. Kısacası akşam yemeği sonrasına özgü bir ruh hali içindeydi, daha geniş ve hoştu ama sabahki soğuk ve katı ruh halinden daha rahat olmakla birlikte yine de suratından düşen bin parçaydı; koca kafasını sandalyesinin kabarık arkalığına yaslamıştı, ateşin ışığı granitten oyulmuşa benzeyen yüz hatlarına ve büyük kara gözlerine düşüyordu

çünkü büyük kara gözleri vardı –ve gözleri güzeldi de– ara sıra derinliklerinde bir değişiklik görülmüyor değildi, bu eğer yumuşaklık değilse bile en azından size o duyguyu hatırlatıyordu.

Yaklaşık iki dakikadır ateşe bakıyordu, ben de aynı süre boyunca ona bakıyordum. Aniden döndüğünde kendi yüz hatlarına sabitlenmiş bakışımı yakaladı.

"Beni inceliyorsunuz, Bayan Eyre," dedi. "Yakışıklı buluyor musunuz?"

Eğer enine boyuna düşünseydim bu soruya daha alışılageldik, muğlak ve terbiyeli bir cevap vermem gerekirdi ama, "Hayır efendim," cevabı ben farkında bile olmadan ağzımdan dökülüverdi.

"Ah! Vay canına! Sizde kimseye benzemeyen bir şey var," dedi. "Üzerinizde küçük bir *nonnette** havası var; öyle ellerinizi önünüzde kavuşturmuş, gözleriniz de genellikle halıya çevrili otururken (örneğin tıpkı şimdi olduğu gibi, bakışlarınızı, tesadüfen, doğrudan yüzüme, sanki delecekmiş gibi çevirdiğiniz durumlar hariç elbette) tuhaf, hoş, sessiz, ciddi ve sadesiniz ve biri size bir soru sorduğunda ya da cevap vermek zorunda olduğunuz bir şey söylediğinde, ters bir cevap vermeseniz bile lafınızı esirgemiyorsunuz. Bununla ne demek istiyorsunuz?"

"Efendim, fazlasıyla açık konuştum, beni affedin. Görünümlerle ilgili sorulara düşünmeden cevap vermenin kolay olmadığı şeklinde cevap vermem gerekirdi; zevkler tartışılmaz demeliydim ya da güzellik önemsizdir ya da o türden bir şey."

"Hiç böyle bir cevap vermemeliydiniz. Güzellik gerçekten

* *Fr.* Küçük rahibe (Çev. N.)

de önemsiz bir şeydir! Ve böylece, bir önceki hakaretinizi yumuşatma ve beni yatıştırıp sakinleştirme kisvesi altında tam kulağımın altına sinsice bir çakı saplıyorsunuz! Devam edin; bende ne gibi kusurlar buluyorsunuz, lütfen anlatın? Başka erkekler gibi benim de elim, kolum, yüz hatlarını var sanırım."

"Bay Rochester, izin verin ilk cevabımı geri alayım: Konuşmamda herhangi bir kasıt yoktu; sadece düşünmeden konuştum."

"Olsun, ben öyle düşünüyorum ve siz de bunun sorumluluğunu alacaksınız. Beni eleştirin, alnım hoşunuza gitmiyor mu?"

Alnını enlemesine kapatan siyah saçları kaldırdı ve entelektüel uzvunun yeterince büyük bir bölümünü gözler önüne serdi ama iyilikseverliğin hoş bir belirtisinin ortaya çıkması gereken yerde beklenmedik bir kusur göze çarpıyordu.

"Şimdi, hanımefendi, ben bir aptal mıyım?"

"Olur mu, efendim. Belki ben de size bunun karşılığında insansever olup olmadığınızı sorsam belki de benim terbiyesiz olduğumu düşünürsünüz?"

"İşte yine! Başımı okşar gibi yaparken bir çakı darbesi daha; buna sebep olan şey de çocuklarla ve yaşlı kadınlarla (burası alçak sesle söylenmişti!) zaman geçirmekten hoşlanmadığımı söylemiş olmam. Hayır genç hanım, genel olarak insansever değilim ama bir vicdan taşıyorum," diyerek bu melekeye işaret ettiği söylenen tümsekleri gösterdi, bunlar, onun şahsına, yeterince göze çarpıyor ve gerçekten de başının üst kısmına dikkate değer bir genişlik kazandırıyordu. "Hem üstelik bir zamanlar kalbimde ham bir nezaket vardı. Sizin yaşınızdayken çok duygulu bir adamdım; acemi, bakımsız ve talihsiz olanlara karşı merhamet doluydum ama o zamandan beri Felek beni yere çaldı ve artık lastik bir top kadar sert

ve acımasız olmakla övünüyorum; gerçi hâlâ bir iki çatlaktan içeri sızmak mümkün ve topun ortasında yumuşak kalmış bir yer var. Evet, sizce benim için hâlâ ümit var mı?"

"Ne ümidi, efendim?"

"Lastik olmaktan çıkıp sonunda ete dönüşebilme ümidim."

Kesinlikle fazla şarap içmiş, diye düşündüm, tuhaf sorusuna ne cevap vereceğimi bilmiyordum; yeniden dönüşmeye muktedir olup olmadığını nasıl bilebilirdim?

"Aklınız fazlasıyla karışmış gibi görünüyor, Bayan Eyre, ben nasıl yakışıklı değilsem siz de aynı şekilde güzel değilsiniz, buna rağmen kafa karışıklığı size yakışıyor; üstelik bu yerindedir de çünkü sizin o araştıran bakışlarınızı yüz hatlarımdan uzaklaştırıp kilimin üzerindeki yünden çiçeklerle meşgul ediyor; o yüzden kafanız karışık olmaya devam etsin. Genç hanım, bu gece girişken ve konuşkan olmaya meyilliyim."

Bu açıklamayla birlikte koltuğundan kalktı ve kolu, mermer şömineye dayalı bir halde ayakta durdu; bu haldeyken bedeninin şekli de yüzü kadar açık biçimde görünüyordu; göğsünün alışılmadık genişliği neredeyse bacaklarının uzunluğu kadar orantısızdı. Birçok insanın onu çirkin bir adam sayacağından eminim; yine de tavrında öyle bilinçsiz bir gurur, davranışlarında öyle bir rahatlık, kendi dış görüntüsüyle ilgili öyle mutlak bir kayıtsızlık, öyle kibirli bir güven, herhangi bir dışsal çirkinliği giderecek başka erdemleri ve güçleri olduğuna ilişkin öyle güvenli, adeta küstah bir inanç okunuyordu ki ona bakan, onunla birlikte olan insan da kaçınılmaz biçimde onun bu umursamazlığını paylaşıyor, hatta hatalı olarak ve körü körüne onun güvenine inanıyordu.

"Bu gece girişken ve konuşkan olmaya meyilliyim," diye tekrar etti, "ve sizi bu yüzden çağırttım; ateşle şamdan bana yetecek dostluğu sağlamıyorlardı; Kılavuz da öyle çünkü

hiçbiri konuşamıyor. Adèle bir derece daha iyi ama yine de çizginin epey altında. Bayan Fairfax de öyle; sizinse eğer isterseniz benimle uyum sağlayacağınıza inanmıştım, sizi buraya ilk davet ettiğim akşam beni şaşırtmıştınız. O zamandan beri sizi neredeyse unutmuştum: Başka fikirler, sizinle ilgili fikirleri kafamdan uzaklaştırmıştı ama bu gece rahat olmaya, beni sıkan şeyleri kendimden uzaklaştırıp hoşuma giden şeyleri hatırlamaya kararlıyım. Şu anda sizinle ilgili bilgi almak –hakkınızda daha fazla şey öğrenmek– hoşuma gidecek; o yüzden konuşun."

Konuşacağım yerde gülümsedim, bu pek kayıtsız ya da uysal bir gülümseme de değildi.

"Konuşun," diye ısrar etti.

"Ne hakkında, efendim?"

"Ne hakkında konuşmak isterseniz. Hem konunun seçimini hem de onu ne şekilde ele alacağınıza karar vermeyi bütünüyle size bırakıyorum."

Öylece oturdum ve hiçbir şey demedim. "Eğer benim sırf konuşmuş olmak ve gösteriş yapmak için konuşacağımı umuyorsa yanlış kişiye hitap ettiğini görecektir," diye düşünüyordum.

"Susuyorsunuz, Bayan Eyre."

Hâlâ susuyordum. Başını biraz bana doğru eğdi ve tek bir hızlı bakışla sanki gözlerimin içine daldı.

"İnat?" dedi, "hem de sinirlendiniz. Ah! Tutarlı bir durum. Talebimi tuhaf, neredeyse küstah bir biçimde ortaya koydum. Bayan Eyre beni affedin. Mesele şu ki, bir defaya mahsus, size kendimden daha aşağı biri gibi davranmak istemiyorum. Yani," (kendi söylediklerini düzeltiyordu)" sadece yirmi yaş farkın ve tecrübe bakımından bir yüzyıl önde olmanın sonucu olarak kendimde böyle bir üstünlük görüyorum. Bu meşru

bir durum; Adèle'in dediği gibi, *et j'y tiens** ve bu üstünlüğe yani yalnızca buna sığınarak, sizden şu anda benimle biraz konuşma iyiliğinde bulunmanızı istiyorum; konuşun ve düşüncelerimi biraz dağıtın çünkü düşüncelerim tek bir noktaya takıldıkları için paslı bir çivi gibi çürüyorlar."

Bir açıklamada bulunmuş, neredeyse özür dilemişti; onun bu alçakgönüllülüğünün değerini bilmiyor değildim ve öyle de görünmeyecektim.

"Sizi oyalamak isterim, efendim, elimden gelse, çok isterdim ama herhangi bir konu açamıyorum çünkü sizin ilginizi neyin çekeceğini ben nereden bileyim? Siz bana sorular sorun, ben de onlara elimden geldiği kadar cevap vereyim."

"Öyleyse öncelikle, söz ettiğim nedenlerden ötürü, yani babanız olacak yaşta olmam ve siz bir evde, aynı insanlarla sessiz bir hayat sürerken, benim bir sürü ulustan bir sürü adamla binbir tecrübe yaşamış ve dünyanın yarısını dolaşmış olmam dolayısıyla bazen biraz buyurgan, ters, belki de titiz olmakta haklı olduğum konusunda benimle aynı fikirde misiniz?"

"Nasıl isterseniz öyle yapın, efendim."

"Bu bir cevap değil ya da daha doğrusu kaçamak bir cevap olduğu için çok rahatsız edici. Açık bir cevap verin."

"Benden daha yaşlı olduğunuz ya da dünyayı benden daha fazla görmüş bulunduğunuz için bana buyurmaya hakkınız olduğunu düşünmüyorum, efendim; sizin bu üstünlük kurma talebiniz zamanınızı ve tecrübenizi nasıl kullandığınıza bağlıdır."

"Hımm! Hızlı konuştunuz. Ama buna izin vermeyeceğim çünkü benim durumuma hiç uymuyor çünkü bu iki avantajı

* *Fr.* Bunda da ayak diriyorum. (Çev. N.)

da hiç umursamadım hatta bunları kötüye kullanmış olduğum bile söylenebilir. Öyleyse üstünlük meselesini konunun dışında tutsak bile ara sıra benden emir almayı kabul etmeniz gerekir; buyurgan tavrımdan hiç gücenmeden, incinmeden. Olmaz mı?"

Gülümsedim; kendi kendime Bay Rochester'ın tuhaf biri *olduğunu* düşündüm. Ondan emir almam için bana senede otuz sterlin ödediğini unutmuş gibiydi.

Yüzümden gelip geçen ifadenin hemen farkına vararak, "Bu gülümseme çok iyi," dedi, "Ama aynı zamanda konuşun da."

"Efendim, para ödedikleri astlarının, emirleri karşısında gücenip gücenmediklerini ya da incinip incinmediklerini araştırma zahmetine giren çok az efendi vardır diye düşünüyorum."

"Para ödenen astlar! Ne? Siz benim para ödediğim bir astımsınız, öyle mi? Ah, evet, ücreti unutmuştum! Peki öyleyse, parasal temelde, size biraz olsun despotluk etmeme izin verecek misiniz?"

"Hayır efendim, o temelde değil, ama bana para ödediğinizi unutmuş olduğunuz ve size bağımlı olan birinin bu bağımlılıktan rahatsız olup olmadığını önemsediğimiz için buna izin veriyorum."

"Peki bir sürü alışıldık biçimi ve cümleciği atlamama, küstahlıktan kaynaklandığını düşünmeden razı gelecek misiniz?"

"Teklifsizliği küstahlık saymayacağıma eminim, efendim; bunlardan birincisi hoşuma gider, ikincisi ise, özgür doğan hiç kimsenin, bir ücret karşılığında bile boyun eğeceğini sanmam."

"Zırvalık! Özgür doğanların çoğu, bir ücret karşılığında her şeye boyun eğer; o yüzden kendi adınıza konuşun ve gayet cahil olduğunuz konular hakkında genellemelere girme-

yin. Ancak, bu cevabınız doğru olmamasına rağmen yine de bu cevap için zihnimden sizin elinizi sıktım, bunu konuşmanın özü kadar söyleniş tarzıyla ilgili olarak da yaptım; çünkü tavrınız dürüst ve samimiydi ve bu, insanın karşısına sık sık çıkan bir şey değil; hayır, tam aksine, genellikle içtenliğin ödülü şefkat ya da soğukluk veya insanın ne dediğinin ahmakça ve kaba bir biçimde yanlış anlaşılması oluyor. Üç bin toy öğrenci-mürebbiyenin içinden üçü bile bana sizin biraz önce verdiğiniz gibi cevap vermezdi. Ama amacım size iltifat etmek değil. Eğer çoğunluktan farklı bir biçimde yoğrulmuşsanız bu sizin marifetiniz değil; bunu yapan Tabiattır. Hem sonra, sonuç olarak, karar vermekte çok acele ediyorum çünkü şu ana kadar öğrendiklerime rağmen diğerlerinden daha iyi olmayabilirsiniz; birkaç iyi özelliğinizi dengeleyecek tahammül edilmez kusurlarınız da olabilir."

Ve sizin de olabilir, diye düşündüm. Bu fikir aklımdan geçerken onunla göz göze geldik. Bakışımdan aklımdan geçeni okumuşa benziyordu, sanki düşüncelerim hayal edilmekle kalmamış, aynı zamanda dile de dökülmüş gibi cevap verdi...

"Evet, evet, haklısınız," dedi, "Benim de bir sürü kusurum var; bunu biliyorum ve sizi temin ederim ki onları mazur göstermek niyetinde değilim. Tanrı biliyor ya, başkalarının kusurlarıyla ilgili çok katı davranmam gerekmez; bir geçmişim var, bir dizi iş yaptım, kendi içimde düşünmem gereken bir hayat rengim var, komşularımın küçümsemelerini ve hor görmelerini üstüme çekecektir. Henüz yirmi bir yaşımdayken yanlış bir yola (çünkü yanlış yola sapmış olanların çoğu gibi ben de suçun yarısını kötü talihimin ve aksi giden koşulların üstüne atmaktan hoşlanıyorum) girdim; ve o zamandan beri doğru yolu hiç bulamadım; ama ben çok farklı olabilirdim, sizin kadar iyi, –daha akıllı– neredeyse sizin kadar lekesiz

olabilirdim. İç huzurunuza, temiz vicdanıza ve kirlenmemiş anılarınıza, size gıpta ediyorum. Küçük kız, lekesiz ve kirlenmemiş hatıralar muhteşem bir hazinedir; insanı yenileyen, tükenmek bilmez bir kaynaktır, değil mi?"

"On sekiz yaşındayken hatıralarınız nasıldı, efendim?"

"O zamanlar iyiydi; duru ve temizdi; kirli su akıntıları onu pis bir göl haline getirmemişti. On sekiz yaşındayken size benziyordum; çok benziyordum. Tabiat, benim genel olarak iyi bir adam olmamı istemişti, Bayan Eyre; iyi insanlardan biri olmamı hedeflemişti ama görüyorsunuz ki öyle değilim. Siz bunu görmediğinizi söyleyeceksiniz; en azından gözlerinizden bu kadarını okuyup kendimi öveyim (yeri gelmişken söyleyeyim, o organınızla ifade ettiğiniz şeylere dikkat edin, onun dilini tercüme etmekte ustayım). Bu konuda benim sözüme güvenin; zalim değilim, böyle zannetmemelisiniz, bana böyle kötü bir nam atfetmemelisiniz ama tabiatımın meylinden çok, içinde yaşadığım koşullar beni adi, sıradan bir günahkâr yaptı, zengin ve değersiz olanların dünyadan pay alabilmek için denedikleri her türden zavallı, bayağı sefahati yaşadım. Bunları size itiraf etmeme şaşırıyor musunuz? Gelecekteki hayatınız boyunca sık sık, tanıdıklarınızın sizi, sırlarını açtıkları gönülsüz bir sır ortağı olarak seçeceklerini bilin; insanlar tıpkı benim gibi, güçlü yanınızın kendinizden bahsetmek olmadığını ama başkaları kendilerinden bahsettiğinde onları dinlemeyi daha iyi başardığınızı içgüdüsel olarak fark edeceklerdir; onların boşboğazlıkları karşısında kötü niyetle hiddetlenmek yerine, onları fıtri bir sempatiyle dinleyeceğinizi hissedecekler ve bu sempati hiç de gösterişli bir biçimde ifade edilmediği halde rahatlatıcı ve teşvik edici olacaktır."

"Nereden biliyorsunuz? Bütün bunları nasıl tahmin ediyorsunuz, efendim?"

"Bunu iyi biliyorum; o yüzden, sanki düşüncelerimi bir günlüğe yazıyormuşum gibi rahat konuşuyorum. Siz benim koşulları yenmem gerektiğini söyleyebilirsiniz, öyle yapmalıydım, öyle yapmalıydım ama görüyorsunuz, yapamadım işte. Kader beni yanılttığında, sakin kalacak kadar akıllı değildim; umutsuzluğa kapıldım, sonra da yozlaştım. Şimdi, herhangi bir iğrenç avanak, önemsiz bir bayağılığıyla midemi kaldırdığında ondan daha iyi olduğumu düşünerek övünmem mümkün değil; onunla aynı seviyede olduğumuzu itiraf etmek zorundayım. Keşke sağlam durabilseydim; Tanrı biliyor ya duruyorum! Hataya meylettiğinizde vicdan azabından korkun, Bayan Eyre; vicdan azabı hayatın zehridir."

"Tövbe etmenin onun devası olduğu söylenir."

"Deva değildir. Islah olmak deva olabilir ve ben ıslah olabilirim –hâlâ buna gücüm var– ama insan benim gibi eli kolu bağlı durumdaysa, sırtında ağır bir yük varsa ve benim kadar lanetlenmişse bunu düşünmenin ne faydası var? Üstelik mutlu olma hakkı bana hepten haram edildiğine göre hayattan keyif almaya hakkım var ve bedeli ne olursa olsun bunu *alacağım*."

"O takdirde daha da yozlaşmış olacaksınız, efendim."

"Mümkündür; yine de, eğer tatlı, taze bir keyif elde edebiliyorsam neden yozlaşayım ki? Ayrıca arının fundalardan topladığı yaban balı kadar tatlı ve tazesini bulacağım."

"Arı sokar; o bal da acı olur, efendim."

"Siz nereden biliyorsunuz? Bunu hiç denememişsiniz ki. Ne kadar ciddi, ne kadar ağırbaşlı görünüyorsunuz: Ve konuyla ilgili şu oyma büst kadar (şöminenin üzerinden insan başı şeklinde bir biblo almıştı eline) cahilsiniz. Feleğin çemberinden geçmemiş ve hayatın sırlarıyla kesinlikle tanışmamış olan küçük acemi, bana vaaz vermeye hakkınız yok."

"Size yalnızca kendi sözlerinizi hatırlatıyorum, efendim.

Hatanın vicdan azabı getirdiğini söylediniz ve vicdan azabının varoluşun zehri olduğunu söylediniz."

"Şimdi hatadan söz eden kim? Aklımdan geçen fikrin hata olduğunu hiç düşünmüyorum. Bunun, şeytana uymaktan çok, bir ilham olduğuna inanıyorum, çok candan, çok rahatlatıcı bir şey, bunu biliyorum. İşte yine geliyor! Kötü bir şey değil, sizi temin ederim öyle olsa bile bir ışık meleğinin kıyafetlerini giymiş. Böyle güzel bir misafir kalbime girmek istediğinde onu kabul etmem gerektiğine inanıyorum."

"Ona güvenmeyin, efendim, o gerçek bir melek değil."

"Bir kere daha, nereden biliyorsunuz? Cehennemden düşmüş bir melekle ebedi tahtın gönderdiği bir elçinin, yani bir rehberle bir baştan çıkarıcının arasındaki farkı ayırt edebildiğinizi hangi dürtüyle söylüyorsunuz?"

"Yüzünüzdeki ifadeye bakarak bir yargıya varıyorum, efendim. O düşüncenin size döndüğünü söylerken sıkıntılıydı. Eğer ona kulak verirseniz size daha fazla mutsuzluk getireceğine eminim."

"Hiç de değil; o dünyanın en kıymetli mesajını taşıyor, geri kalan şeylere gelince, siz benim vicdanımın bekçisi değilsiniz, o yüzden kendi rahatınızı kaçırmayın. Buyur, gel içeri, güzel yolcum!"

Bu sözleri, sanki kendi gözünden başka kimseye görünmeyen bir hayalle konuşur gibi söylemişti ve o sırada hafifçe uzattığı kollarını göğsünde kavuşturunca sanki o görünmez şeyi kucaklıyormuş gibiydi.

Tekrar bana hitap ederek, "Şimdi," dedi, "seyyahı kabul ettim; onun tebdil-i kıyafet etmiş bir ilah olduğuna inanıyorum. Daha şimdiden bana iyiliği dokundu; kalbim bir tür mezar gibiydi, bundan sonra bir tapınak olacak."

"Gerçeği söylemek gerekirse, efendim, sizi hiç anlamıyo-

rum ve ayrıca bu konuşmayı da sürdüremiyorum çünkü beni aşan bir derinliğe ulaştı. Yalnızca bir şeyi biliyorum; kendi istediğiniz kadar iyi olmadığınızı ve kendi kusurlarınızdan dolayı pişmanlık duyduğunuzu söylemiştiniz bana; bir şeyi anlayabiliyorum; kirlenmiş hatıraların bir zehir olduğunu ima ettiniz. Bana öyle geliyor ki eğer çok çabalarsanız zamanla onaylayacağınız bir şey olmanızın mümkün olduğunu göreceksiniz ve eğer bugünden itibaren düşüncelerinizi ve hareketlerinizi kararlılıkla düzeltmeye başlasanız birkaç yıl içinde, zevkle dönüp tekrar bakabileceğiniz yeni ve lekesiz bir anı hazineniz olur."

"İyi düşündünüz, doğru söylediniz, Bayan Eyre, ve ben şu anda büyük bir enerjiyle cehennemin zeminini taşla döşüyorum."

"Efendim?"

"Çakmak taşı kadar dayanıklı olduğuna inandığım iyi niyetleri döşüyorum. Muhakkak ki dostlarım ve uğraştığım işler bugüne kadar olanlardan farklı olacaktır."

"Daha iyi de olacak mı?"

"Daha iyi de olacak; saf cevherin kirli cüruftan daha iyi olması gibi. Benden şüphelenir gibisiniz, ben kendimden şüphe etmiyorum, hedefimin ne olduğunu, dürtülerimi biliyorum ve şu andan itibaren, ikisinin de doğru olduğuna dair, Medlerle Perslerin kanunları kadar değiştirilemez bir yasa çıkartıyorum."

"Eğer onları yasallaştırmak için yeni bir yasaya ihtiyaç varsa bunlar haklı olamazlar, efendim."

"Mutlaka, yeni bir yasa gerektirmelerine rağmen haklılar, Bayan Eyre; duyulmamış koşullar duyulmamış yasalar gerektirir."

"Bu çok tehlikeli bir özdeyişe benziyor, efendim, çünkü insan, bunun kötüye kullanılmaya açık bir fikir olduğunu hemen görebiliyor."

"Veciz bir bilge! Öyledir ama benim evimdeki tanrıların onu kötüye kullanmayacaklarına yemin ederim."

"Siz insansınız ve yanılabilirsiniz."

"Ben insanım, siz de öylesiniz, ne olmuş yani?"

"İnsanlara ve yanılabilenlere sadece ilahi ve mükemmel olana teslim edilebilecek bir güç emanet edilmemelidir."

"Ne gücü?"

"Alışılmamış, izin verilmemiş davranış biçimlerine, 'Varsın, doğru olsun,' deme gücü."

"'Varsın doğru olsun,' tam aradığım sözler bunlar, sizin ağzınızdan döküldüler."

"Öyleyse doğru olsun," dedim yerimden kalkarken, benim için tamamıyla karanlık olan bir konuşmayı sürdürmenin faydasız olduğuna karar vermiştim ve üstelik muhatabımın kişiliğinin nüfuz edebileceğimin ötesinde, en azından mevcut şartlar altında ulaşamayacağım bir yerde olduğunu biliyordum ve cahil olduğumu bilmenin verdiği o güvensizliği, o muğlak tekinsizlik duygusunu hissediyordum.

"Nereye gidiyorsunuz?"

"Adèle'i yatırmaya, uyku saati geçti."

"Benden korkuyorsunuz çünkü bir sfenks gibi konuşuyorum."

"Lisanınız bir muamma efendim ama şaşırmış olmama rağmen kesinlikle korkmuş değilim."

"Korkuyorsunuz, kendinize duyduğunuz sevgiyle bir pot kırmaktan ürküyorsunuz."

"O açıdan endişe ettiğim doğrudur, saçmalamayı hiç istemem."

"Eğer saçmalasanız bile bunu öyle ciddi ve sessiz bir biçimde yaparsınız ki ben bunu makul bir şey sanabilirim. Siz hiç gülmez misiniz, Bayan Eyre? Cevap verme zahmetine katlan-

mayın... Nadiren güldüğünüzü biliyorum ama çok neşeli gülebiliyorsunuz: Bana inanın, siz doğuştan asık suratlı değilsiniz, benim doğuştan kirli olmadığım gibi. Lowood'un üzerinize yapışmış baskısı bir biçimde hâlâ üstünüzde asılı, yüz ifadenizi denetliyor, sesinizin tonunu alçaltıyor ve hareketlerinizi sınırlıyor ve bir erkeğin bir ağabeyin –ya da babanın, efendinin ya da kim derseniz onun– yanında fazla neşeli gülmekten, çok serbest konuşmaktan ya da çok hızlı hareket etmekten korkuyorsunuz. Ama zamanla, benimle birlikteyken doğal olmayı öğreneceğinizi umuyorum, tıpkı benim sizin yanınızda alışılagelmiş biçimde davranmamın mümkün olmadığını görmem gibi ve işte o zaman bakışlarınız ve hareketleriniz şimdikinden daha canlı ve daha çeşitli olmaya cesaret edebilecekler. Ara sıra, bir kafesin birbirine yakın parmaklıklarının arasından meraklı bir kuşun baktığını görüyorum; o kafesin içinde canlı, huzursuz ve kararlı bir esir var, bir serbest kalsa bulutlara kadar uçacak. Hâlâ gitme niyetinde misiniz?"

"Saat dokuzu vurdu, efendim."

"Olsun, bir dakika bekleyin. Adèle henüz yatmaya hazır değil. Sırtımı ateşe vermiş ve yüzümü odaya dönmüş olarak bu konumum, Bayan Eyre, gözlem yapmaya fazlasıyla uygun. Sizinle konuşurken zaman zaman Adèle'i de seyrettim (onu yakından incelemek için kendime özgü sebeplerim var; bunları belki bir gün, yok, kesinlikle bir gün anlatırım size). On dakika kadar önce kutusundan küçük, pembe bir elbise çıkarttı; elbisenin katlarını açarken yüzü kendinden geçerek aydınlandı, koketlik bu kızın kanında var, aklına karışmış, kemiklerine, iliklerine kadar işlemiş. *'Il faut que je l'essaie!'* diye bağırdı, *'et à l'instant même!'** ve acele odadan dışarı

* *Fr.* Şunu bir giyip deneyeyim! Hem de şimdi! (Çev. N.)

çıktı. Şu anda Sophie ile birlikte elbise deneme süreci yaşıyor, birkaç dakika içinde tekrar odaya girecek ve ne göreceğimi çok iyi biliyorum; Céline Varens'in bir minyatürü, tıpkı tam perde açılırken sahnede... Neyse, bunu boş verin. En yumuşak duygularım şoke olmak üzere, içime doğuyor, şimdi kalın da bakalım önsezim gerçekleşecek mi?"

Çok geçmeden, holden, Adèle'in küçük ayaklarının sesi geldi. Tam da velisinin tahmin etmiş olduğu gibi bir değişim geçirmişti. Çok kısa, etekleri alabildiğine geniş pembe renkli satenden bir elbise, biraz önce giymekte olduğu kahverengi giysinin yerini almıştı; alnını gül goncalarından oluşan bir taç çevreliyordu; ayaklarında ipek çoraplar ve küçük, beyaz saten sandaletler vardı.

Öne doğru hoplayarak, "*Est-ce que ma robe va bien?*" diye bağırdı, "*Et mes souliers? Et mes bas? Tenez, je crois que je vais danser!*"*

Ve elbisesinin eteklerini açarak, odanın içinde kayarcasına dolaştı, Bay Rochester'ın önüne gelip parmak uçları üzerinde hafifçe döndükten sonra tek dizinin üzerine çöktü ve şöyle bağırdı:

"*Monsieur, je vous remercie mille fois de votre bonté,*" sonra yerinden kalkarak ekledi, "*C'est comme cela que maman faisait, n'est-ce pas, monsieur?*"**

Bunun karşılığında aldığı cevap, "Ke-sin-lik-le!" oldu, "O da *'comme cela'*" *** İngiliz altınlarımı Britanya işi binici pantolonumun cebinden alırdı. Bir zamanlar ben de acemiydim,

---

* *Fr.* Elbisem yakışmış mı? Ayakkabılarım? Çoraplarım? Bakın, şimdi dans edeceğim! (Çev. N.)

** *Fr.* Yaptığınız iyilikten dolayı siz e bin kez teşekkür ederim, efendim. Annem böyle yapardı, değil mi, efendim? (Çev.N.)

*** *Fr.* Böyle (Çev. N.)

Bayan Eyre, ah, acemi bir çaylaktım, bugün sizi tazeleyen ilkbahar rengi zamanında beni de tazelerdi. Ömrümün baharı gelip geçti gerçi ama şu Fransız çiçeğini ellerimde bıraktı ki bazı ruh hallerimde ondan kurtulmak istiyorum. Artık onun çıktığı köke değer verdiğimden değil, onun altın tozundan başka bir şeyle gübrelenmeyecek türden olduğunu anladım, tomurcuğu ise yarım yamalak seviyorum, özellikle de şimdiki gibi yapay göründüğü olduğu zaman. İnsanın tek bir iyi iş yaparak sayısız günahtan kurtulabileceğini öğreten Roma Katolik Kilisesi'nin ilkesine uyarak bu çocuğu bakıp büyütüyorum. Bir gün bütün bunları açıklayacağım. İyi geceler."

XV

Nitekim, Bay Rochester başka bir vesilede bunu açıkladı. Bir öğleden sonraydı, bahçede Adèle ile bana rastlamıştı: Kılavuz'la ve badminton topuyla oynayan Adèle'i gözümüzün önünden ayırmadan, iki yanına kayın ağaçları dizili bir yolda onunla yürüyüş yapmamı istedi.

Sonra onun, Celine Varens adlı bir Fransız balerinin kızı olduğunu söyledi; bu hanıma karşı bir zamanlar, kendi deyimiyle bir "*grande passion*"* besliyormuş. Celine de onun bu duygularına daha da ateşli duygularla karşılık veriyormuş. Bay Rochester, o kadar çirkin olmasına rağmen kendisini onun idolü sanıyormuş; dediğine göre Celine'in, onun "*taille d'athlète*"ini** Belvidere Apollo'sunun zarafetine tercih ettiğine inanıyormuş.

"Ve Bayan Eyre, Frenk perisinin, bir İngiliz cücesini tercih etmesi o kadar gururumu okşamıştı ki onu bir otele yerleştirdim ve bir dizi hizmetçi tuttum, bir araba, kaşmirler, pırlantalar, danteller falan temin ettim. Kısacası, her zevzek gibi ben de, kendimi mutat tarzda mahvetme sürecine girdim. Görünüşe bakılırsa utanç ve yıkıma giden yolu kendim çizecek özgünlükten de yoksundum, herkesin geçtiği yolu, bir santim bile sapmadan, aptalca bir kesinlikle izliyordum. Tam

---

* *Fr.* Büyük tutku (Çev. N.)

** *Fr.* Atletik yapısını (Çev. N.)

da hak ettiğim gibi, bütün zevzeklerin kaderini yaşıyordum. Celine'in beni beklemediği bir gece kapısını çalacak oldum, dışarıda olduğunu gördüm; ama ılık bir geceydi, ben de Paris'te dolaşmaktan usanmıştım. O yüzden onun giyinme odasında oturdum; onun, kısa bir süre önce bu odada varlığıyla kutsadığı havayı solumaktan büyük mutluluk duyuyordum. Hayır, abartıyorum; onda herhangi bir kutsanmış fazilet bulmamıştım; ardında bıraktığı şey kutsal bir havadan ziyade bir tür tütsü parfümü, misk ve amber karışımı bir kokuydu. Seradaki çiçeklerin buğusu ve etrafa saçılan kokuyla nefesim tıkanmaya başlamıştı ki pencereyi açıp balkona çıkmayı akıl ettim. Dışarıda ay ışığı ve gaz lambalarının aydınlığı vardı; hava çok sakin ve sessizdi. Balkona birkaç koltuk konulmuştu. Oturup bir puro çıkarttım; eğer izin verirseniz şimdi de bir tane çıkartmak istiyorum."

Bu noktada bir duraksama oldu; bir puronun çıkartılıp yakılması bu boşluğu doldurmuştu; Bay Rochester puroyu dudaklarına yerleştirip Havana dumanından çektiği bir nefesi dondurucu ve güneşsiz havaya doğru üfleyip devam etti.

"O günlerde şekerlemeleri de çok severdim, Bayan Eyre; balkonda otururken de bir yandan *croquant** –kabalığımı görmezden gelin– çikolata yiyip diğer yandan puro içerek aşağıdaki şık caddeden, yakındaki opera binasına doğru giden arabaları seyrediyordum ki, parlak şehir gecesinde bariz biçimde görünen, bir çift çok güzel İngiliz atının çektiği çok zarif bir arabanın benim Céline'e verdiğim 'voiture' olduğunu fark ettim; şehrin parlak gecesinin içinde oldukça net olarak görünüyordu. Dönüyordu; tabii, dayandığım demir parmaklıkların üzerinde kalbim sabırsızlıkla çarptı. Araba beklediğim gibi

* *Fr.* Krokan, gofret (Çev. N.)

otelin kapısında durdu; ateşim (bu bir opera âşığı için tam uygun olan kelimedir) alevlendi; arabadan indiği sırada bir pelerine sarınmış olmasına rağmen –yeri gelmişken belirteyim, bu kadar ılık bir haziran akşamında bu gereksiz bir kıyafetti– elbisesinin eteğinin altından görünen küçük ayaklarından onu hemen tanımıştım. Balkondan sarkıp, tabii sadece aşkın kulağıyla duyulabilecek bir tonda 'Mon ange'* diye mırıldanmak üzereydim ki, onun ardından bir başka kişi de arabadan aşağıya atladı; o da pelerinliydi ve kaldırımı çiğneyen mahmuzlu topuklar ve otelin kemerli *porte cochére*'inden** geçen, şapka takmış bir baştı.

"Hiç kıskançlık hissetmediniz, değil mi, Bayan Eyre? Elbette hissetmemişsinizdir, sormama bile gerek yok çünkü aşkı hiç tatmamışsınız. Daha tecrübe edeceğiniz çok duygu var; ruhunuz uykuda; onu uyandıracak sarsıntı henüz gelmemiş. Siz bütün bir varoluşun sizin gençliğinizin geçtiği sakinlikte geçip gideceğini sanıyorsunuz. Gözleriniz kapalı ve kulaklarınız tıkalı yüzerken ırmağın yatağından fazla uzakta olmayan bir yerde, sulardan yükselen kayaları da görmüyorsunuz, onun dibinde kaynayan dalgaları da. Ama size söyleyeyim –bu sözlerime mim koyabilirsiniz– bir gün, kanalın içinde kayalık bir geçide gireceksiniz, burada hayat ırmağınızın bütün sulan gürültü ve kargaşa içinde köpüren bir girdap olacak ve siz, ya sivri kayalıklara toslayıp atomlarınıza kadar parçalanacaksınız ya da yüksek bir dalga sizi daha sakin bir akıntının içine taşıyacak; şimdi bana olduğu gibi.

"Bugünü seviyorum; çelik gökyüzünü seviyorum; bu donun altındaki dünyanın katılığını ve sükûnetini seviyorum.

---

* *Fr.* Meleğim (Çev. N.)

** *Fr.* Araba kapısı (Çev. N.)

Thornfield'ı, eskiliğini, münzeviliğini, kargaların konduğu ihtiyar dalları, diken ağaçlarını, gri cephesini ve o madeni semayı yansıtan karanlık pencerelerinin oluşturduğu çizgileri seviyorum ama yine de ne kadar uzun bir zamandan beri bu evin düşüncesinden bile tiksiniyordum, ondan sanki büyük bir karantina eviymiş gibi kaçmıştım? Hâlâ nasıl da tiksinirim..."

Dişlerini gıcırdatıp sustu; adımını atmaktan vazgeçmiş, çizmesiyle sert toprağa vurmuştu. Sanki nefret ettiği bir düşünce onu pençesine almış ve bir adım bile ileriye gidemeyeceği kadar sımsıkı tutmuş gibiydi.

O böyle durakladığında geniş yola çıkmıştık, malikâne önümüzde duruyordu. Gözlerini binanın mazgallarına kaldırıp ne daha önce ne de daha sonra görmediğim bir bakışı onlara çevirdi. Istırap, utanç, öfke, sabırsızlık, tiksinti, nefret; o anda abanoz renkli alnının altında genişleyen o büyük gözbebeğinde titreşen bir çelişki yaşıyor gibiydi. Başlayacak olan kavga vahşi olmasına vahşiydi ama bir başka duygu yükseldi ve galip geldi; sert ve alaycı, azimli ve kararlı bir şeydi; tutkusunu yatıştırdı ve ifadesini taşlaştırdı. Devam etti:

"Sessiz kaldığım an boyunca, Bayan Eyre, kaderimle ilgili bir noktayı düzenlemekle meşguldüm. İşte o kadın şu kayın ağacının dibinde durmuştu; Forres bozkırında Macbeth'in önüne çıkan cadılar gibi bir acuze. Parmağını kaldırarak, Thornfield'ı seviyor musun?' dedi ve sonra, evin bütün ön cephesi boyunca, alttaki ve üstteki pencerelerin arasına, korkunç hiyeroglifle havaya bir andaç yazdı, 'Eğer elinden gelirse bu evi sev! Eğer cesaretin varsa sev!'

"'Onu seveceğim,' dedim ben de, 'onu sevmeye cesaretim var,' (tasayla ekledi) "Sözümü tutacağım. Mutluluğun önündeki engelleri, iyiliğin –evet, iyiliğin– önündeki engelleri

yıkacağım. Bugüne kadar olduğumdan, şimdi olduğumdan daha iyi bir adam olmak istiyorum; Hazreti Eyüp'ün yunusu, mızrağı, kargıyı ve zırhı nasıl aştıysa ben de başkalarının demir ve çelik saydığı engelleri saman ve çürük bir tahta gibi göreceğim."

Bu sırada Adèle elinde badminton topuyla koşarak ona doğru geldi. Bay Rochester sert bir sesle çocuğa, "Git başımdan," dedi, "uzak dur benden çocuk, ya da içeriye, Sophie'nin yanına git!" Bunun ardından yürüyüşünü sessizlik içinde sürdürürken, ona sözlerini aniden kestiğini hatırlatma cüretini gösterdim.

"Matmazel Varens içeri girdiğinde, efendim," dedim, "Balkondan ayrıldınız mı?"

Bu pek zamansız sorunun karşılığında neredeyse paylanmayı bekliyordum ama tam aksine Bay Rochester, o abus dalgınlığından çıkıp gözlerini bana çevirdi; alnındaki gölge temizlenmiş gibiydi. "Oh! Celine'i unutmuştum! Neyse, devam edeyim. Aşkımın bir kavalye eşliğinde içeri geldiğini görünce adeta bir tıslama sesi duymuş gibi oldum ve ay ışığının aydınlattığı balkonda, çöreklendiği yerden kalkan yeşil kıskançlık yılanı yeleğimin içine kaydı ve iki dakikada kemire kemire yolunu bulup yüreğimin içine ulaştı. Tuhaf!" diye bağırarak birden tekrar konudan uzaklaştı. "Bütün bunları paylaştığım sırdaş olarak sizi seçmem tuhaf bir durum genç hanımefendi; sizin beni böyle sessizce dinlemenizin tuhaflığını bir kenara bırakırsak; benim gibi bir adamın sizin gibi tuhaf, tecrübesiz bir kıza operadaki metresiyle ilgili hikâyeler anlatması sanki dünyanın en olağan şeyiymiş gibi! Ama bu son eşsizlik baştaki eşsizliği de açıklıyor; daha önce de söylemiştim; ciddiyetiniz, anlayışlılığınız ve tedbirliliğiniz insanların size sırlarını açmalarına sebep olacaktır. Üstelik nasıl bir zihinle

iletişim içinde olduğumu ve onun enfeksiyon kapmaya müsait olmadığını biliyorum; bu özel bir zihindir, benzeri yoktur. Mutluyum ki niyetim ona zarar vermek değil ama eğer buna niyet etseydim bile o benden zarar görmezdi. Sizinle ne kadar sohbet etsek o kadar iyi çünkü ben sizi çürütemem ama siz beni tazeleyebilirsiniz." Bu bölünmenin ardından sözlerine devam etti.

"Balkonda kaldım. 'Yatak odasına gelecek, şüphe yok,' diye düşündüm, 'Bir pusu kurayım.' Böylece elimi açık pencereden içeri sokup perdeyi çektim ve sadece benim olup biteni gözlemleyeceğim bir açıklık bıraktım; sonra pencerenin kanadını da kapattım; yalnızca âşıkların birbirlerine fısıldadıkları aşk yeminlerinin sızabileceği kadar aralık bıraktım. Sonra oturduğum koltuğa döndüğüm sırada çift içeri girdi. Gözlerim hemen perdenin aralığına gitti. "Celine'in oda hizmetçisi içeri girdi, bir lamba yaktı, masaya bıraktı ve çekildi. Böylece çifti daha iyi görür hale geldim. İkisi de pelerinlerini çıkarttı ve "Varens" ortaya çıktı; satenler ve mücevherler içinde parlıyordu –tabii benim hediyelerim– arkadaşı subay üniforması içindeydi; onu kont olan genç bir roué olarak tanıyordum; ara sıra sosyete içinde karşılaştığım, beyinsiz ve ahlaksız bir gençti ve onu o kadar hor görürdüm ki nefret etmeyi aklımdan geçirmezdim. Onu tanır tanımaz Kıskançlık yılanının zehirli dişi kırıldı çünkü aynı anda Celine'e olan aşkım da sönüvermişti. Böyle bir rakip için bana ihanet edebilen bir kadının uğruna savaşmaya değmezdi, o sadece aşağılanmayı hak ediyordu ancak kandırabildiği benden daha az aşağılanmayı hak ediyordu.

"Konuşmaya başladılar; sohbetleri beni tamamıyla rahatlattı; hoppa, çıkarcı, kalpsiz ve manasız bir konuşmaydı, dinleyeni öfkelendirmekten çok, yoracak gibiydi. Masanın

üzerinde bir kartım duruyordu, bunun fark edilmesi adımın tartışma konusu olmasına yol açtı. Beni adamakıllı benzetecek akıl ve enerji ikisinde de yoktu ama bana ellerinden geldiğince kaba hakaretler sarfediyorlardı; özellikle de Celine, kişisel kusurlarımla ilgili olarak şaşırtıcı derecede parlak ifadeler kullandı; bunlardan çarpıklık olarak söz ediyordu. Şimdi, şunu da söylemeliyim ki, kendi deyimiyle, onun benim "*beauté mâle*"ime* olan ateşli hayranlığını ifade etme âdeti vardı ki bu konuda sizinle taban tabana farklılaşıyordu, siz daha ikinci konuşmamızda dobralıkla beni yakışıklı bulmadığınızı söylemiştiniz. Bu zıtlık o sırada da benim gözüme çarpmıştı ve..."

Bu noktada Adèle tekrar koşarak geldi.

"Monsieur, John biraz önce, vekilinizin burada olduğunu ve sizi görmek istediğini bildirmeye gelmiş."

"Ah! Öyleyse kısa kesmem gerekiyor. Pencereyi açıp onları bastım; Celine'i himayemden çıkarttım; otelden ayrılması için ona süre tanıdım; acil harcamaları için de bir kese verdim, çığlıklarına, isterisine, dualarına, itirazlarına, çırpınmalarına aldırmadım. Konta da, Bois de Boulogne'da buluşmak üzere bir randevu verdim. Ertesi sabah onunla karşılaşma zevkine eriştim, onun zavallı, yıldızlı kollarından birinde bir kurşun bıraktım; yumurtadan yeni çıkmış bir civcivin kanadı kadar zayıftı ve sonra bütün bunlardan kurtulmuş olduğumu sandım. Ama maalesef, Varens, altı ay önce bana bu küçük Adèle'i verdi; onun benim kızım olduğu konusunda ısrarlıydı. Ve belki de öyledir, gerçi onun yüz ifadesinde böyle suratsız bir babadan doğmuş olduğuna dair hiçbir kanıt yok; Kılavuz bana ondan daha çok benziyor. Annesi ayrılma-

* *Fr.* Erkek güzeli (Çev. N.)

mızdan birkaç yıl sonra çocuğu terk edip bir müzisyenle ya da şarkıcıyla İtalya'ya kaçmış. Adèle'in bakımını sağlamanın doğal olarak bana düştüğüne hiçbir zaman inanmadım, şimdi de bunu kabul etmiyorum çünkü ben onun babası değilim ama zor bir durumda olduğunu duyduğum için zavallıcığı Paris'in çamurundan ve lağımından kurtarıp İngiliz kırsalındaki bir bahçenin güçlü toprağında tertemiz büyüsün diye buraya getirdim. Bayan Fairfax onu eğitmeniz için sizi buldu. Ama şimdi onun bir Fransız balerinin gayrı meşru piçi olduğunu öğrendiğinize göre belki de işiniz ve *protégée*'niz hakkında daha farklı düşünürsünüz. Bir gün bana gelip bir başka yer bulduğunuzu ve benden yeni bir mürebbiye aramamı rica ettiğinizi bildirirsiniz falan?"

"Hayır, Adèle, ne annesinin ne de sizin hatalarınızdan sorumlu, ona belirli bir bakışım var ve şimdi, bir anlamda yetim ve öksüz olduğunu öğrenince –çünkü annesi bırakıp gitmiş, siz de onu reddediyorsunuz– ona eskisinden daha sıkı sarılacağım. Zengin bir ailenin, sıkıntı olarak gördüğü mürebbiyesinden nefret eden şımarık gözdesini, mürebbiyesini bir arkadaş olarak görüp ona yaslanan kimsesiz bir öksüze nasıl olur da tercih ederim?"

"Ah, demek konuyu bu açıdan ele alıyorsunuz! Peki, benim şimdi içeri girmem gerekiyor ve sizin de: Hava kararıyor."

Ama ben Adèle ve Kılavuz'la birlikte birkaç dakika daha dışarıda kaldım ve Adèle'le yarıştım, badminton topuyla oyun oynadık. İçeri girip de şapkasını ve paltosunu çıkarttığımda onu dizime oturttum, bir saat boyunca istediği gibi gevezelik etmesine izin verdim; çok fazla ilgi gördüğü zaman bazı küçük özgürlüklere ve şımarıklıklara kayma eğilimi vardı, bunları bile azarlamadım; büyük ihtimalle annesinden

aldığı bu tavırlar kişiliğinin yüzeyselliğini ortaya çıkartıyordu ve İngiliz zihniyetine hiç uymuyordu. Yine de Adèle'in bazı meziyetleri vardı ve onda iyi olan her şeyi sonuna kadar takdir etme eğilimindeydim. İfadesinde ve yüz hatlarında Bay Rochester'la bir benzerlik aradım ama bulamadım; hiçbir ifadesi bir ilişkiye işaret etmiyordu. Yazık: Adèle'in ona benzediği ortaya çıksaydı, Bay Rochester ona çok daha fazla değer verecekti.

Bay Rochester'ın bana anlattığı hikâyeyi ancak gece olup kendi odama çekildiğimde gözden geçirebildim. Kendisinin de dediği gibi hikâyenin özünde olağanüstü hiçbir şey yoktu; zengin bir İngiliz erkeğinin bir Fransız balerine karşı duyduğu tutku ve kadının ona ihanet etmesi, hiç şüphe yok ki sosyetede her gün olan olağan olaylardandı ama Bay Rochester'ın o anki ruh hali ve bu eski malikâne ve çevresinden aldığı keyif yeniden canlandığı için duyduğu mutluluğu ifade ederken onu aniden sarsan duygu nöbeti kesinlikle tuhaf bir şey vardı. Bu olayı hayretle düşündüm ama o an için bunun nedenini açıklayamadığımdan, yavaş yavaş bu konudan uzaklaştım; onun yerine efendimin bana karşı tavırlarını düşünmeye başladım. Bana duyduğu güven ketumluğuma karşı bir övgü sayılırdı; bunu böyle görüyor ve böyle kabul ediyordum. Birkaç haftadır bana karşı tavrı başlangıçta olduğundan daha istikrarlıydı. Görünüşe bakılırsa ayağına dolaşmıyordum, bana insanın kanını donduran bir kibirle yaklaşmıyor, beklenmedik zamanlarda benimle karşılaştığında memnun olmuş gibi davranıyordu; her zaman birkaç söz ediyor, gülümsüyordu; resmen huzuruna çağrıldığımda ise öyle candan bir biçimde kabul görüyordum ki gerçekten onu eğlendirecek güce sahip olduğumu ve bu akşam sohbetlerinin benim yararıma olduğu kadar onu da keyiflendirdiğini hissediyordum.

İşin aslını ararsanız ben nispeten az konuşuyor ancak onun anlattıklarını büyük bir zevkle dinliyordum. Bay Rochester tabiatı itibarıyla konuşkandı. Dünyayı tanımayan bir zihne onun hallerini ve sahnelerini (dünyanın çarpık halini ve kötü sahnelerini değil, çok büyük bir sahnede cereyan eden ve yeni oldukları için ilginç olan hallerini kastediyorum) açmak hoşuna gidiyordu; ben de onun bana sunduğu yeni fikirleri öğrenmekten, bana çizdiği yeni resimleri hayal etmekten ve önüme açtığı yeni bölgeler boyunca onun düşüncelerini izlemekten büyük bir zevk alıyordum, beni şaşırtan ya da rahatsız eden tek bir zehirli ima bile olmuyordu.

Onun tavırlarındaki rahatlık beni de sıkıntılı bir gerginlikten kurtarmıştı; bana karşı candan olduğu kadar dostane olan açıksözlülüğü beni ona çekiyordu. Bazı zamanlar sanki efendim değil de akrabammış gibi gelirdi bana; yine de zaman zaman çok zorbaca davrandığı olurdu ama buna aldırmıyordum, o böyleydi, biliyordum. Hayatıma kattığı bu yenilik sayesinde öyle mutlu, ona karşı öyle minnettardım ki akrabalarımı aramaktan vazgeçmiştim, kaderim ince bir hilâlken şimdi büyüyor gibiydi, varoluşumdaki boşluklar dolmuş, bedensel sağlığım iyileşmişti, daha toplamış ve güçlenmiştim.

Peki Bay Rochester şimdi gözüme çirkin görünüyor muydu? Hayır ey okur; minnet ve hepsi keyifli ve candan birçok dostane sohbet onun yüzünü görmekten en çok mutluluk duyduğum nesne haline getirmişti; onun herhangi bir odadaki varlığı en parlak ateşten bile daha fazla neşe veriyordu. Ancak onun hatalarını unutmuş değildim, unutmam mümkün de değildi çünkü bunları sık sık önüme getiriyordu. Bay Rochester gururluydu, alaycıydı, her tür bayağılık karşısında acımasızdı, ruhumun derinliklerinde, bana gösterdiği kibarlığın, başka birçok kişiye gösterdiği adaletsiz kabalıkla dengelendiğini

biliyordum. Bir ânı bir ânını tutmuyordu, bu halini anlamak mümkün değildi; kaç defa onun için kitap okumaya çağırıldığımda onu kütüphanesinde başını, kavuşturduğu kollarına dayamış otururken bulmuşumdur ve kafasını kaldırıp bana baktığında suratsız, neredeyse habis denebilecek biçimde çatık kaşları yüzünün hatlarını karartırdı. Ama inanıyordum ki onun bu huysuzluğunun, sertliğinin ve eski ahlaki hatalarının (*eski* diyorum çünkü artık bunları düzeltmiş gibi görünüyordu) kaynağında kaderin zalim bir oyunu vardı. Ben onun tabiat itibarıyla, içinde bulunduğu şartların geliştirdiğinden, eğitiminin aşıladığından ya da kaderinin teşvik ettiğinden daha iyi eğilimlere, daha yüksek ilkelere ve daha saf zevklere sahip olduğuna inanıyordum. Onda mükemmel malzemeler olduğuna inanıyordum, gerçi o anda bir biçimde bozulmuş ve karışmış bir halde duruyorlardı. O her ne için yas tutuyorsa onun için yas tuttuğumu ve bu acıyı geçirmek için çok şeyler verebileceğimi inkâr edemem.

Artık mumu söndürüp yatağıma yatmış olmama rağmen, yolda yürürken duraksayıp kaderinin nasıl önüne çıktığını ve ona Thornfield'da mutlu olmaya cesaret etmesini söylediğini anlatırkenki bakışını düşünüp uyuyamıyordum.

Kendi kendime, "Neden olmasın?" diye sordum. "Onu bu eve yabancılaştıran nedir? Yine kısa bir süre içinde evden ayrılacak mı? Bayan Fairfax onun malikâneye geldiğinde nadiren on beş günden fazla kaldığını söylemişti ve bu sefer sekiz haftadır burada. Eğer giderse bu değişiklik çok hüzünlü olacak. Onun bahar, yaz ve sonbaharda burada bulunmadığını düşünelim, güneş ışıkları ve güzel günler ne kadar neşesiz olacaktır!"

Bunları düşündükten sonra uyuyup uyumadığımı tam bilemiyorum; her halükârda belirsiz bir mırıltı duyunca sıçra-

yarak uyandım, tuhaf ve kederli ses sanki tam tepemden geliyordu. Keşke mumu söndürmeseydim, diye düşündüm; gece ürkütücü derecede karanlıktı, içime kasvet basmıştı. Kalkıp yatakta oturdum ve dinlemeye başladım. Ses kesilmişti.

Tekrar uyumaya çalıştım ama kalbim endişeyle çarpıyordu; iç huzurum bozulmuştu. Holün ta dibinde duran saat ikiyi vurmuştu. Tam o sırada odamın kapısına dokunulmuş gibi oldu; sanki kapımın dışındaki karanlık koridor boyunca el yordamıyla bir şeyler aranan parmaklar kapıya sürtünmüştü. "Kim var orada?" dedim. Kimse cevap vermedi. Korkudan kanım donmuştu.

Birdenbire bunun Kılavuz olabileceğini düşündüm, mutfak kapısı yanlışlıkla açık bırakıldığında Bay Rochester'ın kapısının eşiğine kadar gittiği az değildi, sabahları onu orada yatarken görmüşlüğüm vardı. Bu fikir beni bir biçimde sakinleştirdi, yattım. Sessizlik, insanın sinirlerini yatıştırır; bütün evde tekrar mutlak bir sessizlik hüküm sürerken bir defa daha uyuklamaya başladığımı hissettim. Ama o gece uyku bana haramdı. Bir rüya kulağıma kadar henüz yaklaşmıştı ki, insanın iliğini dondurmaya yetecek bir olaydan korkarak kaçtı.

Bu, şeytani bir gülüştü –alçak, bastırılmış ve derinden gelen bir kahkahaydı– sanki tam odamın kapısının anahtar deliğinden geliyordu. Yatağımın başı kapıya yakındı, o yüzden ilk önce bu cin gülüşünün yatağımın başından geldiğini ya da daha ziyade, yatağımın başına çömelmiş birinin güldüğünü sandım. Ama kalkıp etrafıma baktım ve hiçbir şey göremedim, ben hâlâ bakınırken doğal olmayan ses tekrarlandı, bu kez kapının tahtalarının ardından geldiğini biliyordum. İçimden ilk gelen şey kalkıp kapıyı sürgülemek oldu, ikinci olarak da, "Kim var orada?" diye bağırmak.

Bir şey hırıldayıp inledi. Çok geçmeden üçüncü katın mer-

divenine doğru giden ayak sesleri duyuldu. O merdivenin girişini kapatmak için bir süre önce bir kapı yapılmıştı; onun açılıp kapandığını duydum, ortalık tekrar sessizleşti.

"Acaba Grace Poole muydu? Yoksa onu bir şeytan mı ele geçirdi?" diye düşündüm. Artık kendi başıma kalmam mümkün olmadığından Bayan Fairfax'in yanına gitmem gerekiyordu. Aceleyle elbisemi giyip bir şal aldım, titreyen ellerimle sürgüyü çekip kapıyı açtım. Tam dışarıda, koridor halısının üstünde bir mum yanıyordu. Bu duruma çok şaşırdım: ama beni daha da şaşırtan havanın sanki dumanla doluymuş gibi loş olmasıydı ve sağıma soluma bakıp bu mavi duman halkalarının nereden geldiğini anlamaya çalışırken burnuma keskin bir yanık kokusu geldi.

Bir şey gıcırdadı; bu, yarı açık bir kapıydı ve Bay Rochester'ın odasının kapısıydı ve duman da oradaki bir buluttan geliyordu. Artık Bayan Fairfax'i, Grace Poole'u ya da gülme sesini düşünmüyordum; bir saniyede odanın içindeydim. Yatağın çevresinde alevden diller fırlıyordu, perdeler yanıyordu. Ateş ve dumanın ortasında Bay Rochester derin bir uykuya dalmış hareketsiz yatmaktaydı.

"Uyanın! Uyanın!" diye bağırarak onu sarstım ama bir şeyler mırıldanıp döndü; dumandan sersemlemişti. Kaybedecek bir an bile yoktu; çarşaflar da tutuşmuştu. Bay Rochester'ın ibrik ve leğenine koştum; neyse ki biri geniş, diğeri derindi ve ikisi de suyla doluydu. Onları zar zor kaldırıp yatağın ve üzerinde yatan gövdenin üstüne su döktüm sonra hemen kendi odama koşup kendi su kabımı getirdim, yatağı tekrar vaftiz ettim ve Tanrı'nın da yardımıyla karyolayı yutmak üzere olan alevleri söndürdüm.

Sönen ateşin cızırtısı, boşalttıktan sonra elimden düşen sürahinin kırılması ve en çok da, bol bol döktüğüm su, nihayet

Bay Rochester'ı uyandırmıştı. Artık oda karanlık olmasına rağmen onun uyanık olduğunu biliyordum çünkü bir su gölünün ortasında kendine geldiğinde tuhaf lanetler savurduğunu duymuştum.

"Sel mi oldu?" diye bağırdı.

"Hayır, efendim," diye cevap verdim, "ama yangın çıkmıştı, yataktan kalkın, artık söndü, size bir mum getireyim."

Bay Rochester, "Hıristiyanlığın bütün cinleri adına, bu Jane Eyre mi?" diye sordu. "Bana ne yaptın, büyücü, sihirbaz? Odada senden başka kim var? Beni boğmaya mı çalıştın?"

"Size bir mum getireyim, efendim, ve Tanrı aşkına kalkın. Biri bir şey yapmaya çalışmış ama bunun kim olduğunu ve ne yapmaya çalıştığını kısa sürede bulamazsınız."

"İşte! Kalktım artık ama şimdi mum getirirsen kendini tehlikeye atmış olursun; ben üstüme giyecek kuru bir şeyler bulana kadar iki dakika bekle, eğer giyecek kuru bir şey kaldıysa, evet, işte robdöşambrım. Şimdi koş!"

Koştum ve hâlâ koridorda yanan mumu getirdim, elimden aldı, kaldırıp yatağı inceledi, her şey kararmış ve kavrulmuştu, çarşaflar sırılsıklamdı, halı suyun içinde yüzüyordu.

"Bu nedir? Kim yaptı?" diye sordu. Ona olup biteni kısaca anlattım; koridorda duyduğum tuhaf gülüşü, üçüncü kata çıkan ayak seslerini, dumanı, beni onun odasına götüren yangının kokusunu, orayı ne halde bulduğumu ve elime geçen bütün suyu onun üzerine döktüğümü anlattım.

Büyük bir ciddiyetle dinledi, ben anlatmaya devam ederken yüzünün ifadesinde şaşkınlıktan çok, endişe vardı; sözümü bitirdiğimde hemen konuşmadı.

"Bayan Fairfax'i çağırayım mı?" diye sordum.

"Bayan Fairfax mi? Hayır, niye çağırasın ki? O ne yapabilir? Bırak rahatsız edilmeden uyusun."

"O zaman Leah'yı getireyim ve John'la karısını uyandırayım."

"Hayır, yapma, sadece kımıldamadan dur. Üzerinde bir şal var. Eğer hâlâ üşüyorsan pelerinimi alır, sarınırsın, şu koltuğa otur, işte, ben pelerini omzuna koyayım. Şimdi de ayaklarını tabureye koy ki suya değmesin. Seni birkaç dakika için yalnız bırakacağım. Mumu alacağım. Ben gelene kadar olduğun yerde kal, bir fare kadar hareketsiz ol. Üçüncü katı ziyaret etmem gerekiyor. Yerinden kımıldama, unutma ve kimseyi çağırma."

O giderken, ışığın uzaklaşmasını seyrettim. Yumuşak adımlarla koridoru geçti, elinden geldiği kadar az gürültü yaparak merdivenlere giden kapıyı açtı, ardından kapattı ve son ışık da kayboldu. Mutlak bir karanlıkta kaldım. Bir ses geliyor mu diye dinledim ama hiçbir şey duymadım. Çok uzun bir zaman geçti. Yorgun düşmüştüm, pelerine rağmen üşüyordum, hem sonra ev halkını uyandıramayacağıma göre orada kalmakta bir fayda görmüyordum. Bay Rochester'ın emirlerine itaat etmeyerek onun canını sıkma tehlikesini göze almak üzereydim ki loş bir ışık bir kere daha koridorun duvarına yansıdı ve onun çıplak ayaklarının halıda çıkarttığı sesi duydum. "Umarım gelen odur," diye düşündüm, "daha kötü bir şey olmasın."

Bay Rochester solgun ve çok hüzünlü bir halde tekrar odaya girdi. "Her şeyi anladım," derken mumu, leğenle ibriğin masasına koydu, "tam düşündüğüm gibi."

"Nasıl efendim?"

Hiç cevap vermedi ama kollarını kavuşturup yere bakarak öylece durdu. Birkaç dakikanın sonunda biraz tuhaf bir ses tonuyla şu soruyu sordu:

"Kendi odanın kapısını açtığında bir şey görüp görmediğini söylemiş miydin, unutmuşum."

"Hayır, efendim, yalnızca yerde bir mum gördüğümü söylemiştim."

"Ama tuhaf bir gülme sesi duydun? Sanırım o gülmeyi ya da ona benzer bir şeyi daha önce de duymuşsundur?"

"Evet efendim, burada dikiş diken bir kadın var, adı Grace Poole, o bu şekilde gülüyor. Kimseye benzemeyen birisi."

"Evet öyle. Grace Poole, tahmin ettin. O senin de dediğin gibi kimseye benzemeyen biridir. Peki, bu konuyu düşüneceğim. Bu arada, bu gece olup bitenler hakkında benim dışımda bir tek sen bilgi sahibi olduğun için memnunum. Senin gevezelik etme huyun yoktur, bundan kimseye bahsetme. Ben buranın halini açıklarım," (yatağı işaret etti): "Sen şimdi kendi odana dön. Ben gecenin kalanını kütüphanedeki koltuğun üzerinde gayet rahat geçiririm. Saat neredeyse dört, iki saat sonra hizmetçiler kalkacak."

Oradan ayrılırken, "Öyleyse iyi geceler, efendim," dedim.

Şaşırmış görünüyordu ki bu çok tutarsızdı çünkü bana daha biraz önce gitmemi söylemişti.

"Ne?!" diye bağırdı, "Beni hemen terk mi ediyorsun, hem de böyle?"

"Bana gidebileceğimi söylemiştiniz, efendim."

"Ama vedalaşmadan ya da iki çift teselli sözü etmeden, hayır dileklerinde bulunmadan yani kısacası öyle kısa, kuru bir tarzda git de demedim. Hem sen benim hayatımı kurtardın! Beni korkunç ve acı bir ölümden kurtardın ama sanki birbirimizi tanımıyormuşuz gibi geçip gidiyorsun yanımdan! En azından el sıkışalım."

Bana elini uzattı, ben de ona elimi uzattım; elimi önce bir eliyle tuttu, sonra iki elinin arasına aldı.

"Hayatımı kurtardın; sana karşı muazzam bir borcum olduğunu söylemekten büyük bir mutluluk duyuyorum. Daha

fazlasını söyleyemeyeceğim. Senden başka hayatta hiç kimseye böyle bir borcumun olmasına katlanamazdım ama seninle farklı; senin iyiliğini bir yük olarak hissetmiyorum, Jane."

Bay Rochester durakladı, bana baktı, kelimeler neredeyse dudaklarında titriyordu; ama sesi kısılmıştı.

"Tekrar iyi geceler, efendim. Bu olayda borç, iyilik, yük, yükümlülük yok."

"Bunu biliyordum," diye devam etti, "Bir gün, bir biçimde bana bir iyilik edeceğini biliyordum, seninle ilk karşılaştığımda bunu gözlerinde okudum; gözlerindeki bakış ve gülümseyiş boş yere..." (tekrar durdu) "boş yere" (acele devam etti) "kalbimin en derin yerini boş yere neşeyle doldurmadı. Bazı insanlar, iki kişi arasında doğal bir sempati olduğundan söz eder. İyilik meleklerini de duymuştum, en çılgın masalda bile gerçeğin tohumları vardır. Benim aziz koruyucum, iyi geceler!"

Sesinde tuhaf bir enerji, bakışında tuhaf bir ateş vardı.

"Uyanık olduğum için mutluyum," dedim ve sonra gidiyordum.

"Ne?! *Gidecek* misin?"

"Üşüdüm, efendim."

"Üşüdün mü? Evet, üstelik de bir havuzun içinde duruyorsun. Öyleyse git, Jane, git!" Ama elimi hâlâ bırakmamıştı, ben de çekemiyordum. Kendi kendime bir çare düşündüm:

"Sanırım Bayan Fairfax'in kalktığını duydum, efendim," dedim.

"Peki, beni terk et." Parmaklarını gevşetti, ben de gittim.

Tekrar yatağıma yattım ama uyumak aklımdan bile geçmedi. Sabah şafak sökene kadar sıkıntı dalgalarıyla sevinç akıntılarının iç içe geçtiği, kaygısız fakat aynı zamanda huzursuz bir denizde savrulup durdum. Zaman zaman bu deni-

zin vahşi sularının ötesinde, Beulah'ın tepeleri kadar güzel bir kıyı ve ara sıra da ümidin yol açtığı, ruhumu zaferle kıyıya doğru sürükleyen tazeleyici bir fırtına gördüğümü sanıyor ama hayalimde bile olsa ona ulaşamıyordum; kıyıdan ters bir meltem esiyor ve beni sürekli geriye itiyordu. Sağduyu deliliğe direniyor, akıl tutkuyu uyarıyordu. Dinlenemeyecek kadar huzursuz olduğum için şafak söker sökmez kalktım.

XVI

Bu uykusuz gecenin ardından gelen gün Bay Rochester'ı görmeyi hem istiyor hem de korkuyordum. Onun sesini tekrar duymak istiyor ama göz göze gelmekten korkuyordum. Sabahın erken saatlerinde bir an için onun gelmesini bekledim; ders odasına sık sık gelme âdeti yoktu ama bazen birkaç dakikalığına içeri girdiği olurdu ve o gün bizi ziyaret edeceğini hissediyordum.

Ama sabah her zamanki gibi geçti; Adèle'in derslerinin sakin akışını bozacak hiçbir şey olmadı. Sadece, kahvaltıdan hemen sonra Bay Rochester'ın odasının çevresinden bir patırtı geldi; Bayan Fairfax'in, Leah'nın ve aşçının –yani John'un karısının– hatta John'un sert sesi bile geliyordu. "Beyin yatağında yanmamış olması ne büyük bir lütuf!" diye bağırışıyorlardı. "Gece mumu yanık bırakmak daima tehlikelidir." "Neyse ki sürahiyi akıl edebilecek kadar sakinmiş!" "Niye kimseyi uyandırmadı acaba!" "Kütüphanedeki koltuğun üzerinde yattığı için hastalanmaz umarım ..."

Bu sohbetin ardından ovalama ve eşyaların yerleştirilme sesleri duyuldu ve aşağıya yemeğe inerken odanın önünden geçince, açık kapıdan her şeyin tekrar düzene konmuş olduğunu gördüm; yalnızca yatağın perdeleri sökülmüştü. Leah, pencerenin önündeki oturağa çıkmış, isten kararmış camları siliyordu. Konuyla ilgili ne anlatıldığını öğrenmek istediğim için ona seslenmek üzereydim ki içeri baktığımda odada ikin-

ci bir kişinin daha bulunduğunu gördüm; yatağın kenarındaki bir koltuğa bir kadın oturmuş yeni perdelerin halkalarını dikiyordu. Bu kadın Grace Poole'dan başkası değildi.

Kahverengi resmi elbisesi, kareli önlüğü, beyaz mendili ve şapkasıyla her zamanki gibi sessiz ve ağırbaşlı bir halde orada oturuyordu. Kendini işine vermiş, sanki bütün düşünceleri buna yönelmişti; sert alnında ve sıradan yüz hatlarında, cinayet işlemeye yeltenmiş, kurbanı tarafından inine kadar izlenmiş ve (inancıma göre) teşebbüs ettiği cinayetle suçlanmış birinde olması beklenen herhangi bir solgunluk ya da umutsuzluk işareti yoktu. Şaşırmıştım, hayrete düşmüştüm. Ben ona bakarken başını kaldırdı; yüzünde ne bir ürkme ifadesi ne de duygularını, vicdan azabını ya da tespit edilme korkusunu ele verecek herhangi bir renk değişimi, solma ya da kızarma vardı. Her zamanki ağırkanlı ve kaba tavrıyla, "Günaydın, hanımefendi," dedi ve eline yeni bir halka ve biraz şerit alıp dikişini dikmeye koyuldu.

Onu bir sınayayım, diye düşündüm. *Böyle bir soğukkanlılığı anlamak mümkün değil.*

"Günaydın, Grace," dedim. "Burada bir şey mi oldu? Sanki biraz önce hizmetçilerin hep birlikte konuştuklarını duydum gibi geldi."

"Beyefendi dün gece yatağında kitap okuyormuş, mum yanarken uyuyakalmış ve perdeler tutuşmuş ama neyse ki yatak örtüleri ve karyolanın tahtaları yanmaya başlamadan önce uyanmış da ibrikteki suyla alevleri söndürmeyi başarabilmiş."

Alçak sesle, "Tuhaf bir iş!" dedim, sonra gözlerimi ondan ayırmadan, "Bay Rochester hiç kimseyi uyandırmadı mı? Kimse onun kalktığını duymadı mı?" dedim.

Tekrar gözlerini kaldırıp bana baktı, bu sefer sanki gözle-

rinde bir anlam vardı. Sanki beni ihtiyatla inceliyordu, sonra cevap verdi.

"Hizmetçiler o kadar uzak bir yerde uyuyor ki, biliyorsunuz hanımefendi, onların duyması ihtimali az. Beyefendinin odasına en yakın olan sizin ve Bayan Fairfax'in odalarınız ama Bayan Fairfax hiçbir şey duymadığını söyledi; insanlar yaşlandıkça uykuları ağırlaşıyor..." Biraz durdu, sonra sanki kayıtsızmış gibi ama yine de kasıtlı ve anlamlı bir ses tonuyla, "Ama siz gençsiniz hanımefendi, uykunuz hafiftir, belki siz bir ses duymuşsunuzdur?" diye ekledi.

Sesimi alçaltarak, "Duydum," dedim çünkü hâlâ camları parlatmakla meşgul olan Leah konuştuklarımı duysun istemiyordum. "Hatta baştan, bunun Kılavuz olabileceğini düşündüm ama Kılavuz gülemez ve bir gülme sesi duyduğumdan eminim, hem de tuhaf bir gülüş."

Grace Poole eline bir parça iplik aldı, dikkatle mumladı, iğneye geçirdi ve mükemmel bir soğukkanlılıkla, "Beyefendinin böyle bir tehlike altındayken gülmesi pek olacak iş değil diye düşünüyorum, hanımefendi, siz rüya görmüş olmalısınız," dedi.

Biraz hiddetlenerek, "Rüya görmüyordum," dedim çünkü onun bu pişkin sükûneti beni tahrik ediyordu. Tekrar bana baktı, gözlerinde aynı inceleyen ve kasıtlı ifade vardı.

"Bir gülme sesi duyduğunuzu beyefendiye söylediniz mi?" diye sordu.

"Bu sabah onunla konuşmaya fırsatım olmadı."

"Kapınızı açıp koridora bakmayı hiç düşünmediniz mi?" diye tekrar sordu.

Beni çapraz sorguya çekiyor gibiydi, fark ettirmeden ağzımdan laf almaya çalışıyordu. Eğer benim onun suçunu bildiğimi ya da bundan şüphe ettiğimi keşfederse o kötü

oyunlarını bana oynayabileceği fikri birden kafama dank etti; kendimi korumanın daha makul olacağını düşündüm.

"Tam aksine," dedim. "Kapımı sürgüledim."

"Öyleyse her gece yatmadan önce kapınızı sürgüleme âdetiniz yok?"

Alçak! Benim alışkanlıklarımı öğrenmek istiyor ki buna göre plan yapabilsin! diye düşündüm. Öfke bir kere daha tedbire galip geldi, sert bir sesle cevap verdim, "Bu zamana kadar kapıyı sürgülemeyi genellikle ihmal ediyordum, gerekli olmadığını düşünüyordum. Thornfield Malikânesi'nde herhangi bir tehlikeden ya da rahatsız edilmekten korkmam gerektiğinin farkında değildim, ama gelecekte," (ve kelimeleri özellikle vurguladım) "yatmadan önce her şeyin güvenli olmasına çok dikkat edeceğim."

Cevabı, "Bu akıllıca olur," oldu, "malikânenin civarı bildiğim en sakin yerdir, yaşanmaya başladığından beri malikâneyi soymaya yeltenen olduğunu duymadım oysa gümüş dolabında yüzlerce sterlin değerinde gümüş olduğu gayet iyi biliniyor. Hem biliyorsunuz, böyle büyük bir eve göre çok az hizmetkâr var çünkü beyefendi burada hiç uzun kalmaz. Ve biliyosunuz, bekâr olduğu için geldiğinde de fazla bir hizmet beklemez: ama ben yine de işi sağlama almaktan yanayımdır hep, kapıyı kilitlemek zor değil, hem insanın civarda olabilecek herhangi bir kötülükle arasına bir sürgü çekmesi en doğrusu. Birçokları, hanımefendi, her şeyi Tanrı'ya emanet etmekten yana ama ben hep demişimdir ki, insan tedbirini almazsa Tanrı'nın da yapacağı bir şey yoktur, oysa ihtiyatlı davrananları hep kutsar." Grace Poole nutkunu bitirdi, bu onun için epey uzun bir söylevdi ve Quaker mezhebi kadınlarına mahsus bir ağırbaşlılık taşıyordu.

Onun bu mucizevi sükûneti ve en akıl almaz ikiyüzlülüğü

karşısında dilim tutulmuş bir halde duruyordum ki aşçı içeri girdi.

Grace'e hitap ederek, "Bayan Poole," dedi, "Hizmetkârların yemeği birazdan hazır olacak, aşağı inecek misiniz?"

"Hayır, bir tepsiye siyah biramı ve biraz da lapa koyun, ben onu yukarı çıkarırım."

"Et ister misiniz?"

"Bir parça, azıcık da peynir, o kadar."

"Peki irmik ister misiniz?"

"Şimdilik zahmet etme, çaydan önce aşağıya geleceğim, kendim hazırlarım."

Burada aşçı bana dönüp Bayan Fairfax'in beni beklediğini söyledi, böylece ben de oradan ayrıldım.

Beynim Grace Poole'un esrarengiz kişiliğini, onun Thornfield'daki asıl konumunun ne olduğunu, o sabah neden gözetim altına alınmadığını, en azından beyefendiye hizmet etmeye neden devam ettiğini sorgulamakla öylesine meşguldü ki, akşam yemeği sırasında Bayan Fairfax'in perdelerin yanmasıyla ilgili anlattıklarını doğru düzgün duyamadım. Bay Rochester önceki gece Grace Poole'un suçlu olduğuna inandığını neredeyse beyan etmişti; onu, bu kadını suçlamaktan alıkoyan gizemli sebep neydi? Beni de neden bu gizeme ortak etmişti? Bu tuhaftı; cesur, haklı ve gururlu bir beyefendi, bir biçimde en rezil hizmetkârlarından birinin denetimi altındaydı; o kadar ki bu kadın onun canına kastettiğinde bile, onu cezalandırmak bir yana, buna teşebbüs etmekle açıkça suçlayamıyordu bile.

Eğer Grace genç ve güzel olsaydı Bay Rochester'ın tedbir ya da korkudan daha yumuşak duyguların etkisi altında olduğunu söylerdim ama onun o kaba saba, sert yüz hatlarını göz önüne alınca bu fikir kabul edilemezdi. "Yine de,"

diye düşündüm, "O da bir zamanlar gençmiş, gençlik yılları efendisininkiyle aynı döneme denk gelmiştir; Bayan Fairfax bir defasında bana onun uzun yıllardır burada yaşadığından bahsetmişti. Hiçbir zaman güzel olabileceğini sanmıyorum ama anlayabildiğim kadarıyla bu özelliklerin yerini tutabilecek ilginç ve güçlü bir kişiliği olabilir. Bay Rochester, kararlı ve egzantrik insanların acemisi sayılır; Grace de en azından egzantrik biri. Ya eski bir kapris (Bay Rochester'ınki gibi ani kararlarla hareket eden, kafasının dikine giden bir insana uygun bir durum) onu bu kadının hükmü altına soktuysa ve kendi düşüncesizliği yüzünden şimdi kadın onun hareketleri üzerinde gizli bir etkiye sahipse ve Bay Rochester da bundan kurtulamadığı gibi, gözardı etmeye de cesaret edemiyorsa?" Ama düşüncelerim bu noktaya ulaştığında Bayan Poole'un dört köşe, dümdüz gövdesi ve çirkin, kuru, hatta kaba yüzü gözümün önüne geliyor ve, *Hayır, imkânsız! Tahminlerim doğru olamaz,* diye düşünürken, *Ama,* diyor kendi kalbimizden bize seslenen ses, *sen de güzel değilsin ve belki de Bay Rochester seni beğeniyor; her halükârda, onun seni beğendiğini sık sık hissetmişsindir ve dün gece; sözlerini hatırla, bakışını hatırla, ses tonunu hatırla!* diyordu.

Hepsini gayet iyi hatırlıyordum; o anki dili, bakışı ve ses tonu canlı bir biçimde yenileniyordu. Artık ders odasındaydım; Adèle resim çiziyordu, onun üzerine eğilip kalemini yönlendirdim. Başını kaldırıp bir tür şaşkınlıkla bana baktı.

"*Qu'avez-vous, mademoiselle?*"* dedi. "*Vos doigts tremblent comme la feuille, et vos joues sont rouges: mais, rouges comme des cerises!*"**

---

* *Fr.* Neyiniz var, matmazel? (Çev. N.)

** *Fr.* Parmaklarınız yaprak gibi titriyor, yanaklarınız da kıpkırmızı, ama kiraz gibi kırmızı! (Çev. N.)

"Eğilince ateş bastı, Adèle!" dedim. O çizmeye, ben de düşünmeye devam ettim.

Grace Poole'la ilgili aklımdan geçen berbat düşünceleri aceleyle kafamdan sildim; midemi bulandırıyordu. Kendimi onunla kıyasladım ve çok farklı olduğumuzu gördüm. Bessie Leaven benim tam bir hanımefendi olduğumu söylemişti ve gerçeği söylüyordu; ben bir hanımefendiydim. Ve şimdi Bessie'nin beni gördüğü zamandan çok daha iyi görünüyordum; yüzüme renk gelmişti, toplamıştım, daha canlıydım, daha hayat doluydum çünkü daha parlak umutlarım ve daha güçlü zevklerim vardı.

Pencereye doğru bakarken, *Gece yaklaşıyor,* diye düşündüm. *Bugün evin içinde Bay Rochester'ı ne gördüm ne de ayak seslerini duydum ama eminim gece olmadan onu görürüm, sabah karşılaşmaktan korkuyordum ama şimdi bunu arzuluyorum çünkü beklentiler o kadar uzun süre kafamı karıştırdı ki artık sabırsızlığa dönüştü.*

Alacakaranlık bastırdığında ve Adèle, Sophie ile birlikte çocuk odasında oynamak için benim yanımdan ayrıldığında bunu çok güçlü bir şekilde arzuluyordum. Aşağıdaki çanın çalmasını bekliyor; Leah'nın bir mesajla yukarı çıkıp çıkmadığını dinliyordum; zaman zaman bizzat Bay Rochester'ın ayak seslerini duyduğumu sanıyor ve kapıya dönüyordum, açılmasını ve onun içeri girmesini bekleyerek. Kapı kapalı kalmaya devam etti, pencereden içeri sadece karanlık sızdı. Hâlâ çok geç sayılmazdı; beni genellikle yedi ya da sekizde çağırırdı ve şu anda saat altı bile olmamıştı. Ona söyleyeceğim bu kadar çok şey varken, bu gece bütünüyle hayal kırıklığına uğramayacaktım herhalde! Tekrar Grace konusunu açmak ve ne cevap vereceğini duymak istiyordum. Ona dün geceki korkunç teşebbüsün Grace Poole işi olduğuna gerçek-

ten inanıp inanmadığını açıkça sormak istiyordum; eğer böyleyse onun kötülüğünü neden bir sır olarak saklıyordu? Merakımın onu rahatsız edip etmemesinin fazla bir önemi yoktu; onu bir sinirlendirip bir rahatlatmanın verdiği hazzı biliyordum ve bu, benim özellikle hoşuma gidiyordu ve yanılmaz bir içgüdü beni fazla ileri gitmekten alıkoyuyordu; onu tahrik etmenin sınırını asla aşmamıştım ama en uçtaki eşikte hünerimi sınamak çok hoşuma gidiyordu. Ona karşı göstermem gereken her saygıyı gösteriyor, konumumun gerektirdiği her türlü adaba uyuyor ama yine de, herhangi bir korku ya da tedirginlik duymadan, tartışmada ona karşı gelebiliyordum; bu ona da bana da uyuyordu.

En nihayet merdivenler, ayak sesleriyle gıcırdadı, Leah göründü ama sadece çayın Bayan Fairfax'in odasında hazır olduğunu söylemek için gelmişti. Oraya gittim, en azından aşağı kata indiğim için mutluydum çünkü Bay Rochester'ın varlığına biraz daha yaklaştığımı hayal ediyordum.

İyi kalpli hanımefendi, ben yanına gittiğimde, "Çayınızı istiyor olmalısınız," dedi, "akşam yemeğinde o kadar az yediniz ki. Korkarım, bugün pek iyi değilsiniz, yüzünüz kızarmış ve ateşiniz varmış gibi görünüyorsunuz."

"Ah, iyiyim! Kendimi hiç bu kadar iyi hissetmemiştim."

"Öyleyse iştahınızla bunu kanıtlamalısınız. Ben şunu örerken çaydanlığı doldurur musunuz?" Bayan Fairfax, işini bitirdikten sonra o âna kadar açık tuttuğu perdeyi indirmek üzere yerinden kalktı; o zamana kadar, sanırım gün ışığından mümkün olduğu kadar yararlanabilmek için perdeleri açık tutmuştu; artık alacakaranlık tam bir karanlığa dönüşüyordu.

Pencereden dışarı bakarken, "Bu gece hava güzel," dedi, "gerçi yıldızlar görünmüyor ama Bay Rochester, genel olarak yolculuk yapmak için uygun bir günü seçmiş."

"Yolculuk mu! Bay Rochester bir yere mi gitti? Evde olmadığını bilmiyordum."

"Ah, kahvaltısını eder etmez yola koyuldu! Leas'a gitti, Millcote'un öteki tarafında, on beş kilometre ötedeki Bay Eshton'ın yerine. Sanırım orada kalabalık bir grup toplanmış, Lord Ingram, Sir George Lynne, Albay Dent ve başka beyefendiler."

"Bay Rochester'ın bu gece dönmesini bekliyor musunuz?"

"Hayır, yarın da dönmez; bir hafta, hatta daha da uzun kalabileceğini düşünüyorum. Bu kibar ve modaya uyan insanlar bir araya geldiklerinde, onları öyle bir zarafet ve neşe sarar ki, hoşlarına gidecek, onları eğlendirebilecek her şey sağlanır, birbirlerinden ayrılmak için hiç acele etmezler. Özellikle beyefendiler böyle buluşmaları çok sever ve Bay Rochester cemiyet içinde o kadar hünerli ve canlı olur ki sanırım herkesin gözdesidir; hanımlar ondan pek hoşlanır oysa görünüşünün, onu hanımların gözünde pek makbul kılacağını düşünmezsiniz ama sanırım hünerleri ve yetenekleri, hatta belki de serveti ve soyluluğu görünüşündeki en ufak hatayı bile affettiriyor."

"Leas'ta hanımlar var mı?"

"Bayan Eshton'la üç kızı var; gerçekten de çok zarif genç hanımlar, sonra Muhterem Blanche ve Mary Ingram var, sanırım onlardan güzel kadın yoktur; Blanche'ı altı yedi yıl önce, on sekiz yaşında bir genç kızken görmüştüm. Buraya, Bay Rochester'ın verdiği bir Noel partisine ve balosuna katılmak üzere gelmişti. O gün yemek salonunu görmeliydiniz; nasıl zengin süslenmişti, nasıl pırıl pırıl aydınlatılmıştı! Sanırım elli hanımefendi ve beyefendi vardı; hepsi de kasabanın en önde gelen ailelerindendi ve Bayan Ingram gecenin güzeli sayıldı."

"Onu gördüğünüzü söylüyorsunuz, Bayan Fairfax, nasıl biriydi?"

"Evet, onu gördüm. Yemek odasının kapıları ardına kadar açılmıştı ve Noel zamanı olduğu için hizmetkârların hanımların piyano çalıp şarkı söylemelerini dinleyebilmeleri için holde toplanmalarına izin verilmişti. Bay Rochester benim içeride kalmamı istemişti ve sessizce bir köşede oturup onları seyrettim. Bundan daha muhteşem bir sahne görmedim; hanımlar şahane giyinmişlerdi, çoğu –en azından en genç olanlar– çok güzel görünüyordu ama kraliçe kesinlikle Bayan Ingram'dı."

"Peki nasıl biriydi?"

"Uzun boy, güzel göğüsler, yuvarlak omuzlar, uzun, zarif boyun; zeytuni ten, esmer ve duru, soylu yüz hatları; gözleri biraz Bay Rochester'ın gözlerine benziyordu, büyük ve siyah, tıpkı mücevherleri gibi pırıl pırıl. Hem öyle güzel saçları vardı ki; kuzguni siyah ve ona o kadar yakışacak bir biçimde taranmıştı ki, arkasında kalın örgülerden bir taç, ön tarafında ise hayatımda gördüğüm en uzun, en parlak bukleler vardı. Bembeyaz giyinmişti ve amber rengi bir şalı omuzlarından göğsünün üzerine doğru geçirip yan tarafından bağlamış ve uzun, püsküllü uçlarını dizinin altına kadar sallandırmıştı. Saçına da yine amber rengi bir çiçek takmıştı, o kapkara bukle yığınıyla güzel bir tezat oluşturuyordu."

"Tabii herkes ona hayran olmuştur?"

"Evet, elbette, sadece güzelliği değil hünerleriyle de. Şarkı söyleyen hanımlardan biri oydu, bir beyefendi ona piyanoda eşlik etti. Bay Rochester'la birlikte bir düet yaptılar."

"Bay Rochester mı? Şarkı söyleyebildiğini bilmiyordum."

"Ah, onun güzel, pes bir sesi vardır ve müzikten çok iyi anlar."

"Peki Bayan Ingram, onun sesi nasıldı?"

"Çok zengin ve güçlü bir sesi var, çok güzel söylüyordu, onu dinlemek gerçekten büyük zevkti, sonra da piyano çal-

dı. Ben müzikten fazla anlamam ama Bay Rochester anlar ve genç hanımın piyano çalışının dikkati çekecek kadar iyi olduğunu söylediğini duydum."

"Peki bu güzel ve hünerli hanımefendi, hâlâ evlenmemiş mi?"

"Görünüşe bakılırsa evlenmemiş, tahmin edebildiğim kadarıyla ne onun ne de kız kardeşinin büyük servetleri var. Yaşlı Lord Ingram'ın mülklerinden başka hiçbir şey yokmuş ve neredeyse her şey büyük oğluna miras kalmış."

"Ama merak ettim, zengin bir soylu ya da beyefendi bu hanımdan hoşlanmamış mı; örneğin Bay Rochester? Beyefendi zengin, değil mi?"

"Ah, evet. Ama biliyorsunuz aralarında ciddi bir yaş farkı var. Bay Rochester neredeyse kırk yaşına geliyor, hanımefendi ise henüz yirmi beş yaşında."

"Bunun ne önemi var ki? Her gün aralarında çok daha büyük yaş farkı olan çiftler evleniyor."

"Doğru, yine de bu tür bir fikrin Bay Rochester'ın aklına yatacağını pek sanmam. Ama hiçbir şey yemediniz, çay içmeye başladığınızdan beri ağzınıza neredeyse hiçbir şey koymadınız."

"Hayır, yemek yiyemeyecek kadar susamışım. Bana bir fincan daha çay verir misiniz?"

Bay Rochester ile güzel Blanche'ın birleşmeleri ihtimali konusuna tekrar dönmek üzereydim ki, Adèle içeri girdi ve konuşma başka bir kanala aktı.

Tekrar yalnız başıma kaldığımda aldığım bilgileri gözden geçirdim, kalbime baktım, onun düşüncelerini ve duygularını inceledim ve bunların arasından hayal gücümün sınırsız ve yolunu kaybetmiş boşluğunda kimsesiz dolaşanları sert bir elle sağduyunun emniyetli yuvasına geri çekmeye çabaladım.

Kendi kendimi yargıladım ve Hafıza, dün geceden beri dilediğim şeylere, kapıldığım hislere, beslediğim ümitlere, geçen yaklaşık on beş gün boyunca içinde bulunduğum zihinsel duruma dair kanıtlar sundu; Akıl bir adım öne çıktı ve kendine has sessiz üslubuyla, benim nasıl gerçeği reddedip şiddetle hayalimi kovaladığımı gösteren sade, süssüz bir masal anlattı; şu yönde hüküm verdim:

Jane Eyre'den daha büyük bir aptal bugüne kadar hayatta tek bir nefes bile almamış; kendini tatlı yalanlarla kandıran, zehri sanki ab-ı hayat gibi yutan bir salak yeryüzüne hiç gelmemiştir.

"Sen," dedim, "Bay Rochester'ın sevgilisi? *Sende* onu memnun edecek güçler var mı? *Sen* onun için herhangi bir önem taşıyor musun? Hadi! Aptallığın midemi bulandırıyor. Ara sıra ortaya çıkan beğeni alametlerinden zevk aldın; iyi bir aileden gelen bir beyefendinin, görmüş geçirmiş bir adamın, yanında çalışan bir acemi çaylağa gösterdiği, anlamı su götürür alametlerden. Buna nasıl cesaret edersin? Zavallı aptal, sersem! Kendini bile düşünsen daha makul davranırdın. Bu sabah kendi kendine dün gece yaşanan o kısa sahneyi tekrar ediyordun? Yüzünü ört ve utan! O, senin gözlerini öven bir şey söyledi, değil mi? Kör enik! Kamaşmış gözlerini aç da lanetli salaklığını gör! Büyük bir ihtimalle onunla evlenmeye niyet etmeyecek, kendisinden daha üstün bir adamın iltifatları hiçbir kadına fayda getirmez ve gizli bir aşkın içinde büyümesine izin vermek her kadın için deliliktir çünkü bu aşk, karşılık görmediği ve bilinmediği zaman onu besleyen hayatı yalayıp yutar; eğer fark edilip karşılık görürse, bir *ignis-fatuus** gibi, insanı hiçbir kurtuluş yolu olmayan vahşi bataklıklara sürükler.

---

* Gece vakti zaman zaman bataklıkların üzerinde görünen ışık. (Çev. N.)

"Öyleyse cezanı dinle, Jane Eyre; yarın aynayı karşına koy ve tebeşirle kendi resmini çiz, aslına sadık kal, hataları yumuşatmadan, sert çizgileri atlamadan, rahatsız edici bozuklukları düzeltmeden; altına şunu yaz: 'Kimsesiz, fakir ve sıradan bir Mürebbiyenin portresi.'

"Sonra düzgün bir parça fildişi bul, resim kutunda hazır bir tane var; paletini al, en taze, en güzel, en berrak renkleri karıştır, en hassas deve tüyü fırçalarını seç; büyük bir dikkatle hayal edebileceğin en güzel yüzü resmet; bunu en yumuşak renklerle ve en tatlı çizgilerle boya; Bayan Fairfax'in Blanche Ingram'ı tarif edişine uygun bir biçimde, kuzguni bukleleri, şarki gözleri de unutma. Ne! Bay Rochester'ı mı model alıyorsun? Kendine gel! Sızlanma yok! Pişmanlık yok! Yalnızca akıl ve kararlılığa tahammül edebilirim. O görkemli ama aynı zamanda uyumlu yüz hatlarını, Yunanlara has boynu ve göğsü hatırla, yuvarlak ve parlak kol görünsün; zarif el de; ne pırlanta yüzüğü ne de alün bileziği ihmal et; kıyafeti de aslına uygun olarak resmet; bir meltem gibi ince dantelleri ve parlak sateni, zarif şalı ve altın gülü de; ve resme, 'Blanche, hünerli ve soylu bir hanımefendi,' adını ver.

"Gelecekte, eğer ki Bay Rochester'ın seninle ilgili iyi şeyler düşündüğünü hayal edersen bu iki resmi çıkartıp birbiriyle karşılaştır ve de ki: 'Bay Rochester eğer isterse büyük bir ihtimalle bu soylu hanımefendinin aşkını kazanabilir; onun şu fukara ve değersiz köleyle ilgili ciddi bir şey düşünme ihtimali var mıdır?'

"Evet, bunu yapacağım," diye karar verdim ve bu kararı aldıktan sonra sakinleşip uykuya daldım.

Sözümü tuttum. Boya kalemleriyle kendi portremi çizmeme bir ya da iki saat yetti ve on beş günden daha kısa bir zamanda hayali bir Blanche Ingram'ın fildişi minyatürünü

tamamladım. Gerçekten güzel bir yüz oldu ve tebeşirle çizilmiş gerçek portreyle kıyaslandığında, aralarındaki zıtlık insanın öz-denetimine yetecek kadar büyüktü. Bu işten büyük bir fayda sağladım; kafamı ve ellerimi meşgul etmiş ve bir daha silinmemek üzere kalbime mühürlemek istediğim yeni düşüncelere güç ve kalıcılık vermişti.

Çok geçmeden, duygularımı bastırdığım sağlam disiplin için kendimi tebrik etme sebebim vardı. Bunun sayesinde, bunu izleyen bir sürü olayı makul bir sükûnetle karşılayabildim, eğer bunlara hazırlıksız yakalanmış olsaydım, bu halimi görüntüde bile koruyabilmem mümkün olmazdı.

XVII

Aradan bir hafta geçti, Bay Rochester'dan haber yoktu; on gün geçti, hâlâ gelmemişti. Bayan Fairfax, Leas'ten dosdoğru Londra'ya geçse ve oradan da Kıta Avrupası'na gitse ve bir yıldan önce Thornfield'da görünmese kendisinin şaşırmayacağını söyledi; malikâneden böyle ani ve beklenmedik bir şekilde ayrılmak yapmadığı şey değildi. Bunu duyduğumda, tuhaf bir ürperti ve yürek sıkıntısı hissettim. Çok kötü bir hayal kırıklığına uğramaktan kendimi alamıyordum ama aklımı toplayıp ilkelerimi hatırlayarak hemen duygularımı düzene soktum; geçici kafa karışıklığımı atlatmam harikaydı; Bay Rochester'ın davranışlarına bu kadar önem vermem gerektiğini zannederek yaptığım yanlışı nasıl da temizlemiştim. Bir köle gibi aşağılık olduğum fikriyle kendimi küçümsediğimden değil, tam aksine, yalnızca şunu dedim:

"Thornfield'ın efendisiyle, koruması altında olan çocuğa ders verme karşılığında sana verdiği ücreti almak ve görevini yaptığın zaman onun sana göstereceği saygılı ve kibar davranışa minnet duymak dışında bir işin olamaz. Patronunun, bunun, onunla senin arandaki tek bağ olduğunu ciddi bir biçimde kabul ettiğinden emin olabilirsin; öyleyse onu güzel duygularının, hayallerinin, ıstıraplarının falan nesnesi yapma. O senin dengin değil; kendi kastına bağlı kal ve bütün kalbin, ruhun ve gücünle duyacağın bir aşkı, istenmeyen hatta tiksinilen bir armağan olarak görüleceği yere vermeyecek kadar saygılı ol kendine."

Sükûnetle gündelik işlerimi sürdürdüm ama ara ara, Thornfield'dan neden ayrılmam gerektiği konusunda muğlak öneriler beynimin içinde gezinmeyi sürdürüyordu ve elimde olmadan yeni işlerle ilgili ilanları okuyor ve tahminler yürütüyordum; bu düşüncelerimi denetlemem gerektiğini sanmıyordum; eğer mümkün olursa filizlenip meyve verebilirlerdi.

Bay Rochester on beş günden uzun bir süredir yoktu ki posta Bayan Fairfax'e bir mektup getirdi.

Bayan Fairfax, geldiği yere bakınca, "Beyefendiden," dedi. "Onun dönmesini bekleyip beklemeyeceğimizi sanırım artık göreceğiz."

O mührü kırıp mektubu okurken ben kahvemi içmeye devam ettim (kahvaltıdaydık); hava sıcaktı ve birdenbire yüzüme al basmasını buna atfettim. Ellerimin neden titrediğini ve istemeden fincanımın içindeki kahvenin yarısını neden tabağa döktüğümü ise düşünmemeyi tercih ettim.

Bayan Fairfax, gözünde gözlüğü mektubu tutmaya devam ederek, "Peki, bazen fazla sakin olduğumuzu düşünürüm ama şimdi epeyce meşgul olma şansı çıkıyor önümüze, en azından bir süre için," dedi.

Kendime bir açıklama isteme hakkını tanımadan önce Adèle'in önlüğünün gevşemiş kuşağını bağladım; ona bir çörek verip kupasına tekrar süt doldurduktan sonra lakayıt bir şekilde şöyle dedim:

"Bay Rochester kısa bir süre içinde dönecek gibi değil, sanırım?"

"Dönüyor, üç gün içinde, diyor; yani gelecek perşembe ve yalnız da gelmiyor. Leas'taki kibar insanlardan kaçı onunla birlikte gelecek, bilmiyorum; en iyi yatak odalarının hazır edilmesi, kütüphanenin ve salonların temizletilmesi için talimat göndermiş. Ben de Millcote'taki George Hanı'ndan ve

bulabildiğim her yerden mutfağa yardım edecek birilerini bulayım. Hanımlar oda hizmetçilerini ve beyefendiler de uşaklarını getirecekler, öyleyse malikâne dolup taşacak." Bayan Fairfax kahvaltısını iki lokmada yutup hazırlıklara başlamak üzere işe koyuldu.

O üç gün, Bayan Fairfax'in öngördüğü gibi yeterince meşgul geçti. Ben Thornfield'daki bütün odaların gayet iyi temizlenmiş ve çok güzel düzenlenmiş durumda olduğunu düşünüyordum ama görünüşe bakılırsa yanılmışım. Temizliğe yardım etmeleri için üç kadın tutuldu ve malikânede öyle bir temizlik başladı ki; yerler ovuldu, fırçalandı, silindi, halılar dövüldü, resimler yerlerinden indirilip tekrar asıldı, aynalar ve avizeler parlatıldı, yatak odalarında ateşler yakıldı, çarşaflar ve kuştüyü şilteler havalandırıldı ve şöminelerle nemi kurutuldu. Adèle bütün bunların ortasında çıldırıyordu; gelecek misafirler için yapılan hazırlıklar ve gelmeleri fikri onu belli ki kendinden geçiriyordu. Elbiseleriyle ilgili kullandığı terimle "tuvaletleri"ni gözden geçirme, "*passées*" olanları yenileme ve yeni olanları havalandırıp düzenleme işini Sophie'ye vermişti. Kendisine gelince, malikânenin ön tarafındaki odalarda dolanıp, yatakların üstüne ve üstünden sıçramaktan ve şöminelerdeki muazzam ateşlerin önüne yığılmış minderlerin, yastıkların ve şiltelerin üstüne yatmaktan başka yaptığı hiçbir şey yoktu. Okul görevlerinden kurtulmuştu çünkü Bayan Fairfax beni de göreve çağırmıştı ve bütün gün kilerde ona ve aşçıya yardımcı (ya da ayakbağı) oluyor, kremalar, çizkekler ve Fransız çörekleri yapmayı, av hayvanlarını doldurup, tatlı tabaklarını süslemeyi öğreniyordum.

Grubun perşembe öğleden sonra gelmesi bekleniyordu, altıda yenen akşam yemeğine yetişeceklerdi. Aradaki süre içinde seraplar kuracak zamanım hiç olmadı ve inanıyorum

ki Adèle dışında ben de herkes kadar hareketli ve neşeliydim. Yine de ara sıra, neşemin söndüğü oluyordu ve kendime rağmen şüpheler, kehanetler ve karanlık tahminlerin bölgesine dönüyordum. Bunlar, üçüncü kata çıkan (ve son zamanlarda hep kilitli tutulan) merdivenin kapısının yavaşça açıldığını; Grace Poole'un gövdesinin, hanım hanımcık başlığı, beyaz önlüğü ve mendiliyle oradan çıktığını; ayağındaki altı kumaş kaplı terliklerle attığı sessiz adımlarla koridorda kayarcasına yürüdüğünü; altüst edilmiş odaların kapısından, belki temizlikçi kadına bir ızgarayı parlatmanın ya da mermer bir şömineyi temizlemenin ya da duvar kâğıtlarından lekeleri çıkarmanın en iyi yolları hakkında bir şeyler söylemek için başını uzattığını ve sonra geçip gittiğini gördüğümde oluyordu. Bu şekilde, her gün bir defa mutfağa iner, yemeğini yer, ateşin başında ufak bir pipo tüttürür ve elinde siyah bira kupasıyla, yukarı kattaki kasvetli yerine çıkıp yalnızlığına gömülürdü. Yirmi dört saatte yalnızca bir saat aşağı kattaki hizmetkâr arkadaşlarıyla oluyor; kalan bütün zamanını üçüncü kattaki alçak tavanlı meşe kaplı bir odada geçiriyor, orada –zindanındaki tutsak kadar yalnız– kendi kendine hüzünle gülüyor ve oturup dikiş dikiyordu.

En tuhafı şuydu ki, evin içinde benim dışımda tek bir kişi bile onun alışkanlıklarına dikkat edip de şaşırmış gibi görünmüyor; kimse onun konumunu ve işini tartışmıyor, kimse böyle yalnız ve kimsesiz olmasına üzülmüyordu. Nitekim, bir defasında Leah'yla temizlikçi kadınlardan biri arasında, konunun Grace Poole olduğu bir diyaloğa kulak misafiri olmuştum. Leah benim duymadığım bir şey söylemiş ve temizlikçi kadın da yorum yapmıştı:

"Sanırım iyi ücret alıyordur?"

Leah, "Evet," dedi, "keşke ben de o kadar iyi ücret alsam.

Şikâyet edecek halim olduğundan değil; Thornfield'de pintilik yoktur ama benim aldığım Bayan Poole'un aldığı paranın beşte biri etmez. Ve kenara para atıyor, üç ayda bir Millcote'taki bankaya gidiyor. İşten ayrılmak istese idare edecek para biriktirmişse şaşırmam ama sanırım buraya alışmış, hem üstelik daha kırkında bile değil ve gücü kuvveti yerinde, elinden her iş gelir. Çalışmayı bırakması için henüz çok erken."

Temizlikçi kadın, "Sanırım iyi çalışıyor," dedi.

"Ah! Yapması gereken işi çok iyi anlar, kimse ondan iyi olamaz," diye anlamlı anlamlı tekrar söze girdi Leah. "Onun aldığı para karşılığında bile, yaptığı işi yapacak insan zor bulunur."

Aldığı cevap, "O muhakkak!" oldu. "Benim merak ettiğim şu, acaba bey..."

Temizlikçi kadın sözünü sürdürecekti ki bu noktada Leah başını çevirip beni fark etti ve hemen arkadaşını dürttü.

Kadının, "Onun haberi yok mu?" diye fısıldadığını duydum.

Leah başını salladı ve konuşma tabii son buldu. Bundan, benim bütün anladığım şuydu: Thornfield'de bir sır vardı ve benim bu sırrı paylaşmam bilinçli bir biçimde engelleniyordu.

Perşembe geldi; bütün işler önceki akşam bitirilmişti; halılar serilmiş, yatakların perdeleri çiçeklerle süslenmiş, parlak, beyaz yatak örtüleri serilmiş, tuvalet masaları düzenlenmiş, mobilyalar ovulmuş, vazolara çiçekler koyulmuş, hem odalar hem de salonlar insan elinin elverdiğince temizlenip parlatılmıştı. Hol de temizlenmişti; büyük oyma saat ve merdivenin basamakları ve tırabzanları cam gibi cilalanmıştı; yemek odasında, büfede gümüş takımlar parlıyordu, salonda ve giyinme odası, egzotik çiçeklerle dolu vazolarla güzelleşmişti.

Akşam üzeri oldu, Bayan Fairfax en iyi siyah, saten elbisesini, eldivenlerini ve altın saatini kuşandı çünkü misafirle-

ri karşılamak, hanımları odalarına götürmek vs. onun işiydi. Adèle de giyinip süslenecekti; gerçi ben en azından o gün misafirlere tanıştırılma şansının az olduğunu düşünüyordum. Yine de, onu memnun etmek için, Sophie'nin ona kısa, bol, muslin elbiselerinden birini giydirmesine izin verdim. Bana gelince, üstümü değiştirmeme gerek yoktu çünkü sığındığım dersliğimden çağırılmayacaktım, burası artık benim için bir sığınak olmuştu, 'zor zamanlarda hoş bir sığınak.'

Ilık, sakin bir bahar günüydü; martın sonuna ya da nisanın başlangıcına doğru, yeryüzüne yazın habercisi olarak doğan o günlerden biriydi bu. Artık son bulmak üzereydi, camı açık dersliğimde çalışmaya oturmuştum.

Bayan Fairfax, eteklerini hışırdatarak içeri girip, "Geç oluyor," dedi. "Yemeği Bay Rochester'ın söylediğinden bir saat daha geç söylediğime çok memnunum çünkü şu anda saat altıyı geçiyor. John'u yoldan gelen olup olmadığına bakması için malikânenin kapısına gönderdim; insan orada Millcote istikametine doğru epey bir yer görebiliyor." Pencereye doğru gitti. "İşte geliyor!" dedi. "Peki John," (pencereden sarkmıştı) hiç haber var mı?"

"Geliyorlar madam," oldu cevap. "On dakika içinde burada olurlar."

Adèle pencereye koştu. Ben de onu izledim, bir kenarda durmaya dikkat ediyordum ki perde beni örtsün ve kimse beni görmeden olup biteni görebileyim.

John'un on dakikası biraz uzun sürmüşe benziyordu ama en sonunda tekerleklerin sesi duyuldu; araba yolundan dört atlı dörtnala geliyordu, arkalarında da iki açık araba yol alıyordu. Arabaların pencerelerinde rüzgârda uçuşup dalgalanan mor renkli tüller vardı; atlılardan ikisi genç, cesur görünüşlü beyefendilerdi, üçüncüsü, siyah atı Mesrour'un üzerindeki

Bay Rochester'dı, Kılavuz, önünde hopluyordu, yanındaki atın üzerinde ise bir hanımefendi vardı, Bay Rochester'la ikisi, topluluğun önündeydi. Hanımefendinin mor binici kıyafetinin etekleri neredeyse yeri süpürüyordu, şapkasının tülü, meltemde dalgalanan saydam katlarıyla savruluyordu ve bu katların arasında zengin, kuzguni bukleler parlıyordu.

Bayan Fairfax, "Bayan Ingram!" diye çığlık attı ve onları karşılama görevini yerine getirmek üzere aşağı kata koştu.

Atlı kafilesi, yolun dönemecini takip ederek çabucak evin köşesini döndü ve onları göremez oldum. Adèle artık aşağıya inebilmek için yalvarıyordu ama onu dizime oturttum ve ne şimdi ne de başka bir zaman çağırılmadıkça hanımlara görünmeye asla kalkışmaması gerektiğini anlamasını sağladım; yoksa Bay Rochester çok kızacaktı falan. Bunlar söylenince "biraz doğal gözyaşları döktü" ama ben çok ciddi göründüğüm için en sonunda onları silmeyi kabul etti.

Şimdi holde neşeli bir hareketliliğin sesleri duyuluyordu. Beyefendilerin pes sesleriyle hanımefendilerin billur vurguları uyumlu bir biçimde birbirine karışıyordu ve yüksek çıkmasa bile, hepsinin arasında Thornfield Malikânesi'nin efendisinin kalın sesi fark ediliyordu; kendi çatısının altına gelen kibar ve zarif misafirlerine hoş geldin demekteydi. Sonra, hafif adımlar merdivenleri çıktı, bir süre aceleci ayaklar koridorda dolaştılar, yumuşak ve neşeli gülüşler ve kapıların açılıp kapanma sesleri duyuldu, sonra bir süre, sessizlik.

Bütün bunları büyük bir dikkatle dinleyen Adèle, "*Elles changent de toilettes,*"* dedi, her hareketi takip etmişti, içini çekti.

---

* *Fr.* Elbise değiştiriyorlar. (Çev. N.)

*"Chez maman, quand il y avait du monde, je le suivais partout au salon et à leurs chambres; souvent je regardais les femmes de chambre coiffer et habiller les dames, et c'était amusant: comme cela on apprend."**

"Acıkmadın mı, Adèle?"

*"Mais oui, mademoiselle, voilà cinq ou six heures que nous n'avons pas mangé."***

"Pekâlâ, hazır şimdi hanımlar odalarındayken bir koşu aşağıya gidip sana yiyecek bir şeyler alabilirim."

Sığınağımdan dikkatle çıkıp dosdoğru mutfağa inen bir arka merdivene yöneldim. Burada büyük bir heyecan ve telaş vardı; çorba ve balık en son aşamalarına ulaşmışlardı, aşçı, tencerelerinin başında, her an patlamaya hazır bir ruh hali içindeydi. Hizmetçilerin odasında, iki arabacı ve beyefendilerin uşaklarından üçü ateşin başındaydı, kimileri oturuyor kimileri ayakta geziniyordu; sanırım oda hizmetçileri yukarıda, hanımlarının yanındaydı; Millcote'tan tutulmuş olan yeni hizmetkârlar ise her tarafta dolaşıyordu. Bu kaosun içinden kilere ulaştım; bir soğuk tavuk, bir somun ekmek, birkaç parça turta, bir-iki tabak, bıçak ve çatal bulunca ganimetlerimi de yanıma alıp acele geri döndüm. Tam koridora varmış kapıyı arkamdan kapatıyordum ki hızlanan mırıltılar beni hanımların odalarından çıkmak üzere oldukları konusunda uyardı. Odalarının önünden geçmeden ve elimdeki erzakla onları şaşırtma tehlikesini göze almadan dersliğe ulaşamazdım; o yüzden penceresiz olduğu için karanlık olan o kısımda durdum; güneş batmış, alacakaranlık bastırmıştı, o yüzden iyice loştu.

---

* *Fr.* Annemin yanındayken, misafir gelince onların peşinden giderdim, salona ve odalarına kadar; çoğu kez hizmetçilerin hanımları giydirmelerini izlerdim. Öyle hoştu ki: İnsan böyle öğreniyor. (Çev. N.)

** *Fr.* Acıktı, matmazel! Beş-altı saattir yemek yemedik. (Çev. N.)

Artık odalar, güzel sakinlerini birbiri ardına dışarı sunmaya başlamıştı; her biri alacakaranlıkta pırıl pırıl parlayan elbiseleriyle, neşeli ve havalı bir şekilde dışarı çıkıyordu. Bir an, koridorun öteki ucunda birlikte durdular, kendi aralarında alçak sesle, tatlı ve neşeli bir şekilde konuşuyorlardı ve sonra neredeyse tepeden aşağı yuvarlanan parlak bir sis kadar gürültüsüz bir halde merdivenlerden aşağıya indiler. Toplu haldeki görüntüleri bende daha önce hiç görmediğim soylu bir zarafet izlenimi bırakmıştı.

Adèle'i dersliğin araladığı kapısının ardından ortalığı gözetler halde buldum. İngilizce, "Ne kadar güzel hanımlar!" diye bağırdı. "Ah, keşke onların yanına gidebilseydim! Yeri gelmişken, sizce Bay Rochester yemekten sonra bizi çağırtır mı?"

"Hayır, sanmıyorum, şu anda Bay Rochester'ın düşündüğü başka bir şey var. Bu gece hanımları boş ver; onları belki yarın görürsün, işte akşam yemeğin."

Gerçekten acıkmıştı, tavuk ve turtalar bir süre için ilgisini dağıtabildi. Aşağıya inip yiyecek bulmam çok iyi olmuştu yoksa o da, ben de, yemeğimizin bir kısmını verdiğim Sophie de o akşam yiyecek bir şey bulamayabilirdik çünkü aşağıda kimse bizi aklına getirecek durumda değildi. Tatlı ancak saat dokuzdan sonra ikram edilebilmişti, saat on olduğunda uşaklar hâlâ ellerinde tepsiler ve kahve fincanlarıyla gidip geliyorlardı. Adèle'in her zamankinden daha geç yatmasına izin vermiştim çünkü aşağıda kapılar açılıp kapanırken ve insanlar böyle patırtı yaparken uyumasının mümkün olmayacağını açıklamıştı. "Üstelik," diye eklemişti, üstünü çıkarttıktan sonra Bay Rochester'dan bir mesaj gelebilirdi; "*et alors quel dommage!*"*

---

* *Fr.* O zaman ne yazık olur! (Çev. N.)

Ona dinleyebildiği süre boyunca masal anlattım. Sonra, değişiklik olsun diye koridora çıkarttım. Artık holün lambası yakılmıştı, tırabzandan sarkıp hizmetkârların bir aşağı bir yukarı gidip gelmelerini seyretmek onu eğlendiriyordu. Gece biraz daha ilerlediğinde salondan müzik sesi yükseldi, piyano daha önce oraya götürülmüştü, Adèle'le birlikte müziği dinlemek için merdivenlerin en üst basamağına oturduk. Sonra enstrümanın zengin notalarına bir ses karıştı, bir hanım şarkı söylüyordu ve sesi çok tatlıydı. Solo bitti, ardından bir düet geldi ve sonra da birkaç kişi bir şarkı söyledi, parçaların arasını neşeli konuşmaların mırıltısı dolduruyordu. Uzun uzun dinledim, sonra birden fark ettim ki kulaklarım birbirine karışmış sesleri tahlil edip aralarından Bay Rochester'ınkini ayırmaya çalışıyordu ve kısa bir süre içinde onun sesini yakalayınca bu sefer de zihnim uzaklığın belirsizleştirdiği sesin hangi kelimeleri telaffuz ettiğini çıkarma işine dalıyordu.

Saat on biri vurdu. Başını omzuma dayamış olan Adèle'e baktım, gözkapakları ağırlaşmıştı, onu kollarıma alıp yatağına taşıdım. Beyefendiler ve hanımlar odalarına çekildiklerinde saat neredeyse bire geliyordu.

Ertesi gün, bir önceki kadar güzeldi, grup günü yakınlardaki bir yere gezinti yapmaya ayırmıştı. Öğleden önce erken bir saatte yola koyuldular, bazıları at üstünde, bazıları arabayla gidiyordu; hem gidişlerini hem de gelişlerini izledim. Bayan Ingram, daha önce olduğu gibi at binen tek hanımdı ve daha önce olduğu gibi, Bay Rochester atını onun yanında sürüyordu, her ikisi de diğerlerinden biraz ayrı gidiyorlardı. Benimle birlikte pencerenin önünde duran Bayan Fairfax'e bu durumu işaret ettim.

"Evlenmeyi düşünmelerinin muhtemel olmadığını söylemiştiniz," dedim, "ama görüyorsunuz ki Bay Rochester onu öteki hanımların hepsine tercih ediyor."

"Evet, bana da öyle geldi. Ona hayran olduğuna şüphe yok."

"Bence hanımefendi de onu beğeniyor," diye ekledim. "Sanki özel bir konuşma yapıyormuş gibi başını ona doğru eğişine bir bakın, keşke yüzünü görebilsem ama uzaktan şöyle bir göremedim bile."

Bayan Fairfax, "Onu bu akşam göreceksiniz," dedi. "Bay Rochester'a Adèle'in hanımlarla tanışmayı ne kadar istediğini söylemiş bulundum ve o da, 'Ah! Yemekten sonra salona gelsin ve Bayan Eyre'den de ona eşlik etmesini söyleyin,' dedi."

"Evet, bunu kibarlıktan söylemiştir. Benim gitmeme gerek yok, eminim," dedim.

"Yani ben de kalabalığa alışık olmadığınızdan, hepsi de yabancı olan bu kadar neşeli bir gruba katılmak istemeyeceğinizi düşündüğümü söyledim ona ve o da her zamanki aceleci tavrıyla, 'Saçmalık! Eğer itiraz ederse bunun benim özel isteğim olduğunu iletin, şayet yine de direnirse, söylediklerime itaat etmediği takdirde gelip onu bizzat alacağımı söyleyin,' dedi."

"Onu bu zahmete sokmam," diye cevap verdim. "Başka çarem olmadığına göre giderim ama hoşuma gitmiyor. Siz de orada olacak mısınız, Bayan Fairfax?"

"Hayır, beni affetmesini rica ettim, o da ricamı kabul etti. Resmi bir giriş yapmanın mahcubiyetinden kurtulmak için ne yapabileceğinizi anlatacağım size, işin en tatsız kısmı da odur zaten. Salon henüz boşken, hanımlar yemek masasından kalkmadan oraya gitmelisiniz. Canınızın istediği kuytu bir köşeye oturun, beyefendiler içeri geldikten sonra uzun bir süre kalmasanız da olur, meğer ki kalmak isterseniz; Bay Rochester'ın orada olduğunuzu görmesini sağlayın, sonra aradan süzülürsünüz, kimse sizi fark etmez."

"Bu insanlar çok kalacaklar mı dersiniz?"

"Belki iki ya da üç hafta, kesinlikle daha uzun süre kalmazlar. Paskalya tatilinden sonra, kısa bir süre önce Millcote milletvekili seçilen Sir George Lynn'in şehre gidip koltuğuna oturması gerekiyor, Bay Rochester'ın da ona eşlik edeceğini sanıyorum, onun Thornfield'da bu kadar uzun süre kalmış olmasına bile şaşırıyorum."

Öğrencimle birlikte salona gideceğimiz saatin gelmesini az buz heyecanla beklemedim. Adèle, akşam hanımlara takdim edileceğini öğrendikten sonra bütün gün kendinden geçmiş bir haldeydi ve Sophie onu giydirme işlemlerine başlayana kadar da ayılmadı. Sonra bu sürecin önemi onu hemen yatıştırdı ve bukleleri güzelce şekillendirilip düzgün bir yığın haline getirilince, pembe saten elbisesi giydirilip uzun kuşağı bağlanınca ve dantel eldivenleri de yerli yerine oturuncaya kadar adeta bir yargıç kadar ciddiydi. Kıyafetini bozmaması için onu uyarmaya gerek yoktu; giyindikten sonra büyük bir ciddiyetle kendi küçük sandalyesine oturdu, kırışmasın diye saten eteğini dikkatle kaldırmayı da ihmal etmemişti, ben giyininceye kadar kalkmayacağına da söz verdi. Benim işim çabucak bitti; en iyi kıyafetimi (Bayan Temple'ın düğünü için alınmış ve bir daha hiç giyilmemiş olan gümüşsü siyah elbise) kısa süre içinde giyiverdim, saçımı hemen düzelttim, tek takım olan inci iğneyi de giysime iliştirdim. Aşağıya indik.

Neyse ki salonun, bütün misafirlerin masada oturduğu bölümden başka bir girişi daha vardı. Girdiğimizde salon boştu, mermer şöminede büyük bir ateş sessizce yanıyordu ve masaları süsleyen nefis çiçeklerin arasında mumlar parlıyordu. Kemerden aşağı inen kırmızı perde bizi yandaki gruptan tam olarak ayıramıyordu ama o kadar alçak sesle konuşuyorlardı

ki sohbetlerinden hafif bir mırıltının dışında hiçbir şey ayırt edilemiyordu.

Hâlâ o ciddi havanın etkisi altında olan Adèle tek bir kelime etmeden ona işaret ettiğim tabureye oturdu. Ben de pencerelerden birinin önündeki geniş pervaza yerleştim ve yakındaki masadan bir kitap alarak okumaya başladım. Adèle taburesini ayaklarımın dibine çekip çok geçmeden dizime dokundu.

"Ne var, Adèle?"

"*Est-ce que je ne puis pas prendre une seule de ces fleurs magnifiques, mademoiselle? Seulement pour completer ma toilette.*"*

"'Tuvaletini' çok fazla düşünüyorsun, Adèle, ama bir çiçek alabilirsin." Vazodan bir gül alıp kuşağına tutturdum. Sanki mutluluk kupası artık doluymuşçasına memnun olduğunu belirtecek biçimde içini çekti. Bastıramadığım gülümsememi saklamak için başımı çevirdim. Küçük Parisli'nin giyimle ilgili konulara karşı bu samimi ve doğuştan gelen düşkünlüğünde gülünç olduğu kadar acıklı bir şeyler de vardı.

Şimdi içeridekilerin kalktığına işaret eden yumuşak sesler duyuluyordu, kemerin perdesi açılınca, uzun yemek masasının üzerindeki, tatlı ikramında kullanılmış muhteşem gümüş ve kristal takımların üzerine ışıklarını akıtan avizesiyle yemek odası göründü; bir grup hanım aradaki açıklıkta bir süre durakladıktan sonra içeri girdi ve perde, arkalarından kapandı.

Sadece sekiz kişiydiler ama yine de, hep birlikte içeri girerlerken daha kalabalık oldukları hissine kapılmıştım. Bazıları çok uzun boyluydu, birçoğu beyaz giyinmişti ve tıpkı

* Bu güzel çiçeklerden bir tane alamaz mıyım, matmazel? Sırf tuvaletimi süslemek için. (Çev. N.)

çevresindeki halenin ayı büyük göstermesi gibi, yerleri süpüren uzun kıyafetleri onların da olduklarından uzun boylu görünmelerine yol açıyordu. Yerimden kalkıp onlara reverans yaptım, bir iki tanesi buna karşılık başlarını eğdi, diğerleri bana baktı sadece.

Odanın içine dağılırken, hareketlerinin hafifliği ve rahatlığıyla bana beyaz tüylü bir kuş sürüsünü hatırlattılar; bazıları kendilerini yarı uzanır halde koltuğun ve minderlerin üzerine attı; bazıları masaların üzerine eğilip çiçekleri ve kitapları inceledi, geri kalanı da ateşin çevresinde bir grup halinde toplandı; hepsi alçak fakat berrak bir tonda konuşuyorlardı, buna alışık oldukları belliydi. Adlarını daha sonra öğrendim, şimdi burada anmam çok daha iyi olur:

Öncelikle Bayan Eshton ve kızlarından ikisi vardı. Zamanında çok güzel bir kadın olduğu belliydi ve güzelliğini hâlâ muhafaza ediyordu. Kızlarından büyük olanı Amy biraz ufak tefekti, yüzü ve davranışları naif ve çocuksuydu, vücudu ise hoştu, beyaz müslin elbisesi ve mavi kuşağı ona çok yakışmıştı. İkincisi Louisa, daha uzun boyluydu, vücudu ise daha zarifti, Fransızca *minois chiffonné** terimiyle tanımlanabilecek güzel bir yüzü vardı. İkisi de zambaklar kadar beyazdı.

Leydi Lynn, kırk yaşlarında iri yarı, tıknaz bir kadındı, dimdik bir duruşu, mağrur bir hali vardı ve yanar döner satenden çok zengin gösteren bir elbise giymişti, koyu renk saçları mavi bir kuş tüyünün gölgesi altında ve değerli taşlardan oluşan bir tacın içinde pırıl pırıl parlıyordu.

Bayan Albay Dent daha az gösterişliydi ama bence daha hanımefendi bir havası vardı. İnce yapılıydı, solgun, yumuşak bir yüzü ve açık renk saçları vardı. Siyah, saten elbisesi,

* *Fr.* Nazik, küçük yüz (Çev. N.)

zengin, yabancı bir dantelden yapılmış eşarbı ve inci takıları unvanlı hanımın gökkuşağını andıran ışıltısından daha çok hoşuma gitmişti.

Ama en göze çarpan üç kişi –belki biraz da grubun en uzun boyluları oldukları için– zengin ve Dul Leydi Ingram ve kızları Blanche ve Mary'ydi. Üçü de kadınlar için çok uzun sayılacak boydaydı. Dul hanım kırkla elli yaşları arasında olmalıydı; vücudu hâlâ güzeldi, saçları (en azından mum ışığında) hâlâ siyahtı, dişleri de hâlâ mükemmel görünüyordu. Çoğu insan onu, yaşına göre muhteşem bir kadın olarak tanımlardı, görünüşü itibarıyla öyle olduğuna da şüphe yoktu ama gerek duruşunda, gerekse tavrında tahammül edilmez bir kibir ifadesi vardı. Romalıları andıran yüz hatları vardı, sarkık gerdanı sütunu andıran boynunda kayboluyordu ki biri bu hatları bozup karartmakla kalmamış kibirle kırıştırmış gibi geliyordu bana. Çenesi de aynı nedenden ötürü, neredeyse doğal olmayan bir biçimde kalkık duruyordu. Aynı şekilde sert bakan gözleri vardı; bana Bayan Reed'inkileri hatırlatmıştı, konuşurken kelimeleri yutuyor, sesi derinden geliyordu, sesinin iniş çıkışları gösterişli, fazla dogmatikti, kısacası tahammül edilmez biriydi. Kırmızı kadife bir elbise giymiş ve altın işlemeli Hint işi kumaştan bir şalı türban gibi takmıştı, bunlar, ona bir kraliçe asaleti veriyordu (öyle düşündüğünü sanıyorum).

Blanche'la Mary aynı boydaydı; dik ve selvi kadar uzun boyluydular. Mary boyuna göre çok zayıftı ama Blanche, bir Diana heykeline benziyordu. Elbette ona özel bir ilgiyle baktım. Öncelikle görünüşünün Bayan Fairfax'in tarifine uyup uymadığını görmek istiyordum, ikincisi, onu düşünerek yaptığım hayali minyatüre benzeyip benzemediğini anlamak için ve üçüncüsü, –olacak şey değil!– onun Bay Rochester'ın zevkine uygun olup olmadığını görmeye çalışıyordum.

Vücut yapısı bakımından gerek benim resmime, gerekse Bayan Fairfax'in tarifine her noktada karşılık veriyordu. Soylu göğüsler, yuvarlak omuzlar, zarif boyun, koyu renk gözler ve siyah bukleler, hepsi oradaydı işte, ama yüzü? Yüzü annesininki gibiydi, onun genç, kırışığı olmayan bir benzeriydi, aynı dar alın, aynı yüksek hatlar, aynı gurur. Gerçi bu o kadar somurtkan bir gurur değildi! Sürekli gülüyordu, gülüşü alaycıydı, kavisli ve mağrur dudağının hiç bozulmayan ifadesi de öyleydi.

Dehanın, kendini beğenmiş olduğu söylenir; Bayan Ingram'ın bir deha olup olmadığını söyleyemem ama kendini beğenmişti hatta dikkati çekecek kadar kendini beğenmiş. Kibar Bayan Dent'le botanik üzerine bir sohbete başladılar. Anlaşılan Bayan Dent bu bilimi hiç öğrenmemişti: arcak kendi ifadesiyle çiçekleri, "özellikle yaban çiçeklerini" seviyordu. Bayan Ingram ise botanik dersi almıştı ve konuyla ilgili kelime dağarcığını havalı bir tarzda ezberden geçiyordu. Bir süre sonra onun Bayan Dent'le, (anadilimizdeki terimle) *dalga geçtiğini* yani onun cehaletiyle oynadığını algıladım; *dalgası* zekice olabilirdi ama bunun iyi niyetli olmadığı kesindi. Piyano çaldı, çok parlak bir icrası vardı; şarkı söyledi; sesi güzeldi; annesiyle Fransızca konuşuyordu ve bu dili büyük bir akıcılıkla, iyi bir aksanla, çok iyi konuşabiliyordu.

Mary'nin, Blanche'a göre daha yumuşak ve daha açık bir havası vardı; yüzünün hatları da daha yumuşaktı ve teni birkaç ton daha açıktı (Bayan Ingram bir İspanyol kadar esmerdi) ama Mary'de canlılık yoktu, yüzü ifadeden, gözleri ışıktan yoksundu, söyleyeceği herhangi bir sözü yoktu, yerine oturduktan sonra nişinde duran bir heykel gibi kıpırdamadan kaldı. Kız kardeşlerin ikisi de lekesiz, beyaz kıyafetler içindeydiler.

Öyleyse artık Bayan Ingram'ı Bay Rochester'ın tercih edebileceği bir kadın olarak görüyor muydum? Bu konuda bir şey diyemiyordum, kadın güzelliği konusundaki zevkini tanımıyordum. Eğer ihtişamdan hoşlanıyorsa Blanche Ingram tam da ihtişamlı bir tipti, hem sonra iyi eğitim almıştı, canlıydı. Çoğu beyefendi ona hayran olurdu, diye düşündüm ve Bay Rochester'ın da ona hayran olduğuna dair bazı kanıtlar elde etmiş gibiydim; konuyla ilgili son şüphenin gölgesini de kaldırmak için onları birlikte görmek gerekiyordu.

Bütün bu süre boyunca, ey okur, Adèle'in ayaklarımın dibinde bir taburede oturup kaldığını sanma; hayır, hanımlar içeri girdiklerinde ayağa kalktı, onları karşılamak için ilerledi, resmi bir reverans yaptı ve büyük bir ciddiyetle, "*Bonjour mesdames,*"* dedi.

Blanche Ingram ona alaycı bir havayla bakıp, "Ah, kim bu küçük bir kukla!" diye bağırdı.

Leydi Lynn, "Sanırım bu Bay Rochester'ın vesayetine aldığı çocuk olmalı," diye yorum yaptı, "sözünü ettiği küçük Fransız kız."

Bayan Dent büyük bir kibarlıkla Adèle'in elini tutmuş ve onu öpmüştü.

Amy ve Louisa Eshton aynı anda, "Ne kadar sevimli bir çocuk!" dediler yüksek sesle.

Ve sonra onu yanlarında bir koltuğa çağırdılar, artık orada, ikisinin arasına oturmuş, biraz Fransızca, biraz da kırık dökük İngilizcesiyle gevezelik ediyordu. Bu arada yalnızca genç hanımların değil, Bayan Eshton'la Leydi Lynn'in de dikkatini üstüne çekmeyi başarmış, gönlünün dilediğince şımartılmaktaydı.

---

* *Fr.* İyi günler, hanımlar. (Çev. N.)

En sonunda kahveler geldi ve beyler çağırıldı. Bense, gölgede oturuyordum –böyle parlak aydınlatılmış bir odada ne kadar gölge olursa– pencerenin perdesi beni yarı yarıya saklıyordu. Perde tekrar açıldı, beyler içeri girdi. Beyefendilerin toplu görüntüsü, tıpkı hanımlarınki gibi çok etkileyiciydi; hepsi siyahlar giymişti, çoğu uzun boylu, bazıları gençti. Henry ve Frederick Lynn gerçekten çok gösterişli delikanlılardı, Albay Dent ise, tam asker yapılı bir erkekti. Bölgenin yargıcı Bay Eshton da tam bir beyefendi görünümündeydi, saçı epeyce beyazlamıştı ama kaşları ve bıyıkları hâlâ siyahtı; bu da ona bir tür "pere noble de théâtre" görüntüsü veriyordu. Lord Ingram, kız kardeşleri gibi çok uzun, yine onlar gibi çok çekiciydi ama Mary'nin kayıtsız ve ilgisiz görüntüsünü almıştı; deli bir kan ve güçlü bir beyinden ziyade, uzun bir boya sahip gibi görünüyordu.

Peki Bay Rochester nerede?

En sonunda geliyor; kemere bakmıyorum yine de onun içeri girdiğini görüyorum. Dikkatimi tığla ördüğüm kesenin küçük deliklerinde yoğunlaştırmak istiyorum, yalnızca elimdeki işi, kucağımda duran gümüş boncukları ve ipek iplikleri düşünmek istiyorum; buna karşılık onun endamını seçebiliyorum ve elimde olmadan onu son gördüğüm anı hatırlıyorum; kendisinin çok önemli saydığı bir hizmeti sunmamdan biraz sonraydı ve o, elimi tutarak ve yüzüme bakarak taşmaya hevesli bir kalbi açığa vuran gözlerle beni incelemişti ki bu kalbin duygularında benim de bir payım vardı. O anda ona ne kadar yakınlaşmıştım! O zamandan beri onunla ilişkimizi bu şekilde değiştirecek ne olmuştu? Nitekim şimdi, ne kadar uzak, ne kadar yabancıydık birbirimize! O kadar yabancıydık ki yanıma gelip benimle konuşmasını beklemiyordum. Bana bakmadan odanın öteki tara-

fında bir koltuğa oturup hanımlardan bazılarıyla konuşmaya başlayınca hiç şaşırmadım.

İlgisinin onlara yöneldiğini ve fark edilmeden onu izleyebileceğimi görünce gözlerim elimde olmadan onun yüzüne gitti; gözkapaklarım denetlenemez bir şekilde kalkıyor ve gözbebeklerim onun üzerine sabitleniyordu. Baktım, bakmaktan şiddetli bir zevk aldım; değerli ama dokunaklı bir zevkti bu; saf altından ve çelik uçlu bir acısı var; susuzluktan ölmek üzere olan ve sürüne sürüne ulaştığı kuyunun zehirli olduğunu bilmesine rağmen, yine de çömelip suyundan kana kana içen adamın hissettiğine benzer bir zevkti bu.

"Güzellik bakan gözlerdedir," sözü ne kadar doğru. Efendimin renksiz, zeytuni yüzü, kare şeklindeki geniş alnı, geniş ve gür kaşları, çukura kaçmış gözleri, güçlü yüz hatları, sert ciddi ağzı –hepsi enerji, kararlılık ve iradeyi yansıtıyor– kurallara göre güzel değildi ama bana güzelden de öte görünüyorlardı; bu hatların hepsi, beni egemenliği altına alan bir ilgi ve etkiyle doluydu; duygularımı benim yönetimimden alıp onun emrine veriyorlardı. Onu sevmek niyetinde değildim; okur, ruhuma saklanan aşk tohumlarını oradan söküp atmak için ne kadar uğraştığımı Tanrı bilir ve şimdi, onu tekrar görür görmez bunlar kendiliğinden canlandı, yemyeşil ve güçlüler! Bay Rochester bana bakmadan ona âşık olmamı sağlamıştı.

Onu misafirleriyle kıyasladım. Onun doğal cevher ve gerçek iktidar karşısında Lynn'lerin kibar zarafeti, Lord Ingram'ın kayıtsız şıklığı, hatta Albay Dent'in askeri itibarı neydi ki? Onların görünüşlerine, yüzlerinin ifadesine hiçbir sempati beslemiyordum ama yine de birçok bakanın onları çekici, yakışıklı, etkileyici görürken öte yandan hemen Bay Rochester'ı sert hatlı ve melankolik biri olarak tanımlayacaklarını hayal edebiliyordum. Onların gülümsediklerini,

güldüklerini gördüm, bu hiçbir şey değildi; mumların ışığında bile, onların gülümsemesinden daha fazla ruh vardı, çanın çınlaması onların gülüşünden daha anlamlıydı. Bay Rochester'ın gülümsediğini gördüm; sert yüz hatları yumuşadı, gözleri hem daha parlak hem de daha yumuşak bir hal aldı, gözünün ışığı bir şeyler aranır gibiydi ve tatlılaşmıştı. O anda Louisa ve Amy Eshton'la konuşuyordu. Benim içime işleyen o bakışı onların büyük bir sükûnetle karşıladıklarını görmek beni hayrete düşürüyordu. Gözlerini yere çevirmelerini, yüzlerinin kızarmasını bekliyordum ama öte yandan onların bu bakışlardan hiçbir biçimde etkilenmediklerini görmek hoşuma da gidiyordu. "Onlar için benim için ifade ettiği anlamı taşımıyor," diye düşünüyordum. "O, onların türünden değil. Benimle aynı türden olduğuna inanıyorum –bundan eminim– kendimi onunla akrabaymışım gibi hissediyorum, onun yüzündeki ifadenin ve hareketlerinin dilini anlıyorum; mevki ve servet bizi birbirimizden ayırsa bile, beynimde ve kalbimde, kanımda ve sinirlerimde beni zihinsel olarak onunla kaynaştıran bir şey var. Daha birkaç gün önce, ücretimi almak dışında onunla hiçbir işim olmayacağını söylememiş miydim? Onu işverenim dışında herhangi biri olarak görmeyi kendime yasaklamamış mıydım? Tabiata karşı kafirlik! Sahip olduğum her türlü iyi, gerçek, güçlü duygu kendiliğinden onun çevresinde toplanıyor. Duygularımı saklamam gerektiğini biliyorum; ümitlerimi zapt etmeliyim, onun beni fazla beğenemeyeceğini aklımdan çıkarmamalıyım. Çünkü onunla aynı türden olduğumu söylediğim zaman onun etkileme gücüne ve onun çekici büyüsüne sahip olduğumu söylemek istemiyorum; yalnızca onunla ortak bazı zevklerim ve duygularım olduğunu kastediyorum. Sonsuza kadar ayrılmak zorunda olduğumuzu sürekli olarak tekrar etmek

zorundayım ama yine de nefes alıp düşündüğüm sürece onu sevmek zorundayım."

Kahveler dağıtıldı. Beyefendiler içeri girdikten sonra hanımlar tarlakuşları kadar canlı hale geldi; konuşmalar hızla ve neşeyle yayıldı. Albay Dent ve Bay Eshton siyaset tartışıyor, eşleri de dinliyordu. İki gururlu ve zengin dul hanım Leydi Lynn ve Leydi Ingram baş başa sohbet ediyorlardı. Sir George –yeri gelmişken, onu tarif etmeyi unutmuşum– çok iri yarı ve dinç görünümlü bir taşra beyefendisiydi, elinde kahve fincanıyla önlerinde durmuş ara sıra bir iki kelime ederek onlara katılıyordu. Bay Frederick Lynn, Mary Ingram'ın yanına oturmuş ve ona çok muhteşem bir kitabın resimlerini gösteriyordu; Mary Ingram resimlere bakıyor, ara sıra gülümsüyor ama görünüşe bakılırsa çok az şey söylüyordu. Uzun boylu Lord Ingram kavuşturduğu kollarıyla küçük ve canlı Amy Eshton'ın koltuğunun arkalığınına yaslanmıştı. Amy Eshton ise başını kaldırmış ona doğru bakıyor ve bir çalıkuşu gibi gevezelik ediyordu; Lord Ingram'ı Bay Rochester'dan daha fazla seviyordu. Henry Lynn, Louisa'nın ayaklarının dibindeki bir minderi ele geçirmişti; Adèle bu minderi onunla paylaşıyor, Lord küçük kızla Fransızca konuşmaya çalışıyor ve Louisa onun yaptığı hatalara gülüyor. Blanche Ingram kiminle eşleşecek? Yalnız başına masada duruyor, büyük bir zarafetle bir albümün üstüne eğilmiş. Peşinden gelinmesini bekler gibi bir hali var ama fazla beklemeyip kendisi bir eş seçti.

Eshton'ların yanından ayrılmış olan Bay Rochester, onun masanın başında durduğu gibi tek başına ateşin başında duruyor; Blanche Ingram ocağın öteki tarafına giderek onun karşısına geçiyor.

"Bay Rochester sizin çocuklardan hoşlanmadığınızı sanıyordum?"

"Hoşlanmam da."

"Öyleyse böyle küçük bir bebeğin sorumluluğunu almaya sizi ikna eden ne oldu?" –Adèle'i işaret ederek– "Onu nereden buldunuz?"

"Ben onu bulmadım, o benim ellerime bırakıldı."

"Onu okula göndermeliydiniz."

"Buna gücüm yetmezdi, okullar çok pahalı."

"Neden, sanırım ona bir mürebbiye tutmuşsunuz; az önce onun yanında birini görmüştüm; gitti mi? Ah hayır! Hâlâ orada, pencerenin perdesinin arkasında. Ona ücret ödüyorsunuzdur, tabii; bunun epeyce pahalı olacağını sanıyorum, üstelik ikisine de bakmak zorundasınız."

Benden bahsedilince Bay Rochester'ın benden yana bakacağından korktum –ya da bunu umdum mu demeliydim?– ve elimde olmadan gölgenin içinde daha da büzüldüm ama o gözlerini çevirmedi.

Kayıtsız bir tarzda, "Bu konuyu düşünmedim," derken dosdoğru önüne bakıyordu.

"Hayır, siz erkekler ekonomi ve sağduyu üzerine hiç düşünmezsiniz. Mürebbiyeler konusunda annemin anlatacaklarını dinlemeniz gerek: Mary ile ikimiz sanırım en az bir düzine mürebbiye değiştirdik; bunlardan yarısı iğrençti, kalanlar da gülünçtü ve hemen hepsi kâbustu, değil mi anne?"

"Bir şey mi dedin, bi'tanem?"

Dul hanımın özel mülkü olarak gördüğü genç hanım bir açıklamayla birlikte sorusunu tekrar etti.

"Canımın içi, bana mürebbiye deme, lafını duymak bile sinirlerimi bozuyor. Yetersizlikleri ve kaprisleri beni canımdan bezdirdi. Şükürler olsun ki artık onlarla bir işim kalmadı!"

Bayan Dent eğilip dindar hanımın kulağına bir şeyler fı-

sıldadı; aldığı karşılıktan, lanetlenen ırktan birinin salonda bulunduğunu söylediğini tahmin ediyorum.

Hanımefendi hazretleri, "*Tant pis!*"* dedi. "Umarım bunun ona iyiliği dokunur!" Sonra, daha alçak ama benim duyabileceğim kadar yüksek bir sesle, "Onu fark ettim; ben fizyonomiden anlarım, onun fizyonomisinde sınıfına ait bütün kusurları görüyorum."

Bay Rochester yüksek sesle, "Nedir o kusurlar, madam?" diye sordu.

Bayan Ingram, türbanını üç kere uğursuz bir şekilde sallayarak, "Daha sonra özel olarak söylerim size," dedi.

"Ama o zaman merakımın iştahı geçmiş olacak, şimdi beslenmeye ihtiyacı var."

"Blanche'a sorun; size benden daha yakın."

"Ah, bu işi benim üstüme yıkma anne! Bütün kabileyle ilgili söyleyeceğim tek bir söz var; hepsi can sıkıcıdır. Mürebbiyelerden çok çektiğimden değil; olayların akışını tersine çevirmenin yolunu hep bulmuşumdur. Theodore'la ikimiz Bayan Wilson'a, Bayan Grey'e ve Madam Joubert'e ne oyunlar oynardık! Mary hep bu planlarımıza ruhunu veremeyecek kadar uykucu oldu. En çok Madam Joubert'le eğlenmiştik; Bayan Wilson fakir, hastalıklı bir şeydi, sulugözdü, hiç keyfi olmazdı, kısacası onunla didişmeye değmiyordu; Bayan Grey de iri kıyım ve mantıksızdı, hiçbir darbe onu etkilemezdi. Ama zavallı Madam Joubert! Onu çıldırttığımız zamanlarda nasıl öfkelendiği hâlâ gözümün önünde, çayımızı dökerdik, tereyağlı ekmeğimizi ufalardık, kitaplarımızı tavana fırlatırdık, cetvelimizi sıralarımıza vurarak ya da maşayı ocak demirlerine çarparak gürültü yapardık. Theodore o güzel günleri hatırlıyor musun?"

---

* *Fr.* Yazık (Çev. N.)

Lord Ingram, "Ee-evet, muhakkak ki hatırlıyorum," diye ağır ağır konuştu, "zavallı ihtiyar çalı süpürgesi bize nasıl bağırırdı, 'Ah sizi hain çocuklar!' diye. Biz de, kendisi bu kadar cahilken bizim gibi zeki çocuklara ders vermeye cüret ettiği için nasihat ederdik."

"Yapardık Tedo ve bilirsin, senin hocan olan o irin suratlı Bay Vining'in suçlanması (ya da sıkılması) konusunda sana yardımcı olmuştum; hani iskambil destesinin papazı dediğimiz adam. Bayan Wilson'la birbirlerine âşık olmaya cüret etmişler; en azından Tedo'yla biz öyle olduğunu düşündük; "la belle passion"un işaretleri olarak yorumladığımız bazı kaçamak bakışmalar ve iç çekmeler fark ettik ve sözüme güvenin, keşfimiz kısa bir süre içinde kamuya mal olmuştu ve bu işi, bize ağırlık yapanları evden atmak için bir tür manivela olarak kullanmıştık. Canım annem orada oturuyor işte, bu işi duyar duymaz ahlak dışı bir eğilim olarak gördü. Değil mi valide hanım?"

"Kesinlikle öyle gözbebeğim. Ve çok da haklıydım; şuna güvenin, iyi idare edilen bir evde mürebbiyelerle hocalar arasındaki ilişkilere hoşgörü gösterilmemesi için binlerce sebep vardır; öncelikle..."

"Ah, güzel anneciğim! Bize bunları sayıp dökme, olur mu! *Au reste*, bunları hepimiz biliyoruz, çocukluğun masumiyetine kötü örnek olma tehlikesi; birbirlerine duydukları bağlılık akıllarını dağıttığında, görevlerinin ihmal edilmesine yol açar, karşılıklı işbirliği ve güven oluşur, bunun sonucu olarak kendine güven ortaya çıkar, buna küstahlık eşlik eder, işin ucu isyana kadar varır. Haksız mıyım Ingram Parkı'nın Barones Ingram'ı?"

"Benim zambağım, her zamanki gibi şimdi de haklısın."

"Öyleyse başka söze gerek yok; konuyu değiştir."

Bu söylevi duymamış olan ya da umursamayan Amy Eshton yumuşak, çocuksu sesiyle söze karıştı: "Louisa'yla biz de mürebbiyemize şakalar yapardık ama öyle iyi bir yaratıktı ki, her şeye katlanırdı; hiçbir şey onu yıldırmazdı. Bize hiç kızmazdı, değil mi Louisa?"

"Hayır, hiç kızmazdı, ne istersek onu yapardık, onun çalışma masasını ve iş kutusunu karıştırır, çekmecelerini altüst ederdik ve o kadar iyi kalpliydi ki, istediğimiz her şeyi bize verirdi."

Blanche Ingram, dudaklarını alaycı bir şekilde büzerek, "Sanırım şimdi," dedi, "gelmiş geçmiş bütün mürebbiyelerle ilgili hatıraların bir özetini dinleyeceğiz. Böyle bir felaketi önlemek için yeni bir konu açmak üzere bir kere daha harekete geçiyorum. Bay Rochester, bu hareketimi destekliyor musunuz?"

"Madam, her konuda olduğu gibi bu konuda da sizi destekliyorum."

"Öyleyse yeni bir konu açmanın sorumluluğu benim üstüme kalsın. Senyör Eduardo, sesiniz bu gece iyi mi?"

"Donna Bianca, eğer emrederseniz, iyi olur."

"Öyleyse senyör, size ciğerlerinizi ve diğer vokal organlarınızı yağlamanızı emrediyorum çünkü onlar bana hizmet etme şerefine erişecek."

"Böyle ulvi bir Meryem'in Rizzio'su olmayı kim istemez?"

Blanche Ingram piyanoya doğru giderken bütün bukleleriyle başını arkaya atıp, "Rizzio vız gelir!" diye bağırdı. "Bence kemancı David sıkıcı bir adammış; ben karanlık Bothwell'i daha çok seviyorum; bana göre içinde bir tutam şeytanlık olmayan bir erkek işe yaramaz; tarih James Hepburn'le ilgili olarak ne derse desin, bana öyle geliyor ki o

tam elimi vererek şereflendireceğim vahşi, sert, haydut bir kahramanmış."

Bay Rochester, "Beyler, duydunuz! Şimdi hanginiz Bothwell'e daha çok benziyorsunuz?" diye bağırdı.

Albay Dent, "Sizin tercih edildiğinizi sanıyorum," dedi.

"Şeref duyarım, size teşekkür borçluyum," karşılığını aldı.

Şimdi gururlu bir zarafetle piyanoya oturmuş olan Bayan Ingram, kraliçelere yakışır bir tavırla kar beyazı eteklerini yayıp neşeli bir prelüt çalmaya başladı, o arada da konuşuyordu. Belli ki bu gece burnu hepten havadaydı; gerek sözlerinden, gerekse üstündeki havadan yalnızca hayranlık uyandırmaya değil izleyenleri şaşırtmaya da niyetli olduğu anlaşılıyordu; gösterişli ve cesur havasıyla onların gözlerini kamaştırmaya karar vermişti.

Piyanonun tuşlarında parmaklarını gezdirerek, "Ah, bugünün genç erkeklerinden öyle bıktım ki!" diye bağırdı. "Zavallı, aptal şeyler, babalarının konağının bahçe kapısından öteye bir adım bile gidecek halleri yok; zaten annelerinin izni ve koruması olmadan o kadar ileri gitmeleri bile mümkün değil! Durmadan o güzel yüzlerinin, beyaz ellerinin ve küçük ayaklarının bakımına dalmış yaratıklar; sanki erkeğin güzellik diye bir derdi olurmuş gibi! Sanki güzellik kadının özel ayrıcalığı, meşru hakkı, mirası değilmiş gibi! Çirkin bir *kadını*, yaradılışın adil çehresinde bir leke olarak kabul ediyorum. Ama *beyefendilere* gelince, onlar güç ve cesaret sahibi olmakla yetinebilir. Onların düsturu şu olsun: Avlan, ateş et ve savaş, bunun dışında hiçbir şey için parmağını kıpırdatmaya değmez. Eğer erkek olsaydım benim parolam bu olurdu."

Kimsenin söze girmediği kısa bir duraklamadan sonra, "Ben evlendiğimde," diye devam etti, "kocamın bana rakip olmasını değil, beni korumasını isterim. Tahtımın yakınında

bir rakibe dayanamam, hiçbir şekilde bölünmemiş bir saygı isterim. Bağlılığı, benimle aynada gördüğü yüz arasında paylaşılmamalı. Bay Rochester hadi artık şarkı söyleyin, ben size eşlik ederim."

"Her sözünüze itaat ederim," cevabını aldı.

"Öyleyse işte bir korsan şarkısı. Korsanları nasıl sevdiğimi bilin de ona göre *con spirito** söyleyin."

"Bayan Ingram'ın dudaklarından dökülen emirler bir kupa dolusu sütle suya bile ruh katar."

"Öyleyse dikkatli olun, eğer beni memnun edemezseniz böyle şeylerin nasıl yapılması *gerektiğini* göstererek sizi utandırırım."

"Bu, insanın yetersizliğini ödüllendirmek olur; başarısız olmaya çalışacağım."

"*Gardez-vous-en bien!*"** Eğer bile bile şarkıyı kötü söylerseniz ben de sizi uygun bir cezaya çarptırırım."

"Bayan Ingram'ın merhametli olması gerekir çünkü ölene kadar sürecek bir ceza verme gücüne sahip."

"Hah! Açıklayın!" diye emretti kadın.

"Beni affedin, madam; açıklama yapmaya hiç gerek yok; siz kendiniz, bir kaş kaldırmanızın idam cezasının yerine geçeceğini bilirsiniz."

Kadın, "Şarkı söyleyin!" dedi ve tekrar piyanoya dokunarak söylenen şarkıya neşeli bir tarzda eşlik etmeye başladı.

Bense, "Artık sıvışmanın sırasıdır," diye düşündüm ama havayı dolduran ezgiler gitmemi engelledi. Bayan Fairfax, Bay Rochester'ın güzel bir sesi olduğunu söylemişti. Gerçekten de güzel söylüyordu; kendi duygularını, kendi gücünü

---

* *Fr.* Canlı (Çev. N.)

** *Fr.* Sakın ha! (Çev. N.)

akıttığı yumuşak, güçlü bas bir sesi vardı, insanın kulağından kalbine gidiyor, tuhaf bir biçimde oradaki duyguları uyandırıyordu. Derinden gelen son titreşim de kaybolduktan sonra, bir an için duran konuşma sesleri yükseldiğinde korunaklı köşemden çıktım ve neyse ki yakında olan yan kapıdan çıktım. Orada dar bir geçit hole açılıyordu; burayı geçerken sandaletimin gevşemiş olduğunu fark ettim, onu bağlamak üzere durdum ve bunun için merdivenlerin hemen dibindeki kilimin üzerinde yere çömeldim. Yemek odasının kapısının açıldığını duydum, bir beyefendi dışarı çıkmıştı, aceleyle kalkınca onunla yüz yüze geldim, bu, Bay Rochester'dı.

"Nasılsın?" diye sordu.

"Çok iyiyim, efendim."

"Neden salonda yanıma gelip konuşmadın?"

Bu soruyu benim ona sormam gerektiğini düşünüyordum ama sormaktan çekindim. Cevap verdim:

"Sizi rahatsız etmek istemedim, meşgul görünüyordunuz, efendim."

"Yokluğumda neler yaptın?"

"Özel bir şey yapmadım, her zamanki gibi Adèle'e ders verdim."

"Ve eski halinden çok daha solgun görünüyorsun, bunu ilk bakışta fark ettim. Neyin var?"

"Hiçbir şeyim yok efendim."

"Beni neredeyse boğduğun o geceden sonra hastalandın mı?"

"Birazcık bile hasta olmadım, efendim."

"Salona geri dön; çok erken ayrıldın."

"Yorgunum, efendim."

Bir an için bana baktı.

"Ve biraz da üzgünsün," dedi. "Neyin var? Söyle bana."

"Hiçbir şey, hiçbir şey, efendim. Üzgün değilim."

"Ama ben, senin üzgün olduğunu iddia ediyorum; o kadar üzgünsün ki birkaç kelime daha etsek gözlerine yaşlar dolacak. Nitekim işte oradalar, pırıl pırıl parlıyor ve yüzüyorlar. Ve bir damla kirpiğinden kurtulup yanağına düştü bile. Eğer zamanım olsaydı ve buradan geçen bir uşağa yakalanmaktan ölesiye korkmasaydım bütün bunların ne anlama geldiğini öğrenirdim. Neyse, seni bu gecelik affediyorum ama şunu anlamalısın, misafirlerim burada kaldığı sürece senin her akşam salonda olmanı istiyorum; bu benim dileğim, sakın ihmal etme. Şimdi git ve Adèle'i alması için Sophie'yi gönder. İyi geceler benim..." Durdu, dudağını ısırdı ve hemen yanımdan ayrıldı.

XVIII

Thornfield Malikânesi'nde o günler neşeliydi; ve hem de yoğun: o çatının altında geçirdiğim sakin, monoton ve kimsesiz ilk üç aydan ne kadar farklıydı! Artık bütün o hüzünlü duygular, sıkıntılı düşünceler evden kovulmuş, bütün kasvetli ilişkiler unutulmuş gibiydi; bütün gün evin her yerinde canlılık ve hareket vardı. Hanımlardan birisinin şık oda hizmetçisine ya da züppe bir uşağa rastlamadan, bir zamanlar nasıl da sessiz olan koridordan geçmeniz veya bir zamanlar kimsenin uğramadığı ön odalara girmeniz mümkün değildi artık.

Mutfak, kiler, uşakların salonu, giriş holü hepsi aynı derecede hareketliydi. Salonlar ancak, masmavi gökyüzü ve tatlı bahar havasının huzur veren gün ışığı sakinlerini dışarıya, kırlara davet ettiğinde boşalabildi. Hava bozduğunda ve birkaç gün boyunca durmak bilmeyen bir yağmur yağdığında bile kimsenin keyfi kaçmıyor; dışarıdaki eğlencelerin durmasının sonucunda evin içindeki eğlenceler daha canlı ve çeşitli hale geliyordu.

Eğlenceyle ilgili bir değişiklik önerildiği ilk gece ne yapacaklarını merak etmiştim; "bulmaca oynamak"tan söz ediyorlardı ama bu konularda çok cahil olduğum için bunun ne olduğunu anlamıyordum. Uşaklar çağırıldı, yemek masaları taşındı, ışıkların yerleri değiştirildi, sandalyeler tam kemerin karşısına yarım daire şeklinde yerleştirildi. Bay Rochester'la diğer beyler bu değişiklikleri yönetirken hanımlar da merdi-

venlerden bir aşağı bir yukarı koşup hizmetçilerini çağırmak için çanlarını çalıyorlardı. Bayan Fairfax evin içindeki şalların, elbiselerin ve her türden örtünün nerede bulunabileceğiyle ilgili bilgi vermek üzere çağırıldı; üçüncü kattaki bazı gardıroplar yağmalandı; içlerinden çıkan işlemeli ve kasnaklı iç etekleri, saten yelekler, siyah taraklar, dantel yakalar vs. hizmetçilerin kucaklarında aşağıya indirildi, sonra bunların içinden bazıları seçildi ve seçilenler salonun içindeki giyinme odasına taşındılar.

Bu arada Bay Rochester hanımları tekrar çevresine toplanmıştı ve aralarından bazılarını kendi grubunda olmaları için seçiyordu. "Bayan Ingram benim, tabii," dedi, sonra iki Bayan Eshton'ın ve Bayan Dent'in adını verdi. Bana baktı: Tesadüfen yakınındaydım çünkü Bayan Dent'in bileziğinin gevşemiş kopçasını bağlıyordum.

"Siz de oynar mısınız?" diye sordu. Başımı salladım. Israr etmedi, ısrar etmesinden çok korkmuştum; her zamanki yerime sessizce dönüp oturmama izin verdi.

Yardımcılarıyla birlikte perdenin arkasına çekildi, Albay Dent'in başını çektiği öteki grup hilal şeklinde dizilmiş sandalyelere oturdu. Anlaşılan beylerden biri, Bay Eshton, beni görerek onlara katılmamın istenmesini önermişti ama Leydi Ingram hemen bu fikre karşı çıktı.

Onun, "Hayır," dediğini duydum. "Bu türden herhangi bir oyuna katılamayacak kadar aptal görünüyor."

Çok geçmeden bir çan çaldı ve perde açıldı. Kemerin içinde Bay Rochester'ın seçtiği Sir George Lynn'in iri yarı gövdesi beyaz bir çarşafa sarılmış bir halde görünüyor; önündeki bir masanın üzerinde kocaman bir kitap açılmış duruyordu; yanında, Bay Rochester'ın pelerinine sarılmış Amy Eshton vardı ve elinde bir kitap tutuyordu. Görünmeyen biri neşeli

neşeli zili çaldı ve (velisinin grubunda olmak için ısrar etmiş olan) Adèle fırlayıp kolunda taşıdığı bir çiçek sepetinin içindekileri etrafına dağıttı. Sonra Bayan Ingram'ın muhteşem bedeni göründü, beyazlara sarınmıştı ve başında uzun bir tül ve alnında güllerden yapılmış bir taç vardı, yanında ise Bay Rochester yürüyordu; ikisi birlikte masaya yaklaştılar. Çömeldiler, o sırada yine beyazlar giymiş olan Bayan Dent ve Louisa Eshton onların arkasında yerlerini aldılar. Ardından bir tören geldi, sessiz bir gösteriydi, bunun, bir nikâhın pandomimi olduğunu anlamak çok kolaydı. Sonunda Albay Dent'le grubu iki dakika fısıltıyla görüştüler ve sonra Albay bağırdı.

"Gelin!" Bay Rochester bir reverans yaptı ve perde indi.

Perde tekrar kalkmadan önce epeyce bir süre geçti. İkinci defa kalktığında birincisine göre daha özenle hazırlanmış bir sahne görüldü. Daha önce de fark etmiş olduğum üzere salon, yemek odasından iki basamak yukarıdaydı, odanın birkaç metre gerisinde büyük, mermer bir havuz görünüyordu. Bu havuz daha önce limonluktaydı, orada, egzotik çiçeklerin arasında durur, içinde mercan balıkları yaşardı, boyu ve ağırlığı göz önüne alındığında buraya epey zor taşınmış olması gerekiyordu.

Havuzun yanında, halının üzerine Bay Rochester oturmuştu, şallara bürünmüş ve başına bir türban takmıştı. Koyu renk gözleri, esmer teni ve Müslümanlarınkine benzeyen yüz hatları kostümüne uymuştu; Doğulu bir emire benzemişti, bir urganla boğularak öldürülen ya da bu emri verenlerden biriydi. Derken Bayan Ingram sahneye çıktı. O da bir Doğulu gibi giyinmişti; kırmızı bir şal, kuşak gibi beline bağlanmış, işlemeli bir mendil şakaklarında düğümlenmişti; biçimli kolları çıplaktı; bir kolunu, başının üzerinde büyük bir zarafetle

taşıdığı testiyi tutmak için kaldırmıştı. Gerek duruşu, gerek yüz hatları ve gerekse teninin rengiyle genel havası patrik zamanındaki İsrailli prensesleri hatırlatıyordu ve onun da böyle bir karakteri temsil etme niyetinde olduğuna şüphe yoktu.

Havuza yaklaştı ve sanki testisini dolduracakmış gibi eğildi; sonra testiyi tekrar başının üstüne koydu. Görünüşe bakılırsa kuyunun başındaki adam şimdi ona sesleniyordu, bir şey isteyecekti: "Kadın acele etti, elindeki testiyi indirip içmesi için ona verdi." Adam giysisinin göğsünden bir kutu çıkardı, kutuyu açtı ve şahane bilezikler ve küpeler gösterdi; kadın şaşkınlık ve hayranlık duyduğunu ifade etti ve erkek çömelip hazineyi onun ayaklarının dibine serdi; kadının bakışlarından ve jestlerinden gördüklerine inanamadığı ve memnun olduğu okunuyordu. Adam, bilezikleri onun kollarına geçirdi ve küpeleri kulaklarına taktı. Bunlar, Elyezer ve Rebekka'ydı; bir tek develer eksikti.

Cevabı bulması gereken grup tekrar baş başa verdi; sahnenin resmettiği kelime ya da hecenin ne olduğuyla ilgili anlaşamadıkları görülebiliyordu. Sözcüleri Albay Dent "tablonun tamamı"nı talep etti, bunun üzerine perde tekrar indi.

Perdenin üçüncü açılışında salonun yalnızca bir bölümü görülüyordu, kalan kısmı koyu renk ve sert kumaştan bir perdenin ardında kalmıştı. Mermer havuz kaldırılmıştı, onun yerinde çam ağacından bir masa ve bir mutfak sandalyesi duruyordu; bu eşyalar, boynuzdan yapılma bir fenerden gelen loş bir ışığın altında görülebiliyordu, mumlar tamamıyla söndürülmüştü.

Bu sefil sahnenin ortasında sıkılı yumruklarını dizlerine dayamış bir adam oturuyordu, gözlerini de yere dikmişti. Kirli yüzüne, darmadağınık kıyafetine (ceketi sanki bir kavga sırasında yırtılmış gibi bir kolundan sarkıyordu) rağmen Bay

Rochester'ı tanıdım, çaresiz ve öfkeli yüz ifadesi ve sert, diken diken saçları onu iyi gizliyordu aslında. Hareket ettiğinde bir zincir şangırdadı, bileklerine kelepçeler takılmıştı.

Albay Dent, "Bridewell!" diye bağırdı ve bulmaca böylece çözüldü.

Oyuncuların her zamanki kostümlerine dönebilmeleri için yeterli bir süre geçtikten sonra tekrar yemek odasına girdiler. Bay Rochester, Bayan Ingram'ı kolunda getirdi; hanımefendi oyunculuğuyla ilgili olarak ona iltifatlar ediyordu.

"Biliyor musunuz," dedi, "oynadığınız üç karakter içinde sizi en çok sonuncuda beğendim. Ah, dünyaya birkaç yıl daha erken gelseymişsiniz, ne kadar zarif bir beyefendi-haydut olurdunuz!"

Bay Rochester yüzünü ona dönerek, "Yüzümdeki isi tamamen çıkarabilmiş miyim?" diye sordu.

"Ne yazık! Evet, ne kadar üzücü! Hiçbir şey teninize o haydudun allığı kadar yakışamazdı."

"Anlaşılan yol kesen bir kahraman isterdiniz?"

"Yol kesen bir İngiliz eşkıya İtalyan bir hayduttan sonraki en iyi şey olur; onu da ancak Levanten bir korsan geçebilir."

"Neyse, her ne olursam olayım karım olduğunuzu unutmayın, bütün bu şahitlerin huzurunda bir saat önce evlendik." Bayan Ingram kıkırdadı, rengi pembeleşti.

Bay Rochester, "Şimdi Dent," diye konuşmayı sürdürdü, "Senin sıran geldi." Bu arada diğer grup çekilirken Bay Rochester ve grubu boşalan sandalyelere yerleşti. Bayan Ingram liderinin sağında yer aldı, diğer kâhinler ikisinin çevresindeki sandalyelere oturdular. Artık oyuncuları izlemiyor, perdenin kalkmasını eskisi gibi ilgiyle beklemiyordum, şimdi ilgim seyircilere yönelmişti; daha önce kemere sabitlenmiş olan gözlerim artık karşı konulmaz bir biçimde sandalyelerden olu-

şan yarım daireye dönmüştü. Albay Dent ve grubunun hangi bulmacayı oynadıklarını, hangi kelimeyi seçtiklerini, neler yaptıklarını, artık hatırlamıyordum ama her sahneyi izleyen danışma kısmını hâlâ görüyordum; Bay Rochester'ın Bayan Ingram'a, Bayan Ingram'ın da ona döndüğünü, ta ki simsiyah lülelerin neredeyse onun omzuna değip yanağına sürününceye kadar başını ona doğru eğdiğini görüyor, karşılıklı fısıldaşmalarını duyuyordum; onların aralarında bakıştıklarını izliyordum ve bunları görmenin içimde uyandırdığı duygular da şu an bile hafızamdadır.

Bay Rochester'ı sevmeyi öğrendiğimi sana söylemiştim ey okur ve sırf bana dikkat etmekten vazgeçti diye –çünkü artık onun yanında saatler de geçirsem benden yana bakmıyordu– artık onu sevmemezlik edemezdim çünkü o bütün dikkatini, yanımdan geçerken eteğinin ucuyla bile bana dokunmaktan kaçınan, o kara gözleri şans eseri bile bana değse sanki bakmaya değmeyecek bir nesneymişim gibi ânında bakışlarını çeken asil bir hanıma vermişti. Bu hanımla kısa bir süre içinde evleneceğinden emin olduğum halde –çünkü her gün o hanımda, beyefendinin kendisiyle ilgili niyetleri konusunda gururlu bir güvenin oluştuğunu görüyordum çünkü her saat beyefendinin ona özensiz, ve karşısındakini kovalamaktan çok, kovalanmayı tercih eden bir tarzda kur yaptığına şahit oluyordum, bu, bütün o özensizliğine rağmen baştan çıkartıcı ve bütün gururuyla, karşı konulmaz bir kur yapma tarzıydı– onu sevmemezlik edemezdim.

Bu koşullarda ümitsizlik yaratacak çok şey olmasına rağmen aşkı azaltıp söndürecek bir şey yoktu. Kıskançlık uyandıracak da çok şey var diye düşünüyorsun ey okur, elbette eğer benim konumumdaki bir kadın Bayan Ingram gibi bir kadını kıskanmaya yeltenebilirse. Ama ben kıskanmıyordum ya da

çok nadir olarak kıskanıyordum; çektiğim ızdırabın doğası o kelimeyle açıklanabilir gibi değildi. Bayan Ingram kıskançlığın altındaydı, insanda böyle bir duygu uyandırmayacak kadar aşağıdaydı. Burada bir çelişki var gibi görünüyor, bunun için beni affedin; ne dediğimin farkındayım. Blanche Ingram çok gösterişliydi ama samimi değildi; güzeldi, bir sürü parlak yeteneği vardı ama zihni zayıftı, kalbi karakteri gereği çoraktı, bu toprakta kendiliğinden hiçbir şey yetişmiyordu, zorlanmadan, kendiliğinden burada yeşeren hiçbir meyve tazeliğiyle hoşa gitmezdi. İyi bir insan değildi, özgün değildi; kitaplardan okuduğu kulağa hoş gelen cümleleri tekrar ediyordu, hiçbir zaman kendisine has bir görüş öne sürmezdi, zaten böyle bir görüşü de yoktu. Çok duygulu olduğunu ileri sürüyordu ama sevgi ve acıma hissini bilmiyordu, onda tatlılık ve hakikatten de eser yoktu. Küçük Adèle'e karşı geliştirdiği kindar antipatiyle bunu sık sık açığa vuruyordu; küçük kız yanına yaklaşmaya kalktığında onu hakaretamiz hitaplarla kendinden uzaklaştırır, bazen odadan çıkmasını emreder ve ona her zaman soğuk ve sert davranırdı. Kişiliğini böyle ortaya koymasını izleyen, hem de yakından, dikkatle ve kurnazca izleyen, benimkiler dışında gözler de vardı. Evet, müstakbel damat, Bay Rochester'ın ta kendisiydi bu; göz koyduğu hanımı sürekli göz hapsinde tutmaktaydı; onun bu sağduyusu –bu tedbirliliği– güzel kızın kusurlarının bu kadar açık bir biçimde bilincinde olması, ona karşı duygularında açık bir tutku olmaması bana çok acı veriyordu.

Onunla evleneceğini görüyordum, ailesi yüzünden ya da belki politik sebeplerle; çünkü genç hanımın ailesi ve mevkii ona uygundu; Bay Rochester'ın ona aşkını vermediğini ve Bayan Ingram'ın niteliklerinin ondan bu hazineyi kazanmaya uygun olmadığını hissediyordum. Mesele de buradaydı zaten

–insanın sinirine dokunan da buydu–, ateşimi sürdürüp besleyen şey de buydu: *Bayan Ingram onu büyüleyemezdi.*

Eğer bu hanım zaferi henemcecik kazanmış olsa ve Bay Rochester kalbini ona teslim edip ayaklarının dibine atsaydı, ben de boynumu büküp, onlara (mecazi anlamda) sırtımı döner ve şansıma küserdim. Eğer Bayan Ingram, kuvvet, tutku, merhamet ve akıl bahşedilmiş iyi ve soylu bir kadın olsaydı ben de hayatta kalma mücadelemi iki kaplana karşı verirdim; kıskançlık ve ümitsizlik; o zaman kalbim parçalanıp mahvolsa bile Blanche Ingram'a hayran olur, onun mükemmelliğini kabul eder ve günlerimin kalan kısmını sükûnet içinde geçirirdim ve onun üstünlüğü mutlaklaştıkça benim hayranlığım da derinleşir, huzurum daha da sessizleşirdi. Ama şu anda, Bayan Ingram'ın Bay Rochester'ı baştan çıkartma çabalarını, bu çabaların sürekli olarak başarısızlıkla sonuçlandığını, kendisinin bunların başarısız olduğunun farkında olmadığını, attığı her mızrağın hedefe ulaştığını boş yere hayal ettiğini, gururu ve kendini beğenmişliğiyle cezbetmek istediği kişiyi gitgide kendinden uzaklaştırırken başarısıyla çılgınlar gibi şişindiğini seyretmek, *buna* şahit olmak insanı bir kere daha bitmek bitmek bilmez bir heyecan ve acımasız bir baskının altına sokuyordu.

Çünkü o başarısız oldukça ben nasıl başarılı olabileceğini görüyordum. Sürekli olarak Bay Rochester'ın göğsüne çarpıp zarar vermeden ayaklarının dibine düşen okların, daha usta bir el tarafından atılmış olsalar onun gururlu kalbine nasıl isabet edebileceklerini, sert gözlerine aşkı davet edebileceklerini ya da daha iyisi, hiç silah kullanmadan sessiz bir zaferin kazanılabileceğini görebiliyordum.

Kendi kendime, "Ona bu kadar yaklaşma ayrıcalığına sahipken neden onu daha fazla etkileyemiyor?" diye soru-

yordum. "Şu muhakkak ki, onu gerçek duygularla sevmesi ya da sevmemesi mümkün değil! Eğer öyle olsaydı böyle cömertçe gülücükler dağıtmaz, bakışlarını ona böyle sakınmadan dikmez, böyle yapmacık tavırlar takınmaz, onu böyle pohpohlamazdı." Bence, yalnızca onun yanında oturup daha az konuşup daha az bakarak onun kalbini daha fazla kazanabilirdi. Bayan Ingram, ona böyle neşeli neşeli hitap ettikçe Bay Rochester'ın yüzündeki sertleşmiş ifadeden çok daha farklısını görmüştüm ben. Ama o kendiliğinden gelmişti, gösterişli hilelerle, hesaplı manevralarla sağlanmamıştı ve şunu da kabul etmek zorundayız: Bir şey sorduğunda yapmacıksız cevaplar vermek, gerektiği zaman ona yüzünü buruşturmadan hitap etmek; işte böyle davranıldığında onun yüzündeki ifade tatlılaşır, yumuşar, neşelenir ve güneşin ışıkları gibi insanın içini ısıtırdı. Evlendiklerinde bu hanım Bay Rochester'ı mutlu etmeyi nasıl becerecek? Bunu yapabileceğini sanmıyorum ama aslında bu mümkün ve eğer karısı, inanıyorum ki güneşin altındaki en mutlu insan olacaktır.

Bay Rochester'ın çıkar ve bağlantılar yüzünden evlenmeyi düşünmesiyle ilgili henüz kınayıcı bir şey söylemedim. Onun niyetinin bu olduğunu ilk keşfettiğimde çok şaşırmıştım: Onu, eş seçiminde böyle sıradan dürtülerden etkilenmeyecek bir adam olarak düşünmüştüm ama tarafların konumunu, eğitimini falan düşündüğümde onu da, Bayan Ingram'ı da, ihtimal ki ta çocukluklarından beri içlerine işlemiş olan fikirler ve ilkelere uygun davrandıkları için yargılamak ve suçlamak konusunda kendime gitgide daha az hak tanır olmuştum. Sınıflarının tamamı bu ilkeleri benimsiyordu; öyleyse onların da bu ilkelere sadık kalmak için benim akıl erdiremediğim sebepleri vardı. Bana öyle geliyordu ki, eğer ben onun gibi bir beyefendi olsaydım ancak sevebileceğim bir eşi koynuma

alırdım; ama bu planın bizzat kocanın mutlu olması açısından taşıdığı avantajlarının barizliği, benim bakış açımın genelde kabul görmesini engelleyen, benim bihaber olduğum bazı sebepler bulunduğuna ikna oldum; yoksa herkesin benim istediğim gibi hareket edeceğinden emindim.

Ama bunun yanında başka noktalarda da efendime karşı gitgide daha hoşgörülü olmaya başlamıştım. Onun, bir zamanlar hiç gözümden kaçmayan bütün kusurlarını unutur olmuştum. Eskiden onun kişiliğinin bütün yönlerini incelemeye, iyinin yanında kötüyü de görmeye ve ikisini de adil biçimde tartarak insaflı bir yargıda bulunmaya çabalardım. Artık kötü olan bir şey görmüyordum. Bir zamanlar beni iten alaycılık, şaşırtan sertlik şimdi sevdiğim bir yemeğin içine katılmış keskin baharatlar gibiydi; varlıkları pek hissedilmiyordu ama yoklukları yemeğin lezzetini kaybettirerek hissedilirdi. Ve ancak dikkatli bir gözün fark edebileceği, ara sıra gözünde beliren o muğlak şey –o ifade meşum ya da üzüntülü müydü, kararlı ya da sinsi miydi?– daha insan o uçurumun derinliğini görmeye bile fırsat bulmadan ortadan kaybolurdu; sanki volkana benzeyen tepeler arasında dolaşıyormuşum ve birden toprağın sarsılıp açıldığını görmüşüm gibi korkup sinmeme sebep olurdu; o şeyi ara sıra yine görüyordum ama artık sinirlerim tutularak değil, kalbim çarparak bakıyordum ona. Artık çekinmek şöyle dursun oraya bakmaya cesaret etmeyi, orayı sezmeyi arzuluyordum ve bir gün bu uçuruma bakabileceği, onun sırlarını keşfedip yaradılışını analiz edebileceği için Bayan Ingram'ın mutlu olduğunu düşünüyordum.

O arada, ben yalnızca efendimi ve müstakbel gelinini düşünüp, yalnızca onları görür, sadece onların karşılıklı konuşmalarını duyar ve sadece onların hareketlerini önemli bulurken topluluğun kalanı kendi çıkar ve zevklerinin peşinde

koşmakla meşguldü. Leydi Lynn ve Leydi Ingram ciddi konuşmalarını sürdürüyorlardı, o sırada türbanlı başlarını sallar, ve dört eli birden, sanki bir çift mıknatıslı kukla gibi, dedikodularının temasına uygun olarak hayret, gizem ya da dehşet ifade eden jestlerle hareket ettirirlerdi. Yumuşak Bayan Dent iyi huylu Bayan Eshton'la konuşurdu ve ikisi bazen bana doğru birkaç tatlı söz ya da bir gülümseme lütfederdi. Sir George Lynn, Albay Dent ve Bay Eshton ya politika ya kasabanın meselelerini ya da adalet mesleğini tartışıyordu. Lord Ingram, Amy Eshton'la flört ediyordu, Louisa beylerden biriyle piyano çalıyor ve şarkı söylüyordu ve Mary Ingram da baygın bir halde, ötekinin nazik konuşmalarını dinliyordu. Bazen hepsi birden, anlaşmışlar gibi, baş oyuncuları seyredip dinlemek için oyalandıkları işleri bırakırdı çünkü sonuç olarak Bay Rochester ve –onunla yakından bağlantılı olduğu için– Bayan Ingram grubun ruhu ve canıydılar. Eğer Bay Rochester bir saatliğine odadan ayrılsa misafirlerin canının sıkıldığı; onun tekrar odaya geldiğinde konuşmaların gözle görülür biçimde canlanacağı belli olurdu.

Onun bir iş için Millcote'a çağırıldığı ve akşamın geç saatlerine kadar geri dönmeyeceğinin ortaya çıktığı bir gün onun canlandırıcı etkisine olan ihtiyaç bilhassa hissedildi. Yağmurlu bir öğleden sonraydı; grubun Hay köyünün ötesindeki bir alanda konaklamış bulunan bir çingene obasını görmek üzere planladıkları yürüyüş bu sebeple ertelenmişti. Beyefendilerden bazıları ahırlara gitmişti, genç beyler, genç hanımlarla birlikte bilardo salonunda bilardo oynuyordu. Dul Bayan Ingram ve Bayan Lynn iskambil oynayarak oyalanıyorlardı. Blanche Ingram, Bayan Dent ve Bayan Eshton'ın kendisini sohbete çekmek için gösterdikleri çabaları kibirli bir iki sözle geçiştirdikten sonra önce piyanoya geçip birkaç duygusal

parça ve hava mırıldandı, sonra kütüphaneden bir roman bulup mağrur bir kayıtsızlıkla kendisini bir koltuğa atarak onun dayanılmaz yokluğuyla geçen bu saatleri kurgunun büyüsüyle atlatmaya hazırlandı. Oda da, malikâne de sessizdi; yalnızca ara sıra yukarıdan bilardo oyuncularının neşeli sesleri geliyordu.

Hava kararmaya başlamıştı ve saat akşam yemeği için giyinme zamanının geldiği uyarısını henüz yapmıştı ki salonun pencere pervazındaki oturma yerinde yanıma çömelmiş olan küçük Adèle birden bağırdı:

"*Voilà Monsieur Rochester, qui revient!*"*

Başımı çevirdim; Bayan Ingram koltuktan kalktı; diğerleri de uğraştıkları çeşitli işlerden başlarını kaldırdı çünkü aynı sırada ıslak yolun üzerinde tekerleklerin gıcırtısı ve sular sıçratan at toynaklarının takırtısı duyulur olmuştu. Bir posta arabası yaklaşıyordu.

Bayan Ingram, "Onun eve bu şekilde dönmesinin sebebi ne acaba?" dedi. "Dışarı çıkarken Mesrur'a (siyah at) binmişti, öyle değil mi? Hem Kılavuz da onunlaydı, hayvanları ne yaptı acaba?"

Bunu söylerken uzun gövdesini ve kat kat kıyafetini pencereye o kadar yaklaştırmıştı ki neredeyse bel kemiğimi kıracak kadar geriye yaslanmak zorunda kalmıştım: O heyecan içinde önce beni fark etmemişti ama daha sonra fark ettiğinde dudağını büküp bir başka pencereye doğru ilerledi. Araba durdu, sürücü kapının zilini çaldı ve seyahat kıyafetleri giymiş bir beyefendi ortaya çıktı ama bu, Bay Rochester değildi, uzun boylu, modaya uygun giyinmiş bir erkek, bir yabancıydı.

Bayan Ingram, "Ne kadar can sıkıcı!" diye bağırdı, "Seni

* *Fr.* İşte Mr. Rochester geliyor! (Çev. N.)

yaramaz maymun!" –Adèle'e hitap ediyordu– "Yanlış bilgi veresin diye seni kim pencereye oturttu?" diyerek, sanki suçlu ben miyim gibi öfkeli bir bakışla bana baktı.

Holden bir konuşma sesi geliyordu ve yeni gelen kişi kısa bir süre içinde içeri girdi. Leydi Ingram'ın şu anda odada bulunan en yaşlı hanımefendi olduğuna hükmederek ona doğru bir reverans yaptı.

"Anlaşılan uygunsuz bir zamanda geldim madam," dedi, "arkadaşım Bay Rochester evde değilmiş ama uzun bir yoldan geldim ve sanırım o dönene kadar burada kalabilecek kadar eski ve yakın bir ahbabıyım onun."

Davranışları terbiyeliydi, konuşunca aksanının bir biçimde alışılmadık olması dikkatimi çekmişti; tam olarak yabancı da değildi ama tamamıyla İngiliz de sayılmazdı; yaşı Bay Rochester'ınki kadardı –otuz kırk arası– teninin rengi tuhaf biçimde soluktu, bunun dışında yakışıklı bir adamdı, özellikle de ilk bakışta. Daha yakından incelendiğinde yüzünde hoşunuza gitmeyen ya da daha doğrusu hoşunuza gitmeyi başaramayan bir şeyin farkına varıyordunuz. Yüz hatları düzgün ama fazla gevşekti; gözleri iri ve biçimliydi ama sanki ruhsuz ve boş bir bakışı vardı, en azından ben öyle düşünmüştüm.

Giyinme saatinin geldiğini belirten çanın sesi grubu dağıttı. Onu akşam yemeğine kadar bir daha görmedim; o zaman da oldukça rahat görünüyordu. Ama bu sefer görünümünü daha da az beğenmiştim; aynı anda hem tedirgin hem de cansız olması dikkatimi çekmişti. Gözleri sürekli etrafta dolanıyordu ama dolanmasında herhangi bir mana yoktu; bu da ona tuhaf bir görüntü veriyordu, böylesini daha önce gördüğümü hiç hatırlamıyordum. Yakışıklı ve sevimsiz olmayan bir erkek olarak beni fazlasıyla itiyordu; o oval şekilli düzgün tenli yüzde güç, o gaga burunda ve küçük kiraz dudaklarda

kararlılık yoktu; dar, düzgün alnında herhangi bir düşünce, boş kahverengi gözlerde ise irade eksikti.

Her zamanki kuytumda otururken, şöminenin üzerinde yanan lambaların ışığında onu görebiliyordum çünkü ateşe yaklaştırdığı bir koltukta oturuyordu, sanki üşümüş gibi daha da yakınına büzülüyordu; onu Bay Rochester'la kıyaslıyordum. Besili bir kazla yırtıcı bir şahin arasındaki zıtlığın bu kadar büyük olmayacağını (saygıyla) düşünüyorum; ya da zavallı bir koyunla onu koruyan sert tüylü, keskin gözlü bir köpek arasındaki tezatın.

Bay Rochester'dan eski bir dostu olarak söz ediyordu. Tuhaf bir arkadaşlıkları olmalıydı; "Zıt kutuplar birbirini çeker" diyen eski özdeyişin isabetli bir resmiydi.

Beyefendilerden iki ya da üçü onun yakınına oturmuştu ve zaman zaman odanın öteki tarafından bazı konuşmalarını duyabiliyordum. Önceleri duyduklarıma pek anlam veremiyordum çünkü daha yakınımda oturan Louisa Eshton ve Mary Ingram'ın konuşmaları ara sıra bana ulaşan parçalanmış cümlelere karışıyordu. Hanımlar yabancı hakkında konuşuyor, ikisi de ondan "güzel bir erkek" diye bahsediyordu. Louisa onun "çok güzel bir yaratık" olduğunu ve kendisinin "ona hayran olduğunu"; Mary ise adamın "güzel küçük ağzının ve hoş burnunun" kendisi için ideal güzellik olduğunu söylüyordu.

"Hem de ne kadar tatlı bir alnı var!" diye bağırdı Louisa, "o kadar düzgün ki, kaşlarını çatanlarda olan o hiç sevmediğim kırışıklıklardan eser yok; hem ne kadar yumuşak gözleri ve gülüşü var!"

Derken, Bay Henry Lynn, Hay köyüne yapmayı planladıkları ancak ertelemek zorunda kaldıkları keşif gezisiyle ilgili bir noktayı kararlaştırmak üzere onları odanın öteki tarafına çağırdı da rahatladım.

Artık dikkatimi ateşin yanındaki gruba yoğunlaştırabiliyordum ve kısa bir süre sonra yeni gelenin adının Bay Mason olduğunu, İngiltere'ye yeni vardığını ve sıcak bir ülkeden geldiğini öğrendim. Yüzünün bu kadar solgun olmasının, ateşe bu kadar yakın olmasına rağmen evin içinde palto giymesinin sebebi şüphesiz buydu. Jamaika, Kingston, Spanish Town kelimeleri onun Batı Hint Adaları'nda ikamet ettiğini gösteriyordu ve kısa bir süre içinde onun Bay Rochester'la ilk kez orada karşılaşıp tanıştığını anlayınca fazla şaşırmadım. Arkadaşının kavurucu sıcaklardan, kasırgalardan ve o bölgenin yağmurlu mevsimlerinden hiç hazzetmediğini anlattı. Bay Rochester'ın bir seyyah olduğunu biliyordum; Bayan Fairfax öyle söylemişti ama gezinmelerinin Avrupa kıtasıyla sınırlı olduğunu düşünmüştüm; o ana kadar daha uzak kıyılara yaptığı ziyaretlerle ilgili hiçbir şey duymamıştım.

Bunları düşünüyordum ki, bir olay, üstelik de beklenmedik bir olay düşüncelerimin akışını böldü. Biri tesadüfen kapıyı açınca titremeye başlayan Bay Manson ateşe biraz daha kömür atılmasını istedi çünkü kor yığını hâlâ kıpkırmızı parlamakla birlikte ateş geçmeye yüz tutmuştu. Uşak kömürü getirdi, dışarı çıkarken Bay Eshton'ın koltuğunun yanında durup ona alçak sesle bir şey söyledi, söylediklerinden sadece "ihtiyar kadın", "çok zorluk çıkarıyor" sözlerini duyabildim.

Yargıç, "Ona söyle eğer buradan gitmezse hapse atılacak!" diye cevap verdi.

Albay Dent, "Hayır, durun!" diye müdahale etti. "Onu gönderme Eshton, bunu biraz düşünelim, en iyisi hanımlara danışalım." Ve sesini yükselterek konuşmasını sürdürdü, "Hanımlar, çingene obasını ziyaret etmek için Hay köyüne gitmekten söz etmiştiniz; Sam, Ana Reislerden birinin şu anda hizmetkârların salonunda olduğunu ve "kalitelilerin"

yanına çıkıp onların fallarına bakmakta ısrar ettiğini söylüyor. Onu görmek ister misiniz?"

Leydi Ingram, "Tabii ki, Albay," diye bağırdı, "böyle aşağı tabakadan bir dolandırıcıya cesaret vermeyeceksiniz. Onu hemen kapı dışarı edin!"

Uşak, "Ama onu buradan gitmeye ikna edemiyorum, hanımım," dedi, "uşaklar da gönderemiyor; Bayan Fairfax şu anda onun yanında, gitmesi için ikna etmeye çalışıyor ama şöminenin köşesinde bir koltuğa oturdu ve buraya gelmesine izin verilmezse şuradan şuraya kıpırdamayacağını söylüyor."

Bayan Eshton, "Ne istiyormuş?" diye sordu.

"Soyluların fallarına bakmak istediğini söylüyor madam ve bunu yapması gerektiğine ve yapacağına yemin ediyor."

İki genç Bayan Eshton bir ağızdan, "Nasıl biri?" diye sordular.

"Şaşırtıcı derecede çirkin, ihtiyar bir yaratık, hanımefendi, karga kadar siyah."

Frederick Lynn, "Desenize gerçek bir büyücü!" diye bağırdı. "Onu içeri alalım, tabii ki."

Erkek kardeşi, Kesinlikle," diye katıldı ona."Hem böyle bir eğlence şansını kaçırmak çok acı olur," dedi.

Bayan Lynn, "Sevgili çocuklarım, aklınızdan geçen nedir?" diye bağırdı.

Dul Bayan Ingram, "Böyle yakışıksız bir şeyi kaldıramam," diye söze karıştı.

Blanche'ın mağrur sesi, "Anneciğim gerçekten, kaldırabilirsiniz, kaldıracaksınız da," dedi piyanonun taburesini döndürürken; o ana kadar sessizce orada oturuyor ve güya çeşitli nota sayfalarını inceliyordu. "Falımı tuhaf bir biçimde merak ediyorum, o yüzden Sam, acuzenin içeri girmesini emret."

"Sevgili Blanche! Hatırlasana..."

"Hatırlıyorum, söyleyebileceğin her şeyi hatırlıyorum ama dediğim olacak. Çabuk Sam!"

Gençlerin hepsi, "Evet–evet–evet!" diye bağırıştı; hem beyefendiler hem de hanımefendiler. "Bırakın gelsin; mükemmel bir eğlence olacak!"

Uşak hâlâ tereddüt ediyordu. "O kadar kötü bir görüntüsü var ki," dedi.

Blanche Ingram, "Git!" diye bağırdı ve adam gitti.

Grubu hemen bir heyecan sardı; Sam döndüğünde şakalar ve jestler birbirini izliyordu.

"Şimdi gelmezmiş," dedi uşak. "Onun vazifesi değilmiş yanına çıkmak o 'Kaba Sürü'nün (tam böyle dedi). Onu kendi başına bir odaya çıkartacakmışım ve danışmak isteyenler de teker teker yanına çıkacaklarmış."

Leydi Ingram, "Görüyorsun değil mi, Blanche, kraliçem," diye söze başladı, "haddini aşıyor. Sözümü dinle, melek kızım benim; ve..."

Melek kız, "Onu kütüphaneye götürün," diye annesinin sözünü kesti. "Kaba Sürü'nün önünde onu dinlemek benim de vazifem değil; onunla yalnız kalmak isterim. Kütüphanede ateş yanıyor mu?"

"Evet, madam, ama üstü başı o kadar dökülüyor ki."

"Kes gevezeliği, kalın kafalı! Dediğimi yap!"

Sam tekrar kayboldu ve heyecan, gizem, beklenti bir kere daha var gücüyle akmaya başladı.

Uşak tekrar salona girerek, "Kadın artık hazır," dedi. "İlk ziyaretçisinin kim olacağını bilmek istiyor."

Albay Dent, "Sanırım hanımlardan biri gitmeden önce ben ona bir baksam iyi olacak," dedi.

"Ona söyle Sam, bir beyefendi geliyor."

Sam gitti ve geri döndü.

"Hiçbir beyefendiyi almayacağını söylüyor, efendim, onun yanına gitme zahmetine girmelerine gerek yokmuş." Kıkırdamasını güç bela bastırarak devam etti, "Genç ve bekâr olmayan hanımların da gitmesine gerek yokmuş."

Henry Lynn, "Aman Tanrım! Pek de zevkliymiş!" diye bağırdı.

Bayan Blanche Ingram, ağır ağır ayağa kalktı, "Önce ben gideceğim," dedi, ümitsiz bir mücadelede elebaşılık yapacak olan bir öncüye uyacak bir sesle.

Annesi, "Ah! Canımm içi! Ah! Birtanem, bir dur, düşün!" diye bağırdı ama Blanche ağır bir sessizlik içinde onun yanından geçiverdi, Albay Dent'in açtığı kapıdan çıktı ve kütüphaneye girdiğini duyduk.

Bu olayı, nispeten bir sessizlik izledi. Lady Ingram, ellerini ovuşturmanın "*le cas*"* düşeceğine inanıyor olmalı ki böyle yapıyordu. Bayan Mary, kendi adına böyle bir şeye asla cesaret edemeyeceğini söyledi. Amy ve Louisa Eshton bıyık altından kıkırdadılar, biraz korkmuş gibi görünüyorlardı.

Dakikalar çok ağır geçti; kütüphanenin kapısı yeniden açılmadan önce on beş dakika sayıldı ve nihayet Bayan Ingram kemerden geçip aramıza döndü.

Gülecek miydi? Bunu bir şaka olarak mı ele alacaktı? Bütün gözler merakla ona çevrilmişti ve o, üstüne çevrilen bütün gözlere ters ve soğuk bir bakışla karşılık verdi. Ne heyecanlı ne de neşeliydi; kaskatı bir şekilde koltuğuna yürüyüp sessizce oturdu.

Lord Ingram, "Peki Blanche?" dedi.

Mary, "Ne anlattı, kardeşim?" diye sordu.

Eshton kardeşler, "Ne düşündün? Kendini nasıl hissettin? Gerçekten de falcı mı?" diye sordular.

---

* *Fr.* Uygun (Çev. N.)

Bayan Ingram, "Şimdi, şimdi, iyi insanlar," diye cevap verdi, "bana baskı yapmayın. Gerçekten sizin merakınız ve saflığınız ne kadar kolay harekete geçiyor; bu konuya verdiğiniz öneme bakılırsa –buna canım annem de dahil– evde, malum ihtiyar beyefendiyle yakın ilişki içinde olan gerçek bir cadının var olduğuna inanıyor olmalısınız. Topu topu serseri bir çingene gördüm; beylik bir tarzda el falı bilimini uyguladı ve bu tip insanların genellikle söyledikleri şeyleri söyledi bana. Hevesimi aldım ve şimdi Bay Eshton'ın yarın sabah kocakarıyı, tıpkı söylediği gibi hapse atmasının iyi olacağına inanıyorum."

Blanche Ingram eline bir kitap alıp koltuğuna yaslandı ve böylece daha fazla konuşmayı reddetmiş oldu. Neredeyse yarım saat boyunca onu seyrettim; bütün o süre zarfında tek bir sayfa bile çevirmedi ve yüzü anbean karardı, daha mutsuz bir hal aldı ve yaşadığı hayal kırıklığını daha acı bir biçimde yansıttı. Kendine yararı olacak bir şey duymadığı açıktı ve onun bu uzayan hüzün ve sessizlik nöbetinden anlayabildiğim kadarıyla, takındığı kayıtsızlığın aksine, kendisine söylenen her neyse ona büyük bir önem atfetmişti.

O arada, Mary Ingram, Amy ve Louisa Eshton, kadının yanına gitmeyi istedikleri halde yalnız başlarına gitmeye cesaret edemediklerini bildirdiler. Bir elçi aracılığıyla pazarlığa girişildi; elçi Sam'di ve bir oraya bir buraya epeyce gidip geldikten sonra Sam'in baldırlarının yürümekten ağrımaya başladığını düşünüyordum ki, en sonunda büyük bir zorlukla üçünün birlikte görüşmesi için falcıdan izin koparıldı.

Onların yaptığı ziyaret Bayan Ingram'ınki kadar sakin olmamıştı; kütüphaneden isterik kıkırdamaların ve küçük çığlıkların yükseldiğini duyuyorduk ve yirmi dakikanın sonunda kapı ardına kadar açıldı ve hanımlar sanki korkudan akıllarını kaybetmiş gibi koşarak geldiler.

Hepsi birden, "Onun pek düzgün biri olmadığına eminim!" diye bağırıyordu. "Bize öyle şeyler anlattı ki! Hakkımızda her şeyi biliyor!" ve nefes bile almadan beylerin acele getirdikleri koltuklara oturdular.

Kendilerinden daha fazla açıklama yapmaları istendiğinde, kocakarının, onlara daha çocukken yapmış ve söylemiş oldukları şeyleri anlattığını, evdeki giyinme odalarında bulunan kitapları ve süsleri ve farklı akrabalarının onlara hediye verdiği yadigârları da tarif ettiğini açıkladılar. Kadının düşüncelerini bile okuduğunu ve her birinin kulağına dünyada en çok sevdiği insanın adını fısıldadığını ve en büyük dilekleriyle ilgili bilgi verdiğini de anlattılar.

Burada beyefendiler, bu son anılan iki noktayla ilgili daha fazla aydınlanmak için ısrar ettiler ama kızlar kızarmaktan, bağırıp kırıtmaktan, kıkırdamaktan başka bir karşılık vermedi. O arada anneler, uyarıları zamanında dikkate alınmamış olduğu için endişelerini ifade ederken, yaşça büyük beyefendiler gülüyor ve genç olanlar da heyecan içindeki hanımlara onların hizmetlerinde olduklarını hatırlatıyordu.

Bu karmaşanın ortasında, gözlerim ve kulaklarım tamamıyla önümde cereyan eden sahneyle ilgiliyken, dirseğimin hemen yanından, bir ses duydum ve döndüğümde Sam'i gördüm.

"Hanımefendi, çingene odada bir tane daha kendisini görmemiş olan genç ve bekâr hanım bulunduğunu söylüyor ve herkesi görmeden bir yere gitmeyeceğine yemin ediyor. Bunun siz olmanız gerektiğini düşündüm; başka kimse olamaz. Ona ne diyeyim?"

"Ah, giderim elbette," diye cevap verdim ve merakımı gidermem için böyle beklenmedik bir fırsat çıktığına memnun oldum. Kimsenin gözüne çarpmadan odadan dışarı süzülüverdim –çünkü herkes falcının yanından gelmiş ve titremekte

olan üçlünün etrafına toplanmıştı– ve kapıyı sessizce arkamdan kapadım.

Sam, "Eğer isterseniz, hanımefendi," dedi, "Sizi holde beklerim, eğer sizi korkutursa bana seslenirsiniz, içeri girerim."

"Hayır, Sam, mutfağa dön sen. Ben hiç korkmuyorum." Korkmuyordum da ama durum epeyce ilgimi çekmiş ve beni heyecanlandırmıştı.

XIX

İçeri girdiğimde kütüphane gayet sessiz görünüyordu ve Kâhin –eğer Kâhinse tabii– şöminenin köşesindeki bir koltuğa kurulmuştu. Üzerinde kırmızı bir pelerin ve siyah bir şapka vardı; ya da daha ziyade geniş kenarlı bir çingene şapkası çizgili bir mendille çenesinin altından bağlanmıştı. Masanın üzerinde sönmüş bir mum duruyordu, kadın ateşe eğilmiş, dua kitabına benzeyen küçük siyah bir kitabı ateşin ışığıyla okuyor gibiydi; okurken, birçok yaşlı kadın gibi kelimeleri kendi kendine mırıldanıyordu; içeri girmem üzerine okumasını hemen kesmedi, anlaşılan okuduğu paragrafı bitirmek istiyordu.

Kilimin üzerinde durup ellerimi ısıttım, salondaki ateşten epeyce uzakta oturduğum için ellerim üşümüştü. Hayatımda kendimi hiç bu kadar sakin hissetmemiştim; zaten çingenenin görünüşünde de insanın sükûnetini bozacak hiçbir şey yoktu. Kitabını kapadı ve yavaşça başını kaldırdı; şapkasının kenarı çehresini kısmen gölgeliyordu, yine de tuhaf bir yüzü olduğunu görebiliyordum. Teni koyu renkmiş gibi görünüyordu, çenesinin altından geçen beyaz bir şeridin altından perilerinkine benzeyen saçları dökülüyor ve yanaklarını, daha doğrusu çenesini yan yarıya örtüyordu; gözleri hemen cesur ve doğrudan bir bakışla beni karşıladı.

"Sen de falına baktırmak istiyorsun öyle mi?" derken ses tonu, bakışı kadar kararlı ve yüz hatları kadar sertti.

"Fazla umurumda değil anne, nasıl istersen, ama seni uyarmalıyım, böyle şeylere inanmam."

"Bu, tam da sana uygun bir küstahlık. Bunu bekliyordum senden, eşikten geçerken attığın adımlarda hissettim."

"Öyle mi? Hassas bir kulağın var."

"Öyledir, gözüm de hassastır, kafam da."

"Bu meslekte hepsine ihtiyacın vardır."

"Öyle, özellikle senin gibi müşterilerle uğraşırken. Neden titremiyorsun?"

"Üşümüyorum ki."

"Neden rengin solmadı?"

"Hasta değilim."

"Neden maharetime başvurmuyorsun?"

"Aptal değilim."

İhtiyar kocakarı güldü ve kısa, siyah bir pipo çıkarıp yaktı ve tüttürmeye başladı. Bir süre bu sakinleştiriciye daldıktan sonra doğruldu, pipoyu dudaklarından çekti ve gözlerini ateşten ayırmadan gayet anlaşılır bir biçimde, "Üşüyorsun, hastasın, aptalsın," dedi.

"İspatla," diye çıkıştım.

"Birkaç kelimeyle ispatlayacağım. Üşüyorsun çünkü yalnızsın; hiçbir insanın yakınlığı, içinde yanan ateşi alevlendirmiyor. Hastasın çünkü duyguların en güzeli, insana bahşedilmiş olan en yüksek ve en tatlı duygu senden uzakta. Aptalsın çünkü o kadar acı çekmene rağmen yine de o duyguyu çağırmayacak ya da seni beklediği yere doğru bir adım bile atmayacaksın."

Kısa siyah piposunu tekrar dudaklarına götürdü ve içmeye başladı.

"Bunları büyük bir evde yalnız başına çalışarak yaşadığını bildiğin hemen herkese söyleyebilirsin."

"Bunu hemen herkese söyleyebilirim ama hemen herkes için doğru olur mu?"

"Benim koşullarımda."

"Evet; tam öyle, *senin* koşullarında; ama bana tam olarak senin durumunda olan birini bulsana."

"Böyle binlerce kişi bulunabilir."

"Bana bir tane bile zor bulursun. Keşke bilsen; o kadar özel bir durumdasın ki, mutluluğa çok yakınsın, elini uzatsan ulaşabilecek kadar yakın. Malzemelerin hepsi hazır, yalnızca onları karıştıracak bir hareket gerekiyor. Şans onları bir biçimde birbirlerinden uzaklaştırmış, bırak birbirlerine yaklaşsınlar ve mutluluk doğsun."

"Ben muammaları anlayamam. Hayatım boyunca bir bilmeceyi bile bilemedim."

"Eğer daha açık konuşmamı istersen bana elini göster."

"Ve sanırım içine gümüş de koymalıyım?"

"Muhakkak."

Ona bir şilin verdim, cebinden çıkarttığı eski bir çorabın ayağına yerleştirdi ve bağlayıp geri koyduktan sonra elimi uzatmamı söyledi. Uzattım. Yüzünü avcuma doğru yaklaştırdı ve dokunmadan incelemeye başladı:

"Çok fazla ince," dedi. "Böyle bir elden hiçbir şey anlayamam, neredeyse hiç çizgi yok, üstelik bir avuçta ne görünür ki? Kader orada yazılı değildir."

"Sana inanıyorum," dedim.

"Hayır," diye devam etti, "kaderi insanın yüzüne yazılmıştır, gözlerde, gözlerin kendisinde ve ağzın çizgilerindedir. Çömel ve yüzünü kaldır."

Onun dediğini yaparken, "Ah, nihayet gerçeğe geliyorsun," dedim. "Sonunda sana inanmaya başlayacağım."

Onun bir metre kadar önünde çömeldim. Ateşi karıştırdı,

böylece kömürlerden bir ateş yükseldi ancak oturduğunda ateşin ışığı onun yüzünü daha da derin bir gölgeye soktu, benimkini ise aydınlattı.

Beni bir süre inceledikten sonra, "Bu gece buraya nasıl duygularla geldiğini merak ediyorum," dedi. "İçerideki salonda, kibar insanlar, büyülü bir fenerden çıkan görüntüler gibi çevrende kıpırdanırken saatler boyunca kalbin kim bilir hangi düşüncelerle meşguldür; o insanlar gerçek kişiler değil de insanların gölgesi olsalar aranızda ancak bu kadar yakın bir ilişki olabilirdi."

"Genellikle kendimi yorgun hissederim, bazen uykum gelir ama nadiren hüzünlü olurum."

"Öyleyse seni ayakta tutan ve geleceğe ait fısıldadıklarıyla seni mutlu eden gizli bir ümidin var?"

"Benim yok. Tek ümidim bir gün kendi kiraladığım küçük bir evde bir okul kuracak kadar para biriktirebilmek."

"Bir ruhun varlığını sürdürebilmesi için çok az bir gıda bu ve o pencerenin içinde otururken... (görüyorsun, alışkanlıklarını biliyorum)..."

"Hizmetçilerden öğrenmişsindir."

"Ah! Kendini zeki sanıyorsun. Peki, belki onlardan öğrendim: Gerçeği söylemek gerekirse bir tanesiyle tanışıyorum, Bayan Poole'la..."

Bu adı duyunca ayağa kalktım.

"Tanışıyorsun, öyle mi?" diye düşündüm, "Öyleyse bu işin içinde bir şeytanlık var!"

Tuhaf varlık, "Korkma," diye sözlerini sürdürdü, "Bayan Poole güvenilir biridir; içine kapalı ve sessizdir; ona herkes güvenebilir. Ama dediğim gibi, o pencerenin içinde otururken gelecekte kuracağın okuldan başka şey düşünmüyor musun? Önündeki divanları ve koltukları işgal edenlerden biriyle bile

halen ilgilenmiyor musun? Hareketlerini en azından merakla izlediğin biri yok mu?"

"Bütün yüzleri, bütün insanları izlemeyi severim."

"Ama birini diğerlerinden ayırmıyor musun, ya da iki kişi de olabilir?"

"Bunu genellikle yaparım, bir çiftin hareketleri ya da bakışları bana bir masal anlattığında, onları seyretmek beni eğlendirir."

"En çok hangi masalı dinlemeyi seversin?"

"Ah! Fazla tercih hakkım yok! Genellikle aynı temayı işliyorlar; kur yapma ve bu da genellikle aynı felaketle sonuçlanıyor: Evlilik."

"Peki sen bu monoton temayı seviyor musun?"

"Açıkçası umurumda bile değil, bana bir şey ifade etmiyor."

"Sana bir şey ifade etmiyor mu? Genç, hayat dolu ve sağlığı yerinde bir hanım güzel ve çekiciyse, ona mevki ve servet bahşedilmişse oturup gülümseyerek beyefendinin gözlerine senin de..."

"Benim ne?"

"Onu tanıyorsun ve belki de hakkında iyi şeyler düşünüyorsun."

"Buradaki beyefendileri tanımıyorum. Onlarla tek bir söz bile etmedim, onların hakkında iyi şeyler düşünmeye gelince, bazılarını saygıdeğer, heybetli ve orta yaşlı buluyorum; diğerleri ise, genç, cesur, yakışıklı ve canlılar ama şu kesin ki istediklerinden gülücükler alırken benim duygularımı hesaba katmak zorunda değiller."

"Buradaki beyefendileri tanımıyor musun? Hiçbiriyle tek bir söz bile etmedin, öyle mi? Bunları evin efendisi için de söyleyebilecek misin?"

"O şu an evde değil."

"Gayet akıllıca bir cevap! Çok kaçamak bir söz! Bu sabah Millcote'a gitti ve bu gece ya da yarın burada olacak; bu durum, onu sanki hiç varolmamışçasına, tanıdıkların listesinin dışında mı tutuyor?"

"Hayır ama Bay Rochester'ın senin bahsettiğin temayla ne ilgisi olduğunu pek göremiyorum."

"Beyefendilerin gözlerinin içine gülümseyen hanımlardan söz ediyordum ve son zamanlarda Bay Rochester'ın gözlerine o kadar fazla gülücük gönderiliyor ki gözleri sanki fazla doldurulmuş bir çift fincan gibi taşıyor. Bu hiç dikkatini çekmedi mi?"

"Bay Rochester misafirlerinin gösterdiği ilginin keyfini sürme hakkına sahip."

"Onun hakkını soran yok ama burada evlilik hakkında anlatılan bütün masalların arasında en heyecanlı ve en çok konuşulanın Bay Rochester'la ilgili olduğunu hiç gözlemlemedin mi?"

"Dinleyenin hevesi anlatanın dilini çözer." Bunu çingeneden çok, kendime söylemiştim, onun tuhaf konuşması, sesi, davranışları o zamana kadar beni bir tür rüyanın içine itmişti. Dudaklarından birbiri ardına beklenmedik cümleler dökülüyordu, ta ki ben bir sırlar ağına takılıncaya ve haftalar boyunca kalbimin içine oturup neler yapıp ettiğini izleyen ve her çarpmasının kaydını tutan o gözle görünmez ruhu merak edene kadar.

"Dinleyenin hevesi!" diye tekrar etti kadın, "Evet, Bay Rochester saatler boyu oturdu, kulakları, konuşmaktan büyük zevk alan o büyüleyici dudaklara yönelmişti; Bay Rochester, ona zaman ayrıldığı için çok müteşekkir görünüyordu, bunu fark ettin mi?"

"Müteşekkir mi?! Onun yüzünde minnet ifadesine rastladığımı hatırlamıyorum."

"Rastlamak, ha?! Öyleyse onun yüzünü inceliyorsun. Peki yüzünde minnet ifadesine rastlamadınsa neye rastladın?"

Hiçbir şey söylemedim.

"Onun yüzünde aşk gördün değil mi? Ve geleceğe baktığında onun evlenmiş olduğunu ve gelinini mutlu ettiğini gördün?"

"Hımm! Tam olarak böyle değil. Senin cadılık hünerlerin ara sıra hata yapıyor."

"Öyleyse lanet olası neyi gördün?"

"Boş ver; buraya itirafta bulunmaya değil, soru sormaya geldim. Bay Rochester'ın evleneceği biliniyor mu?"

"Evet ve güzel Bayan Ingram'la."

"Kısa bir süre içinde mi?"

"Görünenler böyle bir sonuca varılmasına yol açabilir. Ve çok mutlu bir çift olacaklarına da şüphe yok. (gerçi sen bunu sorgulamaya cüret ediyorsun, bunun için cezalandırılman gerekir.) Bay Rochester böyle güzel, soylu, akıllı, marifetli bir hanımefendiyi seviyor olmalı ve büyük bir ihtimalle bu hanım da onu seviyor; kendisini değilse bile en azından cüzdanını. Rochester mülkünü son derece beğendiğini biliyorum (Tanrı beni affetsin!) bir saat önce bu noktayla ilgili onun şaşılacak kadar ciddileşmesine sebep olan bir şey söyledim; ağzının kenarları düştü. Onun esmer talibine de dikkatli olmasını tavsiye ederim; eğer daha uzun ve daha zengin bir kiracı listesi olan biri çıkagelirse, pabucu dama atılacaktır..."

"Ama anne, ben buraya Bay Rochester'ın falını dinlemeye gelmedim, kendi falımı dinlemeye geldim ve sen bu konuda bana hiçbir şey söylemedin."

"Senin falın hâlâ şüpheli: Yüzünü incelediğimde bir özel-

lik bir başka özellikle çelişti. Talih sana mutluluk sunuyor, bunu biliyorum. Bunu bu gece buraya gelmeden de biliyordum. Bunu senin için bir kenara ayırmış. Bunu yaptığını gördüm. Elini uzatıp bu mutluluğu yakalamak sana kalmış, ama çözmeye çalıştığım mesele bunu yapıp yapmayacağın. Tekrar halının üzerine çömel."

"Beni burada uzun süre tutma, ateş beni yakıyor."

Çömeldim ama bana doğru eğilmedi, koltuğunda geriye yaslanıp bana bakmakla yetindi. Mırıldanmaya başladı.

"Alev, gözlerde yanıp sönüyor, gözler sabah çiyi gibi ışıldıyor, yumuşacık ve duygu dolu, benim sözlerim karşısında gülümsüyor bu hassas gözler, berrak yuvarlağında fikirler birbirini izliyor; gülümsemeyi bıraktığı anda mahzun oluyor, gözkapaklarının üstünde bilinmez bir ağırlık var, bu da yalnızlıktan kaynaklanan bir melankolinin işareti. Gözler benden kaçıyor, daha fazla incelenmeye tahammül edemeyecekler; alaycı bir gülümsemeyle keşiflerimin gerçekliğini inkâr eder gibi, ne aklın ne de hüznün yükünü üstlenmek istiyor, gururu ve kapalılığı kanaatlerimi doğruluyor. Bunlar güzel gözler.

"Ağıza gelince zaman zaman gülmekten hoşlanıyor, aklından geçen her şeyi dışarıya vurmayı âdet edinmiş, gerçi kalbin tecrübeleri konusunda sessiz kalacağını söyleyebilirim. Hareketli ve esnek, hiçbir zaman yalnızlığın mutlak sessizliği içinde yaşamak üzere yaratılmamış; bu, konuşması, sık sık gülümsemesi ve konuşmasının karşılığında insanlardan sevgi görmesi gereken bir ağız. Bu da güzel.

"Yüzünün çizgilerinde alnın dışında talihini engelleyecek bir şey yok. O alın da şunu söylemeye çalışıyor: 'Eğer kendime olan saygım ve koşullar gerektirirse yalnız yaşayabilirim. Mutluluğu satın almak için ruhumu satmama gerek yok. Bütün zevkler benden uzak tutulsa, ya da ödeyemeyeceğim bir

bedel karşılığında satılsa bile, beni hayatta tutacak içsel bir zenginliğe doğuştan sahibim.' Alın şunu söylüyor: 'Akıl sağlam duruyor, ipleri elinde tutuyor, duyguların dışarı vurulmasına ve onu korkunç uçurumlara sürüklemelerine izin vermiyor. Tutkular da, tıpkı gerçek kafirler gibi öfkeyle kudurabilir ve arzular bir sürü anlamsız şeyi hayal edebilir ama her tartışmada son sözü söyleyecek ve her karar anında belirleyici oyu verecek olan akıldır. Fırtına, deprem ve yangından geçebiliriz ama ben vicdanımın buyruklarını dile getiren o sakin ve cılız sesin yolundan ayrılmam.'

"Doğru söylüyorsun alın; beyanına saygı gösterilecek. Planlarımı yaptım –doğru planlar olduğuna inanıyorum–ve bu planları yaparken hem vicdanımın buyruklarına hem de aklımın öğütlerine kulak verdim. Eğer sunulan mutluluk kadehinin içinde bir damla olsun utanç ya da azıcık pişmanlık tadı bile bulunursa gençliğin ne kadar kısa bir süre içinde solacağını ve tomurcukların nasıl mahvolacağını biliyorum. Fedakârlık, üzüntü, çöküş istemem; bunlar benim zevkime uymaz. Kırmak değil, büyütmek istiyorum; kanlı gözyaşları değil, minnet kazanmak istiyorum; gülümseme, sevgi, tatlılık hasatını toplamalıyım. Bu yeter. Sanırım bir tür büyük cinnetin içindeyim, aslında bu *ad infinitum** muhafaza etmeyi dilemem gerekir ama cesaretim yok. Şu ana kadar kendimi yönetebildim. İçimden yemin ettiğim gibi hareket ettim ama bundan ötesi benim gücümü aşabilir. Ayağa kalk, Bayan Eyre, beni yalnız bırak, oyun oynandı."

Neredeydim ben? Uyanmış mıydım, uyuyor muydum? Rüya mı görmüştüm? Hâlâ rüya mı görüyordum? İhtiyar kadının sesi değişmişti; aksanı, hareketleri bana aynada gör-

* *Lat.* Sonsuza değin (Çev. N.)

düğüm kendi yüzüm kadar, kendi dilimin konuşması kadar tanıdıktı. Ayağa kalktım ama gitmedim. Baktım, ateşi karıştırdım ve tekrar baktım ama şapkasını ve örtüsünü daha da yüzüne çekti ve bana tekrar gitmem için işaret etti. Alevler uzattığı elini aydınlattı, artık dikkat kesilmiş, bir şeyler keşfedebilmek için gözlerimi dört açmış bulunduğumdan bu eli hemen tanıdım. Benim elim yaşlı bir insanın buruşuk eline ne kadar benziyorsa bu el de o kadar benziyordu; yuvarlak, dinç bir eldi, düzgün parmakları simetrik bir biçimde kıvrılıyor, küçük parmakta geniş bir yüzük parlıyordu ve öne doğru eğilerek ona baktım ve daha önce yüzlerce kez görmüş olduğum bir değerli taşı gördüm. Tekrar yüzüne baktım artık öteye çevrilmiyordu, tam aksine şapka çıkartılmış, örtü atılmış, baş ileriye uzatılmıştı.

Tanıdık bir ses, "Peki Jane, beni tanıdın mı?" diye sordu.

"Sadece şu kırmızı pelerini çıkartın, efendim, ve sonra..."

"Ama bağı düğümlenmiş, bana yardım etmelisin."

"Kopartın, efendim."

"Peki öyleyse. İşte, 'Açıl susam açıl!'" Ve Bay Rochester tebdili kıyafetinden çıktı.

"Ama efendim, ne kadar tuhaf bir fikir bu!"

"Ama iyi idare ettim, değil mi? Sence de öyle değil mi?"

"Hanımları iyi idare etmiş olmalısınız."

"Ama seni idare edemedim, değil mi?"

"Bana çingene karakterini oynamadınız."

"Hangi karakteri oynadım? Kendimi mi?"

"Hayır, anlaşılmaz bir kişilik gibi davrandınız. Kısacası, benim ağzımdan laf almaya ya da bana laf anlatmaya çalıştığınıza inanıyorum. Saçmalamam için saçma şeyler söylüyordunuz. Hiç dürüst değil, efendim."

"Beni affettin mi, Jane?"

"Her şeyi baştan düşünmeden bir şey diyemem, efendim. Eğer düşününce çok büyük bir saçmalık yapmadığımı görürsem sizi affetmeye çalışırım ama yaptığınız doğru değildi."

"Ah, çok doğru, çok dikkatli, çok akıllıca davrandın."

Düşündüm ve genelde öyle olduğuna karar verdim. Bu beni rahatlatmıştı ama zaten görüşmenin başından beri tetikteydim. İşin içinde bir oyun olduğundan şüphelenmiştim. Çingenelerin ve falcıların kendilerini bu sözde yaşlı kadın gibi ifade etmediklerini biliyordum; üstelik sesini değiştirmeye, yüz hatlarını gizlemeye çalıştığını da fark etmiştim. Ama aklım Grace Poole'a, o canlı muammaya, benim gözümdeki gizemlerin gizemine gitmişti. Bay Rochester aklıma bile gelmemişti.

"Peki," dedi, "ne düşünüyorsun? O ciddi gülümseme ne anlama geliyor?"

"Şaşkınlık ve kendini tebrik, efendim. Sanırım artık izninizle çekilebilirim, değil mi?"

"Hayır, bir dakika daha kal, bir de salondakilerin ne yaptığını bana anlat."

"Sanırım çingeneyi tartışıyorlardır."

"Otur! Benimle ilgili ne söylediklerini duymak istiyorum."

"Uzun kalmasam iyi olur, efendim, saat neredeyse on bir olmalı. Ah! Haberiniz var mı, Bay Rochester, siz bu sabah gittikten sonra buraya bir yabancı geldi?"

"Bir yabancı mı! Hayır, kim olabilir ki? Kimseyi beklemiyorum, gitti mi?"

"Hayır, sizi uzun süredir tanıdığını ve siz dönene kadar burada kalabileceğini söyledi."

"Vay şeytan! Adını verdi mi?"

"Adı Mason, efendim ve Batı Hint Adaları'ndan geliyor, sanırım Jamaika'daki Spanish Town'dan."

Bay Rochester yanımda duruyor, sanki bir koltuğa oturmama yardım edecekmiş gibi elimi tutuyordu. Ben konuşurken bileğimi sıktı, dudaklarındaki gülümseme dondu kaldı; anlaşılan heyecandan nefesi kesilmişti.

"Mason! Batı Hint Adaları, öyle mi!" Sanki konuşan bir makineymiş gibi kelimeleri tek tek çıkararak "Mason!.. Batı Hint Adaları!" diye tekrar etti, her heceyi yeniden üç kere tekrarladı. Kelimelerin arasında rengi kül gibi atmıştı; ne yaptığını bilmez gibiydi.

"Hasta mı oldunuz, efendim?" diye sordum.

"Jane, kendimi bir darbe yemiş gibi hissediyorun, bir darbe yedim, Jane!" Sendeliyordu.

"Ah, bana dayanın, efendim."

"Jane bir zamanlar senin omzuna dayanmıştım, bir kere daha dayanayım izin ver."

"Tabii efendim, koluma da yaslanabilirsiniz."

Oturdu ve beni de yanına oturttu. Elimi iki elinin arasına alarak ovuşturdu; aynı zamanda da bana müthiş sıkıntılı ve hüzünlü gözlerle bakıyordu.

"Benim küçük arkadaşım!" dedi. "Keşke sakin bir adada sadece seninle yaşasaydım, belalar, tehlikeler ve korkunç hatıralar benden uzakta olsaydı."

"Size yardımcı olabilir miyim, efendim? Size hizmet edebilmek için hayatımı feda ederim."

"Jane, eğer yardım gerekirse, bu senin elinden olacak, sana söz veriyorum."

"Teşekkür ederim, efendim. Ne yapmam gerektiğini söyleyin bana, elimden geleni yaparım."

"Bana yemek odasından bir kadeh şarap getir şimdi, Jane; herkes orada yemekte olmalı ve bana Mason'ın onlarla birlikte olup olmadığını ve ne yaptığını anlat."

Gittim. Herkes, Bay Rochester'ın dediği gibi yemek odasındaydı; sofraya oturmamışlardı, akşam yemeği büfenin üzerine hazırlanmıştı, her konuk istediği şeyleri seçiyor ve ellerinde tabakları ve bardaklarıyla orada burada gruplar halinde duruyorlardı. Herkes neşeli görünüyordu, gülüşmeler ve konuşmalar yaygın ve canlıydı. Bay Mason ateşin yanında durmuş, Albay ve Bayan Dent'le konuşuyor ve en az onlar kadar neşeli görünüyordu. Bir şarap kadehi doldurdum (o sırada Bayan Blanche Ingram'ın, kaşlarını çatarak beni izlediğini gördüm, sanırım haddimi aştığımı düşünüyordu) ve sonra kütüphaneye döndüm.

Bay Rochester'ın o aşırı solgun hali geçmişti ve yine eskisi gibi güçlü ve sağlam görünüyordu. Kadehi elimden aldı.

"Sağlığına içiyorum, vefakâr ruh!" dedi. Kadehin içindeki şarabı bir dikişte bitirip bana geri verdi. "Ne yapıyorlar, Jane?"

"Gülüşüp konuşuyorlar, efendim."

"Sanki tuhaf bir şey duymuşlar gibi ciddi ve gizemli bir halleri yok, değil mi?"

"Hiç öyle bir şey yok; şakalaşmalar ve kahkahalar yükseliyor."

"Peki ya Mason?"

"O da gülüyordu."

"Bütün bu insanlar tek vücut olup benim yüzüme tükürseler sen ne yapardın, Jane?"

"Elimden gelirse onları kapı dışarı ederdim, efendim."

Bay Rochester yarım ağız gülümsedi. "Ama ya onların yanına gittiğimde bana soğuk soğuk bakmakla yetinip aralarında sinsi sinsi fısıldaşsalar ve sonra teker teker gidip beni terk etseler, o zaman ne yapardın? Onlarla birlikte gider miydin?"

"Hiç sanmam, efendim; sizinle birlikte kalmak bana çok daha büyük bir haz verirdi."

"Beni teselli etmek için mi?"

"Evet efendim, sizi elimden geldiği kadar teselli etmek için."

"Peki ya bana bağlı kalmanı yasaklasalardı?"

"Büyük bir ihtimalle onların bu yasağından haberim olmaz ve eğer olsa bile bunu umursamazdım."

"Öyleyse benim hatırım için kınanmayı göze alırdın?"

"Benim bağlılığımı hak eden herhangi bir arkadaşım için bunu göze alırım, sizin için de yapacağımdan eminim."

"Şimdi salona geri dön, sessizce Mason'a yaklaş ve onun kulağına Bay Rochester'ın geldiğini ve onu görmek istediğini fısılda; onu buraya getir; sonra sen gidebilirsin."

"Tamam, efendim."

İstediklerini yaptım. Ben dosdoğru aralarından geçerken gruptaki herkes gözlerini bana dikti. Bay Mason'ı buldum, mesajı ona ilettim ve onu odadan çıkarıp kütüphaneye götürdüm ve ardından yukarıya çıktım.

Ben yatağıma yattıktan bir süre sonra, geç bir saatte misafirlerin, odalarına çekildiklerini duydum; Bay Rochester'ın sesini tanıdım ve onun, "Buradan Mason, senin odan burası," dediğini duydum.

Neşeyle konuşuyordu, sesi içimi rahatlattı, kısa bir süre sonra uykuya daldım.

XX

Genellikle perdeleri çekerdim ama bu sefer hem bunu hem de panjuru kapamayı unutmuştum. Bunun sonucu olarak parlak dolunay (çünkü güzel bir geceydi) gökyüzünde yaptığı yolculuk sırasında penceremin tam karşısına düşen noktaya gelip de örtülmemiş pencerelerden bana baktığında o ışıltılı bakışı beni uyandırdı. Gecenin köründe uyanıp gözlerimi açınca mehtabın gümüş beyazı ve billur berraklığındaki yuvarlağını gördüm. Güzeldi ama fazla ciddiydi; yatağımda yarı doğrulup perdeyi çekmek için uzandım.

Aman Tanrım! O ne çığlık!

Gece –sessizliği– Thornfield Malikânesi'ni bir uçtan bir uca kateden vahşi, keskin ve tiz bir sesle ikiye bölünmüştü.

Nabzım durmuş, yüreğim hareketsiz kalmış; uzattığım kolum felç olmuştu. Çığlık kesildi ve bir daha duyulmadı. Zaten o korkunç haykırış her ne söylediyse bunu kısa bir süre içinde tekrar etmesi mümkün görünmüyordu; And Dağları'nın en vahşi akbabası bile yuvasını saran bulutların arasından ardı ardına iki defa böyle bağıramazdı. Böyle bağıran şeyin aynı çabayı yeniden gösterebilmesi için bir süre dinlenmesi gerekirdi.

Ses üçüncü kattan geliyordu çünkü tam üstümüzden gelip geçmişti. Ve tam üstümüzde –evet, tam benim odamın tavanının üstündeki odadan– artık bir kavgayı duyuyordum: Gürültülere bakılırsa ölümcül bir mücadeleydi ve yarı boğuk bir ses üç kere, "İmdat! İmdat! İmdat!" diye hızla bağırdı.

"Kimse gelmeyecek mi!?" diye çığlık attı ve sonra itiş kakış bütün vahşetiyle sürerken şunu duydum, "Rochester! Rochester! Tanrı aşkına gel!"

Bir odanın kapısı açıldı; biri koridor boyunca koştu ya da hızla yürüdü. Bir başka adım üst katın döşemesini ezdi ve ardından bir şey düştü ve birden her yer sessizliğe gömüldü.

Dehşetten her yanımın titremesine rağmen üstüme birkaç şey giydim ve odamdan dışarı çıktım. Uyuyanların hepsi kalkmıştı; her odadan şaşkın ve korku dolu mırıltılar geliyor, kapılar birbiri ardına açılıyor ve biri dışarı bakıyor, sonra başka biri dışarı bakıyordu; koridor dolmuştu. Beyler gibi hanımlar da yataklarından kalkmıştı ve her taraftan, "Ah! Nedir bu?", "Kim yaralanmış?", "Ne oldu?", "Bir ışık getirin!", "Yangın mı çıktı?", "Hırsız mı girdi?", "Nereye kaçacağız?" gibi sorular soruluyordu. Ama mehtap olmasaydı tamamen karanlıkta kalacaklardı. Bir o tarafa, bir bu tarafa koşuyorlardı; hepsi bir araya toplandı; bazıları hıçkırıyor; bazıları sendeliyordu; karmaşa yatışacak gibi değildi.

Albay Dent, "Rochester ne cehennemde?" diye bağırdı. "Onu yatağında bulamıyorum."

Buna karşılık, "Buradayım! Buradayım!" diyen Rochester'ın sesi duyuldu. "Hepiniz sakin olun. Geliyorum!"

Ve koridorun sonundaki kapı açılıp Bay Rochester elinde bir mumla içeri girdi, az önce yukarı kattan inmişti. Hanımlardan biri doğrudan ona koşup koluna yapıştı; bu, Bayan Blanche Ingram'dı.

"Nasıl bir felaket oldu?" dedi. "Konuşun! En kötüsü bile olduysa bir an önce bize bildirin!"

Bay Rochester, "Ama beni çekiştirip boğmayın," diye cevap verdi: çünkü artık iki genç Bayan Eshton da koluna asıl-

mıştı ve geniş beyaz sabahlıklara sarınmış diğer iki dul hanım da yelken açmış gemiler gibi ona yaklaşıyordu.

Bay Rochester, "Tamam! Tamam!" diye bağırdı. 'Bir Bardak Suda Fırtına'nın provasını yapıyoruz. Hanımlar uzak durun yoksa karışmam, şimdi tehlikeli biri olacağım."

Gerçekten de tehlikeli görünüyordu; kara gözlerinden kıvılcımlar saçılıyordu. Büyük bir çabayla sakinleşerek ekledi:

"Bir hizmetçi kâbus görmüş, hepsi bu. Kolay heyecanlanan, sinirli bir kadın; rüyasında hayalet ya da o türden bir şey gördüğünü sanmış belli ki ve korkudan krize girmiş. Öyleyse, şimdi hepinizin odalarınıza geri döndüğünüzü görmeliyim çünkü ev tamamen yatışmadan onunla ilgilenmemiz mümkün değil. Beyler, hanımlara örnek olma iyiliğini gösterin lütfen. Bayan Ingram eminim ki siz böyle ufak tefek korkulara teslim olmazsınız. Amy ve Louisa hadi bir çift kumru gibi yuvanıza dönün. Madamlar, (bunu dul hanımlara söylemişti), eğer bu soğuk koridorda biraz daha kalırsanız ölesiye hasta olacağınız kesindir."

Ve böylece biraz dil döküp biraz emir vererek herkesin kendi yatak odalarına çekilmelerini sağladı. Bense yatak odama dönmemin emredilmesini beklemedim, tıpkı çıkarken olduğu gibi, kimse beni fark etmeden geri döndüm.

Ancak yatmak için değil; tam aksine dikkatle giyinmeye başladım. Çığlığın ardından çıkan sesleri ve söylenen sözleri büyük bir ihtimalle yalnızca ben duymuştum çünkü tam benim odamın üstündeki odadan geliyordu ve evi böyle dehşete düşüren şeyin bir hizmetçinin gördüğü kâbus olmadığına emin olmamı sağlamıştı, Bay Rochester'ın yaptığı açıklamanın misafirlerini sakinleştirmek için uydurduğu bir gerekçeden ibaret olduğunun da farkındaydım. Böylece, acil durumlar için hazır olmak üzere giyindikten sonra uzun bir süre

pencerenin kenarında oturup sakin topraklara ve ay ışığında gümüş gibi parlayan tarlalara baktım, ne olduğunu bilmediğim bir şeyi bekliyordum. Bence tuhaf çığlığın, mücadelenin ve çağrının ardından bazı olaylar gelecekti.

Hayır: Sessizlik geri döndü, bütün mırıldanmalar ve hareketler zamanla durdu ve bir saat içinde Thornfield Malikânesi yine bir çöl kadar sessizleşti. Görünüşe bakılırsa uyku ve gece, imparatorluklarını kurmuşlardı. O sırada ay, gökyüzünde alçalmıştı, batmak üzereydi. Soğuk ve karanlıkta oturmak hoşuma gitmediği için giyinik halimle yatağıma yatmayı düşündüm. Pencereden ayrılıp çok az gürültü çıkararak halının üzerinde yürüdüm ve tam ayakkabılarımı çıkarmak üzere çömelmişken bir el sakınarak, yavaşça kapımı çaldı.

"Beni mi istiyorsunuz?" diye sordum.

Duymayı beklediğim ses, adını vermek gerekirse efendimin sesi, "Kalktın mı?" diye sordu.

"Evet efendim."

"Ve giyinik misin?"

"Evet."

"Öyleyse sessizce dışarı çık."

İtaat ettim. Bay Rochester bir ışık taşıyarak koridorda duruyordu.

"Sana ihtiyacım var," dedi. "Bu tarafa gel, acele etme ve hiç ses çıkartma."

Terliklerim inceydi: Halı kaplı zeminde bir kedi kadar yumuşak yürüdüm. Bay Rochester koridordan ve merdivenlerden yukarı kaydı ve meşum üçüncü katın karanlık, alçak koridorunda durdu; onu izlemiştim, yanında durdum.

Fısıltıyla, "Odanda sünger var mı?" diye sordu.

"Evet, efendim."

"Hiç tuz var mı, uçucu tuzlar?"

"Evet."

"Geri dönüp ikisini de getir."

Geri döndüm, lavabodan süngeri ve çekmecemden tuzları aldım ve tekrar merdivenleri çıktım. Hâlâ bekliyordu; elinde bir anahtar tutuyordu, küçük, siyah kapılardan birine yaklaşıp anahtarı kilide soktu, durakladı ve tekrar bana dönerek:

"Seni kan tutmaz değil mi?" diye sordu.

"Sanmıyorum, bugüne kadar hiç denemedim."

Ona cevap verirken içimde bir heyecan hissettim ama ne bir soğukluk ne de baygınlık hissediyordum.

"Bana elini ver," dedi. "Bir baygınlık krizini göze alamayız."

Parmaklarımı onun parmaklarının arasına bıraktım. "Sıcak ve sağlam," yorumunu yaptı; anahtarı çevirip kapıyı açtı.

Daha önce, Bayan Fairfax bana evi gezdirdiği gün gördüğümü hatırladığım bir odaydı bu; duvarlarında resimli bir halı asılıydı ama şimdi halının bir kısmı yukarı doğru toplanmış ve daha önce gizlenmiş olan bir kapı görünmüştü. Bu kapı açıktı, içerideki odadan bir ışık yansıyordu, sanki bir köpek kavga ediyormuş gibi bir hırlama, sürtünme sesi duydum. Bay Rochester elindeki mumu yere koyarak bana, "Bekle bir dakika," dedi ve içerideki daireye girdi. Yüksek sesle atılan bir kahkaha onu karşıladı; bu ses baştan gürültülüydü, sonra Grace Poole'a özgü şeytani "Ha! Ha!" ile kesildi. Öyleyse *o* içerideydi. Sanırım Bay Rochester konuşmadan bir tür düzenleme yapmıştı, gerçi alçak bir sesin ona hitap ettiğini duymuştum, dışarı çıktı ve ardından kapıyı kapattı.

"İşte Jane!" dedi ve kapalı perdeleriyle odanın önemli bir kısmını kaplayan geniş yatağın öteki tarafına gittim. Yatağın başucunda bir koltuk vardı; bu koltukta, ceketi haricinde giyinik bir adam oturuyordu; kımıldamıyordu; başı geriye doğ-

ru kaykılmıştı; gözleri kapalıydı. Bay Rochester, ona mumu tuttu, solgun ve cansız gibi görünen yüzünü tanıdım; bu yabancı, Mason'dı; giysilerinin bir tarafının ve bir kolunun kan içinde olduğunu gördüm.

Bay Rochester, "Mumu tut," dedi, ben de şamdanı ondan aldım; lavabodan su dolu bir leğen getirdi; "Bunu da tut," dedi. Dediğini yaptım. Süngeri aldı, leğene batırdı ve cesede benzeyen yüzü ıslattı; benden koku şişemi istedi ve onun burun deliklerine tuttu. Bay Mason kısa bir süre içinde gözlerini açtı, homurdandı. Bay Rochester yaralı adamın gömleğini açtı, kolu ve omzu sargılıydı, hızla akan kanı süngerle sildi.

Bay Mason, hemen, "Acil bir tehlike var mı?" diye sordu.

"Öf! Hayır, yalnızca bir sıyrık. Kendini böyle bırakıverme oğlum, dayan! Şimdi gidip senin için bir cerrah getireceğim; umarım sabaha kadar ayağa kalkarsın. Jane," diye devam etti.

"Efendim?"

"Bir ya da belki iki saat için seni bu odada, bu beyefendinin yanında bırakmak zorundayım, kan sızdığında benim gibi süngerle kanı silersin, eğer bayılacak gibi olursa oradaki su dolu bardağı dudaklarına dayarsın ve burnuna tuzu tutarsın. Onunla hiçbir biçimde konuşma. Richard, sen de onunla konuşursan hayatın tehlikeye girer; ağzını açıp, heyecanlanırsan, sonuçları beni ilgilendirmez."

Zavallı adam tekrar homurdandı, kımıldamaya cesaret edemiyor gibiydi, sanki ölüm ya da başka bir şeye duyduğu korkudan felç olmuştu. Bay Rochester şimdi kanlı süngeri elime vermişti ve ben de bunu onun gibi kullanmaya koyulmuştum. Beni bir saniye seyredip sonra, "Unutma! Konuşmak yok," dedi ve odadan ayrıldı. Anahtar kilitte dönüp de uzaklaşan adımlarının sesi duyulmaz olunca tuhaf bir duygu hissettim.

Demek üçüncü katta, buranın gizemli hücrelerinden birine kapatılmıştım, gece etrafımı sarmıştı, gözlerimin önünde ve ellerimin altında solgun ve kanlı bir görüntü vardı; bir kadın katille aramda bir kapıdan başka şey yoktu: Evet, bu ürkütücüydü, her şeye katlanabilirdim ama Grace Poole'un yanıma gelme düşüncesi karşısında ürperiyordum.

Ama nöbetimi tutmak zorundaydım. Bu korkunç ifadeyi –açılması yasaklanmış olan bu mavimsi dudakları– bazen açılan bazen kapanan, bazen odanın içinde gezinip bazen de bana odaklanan ve hep dehşetin soğukluğuyla parlayan bu gözleri seyretmek zorundaydım. Elimi tekrar tekrar kan ve suyla dolu leğene sokmalı ve sızan kanı silmeliydim. Sönmemiş olan mumun ışığının, yaptığım işi aydınlattığını görmeliydim; gölgeler, etrafımı saran antika duvarın halı dokuma örtüsünde koyulaşıyor, geniş, eski yatağın perdeleri altında kararıyor ve karşı taraftaki büyük dolabın kapılarının üzerinde tuhaf bir biçimde titreşiyorlardı. Bu dolabın on iki panoya bölünmüş ön tarafında, on iki havarinin asık yüz ifadeleri taşıyan başları; her biri çerçeveli ayrı bir panonun içinde olacak şekilde resmedilmişti, bunların üzerinde abanozdan bir haç ve ölen İsa vardı.

Bir orada titreşen, bir burada parlayan ışığa ve durmadan yer değiştiren karanlığa bağlı olarak, şimdi sakallı hekim Luka kaşlarını çatıyor; sonra Aziz John'un uzun saçları dalgalanıyor, ve ardından Judas'ın şeytani yüzü panodan çıkıp canlanıyor ve sinsi hain –Şeytan'ın ta kendisi– dünyaya dönecek gibi oluyordu.

Bütün bunların ortasında sadece çevremde olup bitenleri seyretmekle kalmayıp aynı zamanda, yandaki odaya kapatılmış vahşi hayvanın veya düşmanın hareketlerini de dinlemek zorundaydım. Ama Bay Rochester'ın yaptığı ziyaretten sonra

sanki büyülenmiş gibiydi, bütün gece boyunca uzun aralıklarla üç ses duydum yalnızca: Keskin bir gıcırtı, köpeği hatırlatan bir hırlama ve derin bir insan iniltisi.

Bu sefer de kendi düşüncelerim endişelendiriyordu beni. Bu ücra malikânede yaşamını sürdüren bu katil nasıl bir caniydi ki konağın sahibi tarafından kovulamıyordu? Gecenin bir yarısında bazen ateş, bazen kanla ortaya çıkan bu sır neydi? Sıradan bir kadının yüzü ve şekliyle kendini gizleyen bu yaratık neydi ki, böyle bazen alaycı şeytanın ve bazen de leş arayan bir kuşun sesiyle konuşuyordu?

Ve üzerine eğildiğim bu adam –bu sıradan, sessiz yabancı– bu dehşet ağına nasıl bulaşmıştı? Ve bu öfke neden ona yönelmişti? Yatağında uyuması gereken bir zamanda evin bu kısmında ne arıyordu? Bay Rochester'ın ona aşağıda bir daire tahsis ettiğini duymuştum; onu buraya getiren şey neydi? Ve ona yapılan saldırı ve hainlik karşısında neden bu kadar uysaldı? Bay Rochester'ın bu işi zorla gizlemesine neden böyle sessizce boyun eğmişti? Bay Rochester neden bu işi zorla *gizliyordu*? Misafiri saldırıya uğramıştı, daha önce kendi hayatına kastedilmişti ve her iki teşebbüsü de gizlemişti ve unutturmaya çalışıyordu! Ve son olarak, Bay Mason'ın Bay Rochester'a itaat ettiğini görmüştüm, efendimin güçlü iradesi diğer adamın gevşekliğini tamamıyla etkisi altına almış; aralarında geçen birkaç kelimelik konuşma bunu anlamamı sağlamıştı. Daha önceki ilişkilerinde birinin edilgen yaradılışının, diğerinin etkin enerjisinden etkilendiği açıkça görünüyordu; öyleyse Bay Mason'ın geldiğini duyan Bay Rochester neden endişelenmişti? Bu hiçbir şeye karşı koymayan kişinin –ki tek bir sözü bile onu bir çocuk gibi kontrol etmeye yetiyordu– adının anılması bile onun neden yıldırım çarpmış bir meşe ağacına döndürmüştü?

Ah! Şu sözleri fısıldarkenki bakışını ve yüzünün solgunluğunu unutamıyordum: "Jane, bir darbe aldım; bir darbe aldım, Jane." Omzuma dayadığı kolunun nasıl titrediğini unutamıyordum ve Fairfax Rochester'ın azimli ruhunu büküp güçlü gövdesini telaşlandıran şey önemsiz olamazdı.

Gece uzadı, uzadı, *Ne zaman gelecek? Ne zaman gelecek?* diye bağırdım içimden. O sırada kan kaybeden hastam bayılıyor, inliyor, hastalanıyordu ve ne gün ne de yardım geliyordu. Tekrar tekrar suyu Mason'ın bembeyaz dudaklarına götürdüm; tekrar tekrar ona naneruhu koklattım; çabalarım beyhude gibi görünüyordu; ya çektiği bedensel veya zihinsel acı ya da kaybettiği kan ya da üçü bir arada adamı hızla güçten düşürüyordu. Öyle inliyor, öyle zayıf, çılgın ve bitkin görünüyordu ki, öleceğinden korkuyordum ve onunla konuşamıyordum bile.

En sonunda biten mum söndü; o sönerken pencerelerin perdelerinden sızan gri ışıkları algıladım, öyleyse şafak doğuyordu. Sonra uzaktan aşağıda, Kılavuz'un avludaki kulübesinde havladığını duydum, ümitlerim canlandı. Nitekim bu boşuna olmamıştı, beş dakika geçti geçmedi gıcırdayan anahtar, açılan kilit, nöbetimin bittiğini gösterdi. İki saatten uzun sürmüş olamazdı: Bazen haftalar bile bundan daha çabuk geçiyordu.

Bay Rochester içeri girdi, yanında, alıp getirdiği cerrah vardı.

"Şimdi Carter, elini çabuk tut," dedi, "sana yarayı sarman, bandajları bağlaman ve hastayı aşağı kata indirmen için yarım saat veriyorum."

"Ama hareket edebilecek durumda mı, efendim?"

"Buna şüphen olmasın, ciddi bir şey değil; biraz sinirli, moralini düzeltmek gerek. Hadi çalışmaya başla."

Bay Rochester kalın perdeyi açtı, güneşlikleri çekti ve elinden geldiği kadar içeri gün ışığının girmesini sağladı; ben de havanın ne kadar aydınlanmış olduğunu görüp sevindim; doğuda pembe ışıklar parlamaya başlamıştı. Sonra Bay Rochester, Mason'ın yanına yaklaştı, cerrah adamı tedavi etmeye başlamıştı bile.

"Peki dostum, nasılsın?" diye sordu.

Aldığı zayıf cevap, "Korkarım bu kadın işimi bitirdi," oldu.

"Yok canım! Cesaret! Bugünden itibaren iki hafta sonra izi bile kalmayacak, biraz kan kaybettin hepsi bu; Carter ona herhangi bir tehlike olmadığı konusunda güvence ver."

Artık sargıları açmış olan Carter, "Bunu vicdanım rahat olarak söyleyebilirim," dedi. "Sadece, keşke buraya daha erken varabilseymişim; bu kadar kan kaybetmezdi, ama bu nasıl oldu? Omzundaki et kesilmekle kalmamış, yırtılmış da. Bu yara bıçakla açılmamış, bu işe dişler de karışmış!"

Mason, "Beni ısırdı," diye mırıldandı. "Rochester, bıçağı onun elinden alınca bana bir dişi kaplan gibi saldırdı."

Bay Rochester, "Hiç teslim olmayacaktın, onu hemen yakalayacaktın," dedi.

Mason, "Ama o koşullarda insan ne yapabilir?" diye cevap verdi. "Ah, korkunçtu!" diye ürpererek ekledi. "Hem bunu beklemiyordum, baştan öyle sakin görünüyordu ki."

Arkadaşının cevabı, "Seni uyarmıştım," oldu, "sana söyledim, onun yanına giderken önlem al dedim. Üstelik yarına kadar bekleyebilirdin, ben de seninle olurdum; görüşmeyi bu gece hem de yalnız başına yapmaya çalışman delilikten başka şey değildi."

"İyilik ederim sanmıştım."

"Sanmışmış! Sanmışmış! Evet, seni dinlemek sabrımı ta-

şırıyor ama tavsiyemi dinlemediğin için zaten acı çektin ve daha da çekeceksin, o yüzden fazla bir şey söylemiyorum. Carter, acele et! Acele et! Güneş birazdan doğacak ve onu göndermem gerekiyor."

"Hemen efendim, omzunu sardım bile. Koldaki diğer yaraya bakmam gerek, sanırım oraya da dişlerini geçirmiş."

"Kanımı emdi, kalbimi kurutacağını söyledi," dedi Mason.

Bay Rochester'ın ürperdiğini gördüm, iğrenme, dehşet, nefrete işaret eden tek bir ifade yüzünü neredeyse çarpıtmıştı ama ağzından sadece şu sözler döküldü:

"Hadi, sessiz ol, Richard; onun saçmalıklarına aldırma ve bunları da bir daha tekrar etme."

Cevap, "Keşke unutabilsem," oldu.

"Ülkeden çıktığında unutacaksın, Spanish Town'a döndüğünde onun ölmüş de gömülmüş olduğunu bile düşünebilirsin ya da en iyisi onu aklına bile getirme, daha iyi."

"Bu geceyi unutmamın imkânı yok!"

"İmkânsız değil, biraz güç topla. İki saat önce kendini oltaya takılmış ringa balığı gibi ölmüş sanıyordun ama şimdi canlandın, konuşup duruyorsun. İşte! Carter işini bitirdi ya da en azından bitirmek üzere, seni iki dakikada toparlarım. Jane," (odaya tekrar girdiğinden beri ilk defa bana dönmüştü) "Bu anahtarı al, aşağıya, benim yatak odama git ve dosdoğru giyinme odama gir, gardırobun en üst çekmecesini aç, temiz bir gömlek ve bir temiz bir boyunbağı çıkarıp buraya getir ve acele et."

Aşağı gittim, sözünü ettiği dolabı aradım, istediği malzemeleri buldum ve onları alıp döndüm.

"Şimdi," dedi, "ben onu giydirirken yatağın öteki tarafına git ama odadan ayrılma, sana tekrar ihtiyaç olabilir."

Dediği gibi yaptım.

Bay Rochester daha sonra, "Sen aşağı indiğinde hiç ayakta olan var mıydı?" diye sordu.

"Hayır efendim, her şey çok sakindi."

"Seni buradan gizlice çıkaracağız Dick; bu hem senin için hem de yandaki zavallı yaratık açısından çok daha iyi olacak. Bunun ortaya çıkmaması için yıllardır uğraşıyorum, en sonunda her şeyin duyulmasını istemem. İşte Carter, onun yeleğini giymesine yardımcı ol. Kürklü pelerinini nereye bıraktın? Bu soğuk iklimde o olmadan bir adım bile yolculuk yapamazsın. Odanda mı? Jane, aşağıya, Bay Mason'ın odasına koş –benim odamın yanındaki oda– ve orada gördüğün pelerini getir."

Tekrar koştum ve elimde kürkle astarlanmış muazzam bir pelerin taşıyarak döndüm.

Yorulmak bilmez efendim, "Şimdi senden bir başka şey daha isteyeceğim," dedi. "Tekrar benim odama dönmelisin. Ayağında kadife olması ne kadar iyi, Jane! Ayakları ses çıkartan bir elçi bu durumda hiçbir işe yaramazdı. Benim tuvalet masamın orta çekmecesini aç; orada bulacağın küçük şişeyi ve küçük kadehi alıp buraya gel; çabuk!"

Uçarak gidip geldim, istenenleri getirdim.

"Gayet iyi! Şimdi doktor, sorumluluğu kendim üstlenerek ona bir doz ilaç vereceğim. Bu kalp ilacını Roma'da bir İtalyan şarlatandan almıştım; senin tekmeleyeceğin bir adamdı Carter. Pek öyle rastgele kullanılacak bir şey değil ama bazı durumlarda işe yarar; örneğin şimdiki gibi. Biraz su, Jane."

Ufak bir bardak çıkardı ve ben de onu lavabonun yanındaki su şişesinden doldurdum.

"Bu yeter, şimdi şişenin ağzını ıslat."

Dediğini yaptım; kırmızı bir sıvıdan on iki damla damlattı ve Mason'a verdi.

"İç, Richard; bu sana bir saat boyunca ihtiyacın olan cesareti verecek."

"Ama bana zarar verecek mi; ateşimi falan çıkarmasın?"

"İç! İç! İç!"

Bay Mason denileni yaptı çünkü direnmenin bir işe yaramayacağı açıktı. Artık giyinmişti: Hâlâ solgun görünüyordu ama artık kanlar içinde değildi. Bay Rochester sıvıyı içtikten sonra üç dakika oturmasına izin verdi, ardından kolunu tutup, "Eminim artık ayağa kalkabilirsin," dedi, "bir dene."

Hasta ayağa kalktı.

"Carter, öteki koluna gir. Yüreğini ferah tut, Richard. Bir adım at... İşte oldu!"

Bay Mason, "Kendimi daha iyi hissediyorum," dedi.

"Bundan eminim. Şimdi Jane, önümüzden arka merdivenlere git, yandaki geçiş kapısını aç ve avluda –ya da dışarıda da olabilir çünkü ona o gürültülü tekerleklerini kaldırımda sürmemesini söylemiştim– göreceğin posta arabasının sürücüsüne hazırlanmasını ve bizim geldiğimizi söyle ve Jane, eğer etrafta birileri varsa merdivenin dibine gelip öksür."

O arada saat beş buçuk olmuş ve güneş yükselme noktasına gelmişti ama mutfağı hâlâ karanlık ve sessiz halde buldum. Yandaki geçiş kapısı kapalıydı; elimden geldiği kadar az gürültü yaparak açtım; bütün avlu sessizdi ama bahçe kapıları ardına kadar açıktı ve atlarıyla hazır bekleyen bir posta arabası vardı, sürücü de arabanın dışındaki yerine oturmuştu. Ona yaklaştım ve beylerin gelmekte olduğunu söyledim, sürücü başını salladı: Sonra dikkatle bakıp dinledim. Sabahın erken saatlerine özgü sessizlik her yeri kaplamıştı, uşakların yatak odalarındaki pencerelerin perdeleri henüz açılmamıştı, küçük kuşlar bembeyaz tomurcukların süslediği meyve ağaçlarının arasında cıvıldaşmaya başlamıştı, dallar avlunun bir tarafını

örten duvarın üzerinden beyaz çelenkler gibi sarkıyordu, arabaların atları kapatıldıkları ahırlarda ara sıra yeri tepiyordu; başka her şey sakindi.

Beyefendiler artık gelmişti. Bay Rochester ve cerrahın kollarına girmiş oldukları Mason, nispeten daha rahat yürüyor gibiydi; iki adam onun arabaya binmesine yardımcı oldu. Carter onu izledi.

Bay Rochester cerraha, "Ona iyi bak," dedi, "iyice düzelene kadar senin evinde kalsın, ben bir iki gün içinde gelip durumunun nasıl olduğuna bakarım. Kendini nasıl hissediyorsun, Richard?"

"Temiz hava beni canlandırdı, Fairfax."

"Bu taraftaki pencereyi açık bırak, Carter, zaten rüzgâr yok, hoşça kal, Dick."

"Fairfax..."

"Ne var?"

"O kadına iyi bak, Rochester, ona elinizden geldiği kadar iyi bakın, ona..." Durdu ve gözyaşlarına boğuldu.

"Elimden geleni yaparım, yaptım ve yapacağım," diye cevap verdi, arabanın kapısını kapattı ve araç ilerledi.

Bay Rochester avlunun ağır kapılarını kaparken, "Tanrım şu işe bir son bulsun!" diye ekledi.

Bundan sonra meyve bahçesinin sınırını çizen duvardaki bir kapıya doğru ağır adımlarla dalgın dalgın yürüdü. Benimle işinin bittiğini düşündüğüm için eve dönmeye hazırlanmıştım, ancak tekrar, "Jane!" diye seslendiğini duydum. Kapıyı açmış beni bekleyerek orada duruyordu.

"Gel, biraz temiz hava alalım," dedi, "Bu ev zindandan farksız, sana da öyle gelmiyor mu?"

"Bana muhteşem bir malikâne gibi görünüyor, efendim."

"Senin gözlerinde tecrübesizliğin cazibesi var," diye kar-

şılık verdi, "ve Thornfield'a o büyülü ortamdan bakıyorsun. Yaldızların aslında çirkef ve ipek perdelerin de örümcek ağı olduğunu, mermerin adi taş ve cilalı tahtaların da pul pul dökülen keresteden ibaret olduğunu ayırt edemiyorsun. İşte *burada* (girdiğimiz dalları daha sık yapraklarla yüklü ağaçların bulunduğu kısmı işaret etti) her şey gerçek, tatlı ve saf."

İki kenarına şimşir ağaçları dizili bir yola saptı, bir tarafta elma ağaçları, armut ağaçları, kiraz ağaçları ve diğer tarafta her türden eski moda çiçek, hatmiler, çuhaçiçekleri, hercai menekşeler, kadife çiçekleri, yaban gülleri ve çeşitli kokulu otların birbirine karıştığı bir sınır vardı. Hepsi de geçen nisan yağmurlarını ve güneşli günleri izleyen bu nefis bahar sabahında taptaze, pırıl pırıldı: Güneş, bulutların lekelediği doğuda henüz görülüyordu ve ışığı, çiyin nemlendirdiği dalları birbirine dolanmış meyve ağaçlarını aydınlatıyor ve altlarındaki sessiz yürüyüş yollarına vuruyordu.

"Jane, bir çiçek alır mısın?"

Bir daldaki yarı açmış gülü koparıp bana uzattı.

"Teşekkür ederim efendim."

"Bu gündoğumunu seviyor musun, Jane? Gün ısınırken eriyecekleri şüphesiz yüksek ve aydınlık bulutlarıyla bu gökyüzü hoşuna gidiyor mu? Bu durgun ve tatlı atmosferi seviyor musun?"

"Çok seviyorum."

"Tuhaf bir gece geçirdin, Jane."

"Evet efendim."

"Ve bu gece senin rengini soldurmuş; seni Mason'la yalnız bıraktığımda korktun mu?"

"İçerideki odadan biri çıkar diye korktum."

"Ama kapıyı kilitlemiştim, anahtar da cebimdeydi eğer bir kuzuyu –en sevdiğim kuzuyu– bir kurdun ininin bu kadar

yakınında korunmasız bıraksaydım dikkatsiz bir çoban olurdum; sen emniyetteydin."

"Grace Poole hâlâ burada mı yaşayacak, efendim?"

"Ah, evet! Kafanı yorma, o konuyu aklından çıkar."

"Ama o burada kaldıkça sizin hayatınız pek emniyette değil gibi görünüyor bana."

"Hiç korkma, ben kendime dikkat ederim."

"Geçen gece sizi endişelendiren tehlike artık geçti mi, efendim?"

"Mason İngiltere'den dışarı çıkmadan, hatta ondan sonra bile bundan emin olamam. Benim için yaşamak, Jane, bir yanardağın ağzında ve her an kırılıp ateşlere düşebilecek bir kabuğun üzerinde durmaktan farksız."

"Ama Bay Mason kolaylıkla yönlendirilebilen bir adama benziyor. Sizin onun üzerindeki etkiniz çok açık, efendim, size asla karşı gelmez ya da size isteyerek zarar vermez."

"Ah, hayır! Mason sözümden çıkmaz, bana bile bile zarar da vermez ama istemeden, her an, tek bir dikkatsiz sözle beni canımdan etmese bile ömür boyu mutlu olma imkânından yoksun bırakabilir."

"Ona tedbirli davranmasını söyleyin, efendim, neden korktuğunuzu anlatın ona ve tehlikeyi nasıl savuşturabileceğini gösterin."

Bay Rochester acı acı güldü, birden elimi kavradı ve aynı hızla bıraktı.

"Eğer bunu yapabilsem neden tehlike olsun ki budala? Her şey bir anda hallolur. Mason'ı tanıdığımdan beri ona yalnızca, 'Şunu yap,' demem yetti, o iş yapılmış oldu. Ama bu konuyla ilgili ona emir veremiyorum; 'Bana zarar vermemeye dikkat et, Richard,' diyemiyorum çünkü bana zarar vermesinin mümkün olduğundan habersiz olması gerekiyor. Kafan

karışmış gibi görünüyor, kafanı daha da karıştıracağım. Sen benim küçük arkadaşımsın, öyle değil mi?"

"Size hizmet etmek, doğru olan her konuda dediklerinize itaat etmek benim hoşuma gider, efendim."

"Kesinlikle, bunu görüyorum. Bana yardım ettiğinde ve beni memnun ettiğinde –kendine has ifadenle *doğru olan her konuda* benimle– yürüyüşünde, duruşunda, yüzünde ve gözlerinde gerçek bir memnuniyet görüyorum çünkü, eğer senden yanlış olduğunu düşündüğün bir şeyi yapmanı istesem, bu ayağına çabuk koşturma, bu hamarat hareketlilik, bu canlı bakış ve heyecandan pembeleşmiş yüz olmaz. Öyle olsa, arkadaşım sessiz ve solgun bir halde bana dönüp, 'Hayır efendim, bu imkânsız, bunu yapamam çünkü yanlış bir şey,' diyecek ve bir yıldız kadar sabit olacaktır. Senin de benim üzerimde hükmün var ve beni yaralayabilirsin, bana sadık olmana ve dostça davranmana rağmen sana zayıf noktamı göstermeye cesaret edemiyorum, ya elimi kolumu bir anda bağlarsan diye."

"Eğer Bay Mason'dan benden daha fazla korkmanıza gerek yoksa güvende sayılırsınız, efendim."

"Umarım öyle olur! İşte Jane, bir çardak, otursana."

Çardak duvardaki bir kemerdi, sarmaşıklarla örtülmüştü, altında köylü işi bir bank vardı. Bay Rochester bana da yer açarak buraya oturdu ama ben onun önünde ayakta durdum.

"Otur," dedi, "Bank iki kişinin oturabileceği kadar uzun. Benim yanımda oturmaktan çekinmiyorsun değil mi? Bu yanlış mı?"

Cevap verirken onu rahatlatmayı tercih ettim, oturmayı reddetmenin makul olmayacağını hissetmiştim.

"Şimdi, küçük arkadaşım, güneş çiyi içerken, bu eski bahçedeki bütün çiçekler uyanıp açarken ve kuşlar mısır tarlasında yavrularının kahvaltısını aramaya çıkmış ve erken kalkan arı-

lar çalışmalarına başlamışken, sana bir olay anlatacağım, sen bunu kendi başına gelmiş gibi düşünmeye çalışacaksın ama önce bana bir bak ve rahat olduğunu ve benim seni alıkoymakla, senin de benim yanımda kalmakla hata etmediğimizi söyle."

"Hayır efendim, ben halimden memnunum."

"Peki Jane, öyleyse hayal gücünü yardıma çağır, kendini iyi yetiştirilmiş, disiplinli bir kız olarak değil de çocukluktan beri şımartılmış vahşi bir oğlan çocuğu olarak düşün. Kendini uzak, yabancı bir ülkede hayal et, orada büyük bir hata yaptığını varsay, bu nasıl bir hata olursa olsun ve hangi dürtüyle yapılmış olursa olsun, bunun sonuçlarının ömrün boyunca seni izleyeceğini ve bütün varlığını rahatsız edeceğini düşün. Yalnız, bir *suç* demiyorum; kan dökmekten ya da insanı kanun karşısında hesap vermek zorunda bırakacak böyle bir suçtan söz etmiyorum; *hata* kelimesini kullanıyorum. Yaptığın işin sonuçları zamanla sana hiçbir biçim tahammül edilmez geliyor, rahatlatmak için bazı önlemler alıyorsun; alışılmadık önlemler ama yasadışı ya da kusurlu değiller. Yine de mutsuzsun çünkü daha hayatın başında umut seni terk etmiş, öğle vakti güneşin tutulmuş, bu tutulma günbatımına kadar geçmeyecek gibi geliyor sana. Hatıralarını sadece acı ve aşağılık ilişkiler besliyor, orada burada dolanıyor, sürgünde huzur; hazda –kalpsiz, tensel hazzı kastediyorum– mutluluk arıyorsun, aklı donuklaştıracak, duyguları söndürecek şekilde. Yüreğin yorgun, ruhun çökmüş halde, yıllar süren gönüllü sürgünden sonra nihayet memleketine geliyorsun: yeni biriyle tanışıyorsun; nasıl ve nerede olduğu önemli değil, bu yabancıda yirmi yıldır aradığın ve daha önce hiç karşılaşmadığın iyi ve parlak özelliklerin çoğunu buluyorsun ve bunların hepsi temiz, lekesiz, taze ve sağlıklı. Bu arkadaşlık seni canlandırıyor, ıslah ediyor; daha iyi günlerin geri döndüğünü hissediyorsun, daha yüksek dilekler, daha saf duygular,

hayatına yeniden başlamayı ve kalan günlerini bir ölümlü için daha değerli olacak bir biçimde geçirmeyi arzuluyorsun. Bu amaca ulaşmak için önüne çıkan geleneksel engelin, ne vicdanının kutsadığı ne sağduyunun onayladığı basmakalıp ayakbağının üstünden atlamaya hakkın var mı?"

Bir cevap bekleyerek durakladı: Ne söyleyebilirdim ki? Ah, iyi bir ruh gelip de makul ve tatmin edici bir cevap önerse! Boş bir ümit! Batıdan esen rüzgâr etrafımı saran sarmaşığın arasından fısıldıyordu ama nefesini konuşması gerekene ödünç veren iyi kalpli Ariel yoktu ortada: Kuşlar ağaçların tepesinde şarkı söylüyordu ama şarkıları tatlı bir müzik bile olsa anlaşılmazdı.

Bay Rochester sorusunu tekrarladı:

"Avare dolaşan günahkâr, şimdi bu iyi kalpli, zarif, güler yüzlü yabancıya bağlanmak, böylece huzura kavuşmak ve hayatını canlandırmak için herkesin kendisine karşı çıkmasını göze alma hakkına sahip midir?"

"Efendim," diye cevap verdim, "bir avarenin huzuru ya da bir günahkârın doğru yolu bulması asla başka bir insana bağlı olmamalı. Kadınlar ve erkekler ölür, filozofların hikmette, Hıristiyanlar iyilikte bocalar; eğer tanıdığınız biri acı çekmiş ve hata yapmışsa, ıslah olmak için güç ve şifa bulmak üzere teselli arıyorsa onun, dengi olanlardan daha yükseklere bakmasını sağlayın."

"Ama vasıta, vasıta! Bu işi yapan Tanrı, vasıtayı da nasip eder. Ben –sana açık açık söylüyorum– dünyevi, sefih, huzursuz bir adamdım ve inanıyorum ki şifamın aracını..."

Durakladı; kuşlar ilahilerini sürdürdü, yapraklar hafif hafif sallandı. Bana neredeyse onlar da geciken açıklamayı duymak için şarkılarını ve fısıltılarını keseceklermiş gibi geldi. Ama dakikalarca beklemek zorunda kalacaklardı, sessizlik o kadar uzamıştı. En sonunda geciken konuşmacıya baktım; heyecanla bana bakıyordu.

Epey değişmiş bir ses tonuyla, "Küçük arkadaşım," dedi, o arada yüzü de değişmişti, bütün yumuşaklığını ve ciddiyetini kaybetmiş, sert ve alaycı bir ifadeye bürünmüştü, "Bayan Ingram'a olan meylimi fark etmişsindir. Sence de, onunla evlensem beni adamakıllı değiştirmez mi?"

Birden ayağa kalktı, yolun karşı tarafına gitti; geri geldiğinde bir şarkı mırıldanıyordu.

Önümde durup, "Jane, Jane," dedi, "tuttuğun nöbet yüzünden solgunlaşmışsın, dinlenmene izin vermediğim için bana lanet okuyor musun?"

"Lanet mi? Hayır, efendim."

"Bunu teyit için el sıkışalım. Ne kadar soğuk parmaklar! Gizemli odanın kapısında dün gece onlara dokunduğumda daha sıcaktı. Jane, benimle tekrar ne zaman nöbet tutacaksın?"

"Ne zaman işe yararsam, efendim."

"Örneğin, evleneceğim geceden önce! Eminim ki gözüme uyku girmeyecektir. Bana arkadaşlık etmek için uyanık kalma sözü verir misin? Sana güzel nişanlımı anlatırım çünkü artık onu gördün ve tanıyorsun."

"Evet, efendim."

"O eşsiz biri, değil mi, Jane?"

"Evet, efendim."

"Dalyan gibi, gerçekten dalyan gibi bir kadın, Jane, iri yarı, esmer ve etine dolgun; saçları da, herhalde böylesi ancak Kartacalı hanımlarda görülmüştür. Tanrım! Dent ve Lynn ahırlara girmiş! O çit kapısından fundalığa gir."

Ben bir tarafa giderken o da öteki tarafa gitti ve onun avluda neşeli neşeli, "Mason bu sabah hepinizden erkenciydi, gün doğmadan yola çıktı, onu yolcu etmek için saat dörtte kalktım," dediğini duydum.

XXI

Önseziler tuhaf! Sempatiler de öyle ve alametler de; ve üçü bir araya gelip birbirine karışınca insanlığın henüz çözemediği bir sır oluşuyor. Hayatım boyunca hiçbir zaman önsezilere gülüp geçmedim çünkü benim de tuhaf önsezilerim oldu. Sempatilerin varolduğuna inanırım, (örneğin birbirinden uzak, uzun zamandır bir araya gelmemiş, birbirlerine tamamıyla yabancı olan akrabaların yabancılaşmalarına rağmen kökenlerin bir olması sayesinde hissettiği) ölümlülerin akıllarını karıştırırlar. Ve bilebildiğimiz kadarıyla alametler de Tabiat'ın insana sempatisi olabilir.

Henüz altı yaşında küçük bir kızken, bir gece Bessie Leaven'ın Martha Abbot'a rüyasında küçük bir çocuk gördüğünü, rüyasında küçük çocuk görmenin –ya kendisi ya da akrabalarından biri için– sıkıntı alameti olduğunu söylediğini duydum. Eğer hemen ardından gelen bir durum onu hafızama nakşetmeseydi bu olay silinip gidebilirdi. Ertesi gün Bessie, ölüm döşeğindeki küçük kız kardeşinin yanına, evine gönderildi.

Son zamanlarda bu sözü ve olayı sık sık hatırlıyorum çünkü geçen hafta boyunca rüyamda bir çocuk görmediğim tek bir gece geçirmedim yatağımda; çocuğu bazen kollarımda sallayıp susturdum, bazen dizimde uyuttum, bazen bir çayırdaki papatyalarla oynamasını ya da ellerini akan suya sokmasını seyrettim. Bir gece ağlıyor, ertesi gece gülüyordu; bir

sefer bana sokuluyor, öteki sefer benden kaçıyordu; ama hangi ruh halinde olursa olsun, nasıl bir tavır alırsa alsın, arka arkaya yedi gecedir uykunun yurduna adımımı atar atmaz beni karşılamayı aksatmadı.

Bir fikrin böyle tekrarlanışı, bir imgenin tuhaf bir biçimde yinelenmesi hiç hoşuma gitmemişti ve yatma vakti gelirken göreceğim hayalin saati yakınlaştıkça sinirlerim bozuluyordu. Çığlığı duyduğum o gece mehtabın ışığıyla bu bebek-hayaletin yanından kalkmıştım ve Bayan Fairfax'in odasında beni görmek isteyen biri olduğu mesajıyla aşağıya çağrılmam o günü izleyen günün ikindisinde oldu. Oraya gittiğimde bir adamın beni beklediğini gördüm, bir beyefendinin uşağı gibi görünüyordu; derin yas kıyafetleri giymişti ve elinde tuttuğu şapkasında siyah bir şerit vardı.

Ben içeri girince ayağa kalkarak, "Beni hatırlayacağınızı sanmıyorum Bayan," dedi, "ama adım Leaven, siz Gateshead'deyken Bayan Reed'in yanında arabacı olarak çalışırdım, sekiz ya da dokuz yıl oldu ve hâlâ orada yaşıyorum."

"Ah Robert! Nasılsın? Seni çok iyi hatırlıyorum, bazen beni Bayan Georgiana'nın doru midillisine bindirirdin. Bessie nasıl? Bessie ile evlisin değil mi?"

"Evet, bayan, karım çok iyi, teşekkür ederim. İki ay önce bana bir evlat daha verdi –şu anda üç çocuğumuz var– anne de, çocuk da çok iyi."

"Malikânedeki aile de iyi mi, Robert?"

"Size onlarla ilgili daha iyi haberler veremediğim için üzgünüm, Bayan; şu anda çok kötü durumdalar, başlarında büyük bir dert var."

Adamın siyah kıyafetine bakarak, "Umarım kimse ölmemiştir," dedim. O da şapkasının etrafındaki siyah şeride baktı ve cevap verdi:

"Bay John, Londra'daki dairesinde öleli dün bir hafta oldu."

"Bay John mu?"

"Evet."

"Peki annesi buna nasıl dayanıyor?"

"Ne yazık ki Bayan Eyre, bu sıradan bir ölüm olmadı, son derece çılgın bir hayat sürüyordu, son üç yıldır çok tuhaf yollara sapmıştı ve ölümü de oldukça şaşırtıcı oldu."

"Bessie'den pek iyi bir yolda olmadığını duymuştum."

"İyi bir yol mu! Daha kötü olamazdı; en kötü adamlar ve en kötü kadınlar arasında sağlığını ve mülkünü heba etti, borca battı ve hapse girdi; annesi iki defa hapisten çıkmasına yardımcı oldu ama serbest kalır kalmaz yine eski dostlarına ve eski alışkanlıklarına döndü. Kafası çalışmayan biriydi, aralarında yaşadığı düzenbazlar onu duyulmamış bir biçimde dolandırdı. Üç hafta önce Gateshead'e geldi ve hanımefendiden her şeyi ona devretmesini istedi. Hanım bunu kabul etmedi, oğlunun müsrifliği yüzünden zaten geliri çok azalmıştı. O da bunun üzerine evine geri döndü ve ardından öldüğü haberi geldi. Nasıl öldüğünü Tanrı bilir! İntihar ettiğini söylüyorlar."

Hiç sesimi çıkarmıyordum. Haberler korkunçtu. Robert Leaven devam etti.

"Hanımın sağlığı da bir süredir iyi değildi; çok şişmanlamıştı ama bu ona güçlendirmemişti, para kaybetmesi ve fakirlik korkusu onu mahvediyordu. Bay John'un ölmesi ve bunu ani olarak öğrenmesi yüzünden hanıma inme indi. Üç gün hiç konuşmadı ama geçen salı biraz daha iyi görünüyordu: Sanki bir şey söylemek istiyormuş gibi bir hali vardı ve durmadan karıma işaretler yapıyor ve ağzında bir şeyler geveliyordu. Ama Bessie ancak dün sabah onun sizin adınızı söylemeye çalıştığını anladı ve en sonunda Bayan Reed şunları söyle-

yebildi: 'Jane'i getirin, Jane Eyre'i bulun, onunla konuşmak istiyorum.' Bessie aklının başında olduğundan ya da ne dediğini bildiğinden emin değil ama Bayan Reed ve Bayan Georgiana'ya söylemiş, sizi çağırmalarını tavsiye etmiş. Genç hanımlar önce bunu umursamamışlar ama anneleri o kadar huzursuz olmuş ve o kadar çok, 'Jane, Jane,' demiş ki en sonunda ikna olmuşlar. Gateshead'den dün ayrıldım ve eğer hazırlanabilirseniz yarın sabah erkenden sizi de alıp götürmek istiyorum."

"Evet Robert, hazır olacağım, bana gitmeliymişim gibi geliyor."

"Ben de öyle düşünüyorum, hanımefendi. Bessie sizin bunu reddetmeyeceğinizden emin olduğunu söyledi ama sanırım yola çıkmadan önce izin almanız gerekecek."

"Evet; ve bunu şimdi yapacağım," dedim ve onu hizmetçiler salonuna götürüp John ve karısına teslim ettikten sonra Bay Rochester'ı aramaya gittim.

Aşağı kattaki odalardan hiçbirinde yoktu, avluda yoktu, ahırlarda ve bahçede de yoktu. Bayan Fairfax'e onu görüp görmediğini sordum; evet, onun Bayan Ingram'la bilardo oynadığını tahmin ediyordu. Aceleyle bilardo odasına seğirttim, oradan topların birbirine çarpınca çıkardığı sesler ve konuşmalar geliyordu; Bay Rochester, Bayan Ingram, iki Bayan Eshton ve hayranları; hepsi oyunla meşguldü. Böyle ilginç bir topluluğu rahatsız etmek cesaret işiydi ancak benim erteleyemeyeceğim bir işim vardı ve o yüzden Bayan Ingram'ın yanında duran beyfendiye yaklaştım. Ben yaklaşırken hanımefendi döndü ve kibirle bana baktı, gözleri sanki, "Bu sürüngen yaratık şimdi de ne istiyor olabilir?" diye soruyordu. Ben alçak sesle, "Bay Rochester," deyince sanki bana uzaklaşmamı emredecekmiş gibi bir hareket yaptı. O anki

görüntüsünü hatırlıyorum, çok zarif ve güzeldi, gök mavisi bürümcükten bir sabah elbisesi giymiş, saçlarına tülden mavi bir eşarp dolamıştı. Oyunun heyecanı üzerindeydi ve tedirgin gururu kibirli yüz hatlarının ifadesini aşağı çekmemişti.

Bay Rochester'a, "Bu kişi sizi mi istiyor?" diye sordu ve Bay Rochester "kişinin" kim olduğunu görmek için döndü. Tuhaf bir biçimde yüzünü buruşturdu –onun tuhaf ve kaçamak hareketlerinden biriydi bu– ıstakasını elinden atıp benim peşimden odadan dışarı çıktı.

Dersliğin kapısını kapatıp sırtını dayayarak, "Peki Jane?" dedi.

"Eğer izin verirseniz, efendim, bir ya da iki hafta izin istiyorum."

"Ne yapmak için, nereye gitmek için?"

"Beni çağırmış olan hasta bir hanımı görmeye."

"Hangi hasta hanım? Nerede yaşıyor?"

"...shire'daki Gateshead'de."

"...shire mı? Orası buradan yüz altmış kilometre uzakta! O kadar uzaktan kendisini görmesi için insanları çağırdığına göre bu hanım kim olabilir?"

"Adı Reed efendim, Bayan Reed."

"Gateshead'li Reed mi? Gateshead'li Reed diye bir papaz vardı."

"Bu onun dul hanımı, efendim."

"Peki senin onunla ne işin var? Onu nereden tanıyorsun?"

"Bay Reed benim dayımdı."

"Lanet olsun! Daha önce bundan hiç bahsetmedin bana, hiç akraban olmadığını söyleyip durdun."

"Bana sahip çıkan akrabam yok, efendim. Bay Reed öldü, karısı da beni başından attı."

"Neden?"

"Çünkü ben yoksuldum ve ona yük oluyordum; benden hoşlanmazdı."

"Ama Reed'in çocukları vardı, senin kuzenlerin olmalı? Sir George Lynn, dün Gateshead'li Reed'den söz ediyordu, dediğine göre şehrin en namlı serserilerinden biriymiş ve Ingram da aynı yerde doğmuş bir Georgiana Reed'den söz ediyordu, bir ya da iki mevsim önce Londra'da güzelliğiyle epey hayranlık toplamış."

"John Reed de öldü efendim, kendisini mahvetmiş ve ailesini de yarı mahvetmiş; intihar ettiği tahmin ediliyor. Bu haber annesini öyle sarsmış ki kadıncağız felç olmuş."

"Peki sen ona nasıl bir yardımda bulunabilirsin ki? Saçmalık, Jane! Belki de sen oraya varmadan can verecek ihtiyar bir hanımı görmek için yüz altmış kilometre öteye gitmeni hiç istemem, üstelik seni başından attığını söylüyorsun."

"Evet, efendim, ama üzerinden çok zaman geçti ve o dönemde koşullar çok farklıydı, şu anda onun dileklerini ihmal edersem içim rahat etmez."

"Ne kadar kalacaksın?"

"Olabildiğince kısa, efendim."

"Bana sadece bir hafta kalacağına söz ver..."

"Söz vermesem iyi olur, sözümde duramayabilirim."

"Her halükârda geri *geleceksin*, hiçbir koşul altında sürekli olarak onun yanında yaşamaya ikna olmayacaksın?"

"Ah, hayır! Her şey yolunda giderse kesinlikle döneceğim."

"Peki senin yanında kim gidiyor? Yüz altmış kilometrelik yolu yalnız başına gidemezsin."

"Hayır, efendim. Arabacısını göndermiş."

"Güvenilir biri mi?"

"Evet efendim, on yıldır ailenin yanında."

Bay Rochester biraz düşündü. "Ne zaman gitmek istiyorsun?"

"Yarın sabah erkenden, efendim."

"Peki, biraz para almalısın yanına, parasız yolculuk yapamazsın ve sanırım fazla paran yoktur, daha sana ücretini vermedim." Gülümseyerek, "Ne kadar dünyalığın var, Jane?" diye sordu.

Cüzdanımı çıkardım, pek zayıftı. "Beş şilin, efendim." Cüzdanı aldı, içindekileri avcuna boşalttı ve sanki paranın azlığı onu eğlendiriyormuş gibi sırıttı. Hemen kendi cüzdanını çıkardı, bana bir banknot uzatarak, "İşte," dedi, elli sterlindi bu ve onun bana yalnızca on beş sterlin borcu vardı. Ona bozuğum olmadığını söyledim.

"Bozuk para istemiyorum bunu biliyorsun, ücretini al."

Hakkım olandan fazlasını kabul etmeyeceğimi söyledim. Önce homurdandı sonra bir şey hatırlamış gibi, "Doğru, doğru! Sana hepsini şimdi vermemek daha iyi, belki elli sterlinin olursa üç ay gelmezsin. İşte bir onluk, çok değil mi?"

"Evet, efendim ama o zaman da bana beş sterlin borcunuz oluyor."

"O zaman onu almak için geri gel, kırk sterlinin benim bankamda."

"Bay Rochester hazır fırsat bulmuşken size işle ilgili bir başka konuyu açayım."

"İşle ilgili bir konu mu? Merak ettim."

"Kısa bir süre içinde evleneceğinizi bana bildirmiştiniz, efendim."

"Evet, ne var bunda?"

"O durumda efendim Adèle'in okula gitmesi gerekir, bunun gerekliliğine eminim; siz de anlayacaksınız."

"Burada kalırsa onu çiğneyip geçmesi muhtemel olan ka-

rımın ayağına dolanmasın diye. Makul bir öneri, buna şüphe yok, Adèle senin dediğin gibi okula gitmeli ve sen de elbette dosdoğru şeytana doğru yürümelisin?"

"Umarım öyle olmaz, efendim, ama bir başka yerde başka bir iş aramam gerekir."

"Elbette!" diye bağırırken sesi genzinden geliyordu ve yüz hatları hem gülünç hem de ürkütücü bir biçimde çarpılmıştı. Birkaç dakika boyunca bana baktı.

"Ve ihtiyar Madam Reed ya da kızları olan hanımlar senin yeni bir yer bulmana yardımcı olacaklar öyle mi?"

"Hayır efendim, akrabalarımla, bir iyilik istememe imkân veren ilişkiler içinde değilim. Ama ilan vereceğim."

"Git Mısır'ın Piramitler'ine tırman!" diye homurdandı. "İlan verirsen olacakları görürsün! Sana on sterlin yerine keşke bir altın verseymişim. Bana dokuz sterlinimi geri ver Jane, ihtiyacım var."

Ellerimi ve cüzdanımı arkama saklayarak, "Benim de, efendim," diye cevap verdim. "Parayı hiçbir biçimde harcayamam."

"Küçük cimri!" dedi. "Benden üç kuruşu esirgiyorsun! Bana beş sterlin ver, Jane."

"Beş şilin bile veremem efendim, beş peni bile."

"Şu paraya bir bakayım."

"Hayır efendim, size güvenilmez."

"Jane!"

"Efendim?"

"Bana bir söz ver."

"Yapabileceğim her şey konusunda size söz veririm efendim."

"İlan verme ve bu iş arama konusunu bana bırak, ben zamanı gelince sana bir iş bulacağım."

"Bundan çok memnun olurum, efendim, eğer ki siz de buna karşılık bana müstakbel karınız bu eve gelmeden önce Adèle'le benim sağ salim bu evden uzaklaşmış olacağımıza dair söz verirseniz."

"Pekâlâ! Pekâlâ! Söz veriyorum. Öyleyse yarın gidiyorsun?"

"Evet efendim, erkenden."

"Yemekten sonra salona iner misin?"

"Hayır efendim, yolculuk için hazırlık yapmalıyım."

"Öyleyse seninle bir süreliğine vedalaşmalıyız?"

"Sanırım öyle, efendim."

"Peki insanlar bu ayrılma törenini nasıl yapıyor, Jane? Öğret bana, bu işi pek bilmiyorum."

"Elveda diyorlar ya da tercih ettikleri başka bir şey."

"Öyleyse söyle."

"Şimdilik elveda, Bay Rochester."

"Ben ne demeliyim?"

"Eğer isterseniz aynısını, efendim."

"Şimdilik elveda Bayan Eyre; bu kadar mı?"

"Evet."

"Bu veda şekli benim fikrime göre pek soğuk, kuru ve resmi. Başka bir şey daha hoşuma giderdi, törene ufak bir ilave yapılsa. Örneğin el sıkışsak ama hayır, bu da beni tatmin etmez. Demek elveda demekten başka bir şey yapmıyorsun, Jane?"

"Bu yeter efendim, tek bir kelime, birçok kelime kadar iyi şeyler ifade edebilir."

"Doğru ama bu bomboş ve soğuk; 'elveda.'"

Kendi kendime, "Sırtını kapıya dayamış böyle daha ne kadar duracak?" diye sordum, "Bavulumu toplamaya başlamak istiyorum." Yemek çanı çaldı ve aniden tek bir hece bile

söylemeden fırladı; gün boyunca onu bir daha görmedim ve sabahleyin daha o kalkmadan yola koyuldum.

Gateshead Malikânesi'nin müştemilatına mayısın birinci günü, öğleden sonra saat beşte vardım. Malikaneye çıkmadan önce buraya adım atmıştım. Çok temiz ve düzenliydi, süslü pencerelere küçük, beyaz perdeler asılmıştı, yerler lekesizdi, ızgara ve ateşin demirleri pırıl pırıl parlatılmıştı ve ateş gayet güzel yanıyordu. Bessie ateşin başında yeni doğan bebeğini emzirmekteydi ve Robert'la kız kardeşi bir köşede sessiz sessiz oynamaktaydılar.

Bayan Leaven, ben içeri girerken, "Tanrı seni korusun! Geleceğini biliyordum!" diye bağırdı.

Onu öptükten sonra, "Evet, Bessie," dedim, "ve umarım çok geç kalmamışımdır. Bayan Reed nasıl? Umarım hâlâ yaşıyordur."

"Evet, yaşıyor, hem eskisine göre daha aklı başında ve kendini toplamış bir halde. Doktor ömrünün birkaç hafta daha uzayacağına inanıyor ama sonunda iyileşeceğine pek inanmıyor."

"Son zamanlarda beni hiç andı mı?"

"Daha bu sabah senden bahsediyor ve gelmeni diliyordu ama şimdi uyuyor, daha doğrusu on dakika önce ben evdeyken uyuyordu. Öğleden sonraları genellikle derin bir uykuya dalıyor ve saat altı ya da yedi civarında uyanıyor. Burada bir saat dinlen, küçük Hanım, o zaman ben de seninle konağa gelirim, olur mu?"

Robert gelmişti, Bessie uyuyan çocuğunu bir beşiğe yatırıp onu karşılamaya gitti, daha sonra şapkamı çıkarıp çay içmem için ısrar etti çünkü solgun ve yorgun göründüğümü söyledi. Onun misafirperverliğini memnuniyetle kabul ettim

ve tıpkı beni çocukken soyduğu zamanlardaki gibi bir edilgenlikle yolculuk kıyafetimi çıkarmasına razı oldum.

Onun etrafta dolaşmasını seyrederken aklıma eski anılar üşüştü; en iyi porselen takımıyla çay tepsisini hazırlıyor, ekmek kesiyor, tereyağı çıkarıyor, keki ısıtıyor ve bunların arasında tıpkı eski günlerde bana yaptığı gibi küçük Robert'ı ya da Jane'i eliyle yokluyor ya da birinden birini itekliyordu. Bessie, hamaratlığı ve güzelliği kadar çabuk parlayıverme huyunu da muhafaza etmişti.

Çay hazırdı, masaya yanaşıyordum ama o eski buyurgan sesiyle benim yerimden kalkmamamı söyledi. Bana ateşin yanına servis yapacaktı, önüme küçük, yuvarlak bir sehpa çekti ve üstüne, içine çay fincanımı ve kızarmış ekmeklerimi koyduğu tabağı yerleştirdi; tıpkı çocuk odasındaki bir sandalyede mutfaktan özel olarak yürütülmüş bir şeyle beni beslediği gibi; ben de eski günlerde olduğu gibi gülümseyip ona itaat ettim.

Thornfield Malikânesi'nde mutlu olup olmadığımı ve nasıl bir hanımım olduğunu merak ediyordu; ona bir bey olduğunu söyleyince de iyi bir beyefendi olup olmadığını ve onu sevip sevmediğimi sordu. Ona bu kişinin epeyce çirkin ama gerçek bir beyefendi olduğunu, bana iyi davrandığını ve mutlu olduğumu söyledim. Sonra Bessie'ye efendimin evinde son zamanlarda kalan neşeli arkadaş grubunu anlatmaya koyuldum; Bessie bu ayrıntıları ilgiyle dinledi, tam onun seveceği türden şeylerdi.

Böyle konuşarak bir saati geçirmiştik. Bessie şapkamı falan taktı ve onun eşliğinde konağa gitmek üzere evden ayrıldım. Neredeyse dokuz yıl önce, şimdi çıktığım yolu yine onun eşliğinde inmiştim. Ocak ayının karanlık, sisli, soğuk bir sabahında beni istemeyen bir çatıdan ümitsiz ve acı dolu

bir kalple ayrılmış –bir tür kanun kaçağı ya da lanetli kişi gibi– o kadar uzakta ve bilinmez olan Lowood'un buz gibi limanına sığınmıştım. Şimdi aynı düşman çatı tekrar önümde yükseliyordu, neyle karşılaşacağım henüz belli değildi ve yüreğim hâlâ yanıyordu. Dünyanın üzerinde kendimi hâlâ bir avare sayıyordum ama kendime ve gücüme daha çok güven duyuyor ve ezilmekten daha az korkuyordum. Yaptığım hataların yaraları da artık epeyce kapanmış ve pişmanlığın ateşi sönmüştü.

Bessie, "Önce kahvaltı odasına girersin," diyerek beni holden geçirdi, "genç hanımlar oradadır."

Bir an sonra o dairedeydim. Her mobilya parçası Bay Brocklehurst'e ilk tanıtıldığım sabahki gibi duruyordu; onun, üzerinde durduğu kilim bile hâlâ şöminenin önünü örtüyordu. Kitaplıklara baktığımda, Bewick'in İngiltere Kuşları'nın iki cildinin üçüncü raftaki eski yerlerinde durduğunu ve *Gulliver'in Gezileri* ve *Bin Bir Gece Masalları*'nın hemen üstteki rafta bulunduklarını görebiliyordum. Cansız nesneler değişmemişti ama yaşayanlar tanınmayacak kadar değişmişti.

İki genç hanım da önümdeydi; biri çok uzundu, neredeyse Bayan Ingram kadar uzun, çok da zayıftı, solgun bir yüzü ve sert bir duruşu vardı. Düz etekli, siyah yünlü elbisesinde, kolalı keten yakasında, şakaklarından geriye taranmış saçlarında ve bir dizi abanoz boncuk ve bir haçtan oluşan, rahibelerinkine benzeyen takısında çilekeş bir şeyler vardı. Bunun Eliza olduğuna emindim oysa, o uzun ve renksiz yüz, eski haliyle çok az benzerlik gösteriyordu.

Diğeri kesinlikle Georgiana'ydı ama hatırladığım Georgiana, yani on bir yaşındaki, zayıf, peri kızlarına benzeyen Georgiana değildi. Bu, tamamen olgunlaşmış, etine dolgun bir hanımdı, taş bebekler kadar açık tenliydi, güzel ve düzgün

yüz hatları, ruhsuz mavi gözleri vardı, sarı saçları lüle lüle yapılmıştı. Onun da elbisesinin kumaşı siyahtı ama modeli kız kardeşininkinden çok farklıydı –çok daha dökümlüydü ve ona yakışıyordu– ve diğerininki ne kadar mazbutsa onunki de o kadar modaya uygundu.

Kız kardeşlerden her birine annesinden bir özellik geçmişti –ama yalnızca birer tane– zayıf ve solgun görünümlü büyük kız, onun dumanlı kuvars gözlerini almıştı, güzel ve süslü küçük kız da çenesinin hatlarını; belki onun yüzünde bu hatlar biraz daha yumuşamıştı ama yine de, aslında yuvarlak ve yumuşak olan yüzünün ifadesine anlatılmaz bir sertlik veriyordu.

Ben içeri girince iki hanım da beni karşılamak üzere ayağa kalktı ve ikisi de bana, "Bayan Eyre" diye hitap etti. Eliza sert bir ses tonuyla, gülümsemeden kısaca selam verdi ve sonra tekrar yerine oturdu, gözlerini ateşe dikti; sanki beni unutmuştu. Georgiana, onun söylediklerine, "Nasılsınız?" sorusunu ve yolculuğumla ve havayla ilgili birtakım basmakalıp sözleri ekledi. Sözcükleri uzata uzata konuşuyor, bir yandan da yan gözle beni tepeden tırnağa süzüyordu. Bakışları soluk yün pelerinimin katlarında gezinmiş, şimdi de köylü şapkamın sade kurdelesine takılmıştı. Genç hanımlar ağızlarından tek söz çıkarmadan size "tuhaf" demenin yollarını çok iyi bilir. Belli bir tepeden bakış, soğuk davranışlar, sesin umursamazlığı bu konuyla ilgili duyguları gayet iyi ifade eder, oysa ne terbiyesizce bir söz etmiş ne de terbiyesizce bir harekette bulunmuşlardır.

Ama açık ya da örtülü hiçbir küçümsemenin üzerimde eski etkisi yoktu, kuzenlerimin arasında otururken onların yarı alaycı bakışlarına nasıl da böyle umursamaz karşılık verdiğimi fark edip şaşırdım, beni ne Eliza mahcup edebiliyor,

ne de Georgiana telaşa düşürüyordu. Gerçek şuydu ki düşüneceğim başka şeyler vardı, geçen birkaç ay içinde, duygularım onların yapamayacağı kadar karışmıştı; onların hiçbir zaman sebep olamayacakları kadar keskin ve şiddetli acılar ve hazlar canlanmıştı içimde; o yüzden havaları beni ne kötü ne de iyi yönde etkiliyordu.

Kısa bir süre sonra büyük bir sükûnetle Georgiana'ya, "Bayan Reed nasıl?" diye sordum. Küçük hanım ona doğrudan hitap edilmesine içerledi.

"Bayan Reed mi? Ah! Annemi diyorsun, çok kötü durumda, onu bu gece görebileceğinden şüpheliyim."

"Eğer," dedim, "yukarı çıkıp da ona benim geldiğimi söyleyiverirseniz size minnettar olurum."

Georgiana irkildi ve mavi gözlerini delice ve kocaman açtı. "Beni görmeyi özellikle istediğini biliyorum," diye ekledim, "onun bu dileğini mümkün olduğu kadar çabuk yerine getirmek isterim."

Eliza, "Annem akşamları rahatsız edilmekten hoşlanmaz," dedi. Hemen kalkıp sessizce şapkamı ve eldivenlerimi çıkardım ve hiç teklifsiz dışarı çıkıp Bessie'yi bulacağımı –onun mutfakta olduğunu tahmin ediyordum– ve ondan Bayan Reed'in bu gece beni görmeye uygun bir durumda olup olmadığını öğrenmesini isteyeceğimi söyledim. Gittim, Bessie'yi bulup onu haber vermeye gönderdikten sonra başka önlemlere giriştim. Eskiden hep küstahlıktan kaçınma alışkanlığı içindeydim, eğer bir yıl önce bugünkü gibi bir davranışla karşılaşsaydım hemen ertesi sabah Gateshead'den ayrılmaya karar verirdim ama şimdi bunun aptalca bir plan olduğunu görebiliyordum. Yengemi görmek için yüz altmış kilometrelik bir yolculuk yapmıştım ve iyileşene ya da ölene kadar onun yanında kalmalıydım; kızlarının gururuna ve budalalı-

ğına gelince, bunları bir kenara koymalı ve kendimi bundan koparmalıydım. O yüzden kâhyayı buldum ve bana bir oda göstermesini istedim, ona büyük bir ihtimalle bir ya da iki hafta burada misafir olacağımı ve bavulumu odama taşıtmasını söyledim ve kendim de valizin peşine takıldım; sahanlıkta Bessie'ye rastladım.

"Hanımefendi uyanık," dedi. "Senin burada olduğunu söyledim, gel bakalım seni tanıyacak mı?"

Gayet iyi bildiğim odaya giderken bana yol gösterilmesine ihtiyacım yoktu, eski günlerde kaç defa azarlanmak ve cezalandırılmak üzere buraya çağırılmıştım. Acele acele Bessie'nin önünden gittim, kapıyı sessizce açtım, masanın üzerinde alevi kısılmış bir lamba vardı çünkü hava kararmaya başlamıştı. Amber rengi perdeleriyle dört sütunlu yatak eskisi gibi oradaydı, tuvalet masası orada, işlemediğim kabahatler için özür dilemek üzere önünde binlerce defa diz çöktüğüm koltuk ve tabure de. Yakındaki bildiğim bir köşeye baktım. Orada bir zamanlar beni çok korkutan, titreyen bileklerime veya büzülmüş enseme inen değneğin ince çizgilerini görmeyi bekliyordum adeta. Yatağa yaklaştım, perdeleri açtım ve yüksek bir yığın halindeki yastıklara eğildim.

Bayan Reed'in yüzünü iyi hatırlıyordum ve tanıdığım imgeyi heyecanla aradım. Zamanın, intikam arzularını bastırması, öfke ve hıncı söndürmesi ne mutlu bir şey. Bu kadının yanından acı duygularla ve nefretle ayrılmıştım ve şimdi tekrar yanına döndüğümde içimde çektiği büyük acılar karşısında bir tür merhamet ve bütün kırgınlıkları unutmak ve affetmek için güçlü bir arzu vardı, onun elini dostça tutmak istiyordum.

Gayet iyi tanıdığım yüz oradaydı; katı ve her zamanki kadar acımasız; hiçbir şeyin yumuşatamayacağı o tuhaf gözler ve bir biçimde havaya kalkmış despot ve buyurgan kaşlar.

Bunlar, kötülük ve nefretle ne kadar sık bakmıştı bana! Ve onun sert çizgisini şimdi tanıdığımda çocukken yaşanan dehşetin ve üzüntünün hatıraları ne kadar kolay canlanıyordu. Ama yine de onu eğilip öptüm, bana baktı.

"Bu Jane Eyre mi?" dedi.

"Evet, Reed Yenge. Nasılsınız sevgili yenge?"

Bir zamanlar ona asla yenge demeyeceğime yemin etmiştim ama şimdi yeminimi bozmayı ve unutmayı günah olarak görmüyordum. Parmaklarım onun yorganın üzerindeki elini tuttu, o da benim elimi kibarca sıksaydı o an gerçek bir keyif alacaktım. Ama hiçbir şeyin etkileyemediği tabiatlar hemen yumuşamaz, içe işlemiş nefret duygusu da kolay silinmez. Bayan Reed elini çekti ve yüzünü öteki tarafa çevirerek gecenin sıcak olduğu konusunda bir şeyler söyledi. Bana tekrar öyle buz gibi bir bakışla baktı ki bir anda onun benimle ilgili düşüncelerinin –bana karşı duygularının– değişmediğini ve değişemeyeceğini hissettim. Bunu, onun taş gibi gözlerinden –yumuşamaya kapalı ve gözyaşları kurumuş gözlerinden– anlamıştım; son gününe kadar benim kötü biri olduğumu düşünmeye kararlıydı çünkü benim iyi olduğuma inanmak ona cömert bir zevk sunmayacak, sadece mahcup edecekti.

Önce acı, peşi sıra öfke duydum ve ardından bu kadını yola getirmeye, yaradılışına ve iradesine rağmen onun efendisi olmaya karar verdim. Gözlerim dolmuştu, tıpkı çocukluğumdaki gibi; onlara göz pınarlarıma geri dönmeleri emrini verdim. Yatağın yanına bir koltuk getirdim, oturup yastığın üzerine eğildim.

"Beni çağırtmışsınız," dedim. "İşte buradayım ve niyetim, nasıl olacağınızı görünceye kadar burada kalmak."

"Ah, elbette! Kızlarımı gördün mü?"

"Evet."

"Peki, onlara, aklımdan geçen bazı şeyleri seninle konuşacak hale gelene kadar kalmanı istediğimi söyle, bu gece çok geç oldu ve onları hatırlamakta güçlük çekiyorum. Ama söylemek istediğim bir şey vardı... dur bakayım..."

Dalgın bakışı ve değişen konuşması bir zamanlar o kadar güçlü olan gövdesinin nasıl yıkıldığını gösteriyordu. Yatağında huzursuz kıpırdanarak örtüleri üstüne çekti. Yorganın bir köşesinde duran dirseğim örtüyü çekmesini engelliyordu, yengem hemen rahatsız oldu.

"Dik otur!" dedi, "Örtüleri tutup beni sinirlendirme. Sen Jane Eyre misin?"

"Ben Jane Eyre'im."

"O çocuk benim başıma inanılmayacak derecede büyük bir bela oldu. Başıma bir yük gibi kaldı, her gün, her saat öyle canımı sıkardı ki. Hiç laftan anlamaz ve hemen öfkelenir ve tuhaf bir biçimde durmadan insanın hareketlerini izlerdi! Bir seferinde benimle bir deli gibi, sanki ben onun düşmanıymışım gibi konuştu. Hiçbir çocuk onun gibi konuşup, öyle bakmamıştır. Onu evden uzaklaştırdığıma çok memnun oldum. Lowood'da onunla ne yaptılar acaba? Orada salgın olmuş ve öğrencilerden çoğu ölmüştü. Gerçi o ölmemiş ama ben onun öldüğünü söyledim; keşke ölseydi!"

"Tuhaf bir dilek bu Bayan Reed, ondan neden bu kadar nefret ediyorsunuz?"

"Onun annesinden de hiç hoşlanmamışımdır çünkü kocamın tek kız kardeşiydi ve onun gözünün bebeğiydi. Kendinden aşağı tabakadan biriyle evlenince kocam, ailesinin onu reddetmesine itiraz etti ve onun öldüğü haberi gelince bir budala gibi ağladı. Bebeği yanımıza getirtecekti, gerçi ben bebeğe bir bakıcı bulalım ve bakım masraflarını üstlenelim diye yalvardım. Ondan ilk gördüğüm andan itibaren nefret ettim;

hasta, mızıltılı bir şeydi! Bütün gece beşiğinde mızıldanır dururdu; başka bir çocuk gibi avazı çıktığı kadar bağırmazdı, sadece inler ve zırlardı. Reed ona acıyordu, ona bakar ve sanki kendi bebeği gibi özen gösterirdi. Hatta ona kendi çocuklarına o yaşlarda baktığından daha fazla bakardı. Çocuklarımın o küçük dilenciyle arkadaş olmalarını sağlamaya çalışırdı; canlarım buna dayanamazlardı ve ondan hoşlanmadıklarını belli ettiklerinde çocuklara kızardı. Ölmeden önce sürekli olarak bebeği yatağının yanına getirtti ve ölmeden bir saat önce o yaratığa bakmam için bana yemin ettirdi. Atölyeden fukara bir velet getirip elime verseydi daha iyiydi ama kocam zayıftı, tabiatı itibarıyla zayıftı. John babasına benzememiş, buna memnunum, John bana ve erkek kardeşlerime benziyor; o tam bir Gibson. Ah, keşke para isteyen mektuplar yazarak bana eziyet etmese! Ona verecek param kalmadı, iyice fakirleşiyoruz. Hizmetçilerin yarısına yol verip evin bir kısmını kapatmalı ya da satmalıyım. Bunu da dünyada yapamam peki ama nasıl geçineceğiz? Gelirimin üçte ikisi ipoteklerin faizlerini ödemeye gidiyor. John korkunç kumar oynuyor ve her zaman kaybediyor, zavallı çocuk! Dolandırıcıların eline düştü. John çökmüş, düşmüş –görüntüsü korkutucu– onu her gördüğümde onun adına utanıyorum."

Çok fazla heyecanlanmıştı. Yatağın öteki tarafında duran Bessie'ye, "artık onun yanından ayrılsam iyi olacak, sanırım," dedim.

"Belki iyi olur küçük hanım ama gece olurken genellikle bu şekilde konuşuyor, sabahları daha sakin oluyor."

Kalktım. Bayan Reed, "Dur!" diye bağırdı. "Söylemek istediğim başka bir şey daha var. Beni tehdit ediyor, beni sürekli olarak kendi ölümüyle ya da benim ölümümle tehdit ediyor ve bazen rüyamda onu boğazında kocaman bir yara açılmış

olarak ya da şişmiş, kapkara bir suratla görüyorum. Ne yapmalı? Nasıl para bulmalı?"

Bessie artık onu yatıştırıcı bir ilaç alması için ikna etmeye çalışıyordu, zor da olsa sonunda başardı. Kısa bir süre sonra, Bayan Reed biraz toparlandı ve uyuklamaya başladı. O zaman yanından ayrıldım.

Onunla tekrar konuşabilinceye kadar on günden fazla bir zaman geçti. Ya çılgın gibi sayıklıyor ya da ölü gibi uyuyordu ve doktor, onu heyecanlandırıp acı verecek her şeyi yasaklamıştı. O arada Georgiana ve Eliza'yla elimden geldiği kadar iyi geçiniyordum. Başlangıçta bana gerçekten soğuk davranıyorlardı. Eliza günün yarısını dikiş dikerek, okuyarak veya yazarak geçiriyor ve ne bana ne de kız kardeşine bir kelime olsun etmiyordu. Georgiana ise, saatler boyu kanaryasıyla gevezelik ediyor ve beni umursamıyordu. Ama ben, herhangi bir meşguliyetim ya da eğlencem yokmuş gibi görünmemeye kararlıydım; çizim malzemelerimi yanımda getirmiştim ve bunlar beni hem oyalıyor hem de eğlendiriyordu.

Bir kutu kalem ve birkaç sayfa kâğıt alıp onlardan uzakta, pencereye yakın bir yere oturur ve hayal gücümün sürekli hareket eden kaleydoskopunda o sırada hangi sahne oluşmuşsa onu temsil eden hayali vinyetler çizerdim; iki kayanın arasından görünen deniz, doğan ay ve onun yuvarlağının önünden geçen bir gemi, sazlar ve su süsenleri ve nilüfer çiçekleriyle süslü bir su perisinin onların arasından yükselen başı; bir çalılıktaki serçe yuvasının kenarında oturan bir cin.

Bir sabah bir yüz çizmek istedim, nasıl bir yüz olacağını umursamıyordum. Elime yumuşak, siyah bir kalem aldım, ucunu yumuşattım ve çalışmaya başladım. Kısa bir zamanda kâğıdın üstüne geniş ve çıkık bir alın ve dört köşe bir yüz çizdim, bu kontur bana zevk verdi, parmaklarım onu yüz hat-

larıyla doldurmak için hızla çalışmaya başladı. Sert çizgili, kalın kaşlar o alnın altına çizilmeliydi ve bunu, doğal olarak belirgin bir burun izlemeliydi, burnun kemiği düz ve delikleri büyük olacaktı, sonra esnek görünümlü bir ağız –hiçbir biçimde dar olmayacaktı– ardından, tam ortasında belirgin bir çukur bulunan sert hatlı bir çene; elbette biraz da siyah favori gerekiyordu, şakaklarda düzleşen dik saçlarsa alnın üzerinde dalgalanmalıydı.

Gözlere gelince, onları sona bırakmıştım çünkü onları çizerken çok dikkatli çalışmak gerekiyordu. Gözleri büyük çizdim, güzelce biçimlendirdim, kirpikleri uzun ve gür, gözbebeklerini ise parlak ve iri çizdim. Sonucu gözden geçirince, "Güzel! Ama tam olmamış," diye düşündüm. "Bu çizgilerin daha fazla güce ve ruha ihtiyacı var." Gölgeleri kararttım ki arka fon daha parlak görünsün. Birkaç mutlu dokunuşla başarılı olacağına şüphe yoktu. İşte bir arkadaşımın yüzü bakışlarımın altındaydı, öyleyse o genç hanımların bana arkalarını dönmelerinin ne anlamı vardı? Yüze baktım, ortaya çıkan benzerlik karşısında gülümsedim, kendimi kaptırmıştım ve memnundum.

Ben fark etmeden yanıma yaklaşmış olan Eliza, "Bu tanıdığın birinin portresi mi?" diye sordu. Hayali bir kafadan ibaret olduğu cevabını verdim ve hemen öteki kâğıtların arasına ittim. Tabii yalan söylemiştim: aslında Bay Rochester'ın, epeyce sadık bir temsiliydi bu. Ama bundan ona neydi, hatta benim dışımda kime neydi? Georgiana da bakmak üzere yaklaştı. Öteki çizimler onu çok keyiflendirmişti ama buna, "Çirkin bir adam," dedi. İkisi de maharetim karşısında şaşırmış gibi görünüyordu. Onlara birer portrelerini çizmeyi teklif ettim ve her biri sırayla karakalem resminin çizilmesi için poz verdi. Sonra Georgiana kendi albümünü çıkardı. Bir suluboya

resimle albüme katkıda bulunmaya söz verdim. Bu da hemen onun yüzünü güldürdü. Bahçede bir yürüyüş yapmayı teklif etti. Özel ve mahrem bir sohbete dalıp dışarıda iki saat kaldık; iki mevsim önce Londra'da geçirdiği o şahane kışı –herkeste uyandırdığı hayranlığı– gördüğü ilgiyi anlattı bana, hatta unvan sahibi birinin kalbini kazandığını bile ima etti. Öğleden sonra ve akşam boyunca bu imalar arttı, çeşitli nazik konuşmalar aktarıldı ve duygusal sahneler temsil edildi ve kısacası o gün, modaya uygun bir hayatı anlatan bir roman, bir cildini benim için doğaçlama canlandırdı. İletişimimiz her gün tazeleniyordu, hep aynı temayı işliyordu; kendisi, aşkları ve tasaları. Ne annesinin hastalığına, ne erkek kardeşinin ölümüne, ne de ailenin o anki kasvetli durumuna hiç değinmemiş olması tuhaftı. Aklı, geçmiş eğlencelerinin hatıralarına ve gelecekteki çapkınlık umutlarına takılıp kalmıştı. Annesinin hasta yattığı odada her gün sadece beş dakika geçiriyordu, o kadar.

Eliza hâlâ çok az konuşuyordu, görünüşe bakılırsa konuşacak zamanı yoktu. Onun kadar meşgul görünen bir başkasını tanımadım ama yine de ne yaptığını anlatmak ya da çalışkanlığının herhangi bir sonucunu görmek zordu. Her sabah erkenden çalar saatle uyanıyordu. Kahvaltıdan önce neyle meşgul olduğunu bilmiyorum ama o öğünden sonra zamanını düzenli aralıklara bölmüştü ve her saat yaptığı belli bir iş oluyordu. Günde üç defa küçük bir kitabı okuyordu, araştırınca bunun Günlük Dua Kitabı olduğunu gördüm. Bir keresinde ona o kitabı bu kadar sevmesinin sebebi sordum, bana, "Önemli Bölümler," diye cevap verdi. Günde üç saati, neredeyse halı olabilecek büyüklükte kare şeklinde kırmızı bir kumaşın kenarını sim iplikle işlemeye ayırıyordu. Bunun nerede kullanılacağını sorduğumda Gateshead yakınlarında yeni kurulan bir kilisenin mihrap örtüsü olacağını söyledi. İki

saati günlüğüne ayırıyordu, iki saati mutfak bahçesinde kendi başına çalışmaya ve bir saati de hesaplarını düzenlemeye. Arkadaş da, sohbet de istemez gibiydi. Kendine mahsus bir biçimde mutlu olduğuna inanıyorum. Bu rutin ona yetiyordu ve saat düzenini bozacak herhangi bir olay kadar onu rahatsız eden bir başka şey yoktu.

Her zamankinden daha konuşkan olduğu bir akşam bana John'un gidişatının ve aileyi tehdit eden yıkımının onun için büyük keder kaynağı olduğunu anlattı ama artık zihnini toparladığını ve kararını verdiğini söylüyordu. Kendi servetini sağlama almaya dikkat etmişti ve annesi öldüğünde –büyük bir sükûnetle annesinin iyileşmesinin veya uzun süre yaşamasının pek ihtimal dahilinde olmadığını söylüyordu– çoktandır hayalini kurduğu bir projeyi gerçekleştirecek, bu dakik alışkanlıklarına kimsenin müdahale edemeyeceği ve şu beyhude dünyayla arasına engel koyacağı bir yere çekilip başını dinleyecekti. Georgiana'nın ona eşlik edip etmeyeceğini sordum.

"Tabii ki hayır," diye cevap verdi. Georgiana'yla hiçbir ortak noktası yoktu, hiç olmamıştı. Herhangi bir sebeple onunla birlikte yaşamanın yükünü kaldırması mümkün değildi. Georgiana kendi yolunu seçmeliydi ve o, Eliza da kendisininkini seçecekti.

Georgiana, kalbini bana açmadığı zamanlarda zamanının çoğunu koltukta yatarak, evin durgunluğundan yakınarak ve tekrar tekrar, Gibson yengesinin onu şehre çağıran bir davetiye göndermesini dileyerek geçiriyordu: "Her şey olup bitinceye kadar bir iki ay ortadan kaybolabilsem çok iyi olacak," diyordu. Ona "her şey olup bitinceye kadar" derken ne demek istediğini sormadım ama sanırım annesinin beklenen vefatını ve kasvetli cenaze işlemlerini kastediyordu. Eliza genellikle kız kardeşinin tembelliğini ve şikâyetlerini hiç dikkate almaz;

sanki önünde böyle mırıldanan ve uzanmış yatan bir nesne yokmuş gibi davranırdı. Ancak bir gün hesap defterini kaldırıp elişini açarken birden kardeşine şöyle dedi:

"Georgiana, senden daha işe yaramaz ve anlamsız bir hayvanın yeryüzüne gelmesine kesinlikle izin verilmemiştir. Senin doğmaya hakkın yokmuş çünkü hayatını boşa harcıyorsun. Aklı başında birinin yapacağı gibi, kendin için, kendi başına ve kendinle yaşayacağına, zayıflığını bir başka insanın gücüne bağlamaya çalışıyorsun. Eğer böyle şişko, zayıf karakterli, kof, işe yaramaz bir şeyi yüklenecek kimse bulunmazsa sana kötü davranıldığını, ihmal edildiğini, mutsuz olduğunu haykırıyorsun. Bu yüzden, varoluş senin için sürekli bir değişiklik ve heyecan sahnesi olmak zorunda, yoksa dünya sana zindan oluyor, sana hayran olunmalı, sana kur yapılmalı, iltifat edilmeli –müzik, dans ve sosyete içinde yaşamalısın– yoksa sararıp solar, ölür gidersin. Senin, kendi çaban ve kendi iraden dışındaki çaba ve iradelerden bağımsız olacağın bir sistem kurmaya aklın da mı yetmiyor? Bir günü al, bölümlere ayır, her bölüme bir görev ver; bir çeyrek saati bile boş bırakma, on dakikayı, beş dakikayı bile doldur, sırası gelen her işi belli bir yöntemle ve katı bir düzen içinde yap. Göreceksin, gün sen daha başladığını bile fark etmeden bitecek ve tek bir boş saniyenden bile kurtulmak için kimseye borçlu kalmayacak, kimsenin arkadaşlığına, sohbetine, acımasına ve sabrına ihtiyaç duymayacaksın; kısacası, bağımsız bir varlığın yaşaması gerektiği gibi yaşamış olacaksın. Bu öğüdü tut; bu sana ilk ve son öğüdüm olacak, o zaman ne olursa olsun, ne bana ne de başka birine ihtiyaç duyacaksın. Ya da bunu görmezden gel; eskisi gibi devam et, yalvar, mızmızlan, tembellik et ve ne kadar kötü ve dayanılmaz olursa olsun kendi aptallığının sonuçlarına katlan. Sana şunu açıkça

söylüyorum, beni iyi dinle çünkü şimdi söyleyeceğim şeyi bir daha tekrar etmeyecek ve söyleyeceklerimi istikrarlı bir şekilde yerine getireceğim. Annemin ölümünden sonra, seninle ilişiğimi keseceğim. Annemin tabutu Gateshead Kilisesi'nin altındaki mezara taşınır taşınmaz seninle biz sanki birbirimizi hiç tanımamış gibi ayrılacağız. Tesadüf eseri aynı anne babadan doğduk diye benim üzerimde en ufacık bir hak bile iddia etmeni çekeceğimi düşünmemelisin. Sana şunu söyleyeyim: Eğer bizim dışımızda bütün insan soyu sürüklenip gitse ve dünya üzerinde sadece ikimiz kalsak bile seni eski dünyada bırakır ve ben yeni dünyaya giderim."

Dudaklarını sımsıkı kapattı.

Georgiana, "Bu tiradı okuma zahmetine girmene gerek yoktu," diye cevap verdi. "Senin dünyada var olan en bencil, en kalpsiz yaratık olduğunu herkes biliyor ve *ben* de senin bana ne kadar kin duyduğunu, ne kadar nefret ettiğini biliyorum. Bana, Lord Edwin Vere ile ilgili yaptığın numarada bunun bir örneğini görmüştüm, benim senden üstün olmama, bir unvan sahibi olmama, senin yüzünü bile göstermeye cesaret edemeyeceğin çevrelerde kabul görmeme dayanamadın ve o yüzden bir casus ve muhbir rolü oynayıp planlarımı sonsuza kadar mahvettin." Georgiana mendilini çıkardı ve sonra bir saat boyunca burnunu sildi; Eliza, buz gibi soğuk ve duygusuz bir halde, durmadan işini yapıyordu.

Doğru, bazı insanlar cömert duyguları önemsemez ama burada birbirine karşı olan iki kişilik vardı, bu duygunun eksikliği yüzünden biri dayanılamayacak kadar sert, diğeri ise hoş görülemeyecek kadar tatsızdı. Akıl olmayınca duygu gerçekten her şeyi götüren bir akıntı gibidir ama duyguların yola sokmadığı akıl da insanların boğazından geçmeyecek kadar acı ve sert bir lokmaya benzer.

Yağmurlu ve rüzgârlı bir akşamüstüydü; Georgiana koltuğun üzerinde roman okurken uyuyakalmıştı. Eliza bir azizin ayinine katılmak üzere yeni kiliseye gitmişti çünkü dinle ilgili konularda katı bir şekilciydi, hiçbir hava durumu ibadet görevlerini zamanında yapmasını engelleyemezdi; hava iyi de olsa kötü de, her pazar üç defa kiliseye gider, hafta içi de her duaya katılırdı.

Ben de yukarıdaki odaya çıkıp ölmek üzere olan kadının durumuna bakayım diye düşündüm; neredeyse kimse ona aldırmadan orada öylece yatıyordu. Hizmetçiler bile ona düzensiz bir biçimde bakıyordu, özel olarak tutulan hemşireyi de denetleyen olmadığı için ne zaman fırsat bulsa odadan dışarı sıvışıyordu. Bessie vefalı çıkmıştı ama onun da kendi ailesine bakması gerekiyor ve malikâneye ancak ara sıra gelebiliyordu. Hastanın odasında tahmin ettiğim gibi kimse yoktu. Hemşire dışarıdaydı, hasta hareketsiz yatıyordu, uyuyor gibiydi; morarmış yüzü yastıklara gömülmüştü, ocaktaki ateş sönüyordu. Ateşi tazeledim, yatak örtülerini düzelttim, artık bana bakamayacak olan hastaya bir süre baktım ve sonra pencereye doğru gittim.

Yağmur bütün gücüyle camları dövüyor, rüzgâr fırtına gibi esiyordu. *Orada yatan,* diye düşündüm, *kısa bir süre içinde dünyevi kavgaların ötesine geçecek. Şimdi maddi kafesini terk etmek için mücadele eden bu ruh serbest kaldığında acaba nereye uçacak?*

Bu büyük sırrı düşününce aklıma Helen Burns geldi, onun ölmeden önceki sözlerini –inancını– bedenlerinden kurtulmuş ruhların eşitliğiyle ilgili öğretisini hatırladım. Düşüncemde hâlâ onun unutulmaz sesini dinliyor, hâlâ huzurla dolu ölüm döşeğinde yatarken ve ulu Babasının göğsüne kavuşmak için duyduğu arzuyu fısıldarkenki solgun ve ruhani halini, zayıf

kalmış yüzünü ve arınmış bakışını görüyordum ki, arkadaki yataktan zayıf bir ses mırıldandı, "Kimdir o?"

Bayan Reed'in günlerdir konuşmadığını biliyordum. Acaba iyileşiyor muydu? Yanına gittim. "Benim, Reed Yenge."

"Kim?" diye sordu. "Kimsin sen?" Bana şaşkınlık ve bir tür telaşla bakıyordu ama çıldırmış gibi bir hali yoktu. "Seni pek tanımıyorum, Bessie nerede?"

"Evinde, yenge."

"Yenge!" diye tekrar etti. "Bana kim yenge der? Sen Gibson'lardan değilsin ama yine de seni tanıyorum, bu yüz, bu gözler, bu alın bana çok tanıdık geliyor, sen şeye benziyorsun, tabii, sen Jane Eyre'sin!"

Hiçbir şey demedim, kimliğimi açıklayarak bir şoka yol açmaktan korkuyordum.

"Yine de," dedi, "korkarım bir hata oldu, düşüncelerim beni yanıltıyor. Ben Jane Eyre'i görmek istemiştim ve o yüzden hiç olmadık yerde bir benzerlik hayal edebiliyorum, üstelik sekiz yılda değişmiş olmalı." Artık kibarca, tahmin ettiği ve olmamı istediği kişi olduğumu söyledim ve dediklerimi anladığını ve aklının epeyce başında olduğunu görünce Bessie'nin beni Thornfield'dan alması için kocasını gönderdiğini anlattım.

Uzun bir süre sonra, "Çok hastayım, biliyorum," dedi. "Birkaç dakikadır yerimde dönmeye çalışıyorum ama hiçbir yerimi kımıldatamıyorum. Ölmeden önce içimi rahatlatmam yerinde olur, sağlıklıyken fazla düşünmediğimiz konular şimdi yaşadığım anki gibi zamanlarda insana yük oluyor. Hemşire burada mı? Ya da odada senden başka kimse yok mu?"

Ona yalnız olduğumuzu söyledim.

"Peki, sana iki defa yanlış davrandım, şimdi bunlardan pişmanlık duyuyorum. Biri seni kendi çocuğum gibi büyütme

konusunda kocama verdiğim sözü tutmamamdı, öteki de..." Durdu. "Sonuç olarak belki de bunun fazla bir önemi yoktur," diye kendi kendine mırıldandı, "hem belki iyileşirim, onun önünde kendimi böyle küçük düşürmem çok acı."

Yatışını değiştirmek için çaba gösterdi ama başaramadı, yüzü değişmişti, içsel bazı duygular yaşadığı belliydi, belki de son acı dalgasının habercisiydi bu.

"Neyse, şunu halledeyim. Önümde sonsuzluk uzanıyor, bunu ona söylesem daha iyi olacak. Tuvalet masama git, aç ve orada göreceğin mektubu al."

Talimatlarına uydum. "Mektubu oku," dedi.

Kısa bir mektuptu ve şöyle diyordu:

"Madam,

Bana yeğenim Jane Eyre'in adresini göndermek ve beni sağlığından haberdar etmek lütfunda bulunur musunuz? Niyetim ona kısa bir mektup yazmak ve Madeira'ya çağırmak. Yaradan dualarımı kabul ederek beni çok iyi bir yere getirdi, hem bekârım hem de çocuğum yok, sağken onu evlat edinmek istiyorum ve bu dünyadan ayrıldığım zaman bütün mirasımı ona bırakmak istiyorum.

Saygılarımla Madam... vs, vs.

John Eyre, Madeira."

Bu mektup üç yıl önce yazılmıştı.

"Bundan neden hiç haberim olmadı?" diye sordum.

"Çünkü senden servet sahibi olmana yardımcı olamayacak kadar mutlak bir kinle nefret ediyordum. Bana davranışını unutamıyordum, Jane. Bir keresinde bana nasıl öfkeyle saldırdığını, bana dünyanın en kötü insanı olduğumu, beni aklına getirmenin bile mideni bulandırdığını söylemeni ve sana çok zalim davrandığımı anlatırken bana sanki çocuk değilmişsin gibi bakmanı, benimle sanki çocuk değilmişsin

gibi konuşmanı unutamıyordum. Sen böyle ayaklanıp kendi zihnindeki zehri akıtırken kendi hissettiğim şeyleri unutamıyordum; sanki vurduğum ya da iteklediğim bir hayvan, bana insan gözleriyle bakmış ve bir insanın sesiyle lanet okumuş gibi korkmuştum. Bana biraz su getir! Ah, acele et!"

Ona ihtiyacı olan içeceği verirken, "Sevgili Bayan Reed," dedim, "bütün bunları artık düşünmeyin, aklınızdan çıkarın. Öylesine heyecanlı ve öfkeli bir dille konuştuğum için beni affedin. O zamanlar daha çocuktum, o günün üzerinden sekiz dokuz yıl geçti."

Söylediklerimden hiçbir şey anlamıyordu ama suyu tadıp da nefes aldığında konuşmaya devam etti:

"Sana söylüyorum, bunu unutamamıştım ve intikamımı aldım, senin, amcan tarafından evlat edinilmen, rahat ve huzura kavuşman dayanamayacağım bir şeydi. Ona bir mektup yazarak, uğradığı hayal kırıklığı için üzgün olduğumu, Jane Eyre'in Lowood'daki tifus salgını sırasında öldüğünü söyledim. Şimdi dilediğin gibi hareket edebilirsin, ona yaz ve benim söylediğim şeyi inkâr et, ne zaman istersen yalanımı ortaya çıkar. Sanırım dünyaya bana eziyet etmek için gelmişsin, son saatimde bile, sana yapmamam gereken bir şeyi yaptığım için, şimdi bile huzurum kaçıyor."

"Artık bunu düşünmemeye çalışsanız, yenge, beni şefkatle bağışlasanız..."

"Sen çok kötü huylusun," dedi, "ve şu güne kadar bunun nedenini anlayamadım. Nasıl oldu da dokuz yıl boyunca her türden muameleye sabır gösterdin, dayandın ve onuncu yıl ateş ve şiddetle parladın, bunu asla anlamadım."

"Benim karakterim sizin sandığınız kadar kötü değil. Kolay öfkelenirim ama kinci değilimdir. Çocukken kaç kere şayet bana izin verseydiniz sizi sevmek istemiştim. Ve şimdi

de sizinle barışmayı samimiyetle istiyorum, beni öpün yengeciğim."

Yanağımı onun dudaklarına yaklaştırdım ama o yanağıma dokunmayacaktı. Yatağın üzerine eğilerek ona baskı yaptığımı söyledi ve yine su istedi. Onu yatırırken –çünkü suyu içebilsin diye onu kaldırmış ve kolumla destek olmuştum– buz gibi, nemli elini kendi elimle örttüm, zayıf parmaklar temasım altında büzüldü, cam gibi gözleri bakışlarımdan kaçtı.

En sonunda, "Beni ister sevin, ister nefret edin," dedim, "ben, sizi tamamıyla bağışlıyorum, artık Tanrı'dan sizi bağışlamasını isteyin ve huzura erin."

Zavallı kadın nasıl da acı çekiyordu! Şimdi alışık olduğu düşünce yapısını değiştirmesi için çok geçti, yaşarken benden nefret etmişti, ölürken de nefret etmesi gerekiyordu.

Artık hemşire içeri girmişti, arkasında Bessie vardı. Ben de bir sevgi belirtisi görürüm diye yarım saat daha oyalandım ama böyle bir şey yapmadı. Hızla kendinden geçti, aklı bir daha hiç yerine gelmedi. O gece saat on ikide öldü. Gözlerini kapatmak üzere yanında değildim, kızları da yoktu. Ertesi sabah gelip bize her şeyin olup bittiğini söylediler. O zamana kadar yatırılmıştı. Eliza ile birlikte ona bakmaya gittik: Yüksek sesle ağlayan Georgiana buna cesaretinin olmadığını söyledi. Sarah Reed'in bir zamanlar iri yarı ve hareketli olan bedeni, kaskatı ve kıpırtısız uzanmıştı. Soğumuş gözkapakları gözlerinin ışığını örtmüştü. Alnı ve sert yüz hatları hâlâ insafsız ruhunun ifadesini taşıyordu. Bu ölü beden benim için tuhaf ve ağır bir nesneydi; ona keder ve acıyla bakıyordum: Yumuşak bir şey, tatlı bir şey, üzücü bir şey ya da ümitli bir şey ya da hafifleme ilhamı vermiyordu; sadece *onun* acısı karşısında kıyıcı bir keder, *benim* kaybım yüzünden değil. Ve böyle bir ölümün korkunçluğu karşısında kasvetli, yaş dökmeyen bir keder duyuyordum.

Eliza annesini büyük bir sükûnetle inceledi. Birkaç dakikalık bir sessizlikten sonra, "O sağlam bünyesiyle iyice ihtiyarlayana kadar yaşaması gerekirdi, dertler ömrünü kısalttı," dedi. Ve sonra ağzı bir an için kasıldı, dönüp odadan çıkarken kasılma geçti, ben de onunla odadan çıktım. İkimiz de tek bir damla gözyaşı dökmedik.

XXII

Bay Rochester bana bir haftalık izin vermişti ama ben Gateshead'ten ayrılana kadar bir ay geçti. Cenazenin hemen ardından gitmek istemiştim ama Georgiana o Londra'ya gidene kadar kalmam için yalvardı; dayısı Bay Gibson, kız kardeşinin cenazesini kaldırmak ve ailevi işleri yoluna koymak için gelmiş ve nihayet onu davet etmişti. Georgiana, Eliza'yla yalnız kalmaktan çekindiğini söylüyordu, ablası ne kederini paylaşıyor ne de korkularıyla ilgili bir destek veriyordu dediğine göre. Böylece onun sersem mızıldanmalarına ve bencil feryatlarına ben elimden geldiği kadar katlandım ve dikişlerini tamamlamasına ve kıyafetlerini toplamasına yine elimden geldiği kadar yardımcı oldum. Ben çalışırken onun tembellik ettiği doğrudur. Kendi kendime, *Eğer kaderimizde birlikte yaşamak olsaydı kuzenim, ilişkimize çok farklı biçimde başlardık,* diyordum. *Uysalca boyun eğmeye razı gelmezdim, sana düşen işleri gösterir ve sonra zorla da olsa bunları yapmanı sağlardım yoksa o işler yapılmadan kalırdı, o yarı yapmacık, bıktırıcı sızlanmalarının bir kısmını içine atman konusunda ısrarcı olurdum. İlişkimiz şu an geçici olacağı ve bir yas dönemine denk geldiği için böyle sabırlı ve uysal davranmaya razı oluyorum.*

En sonunda Georgiana'yı gönderdim ama şimdi de benden bir hafta daha kalmamı isteme sırası Eliza'ya gelmişti. Planlarının bütün zamanını ve dikkatini aldığını söylüyordu,

bilinmeyen bir yere gitmek üzere yola çıkacaktı ve bütün bir gün kapısını sürgüleyip kendi odasında oturuyor, sandıklar doldurup, çekmeceler boşaltıyor, kâğıtlar yakıyor ve kimseyle konuşmuyordu. Benden evi çekip çevirmemi, taziyeye gelenleri karşılamamı ve başsağlığı mektuplarına cevap yazmamı rica etti.

Bir sabah bana artık serbest olduğumu söyledi. "Ve," diye ekledi, "değerli hizmetlerin ve ağzısıkılığın için sana teşekkür borçluyum! Senin gibi biriyle yaşamakla Georgiana'yla yaşamak arasında büyük fark var, sen hayatta üstüne düşeni yapıyorsun ve kimseye yük olmuyorsun. Yarın," diye devam etti, "Kıta Avrupası'na doğru yola çıkacağım. Lisle yakınlarında dini bir evde inzivaya çekileceğim; bir manastır da diyebilirsin, orada sakin ve rahatsız edilmeden yaşayacağım. Bir süre kendimi Roma Katolik Kilisesi'nin öğretilerini incelemeye ve onların sisteminin işleyişini dikkatle öğrenmeye adayacağım ve eğer tahmin ettiğim gibi bu mezhebin insanın her şeyi düzgün ve düzenli bir biçimde yapmasına uygun olduğunu görürsem Roma'nın akidelerini kucaklayacak ve büyük bir ihtimalle rahibe örtüsünü takacağım."

Bu karar karşısında ne şaşkınlık ifade ettim ne de onu bundan vazgeçirmeye çalıştım. *Hizmet sana tepeden tırnağa yakışır,* diye düşündüm, *iyi de gelir!*

Ayrılırken, "Hoşça kal, kuzen Eyre, sana iyilikler dilerim, sen aklı başında bir insansın," dedi.

Ben de buna karşılık, "Sen de akılsız sayılmazsın, Eliza, ama aklın sanırım önümüzdeki yıl bir Fransız manastırına canlı canlı kapatılacak. Neyse, bu benim meselem değil, madem ki sana uygun, beni ilgilendirmez!" dedim.

"Haklısın," dedi ve bu sözlerle her birimiz kendi yolumuza gittik. Bir daha ondan da, kız kardeşinden de söz edeceğim

bir durum olmayacağı için şimdiden anlatayım: Georgiana zengin ve yaşlıca bir züppeyle kendisi için çok yararlı olan bir evlilik yaptı. Eliza ise gerçekten rahibelik örtüsünü taktı ve bugün, çömezlik dönemini geçirdiği ve servetini bağışladığı manastırın başrahibesi.

İnsanlar uzun ya da kısa bir süre için evlerinden uzak kaldıklarında oraya dönerken ne hisseder, bilmiyorum; ben böyle bir duyguyu hiç yaşamadım. Gateshead'e geri dönmenin ne demek olduğunu biliyordum; bir çocuk, uzun bir yürüyüşün ardından üşümüş ve mahzun diye azar işitmek üzere dönerken ne hissederdi biliyordum. Daha sonra, kiliseden Lowood'a dönmenin, bereketli bir yemek ve güzel bir ateş arzulamanın ama ikisini de bulamamanın neye benzediğini biliyordum. Bu iki dönüş de keyifli değildi; beni gittiğim noktaya çeken, yaklaştıkça çekim gücü artan bir mıknatıs yoktu. Thornfield'a dönmenin nasıl olduğunu ise görecektim.

Yolculuk bana uzun ve sıkıcı gelmişti; bir günde seksen kilometre, bir handa geçirilen gece, ertesi gün bir seksen kilometre daha. İlk on iki saat boyunca Bayan Reed'in son anlarını düşündüm; onun biçimini ve rengini kaybetmiş yüzünü gördüm ve tuhaf bir biçimde değişmiş olan sesini duydum. Cenaze gününü, tabutu, cenaze arabasını, cenazeye gelenlerin ve hizmetkârların oluşturduğu uzun kuyruğu –akrabaların sayısı çok azdı–, boş mezarı, sessiz kiliseyi, kasvetli ayini düşündüm. Sonra Eliza ve Georgiana'yı düşündüm, birini bir balo salonunun en çekici kadını, diğerini de bir manastır hücresinin sakini olarak gördüm ve ayrı ayrı ikisinin de beden ve kişilik özelliklerini analiz ettim. Akşam büyük ... şehrine varmamız bu düşüncelerimi dağıttı ve düşünceler gece onları bir değişime soktu, han odasındaki yolcu yatağımda yatarken umutlar için hatıraları terk ettim.

Thornfield'a geri dönüyordum ama bakalım orada ne kadar kalabilecektim? Fazla uzun bir süre kalamazdım, bundan emindim. Yokluğum sırasında Bayan Fairfax'ten haber almıştım. Malikanedeki grup dağılmıştı, Bay Rochester üç hafta önce Londra'ya gitmişti ama on beş gün içinde geri dönmesi bekleniyordu. Bayan Fairfax, onun yeni bir araba almaktan söz etmesinden düğün hazırlıkları içinde olduğu sonucuna varmıştı. Bayan Fairfax, onun Bayan Ingram'la evlenmesi fikrinin kendisine hâlâ tuhaf geldiğini ama herkesin dediklerinden ve kendisinin gördüklerinden bu olayın kısa bir süre içinde gerçekleşeceğinden artık şüphe etmediğini yazmıştı. Aklımdan, "Eğer şüphe etseydiniz tuhaf olurdu!" diye geçirdim. "Benim hiç şüphem yok."

Bunun ardından, "Ben nereye gideceğim?" sorusu geliyordu. Bütün gece rüyamda Bayan Ingram'ı gördüm, sabaha karşı gördüğüm çok canlı bir rüyada onun, arkamdan Thornfield'ın kapılarını kapattığını ve bana eliyle bir başka yolu gösterdiğini ve Bay Rochester'ın kollarını kavuşturup bütün bunları seyrettiğini, sanki hem ona hem bana acı acı gülümsediğini gördüm.

Tam olarak ne gün döneceğimi Bayan Fairfax'e bildirmemiştim çünkü Millcote'a araba gönderip beni karşılamalarını istemiyordum. O mesafeyi sakin sakin kendi başıma yürümek istiyordum ve sandığımı seyise emanet ettikten sonra bir haziran akşamı, saat altıda, sessizce George Hanı'ndan ayrıldım ve Thornfield'a giden eski yola koyuldum; bu yol, esas olarak tarlaların arasından geçen ve artık pek kullanılmayan bir yoldu.

Hava güzel ve yumuşak olmasına rağmen parlak ya da şahane bir yaz akşamı sayılmazdı; yol boyunca bütün tarlalarda tırpancılar iş başındaydı ve gökyüzü yer yer bulutluydu ama

geleceğin güzel olacağını vaat ediyordu: Mavisi, görülebildiği yerlerde yumuşak ve sakindi; bulut tabakası da yüksek ve inceydi. Batı da ılıktı: Yağmur yüklü bir pırıltı onu soğutmamıştı; sanki bir ateş yanıyordu, hareli bir buğu perdesinin ardında bir sunak tutuşmuştu ve çatlakların arasında altın rengi bir kırmızılık parlıyordu.

Önümdeki yol kısalırken mutlu oluyordum; o kadar mutluydum ki bu defalık, bu neşenin ne anlama geldiğini kendi kendime sormayı ve gittiğim yerin evim ya da sürekli kalacağım bir yer veya sevdiğim arkadaşlarımın beni özlediği, gitmemi beklediği bir yer olmadığını kendime hatırlatmadım. "Bayan Fairfax seni sakin bir gülümsemeyle karşılayacak," dedim, "ve küçük Adèle ellerini çırpıp seni görmek için sıçrayacak ama sen, onlardan başka birini düşündüğünü ve onun seni düşünmediğini gayet iyi biliyorsun."

Ama gençlik kadar dik kafalı olan ne var? Toyluk kadar kör olan ne var? Bunlar, o bana baksın bakmasın, tekrar Bay Rochester'a bakma ayrıcalığına kavuşmanın yeterince keyifli olduğuna beni inandırdı ve şöyle eklediler: "Acele et! Acele et! Elinde fırsat varken onunla birlikte ol; birkaç gün ya da en fazla birkaç hafta sonra ondan sonsuza kadar ayrılacaksın!" Ve sonra içimde yeni doğan bir acıyı –bu öyle çarpık bir şeydi ki, kendimi, onu kabullenip büyütmeye ikna edemiyordum– boğup ilerlemeye devam ettim.

Thornfield çayırlarında da harman savuruyorlardı; artık yani benim döndüğüm saatte, işçiler işlerini bırakmış ve orakları omuzlarında evlerine dönüyordu. Bir-iki tarla daha geride bıraktıktan sonra yolun öteki tarafına geçip kapıya ulaşacaktım. Çitler nasıl da güllerle dolmuş! Ama benim gül toplayacak zamanım yok; eve varmak istiyorum. Yapraklar ve çiçeklerle bezeli dallarını yola uzatmış olan yüksek bir çalının

yanından geçtim, dar serenin taş basamaklarını görüyorum; ve orada, elinde bir defter ve kalemle oturmuş Bay Rochester'ı görüyorum; bir şey yazıyor.

Peki, o bir hayalet değil ama bütün sinirlerim geriliyor çünkü bir an için kendime hâkim olamıyorum. Bu ne anlama geliyor? Onu gördüğümde böyle titreyeceğimi ya da varlığında sesimin çıkmayacağını, elimin ayağımın tutmayacağını düşünmemiştim. Hareket edecek hale gelir gelmez geri gideceğim; kendimi tam bir aptal durumuna düşürmeme gerek yok. Eve çıkan bir başka yol daha biliyorum. Ama evin diğer yirmi yolunu bile bilsem bir anlamı yok, beni gördü.

"Merhaba!" diye bağırıp kalemini, defterini bir kenara koyuyor. "Döndün işte! İstersen buraya gel."

Sanırım gidiyorum, gerçi ne halde gittiğimi bilmiyorum; ne yapıp ettiğimin pek farkında değilim ve sadece sakin görünmeye çalışıyorum ve hepsinin ötesinde, büyük bir saygısızlıkla irademe isyan eden ve saklamaya kararlı olduğum şeyi ifade etmeye çalışan yüz kaslarımı denetlemeye çalışıyorum. Neyseki şapkamın tülü var ve yüzümü örtüyor; düzgün bir sükûnete ulaşabilirim.

"Demek Jane Eyre geldi, öyle mi? Millcote'tan mı geliyorsun, hem de yaya? Evet, senin numaralarından biri bu: Sıradan bir ölümlü gibi araba çağırtıp atların nal sesleri sokakta duyularak geleceğine sanki bir rüya ya da bir gölgeymiş gibi alacakaranlıkta süzülürsün kendi evine. Geçtiğimiz ay ne cehennemdeydin bakalım?"

"Artık ölmüş olan yengemin yanındaydım, efendim."

"Gerçek bir Jane cevabı! Melekler beni korusun! Öteki dünyadan geliyor; ölmüşlerin âleminden ve bunu, beni şu akşam karanlığında yalnız bulduğunda söylüyor! Eğer cesaretim olsaydı, bir bedenin var mı yoksa gölge misin diye

sana dokunurdum, seni cin seni! Ama sana dokunacağıma bir bataklıkta görülen mavi *ignis Jatuus* ışığına dokunurum daha iyi. Kaçak! Kaçak!" diye ekledi bir an için durduğunda. "Bütün bir ay boyunca benden uzak kaldın ve yemin ediyorum beni unutmuşsundur."

Efendimi tekrar görmenin keyifli olacağını biliyordum; bu keyif kısa bir süre sonra efendim olmayacağı korkusu ve şu anda benim onun için hiçbir şey ifade etmediğim bilgisiyle bozulacak olsa bile. Ama Bay Rochester mutluluk bulaştırma konusunda öyle zengin bir güce sahipti ki (ya da en azından ben öyle düşünüyordum) benim gibi yersiz yurtsuz biri için onun yabancı kuşlara dağıttığı kırıntıları tatmak bile bir şölen oluyordu. Son sözleri merhem gibiydi; onu unutup unutmamamın onun için önem taşıdığını ima ediyordu. Ve Thornfield'dan benim evimmiş gibi; evim olacakmış gibi söz etmişti!

Serenden inmiyordu ve ben de ona kenara çekilmesini söyleyemiyordum. Hemen Londra'ya gidip gitmediğini sordum.

"Evet, sanırım bir bakışta anladın bunu."

"Bayan Fairfax mektubunda söz etmişti."

"Peki sana neden gittiğimi de bildirdi mi?"

"Ah, evet, efendim! Herkes sizin siparişinizi biliyor."

"Arabayı görmelisin, Jane, ve bana, onun Bayan Rochester'a gerçekten yakışıp yakışmayacağı konusunda ne düşündüğünü ve onun o mor yastıklara yaslanınca Kraliçe Boadicea'ya benzeyip benzemeyeceğini söylemelisin. Keşke Jane, dış görünüş olarak ona biraz daha uygun olabilseydim. Sen bir peri olduğuna göre bana söyle, beni yakışıklı bir erkek yapacak bir tılsım ya da iksir gibi bir şey veremez misin?"

"Bu iş büyünün gücünü de aşar, efendim," dedim ve içimden şunu ekledim, *Gereken tek tılsım seven bir gözdür, öyle*

bir göz için yeterince yakışıklısınız ya da daha doğrusu sertliğinizin, güzelliğin de ötesinde bir gücü var.

Bay Rocheser bazen, anlayamadığım bir biçimde söze dökülemmiş düşüncelerimi okurdu; o anda benim ani cevabımı hiç umursamadı ama bana, ender bazı durumlarda kullandığı kendine has gülümsemesiyle gülümsedi. Bu gülümsemesinin sıradan amaçlar için fazla iyi olduğunu düşünüyordu sanki; bu gülümseme, duygular için gerçek güneş ışığıydı ve şimdi bunu benim üzerime saçıyordu.

Sereni geçmem için yol açıp, "Geç, Jane," dedi, "eve git ve dere tepe gezmiş yorgun küçük ayaklarını bir dostunun eşiğinde dinlendir."

Artık tek yapmam gereken şey, sessizce ona itaat etmekti; daha fazla konuşmama gerek yoktu. Tek bir söz etmeden basamağa çıktım; amacım sakince onun yanından ayrılmaktı. Ama bir dürtü beni tuttu, bir güç altüst etti. Konuştum ya da içimdeki bir şey bana rağmen dedi ki:

"Gösterdiğiniz büyük nezaket için teşekkür ederim, Bay Rochester. Yanınıza dönmekten tuhaf bir biçimde mutluluk duyuyorum ve siz neredeyseniz benim evim orasıdır; benim yegâne evim."

O kadar hızlı yürüdüm ki eğer o bile istese de bana zor yetişirdi. Küçük Adèle beni görünce mutluluktan yarı delirdi. Bayan Fairfax beni her zamanki sade dostaneliğiyle karşıladı. Leah gülümsedi ve Sophie bile bana neşeyle, "*Bon soir,*"* diledi. Bu çok hoştu, insanın çevresindeki insanlar tarafından sevildiğini ve varlığının onların rahatına katkıda bulunduğunu bilmesinden daha büyük bir mutluluk dünyada yoktur.

O gece, gözlerimi bile bile geleceğe kapattım: Yaklaşan

* *Fr.* İyi akşamlar (Çev. N)

ayrılık ve üzüntü konusunda beni uyarmaya devam eden sesi boşverdim. Çay bittiğinde, Bayan Fairfax eline örgüsünü aldı ve ben de onun yakınında alçak bir koltuğa oturdum, Adèle halının üzerine bağdaş kurup bana sokulmuştu ve karşılıklı bir sevgi hissi sanki altından bir huzur halkasıyla bizi sarmıştı; ileride ve yakında birbirimizden ayrılmamamız için sessizce dua ettim; biz öyle otururken Bay Rochester habersiz içeri girdi ve bize baktığında böyle yakın bir grup görmekten büyük haz almış gibiydi. Yaşlı hanımefendinin, evlat edindiği kızına kavuştuğuna göre artık mutlu olduğunu söyleyip Adèle için de, "*prete â croquer sa petite maman Anglaise*,"* diye eklediğinde, onun, evliliğinden sonra bile bizi hep birlikte, kendi koruması altında bir yerde tutacağını, varlığının yaydığı gün ışığından uzağa sürgün etmeyeceğini ummaya cesaret ettim.

Dönüşümü izleyen iki hafta boyunca Thornfield Malikanesi'ne belirsiz bir sükûnet hakim oldu. Efendimizin evlenmesiyle ilgili hiçbir şey konuşulmuyordu ve böyle bir olayla ilgili herhangi bir hazırlığın yürütüldüğünü görmemiştim. Neredeyse her gün Bayan Fairfax'e herhangi bir şeyin kararlaştırıldığını duyup duymadığını soruyordum; bana verdiği cevap hep olumsuz oluyordu. Bir defasında, Bay Rochester'a açık açık gelini ne zaman malikâneye getireceğini sorduğunu ama onun cevap olarak bir şaka yapıp o tuhaf bakışlarından biriyle baktığını ve kendisinin de bunu neye yoracağını bilemediğini anlattı.

Özellikle bir şey beni şaşırtıyordu; ne Ingram Park'tan gelen giden vardı ne de oraya herhangi bir ziyaret; burası otuz kilometre uzakta, bir başka şehrin sınırındaydı ama ateşli bir

* *Fr.* İngiliz annesini çiğ çiğ yemeye hazır. (Çev. N)

âşık için mesafenin ne önemi olabilirdi? Bay Rochester kadar tecrübeli ve yorulmaz bir binici için bu yol bir sabah gezintisiydi. Hiç hakkım olmayan ümitler beslemeye başlamıştım; nişan bozulmuştu, dedikodular yanlış anlaşılmıştı, taraflardan biri ya da ikisi birden fikir değiştirmişti. Efendimin yüzüne bakıp üzgün ya da kızgın olup olmadığını anlamaya çalışıyordum ama onun çehresinin bulutlardan ya da kötü duygulardan hiçbir zaman bu kadar arınmış bir halde olduğunu hatırlamıyordum. Eğer öğrencimle birlikte onun yanında geçirdiğimiz anlarda moralim bozulur ve kaçınılmaz bir hüzne batarsam daha da neşeleniyordu. Beni yanına bu kadar sık hiç çağırmamıştı, yanımdayken hiç bana bu kadar iyi davranmamıştı ve –ne yazık ki!–onu hiç bu kadar çok sevmemiştim.

XXIII

İngiltere'de yaz ortasında şahane bir hava vardı; birbirini izleyen günler boyunca gök öyle berrak, güneş öyle parlaktı ki; dalgaların kuşattığı ülkemizde bunlar, tek bir gün olarak bile, nadiren görülür. Güneyden, tıpkı görkemli bir göçmen kuşlar sürüsü gibi, İtalyan günlerinden oluşmuş bir topluluk gelmiş ve sanki biraz dinlenmek üzere Albion kayalıklarına konmuştu. Harman kalkmıştı, Thornfield'ın çevresindeki tarlalar biçilmişti ve yeşildi, yollar bembeyazdı ve kavrulmuştu, ağaçlar olgunluk dönemindeydi; çalıların ve koruların bol yapraklı koyu renkleri temizlenmiş çayırların güneşli rengiyle çelişki oluşturuyordu.

Yaz ortasına mahsus bir akşamdı, yarım gün boyunca Hay yolunda yaban çileği toplamaktan yorgun düşen Adèle güneşin çekilmesiyle birlikte yatmaya gitti. Onun uykuya dalışını seyrettim ve yanından ayrıldıktan sonra bahçeye çıktım.

Yirmi dört saatin en hoşuydu bu; "Günün o hummalı ateşi geçmişti"* ve nefes nefese kalmış ovayla kavrulmuş tepeye serin bir çiy düşmüştü. Güneşin battığı –bulut kalabalığından arınmış– yere, bir tepenin doruk noktalarından birinde mücevher pırıltısı ve harlı fırın ateşinin ışığıyla yanan; yükselerek, genişleyerek, açılarak ve daha da açılmaya devam

* Thomas Campbell'in The Turkish Lady şiirindeki bir dizeye gönderme. (Çev. N.)

ederek gökkubbenin yarısını kaplayan bir morluk yayılmıştı. Doğunun kendine özgü koyu mavi güzelliği ya da kendi mütevazı cevheri vardı; tek başına yükselen bir yıldız kısa bir süre içinde doğacak olan ayla gurur duyacaktı ama o henüz doğmamıştı, ufkun ardındaydı.

Bir süre kaldırımda yürüdüm ama hafif ve tanıdık bir koku –bir puronun kokusu– bir pencereden dışarı taşıyordu; kütüphanenin penceresinin bir karış kadar açık olduğunu gördüm; oradan izlenmekte olabileceğimi biliyordum. O yüzden uzağa, meyve bahçesine gittim. Buralarda, oradan daha korunaklı ve Cennet'e benzeyen bir yer daha yoktu, çok yüksek bir duvar bir tarafta onu avludan ayırıyordu, öteki tarafta ise iki sıra kayının oluşturduğu bir yol burayla çayırlığın arasına perde geriyordu. Aşağıda alçak bir çit vardı, bahçeyi ıssız tarlalardan ayıran tek şey buydu; iki yanına defne ağaçları dizili, rüzgârlı bir yol kıvrılarak çite doğru ilerliyor ve dev bir at kestanesi ağacıyla son buluyordu; ağacın etrafını tahta bir sıra çevreliyordu. İnsan burada görünmeden gezinebilirdi. Böyle bal gibi bir çiy düşer, böyle sessizlik hüküm sürer ve böyle karanlık çökerken sanki sonsuza kadar bu gölgede kalabilirmişim gibi geliyordu bana ama açıklığın yukarı tarafındaki çiçek ve meyve bahçelerini izlediğimde ve artık yükselen ayın ışığına kanıp oraya gittiğimde durakladım; bir ses ya da bir görüntü yüzünden değil bir kez daha o kokuyu almıştım.

Yaban gülü, karapelin, yasemin, karanfil ve gül, uzun bir süredir özellikle bu akşam için ayırdıkları kokularını yayıyorlardı; bu yeni koku ne fundalardan ne de çiçeklerden geliyordu; bu –ben bunu gayet iyi tanıyordum– Bay Rochester'ın purosuydu. Etrafa bakıp kulak kesildim. Olgunlaşmış meyvelerle yüklü ağaçları görüyordum. Bir bülbülün bir kilometre ötedeki bir koruda öttüğünü duyuyordum; hareket eden bir

şekil görülmüyor, yaklaşan ayak sesleri duyulmuyor ama koku artıyor; kaçmam gerek. Çitin fundalığa açılan küçük kapısına varıyorum ve Bay Rochester'ın girdiğini görüyorum. Sarmaşıkların içindeki girintiye doğru bir adım atıyorum, fazla kalmaz: kısa bir süre içinde geldiği yere gider ve eğer kımıldamadan otururum beni asla görmez.

Ama hayır; anlaşılan bu akşam benim kadar onun da hoşuna gitmişti, bu eski bahçe de tıpkı benim gibi ona da cazip gelmişti. Bahçede dolanmaya devam ederken kâh bir ağacın dalını kaldırıp erik iriliğindeki bektaşi üzümlerine bakıyor kâh duvardan olgun bir kiraz koparıyor ya da koklamak veya yapraklarındaki çiy tanelerini görmek için bir çiçek öbeğinin başına çömeliyor. Yanımdan dev bir pervane vızıldayarak geçiyor ve Bay Rochester'ın ayağının dibindeki bir bitkiyi aydınlatıyor. Bay Rochester bunu görüyor ve incelemek için eğiliyor.

Şimdi bana arkası dönük, diye düşündüm, *hem de meşgul; belki yumuşak adımlarla yürürsem fark edilmeden kaçabilirim.*

Çakıl taşlarıyla kaplı yolda ayak seslerim beni ele vermesin diye kıyıdaki otların üzerinden yürüdüm; geçmem gereken yerden bir iki metre uzaktaki çiçek yataklarının arasında duruyordu, pervane belli ki ilgisini çekmişti. *Kolayca kaçabileceğim,* diye düşündüm. Tam, henüz yükselmemiş olan ayın bahçeye düşürdüğü, uzun gölgesini geçerken arkasına dönmeden sessizce konuştu.

"Jane, gel şu adama bak."

Hiç gürültü yapmamıştım: Arkasında gözü yoktu, gölgesi hissedebiliyor muydu? Önce şaşırdım ve sonra ona yaklaştım.

"Şunun kanatlarına bak," dedi, "bana Antiller'de gördüğüm bir böceği hatırlatıyor; insan İngiltere'de bu kadar büyük ve neşeli bir gece böceğini sık sık görmez; işte! Uçtu."

Pervane uçup gitti. Ben de aptal gibi geri çekiliyordum ama Bay Rochester beni izledi ve çitin kapısına vardığımda şunu söyledi:

"Geri dön, böyle güzel bir gecede evde oturmak olmaz ve günbatımı ayın doğusuyla böyle buluşurken kimse yatmaya gitmek istemez."

Bu, benim hatalarımdan biridir; zaman zaman hazırcevap olurum ama kimi durumlarda bir mazeret uydurmakta güçlük çekerim ve bu da hep böyle kriz durumlarına denk gelir, tam da basit bir kelime ya da akla yakın bir bahane beni mahcup olmaktan kurtaracakken. Bu saatte gölgeli meyve bahçesinde Bay Rochester'la yalnız yürümek istemiyordum ama onun yanından ayrılmak için uygun bir özür de bulamıyordum. Ayaklarımı sürüyerek onun peşinden gittim, aklım fikrim ondan ayrılmak için bir sebep bulma çabasındaydı. Ama o kendisi o kadar sakin ve aynı zamanda o kadar ciddiydi ki kafam karıştığı için mahcup oluyordum; kötülük –eğer bir kötülük mevcutsa ya da mevcut olma tehlikesi varsa– bu belli ki sadece benim zihnimdeydi; onun zihni olup bitenin farkında değildi ve sakindi.

İki yanına defne ağaçları dizili yola girip alçak çit ve at kestanesine doğru yavaş yavaş yürürken, "Jane," diye tekrar konuşmaya başladı. "Thornfield, yazları hoş oluyor değil mi?"

"Evet, efendim."

"Sen de belli bir derecede de olsa buraya bağlanmış olmalısın, sen doğal güzellikleri görebilen bir insansın. Bağlanma organın da epeyce gelişmiş, öyle değil mi?"

"Aslında, evet, buraya bağlandım."

"Ben bunun nasıl olabildiğini anlayamıyorum ama görebildiğim kadarıyla o aptal küçük kız Adèle'e de belli bir derecede ilgi duyuyorsun, hatta alık Bayan Fairfax'e bile?"

"Evet efendim; farklı biçimlerde ikisine de sevgi duyuyorum."

"Ve onlardan ayrılırsan üzülürsün?"

"Evet."

"Yazık!" dedi ve içini çekip konuşmayı kesti. Sonra, "Hayat hep böyledir," diye konuşmasını sürdürdü, "hoşuna giden bir yere yerleşir yerleşmez bir ses sana kalkıp oradan gitmen gerektiğini söyler çünkü dinlenme süren dolmuştur."

"Buradan gitmem mi gerekiyor, efendim?" diye sordum. "Thornfield'ı terk etmem mi gerekiyor?"

"Bence gitmelisin, Jane. Üzgünüm ama gerçekten buradan ayrılman gerektiğine inanıyorum."

Bu benim için bir darbeydi ama beni yıkmasına izin vermeyecektim.

"Peki efendim, gitme vaktinin geldiği emrini alır almaz hazır olacağım."

"Bu emir şimdi geldi, bu gece bu emri vermem gerekiyor."

"Öyleyse evleneceksiniz, efendim?"

"Ke-sin-lik-le, mu-hak-kak; her zamanki hassaslığınla tam üstüne bastın."

"Yakında mı, efendim?"

"Çok yakında, benim... yani Bayan Eyre; ve eminim hatırlayacaksın Jane, ben sana ilk defa, –yoksa dedikodu muydu bu konuyu gündeme getiren–, sana ilk defa şu kart, bekâr boynumu kutsal evlilik kurumunun boyunduruğuna sokacağımı, yani kısacası Bayan Ingram'ı bağrıma basacağımı ima ettiğimde –Bayan Ingram tam da insanın kolunu dolduracak biri ama şimdi bunun yeri değil (benim Blanche'ım gibi mükemmel bir şey insana fazla gelmez)– neyse dediğim gibi beni dinle, Jane! Başını pervanelere bakmak için çevirmiyorsun değil mi? O sadece "yuvasına dönen" bir uğur böceğiydi,

çocuğum. Sana şunu hatırlatmak isterim ki bana bunu ilk söyleyen sen olmuştun, senin ağzısıkılığını hep takdir ederim; o öngörü, sağduyu ve tevazu senin sorumluluklarına ve yaptığın işe çok yakışıyor. Sen uyarmıştın, benim Bayan Ingram'la evlenmem halinde, senin ve küçük Adèle'in buradan uzaklaşmanız gerekecek. Bu önerideki sevgilimin karakterine yönelik lekelemeyi geçiyorum, hatta sen uzaktayken Janet, bunu unutmaya çalışacağım; sadece bilgeliğini dikkate alacağım ki onu hareketlerimin kanunu haline getirdim. Adèle'in okula gitmesi gerekiyor ve sen de Bayan Eyre, yeni bir iş bulmalısın."

"Evet efendim, hemen ilan veririm ve o arada sanırım..." Tam, "Sanırım beni kabul edecek yeni bir sığınak bulana kadar burada kalabilirim," diyecektim ama durdum, bunun söylemeyi göze alamayacağım kadar uzun bir cümle olduğunu hissetmiştim çünkü sesime pek söz geçiremiyordum.

"Bir ay içinde damat olacağımı umuyorum," diye devam etti Bay Rochester, "ve o arada ben de senin için bir iş ve barınak bulacağım."

'Teşekkür ederim efendim, özür dilerim, size..."

"Ah, özür dilemene gerek yok, işini senin yaptığın gibi iyi yaptığı zaman, bir çalışanın işvereninden küçük yardımlar istemeye hakkı olduğuna inanıyorum, nitekim ben de müstakbel kayınvalidemden senin için uygun olabilecek bir yerden söz edildiğini duydum; İrlanda'da Connaught'daki Bitternutt Malikânesi'nden Bayan Dionysius O'Gall'ın beş kızının eğitimini üstüne almak. İrlanda'yı seveceğine inanıyorum, orada yaşayanların çok sıcak kalpli insanlar oldukları söylenir."

"Orası buradan çok uzak, efendim."

"Önemli değil, senin gibi aklı başında bir kız yolculuğa da, mesafeye de itiraz etmeyecektir."

"Yolculuğa itirazım yok ama mesafeye var, hem deniz de bir engel oluşturuyor..."

"Neyle engel oluşturuyor, Jane?"

"İngiltere ile ve Thornfield'la ve..."

"Evet?"

"*Sizinle* efendim."

Bu sözler hiç istemediğim halde dökülmüştü dudaklarımdan ve gözlerimin dolup gözyaşlarımın akması da en az bunun kadar irademin dışında olmuştu. Gerçi duyulacak kadar yüksek sesle ağlamıyordum, hıçkırmamı tutabilmiştim. Bayan O'Gall ve Bitternutt Malikânesi'ni düşünmek kalbimi buz gibi yapıyordu; şu anda yanında yürüdüğüm efendimle arama girmesi istenen bütün o tuzlu suyu ve köpükleri düşünmek yüreğimi daha da soğutuyordu; benimle doğal ve kaçınılmaz olarak sevdiğim kişi arasına giren daha büyük okyanusu –servet, talih, gelenekler– hatırlamak beni en çok üşüten şey olmuştu.

Tekrar, "Çok uzun bir yol," dedim.

"Kesinlikle öyle; sen İrlanda, Connaught'taki Bitternutt Malikânesi'ne gittiğinde, seni bir daha hiç görmeyeceğim Jane, burası kesin. Ben İrlanda'ya hiç gitmem, orası sevdiğim bir yer değildir. İyi arkadaş olduk, değil mi, Jane?"

"Evet, efendim."

"Ve arkadaşlar ayrılık gecesinde kalan az zamanlarını birbirlerine yakın olarak geçirmek ister. Gel! Yıldızlar gökyüzünün ortasındaki ışıltılı hayatlarına başlamadan önce, yarım saat kadar, bu yolculuğu ve ayrılmamızı sakin sakin konuşalım; işte at kestanesi ağacı, işte onun eski köklerine kurulmuş olan şu sıra. Gel, bu gece burada büyük bir huzur içinde oturacağız, bir daha burada birlikte oturmak kaderimizde olmasa bile."

Kendi oturdu, beni de oturttu.

"İrlanda buradan çok uzakta, Janet, ve küçük dostumu böyle yorucu yolculuklara gönderdiğim için çok üzgünüm ama elimden daha iyisini yapmak gelmiyorsa bunun çaresi var mı? Acaba sen benim akrabam olmuş olabilir misin, ne dersin Jane?"

O arada ben herhangi bir cevap vermeyi göze alamayacak bir haldeydim, kalbim kıpırtısızdı.

"Çünkü," dedi, "bazen seninle ilgili tuhaf bir duyguya kapılıyorum; özellikle şimdi olduğu gibi yakınımdayken, sanki sol kaburgamın altında bir yerde bir ip var ve bu ip, senin küçük bedeninin aynı yerinde duran benzer bir iple sıkı sıkı ve çözülmez bir biçimde bağlanmış. Ve eğer şu fırtınalı Kanal ve üç yüz kilometre kadar mesafe aramıza girerse bizi birbirimize bağlayan o bağın kopmasından korkuyorum, o zaman içimde bir yerin kanayacağını düşünüyorum. Sana gelince, sen beni unutur gidersin."

"Ben sizi *asla* unutmam efendim; bunu biliyorsunuz." Devam etmem imkânsızdı.

"Jane, koruda şarkı söyleyen bülbülün sesini duyuyor musun? Dinle!"

Bülbülün sesini dinlerken sarsıla sarsıla hıçkırıyordum çünkü katlandığım acıyı daha fazla bastıramıyordum. Teslim olmak zorundaydım ve tepeden tırnağa keskin bir acıyla sarsılıyordum. Tekrar konuşmam, hiç doğmamış ve Thornfield'a hiç ayak basmamış olmayı güçlü bir biçimde dilediğimi söylemek için oldu.

"Bu gözyaşların buradan ayrıldığın için üzüldüğünden mi?"

İçimde acı ve aşkla karışan duyguların şiddeti bana hâkim olmaya ve kendini bütünüyle ifade etmeye çalışıyordu; üstün

gelmek, mağlup etmek, yaşamak, yükselmek ve en sonunda hükmetmek; evet, ve konuşmak konusunda hak iddia ediyordu.

"Thornfield'dan ayrılacağım için üzülüyorum; Thornfield'ı seviyorum; burayı seviyorum çünkü burada dolu dolu ve mutlu bir hayat sürdüm, en azından bir süre için. Burada kimse beni çiğneyip geçmedi. Taşa dönmedim. Düşük zekâlı insanlar tarafından diri diri gömülüp parlak, enerjik ve yüce olan herhangi bir şeyle en ufak bir ilişkiden bile dışlanmadım. Saygı duyduğum, hoşuma giden biriyle –özgün, canlı ve geniş bir zihinle– yüz yüze konuşabildim. Sizi tanıdım, Bay Rochester, ve sizden kesinlikle sonsuza kadar kopmak zorunda olduğumu hissetmek bana dehşet ve acı veriyor. Buradan ayrılmam gerektiğini görebiliyorum ve bu, ölümün gerekli olduğunu görmek gibi."

Birden, "Bu gerekliliği nerede görüyorsun?" diye sordu.

"Nerede mi? Siz efendim, bunu benim önüme siz koydunuz."

"Ne şekilde?"

"Bayan Ingram şeklinde, soylu ve güzel bir kadın, sizin müstakbel eşiniz."

"Eşim mi?! Ne eşi? Benim eşim falan yok!"

"Ama olacak."

"Evet, Olacak! Olacak!" Dişlerini sıktı.

"Öyleyse benim gitmem gerekiyor. Bunu siz kendiniz söylediniz."

"Hayır, kalman gerekiyor! Yemin ederim ve bu yeminimi tutacağım."

"Size söylüyorum, gitmem gerek!" diye cevap verirken tutkuya benzer bir şey içimde yükseldi. "Sizin için bir hiç olarak burada kalabileceğimi mi sanıyorsunuz? Benim bir otomat –duyguları olmayan bir makine– olduğumu mu sa-

nıyorsunuz? Bana can verecek ekmek lokmasının ağzımdan alınmasına, bana can verecek suyun kupamdan çalınmasına dayanabilir miyim? Yoksul, silik, gösterişsiz ve ufak tefek olduğum için ruhsuz ve kalpsiz olduğumu mu düşünüyorsunuz? Yanlış düşünüyorsunuz! Sizin kadar benim de ruhum ve sizinkinden daha büyük bir kalbim var! Eğer Tanrı beni biraz güzellik ve epeyce servetle ödüllendirmiş olsaydı, tıpkı sizden ayrılmanın benim için zor olduğu gibi, sizin için de benden ayrılmak zor olurdu. Sizinle şu anda gelenekler, alışkanlıklar ve hatta şu fani beden aracılığıyla konuşmuyorum; sizin ruhunuza hitap eden benim ruhumdur, sanki ikisi de mezardan geçmiş ve Tanrı'nın önünde –eşit olarak – duruyormuşuz gibi; olduğumuz gibi!"

Bay Rochester, "Olduğumuz gibi!" diye tekrar etti ve, "Böyle," diye ekleyerek beni kollarına aldı. Beni göğsüne yaslayıp dudaklarını dudaklarıma bastırarak, "Böyle, Jane!" dedi.

"Evet, böyle efendim!" dedim ,"ve aynı zamanda böyle değil çünkü siz evli bir erkeksiniz ya da evli bir erkek sayılırsınız ve sizden daha aşağı seviyede biriyle, hiçbir biçimde sempati duymadığınız, gerçekten sevdiğinize inanmadığım biriyle evleneceksiniz. Onu gerçekten sevdiğinize inanmıyorum çünkü onu küçümsediğinizi gördüm ve duydum. Ben böyle bir birleşmeyi hor görüyorum o yüzden sizden daha iyiyim, bırakın gideyim!"

"Nereye gideceksin, Jane? İrlanda'ya mı?"

"Evet, İrlanda'ya. Düşündüklerimi söyledim ve artık her yere gidebilirim."

"Jane, rahat dur, böyle çırpınma, sanki çaresizlikten kendi tüylerini yolan korkmuş bir yaban kuşu gibisin."

"Ben kuş değilim, beni esir etmiş bir ağ falan da yok. Ben

bağımsız bir iradeye sahip özgür bir insanım ve şimdi irademi sizi terk etmek yönünde kullanıyorum."

Bir defa daha çırpınınca serbest kaldım ve onun önünde dikildim.

"Ve iraden kaderinin yolunu çizecek," dedi. "Sana kalbimi, elimi ve tüm servetimi paylaşmayı teklif ediyorum."

"Bu oynadığınız oyun beni sadece güldürüyor."

"Senden ömrünü benim yanımda geçirmeni, benim öteki yarım ve dünya üzerindeki en iyi dostum olmanı istiyorum."

"O kaderle ilgili olarak siz tercihinizi zaten yapmışsınız ve bu tercihinize bağlı kalmanız gerek."

"Jane, birkaç saniye rahat dur, kıpırdama, aşın heyecanlandın, ben de kıpırdamayacağım."

Hafif bir rüzgâr defneli yoldan esip at kestanesinin dallarını titretti, sonra belirsiz bir yere doğru uzaklaştı, uzaklaştı ve kesildi. Bu saatte duyulan tek ses bülbülün şarkısıydı, onu duyunca tekrar ağladım. Bay Rochester sakin sakin oturuyor, bana yumuşak ve ciddi bir ifadeyle bakıyordu. Bir süre konuşmadı, en sonunda;

"Yanıma gel, Jane, ve izin ver ne demek istediğimizi birbirimize anlatalım ve birbirimizi anlayalım," dedi.

"Bir daha asla sizin yanınıza gelmeyeceğim; ben artık oradan koptum ve bir daha geri dönemem."

"Ama Jane, senden karım olmanı istiyorum, evlenmek istediğim tek insan sensin."

Sesimi çıkarmadım, benimle alay ettiğine inanıyordum.

"Gel Jane, buraya gel."

"Eşiniz aramıza giriyor."

Bay Rochester ayağa kalktı ve büyük bir adım atarak yanıma geldi.

Beni tekrar kendine çekerek, "Benim eşim burada," dedi,

"çünkü benim dengim burada ve benim benzerim. Jane, benimle evlenir misin?"

Hâlâ cevap vermiyor ve hâlâ onun elinden kurtulmak için çabalıyordum çünkü dediklerine hâlâ inanmıyordum.

"Benden kuşkun mu var, Jane?"

"Tamamıyla."

"Bana inanmıyor musun?"

"Zerre kadar inanmıyorum."

Tutkuyla, "Senin gözünde ben bir yalancı mıyım?" diye sordu. "Seni küçük kuşkucu, ikna *olacaksın*. Benim Bayan Ingram'a nasıl bir sevgim var? Hiç, ve sen de bunu biliyorsun. O bana nasıl bir sevgisi var? Hiç; bunu ispat etmek için ne eziyetler çektim, servetimin sanıldığının üçte biri bile olmadığına ilişkin bir dedikodunun onun kulağına gitmesini sağladım ve bundan sonra sonucu görmek için evlerine gittim; annesinden de, ondan da soğuk bir tavırdan başka bir şey görmedim. Ben Bayan Ingram'la evlenmem, evlenemem. Sen... sen tuhaf, neredeyse bu dünyaya ait olmayan şey!.. Seni kendi tenim gibi seviyorum. Sen –yoksul, silik, ufak tefek ve gösterişsiz olabilirsin– beni kocan olarak kabul etmen için sana yalvarıyorum."

"Ne, ben mi?!" diye bağırdım, artık onun samimiyetine –özellikle de bu kabalığı karşısında– inanmaya başlamıştım. "Dünyada sizden başka dostu olmayan ben –eğer benim dostumsanız– sizin verdiğinizden başka tek bir kuruşu olmayan ben?"

"Sen Jane, sen benim olmalısın, tamamıyla benim. Benim olacak mısın? Hemen evet de."

"Bay Rochester, izin verin, yüzünüze bakayım; yüzünüzü mehtaba dönün."

"Neden?"

"Çünkü yüzünüzün ifadesini okumak istiyorum, dönün!"

"İşte! Orada, çizilmiş ve buruşturulmuş bir sayfada bulabileceğinden daha fazla okuyacak şey bulamayacaksın. Oku bakalım, yalnız biraz acele et çünkü acı çekiyorum."

Yüzü çok fazla heyecanlı, çok fazla kırmızıydı ve yüz hatlarında tuhaf işaretler ve gözlerinde tuhaf ışıltılar vardı.

"Ah, Jane, bana eziyet ediyorsun!" diye bağırdı. "O arayan, ama yine de vefalı ve cömert bakışınla bana eziyet ediyorsun!"

"Bunu nasıl yapabilirim? Eğer doğruyu söylüyorsanız ve teklifiniz gerçekse size karşı duyacağım hisler minnet ve bağlılık olmalı; bunlar insana eziyet etmez."

"Minnet mi!" diye bağırdı ve çılgın gibi, "Jane, teklifimi hemen kabul et. Söyle, Edward –bana adımla hitap et–; Edward, seninle evleneceğim."

"Samimi misiniz? Beni gerçekten seviyor musunuz? Eşiniz olmamı gerçekten istiyor musunuz?"

"İstiyorum ve eğer seni tatmin etmek için yemin etmem gerekiyorsa yemin ederim."

"Öyleyse efendim, sizinle evlenirim."

"Jane; benim küçük karım!"

"Sevgili Edward!"

"Bana gel, artık tamamen bana gel," dedi ve en derinden gelen sesiyle, yanağını yanağıma dayayıp tam kulağımın içine doğru konuşmaya başladı, "Beni mutlu et, ben de seni mutlu edeceğim."

Biraz sonra da, "Tanrı beni bağışlasın!" diye fısıldadı, "ve insanlar işime karışmasın. Ona sahip oldum ve onu elimde tutacağım."

"İşinize karışacak kimse yok, efendim. Benimse bana karışacak kimsem yok."

"Hayır, en iyisi de bu," dedi. Ve eğer onu daha az seviyor olsaydım sesinin ve bakışlarındaki coşkunun çok vahşi olduğunu düşünürdüm ama onun yanında otururken ve ondan ayrılma kâbusundan yeni uyanmışken –ve birleşmenin cennetine çağırılmışken– sadece, bana içmem için sunulan mutluluğun nasıl bol bol aktığını düşünüyordum. Tekrar tekrar, "Mutlu musun, Jane?" dedi. Ve ben de tekrar tekrar, "Evet," diye cevap verdim. Bunların ardından, "Gönlünü alacağım! Gönlünü alacağım!" diye mırıldandı. "Onu hiç arkadaşı yokken, soğukta ve kasvetli bir halde bulmadım mı? Onu korumayacak mıyım, beslemeyecek miyim, teselli etmeyecek miyim? Kalbimde aşk, kararlarımda istikrar yok mu? Bütün bunların kefareti Tanrı'ya ödenir. Yaradan'ın yaptığımı kutsadığını biliyorum. İnsanların fikirlerini de; onlara karşı geliyorum."

Ama geceye ne olmuştu? Ay henüz batmamıştı ve biz gölgede kalmıştık; çok yakın olmama rağmen efendimin yüzünü zor görebiliyordum. Peki kestane ağacını ne rahatsız etmişti? Çırpınıyor ve homurdanıyordu, o sırada defneli yolda uğuldayan rüzgâr üstümüzden esti.

"İçeri girmeliyiz," dedi Bay Rochester; "hava değişiyor. Seninle sabaha kadar oturabilirim, Jane."

Ben de, diye düşündüm. *Seninle sabaha kadar oturabilirim.* Böyle demeliydim belki ama baktığım bir buluttan mor, canlı bir kıvılcım uzandı ve bir çatırtı, gürültü ve yakınlarda bir gümbürtü koptu ve ben sadece kamaşan gözlerimi Bay Rochester'ın omzuna yaslamayı düşündüm.

Yağmur boşandı. Beni aceleyle yoldan yukarı, bahçelerin arasından eve çıkarttı ama eşiği geçene kadar sırılsıklam olmuştuk. Bayan Fairfax odasından çıktığında o holde şalımı omuzlarımdan alıyor ve çözülen saçlarımdaki suları silkiyor-

du. İlk başta Bayan Fairfax'i görmedim, Bay Rochester da görmedi. Lamba yanıyordu. Saat on ikiyi vurmuştu.

Bay Rochester, "Üstündeki ıslak giysileri çıkarmak için acele et," dedi, "ve gitmeden önce, iyi geceler, iyi geceler sevgilim."

Beni ardı ardına öpüyordu. Onun kollarından ayrılıp başımı kaldırdığımda dul hanımı gördüm; solgun, ciddi ve şaşkındı. Ona sadece gülümsedim ve yukarı kata koştum. *Açıklamayı bir başka sefere yaparım,* diye düşündüm. Yine de odama vardığımda, onun gördüklerini geçici bir süre için bile olsa yanlış yorumlayacağı fikri içimi acıttı. Ama kısa bir süre içinde mutluluk diğer bütün duyguları bastırdı ve rüzgâr yüksek bir sesle gürlerse de, gök gürültüsü yakından ve derinden gelse de, yıldırımlar sert ve sık düşse de, iki saat süren fırtına boyunca yağmur bir şelale gibi yağsa da hiç korkmadım, belki biraz ürktüm. Bu süre boyunca Bay Rochester üç defa kapıma kadar gelip emniyette ve sakin olup olmadığımı sordu; ve bu rahatlatıcıydı, bu her şeye yetecek güçlüydü.

Ertesi sabah ben daha yatağımdan çıkmadan küçük Adèle koşarak geldi ve bana meyve bahçesinin dibindeki büyük at kestanesi ağacına gece yıldırım düştüğünü ve ağacın yarısının koptuğunu haber verdi.

XXIV

Kalkıp giyinirken olup biteni tekrar düşündüm, acaba rüya mı görmüştüm. Bay Rochester'ı tekrar görene, aşk sözcüklerini ve vaatlerini tekrar duyana kadar bütün bunların gerçek olup olmadığından emin olamayacaktım.

Saçlarımı tararken aynada yüzüme baktım ve onun artık sıradan olmadığını gördüm; yüzümün ifadesinde ümit, renginde hayat vardı; gözlerim sanki dilek pınarını görmüş ve o parlak suyun ışıklarını ödünç almıştı. Çoğu zaman efendime bakmakta isteksizlik göstermiştim çünkü onun benim bakışımdan mutlu olmayacağından korkmuştum ama şimdi, yüzümü onun yüzüne doğru kaldırabileceğimden ve yüzümün ifadesiyle onun sevgisini soğutmayacağımdan emindim. Çekmecemden sade ama temiz ve hafif bir yazlık elbise çıkarıp giydim; sanki o güne kadar hiçbir kıyafet bana böyle yakışmamıştı çünkü hiçbir elbisemi bu kadar mutlu bir ruh hali içinde giymemiştim.

Hole indiğimde, geceki fırtınanın ardından parlak bir haziran sabahının geldiğini görünce ve açık cam kapıdan esen temiz ve hoş kokulu bir meltemi hissedince şaşırmadım. Doğa, benim bu kadar mutlu olmama sevinmiş olmalıydı. Yoldan bir dilenci kadınla küçük oğlu –ikisi de solgun ve paçavralar içindeydi– geliyordu ve aşağı koşup çantamda ne kadar para –üç dört şilin falan– varsa hepsini onlara verdim; iyi ya da kötü, onlar da benim kutlamama katılmalıydı. Kargalar gaklı-

yor, daha da neşeli kuşlar cıvıldıyordu ama hiçbir şey benim kendi sevinç dolu kalbim kadar şen değildi.

Bayan Fairfax mahzun bir ifadeyle pencereden bakıp ciddi bir ses tonuyla, "Bayan Eyre, kahvaltıya gelecek misiniz?" diyerek beni şaşırttı. Yemek sırasında sessiz ve soğuktu ama o sırada onu aydınlatmam mümkün değildi. Efendimin gerekli açıklamaları yapmasını beklemeliydim, o da bunu beklemeliydi. Elimden geldiği kadar yedim ve sonra acele yukarı kata çıktım. Ders odasından çıkan Adèle'le karşılaştım.

"Nereye gidiyorsun? Ders zamanı geldi."

"Bay Rochester beni çocuk odasına gönderdi."

"O nerede?"

Küçük kız, "Orada," diyerek kendisinin çıktığı odayı işaret etti, ben de içeri girdim; Bay Rochester orada duruyordu.

"Gel de bana günaydın de," dedi. Büyük bir memnuniyetle ilerledim, artık bu, soğuk bir sözden, hatta bir tokalaşmadan ibaret değildi, kucaklama ve öpücük vardı. Bu doğal görünüyordu, onun tarafından böyle güzel sevilmek, böyle okşanmak çok hoştu.

"Jane, parlıyorsun, gülümsüyorsun ve çok güzelsin," dedi, "bu sabah gerçekten çok güzelsin. Benim solgun küçük cinim mi bu? Benim hardal tohumum mu? Bu yanağı gamzeli, kırmızı dudaklı, güneş yüzlü küçük kız, bu ipek gibi kumral saçların, ışıl ışıl ela gözlerin sahibi?" (Gözlerim yeşildir ey okur ama bu hatayı bağışlamanız gerekecek çünkü sanırım gözlerim onun için yeni boyanmıştı.)

"Bu Jane Eyre, efendim."

"Kısa bir süre içinde Jane Rochester olacak," diye ekledi, "dört hafta içinde Janet, bir gün daha fazla bekleyemem. Duydun mu?"

Duymuştum ama duyduğum şeyi pek anlayamıyordum,

başımı döndürüyordu. Bu açıklamadan bana geçen duygu, sevinç denenemeyecek kadar güçlü bir şeydi; insanı sarsan, sersemleten bir şey. Sanırım neredeyse korkuydu bu.

"Kızarmıştın ama şimdi bembeyaz oldun Jane, niye öyle oldu?"

"Çünkü bana yeni bir isim veriyorsunuz; Jane Rochester ve bu insana öyle tuhaf geliyor ki."

"Evet, Bayan Rochester," dedi o, "genç Bayan Rochester; Fairfax Rochester'ın küçük gelini."

"Asla olamaz efendim, olacak gibi gelmiyor kulağa. Bu dünyada insanlar hiçbir zaman tam bir mutluluğun keyfini süremez. Ben de türümün kalanından daha farklı bir kaderi yaşamak üzere gelmedim ki dünyaya. Başıma bu kadar çok şey gelmesi, böyle bir şeyin gelmesi bir peri masalı gibi; adeta bir hayal bu."

"Bu rüyayı gerçeğe dönüştürebilirim ve bunu yapacağım. Bugünden başlıyorum. Bu sabah Londra'daki bankacıma kasasında koruduğu bazı mücevherleri bana göndermesi için bir mektup yazdım, bunlar Thornfield Malikânesi'nin hanımlarına kalan aile yadigârlarıdır. Bir ya da iki gün içinde bunları senin kucağına dökmeyi umuyorum; bir soylunun kızıyla evlenmek üzere olsaydım ona sağlayacağım her türden ayrıcalık ve ihtimamı göstereceğim sana."

"Ah, efendim! Mücevher yağdırmayın! Onlardan söz edilmesi bile hoşuma gitmiyor. Jane Eyre'in mücevherleri sanki doğal değilmiş ve tuhaf gibi geliyor kulağa; onları almasam daha iyi."

"Pırlanta kolyeyi boynuna kendi ellerimle takacağım, alnına da bir taç ki sana yakışacaktır çünkü en azından doğa, senin alnına asaletin mührünü vurmuş Jane ve bilezikleri, o güzel bileklere takacağım, ayrıca bu perilerinkine benzeyen parmaklara yüzükler yükleyeceğim."

"Hayır, hayır efendim! Başka konuları düşünün, başka şeylerden bahsedin ve başka konuları konuşun. Bana sanki güzelmişim gibi hitap etmeyin, ben sizin gösterişsiz, Quaker kılıklı mürebbiyenizim."

"Sen benim gözümde güzelsin ve tam kalbimin aradığı güzelsin, zarif ve biraz havai."

"Yani sıska ve silik demek istiyorsunuz. Rüya görüyorsunuz, efendim, ya da benimle alay ediyorsunuz. Tanrı aşkına böyle alaycı olmayın!"

O, "Ve bütün dünyanın seni güzel görmesini sağlayacağım," diye devam etti, bense onun böyle zorlamasından gerçekten rahatsız olmuştum çünkü ya kendini aldatıyor ya da beni aldatmaya çalışıyormuş gibi geliyordu bana. "Ben Jane'imi satenler ve dantellere bürüyeceğim, saçlarına güller takacak ve o en çok sevdiğim başı paha biçilmez bir tülle örteceğim."

"Ve o zaman beni tanıyamayacaksınız, efendim, ve o zaman artık sizin Jane Eyre'iniz olmaktan çıkacak, bir soytarının ceketini giymiş bir maymun ya da ödünç tüylere bürünmüş bir karga olacağım. Sizin, Bay Rochester, tutup da sahne kostümleri giymeniz neyse, benim de saray hanımlarının kıyafetlerine bürünmem öyle olur; hem ben sizi o kadar çok sevmeme rağmen yakışıklı olduğunuzu hiç söylemedim, efendim; iltifat etmeyecek kadar çok seviyorum sizi. Siz de bana iltifat etmeyin."

Ancak o huzursuzluğumu fark etmeden aynı konuda konuşmaya devam etti. "Hemen bugün seni arabayla Millcote'a götüreceğim, orada kendine elbiseler seçmelisin. Sana söyledim, dört hafta içinde evlenmiş olacağız. Nikâhımız, şu aşağıdaki kilisede sessiz sedasız kıyılacak ve sonra seni alıp kasabaya götüreceğim. Orada kısa bir süre kaldıktan son-

ra hazinemi güneşe daha yakın olan bölgelere taşımalıyım. Fransız bağlarına, İtalyan ovalarına. Böylece eski ve modern tarihte ne varsa hepsini görecek ve aynı zamanda şehir hayatını tadacak ve başkalarıyla kıyaslayarak kendine değer vermeyi öğrenecek."

"Yolculuk mu yapacağım? Hem de sizinle, efendim?"

"Paris'i, Roma'yı, Napoli'yi göreceksin; Floransa'da, Venedik'te, Viyana'da gezeceksin; benim gezip dolaştığım her yeri sen de göreceksin. Benim ayağımın bastığı her yere senin peri ayakların da basacak. On yıldır yarı delirmiş bir halde, tiksinti, nefret ve öfke eşliğinde Avrupa'nın altını üstüne getiriyorum; şimdi, tedavi olmuş ve temizlenmiş olarak ve yanımda beni teselli edecek bir meleğin ta kendisiyle oraları tekrar ziyaret edeceğim."

O bunu söylerken güldüm. "Ben bir melek değilim," dedim, "ve ölene kadar da melek olmayacağım. Ben, kendim olacağım. Bay Rochester benden göksel şeyleri ne beklemeli ne de istemelisiniz çünkü bunları benden almanız benim aynı şeyleri sizden almam kadar imkânsız; ki ben sizden böyle şeyler beklemiyorum."

"Sen benden ne bekliyorsun?"

"Çok kısa bir süre için belki şimdi olduğunuz gibi olursunuz, çok kısa bir süre için; sonra soğursunuz, ondan sonra kaprisler başlar ve sonra katılaşırsınız ve benim sizi memnun etmek için çok fazla uğraşmam gerekir ama bana iyice alıştığınızda belki tekrar benden hoşlanmaya başlarsınız; benden *hoşlanmak* diyorum, beni *sevmek* değil. Sanırım aşkınız altı ayda ya da daha kısa bir sürede uçup gidecektir. Erkekler tarafından yazılan kitaplarda bir erkeğin aşkının dayandığı en uzun süre olarak gösteriliyor bu. Yine de sonuç olarak bir dost ve yoldaş olarak sevgili efendimi hiç sıkmayacağımı umut ediyorum."

"Sıkmak mı! Senden tekrar hoşlanmak mı! Ben, senden tekrar tekrar hoşlanacağımı ve sonra yine hoşlanacağımı düşünüyorum ve sen, benim senden *hoşlanmakla* kalmayıp seni *sevdiğimi* de itiraf edeceksin; gerçekten, büyük bir ateşle ve sebatla sevdiğimi."

"Yine de kaprisli değil misiniz, efendim?"

"Beni yalnızca yüzleriyle memnun eden kadınların ne kalpleri ne de ruhları olduğunu gördüğümde, onlar bana sığlıklarını, anlamsızlıklarını ve belki de aptallıklarını açtıklarında, şeytanın ta kendisi olurum. Ama açık ve anlamlı gözlere, ateşten ruhlara ve bükülse bile kırılmayan kişiliğe –aynı zamanda esnek ve sağlam, uysal ve istikrarlı olabilenlere– karşı her zaman için yumuşak ve vefalıyımdır."

"Hiç böyle bir kişilikle karşı karşıya geldiniz mi, efendim? Hiç böyle birini sevdiniz mi?"

"Artık böyle birini seviyorum."

"Ya benden önce; eğer gerçekten zor standardınıza herhangi bir biçimde uyabildiysem tabii..."

"Ben sana benzer biriyle hiç karşılaşmadım. Jane, sen beni hem mutlu ediyor hem de bana hâkim oluyorsun, bana boyun eğermiş gibi davranıyorsun ve uysallığın çok hoşuma gidiyor; ben o yumuşacık, ipek ibrişimi parmağıma dolarken, kolumdan kalbime doğru bir heyecandır gidiyor. Etkileniyorum, yeniliyorum ve bu etki ifade edemeyeceğim kadar tatlı; yaşadığım yenilginin, kazanabileceğim her türden zaferin ötesinde bir büyüsü var. Neden gülümsüyorsun, Jane? Yüz ifadendeki bu anlaşılmaz, bu hınzır değişiklik ne anlama geliyor?"

"Düşünüyordum, efendim, (ne düşündüğüm konusunda beni affedin, istemeden aklıma geldi) Herkül'ü ve Samson'u düşünüyordum, sevgilileriyle..."

"Demek bunları düşünüyordun, seni küçük cin seni..."

"Şşş, efendim! Şu anda ne dediğinizi bilmeden konuşuyorsunuz. O beyefendilerin bir zamanlar ne yaptıklarını bilmemeleri gibi. Ancak eğer onlar evlenselerdi, bir koca olarak gösterecekleri sertlik, birer hayran olarak gösterdikleri yumuşaklığı telafi ederdi, korkarım, siz de öyle olacaksınız. Bir yıl sonra sizden benim için, kendinize uygun görmediğiniz bir iyilik ya da pek hoşunuza gitmeyen herhangi bir şey yapmanızı istesem, bana nasıl cevap vereceğinizi merak ediyorum."

"Benden şimdi bir şey iste, Janet, benden istenmesini en son arzulayacağım şeyi dile..."

"Tam da bunu yapacağım efendim; ne isteyeceğimi biliyorum."

"Konuş! Ama yüzünde bu ifadeyle bana bakıp gülümsersen neyi kabul ettiğimi bile bilemeden peki diyeceğim ve kendimi aptal durumuna düşüreceğim."

"Hiç de değil, efendim; sizden tek bir isteğim var; mücevherleri getirtmeyin ve beni güllerle taçlandırmayın. Şu elinizdeki basit mendilin etrafını simle işlemiş kadar olursunuz."

"'Altını altın suyuna batırsam'* daha iyi olur. Biliyorum; öyleyse senin arzun yerine gelecek; şimdilik. Bankaya gönderdiğim talimatı geri alacağım. Ama sen daha hiçbir şey istemedin, sadece bir armağanın geri çekilmesini diledin, bir daha dene."

"Peki efendim, bana çok merak ettiğim bir konuyu açıklığa kavuşturma iyiliğini yapın."

Rahatsız olmuş gibi bir hali vardı. Acele acele, "Nedir? Nedir?" dedi. "Merak tehlikeli bir şey, senin her dediğini yapacağıma yemin etmemem iyi olmuş..."

---

* Spakespeare'in *Kral John'un Yaşamı ve Ölümü* aldı eserinde, Salisbury'nin bir tiradına gönderme. (Çev. N.)

"Ama bunu kabul etmenin hiçbir tehlikesi yok, efendim."

"Nedir bu söyle, Jane; ama benim belki de bir sırrımı soracağına mülkümün yarısını isteseydin daha iyiydi."

"Aman Kral Ahasuerus! Sizin mülkünüzün yarısını neden isteyeyim ki? Beni toprağa yatırım yapmaya çalışan Yahudi bir tefeci mi sandınız? Bunun yerine bütün güveninizi kazanmayı tercih ederim. Eğer bana kalbinizi açtıysanız güveninizi de esirgemezsiniz, öyle değil mi?"

"Kazanılmaya değer bütün güvenim senindir, Jane, ama Tanrı aşkına benden, sana gereksiz bir yük yüklememi isteme! Benden zehir isteme, benim elimde, Havva'ya dönüşme!"

"Neden olmasın, efendim? Biraz önce bana mağlup edilmekten nasıl hoşlandığınızı, kandırılmanın sizin için ne kadar hoş olduğunu söylüyordunuz. Bu itiraftan yararlansam fena olmaz, siz de öyle düşünmüyor musunuz? Elimdeki gücü göstermek için size yalvarsam, nazlansam, gerekirse ağlasam, somurtsam yerinde olmaz mı?"

"Hele böyle bir şey yapmayı dene de gör bakalım. Güvenimi kötüye kullanmaya kalk, bana her şeyi yapabileceğini varsay, o zaman oyun biter."

"Öyle mi efendim? Kolay pes ediyorsunuz. Şu anda ne kadar da sert görünüyorsunuz! Kaşlarınız parmağım kadar kalınlaştı, alnınızsa; bir zamanlar okuduğum şaşırtıcı bir şiirde dendiği gibi 'masmavi yığılmış bir gök gürültüsü.' Sizin evlendikten sonraki bakışınız bu olacak, sanırım efendim?"

"Eğer *senin* evlendikten sonraki bakışın bu olacaksa, ben bir Hıristiyan olarak, kısa bir süre sonra, perinin tekiyle ya da bir semenderle bir yastığa baş koyma fikrinden vazgeçerim. Peki senin bana soracağın neydi, yaratık?"

"İşte, şimdi iyice medeniyetten uzaklaştınız ki ben kabalı-

ğı, iltifattan çok daha fazla seviyorum. Melek olacağıma *yaratık* olmayı tercih ederim. Sormam gereken şey şu: Bayan Ingram'la evlenmek istediğinize beni inandırmak için neden bu kadar uğraştınız?"

"Hepsi bu mu? Tanrı'ya şükür daha kötü bir şey değil!" Bunun üzerine kara kaşlarını çözdü; bana gülümseyerek baktı ve sanki bir tehlikenin geçtiğini görmüş gibi memnuniyetle saçlarımı okşadı. "Sanırım itiraf edebilirim," diye devam etti, "gerçi seni biraz kızdırabilirim, Jane, ve kızdığın zaman nasıl ateşten bir ruh olduğunu da gördüm. Dün gece, kadere isyan edip kendi mevkiinin benimle eşit olduğunu iddia ederken, serin mehtabın altında ışıl ışıl parlıyordun. Yeri gelmişken, Janet, evlenme teklifini yapan sendin."

"Elbette ben yaptım. Fakat isterseniz konuya dönelim, efendim, Bayan Ingram?"

"İnan bana, ona kur yapar gibi davrandım çünkü sana deliler gibi âşıktım ve senin de bana aynı şekilde âşık olmanı istiyordum; kıskançlığın, bu amaca ulaşmak için yardıma çağırabileceğim en iyi müttefik olduğunu biliyordum."

"Harika! Artık gözümde küçüldünüz, şimdi serçe parmağımın ucundan büyük değilsiniz. Bu şekilde davranmak çok ayıp ve üstelik de tam bir rezalet. Bayan Ingram'ın duygularını hiç hesaba katmadınız mı, efendim?"

"Onun duyguları tek bir şeyde yoğunlaşmış, o da gurur ve onun da burnunu sürtmek gerekiyor. Kıskandın mı, Jane?"

"Boş verin, Bay Rochester, bunu bilmek sizin üstünüze vazife değil. Bana bir kere daha dürüstçe cevap verin. Sizce Bayan Ingram bu sahte kurlarınız yüzünden acı çekmeyecek mi? Kendisini terk edilmiş ve ortada bırakılmış hissetmeyecek mi?"

"İmkânsız! Tam aksine, sana söylediğim gibi asıl o beni

terk etti; benim iflas etmiş durumda olmam fikri onun ateşini bir anda zayıflattı, daha doğrusu söndürdü."

"Çok tuhaf düşünen bir kafanız var, Bay Rochester. Korkarım bazı noktalarla ilgili ilkeleriniz epeyce acayip."

"Benim ilkelerim hiç eğitilmedi, Jane, ilgisizlikten biraz eğri büğrü olmuş olabilirler."

"Bir defa daha soruyorum, gerçekten; başka birinin, benim bir süre önce tattığım acıyı çekmesinden korkmadan, gönül rahatlığı içinde, bana sunulan bu iyiliğin tadını çıkarabilir miyim?"

"Bunu yapabilirsin, benim iyi kalpli küçük kızım; dünya üzerinde senin bana karşı hissettiğin saf aşkı hisseden bir insan daha yoktur; bu yüzden ruhuma o güzel merhemi sürüyorum, Jane, bu da senin sevgine duyduğum inançtır."

Dudaklarımı omzumda duran ele doğru çevirdim. Onu çok seviyordum –söyleyebileceğimden daha fazla– kelimelerin ifade etmeye yetmeyeceği kadar.

Sonra, "Bir şey daha iste," dedi, "benden bir şey istenmesi ve buna boyun eğmek benim için bir zevktir."

Hazırda bir isteğim daha vardı. "Niyetlerinizi Bayan Fairfax'e açın efendim; beni dün gece sizinle holde gördü ve şoka uğradı. Ben onunla tekrar karşılaşmadan önce ona bir açıklama yapın. Böyle iyi bir kadının beni yanlış değerlendirmesinden acı duyuyorum."

Bay Rochester, "Odana git ve şapkanı tak," diye cevap verdi. "Bu sabah Millcote'a giderken bana eşlik etmeni istiyorum ve sen yola çıkmaya hazırlanırken ben de ihtiyar hanımı aydınlatırım. Senin aşk uğruna her şeyini verdiğini ve bunun harcandığını mı düşündü sence, Jane?"

"Sanıyorum benim kendi konumumu ve sizinkini unuttuğumu düşündü, efendim."

"Konum! Konum! Senin konumun benim kalbimde ve şimdi ya da bundan sonra sana hakaret edecek her kim olursa onun boynunadır. Hadi git."

Kısa bir süre içinde giyindim, Bay Rochester'ın Bayan Fairfax'in salonundan çıktığını duyar duymaz acele oraya gittim. Yaşlı hanım Kitab-ı Mukaddes'ten sabah cüzünü okuyordu; günün Dersi; her sabahki gibi *İncil* önünde açık durmaktaydı, gözlüğü de kitabın üzerindeydi. Bay Rochester'ın açıklamasıyla geçici olarak ara verdiği meşgalesi şimdi unutulmuş gibiydi. Karşısındaki boş duvara dikilmiş olan gözleri alışık olmadığı haberlerle karışmış bir zihnin şaşkınlığını ifade ediyordu. Beni görünce kalktı; gülümsemek için bir tür çaba gösterdi ve birkaç kutlama sözü sarfetti. Ama gülümsemesi kesildi ve cümlesini de bitirmeden yarım bıraktı. Gözlüğünü taktı, *İncil*'i kapattı ve sandalyesini masadan çekti.

"O kadar şaşırdım ki," diye söze başladı, "size ne diyeceğimi bilemiyorum, Bayan Eyre. Rüya görmüyorum değil mi? Bazen yalnız başıma otururken uyuklarım ve hiç olmamış şeyler hayal ederim. Kaç defa böyle kestirirken on beş yıl önce ölmüş olan sevgili kocamın gelip yanıma oturduğunu ve bana eskisi gibi, adımla, Alice diye hitap ettiğini görmüşümdür. Şimdi, söyleyin bana, Bay Rochester'ın size evlenme teklifinde bulunduğu gerçekten doğru mu? Bana gülmeyin. Ama beş dakika önce buraya gelip bir ay içinde eşi olacağınızı söylediğini gerçekten düşündüm."

"Bana da aynı şeyi söyledi," diye cevap verdim.

"Öyle mi! Ona inanıyor musunuz? Onun teklifini kabul ettiniz mi?"

"Evet."

Bayan Fairfax şaşırmış bir ifadeyle bana bakıyordu.

"Bunu asla düşünemezdim. Bay Rochester gururlu bir

adamdır; bütün Rochester'lar gururluydu ve en azından babası, parayı severdi. Onun da hesaplı olduğu hep söylenir. Gerçekten sizinle evlenmek niyetinde mi?"

"Bana öyle söyledi."

Beni tepeden tırnağa inceledi; bu muammayı çözecek cazibeyi bende bulamadığını gözlerinden okudum.

Yaşlı hanım, "Benim aklım ermez!" diye cevap verdi. "Ama siz bunun doğru olduğunu söylediğinize göre şüphe etmeye gerek yok. Nasıl sürer, bir şey diyemem; gerçekten bilmiyorum. Böyle durumlarda iki kişinin konumlarının ve servetlerinin eşit olması genellikle tavsiye edilen bir durumdur; üstelik aranızda yirmi yaş fark var. O sizin neredeyse babanız olacak yaşta."

"Hayır, hiç de değil, Bayan Fairfax!" diye bağırdım, kızarak. "O benim babam gibi falan değil! Bizi birlikte gören hiç kimse bir an için bile bunu aklına getirmez. Bay Rochester yirmi beş yaşındaki kimi erkekler kadar genç gösteriyor ve genç."

Bayan Fairfax, "Sizinle evlenecek olmasının sebebi gerçekten aşk mı?" diye sordu.

Onun soğukluğu ve şüpheciliği beni öylesine incitmişti ki gözlerim doldu.

Dul hanım, "Sizi üzdüğüm için özür dilerim," diye sürdürdü sözlerini, "ama siz o kadar gençsiniz ve erkekleri o kadar az tanıyorsunuz ki, sizi uyarmak istemiştim. Eski bir söz vardır, 'Her parlayan altın değildir,' diye ve bu işte sizin ya da benim beklediğimizden daha başka bir şey olmasından korkuyorum."

"Neden? Ben bir canavar mıyım?" dedim. "Bay Rochester'ın bana karşı samimi bir sevgi duyması imkânsız mı?"

"Hayır, siz çok iyi bir insansınız, hem son zamanlarda çok

geliştiniz ve Bay Rochester'ın sizden hoşlandığını söyleyebilirim. Onun sizi çok sevdiğini her zaman fark etmişimdir. Onun sizi böyle gözle görülür biçimde tercih etmesi karşısında sizin adınıza tedirgin olduğum ve sizi uyarmak istediğim zamanlar oldu ama kötü bir şey olabileceği ihtimalini aklıma bile getirmek istemedim. Böyle bir şey düşünmemin sizi şaşırtabileceğini, hatta gücendirebileceğini biliyordum; hem sizin ağzınız o kadar sıkıydı ki ve o kadar mazbut ve aklı başındaydınız ki kendi kendinizi koruyabileceğiniz konusunda size güvenebileceğimi ümit ettim. Dün gece bütün evi arayıp da sizi bulamadığımda ve efendimizi de göremediğimde ne kadar üzüldüğümü anlatamam; sonra saat on ikide onunla birlikte geldiğinizi gördüm."

Sabrım taşarak sözünü estim, "Neyse, artık bunu boş verin," dedim, "her şeyin yolunda olduğunu bilmeniz yeterli."

"Umarım her şey sonunda yoluna girer," dedi. "Ama inanın bana ne kadar dikkatli olsanız o kadar iyi. Bay Rochester'dan biraz uzak durmaya çalışın, ona güvenmediğiniz gibi kendinize de güvenmeyin. Onun konumundaki beyefendilerin mürebbiyeleriyle evlenme gibi âdetleri yoktur."

Artık gerçekten rahatsız olmuştum; ne büyük mutluluk ki Adèle koşarak içeri girdi.

"İzin verin, izin verin ben de Millcote'a gideyim!" diye bağırdı. "Bay Rochester izin vermiyor; oysa yeni arabada o kadar çok yer var ki. Ona benim de gelmem için yalvarın, matmazel."

"Yalvaracağım, Adèle," diyerek onunla birlikte oradan aceleyle uzaklaştım; karamsar vaizemin yanından ayrıldığıma memnundum. Araba hazırdı; ön tarafa getiriyorlardı ve efendim kaldırımı arşınlıyor, Kılavuz da bir aşağı bir yukarı onu izliyordu.

"Adèle de bizimle gelebilir değil mi, efendim?"

"Ona hayır dedim. Bugün yanımda piç kuruları istemiyorum, yalnızca seni istiyorum."

"Lütfen onun da gelmesine izin verin, Bay Rochester; böylesi daha iyi olur."

"Hiç de olmaz, o bize ayak bağı olur."

Hem bakışları hem ses tonu epeyce kararlıydı. Üstüme Bayan Fairfax'in uyarılarının soğukluğu ve şüphelerinin yılgınlığı çökmüştü; içimdeki umutları belirsiz ve güvensiz bir şey sarmıştı. Onun üzerindeki hâkimiyet duygumu yarı yarıya kaybetmiştim. Fazla üstelemeden mekanik olarak ona itaat etmek üzereydim ama arabaya binmeme yardım ederken yüzüme baktı.

"Ne oldu?" diye sordu, "bütün ışığın sönmüş. Yumurcağın gitmesini gerçekten istiyor musun? O geride kalırsa üzülecek misin?"

"O gelirse çok sevinirim, efendim."

"Öyleyse hemen gidip şapkanı alıyorsun ve yıldırım hızıyla geri geliyorsun!" diye Adèle'e seslendi.

Adèle de elinden geldiği kadar hızlı onun dediklerini yaptı.

"Sonuç olarak, bir sabah rahatsız olmaktan bir şey olmaz," dedi, "nasıl olsa kısa bir süre içinde sana el koymaya niyetliyim; düşüncelerine, konuşmalarına ve dostluğuna bir ömür boyu el koyacağım."

Adèle arabaya bindirilir bindirilmez beni öpmeye başladı, araya girdiğim için bana karşı hissettiği minneti böyle ifade ediyordu; hemen Bay Rochester'ın öteki tarafındaki bir köşeye yerleştirildi. Küçük kız, bu sefer de benim oturduğum yeri görmek için eğilerek çevresine bakınmaya başladı, bu kadar sert bir komşu da doğrusu çok sınırlayıcıydı, Bay Rochester'ın bulunduğu huysuz ruh hali içinde Adèle ne fısıltıyla

gözlemlerini aktarabiliyor ne de herhangi bir konuda bir şey sorabiliyordu.

"İzin verin benim yanıma gelsin," diye yalvardım, "belki sizi rahatsız eder, efendim, benim yanımda bol bol yer var."

Adèle'i sanki yavru bir köpekmiş gibi bana uzattı. "Onu okula göndermezsem," dedi ama bu sefer gülümsüyordu.

Adèle onu duydu ve okula *"sans mademoiselle"** mi gideceğini sordu.

Bay Rochester, "Evet," dedi, "kesinlikle *sans mademoiselle* çünkü ben matmazeli aya götüreceğim; orada volkanların tepelerinin arasındaki beyaz vadilerde bir mağara bulacağım ve matmazel orada benimle yaşayacak, sadece benimle."

Adèle, "Orada yiyecek bir şey bulamaz, onu açlıktan öldüreceksiniz," dedi.

"Onun için gece gündüz kudret meyvesi toplarım; ayın ovaları ve tepelerinin etekleri kudret meyvesiyle örtülüdür, Adèle."

"Isınmak isteyecektir, ateşi nasıl yakacak?"

"Ayın dağlarından ateş çıkar, üşüdüğünde onu bir dağın zirvesine çıkaracak ve bir kraterin ucuna yatıracağım."

*"Ah, qu'elle sera mal; peu confortable!"** Hem elbiseleri eskir, yenilerini nasıl alacak?"

Bay Rochester şaşırmış gibi yaptı. "Hımm!" dedi. "Bu durumda sen ne yapardın, Adèle? Bir çare bulmak için biraz kafanı çalıştır. Pembe beyaz bir bulut elbise yerine geçer mi, ne dersin? Hem insan gökkuşağından gayet güzel bir eşarp kesebilir."

Adèle bir süre düşündükten sonra, "Onun şimdiki durumu çok daha iyi," dedi. "Üstelik ayın üzerinde yalnızca sizinle

---

* *Fr.* Matmazelsiz (Çev. N.)

** *Fr.* Ah, orada ne keder! Hiç keyifli olmayacak. (Çev. N.)

yaşamaktan sıkılır. Eğer ben matmazel olsaydım sizinle birlikte gitmeyi asla kabul etmezdim."

"O kabul etti, bana söz verdi."

"Ama siz onu oraya götüremezsiniz ki, aya giden bir yol yok, hep hava var ve ne siz ne de o uçabilirsiniz."

"Adèle şu tarlaya bak." Artık Thornfield'ın kapılarının dışına çıkmıştık ve Millcote'a giden düzgün yolun üzerinde ağır ağır ilerlemekteydik. Fırtına buradaki tozları iyice dağıtmıştı, yolun iki yanındaki alçak çalılarla ulu ağaçlar yemyeşil parlıyordu ve yağmurla tazelenmişlerdi.

"O tarlada Adèle, on beş gün oldu, bir gece geç vakit yürüyordum; meyve bahçesindeki otların biçilmesinde senin bana yardımcı olduğun gündü ve orak sallamaktan yorulduğum için çitin basamağına oturdum; küçük bir defter ve bir kalem çıkarttım ve uzun zaman önce başıma gelen bir talihsizliği ve mutlu günlerin gelmesini dilediğimi yazmaya başladım. Çok hızlı yazıyordum, gün ışığı yapraklardan çekiliyordu, tam o sırada bir şey yoldan gelip biraz ötemde durdu. Ona baktım. Yüzüne ince bürümcükten bir peçe örtmüş ufak tefek bir şeydi. Yakınıma gelmesi için işaret ettim, hemen dizimin dibine geldi. Onunla hiç konuşmadım, o da benimle konuşmadı ama ben onun gözlerini okudum, o da benimkileri okudu ve konuşmamız böylece sürdü.

"Bu bir periydi ve Cinler Ülkesi'nden gelmişti, öyle diyordu ve görevi beni mutlu etmekti; onunla birlikte şu sıradan dünyadan kurtulup kimsesiz bir yere gitmem gerekiyordu –örneğin ay gibi– peri başını sallayarak o sırada Hay tepesinden yükselmekte olan boynuzunu işaret etti; bana içinde yaşayabileceğimiz lületaşından mağarayı ve gümüş vadiyi anlattı. Ben de oraya gitmek isteyeceğimi söyledim ama senin bana yaptığın gibi ona, kanatlarımın olmadığını hatırlattım.

"Peri, 'Ah,' diye cevap verdi, 'bunun bir önemi yok! İşte bütün güçlükleri ortadan kaldıracak bir tılsım!' ve sonra güzel altın bir yüzük uzattı. 'Bunu tak,' dedi, 'bu yüzüğü sol elinin dördüncü parmağına geçir, o zaman ben seninim, sen de benimsin ve dünyadan ayrılıp orada kendi cennetimizi kurarız.' Tekrar başını sallayarak ayı işaret etti. Yüzük Adèle, pantolonumun cebinde, bir altın para kılığında saklanmış duruyor ama kısa bir süre içinde bunu tekrar bir yüzük haline getirmek istiyorum."

"Ama bunun matmazelle ne ilgisi var? Peri benim umurumda değil, siz matmazeli aya götüreceğinizi söylemiştiniz?"

Bay Rochester, gizemli bir biçimde fısıldayarak, "Matmazel bir peridir," dedi. Bunun üzerine ben de Adèle'e Bay Rochester'ın takılmalarına aldırmamasını söyledim, zaten o da, ünlü Fransız şüpheciliğini göstererek, Bay Rochester'ın *"un vrai menteur"** olduğunu ve kendisinin onun *"contes de fée"*-sine** hiç inanmadığını söyledi ve *"du reste, il n'y avait pas de fées, et quand même il y en avait"**** söyledi; bunların Bay Rochester'a görünmeyeceklerinden, hele ona yüzük falan verip de birlikte ayda yaşamayı asla teklif etmeyeceklerinden emin olduğunu belirtti.

Millcote'ta geçirdiğimiz bir saat benim açımdan biraz sıkıntılı oldu. Bay Rochester beni ipekliler satan bir dükkâna girmeye mecbur etti ve burada bana yarım düzine elbise seçmem emredildi. Bu işten nefret ediyordum, ertelememiz için yalvardım; hayır, bu işin o anda halledilmesi gerekiyordu.

---

* *Fr.* Tam bir yalancı. (Çev. N.)

** *Fr.* Peri masalları (Çev. N.)

*** *Fr.* Zaten peri falan diye bir şey olmadığını, öyleyken, yine de peri diye bir şey olduğunu. (Çev. N.)

Israrlı fısıltılarla ifade ettiğim yalvarışlarla yarım düzineyi ikiye indirebildim; o zaman da bunları kendisinin seçeceğine yemin etti. Büyük bir endişeyle Bay Rochester'ın gözlerini renk renk kumaşlarla dolu raflarda gezdirişini seyrettim; çok parlak ametist renginde zengin bir ipekte ve şahane pembe bir satende karar kıldı. Yeni bir fısıltılar dizisiyle bana bir defada altın bir elbise ve gümüş bir şapka almış kadar olduğunu söyledim. Onun tercih ettiği şeyleri giymeye asla cüret etmeyeceğim kesindi. Büyük bir güçlükle, –çünkü taş kadar katıydı– onu, kendi tercih ettiği kumaşlar yerine ağırbaşlı siyah bir saten ve inci grisi bir ipekli almaya ikna edebildim. "Bu şimdilik idare eder," dedi, ama bir gün benim bir çiçek bahçesi gibi parladığımı da görecekti.

Onu ipekliler satan dükkândan çıkarabildiğim için çok mutluydum, ardından da bir mücevherci dükkânından çekmek zorunda kaldım; bana bir şeyler aldıkça yanaklarım bir tür rahatsızlık ve aşağılanma duygusuyla yanıyordu. Arabaya tekrar girip de yüzüme ateşler basarak ve bitkin bir halde tekrar arkama yaslandığımda acı tatlı olaylar arasında tamamıyla unutmuş olduğum bir şeyi hatırladım; bu, amcam John Eyre'in Bayan Reed'e yazmış olduğu mektup ve beni evlat edinme ve mirasçısı yapma niyetiydi. *Bu gerçekten çok rahatlatıcı olur,* diye düşündüm, *o kadarcık bir bağımsızlığım olsa keşke; Bay Rochester tarafından bir taş bebek gibi giydirilmeye ya da her gün üstüme altınlar yağarken ikinci bir Danae gibi oturmaya katlanamam. Eve gider gitmez Madeyra'ya bir mektup yazacak ve John amcaya evleneceğimi ve evleneceğim kişinin kim olduğunu anlatacağım. Eğer bir gün Bay Rochester'a bir servet getireceğimi bilirsem bugün onun bana bakması bu kadar ağrıma gitmez.* Bu fikir beni biraz rahatlatmıştı (gerçi bunu o gün gerçekleştiremedim) bir

kere daha efendimin ve âşığımın gözlerine bakmaya cesaret edebildim, deminden beri hem yüzümü hem de bakışlarımı çevirdiğim halde gözleri ısrarla benimkileri arıyordu. Gülümsedi ve ben onun bir sultan gibi gülümsediğini düşündüm; bir mutluluk ve sevgi ânında altın ve mücevherlere boğduğu bir kölesine bakar gibiydi. Benim elimi arayan elini sertçe sıktım ve kıpkırmızı edip tekrar bıraktım.

"O şekilde bakmanıza gerek yok," dedim, "eğer böyle bakarsanız bu bölüm bitene kadar Lowood'dan getirdiğim eski elbiselerimden başka hiçbir şey giymem. Bu leylak rengi pamukluyla evlenirim, siz de inci grisi ipekliden kendinize bir robdöşambr ve siyah satenden sonsuz sayıda yelek yaptırırsınız."

Kıkırdayıp ellerini ovuşturdu, "Ah, bu kızı dinlemek de, görmek de çok güzel!" diye bağırdı. "Orijinal mi? Etkileyici mi? Şu bir tanecik ufak tefek İngiliz kızını Büyük Türk'ün bütün haremine, ceylan gözlere, huri bedenlere falan değişmem!"

Bu Doğu benzetmesi yine bana batmıştı. "Hareminize bir adım bile yaklaşmam," dedim, "o yüzden benim onlara denk olup olmadığımı hiç düşünmeyin. Eğer o çizgide şeyler hoşunuza gidiyorsa, hayallerinizle birlikte, hiç zaman kaybetmeden İstanbul pazarlarının yolunu tutun efendim ve burada nasıl harcayacağınızı bilemediğiniz fazla paranızı orada köle almaya yatırın."

"Peki ben tonlarca et ve bir sürü kara göz satın almak için pazarlık ederken sen ne yapacaksın, Janet?"

"Köleleştirilmiş herkese özgürlük vaaz etmek görevine hazırlanacağım; bunların arasında sizin hareminizin sakinleri de olur. Oraya gireceğim, isyan çıkartacağım ve siz üç tuğlu paşa olsanız bile efendim, kendinizi bizim elimizde üç pran-

gaya vurulmuş bulacaksınız. Ben de siz bir ferman imzalamayı kabul edene kadar sizi azat etmeyi kabul etmeyeceğim, bu, bir despotun bugüne kadar verdiği en özgürlükçü ferman olacak."

"Senin insafına kalmayı kabul ederim Jane."

"Eğer gözlerinizde o bakışla yalvarırsanız insafım olmayacaktır, Bay Rochester. Siz böyle baktıkça tutsaklık altında ne imzalamış olursanız olun, serbest kaldığınızda ilk yapacağınız işin bu fermanı hiçe saymak olacağından şüphem olmaz."

"Neden Jane, ne yapacaksın? Korkarım beni, mihrapta kıyılan nikâhtan başka özel bir evlilik töreni yapmaya zorlayacaksın. Anladığım kadarıyla bazı özel koşullar istiyorsun, nedir bunlar?"

"Ben sadece kafamın rahat olmasını istiyorum efendim, töhmet altında kalmak istemiyorum. Céline Varens'le, ona verdiğiniz pırlantalarla, kaşmirlerle ilgili söylediklerinizi hatırlıyor musunuz? Ben sizin İngiliz Céline Varens'iniz olmayacağım; Adèle'in mürebbiyeliğini yapmaya devam edeceğim. Böylece, kalacak yerimi, ekmek paramı ve bunun yanında yılda otuz sterlini kazanacağım. Bu parayla kendi gardırobumu düzerim, siz de bana hiçbir şey vermemiş olursunuz ama..."

"Peki, ama ne?"

"Sadece saygınızı verirsiniz ve eğer ben de buna karşılık size saygı duyarsam bu borç kapanmış olur."

"Peki, doğuştan gelen küstahlık ve özünde bulunan gurur konusunda rakibin olamaz," dedi. Artık Thornfield'a yaklaşıyorduk. Kapıdan içeri girerken, "Bugün akşam yemeğini benimle yemek hoşuna gider miydi?" diye sordu.

"Hayır, teşekkür ederim, efendim."

"Neden, 'Hayır, teşekkür ederim,' sorabilir miyim?"

"Sizinle hiç yemek yemedim, efendim, ve yemek için de bir sebep göremiyorum ta ki..."

"Ta ki ne? Şu yarım cümlelere de bayılıyorsun."

"Ta ki başka çare kalmayıncaya kadar."

"Benim bir öcü ya da canavar gibi yemek yediğimi mi varsayıyorsun da bana yemekte eşlik etmekten korkuyorsun?"

"Bu konuda herhangi bir varsayımda bulunmadım, efendim, ama bir ay daha eskisi gibi devam etmek istiyorum."

"Köle gibi mürebbiyelik etmeyi hemen bırakacaksın."

"Ancak, özür dilerim, efendim, fakat bırakmayacağım. Her zamanki gibi işimi yapmaya devam edeceğim. Alışık olduğum gibi, gün boyunca sizden uzak olacağım, akşam, beni görecek bir ruh hali içinde olduğunuzda beni çağırtabilirsiniz ve o zaman gelirim ama başka zaman olmaz."

"Bütün bunların üzerine, rahatlamak için biraz tütün içmem ya da bir tutam enfiye çekmem gerek, Jane; Adèle'in diyeceği gibi, *"pour me donner une contenance"** ve maalesef ne puro tabakam ne de enfiye kutum yanımda. Ama dinle; fısılda! Gün senin günün, küçük zorba, ama sonra benim günüm gelecek ve iyice elime geçirdiğimde –mecazi anlamda– seni şu kadar bir zincire bağlayacağım..." saatinin zincirini gösteriyordu. "Evet, sıska şey, seni kaybetmemem gereken bir cevher gibi kalbimin üzerinde taşıyacağım."

Bunu benim arabadan inmeme yardımcı olurken söyledi ve ardından Adèle'i indirirken ben eve girdim ve hızla yukarı kata çıktım.

Akşam beni usulüne uygun şekilde huzuruna çağırttı. Onun için bir meşgale hazırlamıştım çünkü bütün geceyi *tete-â-tete* konuşarak geçirmek istemiyordum. Onun güzel sesini hatır-

* *Fr.* Kendimi toparlayabilmem için. (Çev. N.)

lamıştım, şarkı söylemeyi sevdiğini biliyordum; güzel şarkı söyleyenler genellikle şarkı söylemekten hoşlanır. Ben şarkıcı değildim, onun titiz değerlendirmelerine göre müzisyen de sayılmazdım ama performans iyi olduğunda dinlemekten hoşlanırdım. Alacakaranlık yani romansın saati, yıldızlı mavi bayrağını pencerelere çeker çekmez yerimden kalkıp piyanoyu açtım ve ondan Tanrı aşkına bana bir şarkı söylemesini rica ettim. O da benim kaprisli bir cadı olduğumu ve bir başka zaman şarkı söylemeyi tercih edeceğini söyledi ama ben bir başka zamanın o an gibi olamayacağını iddia ettim.

Sesini beğenip beğenmediğimi sordu.

"Çok beğeniyorum," dedim. Onun, o hemen coşan kendini beğenmişliğini pohpohlamak hoşuma gitmiyordu ama bir defalık, menfaatim icabı gururunu okşayacaktım.

"Öyleyse Jane, sen de bana piyanoyla eşlik etmelisin."

"Peki efendim, deneyeyim."

Denedim de ama biraz sonra tabureden kaldırılıp "küçük beceriksiz" diye adlandırıldım. Böyle apar topar kenara itilmemle birlikte –ki aslında istediğim tam da buydu– benim yerimi aldı ve kendi kendine eşlik etti çünkü hem şarkı söyleyip hem de piyano çalabiliyordu. Ben de pencerenin pervazına koştum. Orada oturup dışarıya, kıpırtısız ağaçlara ve loş çayıra bakarken o tatlı sesin söylediği şu hoş şarkıyı dinledim:

En gerçek sevgi şimdiye kadar
En kor köşesinde hissettiği kalbin
Akıyor hızla her damarda
Dökülmüş dalga dalga
Gelmesi her gün ümidim
Gitmesi ızdırabımdı;
Adımlarının gecikmesi

Her damarımın buz kesmesiydi.
Severken sevilmenin
İsimsiz bir mutluluk olduğunu düşlerdim
Ve bu amaca ulaşmak için
Ne kadar uğraşsam da gözlerim kördü.
Ama hayatlarımızın arası
O kadar uzaktı ki yolu yoktu
Ve okyanus yeşili köpükler kadar
Tehlikelerle doluydu.
Ve vahşi bir ormanda
Hırsızların yolu kadar ıssızdı
Çünkü ruhlarımızın arasında
Güç, Hak, Keder ve Gazap dururdu.
Tehlikeleri göze aldım, engelleri aştım,
Lanetlere meydan okudum
Bütün kötülükleri, tehlikeleri,
Başım havada aştım.
Gökkuşağım ışık kadar hızlı
Bir rüyadaymışım gibi uçtum
Çünkü Yağmur ve Işığın çocuğu
Önümde şanla şerefle duruyordu.
Loş bulutların üzerinde
O yumuşak ve ağır neşe hâlâ parlıyor
Felaketler yaklaşsın, güçlü ve ağır olsun
Umursamıyorum.
Bu tatlı anda.
Bütün başıma gelenlerden sonra
Güçlü bir kuş intikam almaya gelse de
Aldırmıyorum.
Kibirli Nefret beni yıksa da,
Hak bana yaklaştı

Ve zalim güç öfkeyle yemin etti
Sonsuza kadar düşmanım olmaya.
Aşkım küçücük elini
Soylu bir inançla elime verdi
Ve evliliğin kutsal andını içti
Tabiatımız iç içe geçecek.
Aşkım yeminini öpücükle mühürledi
Benimle yaşamaya ve ölmeye
Sonunda adsız mutluluk benim.
Severken seviliyorum!"

Ayağa kalkıp bana doğru geldi ve yüzünün yumuşadığını, şahin gözlerinin parladığını, suratının her hattında tatlılık ve tutku olduğunu gördüm. Bir an için ürperdim sonra kendimi topladım. Yumuşak sahneler, cesur gösteriler istemiyordum ve şu anda ikisi de birer tehlikeydi, bir savunma silahı hazırlamam gerekiyordu. Dilimi biledim; o, bana yaklaşırken soğuk bir sesle, bu defa kiminle evleneceğini sordum.

Sevgili Jane'inin böyle bir soru sorması çok tuhaftı.

Gerçekten mi! Bunu çok doğal ve gerekli bir soru olarak görüyordum; müstakbel karısının onunla öleceğini söylüyordu. Böyle pagan bir fikir ile neyi kastetmişti? *Benim onunla* ölmeye niyetim yoktu, bundan emin olabilirdi.

Ah, onun bütün arzusu, bütün duaları benim onunla yaşamam içindi. Ölüm, benim gibiler için değildi.

Neden olmasındı; benim de sıram gelince ölmeye onun kadar hakkım vardı ama ecelimi bekleyecektim, acele edip kocamla birlikte yakılmaya niyetim yoktu.

Bu bencil fikrinden ötürü onu affeder ve bağışladığımı bir öpücükle ispat eder miydim?

"Hayır, özrümün kabulünü tercih ederim."

Burada "küçük sert şey" olarak tanımlandığımı duydum ve ardından, "Başka hangi kadın olsa şerefine böyle kuple söylendiğini duyduğunda iliğine kadar erirdi," diye de eklendi.

Tabiat itibarıyla sert olduğuma onu temin ettim; kaya gibiydim ve beni sık sık bu şekilde görecekti; üstüne üstlük önümüzdeki dört hafta sona ermeden ona kişiliğimin çeşitli haşin yönlerini göstermekte de kararlıydım. Vazgeçecek zamanı varken nasıl bir şey aldığını bilmesi gerekirdi.

Sakinleşseydim de mantıklı konuşsaydık?

Eğer isterse sakin olurdum, mantıklı konuşmaya gelince, o sırada mantıklı konuşmakla gurur duyuyordum.

Sıkıldı, öfledi, pöfledi. *Çok iyi,* diye düşündüm, *istediğin kadar köpürüp söylenebilirsin ama bunun, seninle baş etmek için en iyi plan olduğundan eminim. Seni anlatamayacağın kadar çok seviyorum ama duygusallığın bataklığına batmayacağım ve elimdeki bu hazırcevaplık iğnesi sayesinde seni de bataklığın kıyısından döndüreceğim ve üstüne üstlük bunun sayesinde aramızdaki ikimizin de yararına olan mesafeyi koruyabileceğim.*

Azdan başlayıp çoğaltarak onu epeyce sinirlendirdim; sonra da o öfkesine gömülüp odanın öteki tarafına çekilince, "Size iyi geceler dilerim, efendim," diyerek ayağa kalktım, her zamanki doğal sesimle ve saygılı tavrımla konuşmuştum; yan kapıdan çıkıp gittim.

Böylece girdiğimiz bu düzeni, bütün bekleme dönemimizde sürdürdüm, hem de büyük bir başarıyla. Huysuzlaşıp suratını astığına şüphe yoktu ama genelde mükemmel bir biçimde eğlendiğini görebiliyordum hem koyun gibi boyun eğmem ve kumrular gibi hassas olmam onun zorbalığını artıracağı gibi, değerlendirmelerini olumlu yönde etkilemez, aklını tatmin etmez ve hatta zevkine bile uymazdı.

Başka insanların huzurunda tıpkı eskiden olduğu gibi saygılı ve sessizdim; başka türlü davranmak da gerekmiyordu; sadece akşam buluşmalarımızda onu böyle üzer ve hırpalardım. Saat yediyi vurur vurmaz çok dakik bir biçimde beni çağırtmaya devam ediyordu, gerçi artık ben yanına gittiğimde dudaklarından eskisi gibi "aşkım", "sevgilim" gibi tatlı sözler dökülmüyordu; bana sunulan en iyi ifadeler, "tahrik edici kukla", "kötü cin", "ecinni", "ifrit" ve benzeriydi. Okşamalara gelince, onların yerini yüz buruşturmalar almıştı; elimi sıkacağı yerde koluma çimdik atıyor, yanağımdan öpeceğine kulağımı çekiyordu. İşler yolundaydı, şu anda böyle sert davranışları daha yumuşak olanlara kesinlikle tercih ediyordum. Bayan Fairfax'in de beni tasvip ettiğini görüyordum; benim için duyduğu endişeler kaybolmuştu, o yüzden doğru yaptığım konusunda emindim. O arada Bay Rochester kendisini iğne ipliğe çevirdiğimi ve yaklaşan bir gelecekte bu davranışlarımın öcünü fena halde alacağını iddia ediyordu. Onun bu söylenmeleri karşısında kıs kıs gülüyordum. "Seni şimdiden idare edebiliyorum," diye düşünüyordum, "bunu ileride de yapacağımdan hiç kuşkum yok; eğer bir çare etkisini kaybederse bir başkası bulunur."

Yine de, sonuç olarak kolay bir görevle karşı karşıya değildim. Sık sık, onu böyle tedirgin edeceğime memnun etmeyi tercih ederdim. Müstakbel kocam bütün dünyam, hatta dünyadan da öte, neredeyse benim cennet ümidim olmuştu. Benimle her türden dini düşüncenin arasında durmaktaydı; tıpkı bir güneş tutulmasının insanla o devasa güneş arasında durması gibi. O günlerde, yarattığı yüzünden Tanrı'yı göremez olmuştum çünkü yarattığını idol haline getirmiştim.

XXV

Kur ayı gelip geçmişti; artık sayılı saatler kalmıştı. Yaklaşan o günü –düğün gününü– ertelemek mümkün değildi ve bununla ilgili bütün hazırlıklar tamamlanmıştı. En azından *benim* yapmam gereken hiçbir şey kalmamıştı; bavullarım hazırlanmış, kilitlenmiş, bağlanmış ve küçük odamın duvarının önüne bir sıra halinde dizilmişti; yarın bu saatlerde Londra yoluna koyulmuş olacaklardı; (Tanrı izin verirse), ben de öyle; daha doğrusu ben değil de, Jane Rochester adında, henüz tanımadığım biri. Yalnızca bavullara adres kartlarının çivilenmesi işi kalmıştı, onlar da dört küçük kare halinde çekmecede duruyordu. Gidecekleri yeri –"Bayan Rochester ... Oteli, Londra"– her birinin üzerine Bay Rochester kendi elleriyle yazmıştı. Bu adres kartlarını takmaya ya da taktırmaya kendimi bir türlü ikna edemiyordum. Bayan Rochester! Böyle biri yoktu, yarından önce de doğmayacaktı; sabah saat sekizden sonra ve bütün bunları onun adına göndermeden önce onun sağ salim dünyaya geldiğinden emin olmak istiyordum. Şuradaki, tuvalet masamın karşısına düşen dolapta onun olduğu söylenen kıyafetlerin daha şimdiden benim siyah yünlü Lowood elbisemin ve hasır şapkamın yerini almış olması yeter de artardı bile: çünkü bana ait olmayan o gelinlik; inci rengi elbise, buğuya benzeyen incecik duvak elbise bavulunda duruyordu. İçindeki tuhaf, hayalete benzeyen giysiyi gizlemek için kapağı kapattım; bu elbisenin ruhani ışıltısı, bu akşam saatin-

de –dokuzda– dairemin gölgelerinin arasında gerçekten bir hayaleti andırıyordu. "Seni kendi başına bırakacağım, beyaz rüya," dedim. "Benim biraz ateşim var, rüzgârın estiğini duydum, dışarıya çıkıp biraz onu yoklayayım."

Ateşimi çıkartan, hazırlıkların aceleye gelmiş olması ya da büyük bir değişimi, yarın başlayacak olan yeni hayatı bekliyor olmak değildi sadece; beni bu geç saatte karanlık bahçelere atan o tedirgin, heyecanlı ruh halinin oluşmasında şüphesiz iki durumun da payı vardı ama üçüncü bir sebep aklımı onlardan daha fazla meşgul ediyordu.

Kalbimin derinlerinde tuhaf ve endişeli bir düşünce vardı. Kavrayamadığım bir şey olmuştu; bu olayı benim dışımda bilen ya da gören olmamıştı; önceki gece cereyan etmişti: Bay Rochester o gece evde yoktu; işle ilgili sebeplerle elli kilometre ötedeki, kendi mülkü olan iki üç çiftliğe gitmiş ve henüz dönmemişti; İngiltere'den ayrılmadan önce, bizzat kendisinin halletmesi gereken bir işti bu. Şimdi, içimi boşaltmak ve kafamı kurcalayan bu muammanın çözümü için dönmesini bekliyordum. O gelene kadar bekle ey okur, ben sırrımı ona açarken seninle de paylaşırım.

Rüzgâr, bütün gün boyunca bir damla bile yağmur getirmemesine rağmen, sert bir biçimde güneyden esiyordu, şiddetinden korunmak için meyve bahçesine sığındım. Gece indikçe rüzgâr yatışacağına hızı artmış ve kükremesi derinleşmişti. Ağaçlar, dalları neredeyse hiç sallanmadan bir tarafa eğilip kalmıştı, onları kuzeye doğru yatıran basınç öylesine güçlü ve sürekliydi ki, gövdeleri ya da dalları ancak saatte bir sarsılıyordu. Bir kutuptan öteki kutba sürüklenen bulutlar yığınlar halinde birbirlerini kovalıyordu; o temmuz gecesinde gökyüzünün mavisini şöyle bir görmek bile mümkün değildi.

Rüzgârın önünde koşarken çılgın bir keyfe kapılmamış

değildim, aklımdaki dertleri uzayda gürleyip duran bu uçsuz bucaksız hava akımına bırakmıştım. Defne ağaçlarının çevrelediği yürüyüş yoluna çıkarken kestane ağacından kalan enkazla karşılaştım; simsiyah, yıkık halde duruyordu, ortadan bölünmüş olan gövdesi sanki zor nefes alıyor gibiydi. Parçalanan kısım tamamıyla kopmamıştı, sağlam gövde ve kökler onları aşağıdan birbirlerine bağlıyordu; gerçi yaşam birliği mahvolmuştu, artık ağacın özsuyu akmıyordu, iki taraftaki büyük dallar ölmüştü, gelecek kış çıkacak fırtınaların bunlardan birini veya ikisini toprağa düşüreceğine şüphe yoktu ama şimdi hâlâ tek bir ağaç –bir enkaz ama bütün bir enkaz– oluşturdukları söylenebilirdi.

Sanki bu dev parçalar yaşayan şeylermiş ve beni duyabilirlermiş gibi, "Birbirinizden kopmamakla iyi etmişsiniz," dedim. "Böyle mahvolmuş, yanmış kavrulmuş, kömür olmuş bir halde olmanıza rağmen o sadık, dürüst köklerinizin üzerinde yükselen parçalarda biraz olsun hayat duygusu olmalı. Bundan sonra yeşil yapraklarınız hiç olmayacak, dallarınızda kuşların yuva yaptığını görmeyecek ve şakıdığını duymayacaksınız, sizin için keyif ve sevgi zamanları geçti ama yalnız değilsiniz; her birinizin çürürken dertleşebileceği bir yoldaşı var." Ben onlara bakarken ay, gökyüzünün ağacın yarıklarını dolduran kısmından bir an için göründü. Ayın yuvarlağı kan kırmızı renkteydi ve yarısı bulutların arkasında kalmıştı; sanki şaşkın ve kasvetli bir bakışla bana baktıktan sonra bir bulut kümesinin ardına çekilmişti. Rüzgâr bir an için Thornfield'ın çevresinde hafifledi ama uzaklarda, korunun ve suyun üzerinde çılgın ve melankolik bir şekilde inledi; hüzünlüydü bu ve tekrar koşmaya başladım.

Meyve bahçesinde, oradan oraya dolaşıp ağaçların köklerinin çevresindeki otları tamamen örten elmaları topladım;

sonra olmuşlarla hamları birbirinden ayırmakla meşgul ettim kendimi; meyveleri eve taşıyıp kilere koydum. Sonra ateşin yanıp yanmadığına bakmak için kütüphaneye çıktım çünkü mevsim yaz olmasına rağmen böyle kasvetli bir gecede Bay Rochester'ın geldiğinde neşeyle yanan bir şömineyle karşılaşmaktan hoşlanacağını biliyordum; evet, ateş bir süre önce tutuşturulmuştu ve gayet iyi yanıyordu. Bay Rochester'ın koltuğunu şöminenin köşesine yerleştirdim, masayı onun yanına çektim, perdeyi örttüm ve mumları da yakılmak üzere içeri getirttim. Bu hazırlıkları tamamladıktan sonra yerimde duramaz hale gelmiştim, hatta evde bile kalamadım, odada biraz daha zaman geçirdim ve tam o anda holdeki saat onu vurdu.

"Ne kadar geç oldu!" dedim. "Kapıya gideyim, ara sıra mehtap çıkıyor, yolun önemli bir kısmını görebilirim. Artık geliyor olabilir ve onu karşılamak belirsizlikle geçen dakikaları kısaltacaktır."

Konağın bahçe kapılarının iki yanında yükselen kocaman ağaçların arasında rüzgâr uğulduyordu ama görebildiğim kadarıyla yol sağda ve solda tamamen sakindi ve hiç kimse yoktu; ay, ara sıra önünden geçen bulutların gölgesi dışında, tek bir lekenin bile bozmadığı uzun, soluk bir çizgiden ibaretti.

Yola bakarken çocukça bir gözyaşı bakışımı bulandırdı; hayal kırıklığı ve sabırsızlık gözyaşı; utanarak sildim onu. Biraz daha oyalandım, ay kendini tamamıyla odasına kapatmış ve yoğun bulutlardan oluşan perdesini çekmişti, gece kararmıştı, yağmur rüzgârla birlikte hızla savruluyordu.

İçime doğan bir kuruntunun esiri olmuştum, "Keşke gelse! Keşke gelse!" diye bağırdım. Çaydan önce döneceğini ummuştum, artık hava kararmıştı, onu alıkoyan neydi? Bir kaza mı olmuştu? Dün geceki olayı tekrar hatırladım. Onu, bir felaketin

habercisi olarak yorumlamıştım. Umutlarımın gerçekleşemeyecek kadar parlak olmalarından korkuyordum ve son zamanlarda o kadar mutluluk yaşamıştım ki talihimin artık doruğa ulaştıktan sonra inişe geçmesi gerektiğine inanır olmuştum.

Neyse, eve dönemem, diye düşündüm, *o bu korkunç havada dışarıdayken ateşin başında oturamam, yüreğimi sıkacağıma bacaklarımı yorayım, biraz daha ilerleyip onu karşılarım.*

Yola koyuldum, hızlı hızlı yürüyordum ama uzağa gidemedim, bir buçuk kilometrelik yolu katetmiştim ki toynakların sesini duydum, bir atlı dörtnala geliyor ve yanında da bir köpek koşuyordu. Kötü önseziler uzaklaşmıştı! Bu oydu, işte Mesrur'a binmişti, Kılavuz da onu izliyordu. Beni gördü çünkü ay gökyüzünde mavi bir alan açmıştı, o suya benzeyen bu ışıltıda ilerliyordu; şapkasını çıkartıp başının üzerinde savurdu, onu karşılamak üzere koştum.

Elini uzatıp eyerden inerken, "İşte!" diye bağırdı, "bensiz yapamıyorsun, açıkça görülüyor. Çizmemin ucuna bas, iki elini bana ver ve ata bin!"

Dediklerini yaptım. Sevincim beni çevikleştirmişti, onun önüne sıçradım. Hoş geldin demek yerine yürekten öptü, biraz da böbürlendi, bu davranışını elimden geldiği kadar ses etmeden yuttum. Sevincini bana soru sormak için yarıda keserek, "Ama böyle bir saatte beni karşılamaya geldiğine göre, bir şey mi oldu, Janet? Kötü bir şey mi var?" dedi.

"Hayır, ama hiç dönmeyecekmişsiniz gibi geldi bana. Evde sizi beklemeye dayanamadım; özellikle de bu yağmur ve rüzgârda."

"Gerçekten de çok rüzgâr ve yağmur var! Evet, senin üzerinden de bir denizkızı gibi sular akıyor. Pelerinimi sırtına al ama sanırım biraz ateşin var, Jane, hem yanakların hem ellerin alev alev yanıyor. Tekrar soruyorum, bir şey mi oldu?"

"Artık bir şey yok, ne korkuyorum ne de mutsuzum."

"Demek ki daha önce ikisi de oldu?"

"Biraz ama yeri gelince hepsini anlatacağım size, efendim, ve sanırım çektiklerimi duyunca bana güleceksiniz."

"Yarın geçtiğinde sana bütün kalbimle güleceğim, o zamana kadar buna cesaret edemem çünkü ödülüme kavuşacağım kesin değil. Bu ödül, geçtiğimiz ay boyunca bir yılanbalığı kadar kaygan, bir yabangülü kadar dikenli olan sensin. Dikenler batmadan hiçbir yere elimi uzatamıyordum ve şimdi ise sanki kollarımda yolunu şaşırmış bir kuzu var. Çobanını aramak üzere sürüden ayrıldın değil mi, Jane?"

"Sizi aradım ama bununla övünmeyin. İşte Thornfield'a geldik, hadi beni aşağı indirin."

Beni kaldırıma indirdi. John atını alınca ardımdan hole girdi, bana acele edip kuru bir şeyler giymemi ve sonra da kütüphaneye, onun yanına dönmemi söyledi. Tam merdivene ulaşmışken beni durdurup fazla oyalanmayacağıma dair söz aldı; oyalanmadım da, beş dakika içinde yanındaydım. Yemeğini yiyordu.

"Bir sandalye çek ve bana eşlik et, Jane: Lütfen Tanrım, bu uzun bir zaman boyunca Thornfield Malikânesi'nde yiyeceğin son yemek olacak."

Onun yanına oturdum ama yemek yiyemeyeceğimi söyledim. "Yapacağın yolculuğu düşündüğün için mi yemek yiyemiyorsun, Jane? Londra'ya gideceğini düşünmek mi iştahını kapatıyor?"

"Bu akşam geleceğimi açık biçimde göremiyorum, efendim; kafamın içinde ne düşünceler var, onu bile zor biliyorum. Hayatta hiçbir şey gerçek değilmiş gibi görünüyor."

"Benim dışımda, ben yeterince gerçeğim. Dokun bana."

"Siz efendim, hepsinden daha fazla benziyorsunuz hayalete; siz bir rüyadan ibaretsiniz."

Gülerek elini uzattı ve gözlerime yaklaştırarak, "Bu bir rüya mı?" dedi. Yuvarlak, adaleli, güçlü bir eli; uzun ve kuvvetli bir kolu vardı.

"Evet, ona dokunabilmeme rağmen bu bir rüya," derken elini yüzümden çektim. "Yemeğinizi bitirdiniz mi, efendim?"

"Evet, Jane."

Zili çalıp tepsiyi kaldırmalarını söyledim. Tekrar yalnız kaldığımızda ateşi karıştırdım ve sonra efendimin dizinin dibinde bir alçak bir koltuğa oturdum.

"Neredeyse gece yarısı oldu," dedim.

"Evet ama unutma, Jane, düğünümden önceki gece benimle birlikte sabahlamaya söz vermiştin."

"Vermiştim ve sözümü tutacağım, en azından bir iki saat için; canım hiç yatmak istemiyor."

"Bütün hazırlıkların tamam mı?"

"Hepsi tamam, efendim."

"Benim de öyle," diye cevap verdi, "Her şeyi yoluna koydum ve yarın kiliseden döndükten sonra yarım saat içinde Thornfield'dan ayrılacağız."

"Çok iyi, efendim."

"O 'çok iyi' sözünü olağandışı bir gülümsemeyle söyledin, Jane! Her iki yanağında da ne kadar parlak bir renk var ve gözlerin ne kadar tuhaf parlıyor! İyi misin?"

"İyi olduğuma inanıyorum."

"İnanmak mı! Neyin var? Bana ne hissettiğini söyle."

"Söyleyemem, efendim, hissettiklerimi hiçbir kelime anlatamaz. Şu saatin hiç son bulmamasını dilerdim, kaderin bize neler getireceğini kim bilebilir?"

"Bu kuruntu, Jane. Fazla heyecanlandın, fazla yoruldun."

"Siz efendim kendinizi sakin ve mutlu hissediyor musunuz?"

"Sakin mi? Hayır ama mutluyum, yüreğimin dibine kadar mutluyum."

Yüzünde mutluluğun izlerini görmek için başımı kaldırıp ona baktım, heyecandan kızarmıştı.

"Bana güven, Jane," dedi, "kafanda ağırlık yapan ne varsa bana anlatıp kurtul. Neden korkuyorsun? Benim iyi bir koca olamayacağımdan mı?"

"Bu düşüncelerime en uzak olan fikir."

"Girmek üzere olduğun yeni çevre ve başlayacağın yeni hayat mı seni endişelendiriyor?"

"Hayır."

"Kafamı karıştırıyorsun, Jane. Şu üzüntülü küstah bakışın ve ses tonun beni şaşırtıyor ve acı veriyor. Bir açıklama istiyorum."

"Öyleyse efendim, dinleyin. Dün gece evde değildiniz ya..."

"Değildim, bunu biliyorum ve biraz önce benim yokluğumda bir şey olduğunu ima ettin, büyük bir ihtimalle önemsiz bir şey ama kısacası seni rahatsız etmiş. Anlat bana. Belki de Bayan Fairfax bir şey söylemiştir? Ya da hizmetkârların bir konuşmasına kulak misafiri olmuşsundur? O hassas, kendine olan saygın incinmiştir?"

"Hayır, efendim." Saat on ikiyi vurmuştu, odadaki saatin berrak sesiyle dışarıdaki büyük saatin kısık, titreşimli vuruşunun bitmesini bekledim ve sonra sözlerime devam ettim.

"Dün bütün gün boyunca çok işim vardı ve bitmez tükenmez koşuşturmalarımın arasında çok mutluydum çünkü sizin sandığınız gibi yeni çevre falan gibi konularda korku içinde değilim; sizinle birlikte yaşama umudunun harika bir şey olduğunu düşünüyorum çünkü sizi seviyorum. Hayır efendim, şu anda beni okşamayın ki, sözlerim kesilmeden konuşabileyim. Dün Tanrı'ya güvenim vardı ve olayların sizin ve benim

için iyi yönde geliştiğine inanıyordum. Eğer hatırlarsanız güzel bir gündü, havanın ve gökyüzünün sükûneti, sizin yolculuğunuz sırasındaki güvenliğiniz ya da rahatınızla ilgili herhangi bir biçimde endişe etmemi engelliyordu. Çaydan sonra kısa bir süre sizi düşünerek bahçede yürüdüm ve hayalimde sizi kendime o kadar yakın hissettim ki gerçek varlığınızı pek fazla özlemedim. Önümde uzanan hayatı –*sizin* hayatınızı, efendim– düşündüm. Bu benimkinden çok daha geniş ve heyecan verici bir varoluş; bir denizin derinliklerine akan bir derenin kendi yatağının sığlığı gibi bir şey. Ahlakçıların bu dünyayı neden kasvetli bir ıssızlık olarak adlandırdıklarını düşündüm; oysa benim için bir gül gibi tomurcuklanıyordu. Tam günbatımı sırasında, hava soğudu, gökyüzü bulutlandı; ben de içeri girdim. Sophie biraz önce getirdikleri gelinliğime bakmam için beni yukarıya çağırdı ve kutunun içinde gelinliğimin altında sizin hediyenizi buldum; prenslere mahsus bir savurganlıkla Londra'dan getirttiğiniz duvak; mücevher kabul etmediğim için beni kandırıp aynı pahalılıkta bir şey kabul etmemi sağlamaya kararlıydınız sanırım. Duvağımı açarken gülümsüyor, bir yandan da aristokrat zevkleriniz ve pleb gelininizi bir soylunun eşi gibi süsleyerek gizleme çabalarınızla nasıl alay edeceğimi düşünüyordum. Aşağı tabakada dünyaya gelmiş başımı örtmek için kendi hazırladığım nakışsız kumaş parçasını size nasıl getirip göstereceğimi ve bunun kocasına ne servet, ne güzellik ne de soylu akrabalar getiren bir kadın için yeterli olup olmayacağını soracağımı düşünüyordum. Sizin bu konuya nasıl bakacağınızı görebiliyordum ve vereceğiniz fevri, cumhuriyetçi cevapları ve kendi açınızdan bir cüzdan ya da armayla evlenerek servetinizi ya da mevkinizi yükseltme ihtiyacı olmadığını kibirle ifade etmenizi duyabiliyordum."

Bay Rochester, "İçimi ne kadar da iyi okuyorsun, seni cadı!" diye lafımı kesti. "Ama şu duvakta işlemeler dışında ne buldun? Zehir ya da silah mı buldun ki bugün bu kadar üzgün görünüyorsun?"

"Hayır, hayır efendim, kumaşın zarafeti ve zenginliği dışında Fairfax Rochester'ın gururundan başka bir şey bulmadım ve bu da beni korkutmadı çünkü şeytanın görüntüsüne alışığım. Ama efendim hava karardıkça rüzgâr şiddetlendi; dün gece rüzgâr bu geceki gibi –vahşi ve kuvvetli– esmiyordu ama bundan çok daha ürkütücü olan 'boğuk ve inleyen bir sesi'* vardı. Sizin evde olmanızı dilerdim. Bu odaya geldim, boş koltuğun ve ateş yanmayan ocağın görüntüsü beni ürpertti. Yattıktan bir süre sonra, uyuyamamıştım; endişeli bir heyecan duygusu beni sıkıyordu. Şiddetlenen fırtına sanki alttan alta üzüntülü bir sesi saklıyordu. Önce bunun evin içinden mi yoksa dışarıdan mı geldiğini anlayamadım ama rüzgârın sustuğu her an şüpheli ve acılı ses tekrar duyuluyordu; sonunda bunun uzakta uluyan bir köpek olması gerektiğini anladım. Ses kesilince memnun oldum. Uykumun arasında, rüyalarımda karanlık ve fırtınalı bir gece görmeye devam ettim. Aynı zamanda sizinle olmayı istemeye devam ediyor ve bizi ayıran bir engele dair tuhaf ve pişmanlık dolu bir vicdan azabı yaşıyordum. İlk uykum boyunca bilinmedik bir yolun dolambaçlarını takip ediyordum, mutlak bir karanlık beni çevrelemişti, yağmurdan sırılsıklam olmuştum; küçük bir çocuğun, çok küçük bir yaratığın sorumluluğunu taşıyordum, yürüyemeyecek kadar zayıf ve küçüktü, soğuk kollarımda titriyor ve acıyla inliyordu. Sizin, efendim, o yolda, benden daha ilerde olduğunuzu düşünüyordum, size ulaşmak için bü-

* Walter Scott'ın Lay of the Last Minstrel şiirine gönderme. (Çev. N.)

tün sinirlerim gerilmişti, adınızı seslenmek ve durmanız için yalvarmak üzere çok çabaladım ama hareketlerim kesiliyor ve sesim anlaşılmadan sönüyordu; sizin o arada her an biraz daha ilerlediğinizi hissediyordum."

"Bu rüyalar ben yakınındayken de ruhuna ağırlık veriyor mu, Jane? Seni küçük asabi yaratık! Hayali sıkıntıları unut ve sadece gerçek mutluluğu düşün! Beni sevdiğini söylüyorsun, Janet; evet, bunu unutmayacağım ve sen de bunu inkâr edemezsin. *O* sözler, dudaklarında anlaşılamadan sönmedi. Onları açık ve yumuşak bir biçimde duydum, bu belki de çok ciddi ama müzik kadar tatlı bir düşünceydi: ‚Seninle yaşama umudunu taşımanın muhteşem bir şey olduğunu düşünüyorum Edward, çünkü seni seviyorum.' Beni seviyor musun, Jane? Tekrar et."

"Seviyorum efendim, bütün kalbimle."

Birkaç dakika kadar sessiz kaldıktan sonra, "Peki," dedi, "bu tuhaf bir durum ama o cümle göğsüme acıyla saplandı. Neden? Çünkü bunu öyle samimi, dindar bir enerjiyle söyledin ve şimdi yukarıya, bana doğru bakışında bir inanç, gerçeklik ve kendini adamın yüceleşmesi var; sanki yakınımda bir ruh varmış gibi, fazla geliyor. Bana kötü bak, Jane; öyle bakmayı gayet iyi bilirsin, o vahşi, mahcup ve tahrik edici gülümsemelerinden birini bul; bana, benden nefret ettiğini söyle, alay et, kızdır; ne yaparsan yap benim duygularımı harekete geçirme; hüzünleneceğime öfkeleneyim."

"Hikâyemi bitirdikten sonra sizinle gönlünüzce alay eder ve kızdırırım ama, sözlerimi sonuna kadar dinleyin."

"Bana bütün olup biteni anlattığını sandım Jane. Senin bu hüznünün kaynağını gördüğün bir rüyada bulduğumu sandım."

Başımı salladım. "Ne?! Başka şeyler mi var? Ama bunun önemli bir şey olduğuna inanmam. Dediklerine inanmayacağımı önceden bildiriyorum sana. Devam et."

Bay Rochester'ın havasındaki huzursuzluk, davranışlarındaki bir tür tedirgin sabırsızlık beni şaşırtmıştı ama devam ettim.

"Başka bir rüya gördüm, efendim: Thornfield Malikânesi korkunç bir yıkıntı haline gelmiş, yarasalarla baykuşların sığınağı olmuş. Malikanenin heybetli cephesinden geriye bir kabuğu andıran, çok yüksek ve çok kırılgan görünen bir duvar kalmış. Mehtaplı bir gecede, malikânenin otlar bürümüş iç kısımlarında dolaşıyordum; şurada mermer bir ocak başına ayağım takılıyor, burada bir kornişten düşen bir parçaya basıp tökezliyordum. Kollarımda hâlâ şala sarılmış bir halde o tanımadığım küçük çocuğu taşıyordum; kollarım ne kadar yorulursa yorulsun onu bir yere bırakamıyordum. Çocuğun ağırlığı ilerlememi engellese bile onu taşımak zorunda olduğumu düşünüyordum. Uzak bir yoldan dörtnala gelen bir atın sesini duydum ve bu gelenin siz olduğunuzdan emindim, yıllar boyunca kalmak üzere, uzak bir ülkeye gidiyormuşsunuz. İnce duvarı çıldırmışçasına ve tehlikeli bir acelecilikle tırmandım, bütün amacım sizi yukarıdan şöyle bir görebilmekti; ayaklarımın altından taşlar yuvarlanıyor, tutunduğum sarmaşık dalları kopuyordu, çocuk dehşet içinde boynuma yapıştı ve neredeyse beni boğuyordu; en sonunda zirveye ulaştım. Sizi beyaz bir yolun üzerinde ufak bir leke gibi görüyordum, her an küçülüyordunuz. Rüzgâr o kadar güçlü esiyordu ki ayakta duramıyordum. Daracık bir duvar kenarına oturdum; kucağımdaki korkmuş çocuğu susturdum, siz yolun bir virajını döndünüz, son bir defa bakmak üzere öne eğildim, duvar dökülmeye başladı, sarsıldım, çocuk dizlerimden yuvarlandı, dengemi kaybettim, düştüm ve uyandım."

"Demek hepsi bu, Jane."

"Bu daha giriş kısmı, efendim, esas hikâye gelmek üzere.

Uyandığımda bir ışık gözlerimi kamaştırdı, ah, gün ışığı diye düşündüm! Ama yanılmıştım, yalnızca bir mumun ışığıydı. Sanırım Sophie içeri gelmişti. Tuvalet masasının üzerinde bir ışık vardı ve yatmadan önce gelinliğimi ve duvağımı asmış olduğum dolabın kapısı açılmıştı, oradan bir hışırtı geliyordu. "Sophie, ne yapıyorsun?" diye sordum. Kimse cevap vermedi ama dolaptan biri çıktı, ışığı aldı, yukarı kaldırdı ve gardıropta asılı duran giyecekleri gözden geçirdi. Ben tekrar, "Sophie! Sophie!" diye bağırdım ama hâlâ sessizdi. Yatakta doğrulmuştum, öne eğildim önce şaşırdım sonra dehşete düştüm ve sonra damarlarımdaki kan dondu. Bay Rochester, bu Sophie değildi, bu Leah değildi, bu Bayan Fairfax değildi, bu –hayır, emindim ve hâlâ da eminim– bu o tuhaf kadın Grace Poole bile değildi..."

Efendim, "Bu onlardan biri olmalı," diye sözümü kesti.

"Hayır efendim, sizi hiçbirinin olmadığı konusunda kati surette temin ederim. Önümde duran kişi daha önce Thornfield Malikânesi'nin civarında gözüme hiç çarpmamıştı. Boyu ve endamı bana yabancıydı."

"Tarif etsene, Jane."

"Görünüşe bakılırsa, efendim, bu uzun boylu, iri kıyım bir kadındı, arkasından sarkan uzun, kalın ve siyah saçları vardı. Üzerinde nasıl bir elbise vardı, bilmiyorum; beyaz ve düzdü ama bunun bir elbise mi, çarşaf mı yoksa kefen mi olduğunu bilemeyeceğim."

"Yüzünü gördün mü?"

"Baştan görmedim. Ama sonra duvağımı yerinden aldı, kaldırdı uzun uzun seyretti ve sonra kendi başına takıp aynaya döndü. O anda, karanlık, dört köşe aynada yüzünün ve hatlarının yansımasını gayet açık gördüm."

"Nasıldı?"

"Korkunç, hayalet gibi; ah, efendim, böyle bir yüzü hiç görmedim! Rengi bozulmuş bir yüzdü; vahşi bir yüzdü. Kıpkırmızı gözlerinin yuvalarında dönmesini ve yüz hatlarının o korkunç kapkara şişliğini keşke unutabilsem!"

"Hayaletler genellikle solgundur, Jane."

"Bu, efendim, morarmıştı, dudakları şişmişti ve koyu renkliydi; alnında çizgiler vardı, kan çanağı gözlerinin üzerindeki kara kaşlarını havaya kaldırmıştı. Bana neyi hatırlattığını söyleyeyim mi size?"

"Söyleyebilirsin."

"Kötü Alman hayaletini; Vampir'i."

"Ah! Sana ne yaptı bu?"

"Efendim, duvağımı o zayıf başından çıkarıp ikiye ayırdı ve her iki parçayı da yere fırlatıp üzerinde tepindi."

"Peki ya sonra?"

"Pencerenin perdesini kenara çekip dışarı baktı; belki de yaklaşan şafağı görmüştü çünkü mumu alıp kapıya yöneldi. Tam yatağımın başucuna geldiğinde durdu; ateşli gözleriyle bana baktı; elindeki mumu ta yüzümün dibine kadar getirdi ve gözlerimin önünde söndürdü. Onun o mor yüzünün benim yüzümün üzerinde olduğunu hissediyordum, bilincimi kaybetmişim; hayatımda ikinci defa oluyor bu –yalnızca ikinci defa– dehşetten kendimi kaybetmişim."

"Kendine geldiğinde kim vardı yanında?"

"Kimse yoktu, efendim, sadece artık doğmuş olan gün vardı odamda. Yerimden kalktım, başımı ve yüzümü suyla yıkadım, bol su içtim. Zayıf düşmüş olmakla birlikte hasta değildim ve bu görüntüyü sizden başka kimseye anlatmamaya karar verdim. Şimdi efendim, bana bu kadının kim ve ne olduğunu söyleyin?"

"Bunun, aşırı uyarılmış beynin yarattığı bir şey olduğu

kesin, sana dikkat etmeliyim hazinem; seninki gibi sinirler hor kullanmaya gelmez."

"Efendim, bana güvenin, sinirlerim gayet iyiydi; o şey gerçekti; her şey gerçekten yaşandı."

"Peki ya ondan önceki rüyaların, onlar da mı gerçekti? Thornfield Malikânesi bir yıkıntı mı olmuş? Aşılamayan engeller beni senden ayırmış mı? Tek bir gözyaşı dökmeden –bir defa bile öpmeden– tek bir kelime etmeden seni terk mi ettim?"

"Henüz değil."

"Ama böyle yapmak üzereyim? Neden ki? Bizi sonsuza kadar birleştirecek olan gün başladı bile ve biz bir defa birleşince böyle zihinsel dehşetler tekrarlanmayacak; bunu garanti ediyorum."

"Zihinsel dehşetler mi, efendim! Keşke bundan ibaret olduğuna inanabilsem; bunu şimdi her zamankinden daha fazla istiyorum çünkü siz bile bana o feci ziyaretçinin sırrını açıklayamıyorsunuz."

"Ve ben de bunu açıklayamadığıma göre Jane, demek ki gerçekdışı olmalı."

"Ama efendim, bu sabah kalkarken ben de kendi kendime söyledim bunu ve etrafıma baktım ve tanıdık nesneleri gün ışığında görüp cesaretimi ve neşemi toplamaya çalışırken orada halının üzerinde, iddiamın doğru olduğunu gösteren şeyi, baştan başa ikiye bölünmüş olan duvağımı gördüm!"

Bay Rochester'ın şaşırıp ürperdiğini fark ettim; hemen kollarım omzuma doladı. "Tanrı'ya şükürler olsun!" diye bağırdı. "Eğer dün gece senin yanına uğursuz biri geldiyse zarar gören yalnızca duvak olsun. Ah, olabilecekleri bir düşün!"

Nefesi kesilerek bana öyle sıkı sarıldı ki neredeyse soluk alamaz hale geldim. Birkaç dakika süren bir sessizlikten sonra neşeyle konuşmaya devam etti.

"Şimdi Janet, sana her şeyi açıklayacağım. Gördüğün yarı rüya, yarı gerçekti. Odana girenin kadın olduğuna şüphem yok ve o kadın Grace Poole olmalı, odur. Sen kendin onun tuhaf bir insan olduğunu söylüyorsun; bildiklerin düşünülürse böyle demekte haksız da sayılmazsın, bana neler yaptı? Mason'a neler yaptı? Yan uyur yarı uyanık haldeyken, onun içeri girdiğini ve bir şeyler yaptığını fark ettin ama ateşler içinde neredeyse çıldırmış halinle onun o şeytansı görüntüsünü başka bir şey gibi gördün, uzun, dağınık saçlar, şişmiş kara surat, abartılı derecede iri gövde hayal gücünün uydurduğu şeyler, bir kâbusun sonuçları; duvağın haince yırtılması gerçekti ve bu, tam da onun yapacağı bir şey. Gözlerinden böyle bir kadını neden evimde tuttuğumu sorduğunu görüyorum, bir yıl bir gün boyunca evli kaldığımızda bunu sana anlatacağım ama şimdi değil. Tatmin oldun mu, Jane? Bu sırla ilgili çözümümü kabul ediyor musun?"

Biraz düşündüm ve gerçekten de bu, bana mümkün olabilecek tek açıklama gibi göründü; tatmin olmuş değildim ama onu memnun etmek için öyle görünmeye karar verdim, rahatlamaya gelince, kendimi kesinlikle rahatlamış hissediyordum. O yüzden ona hoşnut bir gülümsemeyle karşılık verdim. Ve artık saat biri epeyce geçmiş olduğu için onun yanından ayrılmaya hazırlanıyordum.

Ben mumumu yakarken, "Sophie, Adèle'le birlikte çocuk odasında uyumuyor mu?" diye sordu.

"Evet, efendim."

"Adèle'in küçük yatağında sana da yer vardır. Bu gece onunla birlikte yat, Jane, başına gelen hadisenin senin sinirlerini bozmuş olmasına şaşmamak gerek, o yüzden yalnız uyumamanı tercih ederim; bana çocuk odasına gideceğine dair söz ver."

"Memnuniyetle, efendim."

"Ve kapıyı içeriden iyice sürgüle. Yukarı çıktığında Sophie'yi yarın seni uygun bir saatte uyandırmasını isteme bahanesiyle uyandır çünkü saat sekiz olmadan giyinmiş ve kahvaltını etmiş olmalısın. Hadi artık, karamsar düşünceleri bir kenara bırak, kasveti aklından uzaklaştır, Janet. Rüzgârın nasıl yumuşak fısıltılara dönüştüğünü duymuyor musun? Artık camları döven yağmur da yok; şuraya bak," dedi (perdeyi kaldırdı) "ne güzel bir gece!"

Öyleydi de. Gökyüzünün yarısı saf ve lekesizdi, batıya dönmüş rüzgârın önüne kattığı bulutlar doğu tarafını uzun, gümüşsü sütunlar halinde dolduruyordu. Ay büyük huzurla ışıldıyordu.

Bay Rochester bir şey sorarcasına gözlerime bakarak, "Peki," dedi, "Janet'im şimdi nasıl?"

"Gece sakin, efendim, ben de öyleyim."

"Öyleyse bu gece ayrılık ve üzüntüyle ilgili değil, mutlu bir aşk ve mesut bir birleşmeyle ilgili rüyalar göreceksin."

Onun bu öngörüsü yarı yarıya doğru çıktı; gerçekten de üzüntüyle ilgili rüyalar görmedim ama neşeli şeyler de görmüş değildim çünkü hiç uyumadım. Kollarımda küçük Adèle'le, çocuklara mahsus –bu kadar sakin, bu kadar tutkusuz, bu kadar masum– uykuyu izledim ve gelen günü bekledim; bütün canlılığımla uyanık ve ayaktaydım; güneş doğar doğmaz ben de kalktım. Ben yanından ayrılırken Adèle'in bana yapıştığını hatırlıyorum, küçük ellerini boynumdan çözerken onu öptüğümü hatırlıyorum ve tuhaf bir duyguya kapılarak ağladım, sonra hıçkırıklarımın sakin uykusunu bölmesinden korkarak onu bıraktım. O, sanki benim geçmiş hayatımın işaretiydi ve birazdan karşılaşmak üzere hazırlanacağım Bay Rochester da bilinmez geleceğimin korkuları ama hayran olunan simgesi.

XXVI

Sophie beni giydirmek üzere saat yedide geldi; işini gerçekten de çok uzun bir zamanda bitirebildi, giydirmesi o kadar uzun sürmüştü ki, gecikmem karşısında sabırsızlanan Bay Rochester neden aşağıya inmediğimi sormak üzere yukarıya birini göndermişti. Sophie duvağımı (sonuç olarak sade, kare şeklindeki tülü takacaktım) bir broşla saçıma taktığı sırada, mümkün olduğu kadar çabuk elinden kurtuldum.

Sophie, arkamdan Fransızca, "Durun!" diye bağırdı. "Kendinize aynada bir bakın. Bir defa bile bakmadınız!"

Böylece kapıdan döndüm ve elbise giymiş ve duvak takmış birini gördüm, her zamanki halime o kadar az benziyordu ki neredeyse bir yabancının imgesiydi. Bir ses, "Jane!" diye seslendi, ben de aceleyle aşağı indim. Merdivenlerin dibinde Bay Rochester tarafından karşılandım.

"Ne kadar oyalandın!" dedi, "bana sabırsızlıktan ateşler basıyor ama sen oyalanıyorsun!"

Beni yemek odasına götürdü, tepeden tırnağa inceledi ve benim, "bir zambak kadar güzel ve onun, yalnızca hayatının gururu değil aynı zamanda gözlerinin arzuladığı şey" de olduğumu söyledi ve sonra biraz kahvaltı etmem için bana on dakika süre tanıdığını söyleyerek zili çaldı. Son zamanlarda tuttuğu hizmetkârlardan biri, bir uşak cevap verdi.

"John arabayı hazırlıyor mu?"

"Evet, efendim."

"Bavullar indirildi mi?"

"İndiriyorlar, efendim."

"Sen kiliseye git ve Bay Wood'la (papaz) kâtip oradalar mı diye bak ve geri dönüp bana bildir."

Kilise, okurun da bildiği gibi konağın bahçe kapısının hemen dışındaydı ve uşak kısa bir süre içinde geri döndü.

"Bay Wood emanethanede cüppesini giyiyor, efendim."

"Peki ya araba?"

"Atları koşuyorlar."

"Kiliseye giderken araba istemeyiz ama döndüğümüz an hazır olmalı, bütün kutular ve bagaj düzenlenip bağlanmış ve arabacı da yerine oturmuş olmalı."

"Evet, efendim."

"Jane, hazır mısın?"

Yerimden kalktım. Beklememiz ya da sıraya dizmemiz gereken, sağdıçlar, nedimeler ya da akrabalar yoktu, Bay Rochester'la benden başka kimse yoktu. Biz geçerken Bayan Fairfax holde duruyordu, aslında onunla konuşmayı çok isterdim ama elim, demirden bir el tarafından yakalanmıştı, zor takip edebildiğim bir hızla sürüklenmekteydim ve Bay Rochester'ın yüzüne bakınca herhangi bir sebeple bir anlık bir gecikmenin bile hoş görülmeyeceğini hissediyordum. Başka güveylerin de onun gibi olup olmadıklarını düşündüm; onlar da böyle belli bir hedefe yönelmiş, böyle ciddi bir kararlılık içinde mi olurdu, hepsinin de gözleri çatık kaşlarının altında alev alev yanar mıydı?

Havanın iyi mi kötü mü olduğunu bilmiyordum, kiliseye giderken ne gökyüzüne ne de toprağa baktım, yüreğim gözlerimdeydi ve ikisi de Bay Rochester'ın yüzüne göç etmiş gibiydi. Biz giderken, onun gözlerine böylesine sert ve ateşli bir bakış yerleştiren o görünmez şeyi görmek istiyordum. Bay

Rochester'ın gücüne göğüs gerip direndiği düşünceleri hissetmek istiyordum.

Kilisenin avlusunda durdu, benim nefes nefese kaldığımı fark etmişti. "Aşkımda zalim miyim?" dedi. "Bir dakika dur, bana yaslan, Jane."

Ve şimdi, önümde sükûnetle yükselen Tanrı'nın gri evini, çan kulesinin çevresinde dolanan bir kargayı ve bütün bunların ardında uzanan kıpkırmızı sabah semasını hatırlıyorum. Yeşil mezar tümseklerinden de bir şeyler kalmış aklımda; ve alçak toprak yığınlarının arasında dolaşıp, yosun bağlamış birkaç mezar taşının üzerindeki yazıtları okuyan iki yabancıyı da unutmadım. Onları fark ettim çünkü bizi gördüklerinde kilisenin arkasına geçtiler ve onlar binanın yan tarafındaki kapıdan girip töreni izleyeceklerinden şüphem kalmadı. Bay Rochester, onları görmemişti, büyük bir ısrarla benim bir anda kanı çekilen yüzüme bakıyordu çünkü alnımın nemlendiğini ve yanaklarımın ve dudaklarımın buz kestiğini hissettim. Kendimi topladığımda ki bu çok kısa bir süre içinde oldu, büyük bir kibarlıkla benimle birlikte kilisenin sundurmasına giden yolu katetti.

Sessiz ve mütevazı tapınağa girdik; rahip, alçak mihrabın önünde beyaz cüppesiyle bekliyordu, kâtip de onun yanındaydı. Her şey sakindi, sadece uzak bir köşede iki gölge hareket ediyordu. Tahminim doğru çıkmıştı; yabancılar bizim önümüzden içeri girivermişti ve şu anda Rochester'ların kabirlerinin önünde duruyorlardı, sırtları bize dönüktü, geçen zamanın lekelediği mermer mezarın parmaklıklarının arasından mezarın üzerine eğilmiş bir meleğin koruduğu, iç savaş sırasında Marston Moor'da katledilmiş olan Damer de Rochester ve karısı Elizabeth'ten geride kalanlara bakıyorlardı.

Komünyon parmaklıklarının önünde yerimizi almıştık.

Ardımdan gelen tedirgin bir ayak sesi duyunca omzumun üzerinden baktım; yabancılardan biri –görünüşüne bakılırsa bir beyefendi– mihraba doğru ilerliyordu. Tören başladı. Evliliğin amaçlarının açıklanması bölümü bitmişti, kâtip bir adım öne çıkarak hafifçe Bay Rochester'a doğru eğildi.

"Sizden, (bütün kalplerin sırlarının ortaya çıkacağı o muazzam kıyamet gününde cevap vereceğiniz gibi) eğer kanunlara uygun bir evlilikte birleşmenizin önünde olduğunu bildiğiniz bir engel varsa, bunu şimdi itiraf etmenizi talep ediyorum ve buyuruyorum çünkü Tanrı'nın Yemini'nin izin verdiği biçimde birleşmeyen çiftler, Tanrı tarafından birleştirilmemiş oldukları gibi, evlilikleri de yasal sayılmaz," dedi.

Kâtip âdet olduğu üzere durakladı. Bu cümlenin ardından gelen duraklamanın bir cevapla dağıtıldığı acaba ne zaman görülmüştür? Belki yüz yılda bir bile olmamıştır. Ve gözlerini kitabından ayırmamış olan ve nefesini sadece bir an için tutmuş bulunan kâtip sözlerini sürdürüyordu, elini Bay Rochester'a uzattığı sırada dudakları, "Bu kadınla evlenmeyi kabul ediyor musunuz?" diye sormak üzere açılmışken yakından gelen belirgin bir ses şunu dedi:

"Bu evlilik gerçekleşemez. Bir engel bulunduğunu bildiriyorum."

Rahip başını kaldırıp konuşan kişiye baktı ve sessizce durdu; kâtip de aynı şeyi yaptı. Bay Rochester hafifçe, sanki ayaklarının altında bir deprem başlamış gibi hareket etti, ayağını yere biraz daha sağlam basarak ve ne başını ne de gözlerini çevirerek, "Devam edin," dedi.

Bu sözü derinden fakat alçak bir sesle söylediğinde mutlak bir sessizlik çöktü. Sonra Bay Wood, "Bu iddia konusunda bazı incelemeler yapılmadan ve bunun gerçek mi yalan mı olduğunu kanıtlamadan devam edemem," dedi.

Arkamızdan gelen o ses, 'Tören kesilmiştir," diye söze girdi. "İddiamı kanıtlayacak durumdayım. Bu evliliğin önünde aşılmaz bir engel bulunmaktadır."

Bay Rochester söyleneni duymuştu ama umursamıyordu; hiç kıpırdamadan ve kaskatı duruyordu, elimi tutmak dışında hiçbir harekette bulunmamıştı. Elimi tutuşu ne kadar sıcak ve güçlüydü! Ve solgun, güçlü ve geniş alnı o anda damarlı bir mermere ne kadar benziyordu! Gözleri parlıyordu, hâlâ tetikte ve alttan alta vahşiydiler!

Bay Wood ne yapacağını bilmez haldeydi. "Bu nasıl bir engel?" diye sordu. "Belki ortadan kalkabilir... Ya da açıklanabilir."

Cevap, "Çok zor," oldu. "Bunun aşılmaz bir engel olduğunu söylemiştim ve bir bildiğim var, ona göre konuştum."

Konuşmacı öne doğru gelip parmaklıklara dayandı. Her kelimeyi belirgin, sakin ama yüksek olmayan bir sesle telaffuz ederek devam etti.

"Bu engel daha önce yapılmış bir evliliğin varlığıdır. Bay Rochester'ın halen hayatta olan bir karısı var."

Sinirlerim, bu alçak sesle söylenmiş sözler karşısında, bir fırtınada titremeyecekleri kadar titredi. Kanım bu sözlerdeki sinsi şiddeti, buzu ya da ateşi hissetmeyeceği kadar hissetti ama kendimi toplamıştım ve bayılmam tehlikesi yoktu. Bay Rochester'a baktım ve onun da bana bakmasını sağladım. Yüzü renksiz bir kayaydı, gözleri çakmak çakmaktı, kıvılcımlar saçıyordu. Hiçbir şeyi reddetmiyordu, sanki her şeye meydan okuyacakmış gibiydi. Konuşmadan, gülümsemeden, beni bir insan şeklinde görmez gibi, sadece kolunu belime doladı ve beni kendine çekti.

Müdahale eden kişiye, "Sen kimsin?" diye sordu.

"Adım Briggs, Londra'da, sokağında avukatlık yapıyorum."

"Ve benim bir karım olduğunu iddia ediyorsunuz?"

"Size hanımınızın varlığını hatırlatıyorum, efendim, eğer siz tanımıyorsanız bile kanun onu tanıyor."

"Bana onunla ilgili bilgi verin lütfedin, adı, ailesi, yaşadığı yer."

"Elbette." Bay Briggs cebinden bir kâğıt çıkardı ve burundan gelen, bir tür resmi ses tonuyla kâğıdın üzerinde yazılı olanları okumaya başladı:

"Ben, Richard Mason iddia ve ispat ederim ki, 20 Ekim ... tarihinde (on beş yıl öncesine ait bir tarih) İngiltere'deki... kasabasında bulunan Thornfield Malikânesi'nde ve ...shire'daki Ferndean Malikânesi'nde yaşayan Edward Fairfax Rochester, Jamaika'nın Spanish Town şehrindeki... Kilisesi'nde tacir Jonas Mason ve eşi İspanyol asıllı Antoinetta Mason'ın kızları olan kız kardeşim Bertha Antoinetta Mason'la evlenmiştir. Bu nikâhın kayıttan adı geçen kilisede, bir kopyası da halen benim elimde bulunmaktadır. İmza Richard Mason."

"Bu –eğer gerçek bir belgeyse– benim evli olduğumu ispat eder ama burada karım olarak anılan kadının hâlâ yaşadığını kanıtlamaz."

Avukat, "Üç ay önce yaşıyordu," diye cevap verdi.

"Nereden biliyorsunuz?"

"Bu konuda sizin bile kolay kolay itiraz edemeyeceğiniz bir şahidim var, efendim."

"Onu ortaya çıkarın yoksa cehennemin dibine kadar gidin."

"Önce onu ortaya çıkaracağım, efendim. Kendisi burada. Bay Mason, buraya gelme lütfunda bulunur musunuz?"

Bu adı duyan Bay Rochester dişlerini gıcırdattı; aynı zamanda, güçlü bir sarsıntı geçirdi; yakınında olduğum için bedeninin öfke ve umutsuzlukla kasıldığını hissettim. O zamana

kadar arkada oyalanan ikinci yabancı şimdi yakına gelmişti; solgun bir surat, avukatın omzunun üzerinden bakıyordu; evet, bu Mason'ın ta kendisiydi. Bay Rochester dönüp ona baktı. Sık sık gözlerinin siyah olduğunu söylemişimdir; bu defa gözlerinin ışıltısında doru, hayır, kanlı bir ışık vardı ve yüzüne ateşler basmıştı; zeytuni yanakları ve solgun alnı sanki yüreğinde yanan bir ateş yayılıyormuş gibi aydınlanmıştı; harekete geçti, güçlü kolunu kaldırdı; Mason'a vurabilir, onu kilisenin zeminine çarpabilir; acımasız bir darbeyle soluğunu kesebilirdi ama Mason geri çekildi ve zayıf bir sesle, "Aman Tanrım!" diye bağırdı. Bay Rochester merhamete geldi, öfkesi sanki bir felaket olmuş gibi sönmüştü, sadece, "Ne söyleyeceksin?" diye sordu.

Mason'ın bembeyaz dudaklarından duyulamayacak kadar alçak sesle bir cevap döküldü.

"Eğer doğru dürüst cevap veremezsen bu işe şeytan karışmış demektir. Tekrar soruyorum ne söyleyeceksin?"

Rahip, "Efendim... efendim," diye onun sözünü kesti, "kutsal bir yerde olduğunuzu unutmayın." Sonra Mason'a hitap ederek yumuşak bir ses tonuyla sormaya başladı. "Bu beyefendinin karısının hâlâ yaşayıp yaşamadığını biliyor musunuz, efendim?"

Avukat, "Cesaret," diye ısrar etti, "konuş."

Mason, daha anlaşılır bir sesle, "Şu anda Thornfield Malikânesi'nde yaşıyor," dedi. "Onu geçen yıl nisan ayında gördüm. Ben onun kardeşiyim."

Rahip, "Thornfield Malikânesi'nde mi?!" diye bağırdı. "Bu imkânsız! Ben uzun zamandır bu civarda yaşıyorum, efendim, ve Thornfield Malikânesi'nde yaşayan bir Bayan Rochester'dan söz edildiğini hiç duymadım."

Bay Rochester'ın dudaklarının acı bir gülümsemeyle kıvrıldığını gördüm ve şöyle mırıldandı:

"Hayır, Tanrı aşkına! Kimsenin bunu duymaması ya da onu bu adla anmaması için çok özen gösterdim." Biraz düşündü, on dakika kadar kendi kendisiyle baş başa kaldı, sonra kararını verdi ve duyurdu.

"Yeter! Her şey, namludan fırlayan mermi gibi bir anda ortaya saçılsın. Kitabını kapa Wood, cüppeni çıkart, John Green (kâtibe hitap ediyordu) kiliseyi terk et, bugün nikâh olmayacak." Adam onun dediklerini yaptı.

Bay Rochester, küstah ve pervasız bir tavırla devam etti, "İkieşlilik çok çirkin bir kelime! Ancak ben ikieşli olmak istiyordum ama kader beni dize getirdi ya da Yaradan yakama yapıştı, sanırım ikincisi. Şu anda şeytandan fazla farkım yok ve şuradaki papazın bana diyeceği gibi, Tanrı'nın en sert kararlarından bile şüphe duymamak gerekir; sönmeyen ateşlerden ölümsüz böceklere kadar. Beyler, planım bozuldu! Bu avukatın ve müvekkilinin dedikleri doğrudur; ben evliyim ve evlenmiş olduğum kadın yaşıyor! Yukarıdaki evde bir Bayan Rochester'ın yaşadığını hiç duymadığınızı söylediniz Wood, ama orada gözetim ve koruma altında tutulan gizemli bir deliyle ilgili dedikodulara sizin de birçok defa kulak kabarttığınızı söyleyebilirim. Bazıları size onun, benim piç üvey kardeşim olduğunu fısıldadı; bazıları da eski bir metresim olduğunu. Şimdi size onun benim on beş yıl önce evlenmiş bulunduğum karım olduğunu bildiriyorum. Adı Bertha Mason; şu anda bize, eli ayağı titreyerek ve yüzü solmuş bir halde, ancak yürekli erkeklerin dayanabileceği bir şeyi gösteren bu kararlı kişinin kardeşidir. Neşelen, Dick! Benden asla korkma! Sana vuracağıma bir kadına vururum daha iyi. Bertha Mason delidir ve deli bir aileden gelmektedir, üç kuşaktır aptalların ve manyakların olduğu bir aile. Bertha Mason'ın melez annesi hem deli hem de ayyaştı! Bunları kızlarıyla evlendikten sonra

öğrendim çünkü önceden aile sırlarıyla ilgili hiç konuşmazlardı. Bertha, saygılı bir çocuk olarak iki konuda da ebeveynini örnek aldı. Tatlı bir eşim vardı, saf, akıllı, mazbut; benim mutlu bir erkek olduğumu düşünebilirsiniz. Çok zengin sahneler yaşadım! Ah! Bilseniz cennette gibi yaşadım! Ama size daha fazlasını açıklamama gerek yok. Briggs, Wood, Mason hepinizi eve davet ediyorum, gelin Bayan Poole'un hastasını, *karımı* görün! Nasıl biriyle evlenmem için kandırıldığımı göreceksiniz; ayrıca bu anlaşmayı bozmaya ve en azından insan olan birinde sevgiyi aramaya hakkım olup olmadığına karar verirsiniz. Bu kız," derken bana bakarak devam etti, "bu iğrenç sır konusunda sizden fazlasını bilmiyordu, Wood; her şeyin iyi ve yasal olduğunu düşünüyordu ve aslında, kötü, deli ve canavar ruhlu bir eşi bulunan kandırılmış bir sefille, sahte bir birleşme yapmak üzere kafeslendiğini hayal bile etmiyordu! Hepiniz gelin, beni takip edin!"

Elimi hâlâ sıkı sıkı tutarak kiliseden çıktı, üç beyefendi de onun peşinden geldiler. Binanın ön kapısında araba bekliyordu.

Bay Rochester sakin bir ses tonuyla, "Arabayı yerine götür, John," dedi. "Bugün ona ihtiyaç olmayacak."

Biz içeri girince Bayan Fairfax, Adèle, Sophie ve Leah bizi karşılayıp kutlamak üzere yanımıza geldiler.

Efendimiz, "Herkes yerine, herkes!" diye bağırdı. "Kutlamalar kalsın! Kim kutlama ister ki! Ben değil! On beş yıl gecikti bunlar!"

Hâlâ elimi tutmaya devam ederek geçip merdivenleri çıktı ve beyefendilere onu takip etmeleri için işaret etti, onlar da dediğini yaptı. Birinci kata çıktık, koridoru geçtik, üçüncü kata doğru ilerledik; Bay Rochester'ın anahtarıyla açtığı o alçak, siyah kapıdan geçip, duvarları halılarla kaplı, büyük

bir karyolanın ve kapağında resimler bulunan dolabın olduğu odaya girdik.

Rehberimiz, "Sen burayı bilirsin, Mason," dedi, "seni burada ısırıp bıçaklamıştı."

Duvar örtüsünün bir kısmını kaldırıp gizli kapıyı ortaya çıkardı, onu da açtı. Penceresiz bir odada yüksek ve sağlam bir parmaklığın koruduğu bir ateş yanıyordu, tavandan zincirle bir lamba sarkıyordu. Grace Poole ateşe eğilmişti, anlaşılan bir kapta bir şey pişiriyordu. Odanın öteki tarafında, gölgenin içinde biri bir ileri bir geri koşuyordu. Ne olduğu, insan mı hayvan mı olduğu ilk bakışta anlaşılmıyordu; bir hayvan gibi dört ayağının üzerinde geziniyor, tuhaf ve vahşi bir hayvan gibi hırlayıp homurdanıyordu ama üzerinde giysiler vardı, bir yele gibi vahşi, koyu renkli ve karmakarışık bir miktar saç başını ve yüzünü gizliyordu.

Bay Rochester, "İyi sabahlar, Bayan Poole!" dedi. "Nasılsınız? Emanetiniz bugün nasıl?"

Kaynamakta olan yemeği ateşten dikkatle alan Grace, "İdare ediyoruz, efendim, teşekkür ederim," diye cevap verdi, "biraz huysuzuz bugün ama 'öfkeli' değiliz."

Vahşi bir çığlık onun olumlu raporunu yalanladı adeta; giyimli sırtlan ayağa kalktı ve arka ayaklarının üzerine dikildi.

Grace, "Ah! efendim, sizi gördü!" diye bağırdı, "Burada kalmasanız iyi olur."

"Yalnızca birkaç dakika, Grace, bana birkaç dakika izin vermelisin."

"Öyleyse dikkatli olun, efendim! Tanrı aşkına, kendinize dikkat edin!"

Manyak haykırdı, birbirine karışmış saç tutamlarını yüzünden itip vahşi gözlerle konuklara baktı. O mor yüzü, o şişmiş yüz hatlarını tanımıştım. Bayan Poole yanımıza yaklaştı.

Bay Rochester, "Yolundan çekil!" diyerek onu itti, "sanırım şu anda bıçağı yok. Ben de tetikteyim."

"Onun üzerinde ne olacağı bilinmez, efendim, öyle kurnaz ki; onun maharetine akıl erdirmek ölümlülerin takdirinde değil."

Mason, "Onu rahat bıraksak daha iyi olacak," diye fısıldadı.

Eniştesinin tavsiyesi, "Şeytanın yanına git!" oldu.

Grace, "Dikkat!" diye bağırdı. Üç beyefendi aynı anda geri çekildi. Bay Rochester beni ardına sakladı; deli kadın yerinden sıçrayıp onun gırtlağına yapıştı ve dişlerini yanağına geçirdi; mücadele etmeye başladılar. İri yarı bir kadındı, boyu posu neredeyse kocasınınkine yakındı ve üstelik de şişmandı, erkek gibi güçlü dövüşüyordu. Neredeyse kocasını boğacaktı, hem de bir kereden fazla; oysa Bay Rochester atletik yapılıydı. İyi bir yumrukla kadını yere sererdi ama vurmuyor; yalnızca güreşiyordu. En sonunda deli kadının kollarını tutabildi; Grace Poole ona bir ip verdi ve kadının kollarını arkasından bağladı, verilen başka bir iple de sandalyeye bağladı. Bu işlem en vahşi çığlıklar ve çırpınmalar arasında gerçekleşmişti. Bay Rochester bunun üzerine izleyenlere döndü: hem hırçın hem de kederli olan bir gülümsemeyle onlara baktı:

"Bu *benim karım,*" dedi. "Görüp görebileceğim tek evlilik kucaklaşması budur, boş zamanlarımı şenlendirecek sevgi gösterileri bunlardır! Ve sahip olmak istediğim de *budur,*" dedi, (elini omzuma koyarak) "cehennemin ağzında böyle ciddi ve sessiz durup bir şeytanın hoplayıp zıplamasını sükûnetle seyreden şu genç kız. Onu bütün bu vahşi itiş kakışın ardından bir değişiklik olarak istemiştim. Wood, Briggs aradaki farka bakın! Şu berrak gözleri oradaki kan çanağına dönmüş yuvalarla kıyaslayın, şu yüzü o maskeyle, şu bedeni o yığınla.

Ve beni yargılayın ey kutsal kitabın rahibi ve kanunun adamı ve unutmayın nasıl yargılarsanız öyle yargılanırsınız! Hadi şimdi gitmelisiniz. Ödülümü kapayıp kilitlemem gerek."

Hepimiz çekildik. Bay Rochester, Grace Poole'a bazı emirler vermek üzere bir an bizim arkamızda kaldı. Avukat merdivenleri inerken bana hitap etti.

"Sizin madam," dedi, "bu işte hiçbir suçunuz yok; amcanız bunu duyduğuna çok sevinecek; eğer Bay Mason Madeyra'ya döndüğünde hâlâ yaşıyor olursa elbette."

"Amcam mı! Bunun onunla ne ilgisi var? Onu tanıyor musunuz?"

"Bay Mason tanıyor. Bay Eyre, birkaç yıl boyunca onların Funchal'daki temsilcisiymiş. Amcanız, Bay Rochester'la aranızdaki müstakbel birleşmeyi bildiren mektubunuzu aldığında, Jamaika dönüşü sağlığına kavuşmak için Madeyra'da kalmakta olan Bay Mason da tesadüfen oradaymış. Bay Eyre ona bu bilgiyi vermiş çünkü müvekkilimin Rochester adında bir beyefendiyi tanıdığını biliyormuş. Tahmin edebileceğiniz gibi şaşıran ve üzülen Bay Mason işin aslını ona anlatmış. Amcanız, bunu söylemekten büyük üzüntü duyuyorum ancak şu anda hasta yatağında ve hastalığının türü –verem– ve ulaştığı aşama göz önünde bulundurulduğunda bir daha ayağa kalkma ihtimali az. O yüzden kendisi, düştüğünüz bu tuzaktan sizi kurtarmak için İngiltere'ye gelemedi ama Bay Mason'dan bu sahte evliliği engelleyecek adımları atması için hiç zaman kaybetmemesini rica etti. Ona yardım etmem için beni önermiş. Elimden geleni yaptım ve fazla geç kalmadığıma şükrediyorum; şüphesiz sizin gibi. Amcanızın siz Madeyra'ya ulaşıncaya kadar öleceğinden manen emin olmasam size Bay Mason'a eşlik etmenizi tavsiye ederdim ama durum böyle olduğuna göre benden ya da Bay Eyre'den bir haber

alana kadar İngiltere'de kalsanız daha iyi olur. Kalmamız için başka bir sebep var mı?" diye Bay Mason'a sordu.

Sorusuna karşılık olarak, "Hayır, hayır, hadi gidelim," diye endişeli bir cevap aldı ve Bay Rochester'la vedalaşmayı beklemeden malikanenin kapısından dışarı çıktılar. Rahip birkaç cümle daha konuşmak üzere kaldı; niyeti cemaatinin bu küstah mensubuna öğüt vermek ya da onu azarlamaktı; bu vazifesini yerine getirdikten sonra o da gitti.

Onun gidişini artık çekilmiş olduğum odamın yan açık kapısından duydum. Ev boşalmıştı, kendimi odama kapattım, kimsenin içeri girmemesi için sürgüyü çektim –ağlamak, yas tutmak için değil, bunları yapmayacak kadar sakindim henüz– mekanik bir biçimde üzerimdeki gelinliği çıkarıp onun yerine dün giydiğim ve son defa giydiğimi düşündüğüm kumaş elbisemi giymek için. Sonra oturdum; kendimi zayıf ve yorgun hissediyordum. Kollarımı masaya dayadım ve başım kollarımın üzerine düştü. Artık düşünüyordum: O ana kadar yalnızca duymuş, görmüş ve hareket etmiştim –nereye götürüldüysem ya da sürüklendiysem oraya doğru bir aşağı bir yukarı gitmiştim– birbiri ardına gelişen olayları, birbiri ardına yapılan ifşaatları seyretmiştim ama *şimdi düşünüyordum.*

Sabah aslında yeterince sakin geçmişti; deli kadınla yaşanan o kısa sahne dışında. Kilisedeki olay gürültülü geçmemişti, öfke patlaması, yüksek sesle küfürler, tartışma, meydan okuma, gözyaşları, hıçkırıklar yoktu; birkaç kelime konuşulmuştu, nikâha itiraz sakin bir şekilde dile getirilmişti, Bay Rochester bazı kısa ve sert sorular sormuş, cevaplar, açıklamalar yapılmış, kanıtlar sunulmuştu; gerçek efendim tarafından açık biçimde itiraf edilmiş; sonra yaşayan kanıt görülmüş, davetsiz misafirler gitmiş ve her şey bitmişti.

Her zamanki gibi odamdaydım, görünürde bir değişiklik

olmadan, yalnızca kendimdim; bana vuran, zarar veren, beni sakatlayan olmamıştı. Ama yine de dünün Jane Eyre'i neredeydi? Ondaki hayat neredeydi? Onun ümitleri neredeydi?

Jane Eyre, dün ateşli, beklentilerle dolu bir kadın hatta neredeyse bir gelinken, tekrar soğuk ve kimsesiz bir kız oluvermişti; hayatı solgun, ümitleri kimsesizdi. Yaz ortasında bir Noel karı yağmış; haziranda beyaz bir aralık fırtınası esmiş; olgun elmalar buz tutmuş; tomurcuklanan güllere kırağı çalmış; saman ve mısır tarlalarının üzerine buzdan bir kefen örtülmüş; dün gece çiçeklerle kızaran kır yolları şimdi ayak değmemiş karın altında kaybolmuştu ve on iki saat önce, tropiklerdeki bahçeler kadar yeşil ve güzel kokulu olan korular yapraktan giysiler içindeyken şimdi Norveç kışını yaşayan çam ormanları gibi, ıssız, yabani ve beyazlardı. Bütün ümitlerim ölmüştü, Mısır toprağında ilk-doğanların başına gelen gibi sinsi bir lanet çarpmıştı beni. Daha dün ışıl ışıl parlayan kutsal dileklerime baktım; bir daha asla canlanamayacak, çıplak, soğuk ve morarmış cesetler gibi yatıyorlardı. Aşkıma baktım; efendime ait olan, onun yarattığı duyguya; tıpkı soğuk bir beşikte acı çeken bir çocuk gibi kalbimde ürperiyordu; acı ve hastalık onu ele geçirmişti ve Bay Rochester'ın kollarına ulaşmayı isteyemez, onun göğsünde ısınamazdı. Ah, bir daha asla ona dönemezdi çünkü inancı kurumuş ve güveni yıkılmıştı! Bay Rochester artık benim için daha önce olduğu şey değildi çünkü o benim sandığım şey değildi. Ona ahlaksızlığı yakıştıramazdım; onun bana ihanet ettiğini söyleyemezdim ama artık ona lekesiz bir doğruluk atfedemiyordum ve onun huzurundan gitmem gerekiyordu; *bunu* gayet iyi algılıyordum. Ne zaman, nasıl, nereye; henüz bilemiyordum ama onun, beni acilen Thornfield'dan göndereceğinden şüphem yoktu. Bana karşı gerçek bir sevgisinin olamadığı gö-

rülüyordu; bu sadece bir tutku nöbetiydi; o da engellendiğine göre artık beni istemezdi. Bundan böyle yoluna çıkmaktan bile korkmalıydım, benim görmek bile nefretini uyandırıyor olmalıydı. Ah, gözlerim nasıl da kör olmuştu! Nasıl da zayıf davranmıştım!

Gözlerim örtülmüş ve kapanmıştı, etrafımda karanlık bir girdap yüzüyor gibiydi ve düşüncelerim de karanlık ve karmaşık bir halde akıyordu. Perişan, gevşemiş ve hiç bir çaba göstermeden, sanki kendimi büyük bir nehrin kurumuş yatağına bırakmıştım; uzak dağlarda bir nehrin boşalmaya başladığını duyuyor ve yaklaşan seli hissediyordum; yerimden kalkmaya iradem, kaçmaya gücüm yoktu. Ölmeyi arzulayarak baygın yattım. Yalnızca bir fikir içimde hayat gibi zonkluyordu; Tanrı'yı hatırlamıştım; içimden sessiz bir dua yükseldi, bu kelimeler, sanki fısıldanmaları gerekiyormuşçasına, ışıksız zihnimde bir aşağı bir yukarı dolaştılar ama onları ifade edecek enerji bulunamıyordu.

"Benden uzak durma çünkü bela yakında, bana yardım edecek kimse yok."

Bela yakındı: Çünkü daha önce belayı benden uzak tutması için Göklere yalvarmadığım; ne ellerimi birbirine kavuşturduğum ne diz çöktüğüm ne de dudaklarımı kımıldattığım için bela gelmişti, sel büyük bir gümbürtüyle üstüme dökülmüştü. Yıkılan hayatım, kaybolan aşkım, sönen ümitlerim, ölümün esir aldığı inancım, bütün bunları bilmek tek bir büyük kütle halinde, büyük bir güçle üzerimde salınıyordu. O acı saati layığıyla tarif etmek mümkün değil; işin aslı şu ki, "sular boyuma ulaştı, dipsiz batağa gömülüyorum, basacak yer yok, derin sulara battım, sellere kapıldım."*

* İncil, 69. mezmur. (Çev. N.)

XXVII

Öğleden sonra bir vakit başımı kaldırdım ve etrafıma bakıp da batı güneşinin battığına dair işaretlerin duvarı altın sarısına boyadığını görünce kendime, "Ne yapacağım ben?" diye sordum.

Zihnimin verdiği cevap –"Hemen Thornfield'ı terk et"– o kadar ani, o kadar korkunçtu ki kulaklarımı kapattım. Şu anda böyle sözlere tahammül edemeyeceğimi söyledim. "Edward Rochester'ın karısı olamamış olmam kederimin en küçük kısmıdır," diye iddia ettim. "O kadar görkemli rüyalardan uyanıp onların boş ve beyhude olduğunu gördüm ve bu dehşete katlandım ama onu böyle kararlı bir biçimde, hemen ve kesinlikle terk etmem gerektiğini düşünmeye dayanamıyorum. Bunu yapamam."

Ama sonra içimden yükselen bir ses, bunu yapabileceğimi söyledi ve yapmam gerektiğini öngördü. Kendi kararımla mücadele ettim: Önümde uzanan, acılar çekeceğim şu korkunç dönemden kurtulmak için zayıf olmayı istiyordum. Ve Vicdanım zorbalaşıp Öfkemin boğazına yapıştı, onunla alay etti ve o zarif ayaklarım henüz bataklığa sokmadığını söyledi sonra da onu, acının ıssız derinliklerine demirden eliyle atacağına yemin etti.

"Öyleyse beni çekip kopartsınlar!" diye bağırdım. "Bir başkası yardım etsin bana!"

"Hayır, sen kendi kendini koparacaksın, kimse sana yar-

dım etmeyecek; sen kendi sağ gözünü kendin çıkaracaksın, sağ elini kendin keseceksin; kalbin kurban olacak ve onu kazığa oturtacak rahip, sen olacaksın."

Birden kalktım, böyle acımasız bir yargıcın uğradığı yalnızlık, böyle korkunç bir sesin doldurduğu sessizlik karşısında dehşete düşmüştüm. Ayağa kalkar kalmaz başım dönmeye başladı. Heyecan ve açlıktan hastalandığımı anladım, o gün ağzıma ne et ne de içecek koymuştum çünkü kahvaltı etmemiştim. Ve tuhaf bir ızdırapla, o anda düşündüm ki kendimi odama kapattığımdan beri nasıl olduğumu öğrenmek ya da beni aşağıya çağırmak için bir mesaj gönderilmemişti; küçük Adèle bile kapıyı vurmamıştı, Bayan Fairfax bile beni aramamıştı. Sürgüyü çekip dışarı çıkarken kendi kendime, "Kaderin yüz üstü bıraktığı insanları dostları da unutur," diye mırıldandım. Bir engele takılmıştım, başım hâlâ dönüyordu, görüşüm bulanıktı ve bacaklarım zayıftı. Kısa bir süre içinde iyileşemezdim. Düştüm ama yere değil, bir kol uzanıp beni tuttu, başımı kaldırdım, odamın eşiğinin karşısında bir koltuğa oturmuş olan Bay Rochester beni tutuyordu.

"En sonunda dışarı çıktın," dedi. "Uzun bir süredir seni bekliyor ve dinliyorum ama hiçbir hareket duymadım, ne de bir hıçkırık; ölüme benzeyen o sessizlik beş dakika daha sürseydi hırsız gibi kapını zorlayacaktım. Demek benden kaçıyorsun? Kendini odana kapattın, tek başına yas tutuyorsun! Gelip bana öfkeni boşaltmanı tercih ederdim. Sen tutkulusundur. Bu tür bir sahne bekliyordum. Sıcak gözyaşları yağmuruna hazırlanmıştım, sadece bunların benim göğsüme akmasını isterdim, böyle olunca hissiz bir zemine düştüler ya da senin ıslak mendiline. Ama yanıldım, hiç ağlamamışsın! Beyaz bir yanak ve solmuş bir göz görüyorum ama gözyaşlarından eser yok. Öyleyse sanırım kalbin kan ağlıyordur?

"Peki Jane! Bana hiç sitem etmeyecek misin? Acı bir şey, imalı bir şey? Bir duyguyu parçalayacak veya bir tutkuyu acıtacak herhangi bir şey? Seni koyduğum yerde sessizce duruyorsun ve bana yorgun, edilgen bir bakışla bakıyorsun.

"Jane, seni böyle yaralamayı hiç istemezdim. Eğer kızı kadar sevdiği küçük bir kuzusu olan ve ona ekmeğinden yedirip suyundan içiren ve göğsünde yatıran adam, bir yanlışlık sonucu onun mezbahada katledilmesine sebep olsa, o lanet olası hatası yüzünden benim şimdi duyduğum kadar pişmanlık duymaz. Beni affedecek misin?"

Ey okur, onu o anda ve orada affetmiştim. Gözlerinde öyle derin bir pişmanlık, sesinde öyle gerçek bir acı ve davranışlarında öyle erkeksi bir enerji vardı ki ve üstelik bütün bakışında ve hareketlerinde öyle değişmez bir aşk görülüyordu ki, onu her şey için affettim: Ancak sözlerle ve açıktan değil; sadece kalbimin dibinde.

Biraz sonra, dalgın dalgın, "Benim bir alçak olduğumu biliyorsun değil mi Jane?" diye sordu. Sanırım benim devam eden sessizliğim ve uysallığım karşısında şaşkındı, oysa bunlar irademin değil zayıflığımın sonuçlarıydı.

"Evet, efendim."

"O zaman bana bunu hemen ve açıkça söyle, bana acıma."

"Yapamam, yorgun ve hastayım. Biraz su istiyorum." Titreyerek içini çekti ve beni kollarına alıp aşağı kata taşıdı. Başta beni hangi odaya götürdüğünü bilmiyordum; bulanık bakışımın değdiği her şey bulutluydu, sonunda bir ateşin insanı canlandıran sıcaklığını hissettim çünkü yaz olmasına rağmen odamda buz gibi donmuştum. Dudaklarıma biraz şarap döktü, şarabı tadınca canlandım, bana verdiği bir şeyi yedim ve kısa bir süre içinde kendime geldim. Kütüphanedeydim –onun koltuğunda oturuyordum–, çok yakınımdaydı. *Şu anda fazla*

acı çekmeden hayattan kurtulabilsem benim için çok iyi olur, diye düşündüm. *O zaman yüreğimi Bay Rochester'ın yüreğiyle birleştiren bağları koparma eziyetinden de kurtulmuş olurum. Görünüşe bakılırsa, onu terk etmem gerekiyor. Onu terk etmek istemiyorum, onu terk edemem.*

"Şimdi nasılsın, Jane?"

"Çok daha iyiyim, efendim; kısa bir süre içinde daha da iyi olacağım."

"Yine şarabın tadına bak, Jane."

Dediğini yaptım; kadehi masaya koydu, önümde durdu ve bana dikkatle bakmaya başladı. Aniden diğer tarafa döndü, bir tür tutkuyla dolu, anlaşılmaz bir çığlık attı, odanın içinde hızlı hızlı volta attı, sanki öpecekmiş gibi bana doğru eğildi ama okşamaların artık yasak olduğunu hatırladım. Yüzümü çevirdim, onunkini de ittim.

Telaşla, "Ne! Bu nasıl oluyor?" diye bağırdı. "Ah! Biliyorum! Bertha Mason'ın kocasını öpmezsin. Kollarımın boş olmadığını düşünüyor ve sarılmalarımı yakışıksız buluyorsun?"

"Her halükârda bana yer kalmadığını ve hakkımın olmadığını biliyorum, efendim."

"Neden, Jane? Seni fazla konuşma zahmetinden kurtaracak; senin yerine ben cevap vereceğim çünkü, zaten bir karım var, diye cevap vereceksin, doğru mu tahmin ediyorum?"

"Evet."

"Eğer böyle düşünüyorsan, benimle ilgili tuhaf fikirlerin var demektir; beni komplolar kuran bir zampara olarak görüyor olmalısın; seni hazırladığı tuzağa düşürmek, onurunu ve kendine saygını elinden almak için temiz sevgi numaraları yapan adi, alçak bir serseri. Buna ne dersin ha? Birincisi, bir şey diyemediğini görüyorum; bir kere hâlâ kendinde değilsin ve toparlanmak için uğraşman gerekiyor, ikincisi beni suçla-

maya ve sövüp saymaya henüz alışmadın, üstelik gözyaşlarını engelleyen kapılar açıldı ve eğer çok konuşursan gözyaşların sel gibi dökülecek, hem bağırıp çağırmak, sahneler yaratmak içinden gelmiyor; nasıl *hareket edeceğini* düşünüyorsun, *konuşmak* sana yararsız geliyor. Seni tanıyorum, onun için de dikkatli davranıyorum."

"Efendim, size hakaret etmek istemiyorum..." dedim ve titreyen sesim cümlemi yarıda kesmem konusunda beni uyardı.

"Senin anlayışına göre öyle ama benimkine göre beni mahvetmeyi planlıyorsun. Evli bir adam olduğumu zaten söylemiştin, evli bir adam olarak benden kaçacaksın, yolumdan çekileceksin; daha demin beni öpmeyi reddettin. Benim yabancım olmayı hedefliyorsun; bu çatının altında sadece Adèle'in mürebbiyesi olarak yaşamak, eğer sana dostça bir söz etmem gerekirse, eğer dostça bir duygu yine bana meyletmene sebep olursa, diyeceksin ki, 'Bu adam beni neredeyse metresi yapacaktı; ona karşı buz gibi, taş gibi olmalıyım,' ve buna uygun olarak buz gibi, taş gibi olacaksın."

Cevap vermek için genzimi temizledim ve sesimin titremesini engellemeye çalıştım: "Çevremdeki her şey değişti, efendim, benim de değişmem gerek, buna şüphe yok. Duygusal dalgalanmalardan, bağlantılar ve hatıralarla sürekli çatışmaktan kurtulmanın tek bir yolu var: Adèle'in yeni bir mürebbiyesi olmalı, efendim."

"Ah, Adèle okula gidecek, bunu zaten ayarlamıştım; Thornfield Malikânesi'nin korkunç bağlantıları ve hatıralarıyla sana eziyet etmeye de niyetim yok; bu lanetli yer, bu Akan çadırı, yaşayan ölüleri bütün korkunçluğuyla engin göklerin ışığına sunan bu hain zindan; ancak hayal edebileceğimiz bir bölük şeytandan daha kötü tek gerçek zebanisiyle bu dar, taş cehennem. Jane, burada kalmayacaksın, ben de kalmayaca-

ğım. Burasının nasıl hortlaklarla dolu bir yer olduğunu bile bile seni Thornfield Malikânesi'ne getirmem bir hataydı. Seni daha görmeden önce herkesi, buranın lanetiyle ilgili bütün bilgileri senden gizlemekle görevlendirmiştim, eğer nasıl bir şeyle aynı çatı altında yaşadığını bilirse hiçbir mürebbiyenin Adèle'e bakmayacağına inandığım için yapmıştım bunu ve planlarım bu manyağı başka bir yere götürmeme izin vermiyordu. Bundan daha ücra, daha ıssız eski bir evim var, Ferndean Malikânesi, onu oraya yerleştirebilirdim ama ev, ormanın ortasında ve onun sağlığına zarar gelmesinden endişe ettiğim için vicdanım bir türlü rahat olamadı. Büyük ihtimalle o rutubetli duvarlar kısa bir süre içinde onun yükünü benim üzerimden alacaktı ama herkesin ahlaksızlığı kendine ve benim ahlaksızlığım en nefret ettiğim kişi bile olsa, birine karşı dolaylı da olsa suikast düzenlememe izin vermiyor.

"Ancak deli bir kadının komşuluğunu senden gizlemek, bir çocuğun üzerine pelerin örtmek ve onu bir upas ağacının yakınına bırakmak gibi bir şeydi; o komşu zehirli ve hep böyleydi. Ama Thornfield Malikânesi'ni kapatacağım, ön kapıyı çivileyeceğim ve alçak pencerelere de tahta çakacağım. Burada o korkunç cadıyla, senin deyiminle *karım* olan kişiyle yaşaması için Bayan Poole'a yılda iki yüz sterlin vereceğim; Grace para için çok şey yapar ve Grimsby Tımarhanesi'nde bekçilik yapan oğlunu da yanına alır ki hem ona arkadaşlık etsin hem de, karımın insanları gece yataklarında yakmak, bıçaklamak, etlerini ısırıp kemiklerinden ayırmak falan gibi alışkanlıklarının depreştiği nöbetlerde ona yardım etsin..."

"Efendim," diye sözünü kestim, "o talihsiz hanıma karşı çok acımasızsınız, ondan nefretle söz ediyorsunuz, hem de kin dolu bir nefretle. Bu çok zalimce. Deli olmak onun isteği değil ki."

"Jane, benim küçük sevgilim (sana böyle hitap edeceğim çünkü öylesin) neden söz ettiğini bilmiyor, beni yine yanlış değerlendiriyorsun, ondan deli olduğu için nefret etmiyorum. Eğer delirseydin senden nefret edeceğime inanıyor musun?"

"İnanıyorum, efendim."

"Öyleyse yanılıyor ve benimle ve benim nasıl sevebileceğimle ilgili hiçbir şey bilmiyorsun. Senin teninin her zerresi benim için kendi tenim kadar değerli; acıda ve hastalıkta yine değerli olacak. Senin aklın benim hazinemdir ve eğer kırılsa bile yine benim hazinem olacaktır. Eğer çıldırırsan seni deli gömleği değil kollarım tutacaktır, bana öfkeyle bile sarılsan benim için mutluluk olacaktır. Eğer sen bana bu sabah o kadının yaptığı gibi vahşice saldırsan seni kucaklayarak karşılarım, bu kucaklama seni zapt etse bile sevgi dolu olacaktır. Ondan tiksinip kaçtığım gibi senden tiksinip kaçmam; sakin zamanlarında başında nöbetçi ya da hemşire olmaz, ben olurum. Yorulmak bilmez bir şefkatle başında beklerim ve karşılığında bana gülümsemesen ve beni tanıyan bir ışık bile görmesem yine de gözlerine bakmaktan yorulmam. Ama bu fikirleri neden sürdürüyorum ki? Seni Thornfield'dan uzaklaştırmaktan söz ediyordum. Hemen buradan ayrılmak için her şey hazır, biliyorsun, yarın gideceksin. Senden bu çatı altında kalmaya yalnızca bir gece daha katlanmanı istiyorum, Jane, ondan sonra buranın bütün acılarına ve dehşetlerine elveda! Sığınılabilecek bir yerim var, bu nefret dolu anılardan, istenmeyen konuklardan ve hatta yalandan ve dedikodudan uzakta, emniyetli bir sığınak."

"Adèle'i de yanınıza alın," diye sözünü kestim, "size arkadaşlık yapar."

"Ne demek istiyorsun, Jane? Sana Adèle'i okula göndereceğimi söyledim, hem arkadaşlık etmek için bir çocuğu ne

yapayım, üstelik benim çocuğum bile değil, bir Fransız balerinin piçi. Neden onunla ilgili başımın etini yiyorsun, neden bana arkadaşlık etmesi için onu senin yerine bırakıyorsun?"

"İnzivaya çekilmekten söz ettiniz, efendim, inziva ve yalnızlık, sıkıcıdır, sizin için fazla sıkıcı olabilir."

Sinirlenerek, "Yalnızlık! Yalnızlık!" diye tekrarladı. "Görüyorum ki bir açıklama yapmam gerekiyor. Yüzünde belirmekte olan sfenkse benzeyen o ifadeyi anlayamıyorum. Ben yalnızlığımı seninle paylaşacağım. Anlıyor musun?"

Başımı salladım, gittikçe heyecanlandığı için bunu yapmak, böyle hiç konuşmadan ona katılmadığımı belli etmek belli bir cesaret gerektiriyordu. Odanın içinde hızlı hızlı volta atıyordu ve sanki aniden bir noktaya kök salmış gibi durdu. Bana uzun uzun ve sert sert baktı; bakışlarımı ondan kaçırdım, ateşe bakmaya başladım, sakin ve soğukkanlı görünmeye çabaladım.

En sonunda, "Şimdi Jane'in kişiliğindeki tersliğe gelirsek," dedi. Onun, görünüşüne bakarak bu kadar sakin konuşmasını beklemiyordum. "Şu ana kadar ibrişim makarası, istediğimiz gibi çözüldü ama ben hep bir düğüm çıkacağını ve kafamızın karışacağını biliyordum, işte bu da o. Şimdi başımıza sıkıntılar, dertler, sonu gelmez belalar açıldı! Tanrı aşkına! Keşke bende Samson'un gücünün birazı olsa ve bu düğümü bir ipliği koparır gibi söküp atsam!"

Tekrar yürümeye başladı ama kısa bir süre sonra durdu, bu sefer benim tam önümde.

"Jane! Aklını başına toplayacak mısın?" (Çömelip dudaklarını kulağıma yaklaştırdı.) "Çünkü eğer aklını başına toplamazsan şiddete başvuracağım." Sesi boğuklaşmıştı, bakışlarında, katlanılmaz bir zinciri kırıp vahşi özgürlüğe boylu boyunca atılmak üzere olan bir adamın ifadesi vardı. Bir an için ve tek bir tane

daha çılgın dürtünün ortaya çıkması halinde ona karşı elimden hiçbir şeyin gelmeyeceğini gördüm. Onu denetleyip gemlemek için elimde sadece o an –o geçen saniye– vardı; herhangi bir itme, kaçma, korku hareketi kaderimi mühürlerdi; onunkini de. Ama korkmuyordum, birazcık bile korkmuyordum. İçsel bir gücün, bir etkileme kuvvetinin bana destek olduğunu hissediyordum. Kriz tehlikeli olmakla birlikte cazibesiz de sayılmazdı; kanosuyla çağlayandan aşağı inen Kızılderilinin, ayağı kayınca hissettiği şeyler gibiydi. Sıkılı yumruğunu elime aldım, kasılmış parmaklarını gevşettim ve teselli eden bir ses tonuyla, "Oturun, sizinle istediğiniz kadar konuşurum ve anlatmak istediğiniz her şeyi, aklıma yatsın, yatmasın dinlerim," dedim.

Oturdu ama hemen konuşmaya başlamadı. Bir süredir gözyaşlarıma engel olmak için çabalıyordum, onları bastırmak için çok eziyet çekmiştim çünkü ağladığımı görmekten hoşlanmayacağını biliyordum. Ancak şimdi onların istedikleri gibi ve istedikleri kadar dökülmelerine izin vermenin iyi olacağını düşünüyordum. Eğer sel gibi akan yaşlarım onu rahatsız ederse daha da iyi olacaktı. Böylece kendimi bıraktım ve bütün kalbimle ağlamaya başladım.

Kısa bir süre sonra, bana kendimi toplamam için büyük bir içtenlikle yalvardığını duydum. O böyle öfkeliyken bunun mümkün olmayacağını söyledim.

"Ama ben kızgın değilim, Jane; sadece seni çok fazla seviyorum ve o küçük solgun yüzünü kararlı, buz gibi bir bakışla öyle çelikleştirdin ki, buna dayanamıyorum. Hadi sus artık, sil gözlerini."

Yumuşayan sesi yatışmış olduğunu gösteriyordu, sıra bendeydi, ben de sakinleştim. Şimdi başını omzuma dayamak için çabalıyordu ama buna izin vermeyecektim. Bu sefer de beni kendisine doğru çekmeye kalktı: Hayır.

Öyle acı bir hüzünle, "Jane, Jane," dedi ki, bütün sinirlerim ayağa kalktı. "Öyleyse beni sevmiyorsun? Sen sadece benim konumuma ve karım olarak ulaşacağın seviyeye değer veriyordun demek, öyle mi? Artık benim kocan olamayacağıma inandığın için sana dokunmamdan sanki bir kurbağa ya da gorilmişim gibi kaçıyorsun."

Bu sözler içimi dağladı; yine de ne yapabilir, ne söyleyebilirdim? Büyük bir ihtimalle hiçbir şey yapmamış ve hiçbir şey söylememiş olmalıyım ama onun duygularını incittiğim için öyle büyük bir vicdan azabı çekiyordum ki açtığım yaraya merhem sürmeden edemedim.

"Sizi seviyorum," dedim, "hem de her zamankinden daha fazla; ama artık bu duygumu göstermemeli, buna kapılmamalıyım ve bunu son kez ifade ediyorum."

"Son kez öyle mi, Jane! Ne! Benimle birlikte yaşayıp her gün yüzüme bakıp üstelik de beni severken hep soğuk ve uzak olabileceğine inanıyor musun?"

"Hayır, efendim, bunu yapamayacağımdan eminim ve o yüzden önümüzde sadece tek bir yol olduğunu görüyorum ama bunu size söylediğimde bana kızacaksınız."

"Ah, söyle bakalım! Eğer ben esip gürlersem senin de elinde ağlama sanatı var."

"Bay Rochester, sizi terk etmeliyim."

"Ne kadar bir süre için, Jane? Birkaç dakikalığına, her nasılsa dağılmış olan saçını taramak, ateş basmış gibi görünen yüzünü yıkamak için mi?"

"Adèle'i ve Thornfield'ı terk etmeliyim. Sizden bir ömür boyunca ayrılmam gerek. Yabancı bir yerde, yabancı insanlar arasında yeni bir varoluşa başlamalıyım."

"Elbette, sana bunu yapman gerektiğini ben söylemiştim. Benden ayrılma deliliğini geçiyorum. Yani benim bir parçam

olman gerektiğini söylüyorsun. Yeni bir varoluşa gelince, bunda bir şey yok; ben evli değilim. Sen Bayan Rochester olacaksın; hem manen, hem de ad olarak. Sen ve ben sağ oldukça sana bağlı kalacağım. Fransa'nın güneyindeki evime gideceksin, Akdeniz kıyılarında, beyaz kireç badanalı bir villa. Orada mutlu, korunmalı ve çok masum bir hayat süreceksin. Seni yanlış bir yola sokmamdan, metresim yapmak istememden asla korkma. Neden başını sallıyorsun? Jane, makul olmalısın yoksa yine gerçekten kanım tepeme çıkacak."

Sesi ve elleri titriyordu; geniş burun delikleri açılmıştı; gözleri parlıyordu, ama yine de konuşmaya cesaret ettim.

"Sizin karınız yaşıyor, efendim, bu sabah bizzat açıkladığınız bir gerçek. Eğer sizin istediğiniz şekilde yaşarsam o zaman metresiniz olurum. Bunun aksini söylemek safsata olur; gerçek değildir."

"Jane, ben iyi huylu bir adam değilim, bunu unutuyorsun; fazla tahammüllü de değilimdir, hele sakin ve soğukkanlı biri hiç değilim. Kendine ve bana acı da şu parmağını nabzıma bir koy hele ve nasıl attığına bir bak da ayağını denk al."

Bileğini açıp bana doğru uzattı, yanaklarına ve dudaklarına kan hücum etmişti, yüzü morarıyordu, her açıdan sıkıntıdaydım. Böylesine nefret ettiği bir direnme biçimiyle onu böyle derinden sarsmak zalimlikti; ona teslim olmak söz konusu bile olamazdı. İnsanların çok bunaldıklarında içgüdüsel olarak yaptıkları şeyi yaptım ve insandan daha üstün olan bir varlıktan yardım istedim: Farkında olmadan dudaklarımdan, ,Tanrım, bana yardım et!" kelimeleri döküldü.

Bay Rochester, aniden, "Ben bir aptalım!" diye bağırdı. "Ona evli olmadığımı söyleyip duruyorum ama bunun sebebini açıklamıyorum. Şu yukarıdaki kadının kişiliği ve onunla cehennemi birleşmemizin gerçekleştiği koşullar hakkında hiçbir

şey bilmediğini unutuyorum. Benim bildiklerimi bildiği zaman Jane'in de benimle aynı kanaati paylaşacağına şüphem yok! Elini elime ver, Jane, ki yanımda olduğunun kanıtlarını hem göreyim hem de dokunarak hissedeyim. Ve birkaç kelimeyle sana gerçek durumu göstereyim. Beni dinleyebilir misin?"

"Evet efendim, eğer isterseniz sizi saatler boyunca dinlerim."

"Senden yalnızca birkaç dakika istiyorum. Jane, benim evin en büyük oğlu olmadığımı, bir zamanlar benden büyük bir ağabeyim olduğunu hiç duydun mu ya da biliyor musun?"

"Bayan Fairfax'in bir zamanlar bana bunu anlatmış olduğunu hatırlıyorum."

"Peki ya babamın paragöz, nekes bir adam olduğunu hiç duydun mu?"

"Bu anlama gelecek bir şeyler çalındı kulağıma."

"İşte Jane, bu yüzden mülkü bir arada tutmak onun kararıydı, toprağını bölüp bana da yüklü bir pay bırakma fikrine bile dayanamıyor, her şeyin erkek kardeşim Rowland'a kalmasını istiyor, ama yine de kendi öz oğlunun yoksul olması fikrini de en az bunun kadar katlanılmaz buluyordu. Böylece zengin biriyle evlendirilerek geçimimin sağlanması gerekiyordu. Daha ben küçükken bana bir eş aramaya başlamıştı. Antiller'de yaşayan bir plantasyon sahibi ve tüccar olan Bay Mason eski tanıdığıydı. Babam onun geniş ve gerçek bir servete sahip olduğuna emindi; araştırmalar yapmıştı. Bay Mason'ın bir oğlu ve bir de kızı olduğunu öğrenmişti ve ondan, kızına otuz bin sterlinlik bir servet bırakacağını duymuştu, bu da yeterliydi. Koleji bırakınca bana uygun görülen gelinle evlenmek üzere Jamaika'ya gönderildim. Babam bana onun parasıyla ilgili hiçbir şey demedi ama bütün Spanish Town'ın genç Bayan Mason'ın güzelliğiyle iftihar ettiğini söyledi, yalan da değildi. Onun, Blanche Ingram tarzında güzel bir

kadın olduğunu gördüm; uzun boylu, esmer ve haşmetli. İyi bir aileden geldiğim için ailesi de, o da beni kaçırmamak istediler. Bana onu partilerde muhteşem kıyafetler içinde gösterdiler. Ama onu nadiren yalnız görüyor ve baş başa çok az görüşüyordum. Bana iltifatlar ediyor ve bütün hünerlerini ve cazibesini büyük bir cömertlikle gözlerimin önüne seriyordu. Görünüşe bakılırsa çevresindeki bütün erkekler ona hayrandı ve bana gıpta ediyorlardı. Gözlerim kamaşmış, tahrik olmuştum; bütün duyularım harekete geçmişti ve cahil, toy ve tecrübesiz olduğum için onu sevdiğimi sanıyordum. Toplum içindeki aptalca rekabetlerin, gençlikten kaynaklanan şehvet düşkünlüğünün, gözü karalığın ve körlüğün, bir erkeğin işini bitiremeyeceğini düşünmek kadar büyük bir aptallık yoktur. Akrabaları beni teşvik ediyor, rakipler beni kışkırtıyor, o ise baştan çıkartıyordu, ben ne olup bittiğini anlamadan nikahlanmıştık bile. Ah, bunu düşündüğüm zaman kendime olan saygımı kaybediyorum! İçten içe duyduğum utancın acısı bana hakim oluyor. Onu hiç sevmedim, hiç saygı duymadım, onu tanımadım bile. Onun karakterinde tek bir erdemin bile bulunduğundan emin değildim. Onun zihninde ve davranışlarında ne tevazu ne iyilik ne içtenlik ne de zarafet görmüştüm ve onunla evlendim: Ne kadar kaba, salak, kör ve dangalakmışım! Biraz daha az günahla... Ama kiminle konuştuğumu unutmamalıyım.

"Alacağım gelinin annesini hiç görmemiştim, ölmüş olduğunu sanıyordum. Balayı bitince hatamı anladım, annesi bir deliydi ve tımarhaneye kapatılmıştı. Bir de küçük erkek kardeşi vardı, o da tam bir salaktı. Senin de görmüş olduğun yaşça büyük olan kardeş (ki bütün soyundan iğrenmeme rağmen bir tek ondan nefret edemem çünkü o yarım aklının içinde şefkat tohumları vardır; bunu, sefil haldeki kız kardeşine

olan ilgisinin sürmesinde ve bir zamanlar bana karşı hissettiği köpeksi bağlılıkta görebiliriz) de bir gün büyük bir ihtimalle benzer durumda olacak. Babam ve ağabeyim Rowland bütün bunları biliyorlardı ama sadece otuz bin sterlini düşünerek bana karşı düzenlenen bu komployu birlikte yürüttüler.

"Bu keşfettiklerim korkunç gerçeklerdi ve benden gizlenmelerinin ihanet olduğunu görüyordum ama karıma yaklaşımımda hiçbir değişikliğe yol açmadılar, onun tabiatının benimkine tamamen yabancı, zevklerinin benim için iğrenç olduğunu ve zekâsının sıradanlığını, darlığını, aşağılığını ve daha yüksek bir şeye yönelmesinin, gelişmesinin mümkün olmadığını anladığımda bile bu durum değişmedi ve onunla tek bir geceyi hatta tek bir saati bile rahat geçiremediğimi, aramızda kibar bir konuşmanın olamadığını çünkü hangi konuyu açarsam açayım ondan hemen kaba, basmakalıp, sapkın ve aptalca bir karşılık alacağımı gördüğümde, sakin ve düzenli bir ev hayatımın asla olamayacağını –çünkü hiçbir hizmetkâr onun çılgın ve akıldışı öfke patlamalarına ya da tuhaf, birbiriyle çelişen, sert emirlerine uzun süre dayanamazdı– anladığımda bile kendimi tuttum; onu azarlamaktan kaçınıyor, şikâyet etsem bile fazla uzatmıyor, pişmanlığımı ve tiksintimi gizli gizli içime atmaya çalışıyor ve hissettiğim derin antipatiyi bastırıyordum.

"Jane, seni tüyler ürpertici ayrıntılarla sıkmayacağım, bazı güçlü kelimeler, söylemem gerekenleri ifade edecektir. Ben o yukarı kattaki kadınla dört yıl boyunca birlikte yaşadım ve ondan önce de beni imtihan etmişti; karımın kişiliği olgunlaşıyor ve korkutucu bir hızla gelişiyordu; kötü huyları hızla artıyordu ve öyle güçlülerdi ki zülümden başka bir şeyle denetim altına alınmaları mümkün değildi ve ben de bunu kullanmayacaktım. Bu kadının aklı ne kadar cüce, buna karşılık

arzuları ne kadar devdi! Bunların sırtıma yüklediği lanetler ne kadar korkunçtu! Kepaze bir kadının öz kızı olan Bertha Mason, karısı hem iffetsiz hem de kötü huylu olan bir adamın yaşayacağı her türden korkunç ve küçültücü acıyı yaşatta bana.

"O arada ağabeyim ölmüştü ve dört yılın sonunda babam da öldü. Artık epeyce zengindim ama aynı zamanda korkunç bir şekilde fakirdim çünkü ömrüm boyunca gördüğüm en kaba, rezil ve aşağılık insan bana bağlıydı, üstelik kanun ve toplum önünde de bir parçam sayılıyordu. Herhangi bir yasal işlemle kendimi bundan kurtarmam da mümkün değildi çünkü doktorlar *karımın* deli olduğunu anlamıştı; aşırılıkları ondaki delilik tohumlarını vaktinden önce olgunlaştırmıştı. Jane, anlattıklarım hoşuna gitmiyor, neredeyse kusacakmış gibi görünüyorsun, hikâyenin geri kalanını başka bir güne erteleyeyim mi?"

"Hayır efendim, şimdi bitirin hikâyenizi; sizin için üzülüyorum, sizin için samimiyetle üzülüyorum."

"Bazı insanların merhameti Jane, aşağılayıcı ve zararlıdır; insan bunu, kendisine sunanın suratına atsa yeridir ama bu nasırlaşmış, bencil kalplerde yaşayan bir acımadır; başkalarının dertlerini dinlemenin verdiği merhametle. bu acıları çekenleri küstahça hor görmenin bencil bir karışımıdır. Ama senin benim için duyduğun üzüntü bu değil, Jane, şu anda senin yüzünü kaplamış olan duygu böyle bir üzüntü değil –gözlerinden taşıyor neredeyse, yüreğinden taşıyor– elin, avucumun içinde titriyor. Senin merhametin sevgilim, aşkın acı çeken anasıdır, onun üzüntüsü ilahi tutkunun doğum sancısıdır. Onu kabul ediyorum Jane, bırak serbestçe gelsin; kollarımı açtım onu bekliyorum."

"Artık devam edin efendim, onun deli olduğunu anladığınızda ne yaptınız?"

"Jane, ümitsizliğin kıyısına yaklaştım, uçurumla aramda kendime duyduğum saygıdan geri kalanlardan başka bir şey yoktu. Dünyanın gözünde ağır bir onursuzlukla örtülmüş olduğuma hiç şüphe yoktu ama kendi gözümde temiz olmakta kararlıydım ve onun işlediği suçların pisliğinden uzak durdum, onun zihinsel kusurlarıyla bağlantı kurmaktan kendimi kurtardım. Yine de toplum benim adımı ve kişiliğimi onunla bağdaştırıyordu ve ben yine de onu her gün görüp dinliyordum; onun nefesi (öğğğ!) soluk aldığım çektiğim havaya karışıyordu ve üstelik bir zamanlar onun kocası olduğumu hatırlıyordum, bu anılar, geçmişte ve şimdi, benim için ifade edilemeyecek kadar iğrençtir; üstüne üstlük o yaşadıkça bir başka ve daha iyi bir kadının kocası olamayacağımı biliyordum ve benden beş yaş büyük olmasına rağmen (ailesi ve babası bana yaşıyla ilgili de yalan söylemişti) büyük bir ihtimalle benim kadar uzun yaşayacaktı; akli melekeleri ne kadar güçsüzse, bedeni de o kadar sağlamdı. O yüzden yirmi altı yaşıma geldiğimde bütün ümidimi kaybetmiştim.

"Bir gece onun çığlıklarıyla uyandım; (tıpçılar deli olduğunu söylediklerinden beri kapalı tutuluyordu elbette) çok sıcak bir Antil gecesiydi, o iklimlerde kasırgalardan sonra genellikle havalar böyle olur. Yatakta uyuyamadığım için kalkıp pencereyi açtım. Hava kükürt buharı gibiydi, hiçbir yerde ferahlamak mümkün değildi. İçeri sivrisinekler doldu ve vızıldamaya başladılar. Uzaktan sesini duyabildiğim deniz, sanki bir deprem oluyormuş gibi gümbürdüyordu, üzerine kara bulutlar yığılmıştı; ay, dalgaların arasına batıyordu, kızgın bir top güllesi gibi geniş ve kırmızıydı, bir fırtınanın mayalanmasıyla silkelenen dünyaya kan kırmızısı bakışını son bir kez çevirmişti. Atmosferden ve gördüğüm sahneden fiziksel olarak etkilenmiştim ve o manyağın hâlâ çığlık çığlığa lanet-

lemeleri kulaklarımı dolduruyordu; benim adımı öyle şeytani bir nefretle, öyle bir dille anıyordu ki! Mesleği fahişelik olan hiçbir kadının onun kadar küfürbaz olabileceğini sanmam; aramızda iki oda olmasına rağmen her dediğini duyabiliyordum; Antiller tarzındaki evin ince duvarları onun ulumalarını boğuklaştırsa da engelleyemiyordu.

"En sonunda, 'Bu hayat,' dedim, 'bir cehennem; bu cehennem havası, bu, dipsiz uçurumdan gelen sesler! Elimden gelirse kendimi buradan kurtarmak hakkım. Bu ölümlü halimin çektiği acılar, şimdi ruhuma yük olan ağır bedenle beni baş başa bırakacaktır. Yobazların alevler içindeki sonsuzluğundan korkum yok; şimdiki halimden daha kötü bir gelecek olamaz; bırak buradan kaçayım, Tanrı'nın yanına gideyim!'

"Bunları söylerken bir sürü dolu tabancanın bulunduğu sandığın önünde çömelip kilidini açmıştım. Amacım kendimi vurmaktı ama bu fikirle ancak bir an için oyalandım çünkü, deli olmadığımdan bu mutlak ve katıksız ümitsizlik krizinin yol açtığı öz-yıkım arzusu ve planı bir saniye sonra geçmişti.

"Avrupa'dan esen taze bir rüzgâr Okyanus'un üzerinden gelip açık pencereden içeriye girmişti; fırtına koptu, yağmur boşandı, şimşekler çaktı ve hava temizlendi. Bunun ardından bir karar aldım. Islak bahçemin sular damlayan portakal ağaçlarının altında ve sırılsıklam narların ve ananasların arasında yürürken ve tropiklerin görkemli şafağı etrafımda tutuşurken şöyle düşündüm Jane; şimdi iyi dinle, çünkü o saat beni teselli eden ve izlemem gereken doğru yolu gösteren şeyin Akıl olduğu doğrudur.

"Avrupa'dan gelen tatlı rüzgâr tazelenmiş yaprakların arasında hâlâ fısıldaşıyordu ve Atlantik Okyanusu görkemli bir özgürlükle gürlüyordu. Uzun zamandır kurumuş ve kavrulmuş olan kalbim, kabarıp kanla doldu –varlığım yenilenme

özlemi içindeydi–, ruhum saf bir akıma susamıştı. Umudumun yenilendiğini ve yeniden doğuşun mümkün olduğunu gördüm. Bahçemin dibindeki çiçekli bir kemerden denize baktım, gökyüzünden daha maviydi; ardında eski dünya vardı, böylece berrak umutlar açılmıştı.

"Ümit, 'Git,' dedi, 've tekrar Avrupa'da yaşa, orada senin ne kadar lekeli bir adın olduğunu ve sırtına ne kadar kirli bir yük taşıdığını kimse bilmez. İstersen bu manyağı da İngiltere'ye götürebilirsin; elbette başına birini koyarak Thornfield'da kilit altında tutabilirsin; sonra kendin nereye istersen oraya gidersin ve hangi yeni bağı canın çekerse oluşturursun. Senin bu kadar uzun bir süre böyle acı çekmene sebep olan, adını o kadar lekeleyen, onurunu kıran, gençliğini karartmış olan kadın senin karın değil ve sen de onun kocası değilsin. Onun, içinde bulunduğu durumun gerektirdiği şekilde bakılmasını sağla, Tanrı'nın ve insanlığın gerektirdiği her şeyi yapmış sayılırsın. Onun kim olduğunun ve seninle olan bağının unutulup gitmesini temin et; bunları hiçbir canlıya açmamalısın. Onu güvenli ve rahat bir yere yerleştir, onun ne kadar aşağılık olduğunu gizle ve onu terk et.'

'Tam da bu öneriye uygun hareket ettim. Babam ve ağabeyim evliliğimin kendi çevrelerinde duyulmamasını sağlamışlardı çünkü bu birleşmeyi onlara bildirmek üzere yazdığım ilk mektupta –bu evliliğin sonuçlarının aşırı iğrençliğini yaşamaya başladığım ve ailenin yapısını da gördüğüm için önümde uzanan korkunç geleceği fark etmiştim– bu durumun sır olarak kalması gerektiğini özellikle belirtmiştim ve kısa bir süre içinde babamın benim için seçtiği kadının kepaze davranışları onun da yüzünü kızarttığı için gelinine sahip çıkmak istemedi. Bu evlilik haberini yaymak bir yana, gizli tutma konusunda benden daha tedbirli davranmaya başladı.

"İngiltere'ye götürdüm onu sonra, böyle bir canavarla korkunç bir gemi yolculuğu yaptım. Onu nihayet Thornfield'a getirip de ve üçüncü kattaki odaya yerleştirdiğimde çok mutluydum; o gizli daire on yıldan uzun bir süredir bir hayvanın ini gibidir; adeta bir cinin hücresidir. Bakıcı bulma konusunda biraz zorluk yaşadım çünkü sadakatine güveneceğim birini seçmek gerekiyordu yoksa onun saçmalamaları kaçınılmaz biçimde sırrımı ele verirdi; üstelik bazı günler –bazen haftalar– boyu aklı başına geliyordu, bu zamanları bana sövüp sayarak geçirirdi. En sonunda Grimsby Tımarhanesi'nden Grace Poole'u tuttum. O ve cerrah Carter'dan (bıçaklandığı ve endişe ettiği gece Mason'ın yaralarını tedavi eden adam) başka kimseye bugüne kadar sırrımı açmadım. Bayan Fairfax açıkçası bir şeylerden şüphe etmiş olabilir ama gerçeklerle ilgili doğru dürüst bir bilgisi yoktur. Grace genelde iyi bir bakıcı oldu, gerçi bir kusuru yüzünden –ki anlaşılan bunun çaresini kimse bulamayacak ve bu zorlu işi kabul etmesinin sebebi de bu– birkaç defa nöbeti bozuldu. Deli hem sinsi hem de haindir, gardiyanının anlık dalgınlıklarından yararlanmayı hiç ihmal etmedi; bir seferinde ağabeyini bıçakladığı bıçağı gizlemekten ve iki defa da hücresinin anahtarını çalıp gece vakti kaçmaktan geri kalmamış. Bunlardan ilkinde beni yatağımda yakma girişiminde bulundu; ikincisinde ise sana o korkunç ziyareti yaptı. Seni koruyan Yaradan'a teşekkür ediyorum ki öfkesini duvağından çıkarmış, bu ona belki de kendi gelin olduğu günleri hatırlatmıştır ama olabilecekleri düşünmek bile istemiyorum. Bu sabah boğazıma atlayan şeyin kara kırmızı suratının, güvercinimin yuvasının üzerinde durduğunu düşündükçe kanım donuyor..."

O durakladığında, "Peki efendim," dedim, "onu buraya yerleştirdikten sonra ne yaptınız? Nereye gittiniz?"

"Ne mi yaptım, Jane? Kimselerin yakalayamadığı bir ba-

lığa dönüştüm. Nereye gittim? Uzaklardaki gezintilerin peşine düştüm. Eski Kıta'ya gittim ve bütün ülkelerini gezdim. Bütün arzum sevebileceğim iyi ve akıllı bir kadın bulmaktı; Thornfield'da bıraktığım o dehşet verici yaratığın tam zıddı olan biri..."

"Ama evlenemezdiniz, efendim."

"Evlenebileceğim ve evlenmem gerektiği konusunda hep kararlı oldum. Başlangıçta amacım kimseyi kandırmak değildi ama sana yaptım bunu. Hikâyemi açık açık anlatmayı ve açık açık teklifte bulunmayı istiyordum; sevmek ve sevilmek konusunda özgür sayılmam gerektiği bana öyle mutlak bir biçimde makul görünüyordu ki, üzerimde taşıdığım lanete rağmen, durumumu anlayacak ve beni kabul edecek bir kadının bulunacağından hiç şüphem yoktu."

"Peki efendim?"

"Böyle meraklandığında, Jane, beni hep gülümsetiyorsun. Gözlerini hevesli bir kuş gibi açıyorsun ve ara sıra sabırsız bir harekette bulunuyorsun, sanki anlatılanlar hızına yetişemiyormuş da, karşındaki insanın içinden geçenleri okumak istermişsin gibi. Ama ben devam etmeden önce şu, 'Peki efendim?'le ne demek istediğini anlat bana. Çok sık kullandığın bir cümle bu ve bunun sayesinde birçok defa beni bitmez tükenmez konuşmaların içine çekmişsindir. Bunun nedenini pek bilmiyorum."

"Yani, 'Bundan sonra ne oldu? Sonra ne yaptınız? Bu olaydan ne çıktı?' demek istiyorum."

"Peki neyi bilmek istiyorsun?"

"Sevdiğiniz gibi birini bulup bulmadığınızı; ondan sizinle evlenmesini isteyip istemediğinizi ve onun size ne dediğini."

"Sana sevdiğim gibi birini bulup bulmadığımı ve ondan benimle evlenmesini isteyip istemediğimi söyleyebilirim ama

onun bana verdiği cevap henüz Kader'in kitabına yazılmadı. On uzun yıl boyunca gezip dolaştım, bir o başkentte, bir öbür başkentte yaşadım; bazen St Petersburg'da, ondan daha da fazla Paris'te, ara ara Roma, Napoli ve Floransa'da vakit geçirdim. Cebimde epeyce para ve pasaportumda eski bir isim olduğu için istediğim ortamı kendim seçebiliyordum; bana kapalı olan hiçbir çevre yoktu. İdeal kadını İngiliz leydileri, Fransız kontesleri, İtalyan kadınları ve Alman soylularının arasında aradım. Bulamadım. Bazen kısa bir an için bile olsa, rüyamın gerçekleştiğini bildiren bir bakış yakaladığımı, bir ses duyduğumu, bir beden gördüğümü sanırdım ama sonra gerçeği görürdüm. Benim ne akıl ne de beden olarak mükemmeli aradığımı sanmamalısın. Sadece bana uyanın peşindeydim; İspanyol asıllı olanın tezadını yani; ve beyhude yere arıyordum. Eğer özgür olsaydım –uygunsuz birleşmelerin tehlikeleri, dehşetleri, iğrençliği konusunda dersimi almış olmasaydım– bunların arasında evlenme teklif edeceğim kimse yoktu. Hayal kırıklığı beni pervasızlaştırmıştı. Eğlence hayatına daldım ama asla sefih olmadım, bundan nefret ediyordum, hâlâ da ederim. Antilli Messalina'mın bana katkısı bu olmuştu; sefahate ve bu kadına karşı hissettiğim nefret, keyif aldığım zamanlarda bile beni sınırlamıştır. Cümbüşe benzeyen her türden eğlence bana, ona ve onun iğrençliklerine yaklaşmışım gibi geldiği için hemen kaçıyordum.

"Yine de yalnız yaşayamıyordum; o yüzden kendime metreslerden can yoldaşı aradım. İlk seçtiğim Celine Varens oldu. Aklıma geldiğinde kendi kendimden soğumama sebep olan bir adım daha. Onun nasıl biri olduğunu ve ilişkimizin nasıl sona erdiğini zaten biliyorsun. İki halefi oldu; bir İtalyan, Giacinta ve bir Alman, Clara; ikisi de güzel sayılırdı. Birkaç haftadan sonra güzellik benim ne işime yarardı ki?

Giacinta ilkesiz ve şiddete yatkın bir kadındı; üç haftada ondan bıktım. Clara ise sessiz ve dürüsttü ama ağır, kafasız ve duyarsızdı, benim zevkime hiç uygun değildi. Ona iyi bir iş kurup hayatını kurtarmasına yetecek kadar para verebildiğim ve ondan münasip bir biçimde kurtulabildiğim için çok mutluyum. Ama Jane senin yüz ifadenden benimle ilgili pek de iyi şeyler düşünmediğini anlayabiliyorum. Benim duygusuz, pek de ilkeleri olmayan bir serseri olduğumu düşünüyorsun, öyle değil mi?"

"Gerçekten de sizi bazen sevmiş olduğum şekilde sevmiyorum, efendim. Bu, önce bir metresle sonra bir başka metresle yaşamak size biraz olsun yanlış bir iş gibi görünmedi mi? Bundan sanki olağan bir şeymiş gibi söz ediyorsunuz."

"O zamanlar bana öyle görünüyordu ama hoşuma gitmiyordu. İnsanı köpekleştiren bir varoluş tarzıdır bu. Asla aynı şeye dönmek istemem. Bir metres tutmak, köle satın almaktan biraz daha iyi bir şeydir ve konum olarak aynı seviyede oldukları muhakkaktır ve kendinden aşağı olanlarla içli dışlı yaşamak her zaman aşağılayıcıdır. Celine, Giacinta ve Clara'yla geçirdiğim zamanları hatırlayınca şimdi nefret ediyorum."

Bu sözlerin doğru olduğunu hissetmiştim ve bir ders çıkarttım; eğer bir gün kendimi ve bütün eğitimimi unutur da, herhangi bir bağlamda, herhangi bir arzuyla ve herhangi gerekçeyle bu zavallı kızların yolundan gidersem, efendim, şimdi onların hatırasına nasıl saygısızlık ediyorsa beni de öyle duygularla anacaktı. Bu inancımı dile getirmedim, hissetmek yeterliydi. Karar verme zamanı geldiğinde bana yardım etmesi için bu düşünceyi kalbimin bir köşesinde saklıyordum.

"Şimdi Jane, neden 'Peki efendim?' demiyorsun, hikâyemi bitirmedim. Görüyorum ki hâlâ beni tasvip etmiyorsun. Ama şimdi sadede geliyorum: Geçen ocak ayında, bütün met-

reslerden kurtulmuş olarak –işe yaramaz, oradan oraya sürüklenen yapayalnız bir hayatın sonucu olan katı ve acılı bir ruh hali içinde– hayal kırıklığından çürümüş bir halde, bütün insanlara ve özellikle kadın türüne karşı kötü duygular beslerken (çünkü entelektüel, sadık, seven bir kadın kavramının bir rüyadan ibaret olduğunu düşünmeye başlamıştım) bir iş sebebiyle İngiltere'ye geri döndüm.

"Buzlu bir kış günü, at üstünde Thornfield Malikânesi'ne yaklaştım. Nefret ettiğim o yere! Buradan ne huzur ne de keyif bekliyordum. Hay Yolu'ndaki bir serenin basamağında tek başına oturan sessiz, ufak tefek birini gördüm. Yanındaki budanmış kavağa ne kadar dikkat ettiysem ona da o kadar dikkat ettim. Benim için yapacakları konusunda hiçbir öngörüm yoktu, hayatımın hakeminin –bana iyiyi kötüyü gösterecek olan dehanın– orada kendini tevazuyla gizleyerek oturduğunu da fark etmedim. Mesrur'un kaza geçirmesi üzerine gelip de bana yardım etmeyi teklif ettiğinde bile bunu anlamadım. Çocuksu ve incecik bir yaratık! Sanki bir peri ayağımın dibine sıçramış ve beni kanadında taşımayı teklif etmişti. Tersliyordum ama o gitmiyor, tuhaf bir inatla yanımda duruyor ve bana bir tür otoriteyle bakıp konuşuyordu. Bana yardım edilmesi gerekiyordu ve bu yardım onun eliyle olacaktı, nitekim yardım edildi de.

"O incecik omuza yaslanır yaslanmaz yeni bir şey –taze bir özsu ve duygu– benliğime süzüldü. Bu peri kızının benim evime ait olduğunu ve biraz sonra gene bana döneceğini öğrenmem çok iyi olmuştu yoksa yanımdan ayrılıp da gölgeli çitlerin arasında kaybolduğunu pişmanlık hissetmeden izlemem mümkün olmazdı. O gece senin eve döndüğünü duydum Jane; gerçi sanırım sen, benim seni düşündüğümü ve seni izlediğimi fark etmemiştin. Ertesi gün –kendim görün-

meden– Adèle'le koridorda oynarken yarım saatliğine seni izledim. Karlı bir gündü, hatırlıyorum ve siz dışarı çıkamıyordunuz. Odamdaydım, kapı yarı aralıktı; sizi hem seyrediyor hem dinleyebiliyordum. Dikkatin bir süre Adèle'e yönelmeşti ama ben senin aklının başka yerlerde olduğunu hayal etmiştim. Ama ona karşı çok sabırlıydın, benim küçük Jane'im. Onunla konuşuyor ve uzun uzun eğlendiriyordun. En sonunda o yanından ayrıldığında, bir anda hayale daldın ve sonra koridorda yavaş yavaş bir baştan bir başa yürümeye başladın. Ara sıra, bir pencerenin önünden geçerken dışarıda lapa lapa yağan karlara bakıyor, hıçkıran rüzgârı dinliyordun ve sonra tekrar usul usul, gezinmeye ve hayal kurmaya devam ettin. Bence o hayaller sıkıcı değildi, gözlerinde ara sıra keyif dolu bir ışık görünüyordu, bakışında, acı, aksi ve evhamlı düşünceleri akla getirmeyen yumuşak bir heyecan vardı. Bakışların gösteriyordu ki sen gençliğin, Cennet idealinin peşinde koşarken, Umudun kanatlarında havalandığı o tatlı düşüncelere dalmıştın. Holde bir hizmetkârla konuşan Bayan Fairfax'in sesiyle kendine geldin. Kendi kendine nasıl da giz dolu bir biçimde gülümsedin, Jane! Bu gülümsemende birçok anlam vardı; çok zekice bir gülümsemeydi ve sanki kendi düşüncelerini hafife alır gibiydin. Sanki, 'Benim bu güzel hayallerimin hepsi çok iyi ama bunların bütünüyle gerçekdışı olduklarını unutmamalıyım, beynimin içindeki çiçeklerle süslü yeşil Cennette pembe bir gökyüzü var ama o olmadan gayet iyi biliyorum ki ayaklarımın dibinde zorlu bir yol uzanıyor ve etrafıma mücadele etmem gereken kara fırtınalar doluşuyor,' der gibiydin. Aşağıya koştun ve Bayan Fairfax'ten bir iş istedin; bu iş sanırım konağın haftalık hesaplarını tutmak ya da o türden bir şeydi. Seni göremediğim için bozulmuştum.

"Sabırsızlıkla akşamın olmasını bekledim, o zaman seni

huzuruma çağırabilecektim. Senin kişiliğinin benim açımdan bütünüyle olağandışı ve tamamıyla yeni olma ihtimali vardı; bu kişiliği daha derinden incelemeyi ve daha iyi tanımayı arzuluyordum. Odaya girdiğinde hem utangaç hem de bağımsız bir havan vardı; giyimin tuhaftı, şimdi de biraz öyle. Seni konuşturdum, bir zaman sonra senin tuhaf çelişkilerle dolu olduğunu keşfettim. Giyinişin ve davranışların kurallarla kısıtlanmıştı, genellikle çekingen bir havan oluyordu ve genel olarak ince bir tabiatın vardı ve toplum içine çıkmaya alışık olmayan bir yapın olduğu anlaşılıyordu. Bir dil sürçmesi ya da buna benzer hatayla kötü bir duruma düşmekten korktuğun belliydi ama yine de sana hitap edildiğinde karşındakinin yüzüne kararlı, cesur ve parlak gözlerle bakıyordun. Her bakışın güçlüydü ve karşındakinin içine işliyordu, sana soru sorulduğunda doyurucu cevapların hazırdı. Kısa bir süre içinde bana alışmış gibiydin, ciddi ve huysuz efendinle aranda bir sevgi bağı olduğunu hissettiğine eminim Jane çünkü belirli bir hoşluğun ve rahatlığın davranışlarını ne kadar hızla sakinleştirdiğini görmek şaşırtıcıydı; ben ne kadar homurdanırsam homurdanayım sen bu aksiliğim karşısında ne şaşkınlık ne korku ne rahatsızlık ne de hoşnutsuzluk belirtileri gösterirdin; beni seyrediyor ve ara sıra bana tam olarak tarif edemeyeceğim basit ama yine de sağduyulu bir zarafetle gülümsüyordun. Bense bu gördüğüm şey karşısında hemen mutlu oluyor ve heyecanlanıyordum; gördüğüm şey hoşuma gidiyordu ve daha fazlasını istiyordum. Yine de, uzun bir süre sana mesafeli davrandım ve seni ahbaplık etmek üzere nadiren yanıma çağırttım. Ben entelektüel açıdan ağzımın tadını biliyor ve bu alışılmadık ve yakıcı tanışmanın hazzını elimden geldiği kadar uzatmaya çalışıyordum; üstelik, eğer çiçeğe istediğim gibi dokunursam renginin solacağı ve tazeliğinden gelen tat-

lılığının kaçacağı korkusu içime yerleşip bir süre canımı sıktı. O sırada bunun gelip geçici türden bir gonca olmayıp, onun hiçbir biçimde yok edilemeyecek bir cevhere oyulmuş parlak bir kopyası olduğunun farkında değildim. Üstüne üstlük, eğer senden kaçarsam beni arayıp aramayacağını da görmek istiyordum ama aramadın; derslikte ders yaptığın sıra ve resim yaptığın şövale kadar sakin bir biçimde duruyordun; eğer şans eseri sana rastlarsam hemen yanımdan geçiyordun, tanışıklığını ancak saygının gerektirdiği kadar belli ediyordun. O günlerdeki yüz ifaden düşünceliydi; umutsuz demek istemiyorum çünkü asık suratlı değildin ama kaygısız da değildin çünkü çok az umudun vardı ve özel bir haz almıyordun. Benimle ilgili olarak ne düşündüğünü merak ediyordum ya da benimle ilgili bir şeyler düşünüp düşünmediğini; bunu anlamak için sana yine yakınlık göstermeye başladım.

"Yeniden seninle ilgilenmeye başladım. Bakışlarında memnun olduğunu gösteren bir şey vardı, sohbet ettiğimizde cana yakındın. Aslında toplum içinde mutlu olan bir yüreğin olduğunu gördüm; seni durgunlaştıran şey, o sessiz ders odası ve hayatının sıkıcılığıydı. Kendime, sana karşı kibar davranma zevkini tatma hakkını tanıdım; iyilik, kısa bir süre içinde duygularını karıştırdı, yüzünün ifadesi yumuşadı, sesin tatlılaştı, senin dudaklarının adımı mutlu ve sıcak bir biçimde telaffuz ettiğini duymak hoşuma gidiyordu. O sıralarda seninle karşılaşmaktan çok büyük bir zevk alırdım, Jane; senin tavırlarında merak dolu bir tereddüt olurdu, bana hafifçe canın sıkılarak bakardın –sanki havada uçuşan bir şüphe varmış gibi: nasıl bir kapris yapacağımı bilemiyordun– acaba efendiyi oynayıp katı mı davranacağım yoksa arkadaş gibi davranıp candan mı olacağım, bilemezdin. Artık ilk andığım kırbacı sık sık harekete geçiremeyecek kadar hoşlanır olmuştum sen-

den ve elimi içten bir biçimde uzattığımda senin o genç ve istekli yüz hatlarında öyle bir renk, ışık ve mutluluk olurdu ki, seni orada ve o anda göğsüme bastırmamak için çok fazla çaba sarf etmek zorunda kalırdım..."

"Artık o günlerden bahsetmeyin, efendim," diyerek sözünü kestim, gözlerimde beliren birkaç damla gözyaşını gizlice siliyordum. Sözleri benim için işkence gibiydi çünkü ne yapmam gerektiğini –ve kısa süre içinde ne yapacağımı– biliyordum ve bütün bu hatıralar, onun duygularını böyle açığa vurması sadece benim işimin zorlaşmasına yol açıyordu.

O, "Hayır, Jane," diye cevap verdi bana. "Bugün bu kadar güvenli ve Gelecek çok daha parlakken geçmişin üzerinde bu kadar uzun durmanın ne gereği var?"

Onun bu çılgın sözlerini duyunca ürperdim.

"Durumu artık anlıyorsun değil mi?" diye devam etti. "Yarısı tarif edilmez bir mutsuzluk ve yarısı da korkunç bir yalnızlık içinde geçen bir gençlik ve yetişkinlikten sonra hayatımda ilk defa sevebileceğim birini bulmuştum, seni bulmuştum. Sen benim sevgim –benliğimin iyi olan tarafı– benim iyilik meleğimsin. Sana çok kuvvetli bir bağla bağlıyım. Senin iyi, hünerli ve güzel olduğunu düşünüyorum; kalbimde sana karşı ateşli ve ciddi bir tutku var; sana uzanıyor ve seni, hayatımın merkezine ve baharına doğru çekiyor, varlığımı senin etrafına sarıyor ve saf ve güçlü bir alevle tutuşarak seni ve beni tek bir varlık haline getiriyor.

"Bunu bildiğim ve hissettiğim için seninle evlenmeye kararlıydım. Bana zaten bir karım olduğunu söylemek boş bir alaydan ibarettir; artık benim sadece korkunç bir şeytanımın olduğumu çok iyi biliyorsun. Seni aldatmaya kalkmam yanlıştı ama inatçı biri olduğun için korkuyordum. Çok eskiden beri içine yer etmiş önyargılardan korkuyordum; tehlikeli

görüşmeler yapmadan, seni emniyete almak istiyordum. Bu korkaklıkmış; önce senin soylu ve yüksek ruhuna seslenmem gerekirmiş, şimdi yaptığım gibi. Acılar içinde geçen hayatımı sana sade bir biçimde açmam gerekirmiş, daha yüksek ve daha değerli bir varoluşa duyduğum açlığı ve susuzluğu sana tarif etmem, sana sadece *kararlılığımı* (ki bu zayıf bir kelimedir) değil, aynı zamanda sadakatle ve güzellikle sevildiğimde, bunun karşılığında sadakatle ve güzellikle sevebilmeye *meyyal* olduğumu da göstermem gerekirmiş ve sonra senden, sadakat yeminimi kabul etmeni ve karşılığında senin de bana sadakat yemini etmeni istemeliymişim. Jane, bana sadık kalacağına yemin et."

Bir duraksama.

"Neden sustun, Jane?"

Bir nöbet geçiriyordum, sıcak demirden bir el, hayati organlarımı kavramıştı. Korkunç bir andı bu; mücadele, karanlık ve ateş ânı! Gelmiş geçmiş hiçbir insan benim sevildiğimden daha fazla sevilmeyi dileyemezdi, bense beni böylesine seven adama kesinlikle tapıyordum, üstelik aşkımı ve tapınmamı açıklamam gerekirdi. Korkunç bir kelime, benim tahammül edilmez görevimi açıklamaya yetiyordu: "Git!"

"Jane senden istediğim şeyi anlıyorsun değil mi? Şu sözü: 'Ben sizin olacağım, Bay Rochester.'"

"Bay Rochester, ben sizin *olmayacağım.*"

Uzun bir sessizlik daha.

Bay Rochester, "Jane!" diye söze başladı; öyle yumuşaktı ki acıdan kahroldum ve uğursuz bir dehşetle taş kesildim çünkü bu sakin ses şahlanmak üzere olan bir aslanın nefes nefese solumasıydı... "Jane, senin amacın, ben dünyanın bir tarafına giderken öteki tarafa gitmek, öyle mi?"

"Evet," dedim.

"Jane, (bana doğru eğilip sarılarak) şimdi de amacın bu mu?"

"Evet."

Alnımı ve yanaklarımı yumuşacık öperek, "Ya şimdi?"

Kendimi hemen kurtardım, "Evet."

"Ah, Jane, bu çok acı! Bu... bu çok kötü. Beni sevseydin bu kötülük gerçekleşmezdi."

"Size itaat etmek kötülük olur."

Kaşları vahşi bir bakışla kalktı, yüz hatları sertleşti, ayağa kalktı ama hâlâ kendini tutuyordu. Bana destek olsun diye bir elimi koltuğun arkasına dayadım, titriyordum, korkuyordum ama kararlıydım.

"Bir saniye, Jane. Sen gittikten sonra hayatımın nasıl olacağına bir bak. Seninle birlikte bütün mutluluğum da gidecek. O zaman geriye ne kalacak? Eş olarak elimde yukarıdaki manyaktan başka bir şey yok; bunun yerine yandaki kilisenin avlusunda bir ceset olsa daha iyi olur. Ben ne yapacağım, Jane? Bir can yoldaşı bulmak ve biraz ümit besleyebilmek için ne tarafa döneceğim?"

"Benim gibi yapın, Tanrı'ya ve kendinize güvenin. Cennete inanın. Orada tekrar buluşmayı ümit edin."

"Öyleyse kararından dönmeyeceksin?"

"Hayır."

"Öyleyse beni sefil bir hayat sürmeye ve lanetlenmiş bir şekilde ölmeye mahkûm ediyorsun?" Ses tonu giderek yükseliyordu.

"Size günahsız yaşamayı tavsiye ediyor ve sükûnet içinde ölmenizi diliyorum."

"Öyleyse benden aşkı ve masumiyeti alıp götürüyorsun? Tutku yerine şehvetle ve meşguliyet olarak da kötülükle baş başa kalmayı mı yazacaksın kaderime?"

"Bay Rochester, ben bu kaderi kendim için uygun görmediğim gibi size de layık görmüyorum. Bizler, uğraşıp didinmek ve çile çekmek için doğarız, benim gibi siz de öylesiniz, bunu yerine getirin. Ben sizi unutmadan siz beni unutursunuz."

"Böyle sözler söyleyerek beni yalancı yerine koyuyor, onuruma leke sürüyorsun. Ben değişemeyeceğimi beyan ettim; sen ise benim yüzüme karşı kısa bir süre içinde değişeceğimi söylüyorsun. Ve yargılarında nasıl bir çarpıklık olduğunu, fikirlerinin nasıl sapkın olduğunu tavırlarınla ortaya koyuyorsun! İnsanların koymuş olduğu bir yasayı çiğneyeceğine bir insanı ümitsizliğe sürüklemek daha mı iyi, hele de bunun sonuçlarından hiçbir insan incinmeyecekse? Çünkü benimle birlikte yaşayarak gücendirmekten korkacağın ne akraban ne de herhangi bir tanıdığın var."

Bu doğruydu; o konuşurken vicdanımın ta kendisi ve aklım, bana ihanet ederek beni ona direnmekle suçladılar. En az Duygu kadar yüksek sesle ve büyük bir gürültüyle konuştular. "Ah, boyun eğ!" deniyordu. "Onun ne kadar mutsuz olduğunu düşün, onun nasıl tehlikede olduğunu düşün, yalnız kaldığı zamanki durumuna bak, onun başına buyruk tabiatını hatırla, ümitsizliğin ardından gelen pervasızlığı düşün, onu teselli et, onu kurtar, onu sev, ona onu sevdiğini ve onun olacağını söyle. Dünya üzerinde kim *seni* umursuyor? Bu yaptığından kim incinir?"

Bunun cevabı da aynı şekilde kararlıydı: *"Ben* kendimi umursuyorum. Ne kadar yalnız, arkadaşsız, çaresizsem kendime o kadar saygı göstereceğim. Tanrı'nın koymuş olduğu ve insanın kutsadığı yasaya uyacağım. Aklım başımdayken ve şimdiki gibi delirmemişken kabul ettiğim ilkelere tutunacağım. Kanunlar ve ilkeler, insanı baştan çıkartan bir şeyin olmadığı zamanlar için değildir; onlar, ruhun ve bedenin bu ilkelerin ve kanunların katılığına karşı isyan ettikleri böyle

zamanlar içindir; ne kadar katı olurlarsa olsun onlara saygı gösterilecektir. Eğer ben, işime geldiği için o yasalara ve ilkelere uymazsam onların ne değeri olur? Onların bir değeri var, ben hep böyle olduğuna inanmışımdır ve eğer buna şimdi inanmazsam bunun sebebi aklımı kaybetmiş olmamdır; gerçekten aklımı kaybetmiş bir durumdayım, damarlarımda ateş akıyor ve kalbim, atışlarını sayamayacağım kadar hızlı atıyor. Şu saatte elimde kalan şeyler, önceden edindiğim fikirler ve alınmış kararlardır; onların üstünde duracağım."

Öyle de yaptım. Yüzümün ifadesini okuyan Bay Rochester böyle yaptığımı gördü. Öfkesi en yüksek noktasına ulaşmıştı, neye sebep olursa olsun bir an için öfkesine teslim olması gerekiyordu; geldi, kolumu yakalayıp bileğimi kavradı. Alev alev yanan bakışlarıyla beni yutmak ister gibiydi. O anda bedensel olarak, bir yangın karşısındaki saman çöpü kadar güçsüzdüm; zihinsel olarak ise ruhumun sahibiydim ve kesinlikle güvende olduğumdan emindim. Neyse ki ruhun gözlerde bir tercümanı –genellikle bilinçsiz ama yine de sadık bir tercümanı– vardır. Gözlerim gözlerini buldu ve onun vahşi yüzüne bakarken elimde olmadan içimi çektim; beni tutan eli canımı yakıyor ve gücüm neredeyse sonuna geliyordu.

Dişlerini gıcırdatırken, "Hiçbir şey," dedi, "hiçbir şey hem bu kadar kırılgan hem de bu kadar güçlü olmamıştır. Elimde tuttuğum şey, incecik bir saz gibi!" Ve böyle derken beni kuvvetle sarstı. "İki parmağımla bükebilirim onu ama büksem ne işe yarar ki, kırsam, kökünden söksem ne işe yarar? Şu gözlere bakın, şu gözlerden bana bakan o kararlı, vahşi, özgür şeye bakın, bana meydan okuyor, üstelik de sadece cesaretle değil, ondan öte, güçlü bir zaferle meydan okuyor. Kafesine ne yaparsam yapayım ona ulaşamam, o vahşi, güzel yaratığı ele geçiremem! Bu cılız kafesi yırtsam, parçalasam öfkem

sadece tutsağı dışarı salacaktır. Evi ele geçirebilirim ama ben onun kilden ikametgâhını ele geçirdim, diyene kadar sakini cennete kaçacaktır. Ve benim istediğim ey ruh –bütün irade, enerji, erdem ve saflıkla– sensin; sadece senin zayıf bedenin değil. Sen kendiliğinden gelip yumuşak bir uçuşla yüreğimin dibine yuva kurabilirsin, eğer kendi iraden dışında ele geçirilirsen bir esans gibi uçuverir, ben kokunu içime çekene kadar yok oluverirsin. Ah! Gel Jane, gel!"

Bunu söylerken beni bıraktı ve sadece baktı. Bu bakışa direnmek o çılgın zorlamasına direnmekten çok daha zordu; ne var ki, sadece bir ahmak bu durumda boyun eğerdi. Onun öfkesine karşı çıkacak cesareti göstermiştim, onun acısına da göğüs germem gerekiyordu, kapıya doğru yürüdüm.

"Gidiyorsun, Jane?"

"Gidiyorum, efendim."

"Beni terk ediyorsun?"

"Evet."

"Gelmeyeceksin? Benim dert ortağım, kurtarıcım olmayacaksın? Benim derin aşkım çılgın ızdırabım, deli gibi dua etmem senin için hiçbir şey ifade etmiyor?"

Sesinde anlatılamayacak bir acı vardı! Kararlı davranmak o kadar güçtü ki. "Gidiyorum."

"Jane!"

"Bay Rochester!"

"Öyleyse çekil, izin veriyorum. Ama beni burada acılar içinde bıraktığını unutma. Kendi odana git, bütün söylediklerimi yeniden düşün ve çektiğim acıya bir bak, Jane, beni düşün."

Arkasını döndü, kendisini yüzüstü koltuğun üzerine attı. "Ah, Jane! Ümidim, aşkım, hayatım!" sözleri dudaklarından acıyla döküldü ve ardından derin ve güçlü bir hıçkırık duyuldu.

O arada kapıya ulaşmıştım ama ey okur, gerisin geri yürü-

düm, ne kadar kararlı bir biçimde çekildiysem o kadar kararlı bir biçimde geri döndüm. Onun yanına diz çöktüm, yüzünü yastıktan kendime doğru çevirdim, yanağını öptüm, elimle saçını düzelttim.

"Tanrı sizi korusun, benim sevgili efendim!" dedim. "Tanrı sizi zarar görmekten ve hata yapmaktan korusun, size yol göstersin, sizi teselli etsin, geçmişte bana gösterdiğiniz iyilik için sizi ödüllendirsin."

"Küçük Jane'in aşkı benim için en iyi ödül olurdu," diye cevap verdi, "o olmadan kalbim paramparça. Ama Jane bana aşkını verecektir, evet, soylu ve cömert bir biçimde verecek."

Kan yüzüne hücum etmişti, gözlerinden alevler fışkırıyordu; ayağa fırladı, kollarını uzattı ama bana sarılmasını engelledim ve hemen odadan çıktım.

Onu ardımda bırakırken kalbim, "Elveda!" diye bağırıyordu. Ümitsizlikle, "Sonsuza kadar elveda!" diye de ekledi.

*****

O gece uyumayı aklımdan geçirmiyordum ama yatar yatmaz üstüme bir ağırlık çöktü. Düşüncelerimde çocukluğuma ait sahnelere döndüm; rüyamda Gateshead'deki kırmızı odada yattığımı gördüm, gece karanlıktı ve aklımdan tuhaf korkular geçiyordu. Uzun zaman önce beni krize sokmuş olan o ışığı yine görüyordum. Işık duvardan süzülerek tırmandı, karanlık tavanın orta yerinde duraklamak üzere titredi. Bakmak için başımı kaldırdım, tavan yüksek ve puslu bulutlara dönüştü, ışık da bulutların arasından kendini göstermeye çalışan ayın ışığına benziyordu. Onun gelişini seyrettim, son derece tuhaf bir ümitle ayı seyrediyordum, sanki üzerinde kaderimle ilgili bir şeyler yazılı olacaktı. Dünyada şimdiye kadar ayın bulut-

ların arasından böylesine fırladığı hiç görülmemiştir; önce onların arasından bir el çıkıp bulutları iki yana itti, sonra dışarıya ay değil fakat parlak alnını toprağa doğru dönmüş ışıl ışıl parlayan bir insan çıktı. Bana uzun uzun baktı. Ruhuma seslendi. Sesi ölçülemeyecek kadar uzaktan geliyordu, yine de bana o kadar yakındı ki, sanki benim yüreğime fısıldıyordu.

"Kızım, arzudan kaç."

"Kaçacağım, anne."

Transa benzeyen bu rüyadan uyandığımda böyle cevap vermiştim. Hâlâ geceydi ama temmuz geceleri kısa olur, gece yarısından hemen sonra şafak söker. *İşe koyulmak için çok erken olamaz,* diye düşündüm. Kalktım, giyiniktim çünkü ayakkabılarım dışında hiçbir şeyi üstümden çıkartmamıştım. Çekmecelerimde el yordamıyla biraz çamaşır, bir madalyon, bir yüzük bulabilmiştim. Bunları ararken elime birkaç gün önce Bay Rochester'ın zoruyla almayı kabul ettiğim bir inci kolyenin taneleri değdi. Onu bıraktım, benim değildi, havada eriyip gitmiş olan o hayali geline aitti. Diğer parçaları bir paket yaptım, içinde yirmi şilin (bütün varlığım buydu) bulunan para kesemi cebime koydum; hasır şapkamı bağladım, şalımı iğneledim, paketi ve henüz giymeyeceğim terliklerimi alıp sessizce odamdan çıktım.

Bayan Fairfax'in kapısından geçerken, "Elveda iyi kalpli Bayan Fairfax!" diye fısıldadım. Çocuk odasına bakarken, "Elveda sevgili Adèle'im!" dedim. Onu kucaklamayı aklımdan bile geçirmemem gerekiyordu. Hassas bir kulağı aldatmak zorundaydım çünkü onun şu anda dinlemekte olabileceğini biliyordum.

Bay Rochester'ın odasının önünden hiç duraksamadan geçecektim ama tam kapının eşiğinde kalbim bir an duracak gibi oldu, ayaklarım da durmak zorunda kaldı. İçeride uyuyan yoktu, oda sakini huzursuz huzursuz duvardan duvara yürü-

yordu, ben dinlerken tekrar tekrar iç geçirdi. Eğer girmek isteseydim bu odada benim için bir cennet –geçici bir cennet– olurdu; sadece içeri girip şöyle demem yeterdi:

"Bay Rochester, ölünceye kadar sizi sevecek ve sizinle birlikte yaşayacağım," ve o anda bir coşkunluk pınarı fışkırıverirdi dudaklarıma . Bunu düşündüm.

Şu anda uyku uyuyamayan o iyi kalpli bey büyük bir sabırsızlıkla günün ağarmasını bekliyordu. Sabah beni yanına çağırtacaktı, bense gitmiş olacaktım. Beni boş yere arayacaktı. Kendisini bırakılmış, aşkını reddedilmiş hissedecekti, acı çekecekti, belki de çaresizliğe kapılacaktı. Bunu da düşündüm. Elim kapının kilidine gitti ama geri çekip ilerledim.

Korkuyla alt kata ulaştım; ne yapmam gerektiğini biliyordum ve bunu mekanik bir biçimde yapacaktım. Mutfakta yan kapının anahtarını aradım, aynı zamanda, küçük bir şişe yağla bir kuştüyü de aradım, kilidi ve anahtarı yağladım. Biraz su ve biraz ekmek aldım; belki de çok uzağa yürümek zorunda kalacaktım, bu durumda son olaylardan epeyce sarsılmış olan gücüm kırılmamalıydı. Bütün bunları hiç ses çıkarmadan yapmıştım. Kapıyı açtım, dışarı çıktım, arkamdan kapıyı usulcacık kapattım. Avluda loş şafak ışıldıyordu. Büyük bahçe kapıları kapatılmış ve kilitlenmişti ama bu büyük kapıların üzerindeki küçük kapılardan sadece biri sürgülenmişti. Buradan çıktım, onu da kapattım; artık Thornfield'dan dışarı çıkmıştım.

Tarlaların arasından bir buçuk kilometre gittikten sonra Millcote'tan tam aksi yöne doğru giden bir yola çıkılıyordu; bu benim hiç yolculuk yapmadığım bir yoldu ama sık sık dikkatimi çekmişti ve buranın nereye çıktığını merak etmiştim, adımlarımı o yola doğru yönelttim. Artık hiçbir şey düşünmeye izin yoktu, hiç geriye doğru bakılmayacaktı, öne doğru bile bakılmayacaktı. Ne geçmiş, ne gelecek düşünülecekti.

Geçmiş, cennet kadar tatlı –ölüm kadar mahzun– bir sayfaydı ve ondan tek bir satır bile okumak cesaretimi kırar, enerjimi dağıtırdı. Gelecek korkunç bir boşluktu, yeryüzünün tufandan sonraki durumu gibi bir şeydi.

Gün doğumunun sonrasına kadar tarlalardan, çitlerden ve otlaklardan geçtim. Güzel bir yaz sabahıydı; evden çıkarken giydiğim ayakkabıların kısa bir süre içinde çiyden sırılsıklam olacaklarını biliyordum. Ama ne doğan güneşe ne gülümseyen gökyüzüne ne de uyanan doğaya bakıyordum. Darağacına gitmek üzere güzel yerlerden geçirilen bir adam, yol üzerinde açan çiçekleri değil, yolun sonundaki ağaç kütüğüyle baltayı, kemiğin ve etin kopuşunu, ve en son açılmış bekleyen mezarı düşünür. Ben de korkunç kaçışımı ve yersiz yurtsuz nasıl dolanacağımı düşünüyordum ve ah, büyük bir acıyla geride bıraktıklarımı da düşünüyordum. Elimde değildi. Şimdi onu –odasında– düşünüyordum, güneşin doğuşunu seyrediyordu; kısa bir süre sonra benim gidip onunla kalacağımı ve onun olacağımı söylememi ümit ediyordu. Onun olmak için can atıyor, geri dönme isteğiyle yanıp tutuşuyordum, çok geç olmamıştı. Hâlâ onu, bırakılmanın korkunç azabından kurtarmam mümkündü. Kaçışımın henüz fark edilmediğinden emindim. Geri gidebilir ve onu teselli edebilirdim, onun gururu olabilir, onu mutsuzluktan ve belki de mahvolmaktan kurtarabilirdim. Ah, onun kendisini bırakması karşısında duyduğum korku –bu benim kendimi bırakmamdan çok daha kötüydü– beni ne kadar üzüyordu! Bu, göğsüme saplanmış dikenli bir ok gibiydi, çıkartmaya çalıştıkça etimi parçalıyordu; hatıralar onu göğsümden içeriye, daha derine soktukça beni hasta ediyordu. Kuşlar çatılarda ve ağaçlarda şakımaya başlamıştı; kuşlar eşlerine sadık olurdu, kuşlar aşkın simgesiydi. Ya ben neydim? Kalbimin ağrısı ve ilkelerime sadık kalmak için sarfettiğim çılgınca çabaların ortasında kendimden nefret etmiştim. Kendi-

mi yermek beni teselli etmiyordu, kendime duyduğum saygı da. Efendimi incitmiş –yaralamış– terk etmiştim. Kendi gözlerimde nefret edilecek bir konumdaydım. Yine de geriye dönemez, geriye doğru tek bir adım bile atamazdım. Tanrı beni yönlendiriyor olmalıydı. Kendi iradem ve bilincime gelince, ateşli bir keder, birini ezip ötekini boğmuştu. Issız yolumda yürürken deliler gibi ağlıyor, çıldırmış gibi gittikçe daha hızlı yürüyordum. İçimde yükselmeye başlayan bir zayıflık, bacaklarıma doğru uzanarak beni ele geçirdi ve yere düştüm, birkaç dakika boyunca yerde öylece yattım, yüzümü ıslak çimenlere bastırıyordum. Orada ölüveririm diye korkuyor –ya da bunu ümit ediyordum– ama kısa bir süre sonra ellerimin ve dizlerimin üzerinde emekleyerek doğruldum ve sonra ayağa kalktım; yola varabilme konusunda her zamankinden daha istekli ve kararlıydım.

Oraya ulaştığımda, bir serenin altında oturup dinlenmek zorunda kaldım, otururken yaklaşan tekerleklerin sesini duydum ve bir arabanın geldiğini gördüm. Yerimden kalkıp elimi kaldırdım; araba durdu. Arabacıya nereye gittiğini sordum, sürücü, çok uzakta bir yerin adını verdi; orada Bay Rochester'ın hiçbir bağlantısının olmadığından emindim. Beni oraya kaç paraya götüreceğini sordum, sürücü, otuz şiline götüreceğini söyledi, ancak, yirmi şilinim olduğunu söyledim, adam, bununla idare etmeye çalışacağını söyledi. İçeri girip oturmama izin verdi çünkü araba boştu; arabaya girdim, kapı kapandı ve yola koyulduk.

Sevgili okur, çektiğim acıyı siz asla çekmeyin! Gözleriniz benim gözlerimden akan yaşlar gibi bir fırtınaya hiç tutulmasın, böylesine kavurucu, yürek burkan gözyaşları dökmeyin. O saatte benim dudaklarımdan dökülen dualar kadar ümitsiz ve acı dolu dualarla Göklere yalvarmak zorunda kalmayın hiç; çünkü benim gibi, bütün kalbinizle sevdiğiniz kişiye kötülük edecek araç olmanın korkusunu hiçbir zaman için tatmayın.

XXVII

İki gün geçti. Bir yaz gecesi, arabacı beni Whitcross diye bir yerde indirdi çünkü ona verdiğim para karşılığında beni daha ileriye götüremiyordu ve benim de dünya üzerinde başka tek bir şilinim yoktu. Şu sırada araba bir buçuk kilometre kadar uzaklaşmıştır ve ben yalnızım. O anda paketimi güvenli bir yerde dursun diye koyduğum arabanın gözünden indirmeyi unutmuş olduğumu fark ediyorum; orada duruyor, orada durması gerekiyor ve şimdi tamamıyla muhtaç durumdayım.

Whitcross bir kasaba değil, köy bile değil; dört yolun kesiştiği bir noktaya dikilmiş taş bir sütundan ibaret; sanırım uzaktan ve karanlıkta daha iyi görülsün diye beyaz kireçle boyanmış bu sütun. Taşın tepesinden dört kol çıkıyor; bunların işaret ettiği en yakın kasaba taşın üzerinde yazılanlara göre on beş; en uzak olansa otuz kilometre kadar uzaklıkta. Bu kasabaların tanınmış adları sayesinde hangi ilde olduğumu öğreniyorum; fundalıklarla gölgelenmiş, dağların çevirdiği bir orta kuzey vilayeti; bunu görüyorum. Arkamda ve her iki tarafımda kocaman fundalar var, ayaklarımın dibinde uzanan derin vadinin epey ötesinde dalga dalga dağlar görülüyor. Burada çok az insan yaşıyor olmalı çünkü bu yollarda hiçbir yolcuya rastlamıyorum, doğuya, batıya, güneye ve kuzeye doğru uzanıyor beyaz, geniş ve kimsesiz yollar. Hepsi de bozkırın içinden geçiyor ve tam kenarlarında yabani, gür fundalar duruyor. Yine de şans eseri bir yolcu geçebilir; şu anda hiçbir

gözün beni görmesini istemiyorum. Bu işaret levhasının yanında oyalanırken hiçbir amacım olmadığı belli; yabancılar kaybolmuş bir halde burada ne yaptığımı merak eder. Bana sorular sorulabilir; kulağa inanılmaz gelecek ve şüphe uyandıracak cevaplar dışında karşılık vermem mümkün değil. Şu anda beni, insanların oluşturduğu topluma bağlayan bir bağ yok –insan kardeşlerimin olduğu yere beni çağıran bir büyü ya da ümit yok– beni gören hiç kimse hakkımda iyi bir düşünceye kapılmaz ya da benim için iyi bir dilekte bulunmaz. Evrensel ana, Doğa dışında hiçbir akrabam yok, onun bağrına kavuşacak ve huzur arayacağım.

Dosdoğru fundalıkların arasına girdim ve kahverengi fundalığın içindeki derin bir hendekte yürümeye başladım. Diz boyu yükselen karanlık otların arasında ilerledim, kıvrımları boyunca döndüm ve gizli bir dönemecin ardında yosunların kararttığı granitten bir kaya bulunca hemen altına oturdum. Etrafımda yüksek çalılar vardı, kaya başımı koruyordu; gökyüzü onun üzerindeydi.

Burada bile sakinleşebilmem için biraz zaman geçmesi gerekti; civarda yabani büyükbaş hayvanlar olabilir ya da bir avcı beni keşfeder diye belli belirsiz bir korku duyuyordum. Issız fundalıkların üzerinden bir rüzgâr esse, bir boğa saldırıyor diye korkuyla başımı kaldırıyordum; eğer bir gece kuşu ıslık çalsa sesin bir adamdan geldiğini hayal ediyordum. Ancak korkularımın yersiz olduğunu görünce yatıştım; akşam geceye dönerken hüküm süren derin sessizlik beni sakinleştirmişti, kendime güvenim yerine geldi. Yine de hiç düşünmemiştim, sadece dinlemiş, seyretmiş, korkmuştum ve şimdi düşünme yeteneğime yeniden kavuşuyordum.

Ne yapacaktım ben? Nereye gidecektim? Ah, yapabileceğim hiçbir şey ve gidebileceğim hiçbir yer olmayınca bunlar

katlanılmaz sorular oluyordu! İnsanların yaşadığı herhangi bir yere ulaşmadan önce titreyen bacaklarımın uzun bir yol katetmesi, kendime kalacak bir yer bulmadan önce bana soğuk yardım ellerinin uzanması ve isteksiz de olsa bana sempati gösterilmesi için yalvarmak gerekiyordu; hikâyemin dinlenmesi ya da herhangi bir ihtiyacımın giderilmesi için önce belli bir kabalıkla yüz yüze gelmeyi göze almalıydım!

Fundalara dokundum, kupkuruydular ve yaz gününün sıcaklığıyla hâlâ ılıklardı. Gökyüzüne baktım, bulutsuzdu, tam hendeğin üzerinde iyi kalpli bir yıldız göz kırpıyordu. Çiy düşmüştü ama yumuşacıktı, fısıldayan bir meltem yoktu. Doğa bana geniş yürekli ve iyi görünüyordu; yersiz yurtsuz olmama rağmen onun beni sevdiğini düşünüyordum ve bir insandan ancak kuşku, reddedilme, hakaret beklerken, doğaya çocuksu bir sevgiyle sokuldum. En azından bu gece onun misafiri olacaktım, tıpkı onun çocuğu olduğum gibi ve annem, beni para ya da bedel istemeksizin barındıracaktı. Hâlâ bir parça ekmeğim vardı, öğlen geçtiğimiz bir kasabadan cebimde bulduğum bir peni karşılığında aldığım somundan arta kalan parçaydı bu; o benim son kalan paramdı. Orada burada olgun dağ mersinleri gördüm, fundaların arasında kehribar boncuklar gibi parlıyorlardı; onlardan bir avuç topladım ve ekmeğimle birlikte yedim. Daha önce çok keskin olan açlığım keşişlere özgü bu yemekle tam olarak yatışmadıysa bile, biraz olsun bastırıldı. Bunu bitirince akşam dualarımı ettim ve sonra yatağımı seçtim.

Kayanın kenarındaki fundalar çok derindi; ayağımı bastığımda içine gömülüyordu; her iki tarafta yükseliyor ve gece havasının geçebileceği dar bir alan bırakıyorlardı. Şalımı ikiye katladım ve üstüme örttüm; alçak ve yosunlu bir tümsek yastığım oldu. Böylece yerleşmiştim, en azından gecenin başında üşümüyordum.

Yeterince mutlu bir halde dinlenmekte olabilirdim, bunu bozan tek şey üzgün kalbimdi. Acıyan yaralarından, içten içe kanamaktan, kopan bağlarından yakınıyordu. Bay Rochester ve kaderini düşündükçe sarsılıyor, onun için acıyla sızlıyordu, onu bitmek tükenmek bilmez bir özlemle arıyordu ve iki kanadı da kırık bir kuş kadar çaresiz ama yine onu aramak için beyhude bir çaba içinde kırık kanatlarını titretiyordu.

Bu düşüncenin eziyetinden bitkin düşmüş bir halde, dizlerimin üzerinde doğruldum. Gece geliyordu ve yıldızlar yükselmişti; güvenli ve sakin bir geceydi, korkunun insana arkadaşlık etmesine izin vermeyecek kadar sakindi. Tanrı'nın her yerde olduğunu biliyoruz ama şu muhakkak ki O'nun varlığını, O'nun eserleri önümüzde en geniş bir biçimde yayılmışken hissediyoruz; ve bu bulutsuz gece göğünde O'nun alemleri sessizce dönerken, sonsuzluğunu, her şeye muktedir olduğunu ve her yerde varolduğunu en açık biçimde okuyabiliyoruz. Bay Rochester için dua etmek üzere dizlerimin üzerine doğrulmuştum. Gözyaşlarının bulandırdığı gözlerle yukarıya baktığımda güçlü Samanyolu'nu gördüm. Bunun ne olduğunu –sayısız sistemlerin orada yumuşak bir ışığın izi gibi uzayı süpürdüklerini– hatırlayınca Tanrı'nın gücünü ve kuvvetini hissettim. Onun, yarattığı şeyi korumaya muktedir olduğundan emindim; yeryüzü de onun yarattığı ruhlardan biri de helak olmayacaktı; buna inancım sağlamlaştı. Duamı, şükrana çevirdim, Hayatın Kaynağı aynı zamanda ruhları Kurtarandı da. Bay Rochester emniyetteydi; o Tanrı'ya aitti ve Tanrı tarafından korunacaktı. Tekrar tepenin koynuna sokuldum ve orada uzun bir uykuya kapılıp acımı unuttum.

Ama ertesi gün Açlık geldi çattı, çıplak ve saf açlık. Küçük kuşlar yuvalarını terk ettikten çok sonra; arılar sabahleyin düşen çiy kurumadan funda balı toplamak için günün bu en

güzel zamanında yuvalarından çıkmadan çok önce, uzun sabah gölgelerinin küçüldüğü ve güneşin yeryüzünü ve gökyüzünü doldurduğu sırada kalkıp çevreme baktım.

Ne kadar sakin, sıcak ve mükemmel bir gündü! Önümde uzanan bozkır nasıl da altın bir çöle dönmüştü! Her yerde günışığı vardı. Keşke bu bozkırın içinde ve üzerinde yaşayabilseydim. Kayanın üzerinde bir kertenkelenin yürüdüğünü, bir arının dağmersinlerinin arasında meşgul olduğunu gördüm. O anda bir arı ya da kertenkele olmayı isterdim çünkü o zaman burada hem yiyecek hem de kalıcı bir barınak bulabilirdim. Ama ben bir insandım ve bir insanın ihtiyaçlarını duyuyordum. Bunları bana sağlayamayacak bir yerde oyalanmamalıydım. Ayağa kalktım; ardımda bıraktığım yatağa baktım. Gelecek konusunda ümitsizdim; ama istediğim bir şey vardı; keşke Yaradan dün gece ben uyurken ruhumu isteseydi. Şu yorgun beden kaderle savaşmaktan kurtulup sakin sakin çürüyebilir ve bu vahşi topraklara karışabilirdi. Ama ne yazık! Hayat, bütün ihtiyaçları, acıları ve sorumluluklarıyla henüz benimdi. Bu yükü taşımak, ihtiyaçları karşılamak, acılara katlanmak, sorumlulukları yerine getirmek gerekiyordu. İşe koyuldum.

Whitcross'a tekrar ulaştığımda, beni artık iyice kızmış ve yükselmiş olan güneşten uzağa götürecek olan bir yolu izledim. Başka herhangi bir koşula bağlı olarak tercih yapacak iradem kalmamıştı. Uzun bir süre yürüdüm; tam yorgunluktan yıkılacak bir duruma ulaşıp bütün gücümü tüketen yorgunluğa boyun eğecek hale geldiğimde bir taşın üzerine oturdum. Kalbimi tıkayan ve bacaklarımı güçsüzleştiren hissizleşmeye hiç direnmeden teslim olurken bir çanın çaldığını duydum; bir kilise çanıydı bu.

Sesin geldiği yöne döndüğümde, son bir saattir ne görüntü-

lerine ne de değişikliklerine dikkat ettiğim romantik tepelerin arasında bir köy ve çan kulesi görünüyordu. Sağ tarafımdaki bütün vadi otlaklarla, mısır tarlalarıyla ve korularla doluydu; pırıl pırıl bir dere, yeşilin çeşitli tonlarının, olgunlaşan tahılların, gölgeli koruların, açık ve güneşli kırların arasında zigzaglar yaparak akıyordu. Önümdeki yolda gıcırdayan tekerleklerin sesiyle kendime geldim, tepeden yukarıya doğru çıkan, ağır bir yük yüklenmiş bir arabayı fark ettim, arabanın epey arkasında iki inek ve çobanlar geliyordu. İnsan hayatı ve insan gücü yakındaydı. Yürümeye devam etmeliydim; herkes gibi, yaşamak için mücadele etmeli ve çalışmak için boynumu bükmeliydim.

Öğleden sonra saat iki sularında köye girdim. Köyün tek sokağının ucunda, vitrininde birkaç somun ekmek duran bir dükkân vardı. Biraz ekmek belki enerjimi yerine getirebilirdi; bir şeyler yemeden ilerlemem çok zordu. İnsan kardeşlerimin arasına girer girmez yine biraz güç ve kuvvet kazanmak ister olmuştum. Bir köyün hemen girişinde açlıktan bayılmak alçaltıcı olacaktı. Şu somunlardan birinin karşılığında verebileceğim bir şey yok muydu üzerimde? Biraz düşündüm. Boynuma bağladığım küçük bir ipekli mendilim ve eldivenlerim vardı. Aşırı yoksunluk içindeki erkeklerin ve kadınların nasıl davrandığı konusunda hiçbir fikrim yoktu. Bu eşyalardan herhangi birinin kabul edilip edilemeyeceğini bilmiyordum; büyük bir ihtimalle kabul edilmezlerdi ama denemek zorundaydım.

Dükkâna girdim, içeride bir kadın vardı. Karşısına çıkan saygıdeğer tarzda giyinmiş insanın bir hanımefendi olduğunu zannederek büyük bir kibarlıkla yakınıma geldi. Bana nasıl hizmet edebileceğini sordu. Utanç içindeydim ve dilim, daha önce hazırladığım talebi telaffuz edemiyordu. Yarı eskimiş eldivenleri ya da buruşuk mendili ona teklif etmeye cesaret edemiyordum; hem üstelik de bu çok tuhaf kaçacaktı. Yorgun

olduğum için sadece biraz oturmak üzere izin istemekle yetindim. Kadın, müşteri olduğumu sandığı için hayal kırıklığına uğramıştı, bu talebimi soğuk bir tavırla kabul etti. Bana yer gösterdi, oturdum. İçimden güçlü bir ağlama arzusu yükseliyordu ama böyle bir gösterinin ne kadar uygunsuz olacağının bilincinde olduğum için kendimi tutuyordum. Kısa bir süre sonra, kadına, köyde hiç terzi ya da dikiş diken kadın olup olmadığını sordum.

"Evet, iki üç tane var. Olan iş, onlara ancak yetiyor."

Düşündüm. Artık dayanamayacaktım, Açlıkla yüz yüze gelmiştim. Hiçbir kaynağı, hiçbir dostu ve tek kuruşu bile olmayan biri durumundaydım. Bir şey yapmam gerekiyordu. Ama ne? Bir yere başvurmam gerekiyordu. Nereye?

"Bu civarda hizmetkâra ihtiyaç duyulan bir yer biliyor musunuz?"

"Hayır, sanmıyorum."

"Burada geçinmek için esas olarak ne iş yapılır? İnsanların çoğu ne iş yapar?"

"Bazıları çiftliklerde çalışır, epey bir insan da Bay Oliver'in iğne fabrikasında ve dökümhanede çalışır."

"Bay Oliver kadın çalıştırır mı yanında?"

"Hayır, bu erkek işidir."

"Peki kadınlar ne iş yapar?"

Aldığım cevap, "Bilmiyorum ki," oldu. "Kimi şu işi yapar, kimi bu işi. Yoksul insanlar ne bulurlarsa onu yapar."

Kadın sorularımdan sıkılmış gibi görünüyordu ve nitekim onu sıkmaya ne hakkım vardı? İçeriye birkaç komşusu girdi, benim oturduğum sandalyeye ihtiyaç duyulduğu açıkça belli oluyordu. Dükkândan çıktım.

Sokak boyunca yürüdüm, bir yandan da sağımda ve solumda uzanan evlere bakıyordum ama herhangi birine girebilmek

için bir bahane düşünemiyordum. Bir saat hatta daha uzun bir sûre köyün civarında, bazen kısa bir mesafe yürüyüp sonra tekrar geri dönerek, dolaştım, durdum. Çok yorulmuştum ve artık yiyecek ihtiyacım dayanılmaz bir hal almıştı, bir kır yoluna sapıp çitin dibine oturdum. Burada birkaç dakika geçirdikten sonra tekrar ayağa kalktım; ancak bu sefer bir şey, –bir kaynak– ya da en azından bana akıl verecek birini arıyordum. Kır yolunun tepesinde önünde bahçesi olan güzel küçük bir ev vardı; bahçe gayet düzenliydi ve pırıl pırıl çiçeklerle doluydu. Bu evin önünde durdum. Beyaz kapıya yaklaşmaya ve parlayan tokmağa dokunmaya ne hakkım vardı? Evin sakinlerinin benimle ilgilenmelerinin nasıl bir yolu olabilirdi? Yine de eve yaklaşıp kapıyı çaldım. Yumuşak görünüşlü ve temiz giyimli genç bir kadın kapıyı açtı. Ümidini tamamıyla kaybetmiş bir kalp ve bayılmak üzere olan bir bedenden beklenebilecek bir sesle –sefil derecede alçak ve sönmek üzere olan bir ses tonuyla– bir hizmetçiye ihtiyaçları olup olmadığını sordum.

"Hayır," dedi, "hizmetçi kullanmıyoruz." "Herhangi bir iş arıyorum, nereden bulabileceğimi bana söyleyebilir misiniz?" diye devam ettim. "Buraların yabancısıyım. İş arıyorum; ne iş olsa yaparım."

Ama beni düşünmek ya da bana bir yer bulmak onun işi değildi; üstelik de kişiliğim, konumum ve hikâyem gözlerinde nasıl da şüphe uyandırmış olmalıydı. Başını olumsuz anlamda iki yana salladı, bana bilgi veremediği için üzgün olduğunu söyledi ve beyaz kapı kapandı; bu, çok kibar ve medeni bir biçimde oldu ama beni dışarıda bırakmıştı. Eğer kapıyı biraz daha açık tutsaydı, inanıyorum ki bir parça ekmek dilenecektim çünkü artık dermanım kalmamıştı.

Köye dönmeye dayanamazdım, üstelik orada herhangi bir yardım alma umudum yoktu. Daha çok, uzaklarda gördüğüm

bir koruluğa gitmek istiyordum; orası, koyu gölgeleriyle iyi bir barınağa benziyordu ama o kadar hasta, o kadar zayıf ve doğal ihtiyaçlarım yüzünden o kadar bitkin bir durumdaydım ki, içgüdülerim beni yiyecek bulma şansının olduğu çevrelerde dolaşmaya itiyordu. Açlık, bir akbaba gibi gagasını ve pençelerini hazırlamış yanımda dururken ne yalnızlık yalnızlık ne dinlenme dinlenme olabilirdi.

Evlere yaklaştım, evlerden uzaklaştım ve tekrar geri geldim ve tekrar uzaklaştım; her seferinde bir şey istemeye ve bu kimsesiz halime kimsenin ilgi göstermesini beklemeye hakkımın olmadığının bilinciyle geri çekiliyordum. O arada ikindi oldu; bense yolunu kaybetmiş aç bir köpek gibi dolanıyordum. Bir tarlayı geçerken bir kilisenin çan kulesini gördüm; oraya doğru adımlarımı hızlandırdım. Kilisenin yakınında ve bahçenin ortasında küçük olmasına rağmen iyi inşa edilmiş bir ev vardı; papazın evi olduğuna hiç şüphem yoktu. İnsanların hiçbir dostlarının olmadığı, yabancı bir yere gelip de iş aradıkları zamanlarda, bazen yardım alabilmek için papaza başvurduklarını hatırladım. Onlara yardımcı olmak, isteyenlere yardım etmek –en azından tavsiyede bulunmak– rahibin işiydi. Sanki buraya danışmak benim hakkım gibiydi. Bu durumda cesaretimi yenileyip gücümden arta kalan kırıntıları toplayarak ilerledim. Eve ulaştım ve mutfak kapısını vurdum. Yaşlı bir kadın kapıyı açtı: Buranın papazın evi olup olmadığını sordum.

"Evet," diye yanıtladı.

"Papaz içeride mi?"

"Hayır."

"Kısa bir süre içinde gelecek mi?"

"Hayır, evden gitti."

"Uzağa mı gitti?"

"Fazla uzağa gitmiş sayılmaz; beş kilometre kadar uzağa.

Babasının ani ölümü üzerine çağırdılar, şimdi Marsh End'e varmış olmalıdır ve büyük bir ihtimalle on beş gün daha orada kalacaktır."

"Evin hanımı burada mı?"

"Hayır, o da yok ama ben evin kâhyasıyım." Ve ondan, ey okur, ihtiyacım olan konuda beni rahatlatmasını isteyemedim; henüz dilenemiyordum ve tekrar uzaklaştım.

Bir kere daha mendilimi çıkarttım, bir kere daha dükkândaki ekmek somunlarını hatırladım. Ah, tek bir ekmek kabuğu, şu açlığı bastıracak bir lokma için neler yapmazdım! İçgüdüsel olarak yüzümü köye döndüm; tekrar o dükkânı buldum, içeri girdim ve ekmek istemeyi düşündüğüm kadının yanında başkaları olmasına rağmen şu mendil karşılığında bana bir somun verip veremeyeceğini sordum.

Gözle görünür bir kuşkuyla bana baktı ve "Hayır, böyle bir satış yapmak hiç âdetim değildir," diye karşılık verdi.

Neredeyse çaresiz bir durumdaydım, yarım somun istedim, o yine reddetti.

"Eldivenlerimi alır mısınız?"

"Hayır! Onlar ne işime yarar ki?"

Ey okur, bu ayrıntıları uzun uzun anlatmak hiç de hoş değil. Kimileri, geçmişte kalmış acılı tecrübeleri hatırlamakta hoş bir yan olduğunu söyler ama ben bugün bu andığım zamanları tekrar hatırlarken çok zor dayanabiliyorum; fiziksel acıyla karışmış ahlaki alçalma, insanın düşünmek istemeyeceği kadar acıklı bir hatıra oluşturuyor. Beni geri çeviren insanlardan hiçbirini suçlamıyorum. Bunun, beklenen bir şey olduğunu ve çaresinin olmadığını hissediyordum; sıradan bir dilenci genellikle şüphe çeker; iyi giyimli bir dilenci kaçınılmaz biçimde şüphe çeker. Şu doğru, iş dileniyordum ama bana iş bulmak kimin üstüne vazifeydi ki? Hayır, kesinlikle,

beni ilk defa gören ve kişiliğimle ilgili hiçbir şey bilmeyen insanların üstüne vazife değildi. Ekmeğinin karşılığında mendilimi almayan kadına gelince, haklıydı, eğer bu teklif ona tuhaf göründüyse ya da bu değiş tokuş kârlı değilse ne yapabilirdi? Kısa keseyim. Bu konu hiç hoşuma gitmiyor.

Karanlık olmadan kısa bir süre önce bir çiftlik evinin yanından geçtim; açık olan kapısında bir çiftçi oturmuş, ekmek peynirden oluşan akşam yemeğini yiyordu. Durup, ona şöyle dedim:

"Bana bir parça ekmek verir misiniz? Çünkü çok açım." Çiftçi bana şaşkın bir bakış attı ama hiç cevap vermeden somunundan kalın bir dilim kesip verdi. Sanırım benim bir dilenci olduğumu düşünmemişti, sadece onun kara ekmeğini canı çeken tuhaf bir kadın olduğum kanaatindeydi. Onun evi gözden kaybolduncaya kadar yürüdükten sonra oturup ekmeği yedim.

Bir çatının altında barınmayı ümit edemezdim; daha önce bahsettiğim koruya sığınmaya gittim. Ama gecem korkunç geçti, uykum bölündü, zemin nemliydi, hava soğuktu, üstelik yanımdan defalarca gelip geçenler oldu ve tekrar tekrar yerimi değiştirmek zorunda kaldım; bir türlü ne huzur bulabildim ne de güven. Sabaha doğru yağmur yağdı, ertesi gün de yağmurluydu. Benden o gün geçirdiğim bir dakikayı bile anlatmamı isteme ey okur, tıpkı daha önce olduğu gibi, iş aradım, tıpkı daha önce olduğu gibi geri çevrildim, tıpkı daha önce olduğu gibi açlık çektim ama dudaklarımdan bir defa yiyecek geçti. Bir köy evinin kapısında küçük bir kız bir tas soğuk lapayı domuz yalağına atmak üzereydi.

"Onu bana verir misin?" diye sordum.

Kız bana baktı. "Anne!" diye bağırdı, "burada bir kadın var, benden yemeği ona vermemi istiyor."

İçeriden gelen ses, "Peki, kızım," diye cevap verdi, "eğer dilenciyse ona ver. Domuz zaten yemeği sevmiyor."

Küçük kız katılaşmış yığını elime boşalttı, ben de onu büyük bir açlıkla yalayıp yuttum.

Nemli alacakaranlık derinleşirken bir saat, hatta daha da uzun bir süre yürümekte olduğum ıssız bir yolda durdum.

Kendi kendime, "Gücüm tükenmek üzere," dedim. "Daha ileri gidemeyeceğimi hissediyorum. Bu gece yine dışarıda mı kalacağım? Yağmur böyle yağarken başımı soğuk ve ıslak taşlara mı koyacağım? Elimden başka bir şey gelmeyeceğinden korkuyorum, beni kim kabul eder ki? Ama bu açlık, zayıflık, soğuk ve kimsesizlik duygusuyla yaşamak çok korkunç olacak; bütün ümidim tükendi. Gerçi sabah olmadan ölmem muhtemeldir. Ve neden ölüm fikrine razı gelemiyorum? Neden değersiz bir hayatı sürdürmek için mücadele ediyorum? Çünkü Bay Rochester'ın yaşadığını biliyorum, hem açlık ve soğuktan ölmeye insanın doğası kolay kolay boyun eğemiyor. Ah, Yaradanım! Beni biraz daha ayakta tut! Bana yardım et, yol göster!"

Camlaşmış gözlerimi loş ve sisli manzarada dolaştırdım. Köyden epeyce uzağa yürüdüğümü gördüm, köy gözden kaybolmuştu. Köyün çevresini saran güzelce ekili tarlalar kaybolmuştu. Kesişen yollardan ve kavşaklardan geçip bir kere daha bozkır araziye yaklaşmıştım ve şimdi, sökülüp temizlenmiş fundalıklar kadar vahşi ve verimsiz olan birkaç tarla benimle gölgeli tepe arasında uzanıyordu.

Gelip geçenin çok olduğu bir yolda ya da bir sokakta öleceğime burada ölmeyi tercih ederim, diye düşündüm. *Ve tahta bir tabuta ya da yoksul bir mezara hapsolacağıma kargalar ve kuzgunlar –eğer bu bölgede kuzgunlar varsa– etlerimi kemiklerimden koparsın, çok daha iyi.*

Böylece tepeye doğru yürüyerek oraya ulaştım. Artık iş, yatabileceğim ve kendimi güvende değilse bile en azından saklı hissedebileceğim bir kovuk bulmaya kalmıştı. Ama te-

penin bütün yüzeyi aynı seviyede görünüyordu. Renk farkı dışında bir değişiklik yoktu; bataklığın üzerinde sazların ve yosunların büyüdüğü yerler yeşil, kurumuş toprağın fundadan başka bir şey taşımadığı yerlerse siyahtı. Gerçi hava da kararıyordu, sadece ışık ve gölgeleri görüyordum çünkü renkler günışığıyla birlikte solmuştu.

Gözlerim hâlâ bozkırın kenarındaki o kasvetli tepede dolaşıyordu; çok vahşi bir manzaranın arasında kaybolan, bataklıkların ve bayırların orada, uzakta loş bir noktada bir ışık parladı. İlk düşüncem, "Bu bir *ignis fatuus,** " oldu ve bunun kısa bir süre içinde ortadan kaybolmasını bekledim. Ancak ışık yanmaya devam etti, bayağı istikrarlı bir biçimde parlıyor, ne geri çekiliyor ne de ilerliyordu. "O zaman bu yeni tutuşturulmuş bir şenlik ateşi olmasın?" diye sordum kendi kendime. Ateşin yayılıp yayılmadığını izledim ama hayır, sönmediği gibi büyümüyordu da. Sonra, "Bir evde yanan mum olabilir," diye tahmin yürüttüm, "ama eğer öyleyse ona asla ulaşamam. Şu anda çok uzakta ama eğer bir metre yakınımda bile olsa bana ne yararı olur ki? Kapıya vursam yüzüme kapanacaktır."

Ve durduğum yere çöktüm ve yüzümü toprağa gömdüm. Bir süre kıpırdamadan durdum: gece rüzgârı tepenin üzerinden ve benim üstümden esti ve uzakta inleyerek durdu; yağmur hızla yağmaya başladı, beni ıslatıp tenimi tazeledi. Donup kaskatı kesilebilseydim –ölümün dost hissizliği– taşlaşabilirdim; bunu hissetmezdim ama hâlâ yaşadığım için üşüyüp titredim. Çok geçmeden kalktım.

Işık hâlâ oradaydı, yağmurun arasında loş ama sürekli parlıyordu. Tekrar yürümeye çalıştım, yorgun bacaklarımı yavaş yavaş ışığa doğru sürükledim. Onu takip ederek geniş bir ge-

* *Lat.* Ateşli buhar, aldatıcı umut (Çev. N.)

çitten geçip tepeden aşağı indim; eğer mevsim kış olsaydı bu geçidi geçmek mümkün olmazdı. Hatta şu anda yaz ortasında bile sallanıyor ve sular sıçrıyordu. İki defa düştüm ama her seferinde kalktım ve tekrar toparlandım. Bu ışık benim tek ümidimdi, ona ulaşmak zorundaydım.

Bataklığı geçtikten sonra bozkırın üzerinde beyaz bir iz gördüm. Ona doğru yaklaştım, bu ya bir yol, ya da patikaydı; doğruca ışığa çıkıyordu; ışık artık bir ağaç kümesinin ortasındaki bir tür tepeciğin üstünden geliyordu; bu ağaçlar o karanlıkta şekillerinden ve yapraklarından anlayabildiğim kadarıyla köknardı. Yaklaşınca yıldızım da ortadan kaybolmuş, onunla arama bir engel girmişti. Önümdeki karanlık kütleye dokunabilmek için elimi uzattım; alçak bir duvarın kaba saba taşlarını ayırt edebildim; üzerinde parmaklık gibi bir şey ve yüksek ve dikenli bir çit vardı. El yordamıyla ne olduğunu anlamaya çalıştım. Önümde yine beyazımsı bir nesne parlamaya başladı; bir kapıydı bu, çitin kapısı, ben dokununca menteşelerinin üzerinde hareket etti. Her iki tarafında da koyu renkli taflanlar vardı, bunlar ya çobanpüskülü ya da porsukağacıydı.

Kapıdan içeri girip de çalıları geçince önümde bir evin silueti yükseldi, siyah, alçak ve epeyce uzun bir evdi ama bana yol gösteren ışık görünürlerde yoktu. Her yer karanlıktı; acaba evin sakinleri uykuya mı çekilmişti? Bunun, gerçek olmasından korkuyordum. Kapıyı ararken bir köşeyi döndüm, orada yine o dost ışık göründü; yerden ancak yarım metre yükseklikteki kafesli bir pencerenin kare şeklindeki camlarından sızıyordu, bir tür sarmaşık ya da başka bir tırmanan bitki, bu ışığı daha da küçültüyordu ve bitkinin yaprakları, üzerinde yürüdüğü duvarın önemli bir kısmını örtmüştü. Bu açıklık o kadar dar ve o kadar örtülü bir yerdeydi ki buraya perde ya da panjur koymak gereksiz görülmüştü ve aşağı çömelip de pen-

cerenin üzerine dökülen yaprakları kenara çektiğimde içeride olup biten her şeyi seçebiliyordum. Yerleri zımparalanıp gıcır gıcır ovulmuş bir odayı gayet net görebiliyordum; cevizden bir konsolun üzerine sıra sıra dizilmiş kalaylı tabaklar gürül gürül yanan ateşin kırmızılığını ve parlaklığını yansıtıyordu. Bir saat, beyaz bir oyun masası, birkaç sandalye görebiliyordum. Bana yol göstermiş olan mum da masanın üzerinde yanıyordu ve bu mumun ışığında, biraz kaba saba ancak etrafındaki her şey gibi tertemiz, yaşlıca bir kadın çorap örmekteydi.

Bu nesneleri üstünkörü fark edebilmiştim; hiçbirinde olağanüstü bir şey yoktu. Daha ilgi çekici bir grup ocağın başında, yanan ateşten yayılan pembemsi huzurun ve sıcaklığın ortasında oturuyordu. İki genç, zarif kız vardı –her bakımdan hanımefendi oldukları belliydi–, biri, alçak sallanan bir sandalyeye, öteki ise ondan daha alçak bir tabureye oturmuştu; ikisinin de üzerinde krep ve bürümcükten yas kıyafetleri vardı, giysilerinin kasvetli rengi çok açık renkli boyunlarını ve yüzlerini ortaya çıkarıyordu: Puanter cinsi, büyük, yaşlı bir av köpeği kocaman kafasını kızlardan birinin dizine dayamış, ötekinin kucağında ise siyah bir kedi kıvrılmıştı.

Bu alçakgönüllü mutfakta bu insanların bulunması ne tuhaftı! Bunlar kimdi! Masada oturan yaşlı insanın kızları olamazlardı çünkü o daha çok, bir köylüye benziyordu oysa bu hanımların üzerinden kibarlık ve görgü akıyordu. Onlarınki gibi yüzleri hiçbir yerde görmemiştim ve yine de, onlara baktıkça yüzlerinin her hattını tanır gibi oldum. Onlara güzel desem yalan olurdu; bu sözü hak etmeyecek kadar solgun ve ciddiydiler, her biri bir kitabın üzerine eğilmişti, sert denebilecek kadar düşünceli görünüyorlardı. İkisinin arasında duran bir sehpanın üzerinde ikinci bir mum ve kalın iki cilt kitap vardı. Hanımlar sık sık bu kitaplara başvuruyor ve görünüşe bakılırsa bunları

ellerindeki daha küçük kitaplarla kıyaslıyorlardı; tıpkı çeviri yaparken yardım almak için sözlüğe bakan insanlar gibi. Sanki bu insanlar birer gölge ve ateşin aydınlattığı bu daire bir resimdi, sahne o kadar sessizdi ki çıraların ocağın demirlerinden düşüşünü, loş bir köşedeki saatin tiktaklarını duyabiliyordum ve hatta kadının örgü şişlerinin birbirine çarpınca çıkardığı sesi bile ayırt edebildiğimi bile hayal ettim. O yüzden, en sonunda bir ses bu tuhaf sükûneti bozduğunda ben de duymuştum.

İşine dalmış olan öğrencilerden biri, "Dinle Diana," dedi, "Franz ve ihtiyar Daniel gece vakti birlikteler ve Franz, korkudan dehşet içinde uyandığı bir rüyasını anlatıyor; dinle!"Ve alçak sesle, bilinmedik bir dilde bir şeyler okudu; ne Fransızca ne de Latinceydi. Yunanca ya da Almanca olup olmadığını ise anlayamadım.

Okuması bittiğinde, "Bu çok güçlü bir parça," dedi, "Çok hoşuma gitti." Kız kardeşini dinlemek için başını kaldırmış olan diğer kız, ateşe gözlerini dikip okunan bölümden bir satırı tekrarladı. Daha ileriki bir günde, bu lisanı öğrenecek, bu kitabı da okuyacaktım; o yüzden o satırı buraya aktaracağım; gerçi bunu ilk duyduğumda bana pirinç bir müzik aletinden çıkan bir ses gibi gelmişti; benim için hiçbir anlamı yoktu.

"'*Da trat hervor Einer, anzusehen wie die Sternen Nacht.*'* İyi! İyi!" diye bağırırken siyah, derin gözlerinden kıvılcımlar çıkıyordu. "İşte önünde güçlü bir baş melek gölgeler içerisinde dikilmiş! Bu satır yüzlerce sayfa dolusu abartıya bedel! '*Ich wage die Gedanken in der Schale meines Zornes und die Werke mit dem Gewichte meines Grimms.*'** Çok beğendim!"

---

* *Alm.* Sonra ortaya çıktı, yıldızlı bir gece gibi. (Çev. N.)

** *Alm.* Düşüncelerimi öfkemin kefesinde, hareketlerimi de gazabımın ağırlığıyla tartıyorum." Friedrich von Schiller'in Haydutlar (1781) adlı kitabından alıntı (Çev. N.)

İkisi de tekrar sessizliğe gömüldü.

Yaşlı kadın başını örgüsünden kaldırarak, "İnsanların böyle konuştukları bi ülke var mı?" diye sordu.

"Evet, Hannah, İngiltere'den çok daha büyük bir ülke, orada bundan başka bir dilde konuşmuyorlar."

"Elbette doğrudur, birbirlerini nasıl anlarlar hiç aklım ermiyor, biriniz oraya gitseniz sanırım ne dediklerini anlarsınız?"

"Büyük bir ihtimalle dediklerinin bir kısmını anlarız ama hepsini anlayamayız çünkü senin sandığın kadar akıllı değiliz Hannah. Almanca konuşamıyoruz ve sözlükten yardım almadan Almanca okuyamıyoruz."

"Peki bunun size faydası ne?"

"Bir zaman sonra Almanca dersi vermeyi düşünüyoruz ya da en azından Almancanın temelleri dedikleri şeyleri öğretmek istiyoruz ve o zaman şimdikinden daha fazla para kazanabileceğiz."

"Pek güzel; ama artık bırakın çalışmayı, bu kadar çalışmak bu gece yeter."

"Sanırım yeter, en azından ben yoruldum. Sen de yoruldun mu, Mary?"

"Ölesiye yoruldum, sonuç olarak sözlükten başka yol gösteren olmadan bir dili öğrenmeye çalışmak çok zor bir iş."

"Öyle, özellikle de bu dil Almanca gibi şahane fakat çetrefilliyse. Acaba St John eve ne zaman gelir?"

"Herhalde birazdan burada olur, (kuşağından çıkardığı küçük altın saate bakarak) saat neredeyse on. Yağmur çok hızlandı. Hannah, bir iyilik yapıp salondaki ateşe bakar mısın?"

Kadın ayağa kalktı, kapıyı açtı, hayal meyal bir geçidi görebiliyordum; kısa bir süre sonra iç odada bir ateşi karıştırdığını duydum; sonra geri geldi.

"Ah çocuklar!" dedi. "O taraftaki odaya gitmek beni artık

pek üzüyor; koltuk öyle bomboş kenara çekilmiş halde o kadar kimsesiz görünüyor ki."

Önlüğüyle gözlerini sildi, daha önce ciddi olan iki kız artık mahzunlaşmıştı.

Hannah, "Ama o, artık buradan daha iyi bir yerde," diye sözlerini sürdürdü, "tekrar buraya gelmesini dilememeliyiz. Hem sonra, kimse onunkinden daha huzurlu bir şekilde ölmeyi isteyemez."

Hanımlardan biri, "Bizi hiç anmadı diyorsun, öyle mi?" diye sordu.

"Anacak zamanı olmadı ki, çocuğum. Bir dakika içinde gidiverdi babacığın. Bir önceki gün azıcık hastaydı ama önemli bir şeyi yoktu; Bay St John, birinizden birinizin çağırtılmasını isteyip istemediğini sorduğunda gülüp geçti. Ertesi gün başında biraz ağırlık var gibi kalktı –iki hafta olmuş– ve uyumaya gitti ve bir daha da uyanmadı. Ağabeyiniz odaya gidip de onu bulduğunda neredeyse katılaşmıştı. Ah, çocuklar! Eskilerden kalanların en sonuncusuydu o, Bay St John'la siz bir başka türlüsünüz, eskilere benzemiyorsunuz çünkü anneniz de biraz sizin gibiydi, neredeyse sizin kadar kitaplara düşkündü. Annen sana çok benzerdi Mary, Diana daha çok babanıza benziyor."

Ben ikisinin de birbirlerine çok benzediklerini düşünmüştüm, o yüzden yaşlı hizmetçinin (çünkü artık onun hizmetçi olduğu sonucuna varmıştım) nerede fark gördüğünü anlayamamıştım. İkisi de açık tenli ve ince yapılıydı, ikisinin yüzünde de bir üstünlük ve zekâ belirtisi vardı. Birinin saçlarının ötekinden bir ton daha koyu olduğu muhakkaktı ve saçlarını tarama tarzlarında da bir fark vardı; Mary'nin soluk, kahverengi bukleleri ortadan ayrılıp dümdüz örülmüştü; Diana'nın esmer lüleleri ise kalın bukleler halinde boynunu örtüyordu. Saat onu vurdu.

Hannah, "Eminim ki yemeğinizi isteyeceksiniz," dedi, "geldiğinde Bay St John'un da karnı acıkmış olacaktır."

Ve yemeği hazırlamaya koyuldu. Hanımlar yerlerinden kalktı, görünüşe bakılırsa salona çekilmek üzereydiler. Bu âna kadar onları seyretmeye öyle dalmıştım, görünümleri ve konuşmaları bende öyle güçlü bir ilgi uyandırmıştı ki, kendi sefil durumumu hemen hemen unutmuştum, bunu şimdi fark ediyordum. Onların durumuyla benim durumum arasındaki çelişki yüzünden her zamankinden daha perişan, her zamankinden daha çaresiz göründü halim. Bu evde yaşayanların bana ilgi göstermelerini, çektiğim acılara ve açlığa inanmalarını sağlamak, böyle başıboş gezinirken bana dinlenebileceğim bir yer vermeye ikna etmek ne kadar imkânsız görünüyordu! El yordamıyla kapıyı bulup çekinerek çalarken bana yer vermeleri fikri bir hayal gibi geliyordu. Kapıyı Hannah açtı.

Elinde tuttuğu mumun ışığında beni inceledikten sonra şaşkın bir sesle, "Ne istiyorsun?" diye sordu.

"Hanımlarınızla konuşabilir miyim?" dedim.

"Onlara diyeceğin şeyi bana söylesen daha iyi olur. Nereden geliyorsun?"

"Buraların yabancısıyım."

"Burada bu saatte ne işin var?"

"Bu gece, barınacak bir yer arıyorum, ahır da olur, nerede olursa olur. Bir lokma da yiyecek ekmek."

Hannah'ın yüzünde o en korktuğum duygu, yani güvensizlik ifadesi görünüyordu. Kısa bir duraklamadan sonra, "Sana bir parça ekmek vereceğim," dedi, "ama bir avareyi eve alamayız. Mümkün değil."

"İzin verin hanımlarınızla konuşayım."

"Hayır, olmaz. Sana ne faydaları dokunabilir ki onların? Artık böyle başıboş dolaşmamalısın, çok kötü görünür."

"Ama beni kovarsanız nereye giderim? Ne yapacağım ben?"

"Ah, nereye gideceğini ve ne yapacağını bildiğine eminim. Dikkat et de yanlış bir şey yapma, hepsi bu. Al işte bir peni, şimdi git..."

"Bu bir peni benim karnımı doyurmaz ki, hem daha fazla yürüyecek gücüm kalmadı. Kapıyı kapatmayın, ah, Tanrı aşkına yapmayın!"

"Kapamak zorundayım, içeri yağmur giriyor..."

"Genç hanımlara söyleyin. İzin verin onları göreyim..."

"Bunu asla yapmayacağım. Hayırlı biri olsan bu kadar gürültü koparmazdın. Hadi, bas git!"

"Ama eğer beni geri çevirirseniz ölürüm."

"Sana bir şey olmaz. Bu saatte insanların kapısına dayandığına göre korkarım kötü planların var. Eğer bu yakınlarda senin peşinden gelenler varsa –hırsızlar falan– söyle onlara evde tek başımıza değiliz, bir beyefendi, köpeklerimiz ve silahlarımız var." Dürüst ama katı hizmetçi bunları söyledikten sonra kapıyı kapatıp içeriden sürgüledi.

Bundan kötüsü olamazdı. Büyük bir acı –gerçek bir ümitsizliğin yarattığı sızı– içime yerleşip yüreğimi kabarttı. Gerçekten de bitmiş bir haldeydim; bir adım daha atacak gücüm yoktu. Kapının sırılsıklam olmuş eşiğine oturdum; inledim –ellerimi ovuşturdum– acı içinde ağlamaya başladım. Ah, bu ecel hayaleti! Ah, son saatim böyle korku içinde yaklaşıyordu! Yazık, bu yalnızlık ve kendi türümün yanından sürgün edilmek! Beni hayata bağlayan ümidim kalmadığı gibi, metanetime de güvenemiyor, ama en azından o an için metanetimi tekrar kazanmaya çalışıyordum.

"Ölsem ne olur," dedim, "hem Tanrı'ya inanıyorum. Sükûnetle, O'nun iradesinin tecelli etmesini bekleyeceğim."

Bu sözleri sadece aklımdan geçirmemiş yüksek sesle de söylemiştim ve tüm mutsuzluğumu kalbime gömüp orada sessiz sakin durması için bütün gücümle çaba gösterdim.

Çok yakından gelen bir ses, "Bütün insanlar bir gün ölmek zorunda," dedi, "ama bütün insanlar sizinki gibi erken gelen bir sonla karşı karşıya kalmaya mahkûm değil. Eğer burada açlıktan ölürseniz zamanından önce kötü bir sonla karşılaşmış olursunuz."

Bu beklenmedik ses karşısında korktuğum için, "Bu konuşan kimdir, nedir?" diye sordum. Artık herhangi bir şeyin bana yardım edebileceğinden hiç ümidim kalmamıştı. Yakınımda bir karaltı vardı ama zifiri karanlık ve zayıflayan görüşüm onu seçmemi engelliyordu. Yeni gelen kişi kapıyı uzun uzun, yüksek sesle çaldı.

Hannah, "Siz misiniz, Bay St John?" diye bağırdı.

"Evet, evet, hemen aç kapıyı!"

"Aman Tanrım, böyle korkunç bir gecede kim bilir ne kadar ıslanmış ve üşümüşsünüzdür! İçeri gelin, kız kardeşleriniz sizi merak etti; hem bence bu gece civarda kötü insanlar var. Demin bir dilenci kadın geldi –görüyorum ki hâlâ gitmemiş! – buraya yatmış kalmış. Kalk! Ne ayıp! Sana git buradan diyorum!"

"Şşş, Hannah! Benim bu kadına söylemem gereken şeyler var. Sen onu içeri almayarak görevini yaptın, şimdi izin ver, ben de onu içeri alarak bana düşeni yerine getireyim. Yakındaydım, seni de, onu da dinledim. Bence bu özel bir durum; en azından durumu incelemeliyim. Genç kadın, ayağa kalk ve benim önümden eve gir."

Büyük bir güçlükle söylediklerini yaptım. Sonunda o temiz, parlak mutfakta –tam da ocağın başında– duruyordum; titriyor ve hastalıkla boğuşuyordum. Üstümün başımın son

derece korkunç, dağınık ve yağmurdan sırılsıklam olduğunun bilincindeydim. İki hanım, ağabeyleri Bay St John ve yaşlı hizmetçi hepsi durmuş bana bakıyorlardı.

Birinin, "St John, bu kim?" diye sorduğunu duydum.

Bunun cevabı, "Bir şey diyemem, onu kapıda buldum," oldu.

Hannah, "Bembeyaz görünüyor," dedi.

Buna da, "Kil ya da ölüm kadar beyaz," cevabı verildi. "Düşmek üzere, bir yere otursun."

Gerçekten de başım dönüyordu; sendeledim ama bir sandalye düşmemi engelledi. Hâlâ kendimdeydim ama o anda konuşamaz bir haldeydim.

"Belki de biraz su onu kendine getirir, Hannah. Biraz su getir. Ama erimiş bitmiş bu kız. Ne kadar zayıf, ne kadar kansız kalmış!"

"Hayaletten farkı yok!"

"Hasta mı yoksa yalnızca açlıktan mı bu halde?"

"Sanırım açlıktan. Hannah, bu süt mü? Onu bana ver, bir parça da ekmek getir."

Diana (üzerime eğildiğinde sallanan uzun buklelerinden tanımıştım onu) biraz ekmek koparttı, süte batırdı ve dudaklarıma koydu. Yüzü benimkine yakındı; yüzünde acıma ifadesi gördüm ve hızlanan soluğunda sevgi bulunduğunu hissettim. Basit sözlerinde de insanı sağaltan duygular vardı: "Biraz yemeye çalışın."

Mary de yumuşak bir ses tonuyla, "Evet, yemeye çalışın," diye onun söylediği şeyi tekrar etti. Sonra Mary'nin eli, benim sırılsıklam olmuş şapkamı çıkartıp başımı yukarı kaldırdı. Bana sundukları şeyi tattım, önce zayıf hareketlerle, sonra büyük bir hevesle yemeye koyuldum.

Ağabeyleri, "Çok yemesin, onu engelleyin," dedi, "bu kadar yeter." Ve sonra süt dolu fincanla ekmek tabağını çekti.

"Birazcık daha, St John, gözlerindeki şu isteğe bak."

"Şu anda daha fazla yemesin, kardeşim. Şimdi eğer konuşabilirse konuşturun, adını sorun."

Konuşabileceğimi hissettim ve cevap verdim, "Benim adım Jane Elliott." Kimliğimin keşfedilmesinden korktuğum için daha önce bir mahlas kullanmaya karar vermiştim.

"Peki nerede oturuyorsun? Dostların nerede?"

Sesimi çıkarmadım.

"Tanıdığın birini çağırtabilir miyiz?"

Başımı hayır anlamında iki yana salladım.

"Kendinle ilgili olarak ne anlatabilirsin bize?"

Bu evin eşiğinden bir kere geçip de sahipleriyle karşı karşıya kaldığıma göre, her nasılsa artık kendimi bütün bir dünyanın reddetmiş olduğu, dışlanmış bir serseri gibi hissetmemeye başlamıştım. Dilenci tavrımı bir kenara bırakıp doğal tavrım ve kişiliğime dönme cüretini gösterdim. Bir kere daha kendimi toplamaya başlamıştım ve Bay St John benden kendimle ilgili bilgi vermemi istediğinde –ki o anda bunu yapamayacak kadar zayıf düşmüştüm– kısa bir duraklamadan sonra şunu dedim:

"Efendim, bu gece size hiçbir ayrıntı veremem."

"Ama o zaman," dedi, "senin için ne yapmamı istiyorsun?"

"Hiçbir şey," diye cevap verdim. Gücüm ancak kısa cevaplar vermeye yetiyordu. Diana söz aldı.

"Yani," dedi, "sana ihtiyacın olan yardımı verdiğimizi mi söylemek istiyorsun? Ve şu yağmurlu gecede seni bozkıra bırakabilir miyiz?"

Ona baktım. Dikkati çekecek kadar anlamlı bir yüz ifadesi olduğunu düşündüm, hem iyiliği hem de iradesi hisse-

diliyordu. Birden cesaret buldum. Onun şefkat dolu bakışına bir gülümsemeyle karşılık vererek, "Size güveneceğim. Eğer sahipsiz ve yolunu kaybetmiş bir köpek olsaydım beni bu gece ocağınızdan göndermeyeceğinizi biliyorum, o yüzden aslında hiçbir şeyden korkmuyorum. Bana ne isterseniz onu yapın ama fazla konuşmamı istemeyin çünkü soluğum kesiliyor, konuşurken bir sancı hissediyorum." Üçü birden beni inceliyordu ve üçü de sessizdi.

En sonunda Bay St John, "Hannah," dedi, "şimdilik burada otursun, ona hiçbir şey sorma; on dakika sonra ona kalan ekmeği ve sütü ver. Mary ve Diana, hadi salona gidip bu meseleyi enine boyuna konuşalım."

Çekildiler. Kısa bir süre sonra hanımlardan biri döndü; hangisi olduğunu seçemiyordum. Sıcak ateşin yanında oturdukça üstüme tatlı bir uyuşukluk çöküyordu. İçeri gelen hanım alçak bir sesle Hannah'ya bazı talimatlar verdi. Daha sonra, hizmetçinin de yardımıyla bir merdiveni çıktım. Sırılsıklam olmuş giysilerim üzerimden çıkartıldı; kısa bir süre sonra sıcak ve kuru bir yatağa yattım. Tanrı'ya teşekkür ettim –anlatılmaz bir yorgunluğun ortasında minnet dolu bir neşenin ışıltısını yaşıyordum– ve uyudum.

XXIX

Bunu izleyen üç gün ve üç gece boyunca olanlar zihnimin karanlık köşelerinde saklı. O süre içinde hissettiğim bazı duyguları hatırlıyorum ama zihnimde pek az düşünce şekillendi ve bedenim hiç hareket etmedi. Küçük bir odada ve dar bir yatakta olduğumu hatırlıyorum. Sanki o yatakla kaynaşmıştım, üzerinde bir taş gibi hareketsiz yatıyordum ve beni oradan koparmak neredeyse öldürmek olacaktı. Geçen zamanın; sabahın öğle, öğlenin akşam olmasındaki değişimin farkında değildim. Birinin daireye girdiğini ya da çıktığını gözlemliyordum; kim olduklarını bile fark edebiliyordum; konuşan yakınımda bir yerdeyse ne söylendiğini anlayabiliyordum ama cevap veremiyordum; dudaklarımı açmak ya da kollarımı, bacaklarımı hareket ettirmek de aynı şekilde imkânsızdı. Hizmetçi Hannah beni en sık ziyaret eden kişiydi. Onun gelmesi beni rahatsız ediyordu. Çünkü içimde benim oradan gitmemi istediği yönünde bir duygu vardı, beni ve içinde bulunduğum koşulları anlamıyordu, bana karşı önyargılıydı. Diana ve Mary günde bir ya da iki defa odaya geliyor, yatağımın başucunda durup şöyle cümleler fısıldıyorlardı:

"Onu içeri almamız çok iyi oldu."

"Evet, eğer bütün gece dışarıda kalsaydı, sabahleyin kesinlikle kapıda ölü bulurduk. Acaba başından neler geçmiş?"

"Tuhaf zorluklar diye tahmin ediyorum; zavallı, zayıf, solgun gezgin!"

"Konuşma tarzından eğitim görmemiş biri olmadığını düşünüyorum; aksanı çok temiz ve üzerinden çıkan giysiler sırılsıklam olmasına rağmen çok az giyilmiş ve güzeldi."

"Özel bir yüzü var, kemikli ve bitkin olmasına rağmen benim bayağı hoşuma gitti ve sağlığı yerine gelip de canlandığında fizyonomisinin güzel olacağını tahmin edebiliyorum."

Onların diyaloglarında bana karşı gösterdikleri misafirperverlikten pişmanlık duyduklarına ya da bana karşı şüphe hissettiklerine veya benden hoşlanmadıklarına dair bir kere bile tek bir hece duymadım. Rahatlamıştım.

Bay St John sadece bir kere geldi; bana baktı ve benim bu uzun süren uyku halimin aşırı ve uzun sürmüş bir yorgunluğun sonucu olduğunu söyledi. Bir doktor çağırmanın gereksiz olduğunu anlattı; eğer kendi haline bırakılırsa doğanın en iyisini yapacağından emin olduğunu söyledi. Her sinirimin bir biçimde zorlandığını ve bütün sistemin bir süreliğine uyuşup uyuması gerektiğini de söyledi. Hasta değildim. İyileşmemin, bir kez başladığında büyük bir hızla gerçekleşeceğini tahmin ediyordu. Bu fikirlerini, sakin ve alçak sesle, birkaç kelimeyle aktarmıştı ve bir an durakladıktan sonra, samimi yorumlarda bulunmaya pek alışık olmayan bir adamın ses tonuyla, "Epeyce sıradışı bir fizyonomi; hiçbir biçimde kabalıkla ve bayağılıkla ilgisi olmadığı muhakkak," dedi.

Diana, "Tam tersine," diye cevap verdi, "gerçeği söylemek gerekirse St John, bu zavallı küçüğe kanım kaynadı. Keşke ona daha kalıcı bir faydamız dokunabilse."

Aldığı cevap, "Bu pek mümkün görünmüyor," oldu. "Onun, arkadaşlarıyla bir anlaşmazlık yaşamış ve büyük bir ihtimalle bir akılsızlık edip onları terk etmiş bir genç hanım olduğunu göreceksiniz. Belki onu dostlarına yeniden kazandırmayı başarabiliriz, eğer inatçı değilse tabii ama yüzünde

gözüme çarpan bazı güçlü hatlar, yumuşakbaşlılığından şüphe etmeme sebep oluyor." Birkaç dakika boyunca benimle ilgili düşündü durdu ve sonra, "Aklı başında birine benziyor, gerçi hiçbir biçimde güzel değil," diye de ekledi.

"O kadar hasta ki, St John."

"Hasta da olsa, sağlıklı da olsa o hiçbir zaman alımlı biri olmaz. Bu hatlarda güzelliğin zarafeti ve uyumu fazlasıyla eksik."

Üçüncü gün daha iyiydim; dördüncü günse, konuşabiliyor, yatakta hareket edebiliyor, kalkabiliyor ve yerimde dönebiliyordum. Hannah, sanırım akşam yemeği sırasında, bana biraz yulaf lapası ve peksimet getirmişti. Büyük bir zevkle yedim; yiyecekler güzeldi ve o ana kadar yuttuğum her şeye bulaşmış olan o zehirli tattan azadeydi. Hannah yanımdan ayrıldığında kendimi nispeten daha güçlü ve yeniden canlanmış hissettim. Dinlenmeye doymuştum, hareket etmek için yanıp tutuşuyordum, bu duygular beni heyecanlandırıyordu. Yataktan kalkmak istiyordum ama üzerime ne giyebilirdim? Yerde yattığım ve bataklığa düştüğüm ıslak ve çamurlu giysilerimden başka bir şeyim yoktu. Bana yardım etmiş olan bu insanların önüne böyle pislik içinde çıkmaktan utanıyordum. Bu aşağılanmadan kurtuldum.

Yatağımın yanındaki bir sandalyede bütün eşyalarım temiz ve kuru bir halde duruyordu. Siyah, ipekli elbisem duvarda asılıydı. Üzerindeki çamurlar temizlenmiş, ıslandığı için kırışan yerleri düzeltilmişti, gayet düzgün bir durumdaydı. Ayakkabılarım ve çoraplarım tertemiz edilmişti ve giyilebilir bir haldeydi. Odada yıkanmaya yarayacak araçlar ve saçımı düzeltmem için bir tarak ve fırça vardı. Yorucu bir sürecin sonunda ve her beş dakikada bir dinlenerek giyinmeyi başarmıştım. Giysilerim bol geliyordu çünkü çok zayıflamıştım

ama kusurlu yerleri bir şalla örttüm ve tekrar temiz ve saygıdeğer bir görünüme kavuşarak –kirden tek bir iz, o kadar nefret ettiğim ve bana çok aşağılayıcı görünen düzensizlikten eser kalmamıştı– tırabzanların yardımıyla bir taş merdivenden aşağıya doğru süründüm, dar ve alçak bir geçitten geçip sonunda mutfağa ulaştım.

Mutfak taze ekmek kokusu ve cömert bir ateşin sıcaklığıyla doluydu. Hannah ekmek pişiriyordu. Önyargıların en zor silindiği yürekler, toprağı eğitimle sürülmemiş ve gübrelenmemiş olanlardır ve burada, taşların arasında yetişen yabani otlar da gayet sağlıklı büyür, malum. Nitekim Hannah ilk başta soğuk ve katıydı; daha sonra biraz yumuşadı ve benim içeriye düzgün ve iyi giyinmiş bir halde girdiğimi görünce gülümsedi bile.

"Ne? Ayağa kalktın öyle mi!" dedi. "Öyleyse daha iyicesin. Benim ocak başındaki koltuğuma oturabilirsin, eğer istersen."

Sallanan koltuğu işaret ediyordu, oturdum. Ara sıra gözünün ucuyla beni inceleyerek mutfakta dolanıp duruyordu. Fırından birkaç somun ekmek çıkartırken bana dönüp pervasızca sordu:

"Buraya gelmeden önce hiç dilencilik yaptın mı?"

Bir an için öfkelendim ama kızmanın söz konusu olmayacağını ve ona bir dilenci olarak göründüğümü hatırlayınca sakin fakat yine de kararlı bir tavırla cevap verdim.

"Beni dilenci zannederek hata yapıyorsun. Ben senden ya da genç hanımlarından daha fazla dilenci değilim."

Bir an durakladıktan sonra, "Bunu anlamadım gitti, sanırım ne evin barkın ne de mangırın var."

"Eve ya da mangıra (bununla sanırım parayı kastediyorsun) ihtiyaç duymak insanı senin kastettiğin anlamda dilenci yapmaz."

Hannah bunun üzerine, "Sen ders okudun mu?" diye sordu.

"Evet, çok."

"Ama yatılı okula gitmemişsindir?"

"Ben yatılı okulda sekiz yıl okudum."

Gözlerini faltaşı gibi açtı. "Öyleyse niye kendini geçindiremiyorsun?"

"Ben kendimi geçindiriyordum ve inanıyorum ki bundan sonra da geçindiririm." Bir sepet dolusu meyve getirince, "O bektaşi üzümlerini ne yapacaksın?" diye sordum.

"Bunlarla turta yapacağım."

"Onları bana ver de ayıklayayım."

"Hayır, senin hiçbir şey yapmanı istemiyorum."

"Ama bir şey yapmak zorundayım. Ver onları bana."

Hannah sonunda meyve dolu sepeti vermeye razı oldu hatta, "Sakın elbisemi kirletmeyeyim," diye, kucağıma sermem için temiz bir havlu bile uzattı bana.

"Ellerinden anlayabildiğim kadarıyla hizmetçi işine alışık değilsin," dedi, "yoksa terzi miydin?"

"Hayır, yanılıyorsun. Hem şimdi benim ne olduğumu boş ver. Benimle ilgili kafanı daha fazla yorma ve bana bu evin adını söyle."

"Kimi buraya Marsh End der, kimi de Moor House."

"Ve burada yaşayan beyefendinin adı Bay St John öyle mi?"

"Hayır, burada yaşamıyor, bir süre için burada kalacak. Onun evi Morton'daki kendi cemaatinin arasında."

"Şu birkaç kilometre uzaktaki köy mü?"

"Evet."

"Peki ne iş yapıyor?"

"Papazdır."

Köyde papazın evinin kapısını çalıp onun nerede olduğu-

nu sorduğum zaman yaşlı kâhyanın verdiği cevabı hatırladım. "Öyleyse burası babasının eviydi?"

"Evet, yaşlı Bay Rivers burada otururdu ve ondan önce babası, dedesi ve büyük dedesi de burada otururlardı."

"Öyleyse o beyefendinin adı Bay St John Rivers?"

"Evet, St John onun vaftiz adı gibi bir şey."

"Kız kardeşlerinin adları da Diana ve Mary, öyle mi?"

"Evet."

"Babaları da öldü?"

"İnme gelip öleli üç hafta oldu."

"Anneleri yok mu?"

"Hanımefendi öleli bu sabah bir yıl oldu."

"Sen uzun süredir mi bu aileyle birlikte yaşıyorsun?"

"Otuz yıldır burada yaşıyorum. Üçünü de ben büyüttüm."

"Demek ki dürüst ve sadık bir hizmetçiymişsin. Sen bana dilenci deme kabalığını göstermiş olsan da ben sana bu kadarını söyleyeceğim."

Bana yine şaşkın bir bakışla baktı. "İnanıyorum ki," dedi, "seninle ilgili düşüncelerimde çok yanılmışım ama etrafta o kadar çok dolandırıcı var ki beni bağışlaman gerek."

Biraz sert bir tavırla, "Gerçi," diye devam ettim sözlerime, "bir köpeği bile dışarıda bırakmaman gereken bir gecede beni kapıdan çevirmeye kalktın."

"Sert davrandım, biliyorum, ama insanın elinden ne gelir ki? Kendimden çok, çocukları düşündüm; zavallıcıklar! Onlara bakacak benden başka kimse yok. O yüzden zaman zaman sert görünebiliyorum."

Birkaç dakika boyunca ciddi bir tavır takınıp hiç konuşmadım.

O tekrar, "Benimle ilgili öyle kötü şeyler düşünmemelisin," dedi.

"Ama ben seninle ilgili kötü şeyler düşünüyorum," dedim, "ve sana sebebini söyleyeyim: Beni içeri almayı kabul etmediğin ya da bana bir dolandırıcı gözüyle baktığın için değil. Sana asıl 'meteliksiz' ve evsiz barksız olduğum için bana karşı aldığın tutum yüzünden gücendim. Bu dünyadan gelmiş geçmiş en iyi insanlardan bazıları benim kadar muhtaçtı ve eğer sen dinine bağlıysan yoksulluğu suç saymaman gerekir."

"Bir daha böyle yapmam," dedi. "Bay St John da bana aynısını söylüyor, hem zaten hata yaptığımı görüyorum ama seni şimdi bambaşka bir gözle görüyorum. Pek düzgün, pek hanım hanımcık biriymişsin."

"Bu yeter. Artık seni affediyorum. Hadi el sıkışalım."

Una bulanmış, nasırlı elini elime verdi ve kaba saba yüzü içten gelen bir gülümsemeyle aydınlandı ve o andan itibaren arkadaş olduk.

Hannah'nın konuşmaktan hoşlandığı açık bir biçimde görünüyordu. Ben meyveleri ayıklarken ve o da turtanın hamurunu yaparken, ölmüş efendisini, hanımını anarken ve gençleri anlatırken kullandığı deyimle "çocuklar"la ilgili çeşitli ayrıntılar aktarıyordu.

"İhtiyar Bay Rivers," diyordu, "sade bir adamdı ama bulunabilecek en eski ailelerden birine mensup bir beyefendiydi. Marsh End kurulduğundan beri Rivers ailesine aitmiş. Ufak, mütevazı bir yerdi ama aşağı yukarı iki yüz yıllıktı. Bay Oliver'ın Morton vadisindeki büyük malikânesiyle kıyaslanması mümkün değildi. Ama kendisi, Bill Oliver'ın babasını hatırlıyordu, deneyimli bir iğne imalatçısıydı. Rivers'lar, Henry'ler zamanında eşraftandılar, bunu her isteyen Morton Kilisesi'nin yönetim kurulu kayıtlarına bakıp görebilir. Yine de," dedi, "eski efendimiz herkes gibi biriydi, herkesin yaptıkla-

rından başka pek bir şey yapmazdı. Avlanmaya ve çiftçiliğe çok meraklıydı, hepsi bu." Hanımefendi ise farklıymış. Çok okurmuş ve çok çalışırmış, çocuklar da ona çekmiş. Buralarda onlar gibi hiç kimse yokmuş, hiç olmamış da. Her zaman kendilerine özgü bir halleri varmış. Bay St John, büyüdüğünde koleje gidip papaz olmuş ve kızlar okuldan ayrılır ayrılmaz mürebbiye olarak iş aramaya başlamışlar çünkü Hannah'ya dediklerine göre, babaları birkaç yıl önce güvendiği bir adamın iflas etmesi sonucu büyük paralar kaybetmiş ve artık onlara servet bırakacak kadar zengin değilmiş ve onların da kendi kendilerine bakmaları gerekiyormuş. Uzun bir süredir evde çok az zaman geçirmişler ve babalarının ölümü dolayısıyla birkaç haftalığına buraya gelmişler ama Marsh End'i, Morton'ı ve civardaki bütün o bozkırlarla tepeleri o kadar sevmişler ki; daha önce Londra'da ve başka birçok büyük şehirde bulundukları halde her zaman insanın evi gibi bir yer olmadığını söylerlermiş ve birbirlerini o kadar severlermiş ki, hiç kavga etmezler, hiç anlaşmazlığa düşmezlermiş. Hannah birbirlerine bağlılık konusunda bu ailenin eşini benzerini görmemiş.

Bektaşi üzümlerini ayıklama görevimi bitirdikten sonra iki hanımla kardeşlerinin şu anda nerede olduklarını sordum.

"Yürüyüş yapmaya Morton'a gittiler ama yarım saate kalmaz çay içmek için geri dönerler."

Gerçekten de Hannah'nın tahmin ettiği süre içinde geri dönüp mutfak kapısından içeri girdiler. Bay St John, beni görünce sadece başını eğmekle yetinip geçti, iki hanım ise durdular; Mary, birkaç kelimeyle benim aşağı inecek kadar iyi olmamdan duyduğu keyfi kibar ve sakin bir biçimde ifade etti. Diana ise elimi tuttu ve başını olumsuz anlamda iki yana sallayarak bana baktı.

"Aşağıya inmek için benden izin almayı beklemen gerekirdi," dedi. "Hâlâ çok solgun görünüyorsun, hem de çok zayıfsın! Zavallı çocuk!... Zavallı kız!"

Diana'nın sesi kulağıma bir kumrunun ötüşü gibi geliyor, bakışıyla karşılaşmak hoşuma gidiyordu, yüzü çok güzeldi. Mary'nin çehresi de onun kadar zekiydi; yüz hatları onun kadar güzeldi ama yüz ifadesinde kapalı bir taraf ve davranışlarında, kibar olmakla birlikte, daha mesafeli bir yan vardı. Diana belli bir otoriteyle bakıyor ve konuşuyordu; irade sahibi olduğu açıktı. Onunki gibi güçlü bir iradeye boyun eğmek, bilincimi ve kendime olan saygımı muhafaza edebildiğim sürece, güçlü bir iradenin dediklerine ikna olmaktan haz almak benim tabiatımda vardı.

"Peki senin burada ne işin var?" diye devam etti. "Burası senin yerin değil. Mary ile ben zaman zaman mutfakta oturuyoruz çünkü evimizde özgür olmak hoşumuza gidiyor ama sen misafirsin ve salona gitmelisin."

"Ben burada çok iyiyim."

"Hiç de değil, Hannah etrafında dolaşıp seni una buluyor."

Mary, "Üstelik de buradaki ateş senin için fazla sıcak," diye araya girdi.

Kız kardeşi, "Muhakkak," diye ekledi, "Gel, denileni yapman gerek." Ve elimi tutmaya devam ederek beni oturduğum yerden kaldırıp içerdeki odaya götürdü.

Beni koltuğa yönelterek, "Burada otur," dedi, "biz de üstümüzü başımızı çıkartıp çayı hazırlayalım; şu küçük bozkır evimizde yaşadığımız bir başka ayrıcalık da bu; canımız istediğinde ya da Hannah ekmek yapmakla, bira mayalamakla, çamaşır veya ütüyle meşgulken kendi yemeklerimizi kendimiz hazırlamak."

Kapıyı kapatıp beni tam karşıda, elinde bir kitapla ya da

gazeteyle oturmakta olan Bay St John'la baş başa bıraktı. Önce salonu, sonra içinde oturan kişiyi inceledim.

Epeyce küçük bir salondu, çok sade bir biçimde döşenmişti, yine de, temiz ve düzenli olduğu için rahattı. Eski moda koltuklar pırıl pırıldı, ceviz ağacından yapılmış olan masaysa ayna gibiydi. Lekeli duvarları, başka zamanlara ait erkeklerin ve kadınların birkaç tuhaf, antika portresi süslüyordu. Cam kapıları olan bir dolapta kitaplar ve eski bir porselen takım duruyordu. Odada hiçbir gereksiz süs olmadığı gibi, yandaki bir masanın üzerinde duran birkaç iş kutusu ve gül ağacından bir yazı tahtası dışında tek bir modern mobilya da yoktu. Halı ve perdeler de dahil her şeyin hem eski hem de iyi korunmuş olduğu belli oluyordu.

Duvarlardaki portreler kadar hareketsiz duran Bay St John gözlerini incelediği sayfaya dikmiş, dudaklarını dilsizmiş gibi mühürlemişti; o yüzden onu incelemek kolaydı. Eğer insan değil de heykel olsaydı bu iş daha kolay olmazdı. Gençti –belki yirmi sekiz yaşındaydı, değilse de en fazla otuzunda gösteriyordu–, uzun ve zayıftı; insanın gözü yüzüne takılıyordu, bir Grek yüzü gibiydi; dış hatları çok düzgün; epey düz, klasik bir burun, eski Atinalılara özgü bir ağız ve çene. Bir İngiliz'in yüzünün, antik modellere onunki kadar yaklaştığı nadirdir. Kendi yüz hatları bu kadar uyumluyken, benim yüz hatlarımın düzensizliği karşısında ufak bir şok geçirmiş olmalıydı. Gözleri büyük ve mavi, kirpikleri kahverengiydi; fildişi kadar renksiz geniş alnına rastgele düşen sarı saç bukleleri çizgiler oluşturuyordu.

Bu pek kibar bir betimleme oldu değil mi ey okur? Ancak böyle tarif ettiğim erkeğin hiç de tatlı, uysal, cana yakın, hatta sakin bir tabiatı yoktu. Şimdiki gibi, böyle hareketsiz otururken burun deliklerinde, ağzında, alnında benim algılayışıma

göre tedirginlik, katılık ya da sabırsızlık işaretleri vardı. Kız kardeşleri gelinceye kadar bana tek bir kelime etmemiş, benden yana bile bakmamıştı. Diana çayı hazırladıkları sırada içeri girip çıkarken bana fırının üstünde pişirilmiş küçük bir çörek getirdi.

"Bunu şimdi ye," dedi, "aç olmalısın. Hannah sabah kahvaltısından beri biraz yulaf lapası dışında ağzına hiçbir şey koymadığını söyledi."

Çöreği geri çevirmedim çünkü iştahım açılmıştı. Bay Rivers kitabını kapattı masaya geldi ve bir sandalyeye oturup resim gibi mavi gözlerini bana dikti. Artık bakışlarında bir teklifsizlik, meraklı ve kararlı bir inanç vardı ki bu da, o zamana kadar gözlerini karşısında oturan yabancıdan uzak tutmasının ardında kayıtsızlığın değil, belli bir niyetin olduğunu gösteriyordu.

"Çok acıkmışsınız," dedi.

"Öyle efendim." Kısa soruya kısa, doğrudan söze sade karşılık vermek... bu içgüdüsel bir biçimde benim âdetim olmuştu.

"Geçtiğimiz üç gün boyunca hafif bir ateş yüzünden yemekten uzak durmanız iyi oldu; ilk başta iştahınızın taleplerine boyun eğmeniz tehlikeli olabilirdi. Artık yiyebilirsiniz, gerçi yine de dikkatli olmanız gerek."

Benim bu sözler karşısında verdiğim pek münasebetsiz, pek kaba cevap, "Sizin kesenizden fazla uzun bir süre yemek yemeyeceğime inanıyorum, efendim," oldu.

O ise soğuk bir ses tonuyla, "Hayır," dedi, "bize dostlarınızın nerede ikamet ettiklerini bildirdiğinizde onlara mektup yazarız ve eve dönebilirsiniz."

"Size basit bir biçimde şunu söylemeliyim: Bunu yapmam mümkün değil, çünkü ne evim ne de dostlarım var."

Üçü de bana baktı ama bu bakışlarda güvensizlik olmadığını hissettim; daha çok merak vardı. Özellikle genç hanımları kastediyorum. St John'un gözleri, kelimenin gerçek anlamıyla berrak olmakla birlikte, mecazi anlamda kolay kavranır bir yapıda değillerdi. Görünüşe bakılırsa bunları, kendi düşüncelerini ortaya dökmekten ziyade başka insanların düşüncelerini araştırmaya yarayan aletler olarak kullanıyordu; bu gözlerdeki ısrar ve kapalılık insanı teşvik etmekten çok, utandırmaya yarıyordu.

"Hiçbir bağlantınız olmadığını mı söylemek istiyorsunuz?" diye sordu.

"Öyle. Beni yaşayan herhangi bir varlığa bağlayan tek bir bağ bile yok; İngiltere'de tek bir dam yoktur ki altına girmeye hakkım olduğunu iddia edebileyim."

"Sizin yaşınızda çok az rastlanır bir durum bu!"

Bu noktada, gözlerinin doğrudan, önümdeki masanın üzerinde açık duran ellerime yöneldiğini gördüm; ellerimde ne aradığını merak etmiştim, kısa bir süre içinde sarf ettiği sözler ne aradığını açıkladı.

"Hiç evlenmediniz mi? Evde mi kaldınız?"

Diana güldü. "Niye ki, bu kızcağız on yedi ya da on sekiz yaşından büyük olamaz, St John," dedi.

"Neredeyse on dokuz yaşındayım ama evli değilim. Hayır."

Yüzüme ateş bastığını hissettim çünkü evliliğin anılmasıyla birlikte acı ve heyecan veren hatıralar uyanmıştı ve hepsi de yüzümdeki mahcubiyeti ve duyguları gördü. Diana ve Mary gözlerini kızarmış yüzümden başka taraflara çevirerek beni rahatlattılar ama daha soğuk ve daha katı olan erkek kardeşleri bana bakmaya devam etti; ta ki bende yarattığı sıkıntı yüzümün rengini değiştirmekle kalmayıp gözyaşlarımı akıtana kadar.

Bay St John bu sefer de, "En son nerede oturdunuz?" diye sordu.

Mary alçak sesle, "Çok meraklısın," dedi ama o, masaya yaslanıp ikinci bir sert ve içime işleyen bakışla cevap istedi.

Ben, kısaca, "Yaşadığım yerin ve birlikte yaşadığım insanın adı benim sırrım," diye cevap verdim.

Diana, "Benim görüşüme göre, eğer istiyorsan, bu bilgileri St John'dan da, sana soru soran başka birilerinden de saklamak senin hakkın," dedi.

Bay St John, "Ancak sizinle ve geçmişinizle ilgili hiçbir şey bilmezsem size yardım edemem," dedi. "Ve yardıma ihtiyacınız var, öyle değil mi?"

"Yardıma ihtiyacım var, hem de o kadar çok var ki, efendim, gerçek bir hayırsever bana elimden gelebilecek bir iş bulsa bu işin karşılığında bir lokma bir hırka bile geçinebilsem çok mutlu olacağım."

"Ben gerçek bir hayırsever olup olmadığımı bilmiyorum, yine de böyle dürüst bir amaç uğruna size elimden geldiğince yardım etmeyi düşünüyorum. Öyleyse bana öncelikle ne iş yapmaya alışık olduğunuzu ve ne yapabileceğinizi söyleyin."

Artık çayımı içmiştim. Bu içecek beni büyük bir kadeh şarap içmişim gibi canlandırmış, bozulmuş sinirlerimi yumuşatmıştı, artık bu keskin görüşlü yargıca tereddütsüz hitap edebilecektim.

Ona dönüp tıpkı onun bana baktığı gibi açık ve utanmaksızın bakarak, "Bay Rivers," dedim, "siz ve kız kardeşleriniz bana büyük bir iyilikte bulundunuz. Bu, bir insanın başka bir insan kardeşine yapabileceği en büyük iyilikti; soylu misafirperverliğinizle beni ölümden kurtardınız. Bu yaptığınız yardım size, benden sınırsız bir minnet ve belli bir oranda güven talep etme hakkını veriyor. Size sığınmasına izin verdiğiniz

bir avarenin geçmişi hakkında, kendi huzurumu, kendimin ve başka insanların ahlaki ve fiziksel emniyetini tehlikeye atmayacak kadarını anlatacağım.

"Ben bir öksüzüm, bir papazın kızıyım. Annem babam ben onları tanımadan ölmüş. Bir akrabamın yanında büyüdüm ve bir hayır kurumunda eğitim gördüm. Size bu kurumun adını bile söyleyeceğim, burada altı yıl öğrenci, iki yıl da öğretmen olarak kaldım; burası Lowood Kimsesiz Çocuklar Kurumu'dur, ...shire'da; burayı duymuşsunuzdur, Bay Rivers. Sayın Robert Brocklehurst buranın yöneticisidir."

"Bay Brocklehurst'ün adını duydum, okulu da gördüm."

"Neredeyse bir yıl önce özel mürebbiye olarak çalışmak üzere Lowood'dan ayrıldım. İyi bir iş buldum ve mutluydum. Dört gün önce oradan ayrılmak zorunda kaldım ve buraya geldim. Ayrılma sebebimi açıklayamam ve açıklamamam gerekir; bu hem faydasız hem de tehlikeli olacaktır; üstelik de duyduklarınıza inanmazsınız. Benim bir kabahatim yok; buradaki sizler kadar suçsuzum. Şu anda mutsuzum, daha bir süre de mutsuz olmaya devam edeceğim çünkü bir cennete kavuştuğum o yerden beni uzaklaştıran felaket tuhaf ve korkunçtur. Oradan ayrılışımı planlarken iki noktaya dikkat ettim, hız ve gizlilik; bunları sağlamak için küçük bir bohça dışında sahip olduğum her şeyi geride bırakmak zorundaydım, onu da, aceleden ve kafamdaki dertlerden beni Whitcross'a getiren arabadan almayı unutmuşum. Böylece bu civara elimde avucumda hiçbir şey olmadan geldim. İki gece açık havada uyudum ve iki gün boyunca tek bir evin kapısından içeri adım atmadan dolaştım durdum ama o süre boyunca iki defa ağzıma yiyecek koydum ve açlık, yorgunluk ve çaresizlikle neredeyse son nefesimi vermeye yaklaşmışken siz Bay Rivers, benim, kapınızda can vermeme izin vermeyip çatınızın altına

aldınız. O zamandan beri kız kardeşlerinizin benim için neler yaptıklarını biliyorum –çünkü uyuşmuş gibi göründüğüm zamanlarda tamamıyla bilincimi kaybetmiş değildim– ve sizin iyilikseverliğinize borçlu olduğum kadar onların gösterdiği o kendiliğinden, gerçek ve candan merhamete de kendimi borçlu hissediyorum."

Ben duraklayınca, Diana, "Artık onu daha fazla konuşturma, St John," dedi, "gücünü henüz heyecanlanmaya dayanabilecek kadar toplayamadığı belli. Divana gelip oturun, Bayan Elliott."

Mahlasımı duyunca elimde olmadan biraz şaşkınlık gösterdim; yeni adımı unutmuştum. Hiçbir şey gözünden kaçmayan Bay Rivers bunu hemen fark etti.

"Adınızın Jane Elliott olduğunu söylemiştiniz?"

"Öyle söyledim ve şu anda bu adla anılmayı daha uygun görüyorum ama bu benim gerçek adım değil ve bu adı duyduğumda kulağıma tuhaf geliyor."

"Gerçek adınızı vermeyecek misiniz?"

"Hayır, her şeyden daha çok bulunmaktan korkuyorum ve buna yol açabilecek her türlü ifşaattan kaçınıyorum."

Diana, "Çok haklı olduğunuza eminim," dedi. "Şimdi ağabey, izin ver biraz dinlensin."

Ama St John birkaç dakika düşündükten sonra her zamanki ağırbaşlılığı ve keskin zekâsıyla tekrar konuşmaya başladı.

"Uzun süre bizim misafirperverliğimize sığınmak hoşunuza gitmeyecektir; gördüğüm kadarıyla kardeşlerimin merhametinden ve her şeyden öte, benim hayırseverliğimden (merhametle hayırseverlik arasına koyduğunuz ayırıcı çizginin farkındayım ama buna gücenmedim çünkü haklısınız) kurtulup bizden bağımsız olmak istiyorsunuz?"

"Öyle, bunu daha önce de söyledim. Bana iş gösterin, nasıl

iş bulabileceğim konusunda bir yol gösterin, artık tek istediğim bu; sonra, gideceğim yer en fakir bir köy evi bile olsa beni gönderebilirsiniz ama o zamana kadar burada kalmama izin verin; evsiz barksız ve çaresiz kalmanın dehşetini bir defa daha yaşamaktan çok korkuyorum."

Diana, bembeyaz elini başımın üzerine koyarak, "Muhakkak ki burada kalacaksınız," dedi. Mary kendisine doğal gelen gösterişsiz bir samimiyetle, "Kalacaksınız," diye tekrar etti.

Bay St John, "Görüyorsunuz ki kız kardeşlerim sizi misafir etmekten büyük bir hoşnutluk duyuyor," dedi. "Tıpkı, bir kış rüzgârının pencerelerine sürüklemiş olduğu yarı donmuş bir kuşu misafir edip beslemekten hoşnut olacakları gibi. Bense sizi kendi kendinizi geçindirebileceğiniz bir yola koymaya daha eğilimliyim ama şunu bilin, benim dar bir çevrem var. Yoksul bir köyün papazından başka bir şey değilim, size ancak çok mütevazı bir yardımda bulunabilirim. Eğer küçük işleri hor görüyorsanız size benden daha etkili bir biçimde yardım edebilecek birini aramalısınız."

Diana benim yerime, "Elinden gelen her türlü dürüst işi yapmaya hazır olduğunu söyledi zaten," diye cevap verdi, "hem biliyorsun St John, bizden başka yardım isteyebileceği kimsesi yok; senin gibi huysuz insanlara katlanmak zorunda."

"Daha iyi bir iş bulamazsam terzilik yaparım, işçilik yaparım, hizmetçilik yaparım, çocuk bakarım," dedim.

Bay St John, soğuk bir ses tonuyla, "Tamam," dedi, "Eğer böyle bir ruh hali içindeyseniz, size yardım edeceğime söz veriyorum, zamanını ve nasıl olacağını bana bırakın."

Bunun üzerine, çaya oturmadan önce meşgul olduğu kitaba geri döndü. Ben de kısa bir süre sonra odama çekildim çünkü gücümün izin verdiği kadar konuşmuş ve oturmuştum.

XXX

Moor House'ın sakinlerini tanıdıkça daha fazla sevmiştim. Birkaç gün içinde sağlığım öyle düzelmişti ki bütün gün oturup bazen de dışarıda yürüyüşe çıkabiliyordum. Mary ve Diana'nın yaptığı bütün işlere katılabiliyor, onlar arzu ettikçe sohbetlerine dahil oluyor ve izin verdiklerinde onlara yardımcı oluyordum. Bu ilişkide insanı canlandıran bir keyif vardı, böyle bir şeyi ilk defa yaşıyordum; zevklerin, duyguların ve ilkelerin mükemmel uyumundan kaynaklanan bir keyif.

Onların okumaktan hoşlandığı şeyleri okumaktan hoşlanıyordum. Onların zevk aldığı şeyler bana da haz veriyordu, onların onayladıkları şeylere ben de saygı duyuyordum. Onlar bu münzevi evlerine bayılıyordu, ben de, alçak tavanı, kafesli pencereleri, yosun tutmuş duvarları, iki yanına –dağlardan esen rüzgârların baskısıyla bir tarafa eğilmiş– yaşlı köknar ağaçları dizili yolu ve ancak en güçlü çiçeklerin tomurcuklanabildiği, çobanpüskülleri ve porsukağaçlarının kararttığı bahçesiyle bu gri, küçük ve antika yapıda hem belirgin hem de kalıcı bir güzellik buluyordum. Onlar evlerinin çevresindeki ve arkasındaki mor bozkırlara, evlerinin kapısından başlayan ve önce eğreltiotlarının arasından ve sonra, yüzleri yosun tüylü kuzularıyla gri bir bozkır koyunu sürüsünü yaşatan yaban çayırlardan birkaç tanesinin arasından geçen çakıllı yolun uzandığı vadiye tutkundular; bu görüntüye bağlanmışlardı. Ben bu duyguyu kavrayabiliyor ve hem gerçekliğini

hem de kuvvetini paylaşabiliyor, bu ânın nasıl büyüleyici olduğunu görebiliyordum. Tepelerde ve düzlüklerde, yosunların, fundaların, çiçekli çayırların, parlak taflanların, yumuşak granit kayaların bayıra ve sırta verdiği renkler gözlerim için bir şölendi. Bu ayrıntılar benim gözüme de onların gözlerine göründüğü gibi görünüyordu; bir sürü berrak ve tatlı keyif pınarı. Güçlü rüzgâr ve yumuşak meltem, havanın sert veya güzel olduğu günler, gün doğumu ve gün batımı saatleri, mehtap ve bulutlu geceler benim için buraları da onlar için olduğu kadar cazip bir hale getiriyor, benim duygularımı da onlarınki kadar büyülüyordu.

Evin içinde çok iyi anlaşıyorduk. İkisi de benden daha hünerliydi ve daha iyi okumuşlardı ama ben, önümde açtıkları bilgi yolunda büyük bir kararlılıkla ilerliyordum. Bana verdikleri kitapları adeta yutuyordum, gün boyunca okuduklarımı akşam olunca onlarla tartışmak bana büyük bir tatmin veriyordu. Düşünceler birbirine uyuyor, fikirler buluşuyordu, kısacası mükemmel bir uyum içindeydik.

Eğer üçlü grubumuzda üstün ve önder olan biri varsa o da Diana'ydı. Fiziksel olarak benden çok üstündü; güzeldi, güçlüydü. Capcanlı ruhunda gerçek bir hayat ve mutlak bir hareketlilik vardı, o kadar ki beni hayrete düşürüyordu. Gece başlarken bir süre konuşabilirdim ama o ilk canlılık ve akıcılık tükendiğinde Diana'nın ayaklarının dibinde bir tabureye oturur, başımı onun dizlerine dayar ve Mary ile ikisi, benim şöyle bir değindiğim konuyu enine boyuna konuşurken bir birini, bir diğerini dinlerdim. Diana bana Almanca öğretmeyi teklif etmişti. Ondan bir şey öğrenmek hoşuma gidiyordu, öğretmenlik rolünün onu mutlu ettiğini ve ona yakıştığını gördüm, öğrencilik rolü de beni en az o kadar mutlu ediyor ve bana en az o kadar yakışıyordu. Onunla karakterimiz birbirine tıpatıp

uyuyordu; bunun sonucu, karşılıklı olarak birbirimizi –hem de çok güçlü bir şekilde– sevmemizdi. Onlar benim resim yapabildiğimi keşfettiler, kalemleri ve boya kutuları hemen benim hizmetime girdi. Bu onlardan daha hünerli olduğum tek konuydu, onları şaşırttı ve mutlu etti. Mary'nin bazen bir saat boyunca oturup beni seyrettiği olurdu; sonra ders almaya başladı ve uysal, zeki ve dikkatli bir öğrenci olup çıktı. Böylece meşgul olup karşılıklı olarak birbirimizi eğlendirdiğimiz için, günler saatler kadar çabuk ve haftalar günler kadar hızlı geçiyordu.

Bay St John'a gelince, kız kardeşleriyle aramda böyle doğal olarak gelişen yakınlık ona uzanmıyordu. Aramızdaki mesafenin bir sebebi de nadiren evde olmasıydı, zamanının çoğunu papazlık yaptığı bölgedeki hasta ve yoksulları ziyaret etmeye adamıştı.

Anlaşılan hiçbir hava durumu kırlara yaptığı bu seferlerden onu alıkoyamazdı; ister yağmur yağsın, ister güzel olsun, sabah çalışması biter bitmez şapkasını alır, peşinde babasının ihtiyar av köpeği Carlo'yla birlikte görevini yerine getirmek üzere dışarı çıkardı; bu işe aşkla mı yoksa görev duygusuyla mı baktığını bilemiyordum. Bazen, hava pek iyi olmadığında kız kardeşleri evde kalması için yalvarırdı. O zamanlar da, neşeli olmaktan çok, ciddi ve anlamlı olan bir gülümsemeyle şöyle derdi:

"Peki, esen rüzgârın ve iki damla yağmurun beni bu kolay görevlerden alıkoymasına izin verirsem, böyle bir tembellik, kendim için tasarladığım geleceğe beni nasıl hazırlar?"

Diana'yla Mary'nin bu soruya verdikleri cevap genellikle iç geçirmek ve birkaç dakika boyunca üzüntülü olduğu belli düşüncelere dalmak olurdu.

Ama böyle sık sık evde olmamasının yanında, onunla arka-

daşlık kurmamızın önünde bir başka engel daha vardı: Görünüşe bakılırsa içine kapalı, dalgın ve hatta kolay surat asan bir yapıya sahipti. Papazlık görevleri konusunda gayretli, hayatı ve alışkanlıkları bakımından kusursuzdu, yine de samimi bir Hıristiyan ve faal bir hayırsever olarak hayattan alabileceği en büyük ödüller olması gereken zihinsel ferahlık ve iç huzurundan eser yoktu onda. Sık sık, kâğıtları ve yazı tahtasıyla bir pencerenin önünde oturduğu akşamlarda elini çenesine dayar ve kendisini bilinmez düşüncelerin akışına bırakırdı ama bu düşüncelerin aklını karıştırdığı ve onu heyecanlandırdığı gözlerinin sık sık parlamasından ve büyümesinden anlaşılabiliyordu.

Ayrıca Doğa, onun için, kız kardeşleri için olduğu gibi mutluluk kaynağı değildi bence. Tepelerin sert güzelliğine ve evim dediği kararmış ve ağarmış duvarlara karşı duyduğu güçlü sevgiyi ifade ettiğine sadece bir kere şahit oldum, bunu benim yanımda bir kere söyledi ama o zaman bile duygularını ifade ettiği kelimelerde ve sesinde, keyiften çok, kasvet vardı ve bozkırların sükûnetinde teselli bulmak için oraya çekildiği, onların sunduğu binlerce huzur dolu güzelliğin peşine düştüğü de hiç olmazdı.

Böyle az konuşan bir insan olduğu için onun zekâsını ölçme fırsatını elde etmem uzun bir zaman aldı. Morton'daki kendi kilisesinde verdiği vaazı dinlerken aklının işleyişi hakkında ilk defa bir fikir edinme fırsatı elime geçti. Keşke o vaazı tarif edebilseydim ama bu benim gücümü aşar. Benim üzerimdeki etkisini bile tam olarak aktaramam.

Vaaz sakin bir biçimde başladı ve vaazın sunuluşu ve ses tonu açısından ele alınırsa sonuna kadar da sakin kaldı; kısa bir süre sonra, belirgin vurgularda bir samimiyet hissedildi, ne kadar baskı altında tutulursa tutulsun konuşmasında adeta bir ateş nefes alıp veriyor ve konuşmanın sinirli lisanını hızlandı-

rıyordu. Bu konuşma giderek güçlendi, genişledi, yoğunlaştı ve dinleyenleri denetimi altına aldı. Vaizin gücü kalpleri heyecanlandırıyor, akılları altüst ediyor; ancak ne kalpler ne de akıllar yumuşuyordu. Bütün konuşma boyunca tuhaf bir acılık hissediliyordu; insanı teselli eden yumuşaklıktan yoksundu, sık sık Kalvinci doktrinleri –seçilme, kimin cennete ve cehenneme gideceğine Tanrı'nın karar vermesi, lanetleme– ima ediyordu ve bu noktalara yapılan her gönderme kulağa sanki bir hüküm cümlesi gibi geliyordu. Bay Rivers vaazını bitirdiğinde bu konuşmadan dolayı kendimi daha iyi, daha sakin ve daha aydınlanmış hissedeceğim yerde, ifade edemediğim bir hüzün duymuştum çünkü bana öyle göründü ki –başkalarına da aynı şeyin olup olmadığını bilemem– dinlediğim güzel konuşma hayal kırıklıklarının yarattığı karışık tortuların yattığı, doymaz arzuların ve insana huzursuzluk veren amaçların hareket ettiği derinliklerden çıkıp gelmişti. Tertemiz bir hayat yaşayan, görevine bağlı ve gayretli St John Rivers'ın her türlü anlayışın ötesinde olan Tanrı'nın huzurunu benden daha fazla bulamadığından emindim; ben kırılan putumun ve kaybettiğim cennetin acısını gizliden gizliye çekiyor, bu uğurda kafa patlatıyordum; bu acılardan son zamanlarda hiç bahsetmiyorum ama bunlar beni acımasızca ele geçirmişti ve yönlendiriyorlardı.

O arada bir ay geçmişti. Diana ve Mary kısa bir süre sonra Moor House'dan ayrılıp onları bekleyen çok farklı bir hayata ve dünyaya geri döneceklerdi; İngiltere'nin güneyindeki büyük, modaya uygun bir şehirde mürebbiyelik yapacaklardı; her biri başka bir ailenin yanında çalışacaktı ve bu ailelerin zengin ve kibirli fertleri onları yanlarında çalışan sıradan insanlar olarak görüyor ve iç dünyalarında ne kadar mükemmel olduklarını umursamıyorlardı; tıpkı aşçılarının ya da oda hizmetçilerinin hünerlerini takdir ettikleri gibi, Diana ve Mary'nin de sadece

yaptıkları işi ne kadar iyi yaptıklarıyla ilgileniyorlardı. Bay St John, bana bulmayı vaat ettiği işle ilgili henüz bir şey söylememişti ancak acilen bir tür iş bulmam gerekiyordu. Bir sabah, onunla salonda birkaç dakika yalnız kalınca, masası, sandalyesi ve yazı tahtasıyla bir tür çalışma odası haline getirdiği pencerenin girintisine yaklaşmaya cüret edebildim ve soracağım şeyi hangi kelimelerle ifade edeceğimi bilmememe rağmen –çünkü onunki gibi bir yapısı olan insanları çevreleyen buzu kırmak her zaman zor olur– tam konuşmak üzereydim ki, kendisi konuşmaya başlayarak beni bu sıkıntıdan kurtardı.

Ben ona yaklaşırken başını kaldırıp baktı ve, "Bana bir şey mi soracaksınız?" dedi.

"Evet, altından kalkabileceğim bir işin kulağınıza çalınıp çalınmadığını öğrenmek istiyordum."

"Üç hafta önce size uygun bir şey bulmuştum ya da tasarlamıştım ama burada mutlu göründüğünüz ve işe yaradığınız için –kız kardeşlerim size gözle görülür biçimde bağlanmıştı ve sizinle birlikte olmak onlara olağanüstü keyif veriyordu– onların Marsh End'den ayrılması sizin de ayrılmanızı gerekli hale getirene kadar karşılıklı mutluluğunuzu bozmayı gereksiz gördüm."

"Ve üç gün içinde buradan gidecekler, değil mi?" dedim.

"Evet ve onlar gittiğinde ben de Morton'daki papazevine döneceğim, Hannah da benimle gelecek ve bu eski ev kapatılacak."

Onun ilk açılan konuya devam etmesini umarak birkaç dakika bekledim ama o, bir başka düşünce zincirine girmiş gibiydi, bakışları benden de, benim işimden de uzaklaştığını gösteriyordu. Benim açımdan çok büyük ve gittikçe yaklaşan bir endişe kaynağı olan konuyu ona hatırlatmak zorunda kaldım.

"Aklınızda olan iş neydi, Bay Rivers? Umarım bu gecikme bu işin sağlanmasını daha da zorlaştırmamıştır."

"Ah, hayır, nasıl olsa bu benim size vereceğim ve kabul edip etmemeye sizin karar vereceğiniz bir iş."

Tekrar durakladı; konuşmaya devam etmekte isteksiz görünüyordu, sabırsızlanmıştım, birkaç tedirgin hareketim ve yüzüne kararlı ve titiz bir bakışla bakmam bu duygumu ona kelimelerden daha iyi bir ve daha zahmetsiz aktarmıştı.

"Bunu duymak için acele etmenize gerek yok," dedi, "size açıkça söyleyeyim, önerebileceğim uygun ve kârlı bir şey yok. Ben bunu açıklamaya başlamadan, size daha önce yaptığım bir uyarıyı hatırlatmama izin verin, size yardım etmem, körün topala yardım etmesi gibi bir şey olacaktır. Yoksulum çünkü gördüm ki babamın borçlarını ödedikten sonra elimde kalan tek aile mülkü bu kırık dökük ev, arkadaki kurumuş köknarlar ve öndeki çobanpüsküllerinin ve porsukağaçlarının olduğu bozkırımsı arazi olacak. Ben sıradan bir insanım, Rivers eski ve köklü bir addır ama bu soydan hayatta kalan üç kişiden ikisi yabancı insanların arasında ekmeğini kazanmaya çalışıyor, üçüncüsü ise kendisini toprağının yabancısı görüyor; sadece hayatta değil, ölümde de bu böyle. Evet, bu üçüncü kişi kendi kısmetine düşenden şeref duymaktadır ve kendisinin de mütevazı bir mensubu olduğu o öncü Kilisenin Başı 'Kalk ve Beni izle' emrini verince, tensel bağların kopuşu onun da omuzlarına yüklenecektir..."

St John bu kelimeleri vaazlarını verdiği o sakin ve derinden gelen sesle söylemişti, ne yüzü pembeleşmiş ne de gözlerine parlak bir bakış gelmişti. Konuşmaya devam etti.

"Kendim yoksul ve gösterişsiz olduğum için size önerebileceğim görev de yoksul ve gösterişsiz bir iştir. Bunu aşağılayıcı bulabilirsiniz çünkü artık sizin alışkanlıklarınızın ince denilen türden, zevklerinizinse ideale yakın olduğunu ve en azından eğitimli insanlar arasında bulunmuş olduğunuzu

görebiliyorum ama ben ırkımızı iyileştiren hiçbir işin insanı aşağılamadığını düşünüyorum. Hatta Hıristiyan bir emekçinin işlemesi gereken toprak ne kadar çoraksa ve ne kadar az ürün veriyorsa, yaptığı işin daha şerefli olduğuna inanırım. Bu koşullar altında onun kaderi öncülük etmektir ve İncil'in ilk öncüleri de Havariler olmuştur. Onların önderi ise İsa, yani yüce Kurtarıcının ta kendisiydi..."

Tekrar duraklayınca, "Peki öyleyse?" dedim, "devam edin."

Sözlerine devam etmeden önce bana baktı, sanki yüzümü okumaktan başka işi yokmuş gibiydi, sanki yüzümün hatları ve çizgileri bir sayfanın üzerindeki harflerdi. Konuşmaya başladığında bu incelemeden elde ettiği sonuçları kısmen de olsa ifade etti.

"Size teklif edeceğim işi kabul edeceğinize inanıyorum," dedi, "ve bu işi ancak bir süre için sürdüreceksiniz; nasıl ki ben bir İngiliz papazının sakin, dingin ve sıkıcı işini uzun süre yapamazsam siz de öylesiniz; çünkü sizin tabiatınızda da, farklı bir türde de olsa, benimki gibi durup dinlenmenize engel olan bir alaşım görüyorum..."

Bir kere daha durduğunda, "Açıklayın lütfen," diye ısrar ettim.

"Açıklayacağım ve siz de önerimin ne kadar fukara, ne kadar önemsiz ve ne kadar kısıtlı olduğunu göreceksiniz. Babam artık öldüğüne ve ben de kendi kendimin efendisi olduğuma göre, Morton'da uzun süre kalmayacağım. Büyük bir ihtimalle on iki ay içinde buradan ayrılacağım ama burada kaldığım süre içinde buranın gelişmesi için elimden geleni yapacağım. Ben iki yıl önce geldiğimde Morton'da okul yoktu, fakir insanların çocukları her türlü ilerleme ümidinden yoksun bırakılmıştı. Oğlan çocukları için bir okul kurdum, şimdi de kız çocukları için ikinci bir okul kurmak istiyorum. Bu amaçla bir ev kirala-

dım, burası öğretmen için ilaveten iki odası bulunan bir köy evi. Öğretmenin alacağı ücret yılda otuz sterlin olacak. Ona ayrılan ev sade fakat yeterli biçimde döşendi bile; bunu, bu bölgedeki tek zengin adamın tek kızı olan Bayan Oliver'a borçluyuz; Bay Oliver vadideki iğne fabrikasının ve demir dökümhanesinin sahibidir. Aynı hanım atölyeden bir öksüzün eğitimini ve giysilerini de karşılıyor; bunun için tek bir şart koşmuş, o da bu kızın öğretmenin ev işlerine yardım etmesi çünkü öğretmenlik işi bunları kendisinin yapmasına zaman bırakmayacaktır. Bu okulun öğretmeni olur musunuz?"

Bu soruyu biraz acele sormuştu ve bu teklifin gücenmeyle, en azından küçümsenerek reddedilmesini bekler gibiydi; benim bütün duygularımı ve düşüncelerimi bilmediği halde bazılarını tahmin etse de bu teklifin bana nasıl görüneceğini bilemiyordu. Gerçekten de mütevazı bir işti bu, ama emniyetli bir işti ve ben de güvenli bir yere sığınmak istiyordum, ağır bir işti ama zengin bir evde mürebbiyelik etmeye göre daha bağımsızdı ve yabancı insanlara kölelik etme korkusu ruhuma sivri bir demir gibi saplanıyordu. İş alelade değildi, değersiz değildi, zihinsel olarak alçaltıcı değildi. Kararımı vermiştim.

"Bu teklifiniz için size teşekkür ediyorum, Bay Rivers, ve bunu bütün kalbimle kabul ediyorum."

O ise, "Ama benim ne demek istediğimi anladınız mı?" dedi. "Burası bir köy okulu; sizin öğrencileriniz yoksul kız çocukları olacak –köylülerin çocukları– en iyi durumda olanlar bile çiftçilerin kızları. Öğretmeniz gereken şeyler, yün örmek, dikiş dikmek, okumak, yazmak, hesap yapmak olacak. Sahip olduğunuz becerileri ne yapacaksınız? Aklınızın büyük bir bölümünü, duygularınızı, zevklerinizi ne yapacaksınız?"

"Onlara ihtiyaç olana kadar bir kenarda saklayacağım elbet. Muhakkak ki dayanacaklardır."

"Öyleyse nasıl bir sorumluluğun altına girdiğinizin farkındasınız?"

"Farkındayım."

Artık gülümsüyordu ve bu, acı ya da hüzünlü bir gülümseme değildi, memnuniyet ve derin bir minnet ifade ediyordu.

"Peki görevinizi ifa etmeye ne zaman başlayacaksınız?"

"Yarın kendi evime taşınırım ve eğer isterseniz önümüzdeki hafta da okulu açarım."

"Çok iyi, öyle olsun."

Ayağa kalkıp odanın içinde yürüdü. Bir an durup tekrar bana baktı. Başını olumsuz anlamda iki yana salladı.

"Tasvip etmediğiniz şey nedir, Bay Rivers?" diye sordum.

"Morton'da uzun süre kalmayacaksınız siz, hayır, hayır!"

"Neden? Böyle demenizin sebebi nedir?"

"Bunu gözlerinizden okuyorum, gözlerinizde hayatınızı düzenli bir biçimde sürdüreceğinizi vaat eden hiçbir şey yok."

"Hırslı değilim."

Bay St John "hırslı" kelimesi karşısında şaşırdı. Tekrar etti, "Hayır. Sizin aklınıza hırsı getiren ne oldu ki? Hırslı olan kim? Ben hırslı olduğumu biliyorum ama siz bunu nasıl anladınız?"

"Ben kendimden söz ediyordum."

"Pekâlâ, eğer siz hırslı değilseniz, siz..." Durakladı.

"Ne?"

"Ateşli diyecektim ama belki bu kelimeyi yanlış anlarsınız ve hoşunuza gitmez. İnsani duyguların ve anlayışın sizi büyük bir güçle kavrayıp yönlendirdiğini kastediyordum. Boş zamanlarınızı yalnız geçirmek ve çalışma saatlerinizi sizi hiçbir biçimde heyecanlandırmayan monoton bir işe adamak bir süre sonra hoşunuza gitmeyecektir; benim hoşuma gitmeyeceği gibi," diye de vurgulayarak ekledi, "burada, bataklıklara

gömülmüş, dağların arasına sıkışmış bir biçimde yaşamak; Tanrı'nın bana verdiği tabiata karşı Yaradan'ın ihsan etmiş olduğu yeteneklerim felç edilmiş, işe yaramaz bir hale getirilmiş. Şu anda nasıl kendi kendimle çeliştiğimi görüyorsunuz, mütevazı bir işle yetinmeyi vaaz eden ve sıradan bir oduncunun, bir su taşıyıcısının bile Tanrı'nın hizmetinde görev yaptığını iddia eden ben; O'nun elçisi olan bir papaz, huzursuzluktan deliye dönmüş bir haldeyim. Yani, insanın kendi eğilimleriyle ilkelerini bir biçimde uzlaştırması gerekir."

Odadan dışarı çıktı. Bu kısa zaman süresince onun hakkında geçen bir ayda öğrendiğimden fazlasını öğrenmiştim ama yine de hâlâ kafamı karıştırıyordu.

Ağabeylerini ve evlerini geride bırakıp gidecekleri gün yaklaştıkça Diana ve Mary gittikçe daha mahzunlaşıyor ve sessizleşiyordu. İkisi de her zamanki gibi görünmeye çalışıyordu ama mücadele ettikleri üzüntü tamamıyla yenilebilecek ya da saklanabilecek gibi değildi. Diana bunun bugüne kadar yaşadıkları bütün ayrılıklardan daha farklı olacağını söylemişti. St John söz konusu olduğunda bu, büyük ihtimalle yıllar süren bir ayrılık olacaktı; hatta ömür boyu ayrılıyor bile olabilirlerdi.

"Ağabeyim uzun zamandır tasarladığı şeyler uğruna her şeyi feda edecek," dedi Mary, "onda doğal şefkat ve duygular hâlâ etkili. St John sakin görünür Jane, ama içinde bir ateş saklar. Yumuşak biri olduğunu sanabilirsin ama bazı konularda ölüm kadar acımasızdır ve en kötüsü de şu ki, onu verdiği sert karardan caydırmaya vicdanım elvermiyor, kesinlikle bir an için bile bundan dolayı onu suçlayamam. Bu haklı, soylu ve Hıristiyanca bir tutum ama yine de beni çok üzüyor!" Ve güzel gözlerine yaşlar doldu, başını iyice işine eğdi.

"Artık bizim babamız yok, kısa bir süre içinde evimiz ve ağabeyimiz de olmayacak," diye mırıldandı.

O anda küçük bir olay oldu; bu öyle bir olaydı ki sanki kader, "Felaketler tek başına gelmez," atasözünün doğruluğunu ispat etmek ve onların sıkıntılarına sıkıntı katmak için özellikle düzenlemişti. St John bir mektup okuyarak pencerenin önünden geçti. İçeriye girdi.

"John dayımız ölmüş," dedi. İki kız kardeş de çarpılmış gibi oldu; şaşırmış ya da dehşete düşmüş değillerdi; haber onların gözünde üzücü olmaktan çok, şaşırtıcıydı.

Diana, "Ölmüş mü?" diye tekrar etti.

"Evet."

Diana, ağabeyinin yüzüne soru sorar gibi baktı. Alçak sesle, "Peki sonra?" diye sordu.

Ağabeyi, yüzündeki mermer kıpırtısızlığını koruyarak, "Peki sonra ne, Di?" diye cevap verdi. "Sonra ne? Ne olacak ki, hiçbir şey. Oku şunu."

Mektubu onun kucağına koydu. Diana mektuba şöyle bir baktı ve sonra Mary'ye uzattı. Mary mektubu sessizce okuyup ağabeyine geri verdi. Üçü de birbirlerine bakıp gülümsediler; bunlar, basbayağı sıkıcı ve düşünceli gülümsemelerdi.

Diana en sonunda, "Amin! Hiç olmazsa biz yaşıyoruz," dedi.

Mary, "Her halükârda bu, bizi eskisinden daha kötü bir duruma düşürmüyor," dedi.

Bay Rivers, "Sadece bu olay aslında *olabilecek* şeyle ilgili insanın zihninde daha güçlü bir tablo oluşturuyor," dedi, "ve bunun, *olan* şeyle gereğinden canlı bir kıyaslamasını yapıyor." Mektubu katladı, yazı masasının gözüne koyup kilitledikten sonra tekrar dışarı çıktı.

Birkaç dakika boyunca kimse konuşmadı. Sonra Diana bana döndü:

"Jane, bizim bu halimiz ve sırlarımız seni şaşırtmış olmalı,"

dedi, "dayımız kadar yakın bir akrabamızın ölümüne üzülmeyecek kadar katı kalpli insanlar olduğumuzu düşünme. Ancak onu ne gördük ne de tanıyoruz. Annemin erkek kardeşiydi. Babamla o, uzun zaman önce kavga etmişler. Babam onun tavsiyesi üzerine kendisini mahva sürükleyen o spekülasyona girip mülkünün çoğunu tehlikeye atmış. Birbirlerinden karşılıklı olarak şikâyetçi olmuşlar. Kavgalı ayrılmışlar ve bir daha da asla barışmamışlar. Dayım daha sonra daha kârlı işlere girmiş; görünen o ki yirmi bin sterlinlik bir servet kazanmış. Hiç evlenmemişti ve bir kişi dışında hiçbir akrabası yok; onunla da bizimle olduğundan daha yakın olmadı. Babam hep, onun hatasını telafi etmek için malını mülkünü bize bırakacağı düşüncesinde oldu. Bu mektup bize servetini son kuruşuna kadar öteki akrabasına bıraktığını bildiriyor, sadece otuz altın dışında, bu da St John, Diana ve Mary arasında, üç adet yas yüzüğünün* satın alınması için paylaştırılacak, deniyor. Elbette ki dayımız istediği gibi davranma hakkına sahipti ama yine de böyle bir haberi almak kısa bir süre için keyfimizi kaçırdı. Mary ile ben biner sterlinimiz olsa kendimizi zengin sayarız ve böyle bir miktar St John için de değerli olacaktır çünkü onu mutlaka yararlı işler yapmak için kullanırdı."

Bu açıklamadan sonra konu kapandı ve Bay Rivers da kız kardeşleri de bu konuya bir daha hiç değinmedi. Ertesi gün Morton'a gitmek üzere Marsh End'den ayrıldım. Bir sonraki gün de Diana ve Mary, uzaktaki B...'ye gitmek üzere ayrıldılar. Bir hafta içinde Bay Rivers ve Hannah papazevine döndüler ve böylece eski ev terk edilmiş oldu.

---

* Birinin ölümünden sonra o kişiyi hatırlamak için takılan, çoğunlukla üzerinde kişinin ismi ya da resmi olan yüzük (E. N.)

XXXI

Derken, evim –en sonunda bir ev bulmuştum– bir köy eviydi; duvarları kireçle sıvanmış ve zemini zımparalanmış küçük bir oda; içinde yağlıboyayla boyanmış dört sandalye, bir masa, bir saat, bir konsol ve bunun içinde iki ya da üç tabak, kap kaçak ve seramik bir çay takımı. Yukarıda, mutfakla aynı ölçülerde bir oda, tahta bir karyola ve bir şifoniyer, küçük olmasına küçük ama yine de benim eşyalarımın dolduramayacağı kadar büyük bir gardırop. Gerçi kibar ve cömert arkadaşlarımın gerekli olacak bazı şeyleri vererek yaptıkları mütevazı katkıyla giysilerimin biraz çoğaldığı söylenebilirdi.

Akşam oldu. Bana ev işlerinde yardımcı olan küçük öksüze ücret yerine bir portakal verip gönderdim. Ocağın yanında, tek başıma oturuyorum. Bu sabah köy okulu açıldı. Yirmi öğrencim var. Ama aralarından sadece üçü okuma biliyor, hiçbiri yazamıyor ve hesap yapamıyor. Birçoğu yün örebiliyor ve birkaçı biraz dikiş dikiyor. Yöreye özgü bir lehçeyle konuşuyorlar. Şu anda, birbirimizin dilini anlamakta biraz zorlanıyoruz. Öğrencilerimden bazıları cahil oldukları kadar terbiye görmemiş, kaba saba, yola gelmez kızlar; ama bazıları da hem uysal hem de öğrenme arzuları ve beni memnun eden kişilikleri var. Bu kaba giyimli küçük köylülerin tıpkı en kibar ailelerden gelen çocuklar kadar et ve kandan oluştuklarını ve doğal üstünlük, incelik, zekâ ve ince duyguların tohumlarının en soylu insanlar kadar bu kızların kalbinde de

var olması ihtimalinin bulunduğunu unutmamam gerekiyor. Benim görevim bu tohumları geliştirmek olacak; bunu başardıkça mutluluk bulacağım muhakkaktır. Önümde açılan hayattan fazla bir neşe beklemiyorum; yine de eğer aklımı iyi kullanıp gücümü gerektiği gibi sarf edersem, bu hayatın bana günbegün yaşama imkânı tanıyacağına hiç şüphe yok.

Bu sabah ve öğleden sonra yandaki çıplak ve mütevazı sınıfta geçirdiğim saatler boyunca çok mutlu, sakin ve huzurlu muyum? Kendimi aldatmamak için buna hayır cevabını vermeliyim; belli bir yalnızlık hissettim. Kendimi –evet, bir aptal olarak– kendimi aşağılanmış hissettim. Toplumsal varlık skalasında beni yükselteceği yerde alçaltan bir adım atmış olduğumdan şüphe ettim. Duyduğum ve çevremde gördüğüm herkesin cehaleti, yoksulluğu ve kabalığı karşısında zayıf da olsa dehşete kapıldım. Ama bu duygularım yüzünden kendimden nefret etmeme ve kendimi küçümsememe izin vermeyeceğim. Bunların yanlış olduğunu biliyorum, bu da atılmış büyük bir adımdır, onları yenmek için mücadele edeceğim. Yarın, güveniyorum ki, bu duygulardan kısmen kurtulmuş olacağım ve birkaç hafta içinde belki de epeyce bastırılmış olacaklar. Birkaç ay içinde, öğrencilerimde daha iyiye doğru bir değişim ve gelişme görmenin verdiği mutlulukla, tiksintinin yerine minnetin geçmesi mümkün olabilir.

O arada kendime bir soru sormama izin verin: Hangisi daha iyi? Arzuya teslim olmak, tutkuyu dinlemek, acı veren hiçbir çaba göstermemek –hiç mücadele etmemek– ipekten tuzağın içine gömülüvermek, onu örten çiçeklerin üzerinde uyuyakalıvermek mi; güney ikliminde uyanmak, bir yazlık villanın lüksleri arasında, Fransa'da, Bay Rochester'ın metresi olarak yaşamak, zamanımın yarısını onun aşkından aklımı kaybetmiş bir halde geçirmek mi? Çünkü, o, evet, bir süre

için beni gerçekten sevecektir. O beni sevdi, bir daha hiç kimse beni öyle sevmeyecek. Bir daha asla güzellik, gençlik ve zarafete gösterilen o tatlı saygıyı tadamayacağım çünkü bir daha kimse bende bu özellikleri görmeyecek. O benden hoşlanıyor ve benimle gurur duyuyordu. Onun dışında hiç kimse benimle ilgili bir daha böyle bir şey hissetmeyecek. Ama ben nerelerde geziniyorum, ne söylüyorum ve hepsinden öte, ne hissediyorum? Hangisi daha iyi, diye soruyorum, Marsilya'da bir aptalın cennetinde köle olarak bir saatliğine aldatıcı bir mutluluğun ateşiyle tutuşmak ve ardından pişmanlık ve utançla acı gözyaşları dökmek mi, yoksa İngiltere'nin sağlıklı kalbinde, meltemlerin estiği bir dağ kuytusunda özgür ve dürüst bir köy öğretmeni olmak mı?

Evet, şimdi, ilkelere ve kanunlara bağlı kalarak ve çılgın bir ânın akıldışı isteklerini lanetleyip ezerek doğru yaptığımı hissediyorum, Rab beni doğru bir tercihe yönlendirmiş, bana rehber olduğu için Tanrı'ya teşekkür ediyorum!

Akşam düşüncelerimi bu noktaya getirdikten sonra ayağa kalktım, evimin kapısında durup harman gününün sonundaki gün batımına ve köy evimin önündeki sakin tarlalara baktım. Evim, okulla birlikte köyden bir kilometre uzaktaydı. Kuşlar en son şarkılarını söylüyordu.

"Hava yumuşaktı, çiy merhemdi."

Bakarken mutlu olduğumu düşündüm ve bu kadar uzun süredir ağlamam karşısında şaşkınlığa düştüm, neden ağlıyordum? Efendimle bağlanmamızı engelleyen kadere mi, onu bir daha görmeyeceğime mi; yoksa –oradan ayrılmamın sonucu olabilecek– çaresiz üzüntüsü ve ölümcül öfkesine mi; bunlar belki de şu anda onun doğru yoldan ayrılmasına sebep olmuştur, belki de asla düzelme ümidi olmayacak kadar ilerlemiştir öteki tarafa. Bunu düşününce yüzümü güzel akşam

göğünden ve ıssız Morton vadisinden öteye çevirdim; ıssız diyorum çünkü vadinin bana görünen kısmında, ağaçların arasına gizlenmiş olan kilise ve papazeviyle tam aksi uçtaki zengin Bay Oliver ve kızının yaşadığı Vadi Konağı'nın damı dışında hiçbir bina yoktu. Gözlerimi sakladım ve başımı kapımın taş çerçevesine yasladım ama kısa bir süre sonra küçük bahçemi, ötesindeki çayırlıktan ayıran çitin kapısından gelen hafif bir ses başımı kaldırmama sebep oldu. Bir köpek –bunun ihtiyar Carlo, Bay Rivers'in puanter cinsi köpeği olduğumu hemen görmüştüm– burnuyla kapıyı itiyordu ve St John da kavuşturduğu kollarını kapıya yaslamıştı; alnı kırışmıştı, bakışları neredeyse hoşnutsuzluk ifade edecek kadar ciddiydi ve bana dikilmişti. İçeri gelmesini söyledim.

"Hayır, kalamam sadece size kız kardeşlerimin bıraktığı küçük bir paketi getirdim. Sanırım içinde bir boya kutusu, kalemler ve kâğıt var."

Paketi almak üzere ona yaklaştım; çok hoşuma gidecek bir hediyeydi bu. Bay St John yüzümü dikkatle inceledi; sert bir biçimde, diye düşündüm, yaklaştıkça. Yüzümde gözyaşlarının izlerinin göründüğüne hiç şüphe yoktu.

"İlk gün işinizi umduğunuzdan daha zor mu buldunuz?" diye sordu.

"Ah, hayır! Tam aksine, zamanla öğrencilerimle çok daha iyi anlaşacağımı düşünüyorum."

"Ama belki de yaşama koşullarınız, köy eviniz, mobilyalarınız sizi hayal kırıklığına uğratmıştır? Gerçekten de pek yetersizler ama..." Onun sözünü kestim:

"Evim temiz ve korunaklı; mobilyalarım yeterli ve ferah. Gördüğüm her şey, benim ümitsiz değil, tam aksine minnettar olmama sebep oldu. Ben bir halının, bir koltuğun ve gümüş takımların yokluğuna üzülecek kadar aptal ve konfor düşkü-

nü değilim; üstelik beş hafta önce hiçbir şeyim yoktu; yersiz yurtsuz, bir dilenci, bir avareydim; şu anda dostlarım, evim, işim var. Tanrı'nın nasıl olup da bu kadar iyi, dostlarımın nasıl bu kadar cömert ve bana düşenin nasıl bu kadar bol olduğuna şaşıyorum. Üzülmüyorum."

"Ama yalnızlık sizi bunaltmıyor mu? Ardınızdaki küçük ev karanlık ve boş."

"Yalnızlıktan sıkılmak bir yana, daha şu sükûnetin tadını çıkaracak zamanım bile olmadı."

"Çok iyi, umarım dediğiniz kadar mutlusunuzdur; her halükârda, aklınız size, Lut'un karısının müstereddit korkularına teslim olmak için henüz çok erken olduğunu söyleyecektir. Sizi tanımadan önce ardınızda neler bıraktığınızı elbette bilmiyorum ama, ardınıza bakma eğiliminizi güçlendirecek her isteğe azimle karşı koymanızı tavsiye ederim size; şu anki işinize dört elle sarılın, en azından birkaç ay boyunca."

"Benim de niyetim bu," diye cevap verdim. St John konuşmasını sürdürdü:

"İnsanın yaradılışının yaptığı şeyleri denetlemesi ve tabiatın yönünü değiştirmesi zor bir iştir ama kendi tecrübelerimle bunun yapılabildiğini biliyorum. Tanrı bize bir ölçüde kaderimizi yaratma gücünü vermiştir ve bedenimiz elde edemediği bir yiyeceği talep ettiğinde –irademiz takip edemeyeceğimiz bir yolu izlediğinde– açlıktan ölmemize de, çaresizlik içinde bir şey yapmamamıza da gerek yoktur; zihnimiz için başka bir besin bulmamız gerekir; bu besinin de onun tatmak istediği yasak meyve kadar güçlü ve belki de ondan daha saf olması gerekir ve o maceracı ayaklarımızla Kader'in bize kapattığı yoldan daha çetin bile olsa, daha doğru ve geniş bir yola koyulmamız gerekir.

"Bir yıl önce çok mutsuzdum çünkü papazlığa girerek

yanlış bir iş yaptığımı düşünüyordum; bu mesleğin monotonluğu beni ölümüne sıkıyordu. Dünya üzerinde daha hareketli yaşam –edebiyatla ilgili daha heyecan verici çalışmalar, bir sanatçının, bir yazarın, bir hatibin kaderi– için yanıp tutuşuyordum; papazlık olmasın da ne olsa olurdu; evet, stajyer papaz cüppemin altında bir siyasetçinin, bir askerin, zafer âşığı, şeref düşkünü, iktidar meraklısı bir insanın kalbi çarpıyordu. Düşündüm, hayatım o kadar sefildi ki değiştirmek gerekiyordu ya da ölmeliydim. Karanlık ve mücadeleyle geçen bir mevsimden sonra aydınlık geldi ve rahatladım; sıkışmış varlığım bir anda sınırsız bir ovaya yayıldı; içimdeki güçler ayaklanmaları, kuvvet toplamaları, kanatlarını açmaları ve bilinenin ötesine geçmeleri için Tanrı'dan bir çağrı aldı. O bana bir görev vermişti; bunu gerçekleştirmek için bir askerin, devlet adamının ve hatibin hüneri, gücü, cesareti ve konuşma mahareti, yani en iyi nitelikleri gerekiyordu çünkü iyi bir misyoner bütün bu nitelikleri kendinde toplamalıdır.

"Kararım misyoner olmaktı. O andan itibaren halet-i ruhiyem değişti. Sanki her hünerimi ayrı ayrı bağlayan zincirler çözülüp düşmüş ve ardında sızlayan yaralardan başka bir şey de bırakmamıştı ki, bunları da ancak zaman iyileştirebilir. Nitekim babam, bu kararıma karşı çıktı ama onun ölümünden beri önümde hiçbir meşru engel kalmadı; bazı işler yoluna konulup Morton'da benim yerimi alacak biri bulunduktan ve birkaç duygusal bağ koparılıp kesildikten –üstesinden geleceğimi bildiğim çünkü üstesinden geleceğime yemin ettiğim son bir çatışma yaşadıktan– sonra Doğu'ya gitmek üzere Avrupa'dan ayrılacağım."

Bunları, kendine has bastırılmış ama yine de karşısındakinin duygularını gözeten bir ses tonuyla söyledi; konuşmayı bitirdiğinde bana değil batan güneşe bakıyordu, ben de oraya baktım. İkimizin de sırtı çitin kapısından tarlaya doğru uza-

nan yola çevrilmişti. Otların kapladığı yolda hiçbir ayak sesi duymadık; o an orada duyulan tek şey, vadide akan suyun sesiydi; o yüzden gümüş bir çan kadar tatlı ve neşeli bir ses duyduğumuzda şaşırmamızdan daha doğal bir şey yoktu.

"İyi akşamlar, Bay Rivers. İyi akşamlar, ihtiyar Carlo. Köpeğiniz dostlarını sizden daha çabuk tanıyor, efendim; ben daha tarlanın dibindeyken kulaklarını kaldırıp kuyruğunu sallamaya başladı oysa şu anda sizin sırtınız bana dönük."

Bu doğruydu. Bay Rivers o müzikal konuşmanın daha başını duyduğu anda sanki tepesinde bir şimşek çakmış gibi şaşırmıştı. Ama cümlesi bittiğinde, konuşan kişinin onu şaşırttığı anda durduğu gibi durmaktaydı; kolu kapıda ve yüzü batıya dönük bir halde. En sonunda, ölçülü bir ihtiyatla döndü. Bana sanki yanında bir görüntü canlanmış gibi gelmişti. Onun bir buçuk metre kadar önünde, beyazlara bürünmüş biri vardı; genç ve zarif bir insandı bu; dolgundu ama hatları biçimliydi ve Carlo'yu okşamak için eğildikten sonra başını kaldırıp da uzun bir peçeyi geriye attığında, Bay St John'un bakışlarının altında, mükemmel güzelliğe sahip bir yüz çiçek açmıştı. Mükemmel güzellik güçlü bir ifade ama bunu geri almaya ya da sınırlamaya hiç niyetim yok çünkü Albion'un ılımlı ikliminin yoğurduğu en tatlı yüz hatları, nemli topraklarıyla buğulu göklerinin yetiştirip koruduğu güller ve leylaklar kadar saf renkler bu durumda bu terimin kullanılmasını haklı çıkartıyordu. Hiçbir güzellik eksik değildi, hiçbir kusur algılanmıyordu, genç kızın düzgün ve ince yüz hatları vardı, gözleri güzel resimlerde gördüğümüz gözlerin rengini ve şeklini taşıyordu, büyük, siyah ve iriydiler; güzel bir gözü böyle yumuşak bir büyü gibi çevreleyen uzun, gölgeli kirpikler, kalemle çekilmiş gibi görünen kaşlar yüze açıklık katıyordu; beyaz, kırışıksız alnı, teninin ve parlayan gözlerinin o canlı güzelliğinden çok daha fazla sükû-

net yayıyordu; dudaklar da kırmızı, sağlıklı ve tatlı bir biçime sahipti; düzgün ve parlak dişlerde hiçbir kusur yoktu, küçük ve gamzeli çene, zengin ve bol bukleler de yüzü süslüyordu; kısacası bütün avantajlar karışıp ideal bir güzellik oluşturarak onda birleşmişti. Bu güzel yaratığa bakarken şaşırmıştım, onu bütün kalbimle takdir ediyordum. Doğa onu yaratırken iltimas geçmiş olmalıydı ve armağanlarını her zamanki gibi bir üvey annenin cimriliğiyle dağıtacağına, bu sevgili kuluna bir sultanın cömertliğiyle hediyeler ihsan etmişti.

St John Rivers gökten yere inmiş bu melekle ilgili ne düşünüyordu? Ona doğru dönüp de baktığını görünce kendi kendime doğal olarak bu soruyu sordum. Ve aynı doğallıkla bu sorunun cevabını onun yüzünün aldığı ifadede aradım. Bay Rivers gözlerini Peri'den çekmiş, çitin kenarında büyümekte olan birkaç papatyaya bakıyordu.

Çiçeklerin kar beyazı başlarını ayağıyla ezerek, "Güzel bir gece ama sizin tek başına dışarıda olmamanız gereken bir saat," dedi.

"Ah, S...'den," (otuz kilometre kadar uzaktaki büyük bir kasabanın adını veriyordu) "daha bu öğleden sonra geldim. Babam bana okulunuzu açmış olduğunuzu ve yeni öğretmenin geldiğini söyledi ve çaydan sonra şapkamı takıp onu görmek için vadiyi tırmandım; bu o mu?" Beni işaret ediyordu.

St John, "O," dedi.

Genç kız, çocuksu olmakla birlikte hoş olan doğrudan ve naif bir ses ve tavırla bana, "Morton'ı seveceğinize inanıyor musunuz?" dedi.

"Umarım severim. Burayı sevmek için birçok nedenim var."

"Öğrencileriniz umduğunuz kadar ilgililer mi?"

"Oldukça."

"Evinizi sevdiniz mi?"

"Çok."

"Güzel döşemiş miyim?"

"Gerçekten çok güzel."

"Alice Wood'u sizin işlerinizi görmesi için seçmem uygun olmuş mu?"

"Gerçekten çok uygun olmuş. Hem kolay öğrenen bir kız hem de becerikli." Öyleyse bu, zengin Bay Oliver'ın mirasçısı Bayan Oliver olmalı, diye düşündüm; görünüşe bakılırsa servet konusunda olduğu kadar tabiatın kendisine verdiği armağanlar konusunda da şanslıydı! Acaba onun doğumu sırasında hangi gezegenler yan yana gelip de bu mutlu bileşimi sağlamışlardı?

"Bazen gelip size derslerde yardımcı olurum," diye ekledi. "Sizi ara sıra ziyaret etmek benim için bir değişiklik olur, değişikliği severim. Bay Rivers, S...'de öyle neşeli zamanlar geçirdim ki. Dün gece, daha doğrusu bu sabah ikide hâlâ dans ediyordum. İsyanlar çıktıktan sonra ...inci alay oraya karargâh kurmuş; subaylar dünyanın en hoş erkekleri; bizim bütün o genç bıçak bileyicilerimizi, makas tüccarlarımızı utandırıyorlar."

Bana Bay St John'un alt dudağı dışarı doğru çıkmış ve üst dudağı bir an için kıvrılmış gibi geldi. Genç kız ona gülerek bu bilgiyi verirken genç adamın ağzının epeyce bir gerildiği ve yüzünün alt kısmının olağandışı bir biçimde katı ve sert bir şekil aldığı kesindi. Bakışlarını papatyalardan ona çevirdi. Bu, gülümsemeyen, soru soran ve anlamlı bir bakıştı. Genç kız bu bakışa ikinci bir gülüşle karşılık verdi ve gülmek onun gençliğine, pembe yanaklarına, gamzelerine, parlak gözlerine çok yakıştı.

Bay St John hiç sesini çıkarmadan ciddi ciddi dururken o tekrar Carlo'yu okşamak üzere eğildi. "Zavallı Carlo beni seviyor," dedi. "O arkadaşlarına karşı katı ve mesafeli değil ve eğer konuşabilseydi sessiz durmazdı."

O köpeğin başını okşarken, hayvanın genç ve sert efendisinin önünde, doğuştan gelen bir zarafetle eğilirken, efendinin yüzüne kan yürüdüğünü, ciddi gözlerinin ani bir ateşle eridiğini ve karşı konulmaz duygularla parladığını gördüm. Böyle kıpkırmızı ve ateşler içindeyken, genç kız bir kadın olarak ne kadar güzelse, o da bir erkek olarak o kadar güzeldi. Göğsü bir kere inip kalktı; sanki kocaman kalbi, onun iradesine rağmen, despot sınırlamalardan usanıp özgürlüğünü kazanmak için güçlü bir sıçrama yapmıştı. Ama sanırım Bay St John, tıpkı kararlı bir binicinin şaha kalkan atını dizginlemesi gibi onu dizginlemişti. Kendisine doğru yapılan nazik hamlelere ne sözle ne de hareketle karşılık veriyordu.

Bayan Oliver başını kaldırarak, "Babacığım artık bize hiç gelmediğinizi söylüyordu," diye sürdürdü sözlerini. "Neredeyse Vale Konağı'nın yabancısı oldunuz. Babam bu akşam yalnız, pek de iyi durumda değil; benimle dönüp onu ziyaret eder misiniz?"

St John, "Bay Oliver'ı rahatsız etmek için hiç de uygun bir saat değil," diye cevap verdi.

"Uygun bir saat değil mi? Ama ben uygun olduğunu söylüyorum. Bu babacığımın en çok arkadaş istediği saattir; atölyeler kapanır, onun da kendisini oyalayacağı bir iş kalmaz. Hadi Bay Rivers, gelin işte. Neden bu kadar mahcup, böyle ciddisiniz?" Genç adamın susarak bıraktığı boşluğu kendi cevabıyla doldurmuştu.

Sanki şaşırmış gibi buklelerle süslü başını sallayarak, "Unutmuşum!" diye bağırdı. "Ne kadar aptal ve düşüncesizim! Beni bağışlayın. Benim gevezeliklerime katılacak bir ruh halinde olmamak için sebeplerinizin olduğu aklımdan çıkmış. Diana ve Mary sizi terk ettiler, Moor House da kapatıldı ve çok yalnızsınız. Sizi üzdüğüme eminim. Hadi gelin de babamı görün."

"Bu gece olmaz, Bayan Rosamond, bu gece olmaz."

Bay St John neredeyse bir makine gibi konuşuyordu, onu böyle reddetmek için ne kadar güç harcadığını bir kendisi bilirdi.

"Pekâlâ madem bu kadar inat ediyorsunuz, ben de gidiyorum çünkü daha fazla kalmaya cesaret edemem, çiy düşmeye başladı bile. İyi akşamlar!"

Genç kız elini uzattı. Bay St John, ona sadece dokunmakla yetindi. "İyi akşamlar!" diye tekrar etti, sesi bir yankı kadar alçak ve boğuktu. Genç kız yola koyuldu ama bir an sonra geri döndü.

"İyi misiniz?" diye sordu. Bu soruyu sorması akla yakındı; genç adamın yüzü onun kıyafeti kadar beyazdı.

Bay St John, "Gayet iyiyim," diyerek başını eğip kapıdan ayrıldı. O bir yöne gitti, genç kız öteki yöne. Bayan Oliver, bir peri gibi tarlanın içinde uzaklaşırken onun ardından bakmak için iki defa arkasını döndü; Bay St John ise bir defa bile arkasına dönmeden kararlı adımlarla uzaklaştı.

Başka insanların çektiği acıları ve feda ettiği şeyleri görmek düşüncelerimi kendi acılarımdan uzaklaştırmıştı. Diana Rivers, ağabeyinin "ölüm kadar acımasız" olduğunu söylerken abartmıyordu.

XXXII

Köy okulunun işlerini elimden geldiği kadar sadakat ve canlılıkla sürdürdüm. İlk başta gerçekten çok zordu. Öğrencilerimi ve huylarını epeyce bir çaba göstermek suretiyle kavrayıncaya kadar biraz zaman geçti. Onlara kimse bir şey öğretmemişti, bütün yetenekleri uykudaydı; ilk başta bana son derece aptal göründüler; hepsi aynı ölçüde kalın kafalı gibiydi ama kısa bir süre içinde yanıldığımı anladım. Tıpkı eğitimli insanlar arasında olduğu gibi onların arasında da farklar vardı ve ben onları, onlar da beni tanımaya başladıkça bu farklar hızla gelişti. Benim karşımda, benim kullandığım dil, benim kurallarım ve yöntemlerim karşısında duydukları şaşkınlık bir kere aşıldıktan sonra bu ağır görünümlü, boş bakışlı köylülerden bazılarının gayet zeki kızlara dönüştüğünü gördüm. Birçoğu itaatkâr ve sevimli de olduklarını göstermişti ve onların arasında doğal bir nezaket ve kalıtsal bir saygının yanında, benim hem iyi niyetimi hem de takdirimi kazanan mükemmel bir kapasitenin örneklerine de epeyce rastladım. Bu kızlar kısa bir süre içinde işlerini iyi yapmaktan, kendilerine tertipli bir biçimde bakmaktan, görevlerini eksiksiz bir biçimde öğrenmekten ve sakin ve düzenli bir terbiye edinmekten zevk alır oldular. Bu kadar hızlı bir ilerleme kaydetmeleri bazen şaşırtıcı bile oluyordu ve ben bundan, dürüst bir mutluluk ve gurur duyuyordum; üstelik en iyi kızlardan bazılarını kişisel olarak da sevmeye başlamıştım, onlar da beni seviyordu.

Öğrencilerimin arasında bir sürü çiftçi kızı vardı; neredeyse yetişkin genç kadınlardı. Okumayı, yazmayı ve dikiş dikmeyi zaten biliyorlardı ve onlara dilbilgisinin unsurlarını, coğrafyayı, tarihi ve daha ince işlemeler yapmayı öğretiyordum. Aralarında çok saygıdeğer kişilikler buldum –bilgiye aç ve gelişmeye yatkın kişilikler– ve onlarla, onların evlerinde çok hoş akşam saatleri geçirdim. Böyle zamanlarda ebeveynleri (çiftçi ve karısı) beni ilgiye boğardı. O sade kibarlıklarını kabul eder ve buna, düşünceli bir hareketle –onların duygularını titizlikle ele alarak– karşılık verirdim; bu belki de pek alışık olmadıkları ve hem onları mutlu eden hem de onlara faydası dokunan bir şeydi çünkü bir yandan kendilerini kendi gözlerinde yükseltirken gördükleri farklı muameleyi hak etmek için bunu taklit etmelerine sebep oluyordu.

Çevredeki herkes tarafından sevildiğimi hissediyordum. Ne zaman dışarıya çıksam her taraftan içten selamların verildiğini duyar, dostça gülümsemelerle karşılanırdım. Herkesin saygı göstermesi, bu çalışan insanların saygısı bile olsa, "sakin ve tatlı gün ışığında oturmak" gibidir: Işığın altında, insanın içinde huzurlu duygular tomurcuklanır ve çiçek açar. Hayatımın bu döneminde kalbim keyifsizlikten kapandığından çok daha sık, minnetle kabarmıştır ve yine de ey okur, size her şeyi anlatmam gerekirse, bu sakin, bu faydalı varoluşun ortasında, öğrencilerimin arasında şerefli bir çaba göstererek geçirdiğim bir günün ve mutlu bir biçimde tek başıma resim yaparak ve okuyarak geçirdiğim bir akşamın ardından gece tuhaf rüyalar görürdüm: Çok renkli, heyecanlı, fırtınalı olaylarla dolu rüyalar; macera, insanı heyecanlandıran tehlikeler ve romantik rastlantılarla dolu olmadık sahnelerin ortasında tekrar tekrar Bay Rochester'la karşılaşırdım; bu karşılaşma her zaman heyecanlı bir buhran ortamında olurdu

ve sonra onun kollarında olmak, sesini duymak, gözlerimin onun gözleriyle buluşması, eline, yanağına dokunmak, onu sevmek, onun tarafından sevilmek duygusu –onun yanında bir ömür geçirme ümidi– bütün gücü ve ateşiyle yenilenirdi. Sonra uyanırdım. Ardından nerede ve ne durumda olduğumu hatırlardım. Sonra perdesiz yatağımda titreyerek kalkardım, sakin ve karanlık gece ümitsizliğin çırpınışına ve tutkunun patlamasına şahit olurdu. Yine de ertesi gün saat dokuzda hiç aksatmadan okulu açar; günün istikrarlı görevlerine sakin bir biçimde hazırlanmış olurdum.

Rosamond Oliver, beni ziyaret etme sözünü tutmuştu. Okula genellikle sabahleyin at üstünde yaptığı gezinti sırasında uğrardı. Midillisinin sırtında kapıya gelir, ardında da özel üniformalı atlı bir uşak olurdu. Onun, o mor binici kıyafeti ve yanaklarını öpüp omuzlarında dalgalanan uzun buklelerinin üzerine taktığı zarif, siyah Amazon şapkası içindeki görüntüsünden daha güzel hiçbir şey olamazdı; işte o köy binasına girip gözleri kamaşmış köylü çocuklarının arasında bu halde gezinirdi. Genellikle Bay Rivers'ın günlük din derslerini vermekle meşgul olduğu sırada gelirdi. Bu ziyaretçinin bakışlarının genç rahibin kalbini delmesinden korkardım. Onun geldiğini görmese bile bir tür içgüdüyle fark ederdi ve kapıya bakmıyor olduğunda bile o içeri girdiği zaman yanakları kızarır ve mermerimsi yüz hatları gevşemese bile, tarif edilmez bir biçimde değişir ve bütün kıpırtısızlığı içinde, çalışan bir kastan ya da bir bakıştan daha güçlü ama bastırılmış bir hareketi ifade ederdi.

Bayan Oliver elbette gücünün farkındaydı; zaten genç adam da bunu saklamıyor, saklayamıyordu. Bütün o Hıristiyan metanetine rağmen, genç hanım yanına gidip ona hitap ettiğinde ve yüzüne karşı neşeyle, cesaret verircesine ve hatta

ondan hoşlandığını belli edercesine gülümsediğinde Bay Rivers'ın elleri titrer ve gözleri çakmak çakmak yanardı. Dudaklarıyla değilse bile, o hüzünlü ve kararlı bakışıyla, sanki şöyle diyordu, "Seni seviyorum ve senin de beni tercih ettiğini biliyorum. Beni böyle sessiz kılan başarım konusunda ümitsiz olmam değildir. Eğer sana kalbimi teklif etsem kabul edeceğine inanıyorum. Ama bu kalp kutsal bir mihrabın üzerinde yatmaktadır; ateşe atılmıştır. Kısa bir süre içinde yanıp kül olmuş bir kurbandan başka bir şey olmayacaktır."

O zaman da Rosamond hayal kırıklığına uğramış bir çocuk gibi suratını asardı; dalgın bir bulut ışıltılı canlılığını yumuşatır; elini hemen onun elinden çeker ve gözlerini onun, hem kahramana hem de bir şehide benzeyen gözlerinden gelip geçici bir huysuzlukla uzaklaştırırdı. Genç kız kendisini böyle terk ettiğinde, St John'un onun ardından gitmek, onu çağırmak, durdurmak için dünyaları vereceğine şüphe yoktu ama onun aşkının cenneti için gerçek, ebedi Cennetten feragat etmeyi aklının ucundan bile geçirmezdi. Zaten tabiatında olan her şeyi –maceracı, arzulu, şair, rahip– tek bir aşkın sınırlarının içine sığdırması mümkün değildi. Vale Konağı'nın salonlarının ve huzurunun karşılığında misyonunun geniş savaş alanlarından vazgeçemezdi. Bütün içine kapalılığına rağmen onunla bir defa baş başa konuşmaya cesaret ettiğimde ondan bir sürü şey öğrenmiştim.

Bayan Oliver, sık sık yaptığı ziyaretleriyle köy evimi şereflendiriyordu. Onun, fazla bir gizem ya da gizlilik taşımayan kişiliğiyle ilgili her şeyi öğrenmiştim. Biraz cilveliydi ama kalpsiz değildi; titizdi ama değersiz bir bencil de değildi. Doğduğu andan beri her dediği yapılmıştı ama tamamıyla şımarık sayılmazdı. Aceleciydi ama iyi huyluydu; mağrurdu (bu elinde değildi, aynaya her baktığında öyle büyük bir güzellik görüyordu ki) ama yapmacık bir hali yoktu; cömertti;

servetin yarattığı gururu tanımıyordu; becerikliydi, yeterince akıllıydı; neşeli, canlı ve düşüncesizdi. Uzun lafın kısası, benim gibi, kendi cinsinden, soğukkanlı bir gözlemci için bile çok hoştu ama derin bir ilginçliği, fazla bir etkileyiciliği yoktu. Onunki, örneğin St John'un kız kardeşlerinin aklından çok daha farklıydı. Yine de onu, neredeyse öğrencim Adèle'i sevdiğim gibi seviyordum; tek farkla: Üzerine titreyip ders verdiğimiz bir çocuğa, aynı ölçüde çekici yetişkin bir tanıdığımıza duyduğumuzdan daha sıcak bir yakınlık duyarız.

Onun da bana kanı kaynamıştı. Benim Bay Rivers'a benzediğimi söylüyordu, ama sadece, şöyle bir farkla: Onun onda biri kadar güzel değildim, ben de tatlı ve tertemizdim ama o bir melekti. Ama ben de onun gibi iyi kalpli, akıllı, sakin ve güçlüydüm. Benim köy okulunda öğretmenlik yapmamın bir *lusus naturae** olduğuna inanıyordu, daha önceki hayatımdan –eğer bilinse– aşk ve maceralarla süslü güzel bir roman çıkacağından emindi.

Bir gece her zamanki çocuksu canlılığı ve düşüncesiz olmakla birlikte insanı gücendirmeyen merakıyla küçük mutfağımdaki dolabı ve masanın çekmecesini karıştırırken önce iki Fransızca kitap, Schiller'in bir eseri, bir Almanca dilbilgisi kitabı ve Almanca sözlükle resim malzemelerimi ve birkaç eskizimi buldu; bunların arasında öğrencilerimden biri olan melek gibi güzel bir kızın karakalemle yapılmış bir portresiyle Morton Vadisi'nden ve etraftaki bozkırlardan alınmış çeşitli görüntüler de vardı. Bayan Oliver önce şaşkınlıktan kalakaldı, sonra sevinçle hareketlendi.

Bu resimleri ben mi yapmıştım? Fransızca ve Almanca biliyor muydum? Ne kadar hoştum, bir mucizeydim! Onun

* *Lat.* Hilkat garibesi. (Çev. N.)

S...'de okuduğu ilkokuldaki öğretmeninden daha iyi resim çiziyordum. Babasına göstermesi için kendisinin bir resmini çizer miydim?

"Zevkle," diye cevap verdim ve böyle mükemmel ve ışıltılı bir modelin resmini yapma fikri karşısında bir sanatçı heyecanı duydum. O sırada üzerinde koyu mavi ipekli bir elbise vardı; kolları ve boynu çıplaktı, tek süsü kestane rengi saçlarıydı ve omuzlarının üzerinde el değmemiş bukleler halinde dalgalanıyorlardı. Bir tabaka ince karton alıp özenle resmini çizdim. Bu resmi renklendirme zevkini yaşayacağım konusunda kendi kendime söz verdim ve o sırada saat geç olduğu için ona bir başka gün gelip bana poz vermesi gerektiğini söyledim.

Beni babasına öyle bir anlatmış ki, ertesi akşam Bay Oliver da ona eşlik etmişti; uzun boylu, hantal yüzlü, orta yaşlı, saçları beyazlamış bir adamdı, onun yanında kızı, ağarmış bir kulenin yanında parlak bir çiçek gibiydi. Bay Oliver az konuşan, belki biraz da mağrur birine benziyordu ama bana karşı çok kibar davranmıştı. Rosamond'un portresinin eskizi onu çok memnun etmişti; bunu bitirmem gerektiğini söyledi. Ertesi günün akşamını Vale Malikânesi'nde geçirmem konusunda da ısrar etti.

Gittim. Buranın, sahibinin servetini cömertçe gözler önüne seren geniş ve güzel bir ev olduğunu gördüm. Orada kaldığım süre boyunca Rosamond neşe ve mutlulukla doluydu. Babası da bana karşı candan davranıyordu, çaydan sonra benimle sohbet ederken Morton Okulu'nda yaptıklarımı nasıl takdir ettiğini güçlü bir biçimde ifade etti ve gördüklerinden, duyduklarından burası için fazla iyi olmamdan ve kısa bir süre içinde daha iyi bir yere gitmek için burayı terk etmemden korktuğundan söz etti.

Rosamond da, "Zaten," diye bağırdı, "o, yüksek tabakadan bir ailede mürebbiyelik yapacak kadar akıllı, babacığım!"

Ben yüksek tabakadan bir ailenin yanında çalışmaktansa şimdi olduğum yerde olmayı tercih ederim, diye düşündüm. Bay Oliver, Bay Rivers'tan –Rivers ailesinden– büyük bir saygıyla söz etti. Bu adın civardaki eski ve köklü bir isim olduğunu ve evin eski sahiplerinin çok zengin olduklarını ve bir zamanlar bütün Morton'ın onlara ait olduğunu ve şimdi de, onun kanaatine göre, o evin reisinin eğer istese en iyi ailelerden birinin kızıyla evlenebileceğini söyledi. Böyle güzel ve yetenekli genç bir adamın misyoner olarak dışarıya gitmekte kararlı olmasına üzüldüğünü de ekledi; bu, çok değerli bir hayatı çöpe atmak demekti. Görünüşe bakılırsa babası, Rosamond'un St John'la birleşmesinin önüne bir engel çıkarmazdı. Anlaşılan Bay Oliver, genç rahibin soylu ailesinin, köklü adının ve kutsal görevinin, servetinin eksikliğini telafi ettiğini düşünüyordu.

Kasım ayının beşiydi ve okul tatildi. Küçük hizmetçim, evimi temizlemeye yardım ettikten sonra aldığı bir peni ücretten memnun bir halde evine gitmişti. Her şey tertemiz ve pırıl pırıldı; yerler ovulmuş, ocak cilalanmış, sandalyeler iyice silinmişti. Kendime de çekidüzen vermiştim ve artık istediğim gibi geçirebileceğim bütün öğleden sonra önümde uzanıyordu. Birkaç sayfa Almanca çeviri bir saatimi aldı, sonra paletimi ve kalemlerimi aldım ve daha kolay olduğu için daha rahatlatıcı olan Rosamond Oliver'ın resmini tamamlama işine daldım. Başı zaten bitmişti, sadece arka planı boyamak ve perdeleri gölgelemek kalmıştı. Bir de olgun dudaklara biraz karmen kırmızısı katmak, saçlara şurada burada yumuşak birkaç bukle eklemek, mavimsi gözkapaklarının altındaki kirpiklerin gölgesini derinleştirmek gerekiyordu. Bu güzel ayrıntıların tamamlanması işine dalmıştım ki kapım hızla vurularak açıldı ve içeri St John Rivers girdi.

"Tatil gününüzü nasıl geçirdiğinizi görmeye geldim,"

dedi. "Düşüncelere dalmış olmadığınızı umuyorum. Hayır, bu iyi; resim çizerken kendinizi yalnız hissetmezsiniz. Görüyorsunuz, şu ana kadar harika bir biçimde dayanmanıza rağmen size hâlâ pek güvenemiyorum. Size akşam yalnız kaldığınız saatlerde okumanız için bir kitap getirdim." Masanın üzerine yeni basılmış bir kitap koydu; bu bir şiir kitabıydı; o günlerin –modern edebiyatın altın çağının– şanslı okurlarına sık sık lütfedilen o gerçek sanat eserlerinden biriydi bu. Yazık! Bizim dönemimizin okurları çok daha az armağan alıyor. Ama cesaret! Ne kimseyi suçlamak ne de yakınmak için sözlerimi keseceğim. Şiirin ölmediği ve dehanın kaybolmadığını biliyorum; servet tanrısı ne birini ne diğerini iktidarı altına alıp ellerini kollarını bağladı; köleleştirmedi de; bir gün ikisi de varlıklarını, özgürlüklerini ve güçlerini tekrar kazanacaklar. Güçlü melekler cennette emniyette! Onların mahvoluşu karşısında alçak ruhlar bayram edip zayıf ruhlar ağladığında onlar bulundukları yerden bakıp gülüyor. Şiir mahvedildi. Deha kovuldu, öyle mi? Hayır! Sıradanlık, hayır: Haset sizi bu düşünceye sevk etmesin. Hayır, şiir ve deha sadece yaşamakla kalmıyor, hükümlerini sürdürüyor ve gerekli bedelleri ödüyorlar ve onların soylu etkisi her yere yayılmazsa siz cehenneme düşersiniz; kendi bayağılığınızın cehennemine.

Ben *Marmion*'un –kitap *Marmion*'du– parlak sayfalarına büyük bir hevesle bakarken St John da yaptığım resmi incelemek üzere eğilmişti. Uzun boylu bedeni irkilerek tekrar ayağa kalktı; hiçbir şey söylemedi. Başımı kaldırıp ona baktım, gözlerini benden kaçırıyordu. Onun düşüncelerinin ne olduğunu iyi biliyor ve kalbini açıkça okuyabiliyordum; o anda kendimi ondan daha sakin ve soğukkanlı hissediyordum; geçici de olsa onun üzerinde bir üstünlüğe sahiptim ve eğer elimden gelirse ona bir iyilik yapmak niyetindeydim.

Bütün o katılığı ve öz denetimiyle, diye düşündüm, *kendisine çok fazla görev yüklüyor; her türlü duyguyu ve sancıyı içine kilitliyor; hiçbir şeyi ifade ve itiraf etmiyor. Evlenmemesi gerektiğine inandığı tatlı Rosamond'undan biraz söz etmenin ona iyi geleceğinden eminim; onu konuşturacağım.*

Önce, "Biraz otursanıza, Bay Rivers," dedim. Ama her zamanki gibi, kalamayacağını söyleyerek karşılık verdi. Aklımdan, "Çok iyi," diye cevap verdim, "istiyorsan ayakta dur ama hemen gitmeyeceksin, ben çok kararlıyım, en azından yalnızlık benim için olduğu kadar senin için de kötü. Senin güveninin o gizli pınarını keşfedip keşfedemeyeceğimi göreceğiz bakalım; o mermerden göğse bir damla anlayış merhemi damlatınca açılacak mı, görelim."

Hiç lafı dolandırmadan, "Bu portre benzemiş mi?" diye sordum.

"Benzemek mi! Kime? Çok yakından incelemedim."

"İncelediniz, Bay Rivers."

Benim bu ani ve tuhaf diklenmem de onu şaşırtmıştı. Bana şaşırarak baktı. İçimden, "Ah, bu daha hiçbir şey değil," dedim. "Senden biraz ilgisiz bir tavır görünce ne yapacağımı şaşıracak değilim." Epeyce ileri gitmeye hazırlandım. Devam ettim, "Resmi yakından ve iyice incelediniz ama bir daha bakmanıza da itirazım olmaz," diyerek kalkıp resmi onun eline verdim.

"Güzel çalışılmış bir portre," dedi; "Yumuşak, açık renkler; çok zarif ve düzgün bir çizim."

"Evet, evet, bütün bunları biliyorum. Ama kimin portresi bu? Kime benziyor?"

Biraz tereddüt ederek cevap verdi, "Bayan Oliver olmalı."

"Elbette. Ve şimdi efendim, bu doğru tahmininizi ödüllendirmek üzere size bu resmin çok dikkatli ve aslına sadık bir

kopyasını yapmayı vaat ediyorum; elbette bu hediyeyi kabul edeceğinizi söylerseniz. Değersiz bulacağınız bir teklif için zamanımı harcayıp zahmete girmek istemem."

Resme bakmaya devam etti; baktıkça, elinde sıkı sıkı tuttukça, daha fazla imreniyor gibiydi. "Çok benzemiş!" diye mırıldandı. "Gözleri çok güzel yapılmış, renk, ışık, ifade mükemmel. Gülümsüyor!"

"Bunun benzeri bir resme sahip olmak sizi rahatlatır mı, yaralar mı? Bunu söyleyin bana! Madagaskar'da, Ümit Burnu'nda ya da Hindistan'dayken, bu hatıraya sahip olmak sizin için bir teselli olur mu? Yoksa bunu görmek sizi zayıflatıp üzecek şeyleri mi hatırlatır?"

Bu sefer de çekinerek gözlerini kaldırdı; bana baktı, kararsız ve rahatsızdı, resmi tekrar inceledi.

"Ona sahip olmak isteyeceğim kesin; bunun mantıklı olup olmayacağı ise bir başka mesele."

Rosamond'un onu tercih ettiğinden ve babasının böyle bir birleşmeye itiraz etmesi ihtimali olmadığından emin olduğum için –St John kadar yüce görüşlerim olmadığından– kalbimde birleşmelerini savunma arzusu duyuyordum. Bana öyle görünüyordu ki eğer Bay Oliver'ın büyük servetinin sahibi olursa, bununla yapacağı iyilikler, tropik bir güneşin altında gücünü sarf edip dehasını kurutarak yapacaklarından daha fazlaydı. Buna kesinlikle inandığım için şöyle cevap verdim:

"Görebildiğim kadarıyla, mümkün olduğu kadar çabuk, bu resmin aslını almanız daha makul ve mantıklı olacaktır."

Bu arada o oturmuş, resmi de önündeki masaya yaymıştı ve alnını iki elinin arasına almış büyük bir sevgiyle resme bakıyordu. Benim cüretim karşısında ne kızgın ne de şaşkın olduğunu gördüm. Hatta kendisinin konuşulmaz gibi gördüğü bir konuya böyle dürüst bir biçimde yaklaşılması –yani öz-

gürce ele alınması– onun için yeni bir keyif, ümit edilmedik bir rahatlamaydı. Aslında içine kapanık insanlar duygularının ve acılarının dürüst bir biçimde tartışılmasına, dışa açık insanlardan daha fazla ihtiyaç duyar. En katı görünen sofu bile sonuç olarak insandır ve onların ruhlarının "sessiz denizi"'ne cesaret ve iyi niyetle "dalmak" genellikle onlarla zorunluluklarının önceliği konusunu tartışmak anlamına gelir.

"O sizden hoşlanıyor, bundan eminim," dedim, sandalyesinin arkasında dururken, "ve babası da size saygı duyuyor. Üstelik tatlı bir kız, biraz düşüncesiz ama sizin hem ona hem de kendinize yetecek kadar düşünceniz olacaktır. Onunla evlenmeniz gerek."

"Benden gerçekten hoşlanıyor mu?" diye sordu.

"Kesinlikle, sizi başka herkesi sevdiğinden daha fazla seviyor. Sürekli olarak sizden söz ediyor: Bu kadar keyif aldığı ya da bu kadar sık değindiği başka hiçbir konu yok."

Bay St John, "Bunu duymak çok hoş," dedi, "çok; hadi bir çeyrek saat daha bu konuya devam edelim." Ve gerçekten de saatini cebinden çıkartıp zamanı ölçmek için masanın üzerine koydu.

"Ama bu konuya devam etmenin faydası nerede?" diye sordum. "Siz büyük ihtimalle buna itiraz etmek için demirden bir gülle hazırlamış ya da kalbinize vurmak için yeni bir zincir döverken bu konuyu konuşmanın faydası ne?"

"Böyle kötü şeyler hayal etmeyin. Beni şu olduğum halde, teslim olup erirken düşünün. İnsana karşı duyulan aşk zihnimde yeni açılan bir pınar gibi yükselsin ve büyük bir dikkat ve onca emek harcayarak açtığım, iyi niyet ve özveri tohumlarını özenle ektiğim bütün tarlalar, bu pınarın suları altında kalsın. Ve şimdi de buraları çok tatlı bir sel basıyor; taze filizler sular altında, çok lezzetli bir zehirle zehirlendi.

Şimdi kendimi Vale Konağı'nın salonunda, bir sedirin üzerinde, eşim Rosamond Oliver'ın ayaklarının dibine uzanmış bir halde görüyorum. O tatlı sesiyle benimle konuşuyor; sizin maharetli ellerinizin o kadar başarılı bir biçimde kopya ettiği o gözlerle bana bakıyor, o mercan rengi dudaklarıyla gülümsüyor. O benim, ben onunum, bu hayat ve gelip geçen dünya bana yetiyor. Şşşş! Bir şey demeyin, kalbim mutlulukla dolup taşıyor, duygularım büyüleniyor, bırakın ayırdığım şu zaman huzur içinde geçsin."

Onun gönlünü yaptım; saatin tiktakları duyulmaya devam ediyordu, genç adam hızla ve alçak sesle nefes alıp veriyordu, bense sessiz duruyordum ve bu sessizlik içinde çeyrek saat geçti, saati tekrar yerine koydu, resmi elinden bıraktı, ayağa kalktı ve ocağın başına gelip durdu.

"Şimdi," dedi, "o küçük zaman parçası çılgınlık ve aldanmayla geçti. Alnımı, arzunun göğsüne dayadım ve boynumu bile isteye onun çiçeklerden oluşan boyunduruğuna soktum, onun kadehinden içtim. Yastığım yanıyordu, çelengin arasında bin engerek var, şarabın tadı acı; vaatleri boş, teklifleri sahte, bütün bunları görüyor ve biliyorum."

Ona hayretle baktım.

"Bu çok tuhaf," diye devam etti, "ben Rosamond Oliver'ı bu kadar delice –müthiş güzel, zarif ve çekici olan bir ilk aşkın bütün yoğunluğuyla– severken, aynı zamanda, ondan, bana iyi bir zevce olmayacağını, onun bana uygun bir eş olmadığını evlendikten bir yıl sonra keşfedeceğimin ve on iki aylık sarhoşluğun ardından ömür boyu sürecek bir pişmanlığın geleceğinin bilincindeyim. Bunu biliyorum."

Elimde olmadan, "Gerçekten tuhaf!" demekten kendimi alamadım.

"İçimde bir şey," diye sözlerini sürdürdü, "onun güzellik-

lerinin farkında ama o arada bir başka şey, onun kusurlarından derin bir biçimde etkileniyor; bunlar öyle kusurlar ki benim amaçladığım hiçbir şeyle bağdaşamazlar, benim üstlenmeyi hayal ettiğim hiçbir konuda işbirliği yapamazlar. Rosamond, acı çeken, emek harcayan, dişi bir havari olsun? Rosamond bir misyonerin karısı olsun? Hayır!"

"Ama sizin bir misyoner olmanıza gerek yok ki. Bu tasarıdan vazgeçebilirsiniz."

"Vazgeçmek mi! Bu benim için ilahi bir görev, ondan nasıl vazgeçerim? Benim en büyük görevim bu. Cennetteki köşkümün dünya üzerindeki temelinden mi vazgeçeyim? Irklarını daha iyiye taşıma görevi için bütün amaçlarını birleştirenlerin, cehalet âlemlerine bilgiyi taşımak, savaşın yerine barışı, köleliğin yerine özgürlüğü, batıl itikadın yerine dini, cehennem korkusunun yerine cennet ümidini koymak için uğraşanların arasına karışma ümidimden mi vazgeçeyim? Bunu mu bir kenara koyayım? Bu amaç, benim damarlarımda akan kandan daha değerlidir. Ben bunu bekliyor, bunun için yaşıyorum."

Belli bir süre sustuktan sonra, "Ya Bayan Oliver? Onun uğrayacağı hayal kırıklığı ve çekeceği üzüntü sizin için bir şey ifade etmiyor mu?" dedim.

"Bayan Oliver'ın çevresinde hep ona kur yapanlar ve iltifat edenler vardır; daha bir ay bile geçmeden hayalim kalbinden silinip gidecektir. Beni unutacaktır ve büyük bir ihtimalle onu benden çok daha mutlu edecek biriyle evlenecektir."

"Çok sakin konuşuyorsunuz ama yaşadığınız çelişki size acı veriyor. Kendinizi yiyip bitiriyorsunuz."

"Hayır. Eğer biraz zayıfladıysam bu, henüz kesinleşmeyen planlarımla ilgili yaşadığım endişelerden dolayıdır, buradan ayrılmam sürekli olarak gecikiyor. Daha bu sabah, dört gözle

beklediğim halefimin üç aydan önce yerimi alamayacağına dair bilgi almıştım ve belki de bu üç ay, altı aya çıkar."

"Bayan Oliver ne zaman sınıfa girse titreyip kızarıyorsunuz."

Yüzünden tekrar şaşırmış bir ifade geldi geçti. Bir kadının bir erkekle bu tarz bir konuşmaya cesaret edebileceğini hayal edemiyordu. Bana gelince, bu türden bir söylemle rahat ediyordum. Dişi olsun, erkek olsun, güçlü, kapalı ve incelmiş zekâlarla iletişim içindeyken, geleneksel kapalılığın kalelerini geçip güvenin eşiğini aşmadan ve onların kalbindeki ocağının yanı başında bir yer kazanmadan rahat edemezdim.

"Gerçekten orijinalsiniz," dedi, "ve hiç de ürkek değilsiniz. Sizin ruhunuzda cesur bir şey var, tıpkı gözlerinizde insanın içine işleyen bir şey olduğu gibi ama benim duygularımı yanlış yorumladığınız konusunda sizi temin etmeme izin verin. Onları olduklarından daha derin ve güçlü sanıyorsunuz. Bana hak ettiğimden daha büyük bir anlayışla yaklaşıyorsunuz. Ben Bayan Oliver'ın önünde kızardığımda ya da titrediğimde kendime acımıyorum, zayıflığıma lanet okuyorum. Bunun bayağılık olduğunu biliyorum; etin ateşinden ibaret bu, ruhun bir çırpınışı olmadığını kesinlikle söyleyebilirim. *Bu,* huzursuz bir denizin derinliklerindeki bir kaya kadar sabittir. Beni olduğum gibi kabul edin; ben soğuk, sert bir adamım."

İnanmayarak gülümsedim.

"Benim güvenimi kasıp kavurdunuz," diye devam etti, "artık sizin hizmetinizde. Ben, kendi özgün halimde –Hıristiyanlığın insanın çarpıklıklarını örttüğü o kanla yıkanmış giysiden soyunduğumda– soğuk, sert, hırslı bir adamım. Duygular arasında, sadece doğal sevgi üzerimde kalıcı bir güce sahiptir. Benim önderim duygu değil akıldır; hırslarım sınırsızdır, daha yükseğe çıkmak ve başkalarından fazlasını yapmak konusundaki arzum tatmin edilemez. Dayanıklılık, azim,

çalışkanlık ve yeteneğe değer veririm çünkü bunlar insanların büyük şeyler elde etmesinin ve yükseklere çıkmasının araçlarıdır. Sizin kariyerinizi ilgiyle izliyorum çünkü sizi azimle, düzenli ve enerjik bir biçimde çalışan kadının bir örneği olarak görüyorum; yoksa bunun sebebi başınızdan geçenler ya da hâlâ çektikleriniz karşısında derin bir merhamet duymam değil."

"Siz kendinizi katıksız bir pagan felsefeci gibi tarif ediyor olmalısınız," dedim.

"Hayır. Benimle deist felsefeciler arasında şu fark var: Ben inanıyorum ve inandığım *İncil*'dir. Bir şeyi gözden kaçırdınız. Ben pagan değilim, Hıristiyan bir felsefeciyim; İsa'nın tarikatının takipçisiyim. Onun bir müridi olarak, Onun saf, Onun merhametli, Onun bereketli doktrinlerini benimsiyorum. Onları savunuyorum; onları yaymaya yemin ettim. Genç yaşımda dinimi buldum, o benim özgün niteliklerimi kendisine göre geliştirdi; doğal sevgi tohumlarının atıldığı andan itibaren ona gölge eden ağacı, hayırseverliği de geliştirdi. İnsan doğruluğunun o incecik kökünden yüce adaletin hak ettiği duyguyu yetiştirdi. Güç kazanma ve kendi sefil varlığıma yeniden sahip çıkma hırsından, Efendimin krallığını yayma, haçın değerlerini muzaffer kılma hırsını oluşturdu. Din benim için bunca şeyi yaptı, özgün malzemeleri en iyi şekilde değerlendirdi, tabiatı budayıp eğitti. Ama tabiatı kökünden söküp atması mümkün değil ve 'bu ölümlü, ölümsüzlüğe ulaşana kadar' da o silinip atılamayacaktır."

Konuşmasını bitirdikten sonra, masanın üzerinde paletimin yanında duran şapkasını aldı. Bir kere daha portreye baktı.

"O çok güzel," diye mırıldandı. "Ona Dünyanın Gülü adının verilmesi çok isabetli olmuş!"

"Peki sizin için bunun bir benzerini yapabilir miyim?"

"*Cui bono?** Hayır."

Resim yaparken mukavvayı kirletmemek için elimi dayamayı âdet edindiğim ince kâğıt tabakasını resmin üstüne çekti. Bu boş kâğıdın üzerinde aniden ne gördüğünü söyleyemem ama bir şey gözüne çarpmıştı. Kâğıdı kaldırdı, kenarına baktı sonra bana bir bakış fırlattı ve bu, anlatılamayacak kadar tuhaf ve anlaşılmaz bir bakıştı, bir yıldırım hızıyla üzerimde gezinirken bedenimin, yüzümün ve elbisemin her noktasına dikkat eden bir bakış. Dudakları, sanki konuşacakmış gibi aralandı ama dilinin ucuna gelen cümle her neyse onu söylemedi.

"Ne var?" diye sordum.

Aldığım cevap, "Hiçbir şey yok," oldu ve kâğıdı yerine koyarken kenarından küçük bir parçayı çabucak yırttığını gördüm, bu kâğıt parçası eldiveninin içinde kayboldu ve acele bir selam verip, "iyi günler," der demez çıkıp gitti.

"Tanrım! Tanrım!" diye bağırıp bölgeye has bir ifade kullandım: "Bu da işe tuz biber ekti!"

Bu sefer de ben kâğıdı inceledim ama onun üzerinde kalemimin rengini denediğim birkaç boya lekesinin dışında bir şey göremedim. Bu sırrı çözmek için bir ya da iki dakika düşündüm ama çözemeyeceğimi görüp çok da önemi bulunmadığından emin olduğum öylece bıraktım ve çok geçmeden unuttum gitti.

* *Lat.* Kimin yararına? (Çev. N.)

XXXIII

Bay St John giderken kar yağmaya başlamıştı, fırtına bütün gece boyunca devam etti. Ertesi gün sert bir rüzgâr, gözleri kör edercesine yağan yeni karı getirdi. Alacakaranlık bastığında vadi karla kapanmış ve neredeyse geçilmez olmuştu. Panjurlarımı kapattım, karların kapının altından evin içine girmesini engellemek için kapının eşiğe bir kilim serdim, ateşi güçlendirdim ve bir saate yakın fırtınanın boğuk sesini dinleyerek ocağın başında oturduktan sonra bir mum yaktım, *Marmion*'u elime aldım ve okumaya başladım.

"Gün battı Norham'ın kaleli yamacında,
Ve güzel Tweed nehri, geniş ve derin
Ve Cheviot dağları ıssız;
Kalede heybetli kuleler,
Çevresinde duvarlar,
Sarı ışıkta parlar."

Kısa bir süre içinde dizelerdeki müziğe dalıp fırtınayı unuttum.

Bir gürültü duymuştum; rüzgârın kapıyı salladığını düşündüm. Hayır, kapının sürgüsünü kaldırıp içeri giren, dondurucu fırtınadan ve uğultulu karanlıktan çıkıp gelerek önümde dikilen St John Rivers'tı; uzun bedenini örten pelerin bir buzul gibi bembeyazdı. Neredeyse şaşkınlıktan küçük dilimi

yutacaktım, o gece karın kapattığı vadiden bir misafir beklemiyordum.

"Kötü bir haber mi var?" diye sordum. "Bir şey mi oldu?"

"Hayır. Ne kadar kolay telaşlanıyorsunuz!" diye cevap verirken pelerinini çıkartıp kapının karşısına astı, içeri girmesiyle bozulan kilimi tekrar yerine itti. Çizmelerindeki karı silkeledi.

"Yerlerinizi kirleteceğim," dedi, "ama beni bir kereliğine affetmeniz gerekecek." Sonra ateşe yaklaştı. "Sizi temin ederim ki buraya gelmek benim için kolay olmadı," diyerek ellerini alevlerin üzerinde ısıttı. "Bir ara belime kadar kara saplandım, neyse ki karlar henüz çok yumuşak."

"Peki buraya neden geldiniz?" demekten kendimi alamadım.

"Bir konuğa bu soruyu sormak pek misafirperver değil bu ama madem sordunuz söyleyeyim: Sizinle biraz konuşmak için; dilsiz kitaplarımdan ve boş odalardan bıktım. Üstelik, dünden beri bir hikâyenin yarısının anlatıldığı ve tamamını dinlemek için sabırsızlanan bir insanın heyecanı içindeyim."

Oturdu. Dünkü tuhaf halini hatırladım ve gerçekten aklını oynattığından korkmaya başladım. Ancak, eğer öyleyse bile çok sakin ve soğukkanlı bir delilikti bu. Kardan ıslanmış saçlarını alnından çekip de ateşin ışığı soluk alnına ve yanağına düştüğünde, acının yakışıklı yüzünde derin bir iz bıraktığını üzülerek fark ettim. En azından anlayabileceğim bir şey söyler diye bekledim ama şimdi eli çenesinde, parmağı dudağında, düşünüyordu. Elinin de yüzü gibi yıpranmış göründüğünü görmek beni etkilemişti. İstemsiz bir üzüntü yüreğimden fışkırdı ve, "keşke Diana ya da Mary gelip sizinle yaşasaydı; böyle yalnız kalmanız çok kötü; hem kendi sağlığınıza karşı çok acımasızsınız," dedim.

"Hiç de değil," diye karşılık verdi. "Gerektiğinde kendime

bakarım. Şu anda gayet iyiyim. Bende ne gibi bir rahatsızlık görüyorsunuz?"

Bunu dikkatsiz, soyut bir kayıtsızlıkla söylemişti, ona gösterdiğim ilginin en azından onun düşüncesine göre tamamıyla gereksiz olduğunu ortaya koyuyordu. Sustum.

O hâlâ parmağını üst dudağının üzerinde ağır ağır hareket ettiriyor ve hülyalı gözleri hâlâ parlayan ızgarada geziniyordu. Mutlaka bir şey söylemem gerektiğini düşünerek arkasındaki kapıdan içeriye doğru bir cereyan hissedip hissetmediğini sordum.

Kısaca ve biraz hırçın bir ses tonuyla, "Hayır, hayır!" diye cevap verdi.

"Öyleyse," diye düşündüm, "eğer konuşmayacaksan sessiz durabilirsin, artık seni rahat bırakıyorum ve kitabıma dönüyorum."

Böylece mumu yanıma çekip *Marmion*'a döndüm. Kısa bir süre içinde hareketlendi, gözüm hemen onun hareketlerine kaymıştı, maroken bir cüzdan çıkardı, bir mektup aldı, sessizce okudu, katladı, geri koydu ve düşüncelere daldı. O önümde böyle ne düşündüğü belli olmadan put gibi otururken okumaya çalışmak boşunaydı; ben de bu sabırsızlık içinde sessiz durmaya dayanamıyordum; beni istediği gibi paylayabilirdi; konuşacaktım.

"Son zamanlarda Diana ve Mary'den haber aldınız mı?"

"Size bir hafta önce gösterdiğim mektuptan beri onlardan bir haber almadım."

"Kendi işlerinizle ilgili bir değişiklik olmadı değil mi? İngiltere'den, beklediğinizden daha önce ayrılmanız söz konusu olmayacak değil mi?"

"Maalesef olmayacak; böyle bir değişiklik, benim başıma gelemeyecek kadar iyi bir şey olur."

Böyle susturulunca konuyu değiştirdim. Aklıma okul ve öğrencilerimle ilgili konuşmak geldi.

"Mary Garrett'ın annesi iyileşmiş, Mary de bu sabah okula döndü ve önümüzdeki hafta Dökümhane'nin oradan dört yeni kız daha gelecek, kar olmasaydı bugün geleceklerdi."

"Öyle mi?"

"Bay Oliver ikisinin de masraflarını karşılayacak."

"Öyle mi?"

"Noel'de bütün okula bir şölen vermeyi düşünüyor."

"Biliyorum."

"Siz mi önerdiniz?"

"Hayır."

"Öyleyse kimin önerisiydi?"

"Sanırım kızının önerisidir."

"Ondan beklenir, o kadar iyi kalpli ki."

"Evet."

Yine bir sessizlik oldu, saat sekiz defa vurdu. Bu, onu kendine getirdi, bir bacağını diğerinin üstünden indirdi, dik oturup bana döndü.

"Kitabınızı bir an için bırakın da biraz daha ateşe yaklaşın," dedi.

Merak ederek ve merakımı gideremeyerek dediğini yaptım.

"Yarım saat önce," diye sözlerini sürdürdü, "bir hikâyenin sonunu dinleme konusundaki sabırsızlığımdan söz etmiştim; düşündüğümde, benim anlatıcı rolünü oynayıp sizi bir dinleyici yaparsam bu konunun çok daha iyi hallolabileceğine karar verdim. Başlamadan önce sizi bir konuda uyarmak adil olacaktır; bu hikâye kulağınıza bir biçimde basmakalıp gelebilir ama bayat ayrıntılar genellikle yeni dudaklardan döküldüklerinde bir nebze tazelenir. Geri kalanı, taze de olsa bayat da, kısa bir hikâye.

"Yirmi yıl önce, fakir bir papaz –şu an için adının ne olduğunu üzerinde durmayın– zengin bir adamın kızına âşık olur; kız da papaza âşıktır ve bütün dostlarının aksi yöndeki uyarılarına rağmen onunla evlenir, ailesi nikâhtan hemen sonra kızı reddeder. Daha iki yıl bile geçmeden bu gözüpek çiftin ikisi de ölmüş ve aynı taşın altına gömülmüşlerdir. (... shire'daki mezarlarını gördüm, gereğinden fazla gelişmiş bir sanayi şehrinin isten kararmış, kasvetli, eski katedralini çevreleyen geniş kilise avlusunun bir parçasını oluşturuyor.) Geride bir kız çocuğu bırakmışlardır. Hayırseverliğin bu gece saplandığım kar fırtınası kadar soğuk kucağı, daha doğar doğmaz bu çocuğu karşılar. Hayırseverlik bu kimsesiz yavrucağı anne tarafından zengin bir akrabanın evine getirir; burada bir yenge tarafından yetiştirilir, (artık isimlere geliyorum) bu hanımın adı Gateshead'li Bayan Reed'dir. İrkildiniz, bir ses mi duydunuz? Bence bu yandaki sınıfın tavan atkılarında dolaşan bir fareden başka bir şey değil. Burası ben tamir edip değiştirmeden önce bir samanlıktı ve samanlıklarda genellikle fareler dolaşır. Devam edelim: Bayan Reed, öksüz yavruya on yıl boyunca bakmış, bu durumun kendisini mutlu edip etmediğini bilemem, bunu bana söyleyen de olmadı. Ama bu sürenin sonunda onu sizin de bildiğiniz bir yere göndermiş; burası Lowood Okulu'ndan başka bir yer değildir ve siz de uzun bir süre kalmıştınız. Anlaşılan orada çok şerefli bir çalışma yapıyor; tıpkı sizin gibi öğrenciyken öğretmen oluyor; onun hikâyesiyle sizinki arasında böyle paralel noktalar olması beni şaşırtıyor. Buradan mürebbiye olmak üzere ayrılıyor; orada da kaderleriniz birbirine benzemekte. Bay Rochester'ın himayesindeki bir çocuğun eğitimini üstüne alıyor..."

"Bay Rivers!" diye onun sözünü kestim.

"Sizin duygularınızı tahmin edebiliyorum," dedi, "ama on-

ları bir süre için bastırın, anlatacaklarımı neredeyse bitirdim, beni sonuna kadar dinleyin. Bay Rochester'ın kişiliği hakkında hiçbir şey bilmiyorum, sadece bir nokta dışında, bu da Bay Rochester'ın bu genç kıza şerefli bir evlilik teklifinde bulunmuş olması ancak tam mihraptayken kızın, onun deli olmakla birlikte halen hayatta olan bir karısının olduğunu öğrenmiş olmasıdır. Bay Rochester'ın bu olay üzerine nasıl davrandığı ve ne gibi tekliflerde bulunduğunu ancak tahmin edebiliriz ama mürebbiye hakkında soruşturma yapılmasını gerektirecek bir olay olduğunda kızın oradan gittiği ortaya çıkmış; ne zaman, nereye ve nasıl gittiğini kimse bilemiyormuş. Thornfield Malikânesi'nden geceleyin ayrılmış, onu bulmak için yapılan bütün aramalar boşuna olmuş, memleketin her tarafını aramışlar, onunla ilgili hiçbir bilgi bulunamamış. Ancak onun bulunması ciddi bir aciliyet kazanmış; bütün gazetelere ilanlar verilmiş, ben de, avukat olan Bay Briggs'ten, demin anlattığım ayrıntıları içeren bir mektup almış bulunuyorum. Bu tuhaf bir hikâye, değil mi?"

"Bana şunu söyleyin sadece," dedim, "bu kadar fazla şey bildiğinize göre, bana bunu da söyleyebileceğinize şüphe yok, Bay Rochester'a ne olmuş? O nerede ve nasıl? Ne yapıyor? İyi mi?"

"Bay Rochester'la ilgili hiçbir şey bilmiyorum, değindiğim hileli ve yasadışı evlilik denemesinin anlatılması dışında mektupta ondan söz edilmiyor. Sizin daha çok, mürebbiyenin adını ve onun bulunmasını gerektiren olayı sormanız gerekir."

"Öyleyse kimse Thornfield Malikânesi'ne gitmedi? Kimse Bay Rochester'ı görmeye gitmedi?"

"Sanmıyorum."

"Ama ona mektup yazmışlar?"

"Elbette."

"Peki ne demişler? Onun mektupları kimde?"

"Bay Briggs yaptığı başvuruya cevap verenin Bay Rochester değil bir hanım olduğunu söylüyor; imza 'Alice Fairfax.' "

İçim kararmıştı, üşümüştüm, öyleyse en kötü korkularım gerçek olmuştu, İngiltere'den ayrılmış ve pervasızca bir çaresizlikle Kıta Avrupası'nda daha önceden gittiği bir yerlere gitmişti. Ve orada çektiği acıyı dindirmek için kim bilir ne türden uyuşturucular, güçlü tutkuları için nasıl nesneler arıyordu? Bu soruya cevap vermeye cesaretim yoktu. Ah, benim zavallı efendim –neredeyse kocam olacaktı– ona sık sık, "zavallı Edward'ım" demiştim.

Bay Rivers; "O kötü bir adammış besbelli," dedi.

Sıcak bir sesle, "Onu tanımıyorsunuz, onunla ilgili fikir yürütmeyin," dedim.

O ise büyük bir sükûnetle, "Peki," diye cevap verdi, "zaten benim aklım ondan başka şeylerle meşgul, hikâyemi bitirmem gerek. Siz mürebbiyenin adını sormadığınıza göre benim bunu size kendiliğimden söylemem gerekecek. Gitmeyin! İşte burada, önemli noktaları yazılı görmek her zaman daha tatmin edici olur, siyah ve beyaz bir halde."

Ve cüzdan tekrar çıkartıldı, açıldı, içi arandı, gözlerinin birinden buruşuk bir kâğıt parçası çıktı, acele yırtıldığı belliydi; bunu dokusundan ve üzerindeki mavi, yeşil ve kırmızı lekelerden tanıdım, bu portrenin kapağının kopartılmış kenarıydı. St John bunu kaldırıp gözlerime yaklaştırdı ve kendi el yazımla, çini mürekkebiyle yazılmış kelimeleri gördüm: "JANE EYRE"; bunun bir anlık dalgınlığın eseri olduğuna şüphe yoktu.

"Briggs bana bir Jane Eyre'le ilgili yazmıştı," dedi, "ilanlar Jane Eyre'i arıyordu; bense bir Jane Elliott tanıyordum. Şüphelendiğimi itiraf edeceğim ama şüphelerimin kesin ol-

duğuna karar vermem ancak dün öğleden sonra oldu. Adınızı üstleniyor ve mahlasını reddediyorsunuz, değil mi?"

"Evet, evet ama Bay Briggs nerede? Belki de o, Bay Rochester'la ilgili sizden daha fazla şey bilir."

"Briggs Londra'da. Bay Rochester hakkında herhangi bir şey bildiğinden şüpheliyim; onun ilgilendiği kişi Bay Rochester değil. O arada, önemsiz şeylerin peşinde esas önemli noktaları unutuyor, Bay Briggs'in sizi neden aradığını, sizinle ne derdi olduğunu sormuyorsunuz."

"Peki, ne istiyormuş?"

"Size sadece şunu söylemek istiyormuş, dayınız, Madeyralı Bay Eyre ölmüş ve bütün mülkünü size bırakmış; artık zenginsiniz, sadece bunu söylemek için arıyormuş sizi, başka bir şey yok."

"Ben! Zengin?"

"Evet, siz, zenginsiniz; epeyce bir miras kalmış size."

Bunu bir sessizlik izledi.

Sonunda St John, "Elbette kimliğinizi ispat etmeniz gerekecek," diye sözlerini sürdürdü, "bu adımda herhangi bir zorluk çıkmayacaktır. Bundan sonra hemen mülkünüze sahip olabilirsiniz. Servetiniz İngiliz fonlarına geçmiş, Briggs bu konuda yetkili ve bütün gerekli evraklar elinde."

Yeni bir kart açılmıştı! Bir anda yoksulluktan zenginliğe yükselmek ey okur, güzel bir şey, çok güzel bir şey ama insanın kavrayabildiği ya da hemen tadına varabildiği bir şey değil. Hem sonra hayatta daha heyecanlı ve mutluluk verici şeyler de olabiliyor; *bu* somut bir şey, gerçek dünyaya ait bir konu, ideal bir yanı yok. Bunun bütün bağlantıları somut ve ciddi; alametleri de öyle. İnsan bir servete sahip olduğunu duyunca hoplayıp sıçrayarak, "Yaşasın!" diye bağıramıyor; sorumluluklarını düşünmeye ve yapması gereken işleri aklı-

na getirmeye başlıyor; istikrarlı bir mutluluğun üzerinde bazı ciddi endişeler yükselmeye başlıyor ve kendimizi denetleyip ciddi ciddi mutluluğumuzu düşünüyoruz.

Üstelik, Miras, Vasiyet kelimeleri Ölüm, Cenaze kelimeleriyle yan yanadır. Amcamın öldüğünü duymuştum; benim tek akrabamdı, varlığından haberdar olduğumdan beri içimde bir gün onu görme ümidini yeşertmiştim; ama artık onu asla göremeyecektim. Hem sonra bu para yalnızca bana gelmişti, bana, bunu paylaşabileceğim bir aileye değil, sadece bana. Bunun büyük bir nimet olduğuna şüphe yoktu ve bağımsız olmak şahane olacaktı –evet, bunu hissediyordum– bu düşünce yüreğimi kabartmıştı.

Bay Rivers, "En sonunda kaşlarınızı çatmaktan vazgeçebildiniz," dedi. "Ben de size Medusa baktı da taşa dönüyorsunuz falan sanmıştım. Belki artık ne kadar servetinizin miktarını sorarsınız."

"Ne kadar servetim var?"

"Ah, önemsiz bir şey! Sözü edilecek bir şey değil, sanırım yirmi bin sterlin diyorlar, ama bu para nedir ki?"

"Yirmi bin sterlin mi?"

Bu da beni şaşırtacak yeni bir konuydu, ben dört beş bin sterlin üzerinden hesaplar yapıyordum. Bu haber gerçekten bir an için nefesimi kesmişti; daha önce güldüğünü hiç duymadığım Bay St John bu kez güldü.

"Yani," dedi, "eğer bir cinayet işlemiş olsaydınız ve size suçunuzun ortaya çıktığını söyleseydim daha korkmuş görünemezdiniz."

"Bu çok büyük bir miktar, bir hata olmasın?"

"Hiçbir hata yok."

"Belki rakamları yanlış okumuşsunuzdur, iki bin sterlin olabilir!"

"Rakamla değil yazıyla yazılmış, yirmi bin."

Kendimi tekrar, yüz kişilik bir sofraya oturmuş, ortalama sindirim gücüne sahip bir insan gibi hissettim. Bay Rivers artık kalkmış ve pelerinini giymişti.

"Eğer bu kadar çılgın bir gece olmasaydı," dedi, "size arkadaşlık etmesi için Hannah'yı gönderirdim, yalnız bırakılamayacak kadar çaresiz bir tasa içinde görünüyorsunuz. Ama Hannah, zavallı kadın! Benim gibi bu çığların arasından geçemez. Bacakları o kadar uzun değil. O yüzden sizi üzüntülerinizle baş başa bırakmak zorundayım. İyi geceler."

Sürgüyü kaldırıyordu, birden aklıma bir şey geldi. "Bir dakika durun!" diye bağırdım.

"Buyurun?"

"Bay Briggs'in benimle ilgili neden size mektup yazmış olduğu ya da sizi nereden tanıdığı ya da böyle ayakaltı olmayan bir yerde yaşarken benim ortaya çıkmama yardımcı olabileceğinizi nasıl düşünmüş olduğu kafamı karıştırıyor."

"Ah! Ben bir papazım," dedi, "ve papazlara da sık sık tuhaf konularla ilgili başvurulur." Sürgü tekrar tıkırdadı.

"Hayır, bu beni tatmin etmiyor!" diye bağırdım ve zaten onun verdiği acele ve hiçbir şeyi açıklamayan cevap merakımı gidereceği yerde, daha fazla uyandırmıştı.

"Bu çok tuhaf bir iş," diye ekledim, "bu konuda daha fazla şey bilmem gerekiyor."

"Başka bir sefere."

"Hayır, bu gece, bu gece!" ve o kapıdan dönerken kapıyla arasına girdim. Biraz utanmış görünüyordu.

"Bana her şeyi anlatıncaya kadar kesinlikle gitmeyeceksiniz," dedim.

"Bunu şimdi yapmamayı tercih ederim."

"Yapacaksınız! Yapmalısınız!"

"Diana ile Mary'nin size bilgi vermelerini tercih ederim."

Elbette bu itirazlar sabırsızlığımı doruğa çıkartmıştı; isteğimin tatmin edilmesi gerekiyordu, hem de hiç gecikmeden; ve bunu ona söyledim.

"Ama ben katı bir adam olduğumu söylemiştim size," dedi, "kolay kolay da kanmam."

"Ben de katı bir kadınım, asla vazgeçmem."

"Hem sonra," diye sözlerine devam etti, "ben soğukkanlıyımdır, hiç heyecanlanmam."

"Buna karşılık ben sıcakkanlıyımdır ve ateş, buzu eritir. Şuradaki ateş bile pelerininizdeki bütün karları eritti, sular evimin zeminine aktı, burayı pis bir sokağa çevirdi. Bununla ilgili olarak affedilmeyi ümit ettiğinize göre Bay Rivers, – zımparalanmış bir mutfağı kirletmek ağır suçtur– bana öğrenmek istediğim şeyi söyleyin."

"Peki öyleyse," dedi, "teslim oluyorum, ciddiyetinize değilse bile azminize boyun eğiyorum, damlayan su kayayı bile eritir. Üstelik bir gün bunu öğrenmek zorundaydınız, sonra olacağına şimdi olsun. Adınız Jane Eyre, değil mi?"

"Elbette, zaten bu daha önce hallolmuştu."

"Belki de, benim sizin adaşınız olduğumun farkında değilsiniz. Benim St John Eyre Rivers olarak vaftiz edildiğimi bilmiyorsunuz, değil mi?"

"Hayır, bilmiyorum! Şimdi, farklı farklı zamanlarda bana ödünç verdiğiniz kitapların içinde adınızın baş harflerinin arasında E harfini görmüş olduğumu hatırlıyorum ama bunun hangi adı temsil ettiğini hiç merak etmemiştim. Öyleyse? Yani..."

Durdum; aklıma gelen, gelir gelmez de kendiliğinden vücut bulup güçlü ve somut bir ihtimal halinde karşıma dikilen düşünceyi ortaya vurmaktan, hatta taşımaktan çekiniyordum. Koşullar birbirlerinin içine geçti, birbirlerine eklendi, sıraya girdi; o zamana kadar düzensiz bir ilişkiler yığını olarak du-

ran zincir artık düzelmişti; zincirin hiçbir halkası eksik değildi ve bağlantılar tamamdı. İçgüdüsel olarak, daha St John bir kelime bile söylemeden durumu anlamıştım ama okurun da aynı algıyı göstermesini bekleyemeyiz o yüzden onun bana yaptığı açıklamayı tekrar edeceğim.

"Annemin soyadı Eyre'miş, iki erkek kardeşi varmış, bunlardan papaz olan Gateshead'li Bayan Jane Reed'le evlenmiş; öteki ise, en son Funchal, Madeyra'da yaşayan tüccar sayın Bay John Eyre'miş. Bay Eyre'in avukatı olan Bay Briggs geçen ağustos ayında dayımızın öldüğünü ve onunla babam arasında yaşanmış ve birbirlerini affetmedikleri bir tartışma yüzünden bizi mirasından mahrum ederek malını mülkünü, papaz kardeşinin yetim kızına bıraktığını bildiren bir mektup yazmıştı. Bundan birkaç hafta önce bize bir mektup daha yazdı, mirasçının kayıp olduğunu bildiriyor ve onunla ilgili bir şey bilip bilmediğimizi soruyordu. Bir kâğıdın üzerine öylesine yazılmış bir ad onu bulmamı sağladı. Geri kalanını biliyorsunuz." Tekrar gitmeye yeltenmişti ama ben sırtımı kapıya dayadım.

"Bırakın konuşayım," dedim, "bana nefes alıp düşünebilmem için bir saniye tanıyın." Durdum, şapkası elinde, gayet sakin bir şekilde önümde duruyordu. Konuşmaya devam ettim.

"Sizin anneniz benim babamın kız kardeşiydi, öyle mi?"

"Evet."

"Yani bunun sonucu olarak halamdı."

Başını eğdi.

"Benim John amcam sizin de John dayınızdı öyle mi? Siz, Diana ve Mary onun kız kardeşinin çocuklarısınız, benim onun erkek kardeşinin çocuğu olmam gibi?"

"Muhakkak."

"Öyleyse siz üçünüz benim kuzenlerimsiniz, her taraftan kanımızın yarısı aynı kaynaktan akıyor?"

"Kuzeniz, evet."

Onu inceledim. Sanki bir kardeşimi bulmuştum; gurur duyabileceğim, sevebileceğim bir erkek kardeş ve iki kız kardeş; birer yabancı olarak tanıdığımda bile bende gerçek bir sevgi ve hayranlık uyandırmış insanlar. Islak toprağa çömelip de Moor House'm mutfağının alçak, kafesli penceresinden bakarken ilgi ve çaresizliğin o acı karışımıyla seyrettiğim iki kız benim yakın akrabamdı ve beni kapısının eşiğinde neredeyse ölürken bulmuş olan o genç ve ağırbaşlı beyefendi de benimle aynı kandandı. Kimsesiz bir zavallı için şahane bir keşifti bu! Bu da servetti! Kalbe sunulmuş bir servetti! Saf ve içten sevgi madeni. Bu, parlak, canlı ve neşe veren bir armağandı; altının o ağır armağanı gibi değildi; o da kendince zengin ve mutluluk kaynağıydı ama ağırlığı altında eziliyordum. Ani bir neşeyle ellerimi çırptım, nabzım hızlandı, damarlarım canlandı.

"Ah! Ben çok mutluyum! Çok mutluyum!" diye bağırdım.

St John gülümsedi. "Sizin önemsiz konularla uğraşırken temel noktaları ihmal ettiğinizi söylememiş miydim?" diye sordu. "Size bir servete sahip olduğunuzu söylediğimde sakindiniz ve şimdi hiç önemi olmayan bir sebeple heyecanlandınız."

"Ne demek istiyorsunuz? Bu sizin için önemsiz bir şey olabilir, sizin kız kardeşleriniz var ve bir kuzen sahibi olmak umurunuzda bile değil ama benim kimsem yoktu ama şimdi üç akrabam var, ya da siz hesaba katılmamayı tercih edecekseniz iki. Akrabam, büyümüş yetişmiş olarak dünyama girdi Tekrar söylüyorum, ben çok mutluyum!"

Odanın içinde dolaşıyordum, durdum, kavrayıp bir yere yerleştiremeyeceğim kadar hızla yükselen düşüncelerim beni boğuyordu. Nelerin olabileceğine, olacağına ve olması gerektiğine dair düşünceler. Boş duvara baktım; sanki yükselen yıldızlarla dolu bir gökyüzü gibiydi, her biri yanıp sönerken

bana belli bir amacı ya da hoşluğu hatırlatıyordu. Hayatımı kurtarmış olan, o saate kadar hiçbir şey vermeden sevdiğim bu insanlar için bundan sonra faydalı olabilirdim. Onlar bir boyunduruğun altındaydı, onları kurtarabilirdim; dağılmışlardı, onları tekrar birleştirebilirdim. Sahip olduğum bağımsızlık ve refah, onların da olabilirdi. Dört kişi değil miydik? Yirmi bin sterlin eşit olarak paylaştırıldığında, her birimize beş bin sterlin düşerdi, bu da yeter de artardı bile, adalet yerini bulacak, ortak mutluluğumuz sağlanacaktı. Artık sahip olduğum servet, üstümde ağırlık yapmıyordu, artık parayla ilgili bir vasiyet olmaktan çıkmış hayat, ümit ve neşe veren bir miras olmuştu.

Bu fikirler ruhumu kasıp kavururken nasıl göründüğümü söyleyemeyeceğim ama kısa bir süre içinde Bay Rivers'ın ardıma bir sandalye yerleştirdiğini ve yumuşak hareketlerle beni oturtmaya çalıştığını algıladım. Aynı zamanda bana soğukkanlı olmamı da tavsiye ediyordu. Yardıma ihtiyacım olduğunun ve zihnimin dağınık olduğunun ima edilmesi karşısında öfkelenerek onun elini ittim ve bir aşağı bir yukarı dolaşmayı sürdürdüm.

"Yarın Diana ve Mary'ye mektup yazın," dedim, "ve doğruca eve gelmelerini söyleyin. Diana ikisinin de biner sterlinleri olsa kendilerini zengin sayacaklarını söylüyordu, öyleyse beşer bin sterlinle gayet iyi idare ederler."

St John, "Size bir bardak su nerede bulabilirim, söyleyin bana," dedi, "gerçekten duygularınızı sakinleştirmek için biraz çaba göstermeniz gerekiyor."

"Saçmalık bu! Hem bu vasiyetin sizin üzerinizde nasıl bir etkisi olacak? Bu sizi İngiltere'de tutar mı, Bayan Oliver'la evlenmeye ve sıradan bir ölümlü gibi buraya yerleşmeye ikna eder mi?"

"Zihniniz dağıldı, aklınız karıştı. Bu haberi fazla hızlı verdim; sizi gücünüzün ötesinde heyecanlandırdı."

"Bay Rivers! Gerçekten sabrımı taşırıyorsunuz, ben gayet aklı başında bir haldeyim, yanlış anlayan sizsiniz ya da daha doğrusu yanlış anlamaya çalışan sizsiniz."

"Belki ne demek istediğinizi biraz daha iyi anlatabilseniz ben de daha iyi kavrayabilirim."

"Anlatmak mı! Anlatacak ne var ki? Söz konusu yirmi bin sterlin dayımızın dört yeğeni arasında eşit olarak bölününce her birimize beşer bin sterlin düştüğünü göremiyor olamazsınız? Sizden istediğim, kız kardeşlerinize mektup yazarak onlara kalan serveti bildirmeniz."

"Siz ne demek istiyorsunuz?"

"Ben duruma bakış açımı aktardım, olaya başka türlü bakmak elimden gelmiyor. Ben bencil, kötü niyetli, nankör değilim; kimseye körü körüne haksızlık yapmam. Üstelik bir ev ve akrabalar edinmek konusunda kararlıyım. Moor House'ı seviyorum ve Moor House'ta yaşayacağım; Diana ve Mary'yi seviyorum, ömrümün sonuna kadar Diana ve Mary'ye bağlı kalmak istiyorum. Beş bin sterlin sahibi olmak beni mutlu edecek. Yirmi bine sahip olmak ise bana işkence olacak, ağır gelecekti; üstelik bunun benim olması yasal olabilir ama adil değil. Öyleyse benim için gereksiz olan miktarı size bırakıyorum. Bu konuda itiraz ve tartışma olmasın, aramızda anlaşalım ve bu noktayı hemen karara bağlayalım."

"İlk dürtülerle hareket etmek olur bu, böyle bir konuyu düşünmek için birkaç güne ihtiyacınız var, ancak o zaman sözünüz geçerli sayılır."

"Ah! Eğer bütün şüphe ettiğiniz şey benim samimiyetimse o kolay. Durumun adil olduğunu kabul ediyor musunuz?"

"Belli bir adalet görüyorum ama bu bütün teamüllere ay-

kırı. Üstelik de bütün servet sizin hakkınız, dayım bunu kendi çabalarıyla biriktirmiş ve istediği kişiye bırakma hakkına sahip, o da size bırakmış. Sonuç olarak adalet bunu kendinize saklamanıza izin veriyor, vicdanınız rahat olarak bu serveti sizin sayabilirsiniz."

"Benim açımdansa," dedim, "bu, vicdandan ziyade duygularla ilgili bir konu. Bunu yapma fırsatı o kadar nadiren geçiyor ki elime. Siz bir yıl boyunca benimle tartışsanız, bana itiraz etseniz ve beni rahatsız bile etseniz o tatlı nazdan vazgeçecek değilim; bu da benim açımdan bir borcu ödemek ve kendime, ömrüm boyunca sürecek dostluklar kazanmaktır."

St John, "Şimdi böyle düşünüyorsunuz," diye cevap verdi, "çünkü sahip olmak ve bunun bir sonucu olarak servetin tadını çıkarmak ne demektir bilmiyorsunuz; yirmi bin sterlinin size getireceği değerle ilgili bir şey kafanızda oluşmuyor; bunun size toplumda kazandıracağı yeri bilemiyorsunuz, önünüzde açacağı imkânları tanımıyorsunuz..."

"Ve siz," diye onun sözünü kestim, "benim kardeşçe bir sevgiye nasıl aç olduğumu hayal bile edemezsiniz. Benim hiç yuvam olmadı, hiç kardeşlerim olmadı, şimdi bunlara sahip olacağım ve sahip olmalıyım; yoksa beni kabul edip benimseme konusunda isteksiz misiniz?"

"Jane, siz haklarınızı feda etmeden de ben sizin ağabeyiniz olacağım, kız kardeşlerim kız kardeşiniz olacak."

"Ağabeyim mi? Evet, bin fersah uzaktan! Kız kardeşler mi? Evet, yabancı insanların arasında kölelik ederken! Bense zengin olacağım, asla kazanmadığım ve asla hak etmediğim altınlara boğulmuş olacağım! Sizse meteliksiz olacaksınız! Ünlü eşitlik ve kardeşlik! Sıcak birleşme! Yakın bağlılık!"

"Ama Jane, aile bağları ve mutlu bir yuva ümitleriniz başka yollardan da gerçekleşebilir; evlenebilirsiniz."

"Saçmalık! Evlenmek! Ben evlenmek istemiyorum ve asla evlenmeyeceğim."

"Bu kadar büyük konuşmayın, bu tür tehlikeli sözler nasıl bir heyecanın etkisi altında olduğunuzun kanıtıdır."

"Bu büyük konuşmak değil, ben ne hissettiğimi ve evliliği aklıma bile getirmenin beni nasıl rahatsız ettiğini biliyorum. Beni kimse aşk için almaz ve kimsenin benim paramla ilgilenmesine izin vermeyeceğim. Hem bana el olan birini istemiyorum, benden farklı, anlayışsız, yabancı birini değil, kendi soyumdan olanları, kardeşlik hissettiklerimi istiyorum. Benim ağabeyim olacağınızı tekrar söyleyin; siz bu kelimeleri dile döktüğünüzde o kadar tatmin ve mutlu oldum ki; bunu tekrar edin, elinizden geliyorsa bunu samimiyetle tekrar edin."

"Sanırım edebilirim. Ben her zaman kendi kız kardeşlerimi sevmiş olduğumu biliyorum ve onlara karşı hissettiğim sevginin nereden kaynaklandığını biliyorum, onların değerine duyduğum saygı ve yeteneklerine karşı hissettiğim takdir. Siz de ilke ve akıl sahibisiniz, zevkleriniz ve alışkanlıklarınız bana Diana ve Mary'nin zevk ve alışkanlıklarını hatırlatıyor, varlığınız her zaman hoşuma gitmiştir, uzun zamandır sizinle sohbet etmek bana teselli veriyor. Kalbimde size üçüncü ve en küçük kız kardeşim olarak kolaylıkla ve doğal biçimde yer açabileceğimi hissediyorum."

'Teşekkür ederim, bu gecelik bu bana yeter. Artık gitseniz iyi olacak çünkü biraz daha kalırsanız belki bana güvenmediğinizi belli eden bir tereddüdünüzü dile getirerek beni tekrar rahatsız edersiniz."

"Ya okul, Bayan Eyre? Sanırım artık okulu kapatmak zorunda kalacağız?"

"Hayır. Benim yerime birini buluncaya kadar öğretmenlik görevimi sürdürürüm."

St John memnuniyetle gülümsedi, el sıkıştık ve gitti.

Miras meselesinin istediğim gibi hallolmasıyla ilgili verdiğim mücadeleleri ve kullandığım argümanları daha fazla anlatmama gerek yok. Çok zor bir görevle karşı karşıyaydım ama kesinlikle kararlıydım, kuzenlerim, mülkü eşit biçimde bölüştürme konusunda kesin karar vermiş olduğumu görünceye kadar çok çabaladım; onlar kendi kalplerinde de bu niyetimin adil olduğunu görüyor olmalıydılar ve üstelik de benim yerimde olsalar kendilerinin de tam olarak aynı şeyi yapacağını biliyorlardı, sonunda konuyu bir arabulucuya havale etmeye razı oldular. Seçilen yargıçlar Bay Oliver ve becerikli bir avukattı; ikisi de benim fikrime katılıyordu, aklıma koyduğum şeyi yaptım. Devir belgeleri hazırlandı, St John, Diana, Mary ve ben, her birimiz payımıza düşeni aldık.

XXXIV

Her şey yoluna konduğunda neredeyse Noel olmuştu bile, halkın bayram kutladığı mevsim yaklaşıyordu. Artık Morton okulunu kapatmış, bu ayrılığın benim açımdan kötü sonuçlanmamasına dikkat etmiştim. İyi talih yalnızca eli değil kalbi de harika bir biçimde açar ve bize bol bol verilmiş olandan başkalarına vermek, coşup taşmış duygularımızın dışarıya akabileceği bir delik açmayı göze almak demektir. Uzun zamandır, köylü öğrencilerimin birçoğunun beni sevdiğini büyük bir mutlulukla hissediyordum ve ayrılırken bunu bir kere daha anladım, sevgilerini açık ve güçlü bir biçimde ortaya koydular. Onların saf yüreklerinde bir yerim olduğunu görmek bana derin bir minnet duygusu verdi; gelecekte onları her hafta ziyaret edeceğime ve okullarında bir saat ders vereceğime söz verdim.

Sınıfları görüp, sayıları altmışı bulan kızlar önüme dizildikten sonra ve ben tam kapıyı kilitlemiş, elimde anahtarla dururken Bay Rivers geldi; en sevdiğim öğrencilerimden altısıyla özel vedalaşıyordum; Britanya köylülerinin arasında bulunabilecek, en düzgün, saygıdeğer, mazbut ve bilgili genç kadınlardı bunlar ki bu da çok şey demektir çünkü sonuç olarak Britanya köylüleri Avrupa'nın en bilgili, en terbiyeli, kendilerine en çok saygı duyan köylüleridir; o günlerden sonra Fransız ve Alman köylülerini de gördüm ve bunların en iyileri bile benim Morton'lı kızlarımın yanında cahil, kaba saba ve kalın kafalı göründü bana.

Onlar gittikten sonra Bay Rivers, "Bir mevsim boyunca çalışmanın karşılığını aldığınıza inanıyor musunuz?" diye sordu. "Zamanınızı çevrenizdeki insanlara gerçekten iyilik ederek geçirmiş olduğunuzu bilmek size keyif veriyor mu?"

"Şüphesiz."

"Ayrıca, sadece birkaç ay boyunca çabaladınız! Irkınızı ıslah etme görevine adanmış bir ömür, iyi geçirilmiş sayılmaz mı?"

"Evet," dedim, "ama sonsuza kadar böyle devam edemem; başka insanların yeteneklerini geliştirmek istediğim gibi, kendiminkilerin de tadını çıkarmak isterim. Artık kendi hünerlerimin tadını çıkartmalıyım, aklımı da, bedenimi de okula geri çağırmayın, bir tatile hazırım."

Ciddi görünüyordu. "Bu da ne? Bu ne heyecan böyle? Ne yapacaksınız?"

"Elimden geldiği kadar faal olacağım. Ve öncelikle sizden Hannah'yı serbest bırakıp onun işini görecek başka birini bulmanızı rica etmem gerekiyor."

"Ona ihtiyacınız mı var?"

"Evet, benimle Moor House'a gelmesini istiyorum. Diana ve Mary bir hafta içinde evde olacaklar ve onlar geldiğinde her şeyin yolunda olmasını istiyorum."

"Anlıyorum. Ben de sizin bir geziye çıkacağınızı falan sanmıştım. Böylesi daha iyi. Hannah sizinle gelsin."

"Öyleyse ona söyleyin, yarın hazır olsun, işte okulun anahtarı, köy evinin anahtarını da sabah veririm."

Anahtarı aldı. "Bunu pek neşeli veriyorsunuz," dedi, "bu kaygısız halinizi anlamakta güçlük çekiyorum çünkü geride bıraktığınız işin yerine kendinize nasıl bir iş düşündüğünüzü bilmiyorum. Şu anda hayattaki amacınız, gayeniz, hırsınız nedir?"

"İlk amacım *adamakıllı temizlemek* olacak (bu ifadenin

taşıdığı etkiyi kavrayabiliyor musunuz?) Moor House'ı tavan arasından bodruma kadar *adamakıllı temizlemek*; ikinci amacım orayı balmumu, yağ ve sayısız bezle ovmak, ta ki tekrar parlayıncaya kadar. Üçüncü amacım her koltuğu, masayı, yatağı, halıyı matematiksel bir titizlikle düzenlemek, sonra her odanın ocağında gürül gürül ateş yanmasını sağlamak için o kadar çok odun ve kömür alacağım ki sizi iflasın eşiğine getireceğim. Son olarak da, kız kardeşlerinizin geleceği günden önceki iki günü Hannah ile birlikte yumurta çırpmaya, kuşüzümü ayıklamaya, baharat rendelemeye adayacağız; bunlarla Noel pastaları yapacağız, kıymalı börekler için malzeme hazırlayacağız ve başka bazı mutfak törenleri yapacağız, sizin gibi konudan uzak birine bunları anlatmaya kelimeler yetmez. Kısacası amacım evi gelecek perşembeden önce Diana ve Mary için tamamen hazır bir hale getirmek ve hedefim geldiklerinde onları kusursuz bir şekilde karşılamaktır."

St John hafifçe gülümsedi, hâlâ tatmin olmamış bir haldeydi.

"Şu an için her şey yolunda," dedi, "ama cidden, inanıyorum ki bu ilk heyecanın ateşi geçince aile sevgisinden ve yuvanızın neşesinden daha yüksek şeyler arayacaksınız..."

"Bu, dünyadaki en iyi şeydir!" diye sözünü kestim.

"Hayır Jane, hayır; bütün amaçlarımız bu dünyada gerçekleşmeyecek, bunu böyle görmeye çalışmayın, bu dünyada insana rahat da yoktur, o yüzden de tembelleşmeyin."

"Tam aksine, benim niyetim meşgul olmak."

"Jane, şu an için sizi affediyorum, yeni konumunuzun tadını tam olarak çıkarmanız ve elinize geç geçen bu akrabalığın güzelliğiyle mutlu olmanız için size iki aylık bir süre tanıyorum ama sonra ümit ediyorum ki, Moore House ve Morton'ın, kız kardeşlerinizin dostluğu, medeni refahın ben-

cil sükûneti ve tensel rahatlığının daha da ötesine bakmaya başlayacaksınız. Ümit ediyorum ki sahip olduğunuz enerjiler bir kere daha güçleriyle sizi rahatsız edecek."

Ona şaşırarak baktım. "St John," dedim, "böyle konuşmanızın neredeyse kötülük olduğunu düşünüyorum. Bir kraliçe kadar mutlu olmak istiyorum ve siz beni tedirgin etmeye çalışıyorsunuz! Bunun amacı nedir?"

"Tanrı'nın size vermiş bulunduğu yetenekleri işe yarar hale getirmenizi sağlayalım; ki bir gün bunların hesabını sıkı sıkıya soracağı muhakkaktır. Jane, sizi yakından ve endişeyle izleyeceğim, bu konuda sizi uyarıyorum. Ve büyük bir hevesle kendinizi attığınız o sıradan ev işlerine karşı duyduğunuz uygunsuz hevesi de bastırmaya çalışın. Tenin bağlarına öyle kuvvetle sarılmayın, vefanızı ve ateşinizi daha uygun amaçlar için saklayın; bunları sudan, geçici amaçlar için harcamayın. Beni duyuyor musunuz, Jane?"

"Evet, tıpkı Yunanca konuşuyormuşsunuz gibi. Mutlu olmak için yeterince sebebimin olduğuna inanıyorum ve mutlu *olacağım*. Hoşça kalın!"

Nitekim Moor House'da mutluydum ve çok sıkı çalışıyordum; Hannah da sıkı çalışıyordu. Altı üstüne gelmiş bir evin karmaşasının ortasında nasıl böyle şen şakrak olabildiğimi görmek onu mutlu ediyordu; benim yer fırçalayabildiğimi, toz alabildiğimi ve temizlik yapıp yemek pişirebildiğimi görmek hoşuna gidiyordu. Ve gerçekten de, birkaç gün boyunca bizi iyice şaşırtan karışıklıktan sonra, sebep olduğumuz kaostan belli bir düzen yaratmak da çok hoş olmuştu. Daha önce bazı yeni mobilyalar satın almak için S...'ye bir yolculuk yapmıştım; kuzenlerim canımın istediği değişiklikleri yapmam için bana tam yetki vermişti ve bu amaçla bir kenara bir miktar para ayrılmıştı. Her zamanki oturma odasını ve yatak

odalarını oldukları gibi bıraktım çünkü Diana ve Mary en şık yenilikleri görmekten çok, alışık oldukları eski masaları, sandalyeleri ve yatakları görmekten keyif alacaklardı. Yine de, onların gelişine istediğim tadı katabilmek için bazı yenilikler yapılması gerekiyordu. Koyu renkli güzel halılar ve perdeler, porselen ve bronzdan dikkatle seçilmiş bazı antika süslemeler, yeni örtüler ve tuvalet masaları için yeni aynalar ve yeni tuvalet kutuları istenen sonucu sağlamıştı; her şey parlamadan yenilenmiş görünüyordu. Boş bir salonu ve yatak odasını eski maun eşyalarla ve kırmızı kumaşlarla baştan aşağıya yeniden döşedim; koridora kanava, merdivenlere halılar serdim. Her şey bittiğinde Moor House gözüme içeriden parlak ve mütevazı rahatlığın bir modeli, dışıyla kışın ıssızlığının ve çöl kasvetinin bir örneği olduğunu düşünmüştüm.

En sonunda o önemli perşembe günü geldi. Diana ve Mary'nin hava karardığı sırada gelmeleri bekleniyordu ve alacakaranlık basmadan yukarı katta ve aşağıda ateşler yakılmıştı; mutfak gıcır gıcırdı; Hannah'yla ben giyinmiştik ve her şey hazırdı.

Önce St John geldi. Her şey düzenlenene kadar evden uzak durması için ona yalvarmıştım ve gerçekten de, evin duvarlarının arasındaki hem pis hem de sıradan olan o patırtının fikri bile onu kaçırmaya yetmişti. Beni mutfakta buldu, o sırada pişmekte olan, çay için hazırlanmış bazı keklerin kabarmasını izlemekle meşguldüm. Ocağa yaklaşarak, hizmetçinin çalışmasından memnun olup olmadığımı sordu. Ben de onu emeklerimin sonuçlarını incelerken bana eşlik etmeye davet ederek cevap verdim. Açtığım kapılardan içeriye şöyle bir bakmakla yetindi ve yukarı katı ve aşağı katı dolaştıktan sonra böyle kısa bir süre içinde bu kadar büyük değişiklik sağlayabilmek için epeyce yorulmuş ve zahmete girmiş olmam gerektiğini

söyledi. Ancak evinin güzelleşmiş görüntüsünden keyif aldığını ifade eden tek bir söz bile ağzından çıkmadı.

Onun bu sessizliği hevesimi kırmıştı. Yaptığım değişikliklerin onun değer verdiği bazı hatıraları rahatsız etmiş olabileceğini düşündüm. Durumun böyle olup olmadığını soruşturdum, şüphesiz, yılgın bir tonda.

Hiç de değildi, tam aksine her hatıraya titizlikle saygı gösterdiğimi fark etmişti. Hatta bu konuya gerektiğinden fazla zaman ayırmış olmamdan korkuyordu. Örneğin, bu odanın düzenlenmesine kaç dakika harcamıştım? Yeri gelmişken falanca kitabın nerede olduğunu ona söyleyebilir miydim?

Ona rafta duran kitabı gösterdim, onu aldı ve her zamanki gibi pencere girintisine çekilerek okumaya başladı.

Bu hiç hoşuma gitmemişti, ey okur! St John iyi bir adamdı ama sert ve soğuk olduğunu söylerken kendisiyle ilgili gerçeği dillendirdiğine şimdi inanmaya başlamıştım. Hayatın insani yanlarının ve hoşluklarının onun için hiçbir çekiciliği, huzur dolu hazlarının güzelliği yoktu. Kelimenin gerçek anlamıyla sadece bir amaç uğruna yaşıyordu; kesinlikle iyi ve yüce bir amaçtı bu ama yine de hiç huzur bulmuyor, çevresindeki insanların da huzur bulmasını tasvip etmiyordu. Onun, beyaz bir taş kadar sakin ve solgun olan geniş alnına, okumaya daldığı için hiç kımıldamayan güzel yüz hatlarına bakarken birden hiç de iyi bir koca olamayacağını kavradım; onun karısı olmak zor bir şeydi. Onun Bayan Oliver'a duyduğu sevginin tabiatını sanki içime doğmuşçasına anladım ve bunun, sadece duyuların aşkı olduğu konusundaki fikrine katıldım. Bunun ateşli etkisinden nasıl da tiksinmekte olduğunu anladım; kim bilir bu sevgiyi nasıl da boğup yok etmek istiyordu, bu aşkın onu veya Bayan Oliver'ı sürekli mutlu edeceğine güvenmemekte ne kadar haklı olduğunu da gördüm. Onun, tabiatın

–Hıristiyan ve Pagan– kahramanları yonttuğu malzemeden olduğunu gördüm, tabiatın yasa koyucuları, devlet adamları, fatihleri bu malzemeden yapılmıştı; bunlar büyük davalara siper olur ama ateşin başına oturduklarında genellikle soğuk, ağır bir sütun gibi kasvetli ve münasebetsizdirler.

Onun yeri bu salon değil, diye düşündüm, *Himalaya dağları, Afrika ormanları hatta vebanın kol gezdiği Yeni Gine sahilleri ona çok daha iyi uyar. Ev hayatının sükûnetinden kaçmasından daha doğal bir şey yok, burası onun ortamı değil; burada yetenekleri duraklıyor, ne gelişebiliyor ne de işe yarayabiliyor. Onun, lider ve üstün bir insan olarak konuşup hareket edeceği yer, cesaretin kanıtlandığı, enerjinin sınandığı ve insanın metanetine büyük iş düşen, mücadele ve tehlikenin kol gezdiği durumlardır. Şu ocağın başında oturan herhangi neşeli bir çocuk bile ona üstün gelir. Misyonerlik mesleğini seçmekle çok doğru yapıyor, bunu şimdi görüyorum.*

Hannah, "Geliyorlar! Geliyorlar!" diye bağırırken salonun kapısını açmıştı. Aynı anda ihtiyar Carlo da neşeyle havladı. Dışarı koştum. Artık hava kararmıştı ama bir tekerlek gürültüsü duyuluyordu. Hannah hemen bir fener yaktı. Araba çitin kapısında durdu, sürücü arabanın kapısını açtı, önce tanıdık biri indi, onu yine tanıdık bir başkası izledi. Bir dakika içinde yüzüm onların şapkalarının altındaydı; önce Mary'nin yumuşak yanağına sonra Diana'nın dalgalanan lülelerine temas etti. Gülüyorlardı, beni öptüler, sonra Hannah'yı öpüp mutluluktan yarı delirmiş halde olan Carlo'yu okşadılar, ısrarla her şeyin iyi olup olmadığını sordular ve bu konuda olumlu bir cevap aldıktan sonra hızla eve girdiler.

Whitcross'tan buraya kadar yaptıkları uzun ve sarsıcı yolculuk yüzünden her yanları tutulmuş, buz gibi gece ayazında üşümüşlerdi ama ocakta yanan neşeli ateşi görünce yüzlerine

mutlu bir ifade geldi. Arabanın sürücüsü ve Hannah bavulları içeri taşırlarken Diana ve Mary, St John'u sordular. Kendisi o anda salondan içeri girdi. Kızların ikisi birden aynı anda kollarını onun boynuna doladı. Her ikisini de sessizce öptü, alçak bir sesle onlara hoş geldiniz dedikten sonra bir süre kendisine söylenenleri dinledi ve sonra kısa bir süre içinde salonda kendisine katılacaklarını tahmin ettiğini mırıldanarak sanki bir sığınakmış gibi oraya çekildi.

Kızların üst kata çıkabilmeleri için mumlarını yakmıştım ama Diana'nın sürücünün ağırlanmasıyla ilgili talimatlar vermesi gerekiyordu; bu iş bittikten sonra ardımdan geldiler. Odalarında yapılan yenilikler ve süslemeler hoşlarına gitti; yeni perdeler, yeni halılar, zengin renklerde porselen vazolar; bütün bunlarla ilgili minnetlerini büyük bir şevkle ifade ettiler. Ben de düzenlemelerimin onların dileklerine tamamıyla uyduğunu ve bütün yaptıklarımın evlerine dönmelerinin verdiği mutluluğa canlı bir güzellik kattığını görmenin hazzını yaşıyordum.

Tatlı bir gece oldu. Büyük bir neşe ve canlılık içinde olan kuzenlerimin konuşmaları ve yorumları öylesine güzeldi ki akıcılıklarıyla St John'un suskunluğunu örtüyorlardı. Bay Rivers kardeşlerini gördüğü için gerçekten mutluydu ama onların ateşli ve neşeli hallerini anlayamıyor, paylaşamıyordu. Günün olayı –yani Diana ve Mary'nin dönüşü– onu mutlu etmişti ama bu olaya eşlik eden şeyler; o mutlu hercümerç, o neşeli gevezelikler onu usandırıyordu; daha sakin geçecek ertesi günü iple çektiğini görebiliyordum. Gecenin keyfinin doruğa ulaştığı bir anda, çaydan bir saat kadar sonra kapıda bir ses duyuldu. Hannah, bu uygunsuz zamanda fakir bir çocuğun geldiğini, son nefesini vermek üzere olan annesini görmesi için Bay Rivers'ı götürmek istediğini söyledi.

"Nerede oturuyorlarmış, Hannah?"

"Tam Whitcross yamacının tepesinde, buradan neredeyse altı kilometre uzakta ve yol bataklığın ve fundalıkların içinden geçiyor."

"Ona geleceğimi söyle."

"Gitmeseniz daha iyi olacağından eminim, efendim. Karanlık bastıktan sonra gitmek için daha kötü bir yol olamaz; bataklık boyunca hiçbir yol yok. Hem öyle soğuk bir gece ki, bu kadar sert bir rüzgâr görmemişsinizdir. Yarın sabah gideceğinizi söyleseniz daha iyi olur efendim."

Ama St John koridora çıkmış pelerinini giyiyordu bile ve tek bir itirazda bulunmadan, tek bir kelime bile mırıldanmadan ayrıldı. O sırada saat dokuzdu, gece yarısına kadar dönmedi. Döndüğünde aç ve yorgundu ama yola çıktığından daha mutlu görünüyordu. Bir görevi yerine getirmiş; çaba göstermiş; benliğindeki yapma ve reddetme gücünü hissetmişti ve şimdi kendisiyle çok daha barışıktı.

Korkarım ki bunu izleyen hafta boyunca sabrı sınanmış oldu. Noel haftasıydı; hiçbir işe koyulmadığımız gibi bu haftayı da evde bir tür neşeli sefahat içinde geçirdik. Bozkırların havası, evin özgürlüğü, ortaya çıkan refah Diana ve Mary'nin ruhsal durumları üzerinde bir tür hayat iksiri etkisi yapmıştı; sabahtan öğlene ve öğlenden geceye kadar hep neşeliydiler. Sürekli konuşabiliyorlardı; esprili, özlü ve orijinal olan söylemleri benim için o kadar çekiciydi ki bunu dinlemeyi ve paylaşmayı başka her şeye tercih ediyordum. St John bizi canlılığımızdan dolayı azarlamamakla birlikte bundan kaçıyordu; evde nadiren duruyordu, papazlığını yaptığı bölge genişti, nüfus dağınık bir şekilde yerleşmişti ve her gün değişik bir bölgedeki hastaları ve fakirleri ziyaret ederek kendisine yapacak iş buluyordu.

Bir sabah kahvaltıda, Diana, birkaç dakika boyunca dalgın

dalgın durduktan sonra ona, planlarının değişip değişmediğini sordu.

Aldığı cevap, "Değişmedi ve değişmesi de mümkün değil," oldu. Bundan sonra St John bize, yeni yılda İngiltere'den ayrılmasının artık mutlak biçimde kesinleştiğini bildirerek sözlerini sürdürdü.

Mary, "Peki Rosamond Oliver?" diye sordu, sanki bu kelimeler ağzından istemeden kaçmıştı çünkü bunları söyler söylemez sözlerini geri almak istiyormuş gibi bir jest yaptı. St John'un elinde bir kitap bulunuyordu –yemeklerde kitap okuma gibi topluma ters düşen bir âdeti vardı–, kitabı kapattı ve başını kaldırdı.

"Rosamond Oliver," dedi, "Bay Granby ile evlenmek üzere; beyefendi S....'nin en köklü ve saygıdeğer sakinlerinden biri, Sir Frederic Granby'nin torunu ve mirasçısı; bu bilgiyi dün Bayan Oliver'ın babasından aldım."

Kız kardeşleri birbirlerine ve bana baktılar, üçümüz birden ona baktık, cam kadar sakindi.

Diana, "Aceleyle söz kesmiş olmalılar," dedi, "birbirlerini uzun bir süredir tanıyor olamazlar."

"İki ay olmuş; ekim ayında S...'deki vilayet balosunda tanışmışlar. Ama bunun gibi birleşmenin önünde herhangi bir engelin olmadığı ve bu bağlantının her noktada arzu edilir olduğu durumlarda ertelemeler gereksizdir, Sir Frederic'in onlara armağan ettiği S... Malikânesi oturacakları bir şekilde düzenlenir düzenlenmez evlenecekler."

Bu konuşmadan sonra, St John'u yalnız bulduğum ilk anda, ona bu olayın kendisini üzüp üzmediğini sormak istedim ama kendisine anlayış gösterilmesine pek ihtiyaç duymuyor gibiydi ve ona anlayış sunmak bir yana bunu aklımdan geçirmiş olmamı bile tehlikeli buldum. Üstelik de onunla

konuşma alışkanlığımı kaybetmiştim; tekrar buz gibi içine kapanmıştı ve benim açık sözlülüğüm de bu buzun altında katılaşıyordu. Bana kız kardeşlerine davrandığı gibi davranma sözünü tutmamıştı, sürekli olarak aramızda benim kanımı donduran ufak tefek ayrımlar gözetiyordu ki bunlar içten bir ilişkinin gelişmesine hiçbir biçimde yardımcı olmuyordu; kısacası artık onun resmen akrabası olmuş ve onunla aynı çatı altında yaşıyor olmama rağmen beni bir köy öğretmeni olarak tanıdığı zamana kıyasla aramızdaki mesafenin çok daha büyük olduğunu hissediyordum. Bir zamanlar bana ne kadar açıldığını hatırlayınca şimdiki soğukluğunu kavramakta güçlük çekiyordum.

Durum böyle olduğu için oturduğu sıradan başını kaldırıp da şöyle konuştuğunda hiç şaşırmadım:

"Görüyorsunuz Jane, kavga verildi ve zafer kazanıldı."

Bana böyle hitap edilmesi karşısında şaşırdığım için hemen karşılık vermedim; bir anlık bir tereddütten sonra onu cevapladım:

"Ama kazandıkları zaferler karşılığında çok büyük bir bedel ödemiş olan o fatihlerden olmadığınıza emin misiniz?"

"Sanmam, hem öyle olsa bile o kadar da önemli değil, benden bir daha böyle bir muharebeye katılmam istenmeyecek. Bu çelişkili olay karar vermemi sağladı; artık yolum açık, bunun için Tanrı'ya şükrediyorum!" diyerek kâğıtlarına ve sessizliğine geri döndü.

Ortak mutluluğumuz (yani Diana'nın, Mary'nin ve benim mutluluğumuz) daha sakin bir hale bürünüp her zamanki alışkanlıklarımıza ve düzenli olarak yürüttüğümüz çalışmalara geri döndüğümüzde St John da evde daha uzun süre kalmaya başladı. Bazen bizimle aynı odada toplam dört saat boyunca kaldığı bile oluyordu. Mary resim yapar, Diana (beni hayret

ve şaşkınlık içinde bırakarak) bir ansiklopediyi okumaya devam eder ve ben Almancamı ilerletmek için çabalarken, St John da kendisine has mistik bir bilgiye kafa yorar; planları için gerekli gördüğü bir Doğu dilini öğrenmeye çalışırdı.

Kendi köşesinde, böyle meşgul ve işine dalmış görünürdü ama o mavi gözlerini, önündeki acayip görünüşlü dilbilgisi kitabından kaldırıp bizlerin üzerinde dolaştırma, zaman zaman da büyük bir merakla, biz öğrenci arkadaşlarının üstüne dikme alışkanlığı vardı; eğer yakalanırsa bakışlarını hemen çekerdi ama biraz sonra aynı şekilde aranan bakışları, tekrar masamıza dönerdi. Bunun ne anlama geldiğini merak ediyordum; ayrıca bana pek de önemli gelmeyen bir olayla ilgili hiç aksatmadan, dakik bir mutluluk göstermesinin ne anlama geldiğini de merak ediyordum; bu olay benim her hafta Morton okuluna yaptığım ziyaretti ve bu ziyaretlerin iyi bir güne denk gelmemesi, kar, yağmur ya da sert bir rüzgâr olması ve kız kardeşlerinin gitmemem için bana ısrar etmeleri halinde onların endişelerini hafife alması ve durum ne olursa olsun bu görevi yerine getirmem konusunda beni teşvik etmesi karşısında kafam karışıyordu.

"Jane sizin sandığınız gibi çıtkırıldım değil," derdi, "o, dağ rüzgârlarına ya da yağmura ya da düşen birkaç parça kara, hepimiz kadar katlanabilir. Onun yapısı hem sağlam hem de esnek, hava değişimleri karşısında ondan daha güçlü olan birçok insana göre daha dayanıklı."

Ve ben, havadan pek etkilenmemiş ama epeyce yorulmuş bir halde geri döndüğümde şikâyet etmeye asla cesaret edemezdim çünkü söylenmek onun canını sıkmak anlamına gelecekti; metanet her durumda onu memnun ediyordu, bunun aksi özel bir rahatsızlığa yol açıyordu.

Ancak bir öğleden sonra zaten soğuk algınlığına yakalanmış

olduğum için evde kalma iznini koparabildim. Kız kardeşleri benim yerime Morton'a gitmişti; ben Schiller okumaya, o da kargacık burgacık Şark parşömenlerini deşifre etmeye koyuldu. Ben biraz egzersiz olsun diye bir çeviri yaparken rastlantıyla ondan tarafa baktım ve kendimi keskin mavi gözlerin bakışları altında buldum. Bu gözler beni ne kadar zamandır baştan aşağıya inceliyordu, bu konuda bir şey söyleyemem; bakışları keskin ama bir o kadar da soğuktu; bir an için, sanki uğursuz bir şeyle aynı odadaymışım gibi batıl bir korkuya kapıldım.

"Ne yapıyorsun, Jane?"

"Almanca öğreniyorum."

"Senden Almanca öğrenmekten vazgeçmeni ve Hintçe öğrenmeni istiyorum."

"Ciddi söylemiyorsunuz, değil mi?"

"Bu konuda o kadar ciddiyim ki, mutlaka olmalı bu; sana nedenini de söyleyeceğim."

Sonra, Hintçenin kendisinin o sırada çalıştığı dil olduğunu ve çalışmaları ilerledikçe başlangıçta öğrendiklerini unutma eğiliminde olduğunu ve tekrar tekrar aynı konuların üstünden geçebileceği bir öğrencisinin olmasının ona büyük bir yardımda bulunacağını açıkladı. Böylece bunlar zihnine kaydolacaktı; bir süre benimle kız kardeşleri arasında bir tercih yapmak üzere düşünmüş ama üçünün arasında bir görevin başında en uzun süre kalabilenin ben olduğumu görünce bende karar kılmıştı. Ona bu iyiliği yapar mıydım? Zaten belki de uzun bir fedakârlıkta bulunmama gerek olmayacaktı çünkü gitmesine üç ay vardı.

St John kolay kolay reddedilebilecek bir adam değildi; maruz kaldığı her etkinin, ona, ama acı ama haz versin, derin bir iz bıraktığını ve kalıcı olduğunu hissederdiniz. İsteğini kabul ettim. Diana ve Mary döndüklerinde Diana, öğrencisinin

ağabeyine transfer olduğunu gördü; güldü, o da, Mary de St John'un kendilerini böyle bir şey yapmaya asla ikna edemeyeceği konusunda hemfikirdiler. Onlara sessizce cevap verdi.

"Biliyorum."

Onun çok sabırlı, çok dayanıklı ancak titiz bir öğretmen olduğunu gördüm. Benden çok şey başarmamı istiyordu ve onun beklentilerini yerine getirdiğimde kendine özgü tarzıyla takdirini ifade ediyordu. Derece derece üzerimde öyle bir etki sahibi oldu ki, zihinsel hürriyetimi kaybettim; takdiri ve dikkati ilgisizliğinden daha da sıkıntı vericiydi. O etrafımda olduğunda eskisi gibi özgürce gülüp söyleyemiyordum çünkü içimden yükselen sıkıcı ve ısrarcı bir güdü, canlılığın (en azından benim canlılığımın) onun hoşuna gitmediğini söylüyordu. Sadece ciddi tavırların ve meşguliyetlerin kabul edilebilir olduğunun o derece farkındaydım ki onunla aynı ortamdayken mevcut işimi sürdürmeye ya da bir başka meşgale bulmaya çalışmam boşunaydı; kendimi dondurucu bir büyünün etkisi altında kalmış gibi hissediyordum. O "git" dediğinde gidiyor, "gel" dediğinde geliyor, "bunu yap" dediğinde yapıyordum. Ama bu köleliğimden hoşnut değildim; kaç defa onun bana karşı ilgisiz davranmaya devam etmesini dilemişimdir.

Bir gece, yatma vakti geldiğinde kız kardeşleriyle iyi geceler dilemek için onun çevresini sardığımızda, âdeti olduğu üzere onları öptü ve yine âdeti olduğu üzere bana elini uzattı. O sırada şakacı bir ruh hali içinde olan Diana (o benim gibi acı verici bir biçimde ağabeyinin iradesinin denetimi altında değildi çünkü onun kişiliği de bir başka biçimde onunki kadar güçlüydü) bağırdı:

"St John! Jane'in üçüncü kız kardeşin olduğunu söylüyorsun ama ona bu şekilde davranmıyorsun, onu da öpmen gerekiyor."

Diana beni ona doğru itti. Diana'nın çok kışkırtıcı olduğunu düşünüyordum ve kendimi tedirgin ve rahatsız hissettim; ben böyle duygulara ve düşüncelere dalmışken St John başını eğdi; Yunanlı yüzü benimkiyle aynı seviyeye geldi, gözleri benim gözlerimi delercesine sorguluyordu ve beni öptü. Dünya üzerinde mermer öpücük ya da buz öpücük diye bir şey yoktur; eğer olsaydı kilise mensubu kuzenimin beni selamladığı öpücüğünün bu sınıflardan birine dahil olduğunu söylemem gerekirdi ama deneme öpücükleri olabilir ve onunki bir deneme öpücüğüydü. Öptükten sonra nasıl bir sonuç verdiğini görmek için bana baktı; çarpıcı bir öpücük değildi, kızarmadığıma eminim, belki biraz solgunlaşmış olabilirim çünkü bu öpücüğün sanki benim zincirlerimi bağlayan bir mühür olduğunu hissetmiştim. Daha sonra bu töreni hiç ihmal etmedi, benim o sıradaki ciddiyetim ve hareketsizliğim hoşuna gidiyor gibiydi.

Bana gelince, günbegün onu memnun etmeyi daha fazla istiyordum, ama bunu yapmak için huyumun yarısından vazgeçmek, yeteneklerimin yarısını boğmak, zevklerimin özgün akışını değiştirmek için mücadele etmek ve doğal olarak hiçbir eğilim duymadığım işleri takip etmek için kendimi zorlamam gerektiğini daha fazla görür olmuştum. Beni asla ulaşamayacağım bir yere çıkarmak için eğitmek istiyordu, onun yükselttiği standarda ulaşmayı amaçlamak beni anbean mahvediyordu. Bunu yapmak, düzensiz yüz hatlarımı onun düzgün ve klasik yüz modeline uygun şekilde yoğurmak, değişken yeşil gözlerime onun gözlerinin deniz mavisi rengini ve ağırbaşlı ışıltısını vermek kadar imkânsızdı.

Ancak o sırada benim elimi kolumu bağlayan tek şey St John'un üstünlüğü değildi. Son zamanlarda kolayca hüzünleniyordum; kalbime yerleşen bir kötülük mutluluğumu kaynağında kurutuyordu; bu da meraktı.

Belki de bu yer ve servet değişikliklerinin ortasında Bay Rochester'ı unuttuğumu düşünüyorsunuz, ey okur. Onu bir an bile unutmamıştım. Hâlâ aklımdaydı, çünkü onun anısı güneşin kurutacağı bir nem, fırtınaların dağıtacağı kumdan bir kale değil, bir tabletin üzerine kazınmış, yazıldığı mermer yaşadıkça yaşamaya yazgılı bir isimdi. Ona ne olduğunu öğrenme arzusu nereye gitsem benimle birlikte geliyordu, Morton'dayken her gece köy evime bunu düşünmek üzere girerdim, şimdi Moore House'da her gece bunu düşünmek için yatak odama gidiyordum.

Bay Briggs'le vasiyetle ilgili yapmak zorunda olduğum yazışmalar sırasında Bay Rochester'ın halen nerede olduğu ve sağlık durumuyla ilgili bir şeyler bilip bilmediğini sormuştum ama Bay St John'un tahmin ettiği gibi Bay Briggs, onunla ilgili hiçbir konuda hiçbir şey bilmiyordu. Bunun üzerine Bayan Fairfax'e mektup yazarak bana bu konuda bilgi vermesini rica ettim. Bunu yaparsam bir sonuç elde edeceğime kesin gözüyle bakıyordum çünkü yazdığım mektuba hemen cevap alacağımdan emindim. On beş gün geçip de hiçbir cevap gelmeyince şaşırdım ama iki ay geçip de her gün postacı uğrayıp bana bir şey getirmeyince büyük bir endişenin esiri oldum.

Tekrar yazdım: İlk mektubumun kaybolmuş olması ihtimali vardı. Bu yeni çabanın ardından umutlarım yenilendi; birkaç hafta boyunca bu da tıpkı ilk ümitlerim gibi parladı sonra soldu, yanıp sönmeye başladı, elime tek bir satır, tek bir kelime bile ulaşmamıştı. Beyhude bekleyişle geçen altı aydan sonra ümitlerim bütünüyle söndü ve ben de gerçekten karanlığa gömüldüm.

Etrafımda, tadını çıkartamadığım güzel bir bahar ışıldıyordu. Yaz yaklaşıyordu, Diana beni neşelendirmeye çalışıyordu, hasta göründüğümü söylüyor ve benimle birlikte deniz

kenarına gitmek istiyordu. Bu teklife St John itiraz etmişti; benim sefahate değil işe ihtiyaç duyduğumu, şimdiki hayatımın fazla amaçsız olduğunu, benim bir gayeye ihtiyacım olduğunu söylüyordu ve sanırım bu eksikliği gidermenin bir yolu olarak benim Hintçe derslerimi daha da uzattı ve bu dille ilgili görevlerimin yerine getirilmesi konusunda daha da ısrarcı olmaya başladı. Ben de bir aptal gibi, ona direnmeyi aklımın ucundan bile geçirmedim; ona direnemiyordum.

Bir gün çalışmaya her zamankinden daha kötü bir ruh hali içinde gelmiştim. Bu moral bozukluğumun sebebi acı bir hayal kırıklığıydı. Hannah sabahleyin bana bir mektup geldiğini söylemişti ve uzun zamandır beklediğim haberin en sonunda bana lütfedildiğinden neredeyse emin olarak mektubu almak üzere aşağı indiğimde, bunun Bay Briggs'in gönderdiği işle ilgili önemsiz bir not olduğunu gördüm. Bu acı durum bir miktar gözyaşı dökmeme sebep olmuştu ve şimdi Hintli bir hattatın elinden çıkmış kargacık burgacık harflerin ve gözümün önünde uzanan mecazların başına oturduğumda gözlerim tekrar doldu.

St John beni okumam için yanına çağırdı, önümdekileri okumayı denediğimde sesim çıkmadı, kelimeler hıçkırıkların arasında kayboldu. Salonda onunla benden başka kimse yoktu. Diana diğer salonda müzik çalışıyor, Mary bahçeyle uğraşıyordu; güzel bir mayıs günüydü, berrak ve güneşliydi, bir meltem esiyordu. St John bu duygularım karşısında hiçbir şaşkınlık göstermedi, bunun sebebiyle ilgili bana bir soru da sormadı; sadece şunu dedi:

"Sen kendini toparlayana kadar birkaç dakika bekleriz, Jane." Ve ben bu nöbeti acele boğmaya çalışırken, o, büyük bir sükûnet ve sabırla sırasına dayanmış, bir hastasının geçirmesi beklenen ve sebebi bilinen bir krizini bilimin gözüyle izleyen bir doktor gibi öylece duruyordu. Hıçkırıklarımı

bastırıp gözlerimi sildikten ve o sabah pek iyi olmadığıma dair birkaç kelime mırıldandıktan sonra görevime döndüm ve tamamlamayı başardım. St John, benim ve kendisinin kitaplarını kaldırıp sırasını kilitledi ve şunu söyledi:

"Şimdi Jane, benimle bir yürüyüş yapacaksın."

"Diana ve Mary'yi çağırayım."

"Hayır, bu sabah sadece bir kişinin bana eşlik etmesini istiyorum ve bu da sen olmalısın. Üstünü giy, mutfak kapısından dışarı çık, Marsh Vadisi istikametine giden yola sap; ben bir saniye içinde sana katılacağım."

Ortayı bulmayı hiç bilmem, benim kişiliğimle uzlaşmaz bir çelişki içinde olan mutlak ve sert karakterlerle olan ilişkimde, mutlak bir boyun eğme ve kararlı bir isyanın arasını hayatım boyunca hiç bulamamışımdır. Her zaman bazen volkan gibi patlama noktasına gelinceye kadar bir tutumu izlemiş, sonra öteki tutuma geçmişimdir, burada da ne o anki koşullar ne de benim ruh halim beni isyana ittiği için St John'un talimatlarına dikkatle itaat etmiştim ve on dakika içinde onunla yan yana vadiye giden yabani yolu çıkıyordum.

Meltem batıdan esiyordu, tepeleri aşıp bozkırın ve fundalıkların tatlı kokusunu taşıyordu; gökyüzü lekesiz bir mavilikteydi; vadiden aşağı doğru akan dere geçen baharın yağmurlarıyla kabarmış, coşkuyla çağlıyor, bazen güneşin altın renkli ışıklarını, bazen de gökyüzünün safir rengini yansıtıyordu. Yolumuza devam edip patikadan çıkınca yosunlu ve zümrüt yeşili yumuşak bir çimenliğe girdik, bu yeşil örtü küçük beyaz çiçeklerle minelenmiş ve yıldız gibi sarı papatyalarla süslenmişti; o arada tepeler bizi kuşatıp dış dünyayla aramızdaki bağlantıları kesmişti çünkü vadi yukarıya çıktıkça bu tepelerin arasına saklanıyordu.

Kayalıkların en yakındaki kısmına vardığımızda, St John,

"Burada biraz dinlenelim," dedi. Bu kayalar bir tür geçidi koruyordu ve bu geçidin arkasında bir çağlayan vardı, burada dağlar çimenleri ve çiçekleri üzerinden atıyor, tek giysisi bozkır fundaları ve tek süsü kayalar oluyordu; tenhalığın artıp vahşilik halini aldığı ve tazeliğin yerini görkeme bıraktığı bu noktada dağlar yalnızlığın biricik ümidini ve sessizliğin son sığınağını koruyordu.

Oturdum, St John yanımda ayakta duruyordu. Yukarıdaki geçide ve aşağıdaki uçuruma baktı; gözleri derenin üzerinde dolaştı ve dereye rengini veren bulutsuz göklere çevrilmek üzere geri döndü; şapkasını başından çıkardı, meltemin saçlarını karıştırmasına ve alnını öpmesine izin verdi. Buranın ruhuyla belli bir ilişki içindeymiş gibiydi, başıyla bir şeye veda etti.

Yüksek sesle, "Buraları tekrar göreceğim," dedi, "Ganj Nehri'nin kıyısında uyurken rüyalarımda ve yine daha sakin bir saatte, daha karanlık bir derenin kenarında uyuklarken!"

Tuhaf bir aşka dair tuhaf sözler! Kendinden emin bir vatanseverin anavatanı için duyduğu tutku! Yere oturdu, yarım saat kadar hiç konuşmadık, ne o bana, ne ben ona. Bu aradan sonra tekrar konuşmaya başladı.

"Jane, altı hafta içinde gidiyorum, Haziran'ın yirmisinde Hindistan'a yelken açacak olan bir gemide kendime yer ayırttım."

"Rabbim sizi koruyacaktır çünkü O'nun işini üstlendiniz," diye cevap verdim.

"Evet," dedi, "bana mutluluk ve neşe veren de bu. Ben hiç yanılmayacak Efendi'nin hizmetkârıyım. Yola insanların önderliğinde düşmüyorum, benim gibi zayıf böceklerin kusurlu kanunlarına ve hatalı denetimine tabi değilim; benim kralım, yasa koyucum, önderim tam ve mükemmel olandır. Çevremdeki herkesin aynı bayrak altında toplanmak; aynı mücadeleye katılmak için yanıp tutuşmaması bana tuhaf geliyor."

"Herkes sizin gücünüze sahip değil ve zayıfların güçlülerle birlikte yürümek istemeleri aptallık olur."

"Ben zayıflardan söz etmiyorum, zaten onları düşünmüyorum; sadece bu işe layık olanlara ve bunu yapacak maharete sahip olanlara sesleniyorum."

"Bunların sayısı azdır ve onları bulmak da güçtür."

"Doğru söylüyorsun ama onları bulunca ayaklandırmak – onları bu çaba için zorlayıp teşvik etmek– onlara Tanrı'nın kendilerine vermiş olduğu armağanları ve bunların neden verildiğini göstermek ve Tanrı'nın mesajını kulaklarına okumak, onlara O'nun seçilmişlerinin safında bir yer edinmelerini teklif etmek de gerekir."

"Eğer bu görevi yapacak nitelikteyseler kendi kalpleri bunu onlara herkesten önce bildirmez mi?"

Korkunç bir büyünün beni sarmaladığını ve etrafımı sardığını hissediyor; bir anda bu büyüyü açıklayıp perçinleyecek ölümsüz bir sözün söylendiğini duyacağım diye korkudan titriyordum.

St John, "Peki öyleyse *senin* kalbin ne diyor?" diye sordu.

Bu soru karşısında çarpılıp heyecanlanarak, "Benim kalbim sessiz, benim kalbim sessizdir," diye cevap verdim.

Derinden gelen, acımasız ses, "Öyleyse onun yerine ben konuşmalıyım," diye devam etti. "Jane, benimle birlikte Hindistan'a gel; benim arkadaşım ve yardımcım olarak gel."

Vadi ve gökyüzü dönmeye başladı; tepeler kabardı! Sanki Göklerden bir çağrı almıştım; sanki Makedonyalı gibi hayali bir elçi, "Gel ve bize yardım et!" diye buyurmuştu. Ama ben bir havari değildim –haberciyi göremiyor– onun çağrısını duyamıyordum.

"Ah, St John!" diye bağırdım, "Biraz insaflı olun!"

Görevi olduğuna inandığı bir konuda ne insaf, ne de pişmanlık tanıyan birine sesleniyordum. Devam etti:

"Tanrı ve tabiat seni bir misyonerin karısı olman niyetiyle yaratmış. Sana bağışladıkları nitelikler bedensel değil, zihinseldir. Sen aşk için değil çalışmak için yaratılmışsın. Sen bir misyonerin karısı olmalısın, olacaksın da. Sen benim olacaksın, seni benim hakkımsın; kendi zevkim için değil, Yaradanıma hizmet vermek için."

"Ben bu işe uygun değilim, böyle bir görevim yok," dedim.

Bu ilk itirazları hesaplamıştı, bunlar onu rahatsız etmiyordu. Nitekim arkasındaki kayaya yaslanıp kollarını göğsünde kavuşturmuş ve ifadesini sabitleştirmişti; uzun ve zor bir itiraza hazırlandığını ve bu bitene kadar dayanacak sabrı topladığını görüyordum; ancak konuşmayı zaferle bitirmeye kararlıydı.

"Alçakgönüllülük, Jane," dedi, "Hıristiyanlığın erdemlerinin zeminini oluşturur; sen bu iş için uygun olmadığını söylüyorsun. Kim bu iş için uygundur ki? Ya da gerçekten kim kendini bu çağrıya layık hisseder ki? Örneğin, ben toz ve külden başka bir şeyden oluşmuyorum. Aziz Paul'le birlikte kendimi en büyük günahkâr olarak tanıyorum ama kişisel rezilliğimin beni yolumdan döndürmesine izin vermiyorum. Önderimi tanıyorum, O'nun güçlü olduğu kadar adil de olduğunu biliyorum ve O büyük bir görevi yerine getirmek için zayıf bir araç seçmekle birlikte inayetinin sınırsız hazinesiyle bu aracın yetersizliklerini örtmesini bilecektir. Benim gibi düşün Jane, benim gibi güven. Senden Asırların Kayası'na yaslanmanı istiyorum; onun, senin insani zayıflıklarının ağırlığını taşıyacağından şüphe etme."

"Ben misyonerlik hayatından anlamam. Misyonerlik görevlerini hiç incelemedim."

"İşte orada, bütün alçakgönüllülüğümle sana ihtiyacın olan yardımda bulunabilirim, senin görevlerinin her bir saati-

ni düzenleyebilirim; her zaman yanında olurum, anbean sana yardım ederim. Başlangıçta bunu yapabilirim; kısa bir süre sonra (çünkü senin güçlerini biliyorum) sen de benim kadar güçlü ve becerikli olacak ve benim yardımıma ihtiyaç duymayacaksın."

"Ama güçlerim, bu konuda ne işe yarar? Ben böyle yeteneklerim olduğunu hissetmiyorum. Siz konuşurken içimde bana seslenen ya da harekete geçen hiçbir şey yok. Yanan bir ateş, hızlanan bir hayat, neşelenen ya da nasihat eden bir ses duyamıyorum. Ah, keşke size, zihnimin şu anda ışıksız bir zindana nasıl benzediğini gösterebilseydim, bu zindanda, derinlerde zincirlenmiş bir korku var; sizin beni yapamayacağım bir şeye ikna etmeniz korkusu!"

"Sana bir cevabım var, onu dinle. İlk tanıştığımızdan beri seni izliyorum; on aydır seni inceliyorum. Bu süre içinde seni çeşitli sınavlardan geçirdim; biliyor musun, ne gördüm ve neyi öğrendim? Köy okulunda, alışkanlıklarına ve eğilimlerine uygun olmayan bir işi dakik ve düzgün bir biçimde yerine getirebileceğini anladım; bu işi yetenek ve incelikle yapabildiğini gördüm; öğrencilerini bir yandan denetlerken bir yandan da kazanabiliyordun. Zengin olduğunu öğrendiğin andaki sükûnetinde Demas'nın günahlarından arınmış bir zihin okudum. Kazancın senin üzerinde yersiz bir etkisi olmadı. Servetini dört parçaya bölmeye, sadece bir parçayı kendine ayırmaya ve diğer üç parçayı soyut adaletin emrine vermeye hazır olduğunda fedakârlık ateşinden ve heyecanından zevk alan bir ruhu tanıdım. İlgilendiğin bir çalışmadan vazgeçip ben ilgileniyorum diye başka bir şeyi çalışmaya başlamandaki uysallık, o zamandan beri bunu sürdürürken yorulmak bilmez azmin, bu işin zorlukları karşısında gösterdiğin bitmez enerji ve sarsılmaz ruh halinde aradığım niteliklerin tamamlanmış

olduğunu gördüm. Jane, sen uysal, azimli, çıkarsız, inançlı, sadık ve cesursun, çok yumuşak ve çok kahramansın; kendine güvenmemekten vazgeç; ben sana hiç sakınmadan güvenebiliyorum. Hindistan okullarında bir yönetici ve Hintli kadınlar arasında bir yardımcı olarak senin desteğin benim için paha biçilmez olacaktır."

Demirden kefenim beni sarıyor, ikna ağır ve emin adımlarla ilerliyordu. Gözlerimi istediğim kadar kapatayım, bu son sözleri, kapanmış gibi görünen bir yolu biraz açmayı başarmıştı. O kadar muğlak ve ümitsizce dağınık görünen işim, o sözlerini sürdürdükçe toparlanmış ve onun elleri altında belirgin bir şekil almıştı. O bir cevap bekliyordu. Bense bir karşılık verme tehlikesini göze almadan önce düşünmek için bir çeyrek saat istedim.

"Elbette," diyerek sözlerini bağladı, ayağa kalkıp geçidin yukarısına doğru biraz ilerledi ve kendisini bir funda yığınının üzerine atıp yattı.

Onun benden istediklerini yapabilirim, bunu görmek ve anlamak zorundayım, diye düşündüm, *yani eğer ömrüm yeterse.* Ama benimkinin Hint güneşi altında fazla uzun dayanamayacak bir varoluş olduğunu hissediyorum. Öyleyse? O bunu umursamıyor; zamanım gelip de öldüğümde beni büyük bir huzur ve kutsallıkla Tanrı'ya –ki beni daha önce vermiş olan da odur– emanet edecektir. Önümdeki vaka çok basit. İngiltere'den ayrılarak sevdiğim ama boş bir ülkeyi geride bırakacağım; Bay Rochester burada yok ve eğer olsaydı bile, ondan bana ne fayda gelebilir ki? Şu anda benim işim onsuz yaşamak; günbegün, beni ona bağlayabilecek bir değişiklik olmasını bekleyerek sürüklenmekten daha anlamsız, daha fazla zayıflık alameti olan bir şey yok. Elbette (bir zamanlar St John'un dediği gibi) hayatımda kaybettiğim şeyin yerini

tutacak yeni bir ilgi alanı bulmam gerek; onun şu anda bana önerdiği şey, insanın benimseyebileceği ve Tanrı'nın tayin edebileceği en şerefli iş değil mi? Soylu kaygıları ve yüce sonuçlarıyla, parçalanmış duyguların ve yıkılmış ümitlerin bıraktığı boşluğu dolduracak daha iyi bir meşgale bulunabilir mi? Evet demem gerektiğine inanıyordum ama yine de ürpermiştim. Yazık! *Eğer bu yolculuğunda St John'a katılırsam benliğimin yarısından vazgeçmiş olacağım; eğer Hindistan'a gidersem zamansız bir ölüme gitmiş olacağım. Ve İngiltere ile Hindistan, Hindistan ile mezar arasındaki boşluk nasıl dolacak? Ah, bu sorunun cevabını gayet iyi biliyorum! Bu da bana gayet açık görünüyor. Gücüm tükenene kadar St John'u memnun etmek için uğraşmalıyım, ben onu memnun ederim, hem de beklentilerinin ortasındaki en ince noktaya ve beklentilerinin en dışındaki halkaya kadar. Eğer onunla gidersem, eğer benden ısrarla istediği fedakârlığı yapmayı kabul edersem, bunu mutlak biçimde yaparım; her şeyi –kalbimi, yaşamam için gerekli olan her şeyi– mihrabın üzerine atar, kendimi tamamıyla kurban ederim. Beni asla sevmeyecek ama beni tasvip edecektir; ona henüz görmediği enerjilerimi, varlığından hiç şüphe etmediği kaynakları gösteririm. Evet, ben de onun kadar sıkı ve onun kadar az şikayet ederek çalışabilirim.*

Öyleyse, benden talep ettiği şeyin mümkün olduğunu kabul edelim; tek bir madde, korkunç bir madde dışında. O da şudur: Benden karısı olmamı istiyor ve bana, şuradaki geçitte köpüren derenin aktığı yalçın, dev kayaya olduğundan daha fazla kocalık etmeye niyeti yok. Bana, bir askerin iyi bir silaha vereceği değeri veriyor, hepsi bu. Onunla evli olmasam bu beni üzmez ama onun hesaplarını tamamlamasına –büyük bir sükûnetle planlarını hayata geçirmesine– izin verip evlilik törenini yaşayabilir miyim? Onun alyansını takıp sevginin

her biçimini yaşarken (ki bunları büyük bir titizlikle yerine getireceğinden şüphem yok) içinde pek duygu bulunmadığını bilmeye katlanabilir miyim? Bana ihsan ettiği her sevgi sözünün ya da yakınlığın ilkeleri uğruna yaptığı bir fedakârlık olduğunu bilmeye dayanabilir miyim? Hayır, böyle bir evlilik korkunç olur. Bunu asla yaşamayacağım. Kız kardeşi olarak ona eşlik edebilirim ama karısı olarak olmaz; ona bunu söyleyeceğim.

Yamaca doğru baktım, orada yere devrilmiş bir sütun gibi, yüzü bana dönük bir halde yatıyordu; gözleri parlak, dikkatli ve keskindi. Ayağa kalkıp bana yaklaştı.

"Özgür olmam kaydıyla Hindistan'a gitmeye hazırım."

"Cevabının yoruma ihtiyacı var," dedi, "açık değil."

"Bu zamana kadar benim manevi ağabeyim oldunuz, ben de sizin manevi kız kardeşiniz oldum; böyle olmaya devam edelim, sizinle evlenmesek daha iyi olur."

Başını hayır anlamında iki yana salladı. "Manevi kardeşlik bu durumda işe yaramaz. Eğer benim gerçek kız kardeşim olsaydın durum farklı olurdu; seni yanıma alır ve başka bir eş aramazdım. Ama bu durumda beraberliğimizin evlilikle kutsanıp mühürlenmesi gerekiyor yoksa gerçekleşemez; pratik engeller her türlü planımızın önüne çıkacaktır. Bunu göremiyor musun, Jane? Bir an düşün, güçlü sezgilerin sana doğruyu gösterecektir."

Düşündüm de; ve yine de sezgilerim bu durumda, beni sadece, bizim, birbirimizi karı koca gibi sevmediğimiz gerçeğine götürdü ve bu yüzden evlenmemiz gerektiği konusuna karşı çıktı. "St John," dedim, "ben sizi bir ağabey olarak görüyorum, siz de beni bir kız kardeş olarak; öyleyse böyle devam edelim."

"Bunu yapamayız, yapamayız," diye kısa, keskin ve ka-

rarlı bir cevap verdi. "Olmaz. Benimle Hindistan'a geleceğini söyledin, hatırla, bunu söyledin."

"Bir şartla."

"Peki, peki. Esas konuya dönersek –benimle birlikte İngiltere'den ayrılmak, gelecekteki çalışmalarımda benimle işbirliği yapmak– bunlara itirazın yok. Şimdiden elini taşın altına koymuş sayılırsın. Bir daha çekmeyecek kadar da tutarlısın. Düşünmen gereken tek bir nokta var; üstüne aldığın işin en iyi nasıl yapılacağı. Karmaşık kaygılarını, duygularını, düşüncelerini, dileklerini, amaçlarını sadeleştir; bütün endişelerini tek bir amaçta birleştir; bu da, yüce Efendinin sana vermiş olduğu görevi layıkıyla yerine getirmek olsun. Bunu yapmak için de bir yardımcıya ihtiyacın var; bu bir ağabey olamaz –bu çok gevşek bir ilişkidir– bir koca olması gerek. Ben de bir kız kardeş istemiyorum, bir kız kardeş her zaman için elimden alınabilir. Ben bir eş istiyorum; hayat boyu etkileyebileceğim ve ölüme kadar yanımda kalacak bir çalışma arkadaşı ancak karım olabilir."

O konuşurken ürperdim; beni iliklerime kadar etkilediğini ve elimi kolumu bağladığını hissettim.

"Öyleyse başka birini arayın, St John, kendinize uygun birini arayın."

"Amacıma uygun birini demek istiyorsun, ilahi vazifeme uygun birini. Sana tekrar söylüyorum, kiminle evlendiğimin bir önemi yok, ben sadece bir erkek olarak, bir erkeğin bencilce duygularıyla eşleşmek istemiyorum, bu benim için bir misyon."

"Ben de bu misyona enerjimi veririm –ihtiyaç olan da budur– ama kendimi vermem; bunun, tahıla, yaprağını ve kabuğunu vermekten farkı olmayacaktır. Onlara ihtiyacı yoktur, ben de bunları kendime saklıyorum."

"Yapamazsın, yapmamalısın. Rabbin, kendini yarı yarıya feda etmekle tatmin olacağına inanıyor musun? Sence sakatlanmış bir kurbanı kabul eder mi? Benim savunduğum Tanrı'nın davasıdır; seni onun sancağına çağırıyorum. O'nun adına bölünmüş bir sadakati kabul etmem mümkün değil; bunun tamamlanması gerekir."

"Ah! Kalbimi Tanrı'ya vereceğim," dedim. "Ama *siz* istemiyorsunuz."

Bu cümleyi söylerkenki ses tonumda ve buna eşlik eden duygularımda bastırılmış bir alaycılığın olmadığı konusunda yemin edemem, ey okur. O zamana kadar içten içe St John'dan korkuyordum çünkü onu anlayamamıştım. Beni ürkütüyordu çünkü şüphe içinde bırakıyordu. O zamana kadar onun ne kadarının aziz, ne kadarının ölümlü olduğunu bilemiyordum ama bu görüşme sırasında gerçekler açığa çıkmakta, onun karakterinin tahlili gözlerimin önünde gerçekleşmekteydi. Zayıflıklarını görüyor, kavrıyordum. Oturduğum yerde, bozkırın kıyısında, önümde o yakışıklı kişi, benim gibi hata yapabilen bir insanın ayaklarının dibinde oturduğunu anladım. Sertliğinin ve zorbalığının üzerindeki peçe düşmüştü. Onda bu özelliklerin varolduğunu görünce kusursuz olmadığını hissettim ve cesaret buldum. Tartışabileceğim biri, bir eşitim vardı karşımda, eğer iyi bakarsam karşı koyabileceğim biri.

Ben son cümleyi söyledikten sonra sustu ve nihayet onun yüzüne bakmayı göze alabildim.

Bana çevirdiği gözleri bir yandan sert bir şaşkınlık içindeydi, bir yandan da beni inceliyordu. Sanki, "Alay mı ediyor? Hem de *benimle* mi alay ediyor!" der gibiydi. "Bunun anlamı nedir?"

Çok geçmeden, "Bunun ciddi bir konu olduğunu unutmayalım," dedi, "günaha girmeden bu konuyu hafife alamayız.

Senin, kalbini Tanrı'ya vereceğini söylerken dürüst olduğuna güveniyorum Jane; benim de bütün istediğim bu. Kalbini insanlardan bir defa koparıp da Yaradanına çevirdiğinde, Yaradanının ruhani krallığının dünya üzerinde ilerlemesi senin ana mutluluğun ve çabaların olacaktır; bu amaç için ne gerekirse hemen yapmaya hazır olacaksın. Evlilik bağıyla fiziksel ve ruhsal olarak birleşmenin benim ve senin çabalarımızı nasıl tetikleyeceğini de göreceksin; bu, insanların kaderlerinin ve hedeflerinin birbiriyle sürekli uyumunu sağlayan tek birleşme şeklidir ve sen, bütün küçük kaprisleri, önemsiz zorlukları ve duygusal hassasiyetleri, kişisel eğilimlerin derecesi, türü, gücü ya da yumuşaklığıyla ilgili titizlenmeleri geçerek hemen bu birliği oluşturmak için acele edeceksin."

Kısaca, "Öyle mi yapacağım?" dedim ve onun uyumlu ve güzel ama o katı sükûnetleri içinde tuhaf bir biçimde aşılmaz olan yüz hatlarına baktım; emreden ama açık olmayan alnına; parlak, derin ve araştıran ama asla yumuşak olmayan gözlerine, uzun ve etkileyici bedenine baktım ve kendimi *onun karısı* olarak hayal ettim. Ah! Bu asla olamazdı! Onun çömezi, yoldaşı olarak her şey yolunda olurdu; bu şekilde onunla okyanuslar aşar, Doğu güneşlerinin altında, Asya çöllerinde çile çeker, cesaretini, adanmışlığını ve gücünü takdir edip ona uymaya çalışırdım; ustalığına uyum sağlar, yerinden sökülüp atılamayacak hırsı karşısında rahatça güler, Hıristiyan olanla insani olanı birbirinden ayırır, birine derin bir değer atfederken ötekini kolaylıkla affederdim. Ona sadece bu biçimde bağlı olduğum için sık sık acı çekeceğime şüphe yoktu, bedenim katı bir boyunduruk altında olacaktı ama kalbim ve zihnim özgür olacaktı. Hâlâ, bozulmamış benliğime dönebilecek, yalnız kaldığım anlarda kendi doğal esir edilmemiş duygularımla iletişime geçebilecektim. Zihnimde sadece

bana ait olan ve onun asla giremeyeceği oyuklar olacak ve buralarda, onun haşinliğinin bozamayacağı ve ölçülü asker yürüyüşünün çiğneyemeyeceği duygular özgür ve korunaklı bir halde yeşerebileceklerdi. Ama onun karısı olarak –her zaman onun yanında, her zaman zorlanarak ve her zaman denetlenerek– tabiatımın ateşini sürekli olarak düşürmek, hep içten içe yanmaya zorlanmak ve hapsedilen ateş hep canlı kalırken tek bir çığlık bile atamamak; *bu* dayanılmaz olurdu.

Düşüncelerim bu noktaya geldikten sonra, "St John!" diye bağırdım.

Buz gibi bir sesle, "Evet?" diye cevap verdi.

"Sizinle misyoner arkadaşınız olarak gitmeyi kabul ettiğimi ama karınız olarak gitmeyeceğimi tekrar ediyorum; sizinle evlenemem ve sizin bir parçanız olamam."

Sakin bir sesle, "Benim bir parçam olman gerekiyor," diye cevap verdi, "aksi halde bütün bu pazarlık boşuna. Daha otuzuna bile gelmemiş bir erkek olarak on dokuz yaşındaki bir kızı karım olmadıkça yanımda nasıl Hindistan'a götürebilirim? Bazen baş başa, bazen vahşi kabilelerin ortasında evlenmeden nasıl yaşarız?"

Kısaca, "Gayet iyi yaşarız," dedim, "o koşullar altında, sanki ben sizin gerçek kız kardeşinizmişim ya da sizin gibi bir papazmışım gibi gayet iyi yaşarız."

"Senin benim gerçek kardeşim olmadığın biliniyor; seni böyle tanıtmak ikimizin üzerinde de zararlı kuşkuların doğmasına yol açar. Diğer koşula gelince, sen bir erkeğin güçlü kafasına sahip olsan bile bir kadının kalbine sahipsin, olmaz."

Onu biraz küçümseyerek, "Olur," dedim, "gayet iyi olur. Ben bir kadının kalbine sahibim ama sizinle ilgili değil; çünkü size karşı sadece bir yoldaşın sadakatini, bir silah arkadaşının dürüstlüğünü, bağlılığını, kardeşliğini ve eğer isterseniz, bir

çırağın ustasına duyduğu saygı ve itaati duyuyorum; bundan başka bir şey yok, korkmayın."

Kendi kendine konuşarak, "Benim de istediğim bu," dedi, "istediğim tam bu. Ve bu yolda engeller var ve bunların aşılması gerekiyor Jane, benimle evlendiğine pişman olmayacaksın, bundan emin ol. Evlenmek zorundayız, tekrar ediyorum; bu işin başka yolu yok ve evlendikten sonra bu birleşmeyi senin gözünde bile haklı çıkartacak sevgi doğacaktır aramızda."

Elimde olmadan, "Sizin sevgi fikrinizi hor görüyorum," dedim ve ayağa kalkıp sırtımı kayaya vererek onun önünde durdum. "Bana sunduğunuz sahte duyguyu hor görüyorum; evet St John ve bunu teklif ettiğiniz zaman sizi de hor görüyorum."

Gözlerini ayırmadan bana baktı, bakarken biçimli dudaklarını birbirine bastırıyordu. Kızmış mıydı, şaşırmış mıydı, bir şey söylemek kolay değildi, yüzünün ifadesine tamamen hakim olabiliyordu.

"Senden böyle bir ifade duymayı hiç beklemezdim," dedi, "hor görülmeyi hak edecek hiçbir şey yapmadığımı ve söylemediğimi düşünüyorum."

Onun bu yumuşak ses tonu ve soylu, sakin tavrı içime dokunmuştu.

"Bu sözlerimi bağışlayın, St John, ama böyle, düşünmeden konuşacak kadar heyecanlanmış olmam sizin suçunuz. Tabiatlarımızın birbirinden tamamen değişik olduğu bir konu açtınız, bu asla tartışmamamız gereken bir konuydu; aşkın sözü bile aramızda bir uyuşmazlık konusu, eğer gerçeği karşımıza çıksa ne yaparız? Nasıl hissederiz? Sevgili kuzenim, benimle evlenme planınızı bir kenara bırakın, bunu unutun."

"Hayır," dedi, "bu, benim uzun zamandır kurduğum bir tasarı ve yüce amacıma ulaşmamı sağlayacak tek plan budur. Ama şu anda daha fazla ısrar etmeyeceğim. Yarın Cambri-

dge'e gitmek üzere evden ayrılıyorum, orada vedalaşmam gereken birçok arkadaşım var. On beş gün kadar burada olmayacağım, bu sürede teklifimi düşün. Ve şunu da unutma, eğer bunu reddedersen inkâr ettiğin ben değil Rab olacaktır. Benim aracılığımla O, sana soylu bir işin yolunu açıyor, bu yola sadece benim karım olarak çıkabilirsin. Benim karım olmayı reddettiğinde kendini bencil bir rahatlığa ve kısır bir karanlığa mahkûm etmiş olacaksın. O zaman imanını reddetmiş ve kafirden beter sayılanlarla bir tutulacağını düşünüp titre!"

Bitirmişti. Başını öteki tarafa çevirerek bir kere daha, "Nehre baktı, tepeye baktı."*

Ama bu sefer duygularını kalbine hapsetmişti. Onların dile dökülüşünü duymaya layık değildim. Onun yanı sıra eve yürürken demir sessizliği içinde bana karşı hissettiği her şeyi gayet iyi okudum; uysallıkla karşılaşacağını umduğu yerde dirençle karşılaşmış olan sert ve zorba bir tabiatın uğradığı hayal kırıklığı ve başka birinin anlayamadığı duygular ve görüşler olduğunu fark etmiş soğuk, esnekliği olmayan bir hükmün kınaması; kısacası, bir erkek olarak beni itaat etmeye zorlamak isterdi, benim tuhaflığıma bu kadar sabırla dayanması, düşünmeye ve pişmanlığa bu kadar yer ayırması ise samimi bir Hıristiyan olmasından kaynaklanıyordu.

O gece, kız kardeşlerini öptükten sonra benimle el sıkışmayı bile unutmayı uygun gördü ve sessizlik içinde odayı terk etti. Ben ona karşı aşk hissetmesem bile büyük bir dostluk hissediyordum o yüzden bu belirgin ihmal kalbimi kırmıştı, o kadar kırılmıştım ki gözlerimde yaşlar belirdi.

Diana, "Görüyorum ki bozkırda yaptığınız yürüyüş sıra-

* Walter Scott'un *The Lay of The Last Minstrel* şiirinden. Aynı zamanda St. John'un "nehir" anlamına gelen soyadına ve bir tepede oturan Bay Rochester'a göndermede bulunması muhtemel. (Çev. N.)

sında St John'la kavga etmişsiniz, Jane. Onun arkasından git, koridorda oyalanarak senin gelmeni bekliyor, yaptığı şeyi affettirecek şekilde davranacaktır."

Böyle durumlarda fazla gururlu davranmam; vakur olacağıma mutlu olmayı her zaman tercih etmişimdir, onun arkasından koştum, merdivenlerin dibinde duruyordu.

"İyi geceler, St John," dedim.

Sakin bir sesle, "İyi geceler, Jane," diye cevap verdi.

"Öyleyse benimle el sıkışın," diye ekledim.

Parmaklarıma öyle soğuk ve gevşek biçimde dokundu ki! O gün olanlar onu derinden hoşnutsuz etmişti; ne içtenlik yüreğini ısıtırdı ne de gözyaşları etkilerdi. Onunla mutlu bir biçimde barışmak mümkün değildi, neşeli bir biçimde gülümsemesi ya da cömert bir söz etmesi de olanaksızdı. Ama yine de dinine bağlı, sabırlı ve uysaldı ve ona beni affedip affetmediğini sorduğumda bana sıkıntılı anların hatırasını yaşatma âdetinde olmadığını ve herhangi bir biçimde gücenmemiş olduğu için affedeceği bir şey de olmadığını söyleyerek cevap verdi.

Ve yanımdan ayrıldı. Beni yere çalmasını tercih ederdim.

XXXV

Ertesi gün, söylediği gibi Cambridge'e gitmek üzere yola çıkmadı. Gidişini bütün bir hafta erteledi ve o süre boyunca benim, iyi fakat haşin, vicdan sahibi ancak acımasız bir insanın kendisini gücendirmiş birine nasıl katı bir ceza uygulayabileceğini hissetmemi sağladı. Tek bir düşmanca hareket yapmadan tek bir azar sözü sarf etmeden, beni artık yok saydığını anlamamı sağlamıştı.

St John'un, dine aykırı bir kinciliği yoktu, benim saçımın teline zarar verecek biri de değildi; gerek yaradılış, gerekse ilkeleri nedeniyle intikamdan zevk alacak kadar basit biri hiç değildi; onu ve sevgisini küçük gördüğümü söylediğim için beni affetmiş ama bu sözleri de unutmamıştı ve ikimiz de yaşadığımız sürece bunları asla unutmayacaktı. Bana döndüğünde bakışlarından bunların her zaman onunla benim aramdaki havada yazılı kalacağını görebiliyordum; ne zaman konuşsam onun kulağına ulaşan sesimde bu kelimeler olacak ve bana verdiği her cevapta yankıları duyulacaktı.

Benimle konuşmazlık etmiyordu; hatta her zamanki gibi her sabah beni sırasına çağırıyordu ve korkarım ki içindeki ahlaksız adam, bir yandan her zamanki gibi davranıp konuşurken, bir yandan da, her hareketinden ve her sözünden, daha önce diline ve davranışlarına belli bir sertlikte çekicilik katan her türlü ilgi ve onaylama halini eksiltmekten, yine içindeki o saf Hıristiyan'dan gizlediği, onunla paylaşmadığı bir haz

alıyordu. Gerçekte benim için etten değil mermerdendi artık, gözleri soğuk, parlak, mavi bir cevherdi, dili bir konuşma aracıydı; bundan öte bir şey yoktu.

Bütün bunlar benim için bir eziyetti; incelikli ve uzun süren bir işkence. Hafif bir öfke ateşini hep canlı tutuyor ve beni tamamen ezecek şekilde, üzüntüden tepeden tırnağa titrememe sebep oluyordu. Gördüm ki, eğer karısı olsaydım, güneş görmemiş bir pınarın suyu kadar saf olan bu adam, tek bir damla kanımı bile akıtmadan ve kendi billurdan vicdanına en ufak bir leke sürmeden beni öldürebilirdi. Bunu, özellikle gönlünü almaya çalıştığımda hissettim. Benim merhametime karşılık hiçbir merhamet göstermedi. Aramızdaki yabancılaşma ona hiç acı vermemişti; barışmamıza yönelik hiçbir arzu duymuyordu ve kaç defa gözlerimden akan yaşlar ikimizin de bakmakta olduğu sayfaya damlamasına rağmen üzerinde hiçbir etki yapmamıştı; sanki kalbi taştan ya da madendendi. O arada kız kardeşlerine karşı her nedense her zamankinden daha kibardı; sanki sadece soğuk davranmasının, nasıl tamamıyla dışlandığımı ve uzaklaştırıldığımı, bana yeterince anlatamamasından korktuğu için, buna zıddının gücünü de ekliyordu ve bunu kötülükten değil ilkelerinden ötürü yaptığına eminim.

Evden ayrılmasından önceki gece güneşin batmak üzere olduğu sırada bahçede yürüdüğünü görünce, şimdi böyle yabancılaşmış olmasına rağmen bu adamın bir zamanlar hayatımı kurtarmış olduğunu ve yakın akraba olduğumuzu hatırlayarak onun dostluğunu kazanmak için son bir çaba gösterdim. O küçük kapıya yaslanmış dururken dışarı çıkıp ona yaklaştım ve hemen konuya girdim.

"St John, bana hâlâ kızgın olduğunuz için mutsuzum. Hadi tekrar arkadaş olalım."

Bunun karşılığında, kılı bile kıpırdamadan, "Umarım hâlâ arkadaşızdır," diye cevap verdi, o sırada, ben ona yaklaşırkenki gibi, ayın doğuşunu seyretmeyi sürdürdü.

"Hayır St John, artık eskisi gibi arkadaş değiliz. Bunu biliyorsunuz."

"Değil miyiz? Bu yanlış. Ben kendi adıma senin kötülüğünü istemem, aksine, her şeyin en iyisini dilerim."

"Size inanıyorum, St John, çünkü herhangi birinin kötülüğünü istemekten aciz olduğunuza eminim ama bir akrabanız olarak yabancılara gösterdiğiniz insancıllığın ötesinde bir sevgi beklemem gerekir."

"Elbette," dedi. "Bu dileğin akla yakın, zaten ben de seni asla bir yabancı gibi görmüyorum."

Soğuk ve sakin bir ses tonuyla söylenen bu sözler yeterince öldürücü ve şaşırtıcıydı. Eğer gurur ve öfkenin önerilerine itibar etseydim hemen o an onun yanından ayrılmam gerekirdi ama içimde bu duygulardan daha güçlü işleyen başka bir şey vardı: Kuzenimin yeteneğine ve ilkeli davranışlarına derin bir saygı duyuyordum. Onun dostluğu benim için değerliydi. Bunu kaybetmek beni çok üzüyordu. Onu tekrar kazanmaktan kolayca vazgeçecek değildim.

"Böyle mi ayrılmalıyız, St John? Hem Hindistan'a giderken de benden böyle, şimdiki gibi hiçbir iyi şey söylemeden mi ayrılacaksınız?"

"Ben Hindistan'a giderken, Jane, senden ayrılacak mıyım?! Ne?! Sen Hindistan'a gelmiyor musun?!"

"Sizinle evlenmeden gelemeyeceğimi söylediniz."

"Ve benimle evlenmeyeceksin! Demek kararını değiştirmiyorsun?"

Ey okur, böyle soğuk insanların buz gibi sorularla nasıl bir dehşet yaratabildiklerini benim kadar iyi bilir misiniz? Öfke-

lerinde dağdan düşen bir çığın bulunduğunu, hoşnutsuzluklarında donmuş bir denizin kırıldığını bilir misiniz?

"Hayır St John, sizinle evlenmeyeceğim. Kararımı değiştirmiyorum."

Çığ sallandı ve biraz kaydı ama henüz düşmemişti.

"Bir kere daha soruyorum, bu reddin sebebi ne?"

"Daha önce," diye cevap verdim, "beni sevmemenizdi. Şimdi ise cevabım benden neredeyse nefret etmeniz olacak. Eğer sizinle evlenseydim, beni öldürürdünüz; zaten beni şimdi bile öldürüyorsunuz."

Dudakları ve yanakları beyazlaştı, beyaz, bembeyaz oldu.

"*Seni öldürür müyüm? Seni öldürüyor muyum?* Bunlar kullanılmaması gereken sözler; şiddetle yüklü, kadınlara yakışmayan sözler ve gerçeği yansıtmıyor. Bunlar, zihninin talihsiz bir durumda olduğunu açığa çıkartıyor; bunlar kanıtlanmaya muhtaç; yoksa affedilmez olacaklardır ama insan kardeşlerini yetmiş yedi kere bile olsa affetmek, insanın görevidir."

Artık işim bitmişti. Onu daha önce gücendirmiş olduğumu aklından silmeyi büyük bir samimiyetle isterken bu kararlı alanda daha derin bir başka izlenim bırakmış, üstelik de bunu perçinlemiştim.

"Artık benden gerçekten nefret edeceksiniz," dedim. "Sizinle barışmaya çalışmak faydasız, sizi sonsuza kadar kendime düşman ettim."

Bu sözler de yeni bir yanlışa yol açmıştı. Hem de en kötüsüydü çünkü gerçeği yansıtıyorlardı. Kanı çekilmiş dudaklar kısa bir an için titredi. Biledigim çelik gibi öfkeyi tanıyordum. Kalbim burkulmuştu.

Hemen onun elini elime alarak, "Sözlerimi yanlış yorumladınız," dedim. "Niyetim sizi üzmek ya da size acı vermek değildi, gerçekten niyetim bu değildi."

Çok acı bir şekilde gülümsedi; büyük bir kararlılıkla elini elimden çekti. "Ve artık sözünü hatırlıyorsundur, Hindistan'a asla gitmezsin, sanıyorum?"

"Hayır, yardımcınız olarak giderim," diye cevap verdim.

Bunu uzun bir sessizlik izledi. O arada Tabiatla İnayet arasında nasıl bir mücadele yaşandı, bunu bilemem; sadece gözlerinde tuhaf ışıkların yanıp söndüğünü ve yüzünden acayip gölgelerin geçtiğini gördüm. En sonunda konuştu.

"Daha önce sana senin yaşında bekâr bir kadının yabancı bir ülkede benim gibi bekâr bir adama eşlik etmesinin ne kadar tuhaf olduğunu söylemiştim. Bunu sana çok açık bir biçimde anlattığımı sanıyordum, bir daha bu planı anmanı beklemezdim. Bunu yaptığın için senin adına üzülüyorum..."

Sözünü kestim. Sözlerindeki siteme benzer bir şey bana tekrar cesaret vermişti. "Mantıklı düşünün, St John; saçmalamak üzeresiniz. Söylediklerim karşısında şaşırmış gibi yapıyorsunuz. Aslında şaşırmadınız çünkü o üstün zekânızla, ne demek istediğimi anlamayacak kadar aptal ya da kendini beğenmiş olmanız mümkün değil. Tekrar söylüyorum eğer isterseniz, sizin çömeziniz olurum ama asla karınız olmam."

Yüzü tekrar öfkeyle soldu ama daha önce de olduğu gibi, duygularını mükemmel bir biçimde denetleyebildi. Anlayışlı ama sakin bir ses tonuyla cevap verdi.

"Karım olmayan bir kadın çömez benim için asla uygun olmaz. Öyleyse görünen o ki benimle gelemezsin ama evli bir misyoner tanıyorum, karısının bir yardımcıya ihtiyacı var, eğer teklifinde samimiysen şehre gittiğimde onunla konuşurum. Kendi servetin sayesinde Cemiyet'in yardımına muhtaç olmazsın, hem de bu şekilde, sözünü tutmamış olmanın ve katılmaya söz verdiğin davayı yan yolda bırakmanın şerefsizliğinden de kurtulmuş olursun."

Şimdi, okurun da bildiği gibi herhangi bir resmi söz yermemiş, herhangi bir yere katılmamıştım ve bu dil, bu durum için fazla sert ve fazla despottu. Cevap verdim.

"Herhangi bir şerefsizlik, sözünden dönme, davanın bırakılması söz konusu değil. Hindistan'a gitmeye hiçbir mecburiyetim yok, hele de yabancılarla. Sizinle birlikte çok şeyi göze alırdım çünkü sizi takdir ediyorum, size güveniyorum ve bir kız kardeş gibi seviyorum ama ne zaman ve kiminle gidersem gideyim o iklimde fazla uzun yaşayamayacağımı biliyorum."

Dudaklarını bükerek, "Ah! Kendin için korkuyorsun," dedi.

"Korkuyorum. Tanrı bana hayatımı fırlatıp atmam için vermedi ve siz istediğiniz için bunu yapmanın intihar etmekle aynı şey olacağını düşünmeye başlıyorum. Üstelik, İngiltere'den ayrılmaya kesin karar vermeden önce burada kalarak, buradan giderek olabileceğinden daha fazla işe yaramayacağım konusunda emin olmam gerek."

"Ne demek istiyorsun?"

"Bunu açıklamaya çalışmak boşuna olacaktır ama uzun bir süredir acıyla şüphelendiğim bir nokta var ve bu şüphe ortadan kalkmadan hiçbir yere gidemem."

"Kalbinin ne tarafa döndüğünü ve nereye bağlı olduğunu biliyorum. İçinde büyüttüğün ilgi hem kanunlara hem de dinimize aykırıdır. Bunu çok uzun bir süre önce ezmen gerekirdi, şimdi de bunu anarken yüzünün kızarması gerekir. Bay Rochester'ı düşünüyorsun değil mi?"

Bu doğruydu. Sesimi çıkarmayarak itiraf ettim.

"Bay Rochester'ı mı arayacaksın?"

"Ona ne olduğunu öğrenmek zorundayım."

"Öyleyse bana düşen şey," dedi, "seni dualarımda hatır-

lamak ve Tanrı'ya, seni yoldan çıkartmaması, saptırmaması için yalvarmak olacak. Senin kişiliğinde onun seçkin kullarından birini bulduğumu sanmıştım. Ama Tanrı, insanın gördüğü gibi görmez; Tanrı'nın dediği olur."

Kapıyı açtı, geçti ve vadiden aşağıya doğru yürümeye başladı. Kısa bir süre içinde gözden kaybolmuştu.

Salona tekrar girdiğimde Diana'yı pencerenin önünde buldum; oldukça düşünceli görünüyordu. Diana benden epeyce uzundu; elini omzuma koydu ve eğilip yüzümü inceledi.

"Jane," dedi, "bu aralar hep heyecanlı ve solgun oluyorsun. Bir derdin olduğuna eminim. St John'la ne işiniz olduğunu anlat bana. Yarım saattir sizi pencereden seyrediyorum, böyle casusluk ettiğim için beni affetmelisin ama uzun bir zamandır tam olarak ne olduğunu bilemediğim bir şeyi düşünüyorum. St John tuhaf bir insandır..."

Durakladı, ben de konuşmadım, kısa bir süre sonra tekrar konuşmaya başladı.

"Benim o ağabeyim olacak adam seninle ilgili bazı tuhaf fikirler besliyor, bundan eminim; sana uzun bir zamandır daha önce kimseye göstermediği bir ilgi ve dikkat gösteriyor; ama amacı ne? Keşke seni sevseydi, seni seviyor mu Jane?"

Diana'nın serin elini kendi yanan alnıma koydum; "Hayır Di, azıcık bile sevmiyor."

"Öyleyse neden seni hep gözleriyle takip ediyor ve sık sık kendisiyle baş başa kalmanı sağlıyor ve sürekli olarak yanında tutuyor? Mary ile ikimiz onun seninle evlenmek istediği sonucuna vardık."

"Öyle, benden eşi olmamı istedi."

Diana ellerini çırptı. "Bizim de aklımızdan geçen ve ümit ettiğimiz şey buydu! Onunla evleneceksin değil mi, Jane? Hem o zaman İngiltere'de kalır."

"Hiç de öyle değil, Diana; bana evlenme teklif ederken tek amacı Hindistan'da yapacağı çalışmalara uygun bir arkadaş bulmak."

"Ne? Onunla birlikte Hindistan'a gitmeni mi istiyor?"

"Evet."

"Delilik!" diye bağırdı. "Sen orada üç ay bile yaşayamazsın, bundan eminim. Asla gitmemelisin, gitmeyi kabul etmedin değil mi, Jane?"

"Onunla evlenmeyi reddettim...

"Ve bunun sonucu olarak onun canını sıktın?" diye sordu.

"Hem de nasıl, korkarım beni asla affetmeyecek, yine de ben bir kız kardeş olarak ona eşlik etmeyi önerdim."

"Bu büyük bir aptallık olmuş, Jane. Üstleneceğin işleri düşün; bitmek bilmez bir yorgunluk ki orada güçlü kuvvetli olanlar bile yorgunluktan ölüyor ve senin bünyen zayıf. St John –onu tanırsın– seni imkânsız işleri gerçekleştirmen için zorlayacaktır: onunla birlikteyken sıcak saatlerde dinlenmene izin olmayacaktır. Maalesef o ne istese gerçekleştirmek için kendini zorladığını fark ettim. Onunla evlenmeyi reddedecek cesareti bulmana şaşırdım. Öyleyse onu sevmiyorsun, Jane?"

"Bir koca olarak sevmiyorum."

"Oysa yakışıklı bir adam."

"Ve ben hiç alımlı değilim, görüyorsun Diana. Birbirimize hiç yakışmıyoruz."

"Alımlı değil mi! Sen mi? Hiç de değil. Sen Kalküta'da canlı canlı ızgara olmak için hem fazla güzel hem de fazla iyisin." Ve tekrar kardeşiyle gitmekle ilgili bütün düşüncelerden vazgeçmem için büyük bir içtenlikle bana yalvarmaya başladı.

"Nitekim," dedim, "biraz önce ona diyakoz olarak hizmet etme önerimi tekrar ettiğimde benim edepsizliğim karşısında

ne kadar şaşırdığını ifade etti. Görünüşe bakılırsa ona evlenmeden eşlik etmeyi teklif ettiğim için büyük bir münasebetsizlik yaptığıma inanıyor. Sanki ben ilk baştan itibaren onun bana ağabeylik etmesini ümit etmemişim ve zamanla onu böyle görmeye başlamamışım gibi."

"Neden onun seni sevmediğini söylüyorsun, Jane?"

"Bu konuda söylediklerini duymalısın. Tekrar tekrar, eşleştirmek istediği şeyin kendisi değil makamı olduğunu söyledi ve benim, çalışmak için yaratıldığımı söyledi, aşk için değil; bunun doğru olduğuna şüphe yok. Ama benim görüşüme göre, eğer ben aşk için yaratılmadıysam o zaman evlilik için de yaratılmamışımdır. Beni işe yarar bir aletten başka bir şey olarak görmeyen bir adama ömür boyu bağlanmak tuhaf olmaz mı, Diana?"

"Bunu savunmak mümkün değil, bu, tabiata aykırı bir şey, söz konusu bile olamaz!"

"Hem sonra," diye devam ettim, "şu anda ona karşı sadece bir kız kardeş sevgisi duymama rağmen, eğer karısı olmaya zorlanırsam zamanla ona karşı kaçınılmaz olarak, tuhaf ve bana eziyet eden bir aşk hissetme ihtimalim olduğunu da hayal ediyorum. Çünkü o kadar yetenekli ki, hem bakışında, hem tavırlarında ve konuşmalarında hep belli bir kahraman heybeti var. O durumda ben anlatılmaz bir biçimde mahvolurum. Benim onu sevmemi istemeyecektir ve eğer ona bu duygumu gösterirsem bunun, kendisinin ihtiyacı olmayan ve bana yakışmayan gereksiz bir şey olduğunu bana hissettirecektir. Biliyorum yapar bunu."

Diana, "Ve yine de St John iyi bir adam," dedi.

"O iyi ve büyük bir adam ama kendi büyük amaçlarının peşinde, küçük insanların duygularını ve haklarını hiç acımadan unutuyor. O yüzden önemsiz olanların onun yolundan

çekilmesi daha iyi, yoksa yürürken onları ezip geçecektir. İşte geliyor! Ben gideyim, Diana!" Ve onun bahçeye girdiğini görerek aceleyle merdivenlerden yukarı çıktım.

Ama yemekte ister istemez yine karşılaştık. Masada her zamanki gibi sakindi. Benimle pek konuşmayacağını düşünmüştüm ve evlenme planlarından vazgeçeceğine emindim ama olup bitenler bana iki noktada da yanıldığımı gösterdi: Bana büyük bir titizlikle her zaman hitap ettiği gibi, ya da son zamanlarda âdeti olduğu gibi hitap ediyordu, yani çok terbiyeli biri gibi. Onda yarattığım öfkeyi bastırmak için Kutsal Ruh'un yardımına başvurduğuna şüphe yoktu ve artık beni bir kere daha affettiğine inanıyordu.

Dualardan önceki akşam okuması için İncil'in yirmi birinci bölümünü seçmişti. Onun dudaklarından, İncil'den kelimelerin dökülmesini dinlemek her zaman hoş olmuştu; Tanrı'nın emirlerini aktarmadığı zamanlarda o güzel sesi hiçbir zaman böyle tatlı çıkmaz, tavırları, soylu sadeliği içinde hiç bu kadar etkileyici olmazdı ve bu gece ev halkının oluşturduğu çemberin ortasında otururken sesi daha ağırbaşlı bir ton almış, tavırları daha heyecan verici bir anlam kazanmıştı (Mayıs mehtabı perdesiz pencereden parlıyor ve masanın üzerindeki mumun ışığını neredeyse gereksiz hale getiriyordu). Orada oturup yüce İncil'e eğildiğinde ve kitabın sayfalarına bakarak yeni bir cennet ve yeni bir dünya tarif ettiğinde, Tanrı'nın nasıl insanların arasına ineceğini ve onların gözlerindeki büyük gözyaşını sileceğini anlattı ve bundan sonra ölüm ve üzüntü olmayacağını, kimsenin ağlamayacağını çünkü geride kalanların artık geçtiğini vaat etti.

Bunu izleyen sözler dilinden döküldükçe beni heyecanlandırdı; özellikle de ses tonundaki hafif ve tarif edilmez değişimi ve bu sözleri söylerken gözünü bana çevirdiğini hissedince.

"O ki her şeyi yenmiştir, her şey onun olacak ve ben onun Rabbi olacağım ve o Benim oğlum olacak. Ama," burası yavaş fakat gayet anlaşılır biçimde okunuyordu, "korkaklar, inanmayanlar ateş ve kükürdün kaynadığı gölde yerini alacaklardır ki bu da ikinci ölüm olacaktır."

Böylece St John'un, benim başıma nasıl bir kaderin gelmesinden korktuğunu öğrenmiştim.

Bu bölümün muhteşem son satırlarını telaffuz ederken sesinde özlem dolu bir samimiyetle karışmış sakin, bastırılmış bir zafer duygusu hissediliyordu. Kitabı okuyan kişi, kendi adının daha şimdiden Tanrı'nın Kuzusunun hayat kitabına yazılmış olduğuna inanıyordu; dünyadaki kralların bütün ihtişam ve onurlarını taşıdıkları şehre, kendi gireceği ânın gelmesini bekliyordu: Bu şehrin güneşe ya da aya ihtiyacı yoktur çünkü Rabbin ışığı burayı aydınlatır ve Kuzu, buranın ışığıdır.

Bu bölümü izleyen duada bütün enerjisini toplamış; bütün şevki uyanmıştı; derinden derine Tanrı'nın yanı başında mücadele ediyordu ve zafer kazanmaya kararlıydı. Kalbi zayıf olanlara kuvvet verilmesi ve sürüden ayrılanlara önderlik edilmesi için yalvarıyordu; dünyanın ve tenin baştan çıkarttıkları için dar kapıdan geriye dönüşün on birinci saatte bile mümkün olmasını diledi. Yananlar arasından birine lütfedilmesini istiyor, zorluyor ve talep ediyordu. Samimiyet her zaman derin bir ciddiyet taşır; ilk başta duayı dinledim, sonra onun içtenliği karşısında şaşırdım, dua devam edip ses tonu yükseldiğinde içime dokundu ve sonunda huşu içinde kaldım. Amacının büyüklüğünü ve iyiliğini öyle samimi bir biçimde hissediyordu ki bunun için yalvardığını duyanların elinden, aynı şekilde hissetmekten başka bir şeyin gelmesi mümkün olamazdı.

Dua bitti, yanından ayrıldık; sabah çok erken bir saatte

yola çıkacaktı. Diana ve Mary onu öptükten sonra odadan ayrıldılar; sanırım onların kulaklarına fısıldadığı bir söze uyarak böyle yapmışlardı, ben de elimi uzatıp ona iyi yolculuklar diledim.

"Teşekkür ederim, Jane. Dediğim gibi Cambridge'den on beş gün içinde döneceğim, bu süre içinde düşünebilirsin. Eğer insani gurura kulak verseydim sana benimle evlenmen konusunda başka bir şey söylemezdim ama ben vazifelerimin sesine kulak veriyorum ve ilk amacıma sadık kalıyorum; bu da, her şeyi Tanrı'nın şanı için yapmaktır. Benim Efendim uzun zaman acı çekmişti, ben de öyle yapacağım. Seni bir gazap damarı gibi cehennem ateşine teslim edemem; daha henüz zaman varken pişmanlık göster, azmet. Unutma, henüz vakit varken çalışmak zorundayız, bizi uyardılar, 'hiçbir insan çalışmadığında gece gelecektir.' "Her şeye sahip olan Dives'in kaderini hatırla. Tanrı sana, senden alınmayacak olan iyi kısmı seçmen için güç verecektir!"

Bu son sözleri söylerken elini başımın üzerine koydu. Büyük bir samimiyetle, yumuşak bir şekilde konuşmuştu; bana bakışı gözdesine bakan bir âşığın değil, sürüden ayrılmış koyununu yanına çağıran bir papazın, hatta daha iyisi, sorumlu olduğu ruhu seyreden bir meleğin bakışıydı. Yetenek sahibi her insanın, duygu adamı olsun olmasın, gayretli de olsa, istekli de olsa, zorba da olsa –samimi olmak koşuluyla– karşılarındakine baskı uygulayıp hükmettikleri yüce anlar olur. St John'a karşı büyük bir saygı hissettim, bu öylesine güçlü bir saygıydı ki onun şiddeti beni bir anda o kadar uzun bir zamandır kaçındığım noktaya doğru fırlattı. Onunla mücadele etmeyi kesme eğilimindeydim; onun iradesinin seline kapılarak varlığının körfezine girecek ve orada kendi varlığımı kaybedecektim. Bir zamanlar nasıl başka bir biçimde başka

birinin kuşatması altına girdiysem şimdi de neredeyse aynı şekilde onun kuşatması altına girmiştim. İki durumda da aptallık etmiştim. Öteki olayda teslim olmak, ilkelerde hata yapmak olacaktı; şimdi teslim olmak ise yargılarda hata yapmak anlamına gelecekti. Şimdi geriye dönüp de bu krize zamanın sakinleştirici etkisi altında baktığımda o anda yaptığım aptallığın farkında olmadığımı görüyorum.

Rahibimin eli başımda, kımıldamadan duruyordum. Onu nasıl reddettiğim unutulmuştu –korkularım yenilmişti– mücadelem felç olmuştu. İmkânsız olan –yani St John'la evlenmem– hızla mümkün hale geliyordu. Her şey hızla değişiyordu. Dinim beni çağırıyordu, Melekler işaret ediyor, Rab emrediyordu, hayat bir parşömen gibi dürülmüştü, ölümün kapıları açılarak sonsuzluğu gösterdi. Orada emniyette ve mutlu olmak için buradaki her şey bir anda feda edilebilirmiş gibi görünüyordu. Loş oda görüntülerle doluydu.

Misyoner, "Şimdi karar verebilir misin?" diye sordu. Bu soru çok yumuşak bir ses tonuyla sorulmuştu ve beni yumuşak bir şekilde kendisine doğru çekiyordu. Ah, o yumuşaklık! Kuvvetten daha güçlü! St John'un gazabına direnebilirdim, onun kibarlığı karşısında bir ceylan kadar uysaldım. Yine de, eğer o anda boyun eğecek olursam günün birinde geçmişteki isyanımın cezasını çekmek zorunda kalacağımı gayet iyi biliyordum. St John'un huyu, bir saat ciddi bir şekilde dua etti diye değişmemiş; sadece biraz morali yükselmişti.

"Eğer emin olsaydım karar verebilirdim," diye cevap verdim, "eğer sizinle evlenmemin Tanrı'nın istediği şey olduğuna ikna olsaydım sizinle hemen burada ve şu anda evlenmeyi kabul ederdim, bunun ardından ne gelirse gelsin!"

St John, "Dualarım duyuldu!" diye bağırdı. Elini başıma daha da güçlü bastırdı sanki üzerimde bir hakkı varmış gibi;

neredeyse seviyormuş gibi *(neredeyse* diyorum çünkü aradaki farkı biliyorum, bir zamanlar sevilmenin ne demek olduğunu hissetmiştim ama onun gibi ben de şu anda aşkı bir kenara koymuş, sadece görevi düşünüyordum) kollarını bana doladı. Bense içimdeki görüntünün loşluğuyla uğraşıyordum; bu görüntünün önünden bulutlar geçiyordu. Büyük bir samimiyetle, derinden ve ateşli bir biçimde doğru olanı ve sadece bunu yapmayı özlüyordum. Yaradan'a, "Bana doğru yolu göster, göster!" diye yalvardım. Hayatımda hiç olmadığım kadar heyecanlanmıştım ve bunu takip eden olaylarda heyecanımın etkisi olduğunu okur takdir edecektir.

Bütün ev sessizdi. Bunun sebebinin St John'la benim dışımda herkesin dinlenmeye çekilmiş olması olduğuna inanıyorum. Yanan tek mum sönmek üzereydi, odaya ayışığı dolmuştu. Kalbim hızla çarpıyordu, kalbimin atışlarını duyuyordum. Birden onu heyecanlandıran ve bir anda kafama, el ve ayaklarıma geçen, kelimelerle ifade edilemeyecek bir duyguyla kalbim durmuş gibi oldu. Bu duygu, elektrik çarpmasına benzemiyordu ama onun kadar keskin, tuhaf ve şaşırtıcıydı; duygularımın üzerinde, sanki o ana kadar derin bir uyuşukluk içindeymişim gibi bir etki yaptı, şu anda bu uykudan uyanmam isteniyordu. Duygularım bir şey bekleyerek ayaklandılar, kemiklerimin üzerindeki ten titrerken gözlerim ve kulaklarım beklemeye başladı.

St John, "Ne gördün? Ne duydun?" diye sordu. Hiçbir şey görememiştim ama bir sesin bir yerde bağırdığını duymuştum.

"Jane! Jane! Jane!" Başka bir şey duymamıştım.

Nefesimi tutarak, "Ey Tanrım, bu nedir?" dedim.

"Bu nerededir?" diye de sorabilirdim çünkü bu ses odanın, –evin– bahçenin içinde gibi değildi; havadan, yerin altından ya da yukarıdan geliyor gibi de değildi. Onu duymuştum, ne-

rede ve ne zaman, bunu bilmek asla mümkün değildi! Ve bu, bir insan sesiydi; bilinen, sevilen ve gayet iyi hatırlanan bir ses, Bu, Edward Fairfax Rochester'ın sesiydi; acı ve ızdırap içinde, çılgıncasına, korkunç bir telaşla sesleniyordu.

"Geliyorum!" diye bağırdım. "Bekle beni! Ah, geliyorum!" Kapıya doğru uçarak gidip geçide baktım, karanlıktı. Bahçeye koştum, kimse yoktu.

"Neredesin?" diye bağırdım.

Marsh Vadisi'nin ardındaki tepeler cevabı zayıf bir şekilde geri gönderdi, "Neredesin!" Dinledim. Rüzgâr çamların arasında hafif hafif içini çekiyordu. Bozkırın kimsesizliğinden ve gece yarısının sessizliğinden başka bir şey yoktu.

O hayalet, bahçe kapısının oradaki porsukağacının yanında simsiyah dikilirken, "Benden uzak dur, batıl!" dedim. "Bu, senin aldatmacan değil, senin büyün de değil, sadece tabiatın işi. Tabiat ayaklandı ve bu, bir mucize değil ama elinden geleni yaptı."

Beni takip etmiş ve engellemek üzere olan St John'dan ayrıldım. Artık *benim* hükmetme zamanım gelmişti. Güçlerim ortaya çıkmış, kuvvete dönüşmüştü. Ondan, bana herhangi bir soru sormamasını ve herhangi bir yorumda bulunmamasını; beni yalnız bırakmasını istedim, yalnız kalmalıydım ve yalnız kalacaktım. Hemen dediğimi yaptı. Emir verecek yeterli enerjinin olduğu yerde, her zaman itaat sağlanır. Odama çıktım, kendimi içeri kilitledim, dizlerimin üzerine çöktüm ve kendimce dua ettim; bu, St John'unkinden farklı bir usuldü ama kendine göre etkiliydi. Bir Güçlü Ruh'un çok yakınına sızmıştım sanki ve ruhum minnetle O'nun ayaklarına kapanıyordu. Şükran duamı bitirip kalktım ve bir karar aldım. Sonra korkusuz, aydınlanmış bir halde ve büyük bir hevesle sadece günün ağarmasını beklemeye koyuldum.

XXXVI

Gün ağardı. Şafakla birlikte kalktım. Birkaç saat odamdaki eşyalarımı düzenlemekle meşgul oldum; çekmecelerimi ve gardırobumu kısa bir süre için buradan ayrılıp da döndüğümde bulmak istediğim düzene soktum. O arada St John'un odasından çıktığını duydum. Kapımın önünde durdu. Kapıyı vuracak diye korktum, hayır ama kapının altından bir kâğıt parçası geçti. Kâğıdı aldım. Şu sözleri taşıyordu:

"Dün gece yanımdan çok ani bir biçimde ayrıldın. Eğer biraz daha uzun süre kalsaydın elini Hıristiyan haçının ve meleklerin tacının üstüne koyacaktın. On beş gün sonra bugün döndüğümde kesin kararını vermiş olmanı bekleyeceğim. O arada baştan çıkmamaya dikkat et ve bunun için dua et: Ruhunun hevesli olduğuna güvenmekle birlikte teninin zayıf olduğunu görüyorum. Senin için sürekli dua edeceğim.

Sevgiler,

St John."

İçimden, "Ruhum," diye cevap verdim, "doğru olanı yapmaya niyetli ve ümit ediyorum ki, tenim de Yaradan'ın dileğinin ne olduğunu açık biçimde görebildiğinde, onu yerine getirecek güce sahiptir. Her halükârda bu şüphe bulutundan bir çıkış aramak, sormak, el yordamıyla bile olsa araştırmak ve kesin olanın açıklığına kavuşmak yeterince etkili olacaktır."

Haziran ayının ilk günüydü ama yine de sabahleyin hava bulutlu ve serindi; penceremin camına yağmur damlaları dü-

şüyordu. Ön kapının açıldığını duydum, St John dışarı çıktı. Pencereden bakınca onun bahçeyi geçtiğini gördüm. Whitcross istikametine yönelerek sisli bozkırda ilerledi, orada posta arabasına binecekti. *Birkaç saat içinde o yolda seni izleyeceğim, kuzen,* diye düşündüm, *ben de Whitcross'da bir arabaya bineceğim. Benim de buradan sonsuza kadar ayrılmadan önce arayıp sormam gereken birileri var.*

Kahvaltıya iki saat vardı. Bu zamanı odamda yavaş yavaş yürüyerek ve iyi sıhhatte olsunların tasarılarıma yön veren yoklamasını düşünerek doldurdum. İçimdeki duyguyu hatırladım; bütün o söze dökülmez tuhaflığına rağmen onu hatırlayabiliyordum. Duyduğum sesi hatırlayabiliyordum; tekrar bu sesin nereden geldiğini sorguladım, sanki içimdeydi; dış dünyada değildi. Bunun sadece sinirsel bir etki ya da bir aldanma olup olmadığını sordum kendi kendime. Bunun ne olduğunu anlayamıyor ve buna inanamıyordum; daha çok, bir esin gibiydi. Bu harikulade duygu sarsıntısı, Paulus ve Silas'ın tutuldukları hapishanenin temellerini sarsan deprem gibi gelmişti; ruhun hücresinin kapılarını açmış ve onu bağlayan bağları gevşetmişti; ruhu uykusundan uyandırmış, o da titreyerek, dinleyerek ve dehşet içinde yerinden fırlamıştı; sonra bir çığlığın benim şaşkın kulağımı üç defa titreştirmesini sağlamış ve sarsılan kalbime ve ruhuma aynı çağrıyı ulaştırmıştı; ruhum, ne korkmuş ne de titremişti ama hantal bedenimden bağımsız olarak çaba gösterme ayrıcalığına kavuştuğu için seviniyordu.

Düşüncelerime bir son vererek, "Birkaç gün içinde," dedim, "dün gece sanki beni çağırmış olan sesin sahibi hakkında bilgi edineceğim. Mektuplar bir işe yaramadı, bunların yerine şahsen gidip araştırmam gerekiyor."

Kahvaltıda Diana ve Mary'ye bir yolculuğa çıkacağımı ve en az dört gün burada olmayacağımı söyledim.

"Yalnız mı gidiyorsun, Jane?" diye sordular.

"Evet. Uzun zamandır durumu beni tedirgin eden bir arkadaşımı görmek ya da ondan bir haber almak için gidiyorum."

Benim onlar dışında arkadaşım olmadığını sandıklarını söyleyebilirlerdi ki böyle düşündüklerine şüphem yoktu çünkü bunu sık sık söylüyordum ama tabiat itibarıyla gerçekten hassas insanlar oldukları için yorum yapmaktan kaçındılar; sadece Diana seyahat edebilecek durumda olduğumdan emin olup olmadığımı sordu. Çok solgun göründüğümü söylüyordu. Ben de aklımdaki endişeler dışında beni hasta eden bir şey olmadığını ve kısa bir süre içinde bunların da azalacağını ümit ettiğimi söyledim.

Bundan sonraki hazırlıklarımı tamamlamak kolay olmuştu çünkü beni rahatsız eden sorular sorulması, tahminler yapılması söz konusu olmamıştı. Onlara planlarımla ilgili o anda fazla bir şey anlatamayacağımı açıkladıktan sonra onlardan beklediğim suskunluğu gözettiler; bana göre bu, aynı koşullarda benim de onlara tanıyacağım özgürce hareket etme ayrıcalığıydı.

Moore House'dan öğleden sonra saat üçte ayrıldım ve saat dördü biraz geçe, Whitcross tabelasının dibinde, beni uzaktaki Thornfleld'e götürecek olan posta arabasını bekliyordum. O ıssız yolların ve boş tepelerin ortasında arabanın geldiğini epeyce uzaktan duydum. Bu, aynı yerde, bir yıl önce bir yaz gecesi nasıl perişan, nasıl ümitsiz ve gayesiz bir halde indiğim arabanın ta kendisiydi! Ben işaret edince durdu. İçeri girdim; bu sefer burada bulunmanın karşılığında bütün servetimden ayrılmak zorunda değildim. Bir kere daha Thornfield yoluna koyulunca kendimi evine uçan bir haberci güvercin gibi hissettim.

Bu, altmış üç saat süren bir yolculuktu. Whitcross'tan salı öğleden sonra yola çıkmıştım ve bunu izleyen perşembe günü erken saatlerde araba atlara su vermek için yol kenarındaki

bir handa durdu. Hanı çevreleyen manzaradaki yeşil fundalıklar, geniş tarlalar ve çayırlarla kaplı alçak tepeler (Morton'ın, Orta İngiltere'nin kuzeyine has, sert bozkırlarıyla kıyaslandığında iklim ne kadar yumuşak ve her yer ne kadar yeşildi!) gözüme, bir zamanlar tanımış olduğum bir çehrenin hatları gibi görünüyordu. Evet, bu manzaranın yapısını biliyordum, hedefime ulaştığıma emindim.

Hancının yamağına, Thornfield Malikânesi buradan ne kadar uzağa düşüyor?" diye sordum.

"Sadece üç kilometre, hanımefendi, tarlaları geçince."

Kendi kendime, *Yolculuğum bitiyor*, diye düşündüm. Posta arabasından indim, elimdeki bavulu, ben birini gönderip aldırıncaya kadar muhafaza etmesi için hancı yamağına emanet ettim, yol paramı ödedim, arabacıyı da memnun ettim ve işte gidiyordum. Parlak günün ışığı hanın kapısındaki tabelada ışıldıyordu ve yaldızlı harflerle yazılmış şu yazıyı okudum: "Rochester Hanı". Yüreğim ağzıma geldi, efendimin topraklarına girmiştim bile. Yüreğim tekrar yerine oturdu, bir düşünce ona çarpmıştı:

Efendin Manş Kanalı'nın öteki tarafında olabilir, bunu biliyorsun, hem sonra eğer o acele acele gittiğin Thornfield Malikânesi'nde olsa bile, acaba yanında kim var? Deli karısı değil mi? Hem sonra senin onunla ne işin olabilir, onunla konuşmaya ya da onun orada olup olmadığını araştırmaya cesaret edemezsin. Boşuna yoruldun, daha ileriye gitmezsen çok daha iyi olur," diye ısrar ediyordu gözlemci. "Handaki insanlardan bilgi iste, aradığın her şeyi söyleyebilirler, senin şüphelerini hemen çözebilirler. O adama gidip Bay Rochester'ın burada olup olmadığını sor.

Makul bir öneriydi ama yine de kendimi buna uygun hareket etmeye zorlayamıyordum. Beni ümitsizlikle ezecek bir

cevap almaktan o kadar korkuyordum ki. Şüpheyi uzatmak, ümidi de uzatmak anlamına geliyordu. Malikaneyi bir kere daha ümidin yıldızı altında görebilirdim. Seren önümdeydi; Thornfield'dan kaçtığım sabah, peşime düşüp beni kırbaçlayan kin dolu bir öfke aklımı dağıtmışken, körlemesine, hiçbir şey duymadan acele acele koştuğum tarlaların ta kendisiydi bu. Bundan önce izlemeye karar verdiğim yolu gayet iyi biliyordum, şimdi ortasındaydım. Ne kadar hızlı yürüyordum! Bazen nasıl da koşuyordum! Gayet iyi tanıdığım koruyu ilk göreceğim ân için nasıl ileriye bakıyordum! İlk gördüğüm tek tük ağaçlar ve aralarındaki çayır ve tepenin ilk görüntülerini karşılarken içimde ne tür duygular vardı!

En sonunda koru önümde yükseldi, kara kuş yuvaları kümelenmişti, gürültülü karga gaklamaları sabahın sessizliğini bozuyordu. Tuhaf bir mutluluk bana ilham vermişti, hızlandım. Bir başka tarlayı geçtim, bir kır yolunu aştım ve avlunun duvarları ve konağın arka tarafındaki daireler, evin kendisi, kuş yuvaları hâlâ bunları gizliyordu. *Evi ilk olarak cepheden göreceğim,* diye karar verdim, *malikanenin cephesinden bakıldığında mazgallar bütün soyluluklarıyla hemen göze çarpar ve oradan efendimin penceresini seçebilirim; belki pencerede duruyordur, sabahları erken kalkar; belki de şu anda meyve bahçesinde ya da ön taraftaki kaldırımda yürüyüş yapıyordur. Keşke onu görebilsem! Muhakkak ki bu durumda ona koşacak kadar deli değilim. Bu konuda bir şey diyemem, emin değilim. Ve eğer böyle yapsam bile ne olacak ki? Tanrı onu korusun! Ne olacak ki! Onun bakışının bana sunacağı hayatın tadını bir kere daha çıkartmamdan kim zarar görür ki? Saçmalıyorum, belki de şu anda Pireneler'in ya da güneyin gelgitsiz denizinin üzerine güneşin doğuşunu izliyordur.*

Meyve bahçesinin alçak duvarı boyunca yürüdüm, köşeyi

döndüm, orada, taş kürelerle taçlanmış iki sütunun arasında, çayırlığa açılan bir kapı vardı. Sütunlardan birinin arkasından konağın bütün cephesini sessizce gözetleyebilirdim. Büyük bir dikkatle başımı uzattım, yatak odalarının herhangi birinin penceresinin perdelerinin açık olup olmadığını görmek istiyordum; mazgallar, pencereler, binanın uzun cephesi... bu korunaklı yerde hepsine hakimdim.

Ben bu incelemeyi yaparken başımın üzerinde uçuşan kargalar belki de beni seyretmiştir. Ne düşündüklerini merak ediyorum. Baştan çok dikkatli ve çekingen olduğumu, sonra yavaş yavaş cesur ve umursamaz bir hal aldığımı düşünmüşlerdir. Önce biraz gözetlemek, sonra uzun bir bakış ve sonra saklandığım yerden çıkıp çayıra girmek, büyük konağın önünde aniden durmak ve ona uzun uzun, cesaretle bakmak. "İlk baştaki o çekingenlik neydi öyle?" diye sorabilirler, "ya şimdiki aptalca kayıtsızlık?"

Şu resmi dinle, ey okur:

Bir âşık, sevdiğini yosunlu bir derenin kıyısında uyurken bulur; onu uyandırmadan güzel yüzünü şöyle bir görebilmeyi istemektedir. Ses çıkartmaktan korkarak dikkatle çimenlerin üzerinde yürür; duraklar, onun hareketlendiğini düşünerek geri çekilir, dünyaları verseler yine de görülmek istememektedir. Her şey sakindir, tekrar ilerler, onun üzerine eğilir, hafif bir peçe sevdiğinin yüzünü örtmektedir, peçeyi kaldırır, daha da eğilir, şu anda gözleri güzelliğin görüntüsünü beklemektedir; sıcak, taze ve güzel, dinlenmektedir. İlk bakış ne kadar acele olur! Ama nasıl da sabittir! Nasıl şaşırır! Bir saniye önce parmağını bile süremediği bedene iki koluyla nasıl aniden ve telaşla sarılır! Adını nasıl yüksek sesle söyler ve kollarında taşıdığı bedeni bırakıp delice ona bakar! Ve sonra sevdiğini tutar, sıkar, bağırır ve ona bakar çünkü artık herhangi bir ses

ya da hareketle onu uyandırmaktan korkmamaktadır. Aşkının çok tatlı bir biçimde uyuduğunu düşünmüştür ama onun taş gibi ölü olduğunu anlamıştır.

İhtişamlı malikaneye ürkek bir sevinçle baktım ve kararmış bir harabe gördüm.

Bir kapı sütununun arkasına sinmeye hiç gerek yoktu aslında, ardında yaşayan insanlardan korkarak bir pencerenin kafeslerinin arasından gözetlemek gerekmiyordu! Açılıp kapanan kapılara kulak vermeye de gerek yoktu, kaldırımlarda ya da çakıl döşeli yolda yürüyen birinin adımlarını duyar gibi olmak da gereksizdi! Çayırlık, bahçeler çiğnenmiş ve ıssızdı; ana kapı bomboş açık duruyordu. Malikanenin cephesi, bir zamanlar onu bir rüyamda gördüğüm gibiydi; çok yüksek ve çok kırılgan görünen kabuğa benzer duvar camsız pencerelerle delik deşikti; çatı, mazgallar, bacalar, hepsi harap olmuştu.

Ve malikânede bir ölüm sessizliği, ıssız bir yaban toprağının kimsesizliği vardı. Buradaki insanlara yazılmış mektupların cevaplanmamasında şaşıracak bir şey yoktu; herhangi bir kilisedeki bir mezara mektup atmaktan farkı yoktu bunun. Taşların siyahlığı, konağı böylesine yıkan kader hakkında ipuçları veriyordu; büyük bir yangın çıkmıştı. Ama bu yangın nasıl olmuştu? Bu felaketin ardında hangi hikâye vardı? Sadece mala mülke mi zarar gelmişti yoksa can kaybı da var mıydı? Eğer varsa kimin canıydı? Bu korkunç soruya cevap verecek kimse yoktu; dilsiz bir işaret, sessiz bir simge bile görünmüyordu.

Yıkılmış duvarların arasında, mahvolmuş iç kısımlarda dolaşırken bu felaketin yakın zamanda gerçekleşmediğine dair deliller toplamıştım. Kışın yağan karlar o boş kemerin içine yığılmıştı, kış yağmurları o boş pencerelerden içeri yağmıştı çünkü bahar sırılsıklam çöp yığınlarının ortasında bitki-

ler yeşertmişti. Orada burada taşların ve yere düşmüş kirişlerin arasında otlar ve çimenler büyümüştü. Ve ah! O arada bu yıkıntının bahtsız sahibi neredeydi? Hangi topraklardaydı? Hangi koşullar altındaydı? Gözlerim istemeden de olsa malikanenin kapılarının yakınındaki gri kiliseyi dolaştı ve kendi kendime, "Yoksa o da Damer de Rochester'ın yanında, onun küçücük, mermer evini mi paylaşıyor?" diye sordum.

Bu sorulara bazı cevapların verilmesi gerekiyordu. Bu cevapları handan başka bir yerde bulmam mümkün değildi ve çok geçmeden oraya geri döndüm. Kahvaltımı salona hanın sahibi getirdi. Ondan, kapıyı kapatıp oturmasını istedim, sormak istediğim bazı sorular vardı. Ama adam dediğimi yapınca söze nasıl başlayacağımı bilemedim, alabileceğim cevaplar karşısında öyle büyük bir korku duyuyordum ki. Ama yine de biraz önce ardımda bıraktığım ıssız görüntü, beni gizemli bir hikâye duymaya hazırlamıştı. Hancı, saygıdeğer görünümlü, orta yaşlı bir adamdı.

En sonunda, "Thornfield Malikânesi'ni biliyorsunuz tabii?" demeyi başardım.

"Evet hanımefendi. Bir zamanlar orada yaşamıştım."

"Öyle mi?" Benim orada yaşadığım sıra olmamalı diye düşündüm, "sizi hiç tanımıyorum."

"Son Bay Rochester'ın kâhyasıydım," diye ekledi.

Son mu! Kaçınmaya çalıştığım darbe bütün gücüyle kafama inmiş gibi oldu.

"Sonuncu mu!" derken nefesim kesildi. "Bay Rochester öldü mü?"

"Şimdiki bey olan Bay Edward'ın babasını kastediyorum," diye açıkladı. Tekrar nefes almaya başlamıştım; kanım tekrar akmaya başlamıştı. Bu sözlerden Bay Edward'ın –benim Bay Rochester'ımın (her nerede ise Tanrı onu korusun!)– en azın-

dan hayatta olduğuna, kısacası "şimdiki bey" olduğuna emin olmuştum.

Bunlar insanı mutlu eden sözlerdi! Görünüşe bakılırsa adamın anlatacağı her şeyi nispeten sükûnet içinde dinleyebilecek haldeydim; ne anlatırsa anlatsın. O mezarda olmadığına göre diye düşünüyordum, dünyanın öbür ucuna gittiğini bile duymaya dayanabilirdim.

"Bay Rochester şu anda Thornfield Malikânesi'nde mı yaşıyor?" diye sordum; elbette cevabın ne olacağını biliyordum ama yine de onun nerede olduğuyla ilgili doğrudan bir soru sormayı ertelemek istiyordum.

"Hayır hanımefendi, ah, hayır! Orada kimse yaşamıyor. Sanırım buraların yabancısısınız yoksa geçen sonbaharda olanları duyardınız. Thornfield bir harabeye döndü; tam ekin zamanı yandı. Korkunç bir felaket! O kadar çok değerli mal mahvoldu ki; mobilyalardan nerdeyse hiçbir şey kurtarılamadı. Yangın gecenin bir yarısı çıktı ve Millcote'dan makineler gelinceye kadar bina alevler içinde kaldı. Korkunç bir görüntüydü, kendi gözlerimle gördüm."

"Gece yarısı!" diye mırıldandım. Evet, bu an, Thornfield'da hep ölümcül bir saat olmuştu. "Yangının nasıl çıktığı biliniyor mu?" diye sordum.

"Tahmin ediyorlar hanımefendi; tahmin ediyorlar. Aslında bunun hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde tespit edilmiş olduğunu söylemem gerek. Belki bilmiyorsunuzdur," diye sözlerini sürdürdü, sandalyesini masaya biraz daha yaklaştırmıştı ve alçak sesle konuşuyordu, "evde bir hanım, bir... bir deli saklıyorlardı."

"Bununla ilgili bir şeyler duymuştum."

"Çok gizli tutarlardı onu, hanımefendi, hatta insanlar yıllar boyunca onun varlığından tam olarak emin olamamıştı.

Onu kimse görmemişti, malikânede böyle birinin olduğunu sadece dedikodular dolayısıyla biliyorlardı ve onun kim ya da ne olduğunu tahmin etmek çok güçtü. Bay Edward'ın onu yabancı ülkelerden getirdiğini söylüyorlardı ve bazıları da onun beyefendinin metresi olduğuna inanıyordu. Ama bir yıl önce tuhaf bir şey oldu, çok tuhaf bir şey."

Artık kendi hikâyemi dinleyeceğimden korkuyordum. Adamın esas konuştuğumuz konuya dönmesini sağlamaya gayret ettim.

"Peki bu hanıma ne olmuş?"

"Bu hanımın," diye cevap verdi, "Bay Rochester'ın karısı olduğu ortaya çıktı! Bu olay bayağı tuhaf bir biçimde ortaya çıktı. Genç bir hanım varmış, malikânede mürebbiyelik yapan bir hanım, Bay Rochester'ın bu hanıma körkütük..."

"Peki yangın," diye konuyu değiştirdim.

"Ona geliyorum, hanımefendi, Bay Edward bu genç hanıma körkütük âşık olmuş. Hizmetkârlar onun kadar âşık birini görmediklerini söylüyor, sürekli olarak onun peşindeymiş. Onu izliyorlarmış –hizmetkârları bilirsiniz, hanımefendi, efendilerini izlerler– Bay Rochester bu hanımı her şeyin üstünde tutuyormuş; onun dışında bu hanımı güzel bulan kimse yokmuş. Dediklerine göre, ufak tefek, küçücük bir şeymiş, neredeyse bir çocuğa benziyormuş. Ben onu hiç görmedim ama hizmetçi Leah'nın ondan söz ettiğini duydum. Gerçi Leah onu çok seviyor. Bay Rochester neredeyse kırk yaşındadır, bu mürebbiye ise yirmi yaşında bile yokmuş. Bilirsiniz, onun yaşındaki beyefendiler genç kızlara âşık olduklarında sanki büyülenmiş gibi olur. Neyse onunla evlenecekmiş."

"Hikâyenin bu kısmını bir başka sefere anlatırsınız," dedim. "Ama şimdi yangınla ilgili her şeyi öğrenmeyi özellikle

istiyorum. Bu deli Bayan Rochester'ın bu işte parmağı olduğundan mı şüphe ediliyor?"

"Tam üstüne bastınız, hanımefendi, bunu yapanın ondan başkası olmadığı çok kesin. Ona bakan Bayan Poole adında bir kadın vardı, mesleğinde becerikli ve çok güvenilir bir kadın ama tek bir kusuru varmış, –hemşireler ve bakıcılar arasında çok yaygın olan bir kusurdur bu– yanında hep cin şişesini bulundurur ve ara sıra biraz fazla içtiği de olurmuş. Aslında haklı da çünkü çok zor bir hayatı vardı ama yine de tehlikeliydi bu, çünkü Bayan Poole suya karıştırdığı cinin sayesinde mışıl mışıl uykuya daldıktan sonra bir cadı kadar hain olan deli hanım onun anahtarlarını cebinden çıkartır, odadan dışarı kaçar ve evi dolaşıp aklına ne kötülük gelirse yaparmış. Dediklerine göre bir keresinde neredeyse kocasını yatağında yakıyormuş ama ben bunu tam bilmiyorum. Ancak o gece kendi odasının yanındaki odanın perdelerini ateşe vermiş ve sonra bir alt kata inmiş ve mürebbiyenin odasının yolunu bulup buraya girmiş (sanki durumu biliyormuş gibi mürebbiyeye karşı nefretle doluymuş) ve oradaki yatağı ateşe vermiş ama neyse ki yatakta uyuyan yokmuş. Mürebbiye iki ay önce malikâneden kaçmış ve Bay Rochester sanki o, dünyada sahip olduğu en değerli şeymiş gibi onu aramış; onunla ilgili tek bir kelime bile öğrenememiş ve çıldırmış, uğradığı hayal kırıklığı karşısında gerçekten çıldırmış; zaten pek yumuşak bir adam değildi ama onu kaybettikten sonra tehlikeli biri olmuş. Hem de yalnız kalmış. Bayan Fairfax'i yani kâhyayı uzaktaki arkadaşlarının yanına göndermiş ama bunu güzel bir biçimde yapmış, onu ömür boyu gelire bağlamış; zaten bunu hak ediyordu, çok iyi bir kadındı. Bayan Adéle adında bir de evlatlığı vardı, onu da okula vermiş. Civarın ileri gelenleriyle bütün ilişkilerini koparmış ve kendisini bir keşiş gibi dört duvar arasına kapatmış."

"Ne! İngiltere'den gitmemiş mi?"

"İngiltere'den gitmek mi? Tanrı sizi korusun, hayır! Evinden kapı dışarı çıkmıyormuş, geceleri hariç, o zamanlar bahçelerde ve meyve bahçesinde sanki aklını kaybetmişçesine, bir hayalet gibi dolaşırmış ki bana sorarsanız zaten aklını kaybetmiş çünkü o bastıbacak mürebbiye önüne çıkmadan önce öyle neşeli, cesur ve zeki bir beyefendiydi ki. Bazıları gibi kendisini şaraba ya da iskambil oynamaya ya da at yarışlarına vermedi, gerçi çok yakışıklı sayılmazdı ama kendine has bir cesareti ve iradesi vardı. Onu çocukluğundan beri tanırım, bilmem anlatabiliyor muyum ve kendi adıma sık sık o Bayan Eyre'in, Thornfield Malikânesi'ne geleceğine denizin dibini boylamasını istemişimdir."

"Öyleyse yangın çıktığında Bay Rochester evdeymiş?"

"Evet, gerçekten de evdeymiş, aşağıda ve yukarıda her şey yanarken tavan arasına çıkmış ve hizmetkârları yataklarından kaldırıp aşağıya inmelerine kendi elleriyle yardımcı olmuş ve deli karısını hücresinden çıkarmak için geri dönmüş. Ona seslenip karısının damda olduğunu söylemişler, orada durmuş mazgalların arasından kollarını sallıyor ve bağırıyormuş, sesi bir kilometre öteden bile duyulabilecek kadar; onu kendi gözlerimle gördüm ve sesini duydum. İri yarı bir kadındı ve uzun siyah saçları vardı, ayakta dururken saçlarının alevlerin önünde savrulduğunu görebiliyorduk. Ben bunlara şahit oldum ve başka birçok kişi de şahit oldu; Bay Rochester damdaki çatı penceresine çıktı, onun 'Bertha!' diye seslendiğini duyduk. Deli kadına yaklaştığını gördük ve sonra hanımefendi, kadın haykırdı ve kendini aşağıya attı, bir dakika sonra taşlığın üstünde paramparça yatıyordu."

"Ölmüş müydü?"

"Ölmüş! Evet, beyninin ve kanının üzerlerine saçıldığı taşlar kadar ölüydü."

"Aman Tanrım!"

"Çok doğru söylediniz, hanımefendi, çok korkunçtu!"

Adam ürperdi.

"Peki sonra ne oldu?" diye ısrar ettim.

"Ne yazık ki, hanımefendi, bundan sonra ev yanıp kül oldu, şu anda sadece bazı duvarların parçaları kaldı."

"Hiç can kaybı oldu mu?"

"Hayır, belki de olsaydı daha iyi olurdu."

"Ne demek istiyorsunuz?"

Adam, "Zavallı Bay Edward!" diye bağırdı, "böyle bir şeyi göreceğim aklıma gelmezdi! Bazıları ilk evliliğini gizlediği ve karısı hayattayken başka bir eş almaya çalıştığı için Tanrı tarafından böyle cezaya çarptırıldığını söylüyor ama ben kendi adıma ona acıyorum."

"Onun sağ olduğunu söylemiştiniz?" diye bağırdım.

"Evet, evet, yaşıyor ama ölseydi onun için daha iyi olacağını söylüyorlar."

"Neden? Nasıl?" Tekrar kanım donmuştu. "Nerede o?" diye sordum. "İngiltere'de mi?"

"Evet...evet... İngiltere'de, İngiltere'nin dışına çıkabileceğini sanmıyorum, o artık hiçbir yere gidemez."

Nasıl bir acıydı bu! Ve adam bu acıyı uzatmaya kararlı görünüyordu.

En sonunda, "Beyefendi kör oldu," dedi. "Evet, Bay Edward artık kör."

Daha kötüsünden korkmuştum. Onun delirmiş olmasından korkmuştum. Bu felakete neyin yol açtığını soracak kuvveti topladım.

"Hepsi kendi cesareti yüzünden ve bir anlamda da kendi

iyiliği yüzünden denebilir hanımefendi; herkesin evden dışarı çıktığını görene kadar evi terk etmedi. Ve en sonunda, Bayan Rochester kendisini mazgallardan attıktan sonra nihayet büyük merdivenlerden aşağıya doğru inerken büyük bir gümbürtü koptu ve her şey yıkıldı. Bay Rochester'ı yıkıntıların altından çıkardılar, yaşıyordu ama ağır yaralıydı; bir kiriş onu biraz olsun koruyacak şekilde düşmüştü ama tek gözü çıkmıştı ve bir eli öyle ezilmişti ki, Bay Carter yani cerrah onu hemen kesmek zorunda kaldı. Öteki gözü de yanmış, o da görmez oldu. Şu anda gerçekten çaresiz bir durumda, kör ve sakat."

"Nerede o? Şu anda nerede yaşıyor?"

"Ferndean'da, buradan elli kilometre kadar uzakta, çiftliklerinden birinin malikânesinde, epeyce ıssız bir yer."

"Yanında kim var?"

"İhtiyar John ve karısı; başka kimseyi istemedi. Yıkılmış bir halde olduğunu söylüyorlar."

"Sizin herhangi bir arabanız var mı?"

"Bir arabamız var, hanımefendi, çok güzel bir araba."

"Onu hemen hazırlatın ve eğer arabacınız beni bugün karanlık basmadan Ferndean'a götürebilirse size de ona da her zaman aldığınız ücretin iki katını öderim."

XXXVII

Ferndean Malikânesi epeyce eski, orta büyüklükte, mimari açıdan gösterişsiz, ormanın içlerine gömülmüş bir yapıydı. Daha önce buradan söz edildiğini duymuştum. Bay Rochester sık sık anlatır ve bazen de gelirdi. Babası burayı avlanmaya uygun olduğu için mülk edinmişti. Aslında evi bırakacaktı ama yerinin uygunsuzluğu ve sağlığa zararlı olması yüzünden kiralayacak kimse bulamamıştı. Böylece Ferndean, beyin avlanma mevsiminde oraya gittiğinde kalabilmesine uygun olan iki ya da üç oda dışında boş ve döşenmemiş bir halde kalmıştı.

Bu eve neredeyse hava kararmak üzereyken geldim; geceye mahzun bir gökyüzü, soğuk bir rüzgâr, sürekli hafif hafif atıştıran yağmur damgasını vuruyordu. Sürücüyü söz verdiğim gibi iki misli ücret vererek ödüllendirdikten sonra kalan son mili yaya kat ettim. Çevresindeki karanlık korunun ağaçları evi öyle sarmıştı ki çok yakına geldiğinizde bile onu göremiyordunuz. Granit sütunların arasındaki demir kapı nereden içeri gireceğimi gösteriyordu ve buradan geçince kendimi birden sık ağaçların alacakaranlığında buldum. Dallardan oluşmuş kemerlerin altında, ağarmış, birbirine düğüm olmuş ağaç gövdelerinin arasında ormana doğru inen, otların büründüğü bir yol vardı. Kısa bir süre içinde eve ulaşmayı ümit ederek bu yolu izledim ama yol uzadıkça uzuyor, sanki daha da uzaklaşıyordu; önümde ne bir evin ne de toprağın izi vardı.

Yanlış yöne sapıp yolumu kaybettiğimi düşündüm. Bir

yandan ormanın ve havanın karanlığı çevremi sarmıştı. Başka bir yol aranarak etrafıma baktım. Başka yol yoktu: Çevremde birbirinin içine geçmiş çiçek saplarından, sütun gibi kalın ağaç gövdelerinden, yaz mevsimine özgü kalın yaprak örtüsünden başka bir şey yoktu ve bunlar hiçbir yere açılmıyordu.

Yürümeye devam ettim; en sonunda yolum açılmıştı, ağaçlar biraz olsun seyrekleşti, en sonunda bir parmaklık gördüm, sonra da ev önüme çıktı; çürüyen duvarları öylesine nemli ve yeşildi ki, bu loş ışık altında ağaçlardan zor ayırt ediliyordu. Sadece bir sürgünün tutmakta olduğu bir kapıdan içeri girince etrafı çevrili bir alanda durdum; koru burada yarım daire şeklinde bir boşluk yaratarak açılıyordu. Çiçek yoktu, çiçek tarhı yoktu, sadece çimenli bir alanı kuşatan geniş, çakıl taşlarıyla kaplı bir yürüyüş yolu görülüyordu. Ve alanın arkasında da korunun yüksek ağaçtan duvarı vardı. Evin ön cephesinde çatının iki sivri tepesi vardı; pencereler dar ve parmaklıklıydı, ön kapı da dardı, bir basamakla çıkılıyordu. Burası genel olarak Rochester Hanı'nın sahibinin dediği gibi, "epey ıssız bir yer"di. Bir kilisenin hafta içi bir günde olacağı kadar sessizdi; yağmurun yapraklarının üzerindeki sesinden başka bir ses duyulmuyordu.

"Burada hayat olabilir mi?" diye sordum.

Evet, bir tür hayat vardı burada çünkü bir hareketlenme duymuştum; o dar ön kapı açılıyordu; evden biri çıkmak üzereydi.

Kapı ağır ağır açıldı, biri alacakaranlığa çıkıp basamakta durdu, şapkasız bir erkekti. Sanki yağmurun yağıp yağmadığını anlamak ister gibi elini uzattı. Havanın kararmasına rağmen onu tanımıştım, bu, efendim Edward Fairfax Rochester'dan başka biri değildi.

Adımımı ve nefesimi tuttum, onu seyretmek, görünmeden ve heyhat, onun için görünmezken onu incelemek için durdum.

Bu, ani bir karşılaşma olmuştu, yaşadığım acı, sevinçten kendimi kaybetmemi engelliyordu. Bağırmamak, hızlı adımlar atmamak için kendimi tutmakta güçlük çekmiyordum. Bedeni her zamanki gibi güçlü ve sağlamdı, sırım gibi görünüyordu, saçları hâlâ kuzguni siyahtı; yüz hatları ise ne değişmiş ne de çökmüştü; bir yıl içinde herhangi bir üzüntüyle ne atletik gücü azalabilir ne de o zinde hali yok olabilirdi. Ama yüzünün ifadesinde bir değişiklik vardı; ümitsiz ve düşünceli görünüyordu; bu ifade bana, hata yapıp zincire vurulmuş, sessiz bir öfkeyle acı çektiği için tehlikeli olan vahşi bir hayvanı ya da kuşu hatırlatıyordu. Zalimlerin gözlerine mil çekerek söndürdüğü, kafese konmuş kartal, o kör Samson gibi görünüyordu.

Ve ey okur, bu kör vahşiliği içinde ondan korktuğumu mu sanıyorsunuz? Eğer böyle düşünüyorsanız beni çok az tanıyorsunuz demektir. Kısa bir süre sonra onun taştan alnına ve bu alnın altında öyle katı mühürlenmiş duran o dudaklara bir öpücük kondurabileceğime dair hafif bir ümit karışmıştı üzüntüme ama bunlara zaman vardı. Ona henüz yaklaşmayacaktım.

Tek basamağı indi; yavaş yavaş ve yoklaya yoklaya çimenli alana doğru ilerledi. Her zamanki cesur, uzun adımları neredeydi? Sonra durakladı, sanki hangi tarafa döneceğini bilmiyordu. Elini kaldırıp gözkapaklarını açtı ve büyük bir çaba göstererek, boş bakışlarla gökyüzüne ve ağaçların oluşturduğu amfitiyatroya baktı; her şeyin onun için boş bir karanlık olduğu görülüyordu. Sağ elini uzattı (sol kolunu, kesilmiş olanı göğsünde saklı tutuyordu) çevresinde neler olduğuna dair el yordamıyla bir fikir edinmeye çalışıyor gibiydi; ama sadece boş bir kıpırtısızlıkla karşılaşıyordu çünkü ağaçlar onun durduğu yerden epeyce uzaktaydı. Bu şekilde çabalamaktan vazgeçti, kollarını kavuşturdu, sessiz ve sus-

kun, artık hızlı hızlı şapkasız başına düşen yağmurun altında durdu. Bu anda John bir yerlerden çıkıp ona yaklaştı.

"Koluma girer misiniz, efendim?" dedi, "yağmur artacağa benziyor, içeri girseniz daha iyi olmaz mı?"

Aldığı cevap, "Beni yalnız bırak," oldu.

John beni görmeden çekildi. Bay Rochester şimdi yürümeye çalışıyordu; ama beyhude, her şey fazlasıyla belirsizdi. Yoklaya yoklaya evin yolunu buldu ve tekrar içeri girdikten sonra kapıyı kapattı.

Artık eve yaklaşıp kapıyı çaldım; John'un karısı açtı. "Mary," dedim, "Nasılsın?"

Sanki bir hayalet görmüş gibi şaşırmıştı; onu sakinleştirdim. Onun aceleyle, "Bu gerçekten siz misiniz, küçük hanım, böyle ıssız bir yere, böyle geç bir saatte gelen gerçekten siz misiniz?" demesine, elini tutarak cevap verdim ve sonra onun peşinden mutfağa gittim, John, güzel bir ateşin yanında oturuyordu. Onlara birkaç kelimeyle ben Thornfield'dan ayrıldıktan sonra olup biten her şeyi öğrendiğimi ve Bay Rochester'ı görmeye geldiğimi anlattım ve John'dan arabadan indiğim yerdeki hana gidip orada bıraktığım valizimi almasını istedim; sonra şapkamı ve şalımı çıkarttım. Mary'ye, o gece malikânede kalıp kalamayacağımı sordum ve bununla ilgili düzenlemelerin biraz zor olmakla birlikte imkânsız olmadığını öğrenince ona kalacağımı bildirdim. Tam bu sırada salonun zili çaldı.

"İçeri girdiğinde," dedim, "efendine onu görüp konuşmak isteyen biri olduğunu söyle ama benim adımı verme."

Mary, "Sizinle görüşeceğini sanmam," diye cevap verdi, "herkesi reddediyor."

Geri döndüğünde Bay Rochester'ın ne cevap verdiğini sordum.

"Adınızı ve ne istediğinizi bildirecekmişsiniz," dedi. Sonra bir bardağı suyla doldurdu ve mumlarla birlikte bir tepsiye koydu.

"Zili bunun için mi çalmış?" diye sordum.

"Evet, kör olmasına rağmen her zaman hava karardığında mumları getirtir."

"Tepsiyi bana ver, içeri ben götüreyim."

Tepsiyi elinden aldım, bana salonun kapısını işaret etti. Ben içeri girerken tepsi sallandı, sular bardaktan döküldü, kalbim hızlı hızlı ve yüksek sesle sanki kaburga kemiklerime çarpıyordu. Mary bana kapıyı açtı ve arkamdan kapadı.

Salonun hüzünlü bir havası vardı; ocakta kendi haline bırakılmış bir avuç ateş yanıyordu ve bunun üzerine eğilen, başını yüksek, eski moda şömineye dayamış kişi bu odanın kör sakiniydi. İhtiyar köpeği Kılavuz onun yolundan çekilmek istercesine ve sanki onun istemeden kendisine takılıp düşmesinden korkuyormuş gibi bir tarafa yatıp kıvrılmıştı. Ben içeri girince Kılavuz kulaklarını dikti sonra havlayıp inleyerek bana doğru sıçradı, neredeyse tepsiyi elimden düşürüyordu. Tepsiyi masaya bıraktım, sonra onu sevip alçak sesle, "Yat aşağıya!" dedim. Bay Rochester mekanik bir hareketle ne olup bittiğini görmek için döndü ama hiçbir şey göremediği için geri dönüp içini çekti.

"Bana suyu ver, Mary," dedi.

Artık sadece yarısı dolu olan bardakla ona yaklaştım, Kılavuz hâlâ heyecanlıydı, beni izledi.

Bay Rochester, "Ne var?" diye sordu.

Ben tekrar, "Aşağı, Kılavuz!" dedim. Efendim bardağı dudaklarına götürürken yan yolda durdu, sanki dinliyor gibiydi; suyu içti ve bardağı yerine koydu. "Sensin değil mi, Mary?"

"Mary mutfakta," diye cevap verdim.

Elini uzatıp hızlı bir hareket yaptı ama benim nerede durduğumu görmediği için bana dokunamadı. "Kimsin sen? Kimsin?" diye sordu. Anlaşılan o görmeyen gözleriyle görmeye çalışıyordu, hiçbir işe yaramayan ve insanı üzen bir çabaydı bu! Buyurgan bir ifadeyle ve yüksek sesle, "Bana cevap ver, tekrar konuş!" diye emretti.

"Biraz daha su ister misiniz, efendim? Bardağın içindekinin yarısını döktüm," dedim.

"Kimsin sen? *Ne* bu? Kim konuşuyor?"

"Kılavuz beni tanıyor, John'la Mary de burada olduğumu biliyor. Henüz bu akşam geldim," diye cevap verdim.

"Ulu Tanrım! Gaipten sesler mi duyuyorum? Beni nasıl tatlı bir delilik ele geçirdi?"

"Ne gaipten ses duyuyorsunuz, ne de delirdiniz; sizin aklınız, efendim, gaipten sesler duymayacak kadar güçlü, sağlığınız ise çılgınlığa izin vermeyecek kadar iyi."

"Peki konuşan nerede? Bu sadece sesten mi ibaret? Ah! *Göremiyorum* ama hissetmem gerek yoksa kalbim duracak ve beynim çatlayacak. Her neysen, her kimsen sana dokunmalıyım yoksa yaşayamam!"

El yordamıyla aranmaya başladı, onun havada dolaşan elini tutup iki elimin arasına hapsettim.

"İşte onun parmakları!" diye bağırdı, "onun küçük, ince parmakları! Demek ki dahası da var."

Kaslı el hapsimden kurtuldu; kolum yakalandı, omzum, boynum, belim sımsıkı sarıldı ve ona doğru çekildim.

"Bu Jane mi? *Nedir* bu? Bu onun bedeni, bu onun endamı..."

"Ve bu onun sesi," diye ekledim. "O tamamıyla burada, kalbi de dahil olmak üzere. Tanrı sizi korusun, efendim! Size tekrar böyle yakın olduğum için o kadar mutluyum ki."

"Jane Eyre!... Jane Eyre!" Tek söylediği buydu.

"Benim sevgili efendim," diye cevap verdim, "Ben Jane Eyre'im, sizi buldum, size geri döndüm."

"Gerçekten mi? Canlı olarak mı? Benim yaşayan Jane'im?"

"Bana dokunuyorsunuz, efendim, beni tutuyorsunuz ve yeterince sıkı tutuyorsunuz; bir ceset gibi soğuk ya da hava gibi boş değilim değil mi?"

"Benim sevgilim hayatta! Bunlar kesinlikle onun kolları ve bunlar onun yüz hatları ama bütün o acı olaylardan sonra böyle bir mutluluğa erişebilmem mümkün değil. Bu bir rüya, onu şimdi yaptığım gibi bir kere daha kalbime bastırdığım gece gördüğüm rüyalar gibi bir rüya; onu öpmüştüm, işte böyle öpmüştüm ve onun beni sevdiğini hissetmiş ve beni terk etmeyeceğine güvenmiştim."

"Zaten bugünden sonra sizi asla terk etmeyeceğim, efendim."

"Asla terk etmeyeceğim mi diyor bu hayal? Ama her zaman uyanır ve bunun boş bir alay olduğunu görürdüm; yalnız ve terk edilmişimdir, hayatım karanlık, yalnız ve ümitsizdir; ruhum susamıştır ama içmesi yasaktır, yüreğim açtır ama ona yemek verilmez. Şimdi tatlı, yumuşak bir rüya kollarımda yatıyor, tıpkı kız kardeşlerinin daha önce uçmuş olduğu gibi sen de uçacaksın ama gitmeden öp beni, sarıl bana Jane."

"İşte efendim, işte!"

Dudaklarımı onun bir zamanlar parlak ama şimdi ışıksız olan gözlerine bastırdım; saçlarını alnından çektim ve onu da öptüm. Birden silkiniverdi, bütün bunların gerçek olduğu fikri onu ele geçirmişti.

"Bu sen misin, sen misin Jane? Öyleyse bana geri döndün?"

"Döndüm."

"Yani bir hendekte, bir akıntının dibinde ölmüş bir halde

yatmıyorsun? Ya da yabancıların arasında bitip tükenen bir yabancı gibi dolaşmıyorsun?"

"Hayır efendim! Ben artık bağımsız bir kadınım."

"Bağımsız mı? Ne demek istiyorsun, Jane?"

"Madeyra'daki amcam ölmüş ve bana beş bin sterlin bırakmış."

"Ah! Bu olabilecek bir şey ve gerçek!" diye bağırdı; "böyle bir şeyi asla rüyamda göremezdim. Üstelik onun kendine has sesi bu; yumuşak olduğu kadar heyecan verici ve buruk bir ses; benim kurumuş kalbimi neşelendiriyor, ona hayat veriyor. Ne?! Janet! Bağımsız bir kadınsın, öyle mi? Zengin bir kadın?"

"Epeyce zengin, efendim. Eğer benim sizinle yaşamama izin vermezseniz sizin kapınıza yakın bir yerde kendime başka bir ev inşa edebilirim ve akşamları bir arkadaş aradığınızda gelip benim salonumda oturabilirsiniz."

"Ama zengin olduğuna göre, Jane, sana bakacak dostlarının olduğuna şüphe yok ve kendini benim gibi kör bir sakata adayıp acı çekmene gerek yok?"

"Size zengin olduğum gibi bağımsız olduğumu da söyledim efendim, kendi kendimin efendisiyim."

"Ve benimle kalacaksın, öyle mi?"

"Kesinlikle, eğer ki siz itiraz etmezseniz. Komşunuz, hemşireniz, kâhyanız olacağım. Sizi yalnız buldum, sizin can yoldaşınız olacağım, size kitap okuyacak, sizinle yürüyecek, sizinle oturacak, başınızı bekleyecek, sizin gözleriniz ve elleriniz olacağım. Böyle mahzun görünmeyi bir kenara bırakın benim sevgili efendim, ben yaşadıkça yalnız kalmayacaksınız."

Cevap vermedi, ciddi görünüyordu, dalgındı; içini çekti, sanki konuşacakmış gibi dudaklarını araladı, sonra tekrar kapattı. Biraz utanmıştım. Belki de bu tür durumlarda âdet olan

şeyleri fazla hızlı bir şekilde atlamıştım ve o da tıpkı St John gibi bu düşüncesizliğimi münasebetsizlik olarak görmüştü. Zaten bu teklifi, onun karısı olmamı istediği ve bana bunu teklif edeceği fikrine dayanarak yapmıştım, ifade edilmedi diye daha az kesin olmayan bir beklenti beni neşelendirmişti. Onun bana hemen sahip çıkacağını sanıyordum. Ama bu yönde hiçbir ima gelmiyordu ve yüzünün ifadesi giderek bulutlanmıştı; birden tamamıyla yanılmakta olabileceğimi ve belki de farkında olmadan aptal gibi davranmakta olduğumu düşündüm ve yavaş yavaş onun kollarından kendimi çekmeye başladım ama o ısrarla beni daha da yakınına çekti.

"Hayır, hayır Jane; gitmemelisin. Hayır, sana dokundum, sesini duydum, senin varlığının yarattığı rahatlığı, senin teselinin tatlılığını hissettim, bu sevinçlerden vazgeçemem. Bende çok az şey kaldı, sana sahip olmam gerek. Bütün dünya gülebilir, benim tuhaf ve bencil olduğumu düşünebilir ama bunun önemi yok. Benim ruhumun ta kendisi seni istiyor; ya bu arzusu tatmin edilecek ya da bedeninden ölümcül bir intikam alacak."

"Peki efendim, sizinle kalacağım, zaten bunu söyledim."

"Evet ama sen benimle kalmaktan belli bir şey anlıyorsun, bense daha başka bir şey anlıyorum. Sen belki benim elim ve koltuğum olmak, iyi kalpli küçük bir hemşire gibi başımda beklemek (çünkü sevgi dolu kalbin ve cömert ruhun acıdığın insanlar için fedakârlıklar yapmana sebep olur) kararı almış olabilirsin ve hiç şüphe yok ki bu da bana yetecektir. Sanırım artık senin için bir baba şefkatinden öte bir şeyler hissetmemem gerekir, sen de öyle düşünmüyor musun? Hadi gel, söyle bana."

"Siz ne isterseniz ben onu düşünürüm efendim, eğer siz bunun daha iyi olacağını düşünüyorsanız sizin hemşireniz olmakla yetinirim."

"Ama hayatını bana hemşirelik ederek geçiremezsin, Janet; daha gençsin, bir gün evlenmen gerek."

"Evlenmek umurumda değil."

"Umurunda olması gerek, Janet; eğer eski halim olsaydı senin bunu umursamanı sağlamaya çalışırdım ama şimdi kör bir kütükten başka bir şey değilim!"

Tekrar kara kara düşüncelere daldı. Bense tam aksine daha neşeli bir hal aldım ve tekrar cesaret buldum; bu son sözler bu işin zor kısmının nerede olduğunu göstermişti ve bu zorluk benimle ilgili olmadığı için daha önce yaşadığım mahcubiyetten epeyce sıyrılmıştım. Konuşmayı daha canlı bir yöne çevirdim.

Onun gür ve uzun zamandır kesilmemiş saçlarını düzeltirken, "Birinin sizi tekrar insan kılığına sokması gerekiyor çünkü gördüğüm kadarıyla değişim geçirip bir tür aslana ya da o cins bir şeye dönüşmek üzeresiniz. Toplumdan dışlanmış Nabukadnezar'a dönmüşsünüz, bu kesin, saçınız bana kartalların tüylerini hatırlatıyor; tırnaklarınız da kuş pençesi gibi uzamış mı daha fark etmedim."

Kesik kolunu göğsünden çıkarıp bana göstererek, "Bu kolumda ne elim ne de tırnağım var" dedi. "Sadece bir kütükten ibaret, korkunç bir görüntü! Sen de öyle düşünmüyor musun, Jane?"

"Bunu görmek çok acı, gözlerinizi görmek de acı, alnınızdaki yanık izini de ve en kötüsü de bütün bunlardan ötürü insan sizi daha fazla sevme ve şımartma tehlikesiyle karşı karşıya kalıyor."

"Senin, kolumu ve yaralı yüzümü gördüğünde tiksineceğini düşünmüştüm, Jane."

"Öyle mi? Bana bunu söylemeyin yoksa sizin yargılarınızı küçümseyecek bir şey söylemem gerekir. Şimdi, izin verin

de daha iyi bir ateş yakmak ve ocağı temizletmek için yanınızdan ayrılayım. İyi yandığı zaman ateşi fark edebiliyor musunuz?"

"Evet; sağ gözümle bir parlaklık görebiliyorum; kırmızı bir sis."

"Peki mumları görüyor musunuz?"

"Çok hafif, her biri ışıklı bir bulut."

"Beni görebiliyor musunuz?"

"Hayır perim ama senin sesini duyabildiğim ve sana dokunabildiğim için müteşekkirim."

"Yemeği ne zaman yiyorsunuz?"

"Gece yemek yemiyorum."

"Ama bu gece yiyeceksiniz. Benim karnım aç, sizinki de açtır ama bunu unutuyorsunuzdur diye düşünüyorum."

Mary'yi çağırtıp kısa bir süre içinde odayı daha neşeli bir hale getirttim; aynı şekilde ona güzel bir yemek hazırladım. Heyecanlanmıştım, yemek sırasında ve yemekten sonra uzun bir süre büyük bir zevk ve neşeyle onunla konuştum. Onunla birlikteyken beni rahatsız eden bir kısıtlama hissetmem, mutluluğumu ya da canlılığımı bastırmam söz konusu değildi çünkü onunla tamamıyla rahattım çünkü ona uygun olduğumu biliyordum; her söylediğim ve her yaptığım şey onu ya teselli ediyor ya da canlandırıyordu. Bunu bilmek çok hoştu! Bu bütün tabiatıma canlılık ve ışık getiriyordu; ben ancak onun yanında gerçekten yaşıyordum ve o da benim yanımda gerçekten yaşıyordu. Ne kadar kör olursa olsun yüzünde gülümsemeler oynaşıyor, alnına neşe doğuyor; yüz hatları yumuşuyor ve ısınıyordu.

Yemekten sonra bana bir sürü soru sordu; neredeydim, neler yapmıştım, onu nasıl bulmuştum? Ama ona kısa cevaplar vermekle yetindim; o gece ayrıntılara girmek için çok geç ol-

muştu. Üstelik de onda derin bir heyecan yaratacak herhangi bir tele dokunmayı ya da kalbinde yeni bir duygu kuyusu açmayı istemiyordum; şu anda tek hedefim onu neşelendirmekti. Dediğim gibi neşelenmişti de ama henüz tam olarak değil. Eğer konuşmanın arasında bir anlık bir sessizlik olsa tedirgin oluyor ve bana dokunup, "Jane," diyordu.

"Sen tamamıyla insan türüne mi aitsin, Jane? Bundan emin misin?"

"Vicdanım bana buna inanmamı söylüyor Bay Rochester."

"Öyleyse nasıl oluyor da bu karanlık ve hüzün dolu gecede böyle aniden benim kimsesiz ocağımda ortaya çıkabiliyorsun? Bir hizmetçiden bir bardak su almak üzere elimi uzatıyorum ve su, senin tarafından veriliyor. John'un karısının cevap vermesini umarak bir soru soruyorum ve kulağıma senin sesin geliyor."

"Çünkü Mary'nin yerine tepsiyi ben getirmiştim."

"Ya şimdi seninle geçirdiğim bu saatin keyfi? Geçen aylar boyunca benim nasıl da karanlık, korkunç, ümitsiz bir hayatı sürüklediğimi kim bilebilir? Hiçbir şey yapmadan, hiçbir şey beklemeden geceyi gündüze ekliyorum; ateş sönünce üşüme hissediyorum, yemek yemeyi unuttuğumda açlığı; ve sonra bitmez tükenmez bir üzüntü ve zaman zaman Jane'imi tekrar görebilmek için duyduğum çılgınca bir arzu. Evet, onun geri gelmesini kaybettiğim gözlerimi kazanmaktan daha fazla istedim. Nasıl oluyor da Jane benim yanımda ve beni sevdiğini söylüyor? Geldiği gibi yine aniden gitmeyecek mi? Yarın onu yanımda bulamamaktan korkuyorum."

Böyle bir ruh halindeyken bu tedirgin düşüncelerinin dışında, sıradan ve pratik bir cevabın onu en çok rahatlatacak, en iyi cevap olacağından emindim. Parmaklarımı kaşlarına götürdüm ve kavrulduklarına işaret ederek kaşlarının her za-

manki gibi geniş ve gür çıkmasını sağlayacak bir şey süreceğimi söyledim.

"Ölümcül bir anda beni tekrar terk edeceğine göre bana herhangi bir biçimde iyilik etmenin faydası nedir ey iyiliksever ruh? Bir gölge gibi geçecek, benim bilmediğim ve bir daha bulamayacağım yerlere gidecek olduktan sonra?"

"Yanınızda bir cep tarağı var mı, efendim?"

"Ne için istiyorsun bunu, Jane?"

"Yalnızca şu karmakarışık, kara yeleyi taramak için. Sizi yakından incelediğimde durumunuzu biraz vahim görüyorum. Benim bir peri olduğumu söylüyorsunuz ama ben asıl sizin bir orman cinine benzediğinizden eminim."

"Çirkin miyim, Jane?"

"Çok çirkinsiniz efendim, biliyorsunuz, hep öyleydiniz."

"Hımmm! Her nerede kaldıysan kötülüğünden bir şey eksilmemiş."

"Oysa iyi insanların yanındaydım, sizden çok daha iyi olan insanların, yüz kat daha iyi insanlar, sizin hayatta aklınıza gelmeyecek olan fikirleri ve görüşleri var, çok daha ince ve yüce insanlar."

"Kimlerle birlikteydin sen bakalım?"

"Eğer böyle kıpırdarsanız saçlarınız elimde kalacak; bence o zaman sanırım benim gerçek olduğum konusunda şüpheniz kalmayacak."

"Kimlerleydin, Jane?"

"Bu gece bu sorunun cevabını benden alamazsınız efendim; yarına kadar beklemeniz gerekecek, hikâyemin yarısını anlatmadan bırakmış olmam yarın sabah bunu bitirmek üzere kahvaltı masasına geleceğim konusunda size bir tür teminat olur biliyorsunuz. Yeri gelmişken, sabah elimde bir bardak suyla ortaya çıkmam doğru olmaz. En azından size

bir yumurta getirmem gerekir, elbette kızarmış jambonu saymazsak."

"Seni alaycı şey, seni periler doğurmuş ve insanlar büyütmüş! On iki aydır hissetmediğim şeyleri hissettirdin bana. Eğer Saul'un yanında David yerine sen olsaydın, kötü ruhtan kurtulması için harpın yardımına ihtiyacı kalmazdı."

"İşte efendim, eliniz yüzünüz düzeldi. Artık yanınızdan ayrılacağım, üç gündür yoldaydım ve çok yorgunum. İyi geceler."

"Sadece tek bir kelime, Jane, yaşadığın evde yalnız hanımlar mı vardı?"

Gülerek kaçtım, merdivenlerden yukarı koşarken hâlâ gülüyordum. Neşeyle, "İyi bir fikir!" diye düşündüm. "Önümüzdeki günlerde onu bu melankolik halinden çıkarmanın yolunu buldum."

Ertesi sabah çok erken bir saatte onun kalktığını duydum, bir odadan ötekine dolaşıyordu. Mary aşağı iner inmez şu soruyu sorduğunu duydum, "Bayan Eyre burada mı?" Sonra da, "Onu hangi odaya yerleştirdiniz? Oda nemli değildi, değil mi? Bayan Eyre kalktı mı? Git de bir şey isteyip istemediğini ve ne zaman aşağıya ineceğini sor."

Kahvaltının hazır olduğunu düşündüğümde aşağıya indim. Odaya çok yumuşak bir şekilde girdiğim için o benim varlığımı fark etmeden ona bakabildim. Böyle zinde bir ruhun bedensel bir zayıflığa boyun eğdiğini görmek gerçekten üzücüydü. Koltuğunda oturuyordu, sakindi ama huzurlu değildi; artık alıştığı hüznün çizgileri güçlü yüz hatlarını belirginleştirmişti. Yüzünün ifadesi söndürülmüş ve tekrar yakılmayı bekleyen bir lambayı hatırlatıyordu. Ne yazık ki, canlı yüz ifadesinin ışığını yakacak olan artık kendisi değildi; bu iş için bir başkasına bağımlıydı! Neşeli ve tasasız olmayı istiyordum

ama bu kuvvetli adamın zayıf hali içime dokunmuştu yine de; onu elimden geldiği kadar canlı karşıladım.

"Parlak, güneşli bir gün, efendim," dedim, "Yağmur dinip gitmiş ve ardından güzel bir güneş açmış. Kısa bir süre içinde yürüyüşe çıkacaksınız."

Işığı uyandırmıştım, yüz hatları aydınlandı.

"Ah, sen gerçekten buradasın tarlakuşum! Gel bana. Sen gitmedin, ortadan yok olmadın değil mi? Senin türünden birinin bir saat önce koruda şarkı söylediğini duydum ama onun şarkısı bana şu doğan güneşin ışıklarından daha fazla hitap etmedi. Dünya üzerindeki bütün ezgiler yoğunlaşmış, benim Jane'imin dilinden kulağıma ulaşıyor (o tabiatı itibarıyla pek suskun olmadığı için çok memnunum); sadece o varken gün ışığını hissedebiliyorum. "

Onun bağımlılığını böyle itiraf etmesi gözlerimin dolmasına sebep oldu; sanki bir tüneğe zincirlenmiş ulu bir kartal, bir serçenin eline bakıyordu. Ama sulu gözlülük etmeyecektim; tuzlu damlaları elimle silip kahvaltıyı hazırlamaya koyuldum.

Sabah saatlerinin çoğu açık havada geçti. Onu nemli ve vahşi ormandan çıkartıp neşeli tarlalara götürdüm; onların ne kadar parlak bir yeşillikte olduklarını, çiçeklerin ve fundalıkların nasıl tazelenmiş göründüğünü, gökyüzünün nasıl parlak bir mavi olduğunu ona anlattım. Kuytu ve güzel bir yerde onun oturacağı bir şey aradım, bu, kuru bir ağaç kütüğü oldu, oraya oturduğu zaman beni dizine oturtmasına da itiraz etmedim. O da ben de, bu halde olunca ayrıyken olacağımızdan daha mutlu olduğumuza göre neden itiraz edeydim ki? Kılavuz yanımıza yattı, her şey sakindi. Beni kollarıyla sararken birden patladı.

"Zalim, zalim beni terk edip gittin! Ah Jane, senin Thornfield'dan kaçtığını anladığımda, seni hiçbir yerde bulamadığımda ve daireni inceleyip de yanına ne para ne de para yerine

geçebilecek bir şey aldığını anladığımda bilsen neler hissettim! Sana vermiş olduğum inci kolye küçük kutusunda hiç dokunulmadan duruyordu; balayı gezisi için hazırlanmış olan bavulların bağlı ve kilitliydiler. Sevgilim beş parasız, kimsesiz ne yapacak diye sordum? Peki ne yaptı? Hadi anlat artık."

O böyle ısrar edince geçen yıl boyunca yaşadıklarımı anlatmaya başladım. Üç gün boyunca aç ve başıboş dolaşmış olmamla ilgili bazı şeyleri yumuşatarak anlattım çünkü ona her şeyi olduğu gibi anlatmak, gereksiz yere acı çekmesine yol açacaktı. Anlattığım azıcık şey bile onun o sadık kalbini istemediğim kadar derinden yaraladı.

Onu bu şekilde, elimde gitmeme yarayacak hiçbir şey olmadan terk etmemem gerektiğini söyledi, ona niyetimi söylemeliydim. Ona açılmalıydım, beni metresi olmaya asla zorlamazdı. O ümitsizlik içinde şiddet göstermiş olabilirdi ama gerçekte bana zorbalık edemeyecek kadar beni çok seviyordu. Kendimi tek bir dostum bile olmadan dipsiz dünyaya fırlatmamdansa, karşılığında bir öpücük olsun beklemeden servetinin yarısını verirdi bana. Ona, itiraf ettiğimden daha fazla şeye katlandığımdan emindi.

"Neyse, ne çektiysem çektim, bütün bunlar kısa sürdü," diye cevap verdim ve sonra Moor House'ta nasıl karşılandığımı, okul müdürlüğü görevimi anlatmaya koyuldum. Bunu, sırasıyla, servet sahibi olmam ve akrabalarımı bulmam izledi. Elbette hikâye ilerledikçe St John Rivers'ın adı sık sık anılıyordu. Ben anlatmayı bitirdiğimde bu ada mim konmuştu.

"Öyleyse bu St John senin kuzenin mi?"

"Evet."

"Ondan çok söz ettin, onu beğeniyor musun?"

"O çok iyi bir adamdı, efendim, onu beğenmemek elimde değildi."

"İyi bir adam. Bunun anlamı elli yaşlarında, saygıdeğer, terbiyeli bir adam mı? Yoksa ne anlama geliyor?"

"St John henüz yirmi dokuz yaşında, efendim."

"Fransızların dediği gibi, *'jeune encore'* * Kısa boylu, sakin ve çekici olmayan biri mi? İyiliğini, erdem konusundaki cesaretinden çok, kötü alışkanlıklar konusundaki masumiyetine borçlu olan biri?"

"Hiç yorulmadan çalışır. Büyük ve yüce şeyler gerçekleştirmek için yaşar."

"Peki ya beyni? Büyük ihtimalle pek yumuşaktır? İyi şeyler söylemek ister ama o konuşunca omuzlarını silkersin."

"Az konuşur, efendim; her söylediği söz önemli bir noktaya işaret eder. Birinci sınıf bir beyne sahiptir, pek kolay etkilenmez ama canlıdır."

"Öyleyse yetenekli bir adam mı?"

"Gerçekten yetenekli."

"İyi eğitim almış bir adam mı?"

"St John hünerli ve çok bilgili bir âlimdir."

"Sanırım davranışlarının zevkine uymadığını söylemiştin? Biraz ukala biriymiş, öyle mi?"

"Onun davranışlarıyla ilgili hiçbir şey söylemedim ama çok kötü bir zevke sahip değilsem onun davranışlarının zevkime uyması gerekir. Terbiyeli, sakin, tam bir beyefendidir."

"Görünümünü nasıl tarif ettiğini unutmuşum; beyaz yakalığının neredeyse boğduğu, kalın tabanlı, bağcıklı çizmeleriyle kurumlu bir şekilde yürüyen acemi bir papaz olmalı, değil mi?"

"St John iyi giyinir. Yakışıklı bir adamdır, uzun boylu ve sarışındır, mavi gözleri ve Yunanlıları andıran bir profili vardır."

---

* *Fr.* Genç daha (Çev. N.)

(Bıyık altından) "Lanet olsun ona!" (Bana) "Onu beğeniyor muydun, Jane?"

"Evet Bay Rochester, onu beğeniyordum ama bana bunu daha önce de sormuştunuz."

Muhatabımın lafı nereye getirdiğini elbette anlıyordum. Kıskançlık onu ele geçirmiş, onu sokmuştu ama zehri sağlığa yararlıydı, onu yiyip bitiren melankoliden kurtarmıştı. O yüzden yılanı hemen göndermeyecektim.

Bunu izleyen, pek beklenmedik düşünce, "Belki de artık dizimde oturmayı pek istemezsin, Bayan Eyre?" oldu.

"Neden istemeyecekmişim, Bay Rochester?"

"Biraz önce çizdiğin resim fazlasıyla şaşırtıcı bir tezada işaret ediyor. Sözlerinle çok güzel bir biçimde, zarif bir Apollo çizdin; hayalinde duruyor; uzun, sarışın, mavi gözlü ve bir Yunanlı profiline sahip. Gözlerinin önünde ise bir Vulkan var, gerçek bir demirci ustası, yanık tenli, geniş omuzlu, üstelik de bunlar yetmezmiş gibi kör ve çolak."

"Bunu daha önce hiç düşünememiştim ama siz kesinlikle Vulkan'a benziyorsunuz, efendim."

"Pekâlâ beni terk edebilirsiniz, hanımefendi, ama gitmeden önce," (ve beni her zamankinden daha sıkı tutmuştu) "sorduğum birkaç soruya daha cevap vermek hoşunuza gidecektir." Durdu.

"Ne sorusu, Bay Rochester?"

Bunu şu sorgu izledi.

"St John, senin kuzeni olduğunu bilmeden mi seni Morton'ın okulunda öğretmen yaptı?"

"Evet."

"Onu sık sık görüyordun değil mi? Zaman zaman okulu ziyarete geliyor muydu?"

"Hemen her gün."

"Senin planlarını tasvip ediyor muydu, Jane? Akıllıca planların olduğunu biliyorum çünkü sen yetenekli bir yaratıksın!"

"Onları tasvip ederdi, evet."

"Sende bulmayı beklemediği bir sürü şey keşfetmişti? Senin bazı becerilerin hiç de sıradan değildir."

"Bunu bilmiyorum."

"Okula yakın küçük bir köy evinde oturduğunu söyledin, oraya seni görmeye geliyor muydu?"

"Ara sıra."

"Akşamları geliyor muydu?"

"Birkaç defa geldi."

Bir duraksama.

"Kuzen olduğunuz ortaya çıktıktan sonra onunla ve kız kardeşleriyle ne kadar süre birlikte kaldınız?"

"Beş ay."

"Rivers, ailesindeki hanımlarla çok zaman geçirir miydi?"

"Evet, arkadaki salon hem onun hem de bizim çalışma odamızdı, o pencerenin yanına otururdu, biz de masanın başına."

"Çok çalışır mıydı?"

"Epeyce."

"Ne çalışırdı?"

"Hintçe."

"Peki o sırada sen ne yapıyordun?"

"Önce Almanca öğrendim."

"Sana o mu öğretti?"

"Almanca bilmiyordu."

"Sana hiçbir şey öğretmedi mi?"

"Biraz Hintçe."

"Rivers sana Hintçe mi öğretti?"

"Evet efendim."

"Kız kardeşlerine de öğretti mi?"

"Hayır."

"Sadece sana?"

"Sadece bana."

"Öğrenmeyi sen mi istedin?"

"Hayır."

"O mu sana öğretmek istedi?"

"Evet."

İkinci bir duraklama.

"Neden istedi bunu? Hintçe senin ne işine yarar ki?"

"Benim onunla birlikte Hindistan'a gitmemi istiyordu."

"Ah! İşte konunun özüne ulaştım. Onunla evlenmeni istiyordu?"

"Bana evlenme teklif etti."

"Bu bir kurgu; beni rahatsız etmek için uydurulmuş küstah bir hikâye."

"Özür dilerim ama bu gerçeğin ta kendisi; bunu defalarca tekrar etti ve bu konuda çok ısrarlıydı."

"Bayan Eyre, tekrar ediyorum, beni terk edebilirsiniz. Aynı şeyi kaç defa söyleyeceğim? Ben sizi oradan kalkmanız konusunda uyarmışken dizime tünemeyi neden ısrarla sürdürüyorsunuz?"

"Çünkü burada rahatım."

"Hayır Jane, orada rahat değilsin çünkü kalbin benimle değil, kalbin kuzeninle, şu St John'la. Ah, bu ana kadar benim küçük Jane'imin bana ait olduğunu düşünmüştüm! Beni terk ettiğinde bile, beni sevdiği yönünde bir inancım vardı; bu, çok acı olan bir şeyin içindeki tatlı bir atom gibiydi. Uzun süre ayrı kaldık ama ben ayrılığımız yüzünden sıcak gözyaşları dökerken, ben onun için üzülürken onun bir başkasını

seviyor olacağı hiç aklıma gelmemişti! Ama üzülmenin bir faydası yok. Beni bırak Jane, git ve Rivers'la evlen."

"Öyleyse beni kucağınızdan silkin atın ve itin çünkü ben kendi irademle sizi bırakmayacağım."

"Senin ses tonunu çok seviyorum, Jane; hâlâ ümitlerimi yeniliyor, kulağa öyle gerçek geliyor ki. Sesini duymak beni bir yıl geriye götürüyor. Senin yeni bir bağ oluşturduğunu unutuyorum. Ama ben aptal değilim... git..."

"Nereye gideceğim, efendim?"

"Kendi yoluna git, seçtiğin kocayla birlikte git."

"Kimmiş o?"

"Biliyorsun işte, St John Rivers."

"O benim kocam değil, asla da olmayacak. O beni sevmiyor, ben onu sevmiyorum. O Rosamond adında genç, güzel bir hanımı seviyor; elbette sevebildiği kadar ve bu sevgi sizin sevginiz gibi değil. Benimle evlenmek istemesinin tek nedeni benim iyi bir misyoner karısı olacağıma inanması, o hanım bunu yapamazdı. St John Rivers iyi ve yüce biri ama çok katı ve benim için bir buzdağı kadar soğuk. O sizin gibi değil, efendim. Onun yanındayken, ona yakınken ya da onunla birlikteyken mutlu değilim. Bana karşı hiç hoşgörülü değil, hiç düşkünlüğü yok. Beni hiçbir biçimde çekici bulmuyor, gençliğimi bile; sadece birkaç faydalı zihinsel özelliğimi beğeniyor. Öyleyse neden ona gitmek için sizi terk edeyim, efendim?"

Elimde olmadan ürpererek kör fakat sevdiğim efendime içgüdüsel olarak sarıldım. Gülümsedi.

"Ne?! Jane! Bu gerçek mi? Rivers'la senin arandaki ilişki gerçekten bu durumda mı?"

"Kesinlikle efendim! Ah, kıskanmanıza gerek yok! Sizi biraz daha az mahzun görebilmek için azıcık takıldım. Öfkenin üzüntüden daha iyi olacağını düşündüm. Ama eğer sizi

sevmemi istiyorsanız, benim sizi ne kadar sevdiğime bir bakmanız yeterli, o zaman gurur duyacak ve mutlu olacaksınız. Kalbimin tamamı sizindir, size aittir ve sizin olarak kalacaktır; kader beni sonsuza kadar sizin yanınızdan başka bir yere sürgüne gönderse bile."

Beni öperken acı dolu düşünceler yine bakışlarını karartmıştı.

Büyük bir üzüntüyle, "Sönen gözlerim! Sakatlanmış kuvvetim!" diye mırıldandı.

Onu teselli etmek için okşadım. Neyi düşündüğünü biliyor ve onun adına konuşmak istiyordum ama cesaret edemiyordum. Başını bir dakikalığına yan tarafa çevirdiğinde, mühürlenmiş gözkapağının altından bir gözyaşının kayıp yanağından aşağıya aktığını gördüm. Yüreğim kabardı.

Çok geçmeden, "Ben, Thornfield'ın meyve bahçesindeki yıldırım çarpmış ihtiyar at kestanesi ağacından farksızım," dedi. "O yıkıntının, tomurcuklanmış bir hanımeliden kendi çürümüşlüğünü tazeliğiyle örtmesini istemeye hakkı var mıdır?"

"Siz yıkıntı değilsiniz efendim; yıldırım çarpmış bir ağaç değilsiniz; siz yemyeşil ve zindesiniz. Köklerinizin çevresinde, siz isteseniz de, istemeseniz de bitkiler büyüyecek çünkü sizin cömert gölgenizde mutlu olacaklar ve büyüdükçe size yaslanacaklar, sizin etrafınıza sarılacaklar çünkü gücünüz onlara sağlam bir payanda sunuyor."

Tekrar gülümsedi, onu rahatlatmıştım.

"Dostlardan mı söz ediyorsun, Jane?" diye sordu.

Biraz tereddüt ederek, "Evet, dostlardan söz ediyorum," diye cevap verdim çünkü dostlardan daha fazlasını kastettiğimi biliyordum ama başka hangi kelimeyi kullanabileceğimi bilemiyordum. Bana yardımcı oldu.

"Ah! Jane. Ama ben bir eş istiyorum."

"Öyle mi, efendim?"

"Evet, bundan haberin yok muydu?"

"Elbette yoktu, daha önce bununla ilgili hiçbir şey söylemediniz."

"Bu hoşuna gitmeyen bir haber mi?"

"Bu koşullara bağlı efendim ve sizin tercihinize."

"Bu tercihi benim yerime sen yapacaksın, Jane. Senin kararına göre hareket edeceğim."

"Öyleyse efendim; sizi en çok seveni seçin."

"En azından en fazla sevdiğimi seçeceğim. Jane, benimle evlenir misin?"

"Evet efendim."

"Elinden tutup yol göstermen gereken zavallı kör bir adamla?"

"Evet, efendim."

"Başında beklemek zorunda kalacağın, senden yirmi yaş büyük, sakat bir adamla?"

"Evet, efendim."

"Gerçekten mi, Jane?"

"Gerçekten, efendim."

"Ah! Sevgilim. Tanrı seni kutsasın ve ödüllendirsin!"

"Bay Rochester, eğer ömrüm boyunca iyi bir iş yaptıysam, eğer ömrüm boyunca iyi bir düşünce ürettiysem, eğer ömrüm boyunca samimi ve günahsız bir dua ettiysem, eğer ömrüm boyunca haklı bir dilek dilediysem şu anda ödüllendirilmişimdir. Bu dünya üzerinde en fazla sizin karınız olarak mutlu olabilirim."

"Çünkü sen fedakârlıktan zevk alıyorsun."

"Fedakârlık mı! Neyi feda ediyorum? Yiyecek uğruna açlığı, mutluluk uğruna umudu mu? Kollarımı değer verdiğim birine dolamak, dudaklarımı sevdiğimin dudaklarına bastır-

mak, güvendiğim insanın yanında huzura ermek; bu fedakârlık yapmak mı? Eğer öyleyse, o zaman ben fedakârlıktan zevk alıyorum."

"Ve benim hastalıklarıma katlanmaktan; kusurlarımı görmezden gelmekten zevk alıyorsun."

"Bunlar benim için hiçbir biçimde yoktur, efendim. O gururlu ve bağımsız halinize, verici ve koruyucu roller dışında her türlü rolü küçük gördüğünüz zamanlara kıyasla, sizin için faydalı olabileceğim bu halinizde sizi daha fazla seviyorum."

"Şimdiye kadar bana yardım edilmesinden, bana yol gösterilmesinden nefret ettim; bundan sonra nefret etmeyeceğimi hissediyorum. Elimi bir hizmetçinin eline vermek hoşuma gitmiyordu ama elimi Jane'in küçük parmaklarının sardığını hissetmek çok hoş. Hizmetkârların sürekli bakımının yerine mutlak yalnızlığı tercih ediyordum ama Jane'in yumuşak varlığı sürekli bir mutluluk kaynağı olacaktır. Jane bana uygundur ama ben ona uygun muyum?"

"Tabiatımın en ince teline kadar, efendim."

"Durum böyleyse beklememiz gereken bir şey kalmıyor; hemen evlenmemiz gerek."

Büyük bir şevkle bakıyor ve konuşuyordu; eski aceleciliği tekrar canlanmıştı.

"Hiç gecikmeden tek vücut olmalıyız, Jane; sadece izin almamız gerekiyor, sonra evleniriz."

"Bay Rochester, güneşin epeyce alçalmış olduğunu fark ettim, Kılavuz da eve yemeğini yemeye gitti. Saatinize bakayım."

"Onu kuşağına koy, Janet, ve bundan sonra da orada kalsın, onunla işim yok."

"Saat neredeyse öğleden sonra dördü bulmuş efendim. Acıkmadınız mı?"

"Bundan sonra gelen üçüncü gün bizim düğün günümüz olmalı, Jane. Artık güzel elbiseleri, mücevherleri falan boş ver, bütün bunların en ufak bir değeri bile yok."

"Güneş bütün yağmur damlalarını kuruttu, efendim. Meltem kesildi, hava epeyce sıcak."

"Jane, senin küçük inci kolyeni şu anda kravatımın altına takılı halde, göğsümün üstünde taşıdığımı biliyor musun? Tek hazinemi kaybettiğim günden beri onu, onun bir hatırası olarak takıyorum."

"Eve korunun içinden geçip gideriz, en gölgeli yol orasıdır."

Beni dikkate almadan kendi düşüncelerinin peşine düşmüştü.

"Jane! Korkarım sen benim dinsiz bir köpek olduğumu sanıyorsun ama tam şu anda kalbim, bu dünyanın iyiliksever Tanrı'sına karşı şükranla dolup taşıyor. Onun görüşü insanoğlununkine benzemez, çok daha açıktır, o, insanoğlu gibi yargıda bulunmaz, çok daha akıllıdır. Ben hata yaptım, masum çiçeğimi kirletecek, onun saflığına suç bulaştıracaktım, Kadiri mutlak olan onu benden aldı. Bense, dikbaşlı isyanımla adeta bu duruma lanet okudum, benim için verilmiş karara uyacağıma, meydan okudum. İlahi adalet gerçekleşti, felaketler peşimi bırakmadı; üstüne ölümün gölgesi düşmüş o vadiden geçmek zorunda kaldım. O'nun cezaları güçlüdür, bana verdiği bir ceza ömür boyu burnumu sürtmeye yetti. Gücümden nasıl gurur duyduğumu bilirsin ama şimdi küçük bir çocuk kadar zayıf, bir yabancının rehberliğine izin vermek zorundaysam bu ne işe yarar ki? Son zamanlarda Jane, ancak son zamanlarda kaderimin Tanrı tarafından çizildiğini görmeye ve anlamaya başladım. Vicdan azabı çektim, pişmanlık duydum ve Rabbim'le barışmayı diledim. Zaman zaman dua etmeye başladım; bunlar çok kısa ama çok samimi dualar.

"Birkaç gün oldu, evet, sayabilirim, dört gün oldu çünkü geçen pazartesi gecesiydi, üstüme tuhaf bir hal geldi, kederimin yerini çılgınlık, üzüntümün yerini sessiz bir öfke almıştı. Uzun zamandır seni hiçbir yerde bulamadığıma göre ölmüş olman gerektiğini düşünüyordum. O gece geç vakit –belki saat on birle on iki arasında– kasvetli uykuma çekilmeden önce, Tanrı'ya, eğer O'nun için uygunsa, bu hayattan hemen alınıp Jane'le bir araya gelme ümidimin olduğu öteki dünyaya götürülmem için yalvardım.

"Kendi odamdaydım ve pencerenin yanında oturuyordum, pencere açıktı, yumuşak ve ılık gece havasını hissetmek beni sakinleştirmişti; hiç yıldız göremiyordum; sadece, muğlak, aydınlık bir sis perdesi sayesinde ayın gökyüzündeki varlığını anlayabiliyordum. Seni çok özlemiştim Janet! Seni hem ruhum hem de tenimle ne kadar çok özlemiştim! Tanrı'ya ızdırap ve tevazu içinde, yeterince yalnız kalıp kalmadığımı, yeterince acı ve eziyet çekip çekmediğimi ve yakın zamanda bir kere daha mutluluk ve huzuru tadıp tadamayacağımı sordum. Çektiğim her şeyi hak ettiğimi bildiğimi, bunların ötesinde artık çok az şeye katlanabileceğimi söyleyip yalvardım ve dudaklarım, yüreğimin en içten, tek dileğini kendi kendine, 'Jane! Jane! Jane!' sözcükleriyle dile getirdi."

"Bu sözleri yüksek sesle mi söylediniz?"

"Öyle yaptım, Jane. Beni duyan, deli olduğumu düşünürdü, bu kelimeleri öyle çılgın bir halde haykırıyordum."

"Ve bu, geçen pazartesi gecesi, gece yarısına yakın bir zamandı değil mi?"

"Evet ama zamanın bir önemi yok, en tuhafı bundan sonra olanlar. Batıl itikatlı olduğumu düşüneceksin, kanımda biraz batıl itikat da vardır ve hep olmuştur ama yine de bu gerçek, en azından şunu duydum: 'Jane! Jane! Jane!' diye bağırdığım

sırada bir ses –sesin nereden geldiğini söyleyemem ama kimin sesi olduğunu biliyorum– bana cevap verdi, 'Geliyorum, bekle beni,' dedi ve bir saniye sonra rüzgârın arasından, 'Neredesin?' diye fısıldadı.

"Eğer becerebilirsem bu kelimelerin benim zihnimde oluşturduğu düşünceyi, o resmi anlatacağım; ancak ifade etmeye çalıştığım şeyi sözcüklere dökmek zor. Ferndean gördüğün gibi sık bir ormanın içine gömülü, burada sesler boğuklaşır, yankı yapmaz. 'Neredesin?' sözcüğü sanki dağların arasında bir yerde söylenmiş gibiydi çünkü tepelerden gelen bir yankının bu kelimeyi tekrar ettiğini duydum. O anda, sanki daha serin ve taze bir rüzgâr alnıma konuk oldu; sanki Jane'le ben vahşi, kimsesiz bir yerde bir araya geliyorduk. Ruhen kavuşmuş olmamız gerektiğine inanıyorum. O saatte senin derin bir uykuda olduğuna şüphe yok Jane, belki ruhun beni teselli etmek için hücresinden dışarı çıkmıştır çünkü şu anda hayatta olduğumu bildiğim gibi o konuşmanın da sana ait olduğunu biliyorum!"

Ey okur, pazartesi gecesi gece yarısına doğru ben de bazı gizemli çağrılar almış ve bu çağrıya tam bu kelimelerle cevap vermiştim. Bay Rochester'ın anlattıklarını dinledim ama karşılığında hiçbir açıklamada bulunmadım. Bu tesadüf bana, üzerinde konuşulamayacak kadar korkunç ve açıklanamaz gelmişti. Eğer herhangi bir şey anlatırsam hikâyem dinleyenin aklında muhakkak ki derin bir iz bırakacaktı ve çektiği acılardan dolayı kararmaya meyyal olan o zihnin üzerine bir de doğaüstünün koyu gölgesini düşürmeye hiç gerek yoktu. Bu yüzden ona bir şey söylemeyerek bu konuyu içime attım.

Efendim, "Dün gece öyle beklenmedik bir şekilde karşıma çıktığında," diye devam etti, "senin sadece ses ve hayalden ibaret olmadığına, gece yarısı duyduğum fısıltının ve dağlar-

dan gelen yankının erimesi gibi, sessizliğe ve yokluğa karışıp gitmeyeceğine neden zor inandığıma şaşırmıyorsundur artık. Şimdi Tanrı'ya dua ediyorum! Bunun öyle olmadığını biliyorum. Evet, Tanrı'ya dua ediyorum!"

Beni dizinden indirdi, ayağa kalktı ve saygılı bir şekilde şapkasını alnından çekip görmeyen gözlerini toprağa çevirerek suskun bir adanmışlıkla durdu. Tapınmasının sadece son kelimeleri duyulabiliyordu...

"Yargılamanın ortasında merhameti hatırladığı için Yaradanım'a teşekkür ediyorum. Boynumu eğiyorum ve bana, bugüne kadar sürdüğümden daha saf bir hayat sürecek gücü vermesi için Kurtarıcım'a yalvarıyorum!"

Sonra ona yolu göstermem için elini uzattı. O sevgili eli aldım, bir an için dudaklarıma götürdüm ve sonra omzuma dolanmasına izin verdim; çok daha kısa boylu olduğum için ona hem destek hem de rehber vazifesi görüyordum. Koruya girdik ve eve doğru ilerledik.

XXXVIII

Onunla evlendim, ey okur. Sakin bir nikâh oldu; o, ben, papaz ve kâtipten başka kimse yoktu. Kiliseden geri döndüğümüzde mutfağa indim. Mary akşam yemeğini pişiriyor ve John bıçakları bileyliyordu. Şöyle dedim:

"Mary, bu sabah Bay Rochester'la evlendim." Kâhya ve karısı, herhangi bir zamanda, şaşırtıcı bir haber bildirdiğinizde, kulaklarınızın tiz çığlıklarla delinmesi ve bir araba dolusu şaşkın sözle karşılaşma tehlikesi yaşatmayan, o terbiyeli ve soğukkanlı insanlardandı. Mary başını kaldırdı ve bana baktı; elinde bir kepçeyle ateşte kızaran bir çift tavuğun üzerine, kurumasınlar diye sos döküyordu, o kepçe üç dakika kadar havada asılı kaldı ve aynı süre içinde John'un bıçakları da bilenmedi. Sonra Mary, tekrar kızaran tavuklara eğilip sadece, "Evlendiniz mi, hanımefendi? Ya, demek öyle!" dedi.

Kısa bir süre sonra tekrar konuştu, "Beyle dışarı çıktığınızı gördüm ama evlenmek için kiliseye gittiğinizi bilmiyordum." Sonra kızaran tavukların üzerine sos dökmeye devam etti.

John'a döndüğümde, otuz iki dişi ortada sırıttığını gördüm.

"Ben Mary'ye böyle olacağını söylemiştim," dedi, "Bay Edward'ın (John eski bir hizmetkârdı ve efendisini ta evin uşağı olduğu zamanlardan beri tanıyordu ve o yüzden genellikle ondan ön adıyla söz ederdi) ne yapacağını biliyordum ve daha fazla beklemeyeceğinden de emindim, bana kalırsa

doğru olanı yaptı. Size mutluluklar dilerim, küçük hanım!" ve kibarca alnındaki perçemi çekiştirdi.

"Teşekkür ederim, John. Bay Rochester bana, Mary ile sana bunu vermemi söyledi."

John'un eline beş sterlinlik bir banknot koydum. Daha fazla bir şey duymayı beklemeden mutfaktan çıktım. Bir süre sonra onların odalarının önünden geçerken, şu sözleri duydum:

"Onun için bu kız o kibar takımından bir hanımla evlenmesinden çok daha iyi." Sonra da şöyle dendi, "Dünya güzeli değilse bile hiç de çirkin sayılmaz, hem çok iyi huylu, zaten onun gözüne çok güzel göründüğü belli, bunu herkes görebilir."

Hemen Moor House'a ve Cambridge'e mektup yazıp yaptığım şeyi anlattım ve neden böyle davranmış olduğumu da iyice açıkladım. Diana ve Mary attığım bu adımı hiçbir çekince göstermeden onayladılar. Diana bana balayımı bitirmem için süre tanıdığını ve sonra beni görmeye geleceğini bildirdi.

Mektubu kendisine okuduğumda Bay Rochester, "O zamana kadar beklemese iyi olur, Jane," dedi, "eğer beklerse çok geç olur çünkü bizim balayımız ömür boyu parlayacak ve mehtabı ancak senin ya da benim mezarımda solacak."

St John'un bu haberi nasıl karşıladığını bilmiyorum; bu durumu ona bildirdiğim mektuba cevap vermedi: Bana ancak altı ay sonra yazdı ama ne Bay Rochester'ın adını anmış ne de evliliğime değinmişti. Mektubu sakindi ve çok ciddi olmakla birlikte kibardı. O zamandan beri sık sık olmasa bile bana düzenli bir biçimde yazıyor; mutlu olmamı ümit ediyor ve dünya üzerinde Tanrı olmadan yaşayan ve sadece dünyevi şeylere önem veren o insanlardan olmadığıma güveniyor.

Küçük Adèle'i unutmadınız değil mi, ey okur? Ben unutmamıştım; kısa bir süre sonra Bay Rochester'dan, onu yerleştirdiği okula gidip görmek için izin istedim ve aldım. Adè-

le'in beni tekrar karşısında görünce yaşadığı çılgın mutluluk duygularımı fazlasıyla ayaklandırdı. Solgun ve zayıf görünüyordu; mutlu olmadığını söyledi. Onun yaşında bir çocuk için, bu kuruluşun kurallarının çok katı ve çalışma düzeninin de oldukça ağır olduğunu gördüm; onu yanımda eve getirdim. Bir kere daha onun mürebbiyesi olmak istiyordum ama kısa bir süre içinde bunun gerçekleşmesinin mümkün olmayacağını gördüm; zamanımı ve ilgimi artık başka birine vermem gerekiyordu; kocamın bana ihtiyacı vardı. O yüzden daha hoşgörülü bir sistemle yönetilen ve benim onu sık sık ziyaret etmeme ve ara sıra eve getirmeme izin verecek kadar yakın olan bir okul aradım. Çocuğun rahat etmesinde payı olacak hiçbir şeyin eksik olmamasına dikkat ediyordum; kısa bir süre içinde yeni okuluna yerleşti, orada çok mutlu oldu ve derslerinde ilerleme gösterdi. Büyüdükçe sağlam İngiliz eğitimi onun Fransız kusurlarını büyük ölçüde düzeltti ve okuldan ayrıldığında onun, tatlı ve her konuda yardıma hazır bir can yoldaşı olduğunu gördüm; uysal, iyi huylu ve ilkeliydi. Adèle, bana ve benim olan her şeye karşı gösterdiği şükran dolu özenle, ona ufak da olsa, gücüm yettiği kadar gösterdiğim kibarlığın karşılığını ödemiştir.

Hikâyem sonuna yaklaşıyor; evlilik hayatımla ilgili birkaç söz söyledikten ve bu hikâyede adı sık geçen bazı insanların kaderlerine kısa bir göz attıktan sonra işim bitiyor:

Şu anda on yıldır evliyim. Dünyada en çok sevdiğim insanla birlikte ve tamamıyla onun için yaşamanın ne demek olduğunu biliyorum. Kendimi Tanrı'nın çok sevdiği bir kulu olarak görüyorum, sözle ifade edilmeyecek kadar sevgili bir kul çünkü ben kocamın hayatıyım; tıpkı onun benim hayatım olması gibi. Hiçbir kadın eşine benim kadar yakın olmamıştır; ben onun kemiğinin kemiği, etinin etiyim. Edward'ımla

birlikte olmaktan hiç usanmam; o da benimle birlikte olmaktan usanmaz; birbirimizin göğsünde ayrı ayrı çarpan kalplerin atışından usanmayacağımız gibi; bunun bir sonucu olarak hep birlikteyiz.

Bizim için birlikte olmak, yalnız kalmanın özgürlüğünü ve beraberliğin neşesini aynı anda yaşamak demek. Sanırım bütün gün konuşuyoruz; bizim için birbirimizle konuşmak heyecanlı ve sesli düşünmek demek. Ben her şeyimi ona açıyorum, o da bütün güvenini bana adamış; kişilik olarak birbirimize mutlak biçimde uyuyoruz; bunun sonucu olarak mükemmel bir uyum doğuyor.

Bay Rochester birleşmemizin ilk iki yılı boyunca kördü; bizi böyle yakınlaştıran da bu olmuştu; bu, bizi birbirimize sıkıca bağladı çünkü o zamanlar ben onun gözüydüm ve hâlâ da sağ eliyim. Bana hep gözümün bebeği diye hitap ederdi, kelimenin gerçek anlamıyla öyleydim. Doğayı ve kitapları benim aracılığımla görüyordu ve ben de onun adına bakmaktan ve bizi saran hava koşullarının, önümüzde uzanan manzaranın, tarlanın, ağacın, şehrin, nehrin, bulutun, gün ışığının etkisini dile dökmekten ve ışığın artık gözlerine ulaştıramadığı şeyi sesle kulağına ifade etmekten hiç yorulmadım. Ona kitap okumaktan hiç usanmadım, istediği yere gidebilmesi için ona rehberlik etmekten, yapılmasını istediği şeyi onun için yapmaktan hiç yılmadım. Ayrıca bu hizmetlerimde, hüzünlü olmakla birlikte dolu dolu ve yüksek bir haz vardı çünkü bu hizmetleri acı dolu bir mahcubiyet ya da herhangi bir küçük düşme olmadan istiyordu. Beni öylesine gerçek bir biçimde seviyordu ki, yardımımdan yararlanmak konusunda isteksizlik göstermiyordu; benim bakımıma teslim olmasının en tatlı dileklerime razı gelmek olduğunu çünkü onu büyük bir düşkünlükle sevdiğimi biliyordu.

İki yılın sonunda bir sabah ben, onun dikte ettirdiği bir mektubu yazarken gelip eğildi ve şöyle dedi.

"Jane, boynunda parlak bir süs mü var?"

Boynumda altın bir saat zinciri vardı; "Evet," diye cevap verdim.

"Ve üzerinde açık mavi bir elbise var, değil mi?"

Vardı. Bunun üzerine, bir süredir bir gözünü örten karanlığın eskisi kadar kesif olmadığını hissettiğini ve artık bundan emin olduğunu bana bildirdi.

Onunla birlikte Londra'ya gittik. Ünlü bir göz doktorundan tavsiyeler aldı ve o gözü tekrar görmeye başladı. Şu anda çok iyi göremiyor, okuyamıyor ve yazamıyor ama benim elim olmadan da yolunu bulabiliyor; artık gökyüzü onun için bir açıklık, yeryüzü bir boşluk değil. İlk doğan bebeği kollarına verildiğinde oğlanın gözlerinin, bir zamanlar oldukları haliyle, onun gözlerinin tıpatıp aynısı olduğunu gördük; büyük, parlak ve siyah. O gün, tekrar bütün içtenliğiyle Tanrı'nın hükmünü merhametle yumuşattığını görmüştü.

Edward'ımla ben mutluyuz ve çok sevdiğimiz insanların mutlu olması bizi daha da mutlu ediyor. Diana ve Mary Rivers evlendiler; sırayla her yıl ya onlar bizi görmeye geliyor ya da biz onları görmeye gidiyoruz. Diana'nın kocası deniz yüzbaşısı, efendi bir subay ve iyi bir adam. Mary'nin kocası ise bir papaz, ağabeyinin kolejden arkadaşı ve gerek ilkeleri, gerekse başarılarıyla evlenmeye değer bir adam. Yüzbaşı Fitzjames de, Bay Wharton da eşini seviyor ve eşleri de onları seviyor.

St John Rivers'a gelince, İngiltere'den ayrıldı, Hindistan'a gitti. Kendisi için seçtiği yola girdi, hâlâ o yolu izliyor. Engellerin ve tehlikelerin arasından ondan daha kararlı, yorulmak bilmez bir öncü daha geçmemiştir. Sapasağlam, inançla ve

kendini adayarak, enerji, şevk ve gerçekle dolu olarak insan soyu için uğraşıyor; insanların acılarla dolu gelişme yollarını temizliyor, bu yolu örten, ilkelere ve talihe dayanan önyargıları, bir dev gibi ezip geçiyor. Katı olabilir, titiz olabilir, hırslı bile olabilir ama onunki, rehberlik ettiği hacı konvoyunu Apollyon'dan korumaya çalışan Cesur Savaşçı'nın katılığıdır. Onunki, "Benim ardımdan kim gelecekse kendisini inkâr etsin, haçını alsın ve Benim ardımdan gelsin," derken, İsa'nın adına konuşmakta olan havarinin titizliğidir. Onunki, bedeli ödenip yeryüzünden kurtarılmış ve Tanrı'nın tahtı karşısında hiç hatası olmadan duran ve Kuzu'nun en büyük zaferlerini paylaşan, çağrılan ve seçilen ve sadık olanların ön safında bir yer tutmak isteyenlerin hırsıdır.

St John evlenmedi, bundan sonra da hiç evlenmeyecek. Kendisi bu zamana kadar çalışıp ter dökmekle yetindi ve bu çalışmanın sona ermesine az bir zaman kaldı; muhteşem güneşi batmak üzere. Ondan aldığım son mektup gözlerimden insanlara özgü yaşlar akıttı ama yine de kalbimi yüce bir neşeyle doldurdu; ödülüne ve hak ettiği taca ulaşacağına inanıyordu. Bundan sonra alacağım mektubu bir yabancının yazacağını biliyorum ve mektup, iyi ve sadık hizmetkârın Efendisinin neşesine çağrıldığını söyleyecek. Öyleyse bunun için neden ağlayayım? St John'un son saatlerini hiçbir korku karartmayacak; aklı bulutsuz, kalbi korkusuz, ümidi kesin, imanı sağlam olacak. Onun kendi sözleri bunun andıdır:

"Efendim," diyor, "beni önceden uyardı. Her gün daha belirgin bir şekilde beni uyarıyor, 'Kesinlikle acele geliyorum!' ve ben de her saat daha bir şevkle cevap veriyorum, 'Amin, yine de gel, İsa Efendim!'"

On yaşındayken öksüz kalan Jane Eyre, ona kötü davranan yengesi tarafından kimsesiz çocukların gittiği katı disiplinli bir yatılı okula gönderilir ve yaşadığı tüm zorluklara rağmen oradan öğretmen olarak mezun olur. Acımasızlıklara karşı mücadeleyle geçen yılların ardından hayatına yepyeni bir yön verme arzusuyla Edward Rochester'ın malikânesinde mürebbiye olarak çalışmaya başlayan Jane, sert mizaçlı ve gizemli Bay Rochester ile giderek büyüyen dostluğunun ardından ona âşık olduğunu fark eder. Ancak bu aşkın önünde büyük bir engel vardır.

19. yüzyıl İngiltere'sinin tutucu Victoria döneminde geçen, klasik aşk romanlarının çok ötesinde yaratıcı düş gücünün sınırlarına bir örnek oluşturan, kadın hak ve özgürlüklerini savunan ilk roman olarak kabul edilen bu eseri Ayşe Düzkan'ın özenli çevirisiyle sunuyoruz.

Ayşe Düzkan (1959, İstanbul): Gazeteci ve yazar kimliğinin yanı sıra otuz yıla uzanan çevirmenlik geçmişine sahiptir. Dil eğitimine erken yaşlarda başlamış, deneme, edebiyat, insan ve toplum kategorilerinde eserler üretmiştir.

ISBN: 978-605-7572-74-5
9 786057 572745
KDV'den muaftır